

Кудас
-у-
анбле

ББК 86.38
К 43

**ТАҲИЯИ САИДБЕГИ МАҲМАДУЛЛОҲ, АЪЛАМИЕН
МАХДУМИ АБДУССАТТОР, САИДИЕН ИСМАТУЛЛОҲИ
АҲРОР, АМРИДДИНИ ЧАЛОЛ**

Мухаррир
Мухтарамӣ Ҳотам
Мухаррири масъул
Саидбеги Маҳмадуллоҳ

Сармуҳаррир Амриддини Чалол

Қасас-ул-анбиё.— Душанбе, «Ориёно», 1991.

К 43

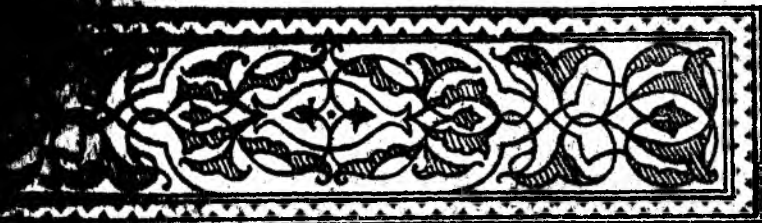
«Қасас-ул-анбиё» хонотарин ва ҷолибтарин китобест, ки аз рӯз-гори пайғамбарон ҳикоят мекунад. Ҳама пайғамбарон ваҳйи Худо-ванд бар ростиву дурустӣ ва некиву покӣ гирифта, онро бар умма-тони худ талқин намудаанд. Асар баробари қимати таърихӣ доштан саршори панду андараҳон тарбиявӣю ахлоқӣ низ мебошад.

ББК 86.38

ISBN, 5-7012-0086-8

0403000000-213 бе эълон
022(01)-91

© «Ориёно» Душанбе 1991

Аввалу мо халакаллоху — Нуру
Муҳаммадин (с)

Бисмиллоҳи-р-рахмони-р-рахим

ЗИКРИ ПАЙДОИШИ ҚОИНОТ ВА НУРИ МУҲАММАДИ(С)

*Ал-ҳамду лиллоҳи рабб-ил-оламин ва-л-оқибату ли-л-мут-
тақин ва-с-салоту ва-с-салому ало расулиҳи Муҳаммадин ва
олиҳи ва асҳобиҳи аҷмагин.*

Аммо баъд: Ривоят мекунад Муҳаммад ибни Исмоил ибни
Иброҳим ибни Озари Бухорӣ ба асноде, ки ўро буд аз имо-
мулмуттақин Чаъфари Содик (*разияллоҳу анҳу*) ва ў аз па-
дари хеш Муҳаммад ибни Алӣ ва ў аз падару ҷадди хеш са-
йиди шабоби аҳл-ил-чанна имом Зайнулобидин ибни Хусайн (*а*)
ибни Абитолиб (*каррамаллоҳу ваҷзаху*). Гуфт, ки рӯзе пеши
Расул саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам нишаста будам,
ки Ҷобир ибни Абдуллоҳи Ансорӣ (*раз*) даромаду бинишаст
на гуфт: «Ё Расулуллоҳ, саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва сал-
лам, фидока би абӣ ва уммӣ, маро ҳабар деҳ: аввал чизе, ки
Худои азза ва ҷалл биёфарид, чӣ буд?» Пайғамбар (с) гуфт:
«Аввал чизе, ки биёфарид, Нури ман буд, ба ҳазор сол, ки як
рӯзи он ҷаҳон ҳазор соли ин ҷаҳон аст. Ва он Нури ман ба
кудрати Худои азза ва ҷалл мерафтӣ ва тавоф мекардӣ, то
ҷумла осори азамати Худои таъолоро мушоҳада кардӣ. Пас
мар Худои азза ва ҷаллро тасбиҳу саҷда кардӣ, ҷандон ки
Худои таъоло хост». Ва ба қавли дигар ривоят кардаанд аз
Ибни Аббос (*раз*), ки дувоздах ҳазор сол мегашт ва тавоф
мекард ва Худои аззаву ҷаллро ба покиву яғонагӣ ёд мекард.

Ва гуфт: «Пас Худои таъоло он Нурро ба ҷаҳор қисм гар-
донид, аз як қисм Аршро биёфарид ва аз як қисм Қаламро
биёфарид ва аз як қисм Биҳиштро биёфарид ва аз як қисм
муъминонро биёфарид. Ин ҷаҳор қисмро боз ҷаҳор қисм кард.
Аз қисми аввал азизу мукаррамтар маро биёфарид, ки Расу-

лам(с) ва аз қисми дуввум Акдро биёфарид ва дар сари муъминон ниҳод. Ва аз қисми савум Шардро биёфарид ва дар чаши муъминон ниҳод. Ва аз қисми чаҳорум Ишкро биёфарид ва дар дили муъминон ниҳод. Пас фармон омад Қаламро, ки бар соқи Арш бинвис: **Ло илоҳа иллаллоҳ Мухаммадун расулulloҳ, саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам.** Чаҳор садсола менавишт, то нима навишта шуд: **Ло илоҳа иллаллоҳ.**

Свардаанд, ки чун Қалам бинвишт: **Ло илоҳа иллаллоҳ,** гуфт: «Донам, ки Ту бе мислу бе назирӣ ва бе вазирӣ. Набиштам **Ло илоҳа иллаллоҳ,** то намедонам, ки ин номи кабир, ки бо номи туст, номи кист». Аз Ҳаққ чалла ва ғало хитоб омад, ки номи ҳабиби ман ва баргузидаи ман аст. Бинвис: **Мухаммадун расулulloҳи.** Аз ҳайбати хитоби Ҳаққ сари Қалам шигофта шуд. Пас навишт: **Мухаммадун расулulloҳи (с).** Ин суннат бимонд то рӯзи қиёмат, ки то сарашро бишигофанд ва бинвисанд.

Пас Аршро биёфарид ва дар вай ҳаждаҳ ҳазор бурҷ бино кард, дар ҳар бурҷ ҳаждаҳ ҳазор руқи падида овард ва ба ҳар руқи ҳаждаҳ ҳазор кунгура пайдо кард ва ба ҳар кунгура ҳаждаҳ ҳазор қандил, чандон тавил, ки агар ҳафт табақаи осмону замин ва он чи дар миён аз ману шумост, дар як қандил ниҳанд, ӯ ҳамчунон намояд, ки гӯё ангуштарӣ дар миёни биёбоне ниҳодаанд. Пас чаҳор фаришта биёфарид: яке бар сурати одаиӣ ва яке бар сурати шер ва яке бар сурати каргас ва яке бар сурати гов. Ва ҳар фаришта чунон, ки поёнои эшон ба Тахтуссо рафу рафта ва китфи эшон дар зери Арш. Ва ҳар қадаме, ки бардоранд, ба ҳафтҳазорсола роҳ буд.

Он гоҳ фармон омад аз Ҳаққ таъоло, ки дароед ва Аршро бардоред. Ҳар чаҳор фаришта даромаданд ба-д-ин азамат, ки зикр кардам. Қувват карданд, натавонистанд. Нидо омад, ки қуввати ҳафт осмону ҳафт замин ва ҳар чи дар миёни он аст, ба шумо ҳар яке додам, баргиред. Натавонистанд, очизу мутахайру фуру монданд. Ҳаққ таъоло илҳом дод эшонро, то бигӯянд: «**Субҳона зй-л-мулки ва-л-малакут. Субҳона зй-л-извати ва-л-азамати ва-л-ҳайбати ва-л-қудрати ва-л-камоли ва-л-ҷамоли ва-л-ҷалоли ва-л-кибриён ва-л-ҷабарут. Субҳона зй-л-мулки-л-ҳайил-лазй ло яному ва ло ямут, субуҳун, қудусун, раббуно ва рабб-ул-малоикати ва-р-руҳ**» бар забон ронданд. Аршро бардоштанд ба қудрати Ҳаққтаъоло.

Ва Абдуллоҳ ибни Аббос (раз) гуфтааст, ки чун фариштагон ни тасбиҳ гуфтанд: «**Субҳоналлоҳ ва-л-ҳамду лиллоҳ ва ло илоҳа иллаллоҳ валлоҳу акбар. Аллоҳу акбар ва ло ҳавла ва ло қуввата илло биллоҳи-л-ғалий-ил-азим**», Аршро бардоштанд ба қудрати Худон таъоло. Ҳам ба-д-ин тасбиҳ Биҳишт

ва фариштагонро биёфарид, то гирд ба гирди Арш дароманданд ва тавоф мекарданд ва омурзин мехостанд бандагони Худои азза ва ҷалро. Қавлуҳу таъоло: Ал-лазина яхмилиуна-л-ъарна ва ман ҳавлаҳу юсаббихуна би ҳамди раббихим ва юъминуна биҳи ва ястарфируна ли-л-лазина оману Раббаю васиъта кулла шайъи-р-рахматан ва илман фағфир ли-л-лазина тобу ва-т-табаъу сабилака вақижим ъазоба-л-ҷаҳим.^а

Он гаҳ дар зери Арш донан Марворид биёфарид ва аз он Марворид Лавҳи Маҳфузро биёфарид. Балаидии вай ҳафтсадсола роҳ ва паҳноии вай садсола роҳ, гирдогирди вай ҳама ба ёқути сурх ораста шуд. Ба қудрати Худои таъоло он гоҳ Қаламро фармон омад, ки Уқтуб илмӣ фӣ халқӣ ва мо ҳува коинун ило явм-ил-қиёмати. Фармуд, ки бинвис илми ман дар халқи ман то рӯзи қиёмат. Аввал навишта бар Лавҳи Маҳфуз: Бисмиллоҳи-р-рахмони-р-раҳим. Анлолоҳу ло илоҳа илло-ано, ман истаслама ва би қазои ва ясиру ъало балои ва яшкуру ъало нуъамой, катабтуҳу ва баъастуҳу маъа-с-садиқина. Ва ман лам ярзи би қазои ва лам ясиру ъало балои ва лам яшкуру ъало нуъамой, фалиятлуба раббан сивой ва яхруҷа мин таҳта самой. Пас Қалам бинвишт илми Худо дар халқи Худои таъоло, ҳар чи хоста буд то рӯзи қиёмат: миқдори барги дарахте бичунбад ё фуруд ояд ё барояд ва мисли ин ҳама навишта шуд ба қудрати Худои таъоло. Пас Лавҳи Маҳфуз бар худ бичунбид ва гуфт: «Ал-ҳамду лиллоҳи мам-мисли», пас мисли ман кист, ки илми Худои аззаву ҷалд бар ман мактуб шуд Нидо омад, ки Ямхуллоҳу мо яшоу ва юсбиту ва ғиндаҳу Уммулкитоби^б. Ки маҳв кунам он чи хоҳам ва исбот кунам он чи хоҳам.

Абдуллоҳ ибни Аббос (*раз*) гӯяд: «Он чи Қалам навишта аст, тағйиру табдил напазирад, магар ҷаҳор ҷизро: ар-ризк ва-л-аҷал ва-с-саодат ва-ш-шақоват. Ин ҷаҳор ҷиз дар азал сабт рафтааст».

Он гаҳ Худои таъоло нидо кард ба-д-он Марворид ва гуфт: Вассиъ, яъне — фарох шав! Марворид боз шуд ба фароҳии ҳафт осмону ҳафт замин ва он Курсӣ аст. Қавлуҳу таъоло: Васиъа курсийюҳу-с-самовоти ва-л-арз^в. Он гаҳ дар зери он Курсӣ донан Марворид офарид. Овардаанд, ки Марвориде, ки болои вай понсадсола роҳ аст ва паҳноӣ ӯ понсадсола роҳ. Пас Ҳаққ таъоло ба назари ҳайбат тарафи вай нигарист. Марворид бар худ биларзид ва об ғант. Он гаҳ ҷаҳор бод

^а Қуръон: 40, 7, (ин ҷо ва баъд: арқомӣ аввал шумораи Сура, арқомӣ дони шумораи оят аз Қуръони маҷид).

^б Қуръон: 13, 39.

^в Қуръон: 2, 255.

офарид: яке Сабо, дувум Дабур, савум Чануб, чаҳорум Шимол. Пас ҳар чаҳор бодро фармон омад, то чаҳор гӯшай он Об даромаданд ва мавҷҳо аз он Об бархост ва аз рӯи мавҷ кафе бархост. Пас Оташро биёфарида фармон дод, то ба рӯи ин Об бирафт. Ва Дуде баромаду бар ҳаво муаллақ бинистод дар миёни Курсиву Об. Пас Худои таъоло амр кард, то он Дуд ҳафт пора шуд. Ва як пора об гашт ва як пора мис гашт ва як пора оҳан ва як пора сим ва як пора зар ва як пора марвориду ёкути сурх гашт.

Аз Об Осмони аввал биёфарид ва аз Мис — Осмони дувум ва аз Оҳан — Осмони савум ва аз Сим — Осмони чаҳорум ва аз Зари сурх — Осмони панҷум ва аз Марворид — Осмони шашум ва аз Ёкут — Осмони ҳафтум биёфарид: Он гаҳ ҳар осмонро аз якдигар понсадсола роҳ чудо кард. Пас Худои таъоло ба қудрати комилаи хеш аз кафи он Об тали сурх падида овард, то он ҷо, ки имрӯз Хонаи Қаъба аст. Пас фармон дод Чабраил (а) ва Микоил (а) ва Исрофил (а) ва Азроил (а)-ро, то чаҳор гӯшай талро гирифта бозкашиданд. Худои таъоло ин заминро аз тали сурх офарид. Қа в лу қу таъоло: Халақал-арза фӣ явмайни.^а Яъне: ҳамаи замин дар ду рӯз офарид.

Ва дар хабар аст аз Абдуллоҳ ибни Салом(раз), ки рӯзе ба имтиҳон пеши Расул(с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Худои аззаву чалл ин заминро аз чӣ офарид?

Гуфт: Аз каф.

Гуфт: Каф аз чӣ офарид?

Гуфт: Аз мавҷ.

Гуфт: Мавҷ аз чӣ офарид?

Гуфт: Аз об.

Гуфт: Об аз чӣ офарид?

Гуфт: Аз донаи марворид.

Гуфт: Он донаи марворид аз чӣ офарид?

Гуфт: Аз торикӣ.

Гуфт: Саддақта, ё Расулаллоҳи (с).

Боз пурсид: Қарори замин аз чист?

Гуфт: Аз кӯҳи Қоф.

Гуфт: Кӯҳи Қоф аз чист?

Гуфт: Аз зумурради сабз. Ва сабзии осмон аз он аст.

Гуфт: Саддақта, ё Расулаллоҳи (с).

Гуфт: Болои кӯҳи Қоф чӣ миқдор аст?

Гуфт: Понсадсола роҳ аст.

Гуфт: Гирдогирди вай чанд аст?

Гуфт: Ду ҳазор сол роҳ аст.

Гуфт: Аз он сӯи кӯҳи Қоф чист?

^а Куръон: 41, 9.

Гуфт: Ҳафт замин аст аз мушк.
Гуфт: Аз он сӯй чист?
Гуфт: Ҳафт замини дигар аст аз кофур.
Гуфт: Аз он сӯй чист?
Гуфт: Ҳафт замини дигар аст аз снм.
Гуфт: Аз он сӯй чист?
Гуфт: Ҳафтод ҳазор алам аст, зери ҳар алам ҳафтод ҳазор фариштаанд; нидо мекунад: Одам *алайҳиссалломо* ба ин тасбиҳ Ҳақтаоло офаридааст. Ва тасбиҳи Одам ин аст, ки **Ло илоҳа иллаллоҳ Муҳаммадун расулуллоҳ (с)**.
Гуфт: Саддакта, ё Расулаллоҳи (с).
Гуфт: Аз он сӯй чист?
Гуфт: Море аст, ки дарозини **ӯ** ду ҳазор сол роҳ аст ва ин олам дар миёни ҳалқаи **ӯ**ст.
Гуфт: Саддакта, ё Расулаллоҳи (с). Замини ҳафтум чои кист?
Гуфт: Чои фариштагон. Ва замини шашум чои Иблису фарзандонаш ва замини панҷум чои девон ва замини чаҳорум чои морон ва замини савум чои газандагон ва замини дувум чои тариён ва замини аввал чои одамиён.
Гуфт: Саддакта, ё Расулаллоҳи (с). Зери замини ҳафтум чиот?
Гуфт: Гове. Ва ин ҳафт замин дар миёни ду қуруни вай аст.
Гуфт: Сифати он гов чист?
Гуфт: Чаҳор ҳазор қурун дорад, ки аз қурун то қуруни дигар понсадсола роҳ аст.
Гуфт: Пой гов бар чист?
Гуфт: Бар муҳраи пушти моҳӣ.
Гуфт: Моҳӣ бар чист?
Гуфт: Бар обе, ки қаъри он чиҳилсола роҳ аст.
Гуфт: Об бар чист?
Гуфт: Бар бод.
Гуфт: **У** бар чист?
Гуфт: Бар зулмат.
Гуфт: Зулмат бар чист?
Гуфт: Бар **дузах**.
Гуфт: **Дузах** бар чист?
Гуфт: Бар санги сиёҳ.
Гуфт: Санг бар чист?
Гуфт: Бар фарқи фаришта.
Гуфт: Пой фаришта бар чист?
Гуфт: Бар ҳаво.
Гуфт: Ҳаво бар чист?
Гуфт: Бар қудрати Худои таъоло.

Гуфт: Кудрат бар чист?

Гуфт Расулллох(с): Кудрати ӯ бепоён аст аз он ки пур-
сиш аз ӯ набошад. Ва ӯ дар ғайри макон аст, зеро ки кудрат
сифати ӯст ва аз чой муназзах аст.

Гуфт: Саддакта, ё Расулаллоҳи(с).

Абдуллох ибни Аббос, *разияллоҳу анҳумо*, гӯяд, ки Худои
таъоло дар миёни ҳар осмон нуре офаридааст, аз он нур фа-
риштагони бешумор. Ва эшонро илҳом дода ва тасбиҳу та-
каддусу таҳмиду таҳлил мекунанд ва аз Худои аззаву ҷалл
як соъат наёсоянд. Ва ягар як соъат аз зикри Худои таъоло
ғофил бимонанд, филҳол бисӯзанд. Ва гуфтаанд, ки баъзе аз
эшон ба сурати говон ва баъзе ба сурати қарғасон ва баъзе
ба сурати морон ва баъзеро нимаи боло барф ва нимаи зе-
рин аз оташ, тасбиҳ мекунанд. Ва тасбиҳи эшон ин аст: **Суб-
ҳона ман алафа байна-с-салчи ва-н-нори**, яъне: пок аст Худои
таъоло, ки созгорӣ дод ба миёни барфу оташ, ки на оташ
барфро гудозад ва на барф оташро мекушад.

Ва баъзе аз он фаришта дар қиём ва баъзе дар рукуъ ва
баъзе дар сучуд ва баъзе дар куъуд то рӯзи қиёмат як соъат
аз тоъат наёсоянд. Чун рӯзи қиёмат шавад, забон ба узр бик-
шоянд, ки **Субҳонака моъабоднока ҳаққаъибодатика**, яъне:
эй Худо, напарастидем туро чунон ки ҳаққи парастидан ту-
рост. Пас Худои таъоло ин ҳафт рӯзро биёфарид. Ба рӯзи як-
шанбе ҳомилони Аршро биёфарид ва ба рӯзи душанбе ҳафт
табақаи осмон офарид ва ба рӯзи сешанбе ин ҳафт табақаи
замин офарид ва ба рӯзи чаҳоршанбе торӣи биёфарид ва ба
рӯзи панҷшанбе манфаъати замин ва он чи дар ваяст, биё-
фарид ва ба рӯзи одина офтобу моҳтобу ситорাগонро биёфа-
рид ва ҳафт фалакро гардон кард.

Ва дар шаш рӯз ҳама оламро биёфарид. Қавлуҳутаъоло:
**Халақа-с-самовоти ва-л-арза ва мо байнаҳумо фӣ ситтати
айёмин.**^а Ва як рӯзи он ҷаҳон ҳазор соли ин ҷаҳон аст. Қав-
луҳутаъоло: **Ва инна явман ғинда раббика ка-алфи сана-
тин миммо таъуддуна.**^б Худои таъоло қодир бувад, ки ин ҷан-
дин ҳазор махлуқотро ба як турфатулғайн биёфаринад, вале-
кин бандагони худро меомӯсонад, то дар қор сабр кунанд, ки
Ас-сабру мифтоҳ-ул-фарачи, яъне сабр калиди ҳама кушоишҳост.

Пас Худои таъоло Сароро биёфарид ва ин Саро замин аст
аз гили тар. Ва Абдуллох Ибни Аббос (*раз*) гуфт: «Саро сан-
ги сабз аст». Худои таъоло дар зери Саро Дӯзахро биёфарид
ва ӯро мутеъи Молики Дӯзах гардонид. Ва нуздаҳ фаришта
биёфарид ва эшонро дар амру наҳйи Молик гардонид. Қав-

^а Куръон: 25, 59. Ниг. низ 32, 4 ва 50, 38.

^б Куръон: 22, 47.

луху таъоло: Ёалайҳо тисъага ӯшара.⁶ Аз он фариштагон хар яке ҳафтод ҳазор даст доранд ба чониби рост ва ба чониби чап ҳафтод ҳазор даст ва бар ҳар дасте ҳазор каф ва бар хар кафе ҳафтод ҳазор ангушт ва бар ҳар ангуште ҳафтод ҳазор аждаҳо ва бар сари ҳар аждаҳо як мор аст ва дарозии он ҳафтодҳазорсола роҳ аст ва бар сари ҳар море як каждуме. Чун яке аз он каждум агар яке захм дӯзахиёро бизанад, ҳафтод сол аз дарди он бигалтанду фарёд кунанду биноланд. Ва дастҳои дигар, ки ба чониби чапи эшон аст, бар сари ҳар ангуште амуде аз оташ доранд, ки аз он амудҳо яке дар Арасоти қиёмат бияфгананд, ҳама махлуқот аз деуу париву одамӣ хоҳанд, ки он амудро аз ҷой бичунбонанд, ҳаргиз натаво- нанд ва очиз шуда қосир оянд.

Пас ин нуздаҳ фариштаро ба-д-ин сифат, ки гуфтам, фармон омад, ки дар Дӯзах шавед. Гуфтанд: «Худовандо! Аз ҳайбати оташ наметавонем рафт». Нидо омад, ки Ҷабраил (а) хотаме аз Биҳишт биеварад ва ба-д-он хотам навиштааст: Ло илоҳа иллатлоҳ Муҳаммадун расулуллоҳ (с). Он хотам бар пешони ҳар фаришта ниҳад, то доғи Аҳмадӣ бар пешонӣ падид ояд.

Овардаанд, ки Ҷабраил *алайҳиссалом* хотам аз Биҳишт оварда, доғ бар пешони ҳар фаришта ниҳод ва он нуздаҳ фаришта ба баракати Муҳаммади Мустафо (с) баякбор дар Дӯзах шуд. Аз он замон то рӯзи қиёмат дар Дӯзаханд. Эшонро аз оташи Дӯзах ҳеч аламе намерасад ва касе, ки Доғи Аҳмадӣ бар пешонӣ дорад, алами оташ ба-д-ӯ намерасад. Муъминне, ки ҳафтод сол доғи Аҳмадӣ бар дили вай навишта буд, ки Улонка китаба фӣ қулубихиму-л-имона.⁶ аҷаб аст, ки оташи Дӯзах вайро бисӯзад.

Пас Дӯзахро ҳафт дар биефарид. Қавлуху таъоло: Лаҳо сабъату авбобин ли кулли бобим-минҳум чузъум-максумун.⁶ Табақаи аввал Ҷаҳим ва дувум Ҷаҳаннам ва савум Сақар ва чаҳорум Саъир ва панҷум Лазӣ ва шашум Ҳовия ва ҳафтум Хутама.

Дар хабар аст, ки рӯзе Ҷабраил(а) пеши Муҳаммад(с) ин оятро овард: Қавлуху таъоло: Фа халафа мин баъдихим халфун азоъу-с-салота ва-ттабаъу-ш-шаҳавоти фа-савфа ялқавна ғайян.⁶ Дар он вақт замин бичунбид ва куҳҳо биларзид ва овоз баромад, чунон ки рангу рӯи мубораки Пай-

Маъзарат мекоҳем, ки бо сабаби тағйири андозан китоб тартиби алиф- боии хуруфи ишоравӣ низ тағйир ёфта. Аз ин рӯ мурочиат мутаносибан су- рат гирад. (Идора).

⁶ Қуръон: 74, 30.

⁶ Қуръон: 58, 22.

⁶ Қуръон: 15, 44.

⁶ Қуръон: 19, 59.

гомбар (с) тағайюр гашт. Ва гуфт: «Эй Цабраил!(а) Ин чӣ овоз аст?» Цабраил(а) гуфт: «Ё Расулаллоҳ(с)! Бидон, ки пеш аз Одам алайҳиссалом ҳафт ҳазор сол санге аз канораи Дӯзах раҳо шуда буд ва он санг сездеҳ ҳазор ман аст. Имрӯз ба қаъри Хутама расид. Овозе, ки ба самъи муборак гузашт, аз он санг буд. Акнун понздаҳ ҳазор сол аст, ки он санг фуру мешуд, то имрӯз ба қаъри Хутама расид». Ҳазрат фармуданд, ки ё Цабраил(а), он чои кист? Гуфт: «Чои мунофиқон аст». Қавлуху таъоло: **Инна-л-мунофиқина фй-д-дарки-л-асфали мин-ан-нор.**

Ва дари шашум чои мушрикон ва дари панҷум чои бутпарстон ва дари чаҳорум чои муғон ва дари савум чои тарсоён ва дари дувум чои ҷухудон ва дари аввал чои осён аст аз уммати ту. Қавлуху таъоло: **Инна-л-лазина оману ва-л-лазина ходӯ ва-с-собинна ва-н-насоро ва-л-мачуса ва-л-лазина ашраку.**^а Ин шаш гурӯҳ дар Дӯзах бешанд. Ва аз дар то дари дигар ҳафтодҳазорсола роҳ аст. Пас Худои таъоло бифармуд, то ҳазор сол оташро битофтанд, то сурх шуд ва ҳазор соли дигар битофтанд, то сафед гардид ва ҳазор соли дигар битофтанд, то сиёҳ шуд. Акнун ҳам сиёҳ аст. Пас табақе сангиро биёфарид, ситабрии ӯ понсад сол роҳ аст. Ва он сангро бар Дӯзах пушонид то рӯзи киёмат. Пас санги дигар дар зери Дӯзах биёфарид. Пас фариштаро фармон омад, то дар зери он санг дарояд ва қадами он фаришта бар пушти паша ниҳод. Пас моҳӣ биёфарид, то аз Арш фуруд омад ва шиками онро бар он санг ниҳод ва сар бозгардонид, чунон ки занби вай аз соқи Арш чудо нашудааст ба кудрати Аллоҳ таъоло.

Он гоҳ аз Фирдавси аъло говеро фиристод бо ҳафтод ҳазор шох, пой бар пушти моҳӣ ниҳод ва шохҳо дар замин саҳт карда. Гов хост, то ба худ бичунбад. Худои таъоло пашаро биёфарид ва омад дар бинии гов ва ӯро газид. Гов биларзид ва аз он дард қарор гирифт. Акнун он паша дар бинии гов аст то рӯзи киёмат, ки ҳеч гоҳ аз бими он нагвонад ҷунбид. Ва агар он гов бичунбад, олам зеру боло баргардад. Ва шарҳи он дар қиссаи Абдуллоҳ ибни Салом мастур аст.

Пас Худои таъоло регро биёфарид ва бодро фармон шуд, то регро даргардонад, то ҳама рег саҳт шуд. Пас як нима бар замин бимонд ва як нима зери замин фуру шуд. Пас оташе биёфарид бедуд. Пас Худои таъоло тариёнро аз он оташ биёфарид. Қавлуху таъоло: **Ва-л-ҷонна халақноҳу мин қаблу мин нори-с-самум.**^б Ва он гоҳ чаҳон аз тариён пур гашт. Ҳам бар эшон пайғамбаре фиристод, номи вай Юсуф, то эшон-

^а Куръон: 22, 17.

^б Куръон: 15, 27.

ро шарият биёмӯзонид. Париён вайро куштанд ва даст ба фасоди ҳам ниҳоданд ва пой аз хадд берун бурданд, то он ки Ҳактаъоло Азозилро бо фариштагон фиристод, то эшонро ҳалок сохт ва ҷаҳон аз эшон холи гашт. Валлоху аълам.

ЗИКРИ АЗОЗИЛ АЛАЙҲИЛЛАЪНА.

Ҳазрати субҳонаху ва таъоло ду сурат дар Дӯзах биёфарида: яке ба сурати шер, дувум ба сурати гург. Эшон аз дарғаҳи Дӯзах ба Сичин баромаданд ва низ ҳар ду ҷуфт гаштанд ва ба ҳам ҷамъ шуданд. Худои таъоло Азозилро пайдо кард, Азозил дар Сичин ҳазор сол Худои таъолоро сачда кард. Он гаҳ бар Замин омад, ба ҳар табақа ҳазор сол Худои таъолоро сачда кард, то бар замини Дунё омад. Пас ўро ду пар дод Худои таъоло аз забарҷади сабз, то бар осмони аввал шуд. Ҳазор сол Худои таъолоро сачда кард. Хошиъаш ном карданд. Боз парид, ба осмони дувум шуд. Ҳазор сол ибодат кард ва аҳли осмон ўро Обид ном карданд. Баъдаҳу ба осмони савум расид, ҳазор сол сачда кард мар Худойро. Аҳли осмони савум ўро Солиҳ ном ниҳоданд. Ва ҳамчунин бар осмони чаҳорум рафт, ҳазор сол Худои аззаву ҷаллро сачда кард, Валияш ном карданд. Баъдаҳу бар осмони панҷум рафт, ҳазор соли дигар мар Худойро сачда кард — Азозил ном ниҳоданд. Баъдаҳу бипарид бар осмони шашум, ҳазор сол сачда кард. Боз бипарид, бар осмони ҳафтум шуд, ҳазор сол сачда кард, то дар хама кавну макон ба сачда бигаравид. Ва як кафи даст аз Замину Осмон боқӣ намонд, ки ў он ҷо ибодат накард. В-он гаҳ бар Арш шуд, шаш ҳазор сол Худойро сачда бар як маком кард. Чун сар аз сачда бардошт, ҳоҷат хост ва гуфт: «Худовандо! Маро бар Лавҳи Маҳфузи худ мутталиъ гардон, то сунъи ту бубинам ва ибодат зиёда кунам».

Фармон омад Исрофил *алайҳиссаломро*, то вайро аз Лавҳи Маҳфуз мутталиъ гардонад. Чун ў бар Лавҳи Маҳфуз расид, чашмаш бар хатте афтод, ки дар он навишта буд, ки як банда Худои аззаву ҷаллро хаст, ки шашсад ҳазор сол Худойро сачда кунад, оқибат ба сабаби як сачда, ки накунад, Худои аззаву ҷалл ўро кофир гардонад ва ибодати шашсад ҳазор солро нобуд карда, номи ў Иблис кунад. Ва вай ба ҳукми Худои таъоло маҳзул гардад ва мардул шавад. Чун хат бидид, он ҷо биистод ва шашсад сол бигрифт. Аз Худои таъоло нидо-омад, ки ё Азозил, касе, ки фармон набарад ва тоати ман накунад, сазои вай чист? Гуфт: «Худовандо! Ҳар ки фармони худованди худ набарад, сазои ў даънат бувад». Нидо омад, ки хатте бинвис ва ниғаҳ дор.

Абдуллох ибни Аббос (*раз*) гуяд: Аз он рӯз, ки ин суҳан рафт, дувоздаҳ ҳазор сол буд то вақти лаънати Азозил. Мегуфт: **А ло лаънатуллоҳи ман мо атоъаллоҳа.** Ҳақ субҳонаху ва таъоло фармуд, то вайро дар Биҳишт баранд. Ҳазор сол хазинадори Биҳишт буд (ҳар рӯзе ҳазор сол ба соли инчаҳонӣ буд). Пас дар Биҳишт минбаре ниҳод аз нур, то бар он минбар шуд. Дувоздаҳ ҳазор сол ваъз мегуфт Ҷабраил (*а*), ва Микоил (*а*) ва Исрофил (*а*) ва Азроил (*а*) ва ҷамиъи малонка дар пой минбари вай менишастанд ва ваъзу мавоиз меомӯхтанд, то кор ба ҷое расид, ки фариштагон ба якдигар гуфтанд: «Агар аз мо гуноҳе ба вучуд ояд, Азозилро шафиъи худ гардонем, Худои азабу чалл гуноҳи мо афв кунад». То рӯзе назари фариштагон бар он хат афтод ва ҷамиъ ба гиря даромаданд ва зорӣ мекарданд.

Азозил мегуфт: «Шуморо чист?» Гуфтанд: «Дар Лавҳи Маҳфуз навишта аст, ки аз миёни мо якеро марғурр кунад». Гуфт: «Ман аз Худои таъоло меҳоҳам, то ӯро ба ман бахшад». Ҳама хомӯш шуданд.

Азозил рӯзе гуфт: «Эй бори Худоё! Бар рӯи Замин парӣён фасод мекунанд. Маро сипоҳ дех, то ба эшон ҳарб кунам!» Ҳукм шуд, то бо ҷаҳор ҳазор фаришта бар Замин бирав ва бо парӣён ҳарб кун, баъзеро бикӯш, баъзеро ба кӯҳи Қоф биандоз, то рӯи Замин аз эшон пок гардад! Он гоҳ Азозил бо фариштагон дар Замин омад. Пас Хитоби Қибриён даррасид, ки ё фариштагон, ман бар Замин халифа хоҳам фиристод! Фариштагон гуфтанд: «Худоё! Халифа хоҳӣ офарид, ки дар Замин фасод кунад ва хуни ноҳақ резад, чунон ки парӣён карданд!» Қавлуҳу таъоло: **Ва из қола раббука ли-л-малонкати иннӣ ҷоъилун фй-л-арзи халифатан қолу а таҷъалу фиҳо ман юфсиду фиҳо ва ясфику-д-димоа ва нахну нусаббиху би ҳамдика ва нуқаддису лака қола иннӣ аъламу мо ло таъламуна.** Гуфтанд: «Мо туро тасбиҳу таҳлил мекунем». Ни-до омад, ки эй фариштагон, ман он донам, ки шумо намендонед. Ман аз миёни шумоён Иблисро донам ва аз одамиён чун Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* ро донам ва шумо надонед! Ҳама сар фуруд оварда, хичил гаштанд.

Пас Ҷабраил (*а*)-ро хунм шуд, ки қабзае ҳок аз рӯи Замин барсиру биёр. Ҷабраил (*а*) он ҷо, ки имрӯз Хонаи Қабба аст, фуруд омад. Замин дар зерин ақдоми ӯ биларзид ва гуфт: **Э Ҷабраил (*а*), чӣ хоҳӣ?** Гуфт: «Як қабзаи ҳок аз ту хоҳам гирифт». Замин Ҷабраил (*а*)-ро савганди Худо дод, ки аз ман ҳок барнадорӣ. Ман метарсам, ки аз ман халифа пайдо ку-

^а Куръон: 2, 30.

над ва аз вай фарзандони бсй шаванд ва мустваҷиби Дузах гарданд ва ман токати азоби Худон аззаву чалл надорам.

Ҷабраил (а) бозгашт ва гуфт: «Малико ту донотарӣ. Замин маро савганди ту дод, наёвардам. Агар фармой, биёварам!». Фармон омад, ки ё Микоил(а), бирав бар Замин ва қабзае хок биёр! Чун Микоил(а) биёмад, Замин боз савганд дод. Микоил(а) бозгашт ва гуфт: «Малико, маро савганди ту дод, натвонистам овард!» Пас Исрофил(а)-ро фармон омад, ўро низ савганди азим дод. Возбирафт ва гуфт: «Маро ҳам савганд дод, наёвардам». Пас Азроил(а)-ро фармон омад, ки аз Замин қабзае хок биёр! Чун бар Замин омад, Замин ўро ҳам савганд дод. Гуфт: «Эй Замин! Ту маро савганди ҳамон кас медихӣ, ки маро фармудааст. Ман нофармонию ӯ намекунам». Даст фароз кард ва аз ҳама рӯи Замин қабзае хок баргирифт ва биёварду гуфт: «Худоё, ту донӣ, инак овардам, савганди ӯ ёвар надоштам аз бими фармони Ту!»

Ҳақ таъоло гуфт: «Ё Азроил!(а) Ман аз ин хок халифа хоҳам офарид ва туро бар чони эшон мусаллат гардонам, то чони инҳоро ту қабз кунӣ!» «Азроил(а) гуфт: «Бандагони ту маро душман доранд». Гуфт: «Ё Азроил!(а) Ғам мадор, ман Худовандам, ҳар якеро сабабе созам, то эшон ба он сабаб машғул шаванд ва туро душман надоранд. Якеро алам диҳам ва якеро таб ва якеро ба об фарқ кунам ва якеро ба қатл ҳалок кунам».

Нидо омад фариштагонро, то он хок фуру кунанд миёни Манкаву Тоиф ва бисриштанд Пас абре баромад ва оби раҳмат биборид, чунончи дар ду сол он хок гил ва ба ду соли дигар салоба ва ба ду соли фихор ва ба ду соли дигар сурат шуд, чунон ки Худон таъоло хост. Пас рӯзе Иблис бо ҳафтод қавор фаришта бар сари Одам расид ва Одамро дид, ки бар хок афтадааст. Ба чаши ҳақорат нигоҳ кард. Малоик гуфтанд, ки ё Азозил, рӯзе ин мушти хок халифа хоҳад буд. Гуфт: «Бале, агар Худон карим ин суратро дар фармони ман кунад, ўро ҳалок кунам ва агар маро дар фармони ӯ кунад, сар аз мутобааташ битобам».

Дар хабар аст аз Абдуллоҳ ибни Аббос(раз), ки чун Иблис ба қолиби Одам алайҳиссалом дар шуд, то ба нофаш расид, оташ аз он ҷо бадар омад, буғзу адовати он дучанд шуд. Оби даҳан бар қолиби Одам алайҳиссалом андохта бирафт. Ҳаққ таъоло Ҷабраил(а)-ро фиристод, то оби даҳони Иблисро аз қолбуди Одам(а) баргирад. Ва аз он оби даҳони ӯ сар офарид ва аз гили Одам дарахти хурмо.

Абдуллоҳ ибни Аббос(раз) гӯяд, ки чони Муҳаммади Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам дар қандили

Арш тасбиҳ мекард. Пас катрае арақ аз он қандил бичақид ва бар Замин омад, ба-д-он мавзиъ, ки акнун турбати мунав-
вâри мутахҳараи ҳазрати Хотамуланбиё аст.

Боз фармон омад: Ё Цабраил(а), он хокро баргир ва бо мушку анбар муанбар сохта, дар пешонии Одам *алайҳиссалом* бимол! Лихаза нури Одам(а) аз молиши он хоки атромез пайдо шуд. Ва чихил рӯз баромад, чун вақти хилқати руҳи Одам(а) буд, фармон омад аз Рабби ҷалилу ҷаббор, ҷалла ва ало: «Ё Цабраил ва Микоил ва Исрофил ва Азроил, алайҳим ассалом, биравед чони Одам(а)-ро биёред ва дар қолиби ӯ бирасонед!» Бо ҳар яки он ҳафтад ҳазор фаришта чони Одам(а)-ро дар табақе аз нур ниҳоданд ва табақпӯше аз нур бар вай афганданд ва ба сари Одам(а) ниҳоданд. Ва он табақпӯш аз сари чон баргирифтанд, то ҷумлаи малоики ҳафт осмон ба назораи ӯ даромаданд, то чони Одам *алайҳиссалом* дар қолаб бубинанд.

Фармон омад, ки Айюҳо-р-руҳ-удхул фӣ хаза-л-ҷасади, эй чони Одам (а), ба тани Одам (а) дар шав! Ҳафт бор гирди қолаби Одам *алайҳиссалом* баромад ва гуфт: «Малико, ман ҷисми нуруниам ва дар ин қолаби касифи зулмонӣ чи гуна андар шавам? «Нидо омад, ки эй рӯҳи Одам(а), **удхул қариҳан ва ухруҷ қариҳан**, яъне ба қароҳатӣ дар ин шав ва ба қароҳатӣ берун ой аз ин! Он гаҳ чони Одам *алайҳиссалом* ба бинӣ даршуд ва гирди димоғ бигашт. Чун Одам *алайҳиссалом* ҷашм боз кард, чон ба ҳалқи Одам(а) фуру шуд ва аз ҳалқ ба сина шуд, то ба ноғ расид. Ва он гил бо гӯшту пӯсту устухон ва рағу пай шуд. Ба қудрати Худои таъоло Одам(а) даст бар Замин зад ва ҳаст, ки барҳезад. Фариштагон гуфтанд, ки ин банда шитобзада хоҳад шуд, ханӯз нимаи тани ӯ гил аст меҳоҳад, ки барҳезад. Қ а в л у х у т а њ о л о: **Хулиқал-инсонун мин њачалин.**» Яъне: офарида шуд инсон шитобзада. Одам алайҳиссалом бар тани худ менигарист ва медид, ки Худои таъоло ӯро аз ҷӣ офаридааст.

Чун чони Одам(а) ба қаъб расид, монанди ҳаво дар рағу гӯшту пӯсти Одам(а) мегашт ва наменишаст, Худои таъоло фариштаро фиристод, то димоғи Одам(а)-ро бихорад ва пешонӣ бимолад, то чони Одам(а) дар гӯшту пӯсту рағи ӯ қарор гирад. Чун ҷунон қарданд, дарҳол атса баромад. Одам ба илҳоми Худои таъоло гуфт: **Ал-ҳамду лиллоҳи рабб-ил-ъоламин. Ҷавоб аз Ҳазрати Иззат расид, ки Ярҳамукаллоху, яъне Худои таъоло бар ту раҳмат кунад! Лочарам бар ҳама мусулмонан вочиб шуд, ки чун атса зананд, гӯянд: Ал-ҳамду лиллоҳи рабб-ил-ъоламин, ҷавоби ӯ бигӯянд: Ярҳамукаллоху. Пас фар-**

^а Куръон: 21, 37.

мон омад, ки ё Чабраил(а), он атсаро баргир ва нигаҳ дор, ки мурод аз он сирре аст! Ва бандае аз он атса хоҳам офарид, ки Исӣ(а) ибни Марям (раз) хоҳад буд.^б

Чун Одам алайҳиссалом бархост, Ҳақтаъоло бифармуд, то аз Фирдавс тахташ оварданд, чиҳил мил, мукаллал ба зару ҷавохир ва ҳуллаву тоҷе аз зари сурх. Ва бифармуд, то ҳулла дарпӯшад ва тоҷ бар сар ниҳад ва бар тахт нишинад. Чун бар тахт шуд, нуре аз пешони вай паид омад. Он Нури Муҳаммади Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам буд, ки то ба Арш битофт. Пас фармон омад, ки ҳама фариштагон Одам алайҳиссаломро сачда кунанд. Ва он сачдаи таҳийят буд, на сачдаи ибодат. Қавлуҳу таъоло: Ва из кулно ли-л-малоикати-сҷуду ли Одама фа-сачаду илло Иблиса.^в Ҳама як бор дар сачда шуданд, магар Иблис, алайҳиллаъна.

Чун фариштагон сар аз сачда бардоштанд, Иблисро истода диданд, донистанд, ки вай сачда накардааст. Дигар бор дар сачда шуданд. Сачдаи аввал амр буд, дувум — шукр. Аз Ҳаққтаъоло нидо омад, ки эй Азозил, туро аз ин сачда кӣ боздошт? Қавлуҳу таъоло: Қола ё Иблису мо манаъака ан тасҷуда лимо халақту би-ядайя а-стакбарта ам кунта мин-ал-ъолина. Қола ано хайрум минҳу халақтанй мин норин ва халақтаҳу мин тин.^г Иблис гуфт: «Ман беҳтарам аз ӯ, ки ман аз оташи нурониям ва ӯ аз хоки зулмонӣ аст, ки нуронӣ зулмониро чӣ гуна сачда кунад?» Дигар бор гуфт: «Ман хидмати ту кардам, дигареро чун сачда кунам?» Ҳаққтаъоло гуфт: Қола фа-хруҷ минҳо фа-иннака рачимун. Ва инна ӯалайка-л-лаъната ило явм-ид-дин.^д Яъне фармуд: «Берун рав аз ин, ба дурустӣ, ки ту аз рондагонӣ ва лаънати ман бар туст то рӯзи киёмат».

Уламо дар ин боб қавлҳо гуфтаанд. Баъзе гуфтаанд: «Ҳақтаъоло фармуд: Берун рав аз имон» ва баъзе гуфтаанд: «Берун шав аз сурати фариштагон ба сурати Иблис. Ва ба хашми Худои аззаву чалл сурати вай бигашт, чашми вай ба сина омад. Ва хашм ҷунон асар кард, ки ҳар ки ўро бидидӣ, бидонистӣ, ки аз ҷумлаи рондагон гашт».

Даҳон ба узр бикшод ва бигуфт: «Малико! Донистам, ки маро маъзул аз баҳри Одам(а) кардӣ. Ин ҳама балоҳо дар миён чӣ буд?» Гуфт: «Ба хатти хеш нигар!» Чун хат боздид, навишта буд, ки ҳар банда, ки фармони Худои худ набарад, сазои ӯ лаънат бувад. Рӯи хатти худ дид, навмед шуд. Қав-

^б Асли пайдоиши Исо (а) ибни Марям (раз) аз атсан Одам (а) аст.

^в Куръон: 17, 61; 2, 34.

^г Куръон: 38, 76.

^д Куръон: 15, 34—35.

луху таъоло: Кола рабби фа-анзирнй илло явми юбъасуна.⁶ Гуфт: «Е бори Худоё! Маро аз даргоҳи худ бирондй, маро муҳлат дех то рӯзи қиёмат». Гуфт: «Муҳлат додам». Қавлуху таъоло: Кола фа-иннака мин-ал-мунизарина. Ило явм-ил-вақт-ил-маълум.⁷ Муҳлат додам то рӯзи қиёмат. Гуфт: «Малико! Ҳоҷати дигар дорам, ки дар дунё аз чашми халқ маҷҷуб гардонй ва дар гушту пӯсти Одаму одамизода роҳ диҳй». Гуфт: «Додам».

Чун мӯроди вай ҳосил шуд, дар камини одамиён машғул шуд: Қавлуху таъоло: Кола фа-би-ъиззатика ла-уғвиян-наҳум адмаъина. Илло ъибодака минҳум-ул-мухласина.⁸ Гуфт: «Ба иззати ту, ки эшонро аз роҳ бибарам, мутеъи ман шаванд ва бо ман дар Дузах оянд, магар он бандагон, ки тӯро холис парастанд ва дар паи ҳавову нафс нараванд». Ҳақтаоло ҷавоб дод: Кола фа-л-ҳаққу ва-л-ҳаққа ақулу. Ла-амлаанна ҷаҳаннама минка ва мимман табиъака минҳум адмаъин.⁹ Фармуд мар Иблисро, ки ба ҳаққи ман, ки Худоям, Дузахро пур аз туву мутобиъони ту кунам.

Пас фармон омад, то тахти Одам алайҳиссалом фариштагон бар фарқи худ барғиританд ва бар аҳли осмон арз карданд. Пас фармон омад, то тахти Одам алайҳиссаломро ба Фирдавс баранд ва он ҷо ниҳанд. Худон таъоло ҳамчун Одам алайҳиссаломро дод, аммо орому қарор намеғирит, зеро ки ҳар касро орому қарор ба ҷинси худ аст. Ва дар он ҳамҷинси ӯ касе набуд. Худон азъаву ҷалл хост, ки тӯро ҷуфте бувад, ки бечуфт ҷуз Худо касе нест ва бе мислу бе монанд ва бе ҳоҷат. Чун дид, ки Одам алайҳиссалом дилтанг шуд, Ҳақтаоло хоб бар Одам (а) гумошт, то хоб дидаи Одам алайҳиссаломро бигрифт, на хуфта ва на бедор.

Пас Ҷабраил(а) ба амри Ҳақтаоло биёмад ва як устухон аз паҳлуи чапи Одам(а) бикашид, чунон ки ҳеч аламе ба Одам(а) нарасид. Агар аламе будй, ҳаргиз замонро дар дили мардон ҷой набудй. Пас Ҳавворо аз устухони паҳлуи чапи Одам (а) биёфарид. Он гоҳ сурати Ҳавво бидид ва ҳар неқуву малохат ва ҳусне, ки дар занони олам хоста буд, ҷумла ба Ҳавво дод. Ва сиёҳии мӯйҳое, ки ҷумла занони оламро ҳаст, дар мӯи Ҳавво ниҳода, аиракиву мастурй дар дили Ҳавво бикашид. Ва меҳру шафқати Ҳавворо дар дили Одам(а) ниҳод. Он гоҳ Ҳавворо ҳулла аз Биҳишт пӯшонид ва тоҷе бар сараш ниҳод ва бар тахти заринаш ниҳод. Ва Одам(а)-ро бедор кард ва Ҳавворо ба Одам(а) ҷилва дод.

Чун Одам(а) Ҳавворо дид, беқарор шуд ва хост, ки даст

⁶ Куръон: 15, 36.
⁷ Куръон: 15, 37—38.

⁸ Куръон: 38, 82—83.
⁹ Куръон: 38, 84—85.

ба вай дароз кунад. Нидо омад, ки ё Одам(а), ба хуш бон, ки бе никоҳ бо вай сукбат нагавон кард! Одам(а) Хавворо аз Ҳақтаъоло бихост. Худои таъоло вайро ба занӣ ба Одам(а) дод. Бифармуд, то пардаҳо бастанд ва ҳаҷлаҳо орастанд ва табақҳои зару марвориду ҷавоҳир нисор карданд. Фариштагони ҳафт осмон дар зери даракти Тубо ҳозир омаданд. Ҳақтаъоло ҳаҷлаҳо бардошт ва ба худни худ бар куд сано гуфт: Ал-ҳамду саноӣ ва-л-кибриёу ридоӣ ва-л-азамату мзорӣ ва-л-ҳалку кул-луҳум абидаӣ ва амой ва анбиёӣ ва русулӣ ва авлиёӣ ва Муҳаммадун хабибӣ ва расулӣ ва ҳалакту-л-ашба ли-ястадиллу биҳо ғало ваҳдонияти ашҳаду малонкати ва сукжону самовоти ва ҳамалату ариш инни қад завваҷгу умматӣ Ҳавво би бадии фазратӣ ва разии қудратӣ Одама би сидоқи тасбиҳӣ ва танзиҳӣ ва таҳлилий ва тақдсий ва ҳия шаҳодатуи ан ло илоҳа иллаллоҳ ваҳдаҳу ло шарика лаҳу Ё Одаму ва ё Ҳавво уд-хуло ҷаннатӣ ва куло мин самаратӣ ва ло тақрабо ҳазихи-ш-шачарата фатакуно мин-аз-золимин Ва саломун ғалайкумо ва рақматӣ ва баракатӣ.^а

Пас Одам алайҳиссалом забони сано бидушод ва Худои авзаву ҷалро сано гуфт: Субҳоналлоҳи ва-л-ҳамду лиллоҳи ва ло илоҳа иллаллоҳи валлоҳу акбар ва ло ҳавла ва ло қуввата илло бильлоҳи-л-ғаллий-ил-азим. Чун Худованди таъоло хутбаи Одам(а)-ро тамои кард, фариштагон табақҳои зару марворид нисор карданд ва гавҳар афшондангу шодӣ карданд. Чун Одам(а) дигар бор қасди Ҳавво кард, фармон омад: «Ё Одам, (а) қобини Ҳавво бидех, то бар ту ҳалол шавад!». Гуфт: «Маликони Ман чӣ Қобини Ҳавво бидихам, ҳар чи хаст, аз они туст». Амр шуд: «Ё Одам, (а) қобини Ҳавво он аст, ки даҳ бор дуруд бар Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам бифирист!» Дар хотири Одам (а) гузашт, ки Худои таъоло маро амр мефармояд, ки даҳ бор бар ӯ салавот бифирист, он чӣ кас бошад ва аз фарзандони ман аст, маро муояна кун! Нидо омад, ки ба ноҳуни дасти худ нигар. Одам (а) нигарист. Сурати ҳазрати Муҳаммади Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам зоқир гашт. Меҳри фарзандиву шафқати падарӣ дар дили Одам (а) пайдо шуд ва бар вай ошиқ гардид ва даҳ бор бар вай салавот фиристод ва ба рисолати ӯ имон овард.

Пас нидо омад: «Ё Одам, (а) ин дуруд, ки даҳ бор хондаӣ, ба даргоҳи ман чандон қадр дорад, ки ҳама оламу оламиён ва Ҳавво бар ту ҳалол кардам!» Ва барои рафтани Одам (а) дар Биҳишт нидо омад, ки Биҳишт бар ту ва бар иёли ту ҳалол кардам, дар ӯ қарор гир! Қ а в л у ҳ у т а ъ о л о: Ё Одаму-

^а Қиёс шавад бо: Қуръон: 2, 35 ва 7, 19.

скун анта ва завчука-л-чанната.⁶ Гуфт: Е Одам! Сокин шав ту ва зани ту дар Биҳишт. Қ а в л у х у т а њ о л о: Ва куло минхо рагадан ҳайсу шиътумо ва ло такрабо ҳазиҳи-ш-шачарата фа-такуно мин-аз-золимин.⁶

— Аз ҳама дарахтони мева бихӯред ва аз он як дарахт ма-хӯред, агар бихӯред, аз зиёнкорону ситамгарон бошед.

Овардаанд, ки беҳи он дарахт аз сим буд ва шохҳо аз зар ва барги он аз забарҷади сабз. Чун Одам (а) он дарахтро бидид, бар вай ошиқ шуда гуфт: «Малико! Ин неку дарахт аст». Нидо омад: «Е Одам, (а) ин дарахт туро бахшидам, аммо бо-яд, ки гирди он магардӣ ва мева аз он нахӯрӣ!». Гуфт: «Ма-лико! Чун маро бахшидӣ, аз хӯрдани он чаро боздорӣ?» Гуфт: «Е Одам! (а) Ту меҳмони хонаи манӣ ва он дарахт аз они туст. Баъид бувад, ки меҳмони хонаи ман бошӣ ва таъом аз они худ хӯрӣ». Аз як сӯ нидо омад, ки Ӛ Одам, гандум махӯр ва аз як сӯ фармон омад, ки Ӛ гандум, дар пеши Одам (а) худро чилва деҳ. Боз фармон омад, ки Ӛ Одам (а), сабр кун ва як сӯ фармон омад, ки Ӛ сабр, гирди Одам (а) бигард ва аз як сӯ нидо омад, ки Ӛ Иблис, бо Ҳаво чаҳд кун.

Қазо гуфт: «Малико, чаро?». Гуфт: «Зеро ки маро дар ин сиррест, ки аз ин бӯстон ба зиндон кашам, то мартабаи беш падидор шавад. Ва Ӛ Намруд, ту оташ кун, Ӛ оташ, ту масӯз! Ӛ Иблис ту талқин кун, Ӛ Иброҳим ту сабр куй!» Боз гуфт: «Малико, чаро?». Гуфт: «Зеро ки маро дар ин сиррест, ки то оташ ба райҳон бадал кунам, то дар ҳилқат дӯсти ман пайдо шавад». Чунин нидо омад, ки Ӛ муъмин, аз маъсият дур бош ва Ӛ Иблис дар назари эшон чилва деҳ; Ӛ дунё, дар дили бан-да ширин бош, Ӛ банда, аз дунё дур бош! Гуфт: «Малико, ча-ро?». Нидо омад, ки маро дар ин амр сиррест: чафоро ба ва-фо мубаддал кунам, то раҳмату мағфирати ман пайдо шавад дар рӯзи қиёмат. Нидо омад, ки Ӛ Молик, осиро ба Дӯзах бар ва оташро ба Биҳишт бадал кун, то рӯзи қиёмат кудрати ман пайдо шавад.

Ва дар Биҳишт чор чиз нест: гуруснагӣ ва бараҳнагӣ ва таш-нагӣ ва офтоб. Қ а в л у х у т а њ о л о: Инна лака ал-ло таҷуъа фиҳо ва ло таъро. Ва аннака ло тазмау фиҳо ва ло тазҳо.⁶ Гуфт: «Е Одам! Хушёр бош аз кайду макри Иблис, ки душмани шу-мост». Қ а в л у х у т а њ о л о: Фа қулно Ӛ Одаму инна ҳаза ња-дуввул лака ва ли завҷика фа ло юҳричаннакумо мин ал-чан-нати фа ташко.⁶ Чун Одам (а) дид, ки дарҳои Биҳишт устуво-ранд, бар худ эмин гашт, ки Иблис дар Дунё аст ва ман дар Биҳишт, бо ман чи кор кунад. Як дарахт дар Биҳишт аст, ки

⁶ Қуръон: 2, 35.

⁶ Қуръон: 2, 35.

⁶ Қуръон: 20, 118—119.

⁶ Қуръон: 20, 117.

маро наҳй кардааст, ки аз он дарахт нахӯрам, аз қайди вай эмин бошам.

Иблис қасди эшон кард. Се номи Худои таъоло медонист, бихонд. Ба-д-он номҳо аз ҳафт табақаи Осмон даргузашт, то ба дари Биҳишт расид. Ва тасаввур кард чи ҳила сохта, дар Биҳишт равам. Товус аз Биҳишт бар кунгура нишаста буд. Якero дид, ки исмҳои аъзам мехонад.

Товус гуфт: «Ту кистӣ?» Гуфт: «Ман фариштаам аз фариштагони Худои аззаву жалл». Гуфт: «Ин ҷо чаро нишастай?» Гуфт: «Анзуру-л-ҷанната», яъне назар мекунам Биҳистро, мехоҳам, ки дар Биҳишт оям. Товус гуфт: «Маро фармон нест, ки касеро дар Биҳишт гузорам, то Одам алайҳиссалом дар Биҳишт аст». Гуфт: «Агар маро дар Биҳишт роҳ диҳӣ, чунон дуъо омӯзам, ҳар кӣ он дуъоро бихонад, вайро се чиз бувад: яке он ки пир нашавад, дуввум — саркаш набошад, савум он ки ҳаргиз ўро аз Биҳишт берун накунад». Иблис он дуъо бихонд. Товус низ бихонд. Аз кунгура дар Биҳишт парид, ҳар чи аз Иблис шунда буд, бо мор гуфт. Мор аз он битарсид ва дар накушод. Ва сар аз Биҳишт берун кард ва гуфт: «Ту кистӣ, ки дуъо мехонӣ?» Гуфт: «Ман фариштае аз ҷумлаи фариштагонам». Мор гуфт: «Он дуъо маро биёмӯз!» Гуфт: «Ба шарт он ки маро дар Биҳишт роҳ диҳӣ». Мор гуфт, ки маро фармон нест, ки касеро дар Биҳишт роҳ диҳам. Иблис гуфт: «Ман қадам дар Биҳишт наниҳам, аммо дар даҳони ту оям ва дар Биҳишт берун нашавам». Мор даҳон боз кард, Иблис алайҳиллаъна дар даҳони ў шуд, мор ўро дар Биҳишт бурд ва дари Биҳишт бубаст. Иблис гуфт: «Ё мор, маро пеши он дарахт бубар, ки Одамро аз он наҳй кардаанд». Чун Иблисро наздики он дарахт бурд, Иблис дар даҳони мор навҳаву зорӣ оғоз кард. Аввал касе, ки ба нифок бигрифт, Иблис алайҳиллаъна буд. Хурону филмон гирд омаданд, ки ҳаргиз инчунин гиря нашнида буданд. Аҷаб омад, ки аз даҳони мор мегирад.

Ҳавво пурсид, ки чаро гиря мекунӣ. Гуфт: «Аз баҳри он ки шуморо аз Биҳишт берун хӯханд кард». Гуфт: «Чаро?» Гуфт: «Аз баҳри он ки шуморо аз ин дарахт наҳй кардаанд ва ҳар кӣ аз ин дарахт нахӯрад, вайро аз Биҳишт берун кунанд». Қ а в л у х у т а њ о л о: Ё Одаму ҳал адуллука њало ша-
ҷарати-л-хулди ва мулки-л-ло ябло.^а

Гуфт: «Ман туро роҳ намоям ба дарахте, ҳар кӣ аз он бихӯрад, мулки ҷовид ёбад». Он гаҳ савганди Ҷалла ва њало хӯрд, ки ман рост меғӯям ва шуморо бадӣ намехоҳам, балки насихат мекунам. Қ а в л у х у т а њ о л о: Ва қосамаҳумо иннӣ лакумо ламина-н-носихин. Фа даллоҳумо би гурурин.^б

^а Куръон: 20, 120.

^б Куръон: 7, 21—22.

Аввал касе, ки савганди дурӯғ хӯрд, Иблис буд. Пас Ҳавво ба-д-он савганд фирефта шуд ва ба дарахт даст андохта, се дона гандум гирифт. Як дона худ бихӯрд ва ду дона ҷазди Одам *алайҳиссалом* овард.

Ва Маъоз *алайҳиссалом* дар тафсири худ оварда, ки чун Ҳавво гандум аз хӯша боз кард, ҷой сурх гашт ва як қатра хун аз он чакид. Нидо омад, ки эй Ҳавво, ба иззаату чалоли ман, ки Худоям, турову духтарони туро то рӯзи Қиёмат дар хар моҳе як бор хунолуда кунам, то доди дарахти хеш аз туву духтарони ту ситида бешам.

Чун Одам *алайҳиссалом* дар Биҳишт бар тахт бинишаст, гандум наздики Одам *алайҳиссалом* омад, худро бар вай чилва дод, чунон ки ширинии вай дар дили Одам *алайҳиссалом* бияфзуд. Ва тахтро гуфт: «Е тахт, маро аз ин ҷо бубар! Худои аззаву ҷалл маро аз хӯрдани ин гандум наҳй кардааст». Тахт Одам *алайҳиссалом*ро дувоздаҳ ҳазор сол роҳ бурд. Чун фуруд омад, дигар бор гандум пеши Одам (а) худро чилва дод, чунон ки Одам *алайҳиссалом* бинишастӣ, гандум ба кий-яи ӯ баромадӣ ва агар бар пой хостӣ, понсадсола роҳ, ки болои Одам (а) буд, гандум ба болои ӯ бар шудӣ.

Дигар бор гуфт, ки ё тахт, маро аз ин ҷо низ бубар. ва тахт вайро бардошт ва даҳчанди он ба дигар ҷой бибурд. Чун фуруд омад, дигар бор гандум баромад. Ва овардаанд, ки се мартаба тахт чунин мерафт ва чун фуруд омадӣ, гандум бо тахт низ фуруд омадӣ. Пас тахт ба сухан омад ва гуфт: «Е Одам (а), магар Худои таъоло тақдир кардааст, ки балқе бар сари ту ояд, вагарна сиву шаш ҳазорсола роҳ аз Биҳишт бурдаам. Дигар аз ҳукми Худои таъоло кучо биравам?

Назм:

Чу омад қазо, ӯ накардаш қазар,
Қазо бармагардад ба ақлу басар.
Бар он-ч-аш Худованд ронда қалам,
Расад бар сари банда на бешу кам.

Чун Ҳавво наздики Одам (а) омад ва он ду дона гандум пеши вай даровард, Одам (а) гуфт: «Ин чист?» Гуфт: «Аз он дарахт аст, ки Худои аззаву ҷалл наҳй кардааст». Ҳавво гуфт: «Як дона ман хӯрдаам ва ду дона наздики ту овардаам». Гуфт: «Чи лаззат дорад?» Гуфт: «Бо халовату ширинӣ аст». Одам *алайҳиссалом* гуфт: «Ман нахӯрам». Ҳавво гуфт: «Ман хӯрдам, ту намехӯрӣ?» Гуфт: «Маро бо Худои таъоло аҳд аст, ки аз ин дарахт нахӯрам». Қ а в л у х у т а њ о л о: Ва лақад ӯаҳидно ило Одама мин каблу фа насия ва лам начид лаху ӯазман.^а

^а Куръон: 20, 115.

Ҳавво чун аз хӯрдани он донаҳо аз Одам (а) ноумед шуд, як қадаҳ хамр аз Биҳишт биёвард, ба Одам *алайҳиссалом* дод. Одам *алайҳиссалом* он хамр хӯрд ва аҳли Худон аззаву ҷалларо фаромӯш кард ва ду донаи гандум аз Ҳавво бигрифту бихӯрд. Ва ҳануз ба ҳалки Одам (а) нарасида буд, ки тоҷ аз сар парид ва аз тахт афтод ва ҳар ду бараҳна шуданд. Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Фа** бадат лаҳумо савъотухумо ва тағфиқо яхсиғони ʼалайҳимо мин варақи-л-ҷаннати ва ʼасо Одаму Раббаҳу фағаво.^б

Чун Одам *алайҳиссалом* ва Ҳавво гандум бихӯрданд, ҳар ду бараҳна шуданд, ки ба ҷуз аз барги дарахт барои пӯшидани худ намеёфтанд. Чун қасди барги дарахтони Биҳишт карданд, ҳама дарахтон аз эшон сар бозкашиданд. Наздики дарахти анҷир рафтанд, аз вай барг хостанд. Анҷир, сар фуруд оварду гуфт: «Хузу миннӣ варақан», яъне аз ман барг биситонед, то авратони хешро бипӯшед. Барг аз анҷир гирифтанд ва аврати худро пӯшониданд. Аз дарахти уд овоз омад, ки назди ман оед. Ҳар ду назди ӯ шуданд. Дарахти уд сар фуруд овард, ҳар ду ро аз баргҳои худ пӯшонид. Нидо омад, ки эй дарахти анҷир, ба-дин шафқат, ки ту қардӣ ва лифу ҳаста аз ту гирифтаи ва туро лаззат додам, чунон ки ҳар ки туро дар даҳан кунаду бихояд ва агар ҳафтод бор бихояд, дар ҳар бор лаззате дигар аз ту ёбад. Ва эй дарахти уд, туро азиз гардонидам пеши фарзандони Одам (а), ки туро бисӯзанд ва аз ту манфаъат гиранд.

Баъд аз он аҳли Биҳишт бонг бароварданд, ки Одаму Ҳавво осӣ шуданд ва Одаму Ҳавво гирди Биҳишт мегарданд чун девонагон. Нидо омад аз ҳазрати Иззат, ки ё Одам (а). Ҷавоб надод, то се бор нидо омад. Пас Ҷабраил (а) гуфт: «Инна раббака юхотибука» — Худои таъоло туро меҳонад. Гуфт: «Лаббайка, Бори Худоё, аз ту шарм медорем». Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Ва нодоҳумо раббуҳумо а лам анҳақумо ʼан тилкумо-ш-шачарати ва ақул-лақумо инна-ш-шайтона лақумо ʼадуввум-му-бин.^в

Гуфт: «Шуморо наҳй накарда будам аз ин дарахт, балки на-сиҳат кардам, ки Шайтон душмани шумо аст, эмин мабошед?» Одаму Ҳавво хуруш бароварданду бигристанд ва гуфтанд, қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Қоло раббано заламию анфусано ва ил-лам тағфир лано ва тарҳамно ланакунанина мина-л-хосирин.^б

Бори Худоё, бар ин тани хеш зулм кардем ва ситам намудем, агар ту моро наёмурзиву набахшӣ, мо аз зиёнҷорону маҳрумон бошем.

^б Қуръон: 20, 121.

^в Қуръон: 7, 22.

^б Қуръон: 7, 23.

Нидо омад аз Парвардигор — ка в лу ху та ʔоло: Кола-хбиту баъзукум ли баъзин ʔадуввун ва лакум фи-л-арзи муста-каррув-ва матоʔун ило ҳин.*

Фармон омад ба Ҷабраил *алайҳиссалом*, ки Одам (а) ва Ҳавво ва мору товус ва Иблисро ба Дунё бирасон. Ҷабраил (а) назди Одам (а) омад ва гуфт, ки фармон чунон аст, ки аз Биҳишт бадар равед. Одам (а) биларзид ва зор-зор бигрист аз фироқи Биҳишт. Пас парешон гашт, даст дароз кард, пораи ҷубе ба ҷиҳати мисвок бардошт ва он пораи ҷуб пушт ба пушт мерафт, то асон Мӯсо (а) шуд.

Аввал Одам (а), паси ӯ Ҳавво, баъд аз он Товусу мору Иблиси лаъин берун омаданд. Одам (а) ба Сарандеб ва Ҳавво ба Хуросон ва мор ба Исфаҳон афтод. Уро ҷаҳор дасту по мисли шутурон буд ва Худои таъоло аз ӯ дасту по бозгирифт, то ба шикам равад, барои хӯрдани ӯ хок бошад. Ва товус ба Систон омад ва Иблис ба кӯхи Дамованд афтод. Ва ҷун Одам (а) ба Сарандеб афтод ва бар хатои худ дувист сол навҳа, ву зорӣ мекарду мегирист ва ба қавли дигар сесад сол, чунон ки аз оби ҷашми ӯ рудҳо равон шуд ва бар канори рудҳо хурмуво каранфул ва ҷавзи бӯёр рӯиданд. Ва аз оби ҷашми Ҳавво ҳинову вусмаву сурма пайдо шуд. Ва ҳар чи аз қатароти ашки эшон ба дарё афтод, марворид гашт, ки духтаронаш мерос мегиранд.

Рӯзе Ҷабраил (а) пеши Одам (а) омад ва гуфт: «Ё Одам, пеш аз он ки ту ро ҳодисаи марг расад, ҳаҷч кун!» Одам (а) марг шунида тарсид, бархосту рӯй ба Қаъба ниҳод ва ҳар ҷо, ки қадам ниҳод, то имрӯз деҳе аст ва ҳар ҷо, ки манзил кард, то имрӯз дар он ҷо шаҳрест аз баракати қадами Одам *алайҳиссалом*.

Ва баъзе аз уламо овардаанд, ки аз Сарандеб то Макка сӣ қадам шуд. Ҷун ба наздики Қаъба расид, фариштагон пеш омаданду гуфтанд: «Ё Одам (а), ду ҳазор сол аст, ки мо ин чоро тавоф мекунем». Ва он вақт Қаъбаро Байтулмаъмур ном буд ва аз даруну буруни вай зоҳир будӣ. Болои он хайма дид аз забарҷади сабз ва танобҳо аз зари сурх. Ва меҳҳои ӯ он ҷо буд, ки имрӯз сутунҳо аст ва он сутунҳо аз ҷумлаи ҳарам. Ва ҳар сайде, ки андарунаш равад, куштани вай ҳаром аст.

Ва ҷун Одам *алайҳиссалом* ба дашти Арафот расид, бар Ҷабали Раҳмат нишаст, то биёояд. Ҳавворо дид, ки аз сӯи Ҷидда меояд. Бархост ва дар канор гирифт ва ҳар ду зор-зор бигристанд, чунон ки аз гирияи онҳо фариштагон низ бигристанд. Пас ҳар ду сар ба сӯи осмон карданд, Худои таъоло ҳиҷобро аз пеши ҷашми эшон бардошт, то ба Арш нигаристанд.

* Куръон: 7, 24.

К а в л у х у т а њ о л о : Ф а г а л а к к о О да му мир-раббихи калимо-
тин фа то ба њ а л а й х и .^а

О дам а л а й х и с с а л о м ба соки Арш нигарист, навишта дид:
Ло илоха иллаллох Муҳаммадун расулуллох. Одам (а) гуфт:
«Е Рабб, ба ҳаққи он ном, ки ҳамроҳи номи туст, гуноҳи ма-
ро афв кун ва маро бубин!» Дарҳол Чабраил (а) биёмаду
гуфт: «Е Одам (а), Худоят салом мерасонад ва мефармояд:
«Ба иззату ҷалоли ман, ки Худоям, агар ин шафиъ, ки ба Дунё
овардӣ, дар Биҳишт ҳам ёд меовардӣ, туро ба Дунё намефи-
ристодам».

Дар ахбор омадааст, ки Мӯсои Калимуллох дар муноҷот
гуфт: Ё рабби ҳал ли-л-чаннати ҳитонун Қодаллоху таъоло ли-
л-чаннати ҳитонун Қола ли-л-чаннати ҳарросун Қодаллоху таъ-
оло ли-л-чаннати ҳарросун Фа қола кайфа дахала Иблису ва
ғарра Одама Қодаллоху таъоло Ё Мӯсо ло тасъал ан қазой ва
қадарӣ. Мӯсо (а) гуфт: «Е рабб! Биҳишт девор дорад ё на?»
Гуфт: «Дорад». Гуфт: «Дари Биҳиштро дарбон ҳаст ё на?»
Гуфт: «Ҳаст». Пас Мӯсо а л а й х и с с а л о м гуфт: «Иблис чӣ гуна
дар Биҳишт рафт ва Одамро бифирефт?» Худои таъоло гуфт:
«Е Мӯсо (а), аз қазову қадари ман мапурс! Он қазову қадари
ман буд, ки Иблис Одамро бифирефт». К а в л у х у т а њ о л о :
Ф а д а л л о х у м о б и г у р у р и н .^а

Чун Одам а л а й х и с с а л о м ҳаҷ кард, ба Чабраил а л а й х и с с а -
лом фармон омад, ки Одамро ба водии Аммон бубар ва пари
хеш бар пушти Одам а л а й х и с с а л о м бимол. Чун Чабраил (а)
ба водии Аммон омада, пари хеш бар пушти вай бимолид ва
зурриёти Одам (а) аз миёни пушт падида омаданд, чунон ки
ҳама олам аз зурриятҳои ӯ пур гашт. Гуфт: «Е Чабраил! (а)
Ин ҳама зуррият чист?» Гуфт: «Ин ҳама фарзандони ту хо-
ҳанд буд». Одам а л а й х и с с а л о м гуфт, ки ин ҳама чандин ҳазор
халқ дар Дунё чӣ гуна хоҳанд гунҷид, ки рӯи Замин аз эшон
пур шудааст, агарчи чиёми ҳар як аз зарра бештар нест?» (Ва
дар араб мурчоро зарра хонанд).

Нидо омад: «Е Одам! Пеш аз он ки ман эшонро биёфари-
дам, тадбири кори эшонро кардаам». Гуфт: «Худоё, тадбири
кори эшон чист?» Нидо омад, ки ё Одам! (а) Баъзеро дар ае-
лоби падарон ва баъзеро дар арҳои модарон ва баъзеро бар
рӯи Замин ва баъзеро дар зери Замин бидорам. Одам а л а й -
х и с с а л о м гуфт: «Малико! Ин фарзандон бар тафовутанд, баъ-
зе мусулмонон ва баъзе кофирон ва баъзе тавонгарон ва баъ-
зе фақирон ва баъзе шодмон ва баъзе ғамгин. Агар ҳама як-
сон будандӣ, чӣ будӣ?» Ҳақтаъоло гуфт: «Е Одам (а)! Ман

^а Куръон: 2, 37.

^а Куръон: 7, 22.

дуст медорам, ки бандагон маро шукур гӯянд, зеро ки шод ба ғамгин нагардад ва шукур гӯяд ва тавонгар ба дарвеш нагардад ва шукур гӯяд, мутеъ ба оёи нагардад ва шукур гӯяд».

Он гаҳ фармон омад зуррияти Одам (а)-ро, ки саф бар саф кашанд аз Машрик то ба Мағриб. Пас саф баркашиданд. Онҳо, ки бар рости Одам буданд, ҳама муъмин. Ва дар саффи аввал *авбиё* буданд, ҳама дар паси Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва саллам*. Ва онҳо, ки дар чапи Одам (а) буданд — кофирон ва дар пеши эшон ҷабборону мутакаббирон буданд. Аз Ҳаққ таъоло нидо омад, ки А ласту би раббикум.^б Яъне: нестам парвардигори шумо ҳама? Қолу бало.^в Яъне: ҳама гуфтанд: Оре, ҳастӣ ту парвардигори мо. Нидо омад, ки сачда кунед! Онҳо, ки бар дасти рости Одам (а) буданд, сачда карданд ва онҳо, ки бар дасти чап буданд, накарданд.

Дигар бор нидо омад, ки Усчуду, яъне сачда кунед! Онҳо, ки бар дасти рост буданд, баъзе сачда карданд ва баъзе накарданд; онҳо ки ба дасти чап буданд, баъзе сачда карданд ва баъзе накарданд. Одам (а) гуфт: «Аз ин бандагон аҷоиб дидам, ки бар рости мананд, ҳама аввал сачда карданд ва охир баъзе накарданд; он ки бар дасти чапанд, - аввал сачда карданд ва охир баъзе накарданд». Нидо омад, ки ин қавм, ки бар рости туанд, муъминон ва саффи аввали эшон пайғамбаронанд. Ва он қавм, ки бар чапи туанд, кофиронанд ва саффи аввали эшон мутакаббирону ҷабборонанд. Аммо он қавм, ки ба аввалу охир сачда карданд, муъмин зоянду муъмин миранд ва он қавм, ки ба охир сачда накарданд, муъмин зоянду кофир миранд, *наъзузу биллоҳи минҳо*. Ва он қавм, ки ба аввалу охир сачда накарданд, кофир зоянду кофир миранд, *наъзузу биллоҳи минҳо*. Ва он қавм, ки ба охир сачда карданд, кофир зоянду муъмин миранд. *Ҳоулди фй-л-ҷаннат ва ло аболй* ва *ҳоулди фй-н-нори ва ло аболй*. Ё одам! (а) Он қавм, ки бар дасти рости туанд, Биҳишт ҷои эшон аст ва маро бок не. Ва онҳо, ки бар дасти чапи туанд, *Дӯзах* ҷои эшон аст ва маро бок не. Ё Одам! (а) Аз тоати эшон маро суд нест ва аз маъсияти эшон маро зиён не.

Пас фариштаро фармон омад, ки аҳднома бинвис. Чун аз навиштаи фориғ шуданд, нидо омад, ки аҳдномаро дар даҳон гир. Чун дар даҳон гирифт, фармон омад, ки санг шав. Дарҳол сурати санг шуд. Ақнун оиро Ҳачари Асвад гӯянд ва ба рукии рости Қабба ниҳодаанд. Ҳоҷиён оиро бӯса медиҳанд. Ва дар рӯзи қиёмат он санг фаришта шавад ва аҳднома бозкунад.

^б Куръон: 7, 172.

^в Куръон: 7, 172.

Ҳар кӣ бар ин аҳд буда бошад, ўро ба Биҳишт фириштад. Ва ҳар ки хилофи он карда бошад, ўро ба Дўзах баранд.

Ва Ҳақтаъоло бо пайғамбарони хеш мисоқ кард. Қ а в л у х у т а ъ о л о: Ва из аҳазаллоҳу мисоқа-н-набийина ламо отайтукум-мин китобив-ва ҳикматин сумма чоакум расулун мусаддиқуллимо маъакум ла-туъминунна биҳи ва ла-тансуруннаҳу қола а акрартум ва аҳазтум ъало золикум исрӣ.^а Ва чун аҳди пайғамбарон қарор гирифт, Ҳақтаъоло гуфт: «Ба шумоён Муҳаммади Расул (с) мувофиқ ояд. Имон оред ба вай ва ёрӣ диҳед ўро ҳама пайғамбарон, ки ба номи нубувват бошанд. Ва Муҳаммад Расулуллоҳ (с) худ хонд ва гуфт: «Охир Ҳаҳад омад ба шумо расули ростгӯву росткор, то имон оред ва он чи ў бигӯяд, бо-вар доред, ки расули барҳақ аст. Қолу ақрарно.^б Гуфтанд; Мо иқрор кардем ва ба рисолати вай муқирр омадем. Қола фа-шҳаду ва ано маъакум мин-аш-шоҳидин.^а Малиқи чалла ва ало гуфт: «Шумо гувоҳ бошед ба рисолати яқдигар, то ман Худо-ванд бар шумо гувоҳ бошам». Гуфт: «Ё Одам! (а) Ту бар Шис (а) гувоҳ бош ва ё Шис (а), ту бар Идрис (а) гувоҳ бош ва ё Идрис (а), ту бар Нух (а) гувоҳ бош ва ё Нух (а), ту бар Иброҳим (а) гувоҳ бош ва ё Иброҳим (а), ту бар Исмоил (а) гувоҳ бош». Ва ҳамчунин то ба рӯзгори Исо *алайҳиссалом*. Ва гуфт бо пайғамбарон, ки шумо ҳама ба рисолати пайғамба-ри охиризамон гувоҳ бошед, вайро нусрат диҳед ва ба вай имон оред ва қавми хешро васият кунед, то нусрат диҳанд вайро.

ЗИКРИ ҚАБУЛИ ТАВБАИ ОДАМ АЛАЙҲИССАЛОМ

Чун тавбаи Одам (а) ба шафоъати Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* қабул гардид, нидо омад, ки ё Одам, ба Сарандеб рав ва Ҳавворо бо худ бубар, то насл аз ту пайдо шавад. Ва Одам (а) ба Ҳиндустон омад ва қарор гирифт. Рӯзе Ҷабраил (а) биёмад, ҳафт порай оҳан овард, то ўро оҳангарӣ биёмузонад. Муҳтоҷи оташ шуданд, нидо омад, ки эй Ҷабраил (а), оташ аз Молики Дўзах биситон. Чун оташ оварда ба Одам (а) дод, дасти Одам (а) бисухт, бар замин афганд. Аз ҳафт табақаи замин гузар карда боз ба Дў-зах шуд. Ҳафт бор оварданд, боз ба Дўзах шуд. Нидо омад, ки эй Ҷабраил (а), бо ҳафт дарёи раҳмат барор, то бар замин қарор гирад.

Дар хабар аст аз Қаъбулаҳбор, ки Ҷабраил (а) аз оташ овардан очиз шуд, нидо омад, ки Одамро бигӯй, то оҳан бар санг занад, аз санг оташ берун ояд, манфаъате гирад Одам

^а Куръон: 3, 81.

^б Куръон: 3, 81.

^а Куръон: 3, 81.

алайҳиссалом чунон қард. Чабраил (а) ўро оҳангарӣ омӯзонид ва олоти барзгарӣ рост қард. Чабраил (а) чуфти гов аз бихишт баровард. Баъзе гуфтаанд, ки ду гов аз айни бақар баромаданд. Пас Чабраил (а) аз Бихишт муште гандум овард ва ба Одам (а) дод ва гуфт: «Аз дасти худ зироат қарда, кут хӯрӣ». Одам (а) гандумро дар замин пароганда қард ва чуфти гов меронд. Гови боло бигардид, Одам (а) чўб бар гови зерин зад. Гов ба суҳан даромада гуфт: «Ё Одам, чаро мезанӣ? Гар туро ақл будӣ, ба-д-ин беҳурматӣ аз Бихишт берун нагардидӣ». Одам (а) аз гов ранчида шуд, говонро раҳо қард ва рафт. Чабраил (а) пеш омад ва гуфт: «Қучо меравӣ?» Гуфт, ки қучо инак ман биравам, ки гов маро сарзаниш қард. Чабраил (а) гуфт: «Ҳар кӣ фармони Худои таъоло набарад, дар ранҷ афтад. Акнун туро ранҷ бояд бурд, то куте ёбӣ». Дигар бор ўро ба гов рондан овард ва боз гов меронд. Гови зерин бар болоин омад. Чўб бар гови болоин зад. Гов рӯй ба сӯи осмон қарду бинолид. Одам (а) бори дигар говро раҳо қард ва бидавид. Чабраил (а) боз пеш омад ва гуфт: «Қучо меравӣ?» Гуфт: «Говон ранчида, ба Худои таъоло менолиданд ва метарсам». Чабраил (а) гуфт: «Ё Одам! Худоят салом мерасонад ва меғӯяд: Ту низ дар Бихишт рост нарафтӣ ва ман уқубат қардам. Агар ту низ говонро уқубат кунӣ, уқубат набошад. Бозгард ва ба кори хеш машғул шав, ки муҳр бар забони говон ниҳам, то минбаъд суҳан нағӯяд. Ба вусъи тоқат эшонро қор фармой, то кори эшон бар ту ҳалол бошад».

Одам (а) дигар бор бар сари қор омад ва ба кори заръ машғул шуд. Ва гандум заръ қард, чун ба бор омад, бигрифту ба бод дод ва пок қард. Ва ин ҳама дар ҳафт соъати рӯз буд. Замин гуфт: «Ё Одам! Маро маъзур дор, ки пир гаштаам, вагарна ман туро зудтар аз ин таъом додаме». Чун Одам (а) гандумро пок қард ва хост, ки бихӯрад, Чабраил (а) гуфт: «Аввал гандумро ос қарда ва ба об омехта ва ба оташ пухта, он гаҳ бихӯр!» Ҳаво аз даст ос қард ва ҳамир қард ва пухт. Одам (а) хост, ки бихӯрад. Чабраил (а) гуфт: «Ё Одам, (а) сабр кун, то офтоб фуру равад. Ту рӯзадор бош!» Чун офтоб фуру шуд, Ҳавво нон пеш овард. Як бахш Одам (а) хӯрд ва як қисмат Ҳавво.

Чун рӯзи дигар Одам (а) бархост, холи сиёҳ бар синан Одам (а) падид омада буд ва бузург мешуд, то ҳафт андом сиёҳранг шуд. Одам (а) битарсид, пиндошт, ки дигар зиллате дар вучуд омадааст. Чабраил (а) омад ва гуфт: «Ё Одам, имрӯз таъом махӯр, то сиёҳӣ аз ту биравад ва аз чумлан рӯзадорон бош!» Одам (а) он рӯз таъом нахӯрд ва андак андом сапед шуд. Дигар бор Чабраил (а) омад ва гуфт: «Ду рӯзи ди-

гар рӯза дор, то тамоми андоми ту сапед шавад ба фармони Худои таъоло.

Акнун он рӯзро «айёми байз» хонанд ва он сездрахуму чордахуму понздахуми моҳ аст. Он се рӯз бар Одам (а) дар ҳар моҳе фариза гашт. Ва баъд аз ӯ бар пайғамбарон, го ба ҳазрати Мӯсо (а) бар он амал карданд.

Пас Одам (а) ба Хиндустон маскан сохт ва Хавво аз вай бор гирифт. Писаре ва духтаре овард. Ва писарро Қобил ном кард ва духтарро Иқлимо. Ва Иқлимо чамоле бакамол дошт. Боз Ҳаво бор гирифт, писаре ва духтаре зоид. Писарро ном Хобил ва духтарро ном Оза, лекин чамол надошт.

Овардаанд, ки Ҳаво саду бист бор фарзанд овард ва ба ривояте саду ҳаштод. Ҳар бор писаре ва духтаре овард. Овардаанд, ки бори Хобил дар Биҳишт буд ва таваллудаш дар дунё афтод, аз баҳри он ки Биҳишт ҷои покиву таҳорат аст, на ҷои олудагии хун.

Вакте ки Хобил ва Қобил ҳар ду бузург шуданд, Ҷабраил (а) омад ва гуфт, ки ё Одам (а), Худоят салом мерасонад ва мефармояд; Ҳар ду хоҳаронро бадал кун, хоҳари Қобилро ба Хобил дех ва хоҳари Хобилро ба Қобил дех. Одам (а) ҳар ду ро бихонд ва пайғоми Худои таъоло пеши онҳо бигуфт. Қобил ибo кард ва гуфт; «Хоҳари ман сохибчамол аст, бадал намекунем». Одам (а) гуфт: «Худои таъоло мефармояд». Қобил гуфт; «Эзадтаъоло намефармояд, аммо Хобилро дӯст медорӣ, ба сабаби дӯстӣ ту мефармой». Аввал касе, ки фармони падар набурд, Қобил буд ва он ҷи ба ӯ расид, аз шумии он буд, ки фармон набурд.

Пас Одам (а) хоҳари Қобилро ба Хобил дод ва хоҳари Ҳобилро ба Қобил дод. Ва Қобил ҳасад бурд ва пеши бародар омаду гуфт: «Хоҳари маро талоқ дех, то зани ман шавад». Хобил гуфт: «Ин зан маро падар додааст, ман аз фармони падар хилоф намекунам». Ин қисса ба Одам (а) расид. Ҳар ду ро бихонду гуфт: «Бар сари куҳи Мино қурбонӣ карда бинихед, он гаҳ бингаред, қурбонии кадом қабул шавад. Ҳар киро қабул афтад, Иқлимо зани вай бошад». Қобил бузургтар буд ва Хобил хурдтар: Гӯсфанде чанд, ки заифу наҳиф буданд, биёварданд. Ҳар ду гӯсфандро забҳ карданд ва бар куҳи Мино ниҳоданд. Қ а в л у х у т а њ о л о; Ватлу ғалайҳим набаа-бнай Одама би-л-ҳакки из қаррабо қурбонан фа тукуббиа мин аҳадиҳимо ва лам ютақаббал мин ал-охари.^а Ва чун ҳар ду бародар қурбон биниходанд ва дуъо карданд, ки қурбони мо қабул кун, дарҳол оташ ба мисоли Симури бедуд биёмад, қурбони Хобил бисӯхт ва дар қурбони Қобил наяфтод. Кола ла-ақтуланнака.^б

^а Куръон: 5, 27.

^б Куръон: 5, 27.

Қобил Ҳобилро гуфт, ки ман туро бикӯшам, ки қурбони ту қабул омад. Қола иннамо ятақаббалуллоҳу мина-л-муттақин.^а Ҳобил гуфт: «Қурбони парҳезгоронро Худон таъоло қабул мекунад».

Акнун он кӯхи Мино чои муноҷоти хоҷиён аст ва қурбон он чо мекунад. Дар он рӯзгор ҳоким оташ буд, чи оташ бисӯхтӣ, қабул будӣ. Ва ба рӯзгори Нух *алайҳиссалом* ҳоким киштӣ буд, касони ростгӯ ва дурӯғгӯро фармуд, ки даст бар ӯ ниҳед. Агар кишти сокин гардидӣ, ростгӯи ӯ зоҳир шудӣ ва агар бичунбидӣ, дурӯғгӯ шудӣ. Ва ба рӯзгори Юсуф соъ будааст. Даст бар соъ ниҳодандӣ: агар овоз додӣ, дурӯғгӯ будӣ ва агар овоз накардӣ, ростгӯ будӣ. Ва ба рӯзгори Довуд *алайҳиссалом* силсилае буд аз осмон овета. Ҳасм дастдарозӣ кардӣ, агар силсила ба дасти одамай омадӣ, ростгӯ будӣ ва агар нағрифтӣ, дурӯғгӯ будӣ. Ва ба рӯзгори Сулаймон *алайҳиссалом* ҳоким сӯрохи савмаа будӣ. Ҳасро бифармудӣ, ки пойро дар он сӯрох кун; агар пой дар он чо намондӣ, ростгӯ будӣ ва агар бимондӣ, дурӯғгӯ будӣ. Ва ба рӯзгори Закариё *алайҳиссалом* ҳоким қалами оҳанӣ буд. Ҳасро бифармудӣ, то номи худ аз он навишта, дар об андозад. Агар бар сари об мондӣ, ростгӯ будӣ ва агар ба зерӣ об шудӣ, дурӯғгӯ будӣ.

Чун навбати Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* расид, Ҳақтаъоло ин ҳамаро бардошт. Гуфт: «Ё Муҳаммад! (с) Дар ақди ту ҳама бардоштам». Ва гуфт: «Ё Муҳаммад! (с) Агар ростгӯ ё дурӯғгӯ бошад, ман донам, ки Худовандам. Агар ростгӯ бошад, ҷазои савоб ёбад ва агар дурӯғгӯ бошад, амали хеш бинад». Қ а в л у ҳ у т а њ о л о: «Ча-воа бимо кону яъмалун.^а

Пас Ҳобил ва Қобил пешӣ падар омаданд. Одам (а) гуфт: «Эй Қобил, дидӣ, ки Иқлимо чуфти ҳалоли Ҳобил аст, ту бар ботилӣ!» Қобил кинаи бародар дар дил ғирифт ва нигоҳ ме-дошт, то Ҳобилро чи гуна кушад. Ва то он замон ҳеҷ кас хуни ноҳақ нарехта буд, магар Қобил. Пас Қобил гуфт: «Ман туро хоҳам кушт, чиҳати он ки фарзандони ту хоҳанд гуфт, ки қурбони падари мо пазируфт ва қурбони падари шумо напа-зирuft». Ҳобил гуфт: «Эй бародар, моро аз ин чӣ гунаҳ аст? Агар ту маро бикӯшӣ, ман даст дароз накунам ва ҳаққи баро-дарӣ ба чо орам. Он беҳ, ки фардон қиёмат ту маъхуз бошӣ ва ман маъхуз набошам. Ва аз ҷумлаи зиёнкорону ситамгорон бошӣ ва муставҷибӣ Дӯзах шавӣ». Қобилро ҳашм зиёдат шуд.

Одам *алайҳиссалом* ба ҳаҷ рафт. Рӯзе Қобил пешӣ галаи ғӯсандон ба рӯзи шанбе рафт, Ҳобилро хуфта дид. Дармонд,

^а Куръон: 5, 27.

^б Куръон: 32, 17; 46, 14; 56, 24.

то ўро чӣ гуна кушад. Иблиси лаъин ба сурати шахсе мёр дар даст пеши Қобил омад. Морро аз санг кушт, то ўро биёмӯзонид ва аз пеши вай нопадид гашт. Қобил ба таълими Иблиси лаъин санг бар сари Қобил зад ва ўро бикушт ва пеши Худои таъоло осӣ шуд ва кофир гардид. Қарғасон даромаданду ўро хӯрдан гирифтанд. Қобил дармонда, надонист, ки чи кунад ва ўро бар душаш гирифт ва гирди олам бигардонид. Ва бар ҳар замин, ки хуни Қобил чакид, шӯрноқ шуд.

Чун Ҳақтаъоло нахост, ки дӯсти худро фазиҳат кунад, калогро сабаб хост. Қавлуҳу таъоло: **Фа баъасаллоху гуробан ябҳасу фй-ларзи ли юрияху кайфа юворй савъата ахи-қи.**⁶ Ва калогро Ҳақтаъоло бифиристод, то яқдигар мунозаат карданд ва яке дигареро бикушт ва ба ҷанголу минқори худ заминро биканду мағок кард; ўро дар он мағок ниҳода, пӯшид. Қобил гуфт: **Е вайлатаё дъназту ан ақуна мисла ҳаза-л-гуроби.**⁶ Мондаву пушаймон нашуда буд аз куштан, балки аз ҷашидан, аммо агар аз куштан пушаймон шуда будӣ, тавба кардӣ. Пас ба мисоли калог гӯре биканд ва ўро дафн кард.

Хост, ки ба ватани хеш ояд, Замиро нидо омад, ки ё Замин, Қобилро бигир! Замин то зонуяш бигрифт. Қобил сар ба сӯи осмон карду гуфт: «Е бори Худоё, Иблис ба ту кофир шуд, ўро фуру набурдӣ!» Нидо омад, ки эй малъун, Иблис хуни бародари худ нарехт». Гуфт: «Малико! Падарам гандум бихӯрд, ки ўро наҳй карда будӣ, вайро ҳам ба Замин фуру набурдӣ ва ба Дунё фиристодӣ!» Гуфт: «Эй малъун, падарат раҳм набурид, ту раҳм буридӣ!» Боз фармон омад, ки эй Замин, Қобилро бигир! То ба сина фуру шуд. Қобил мар Худованди аззаву ҷалро савганд дод, ки аз падари худ шундаам, ки ин дар Арш навишта дидаам, ки **Ло илоҳа илляллоҳ Муҳаммадун расулуллоҳ.** Ба ҳаққи он ном бар ман бубаҳшой!» Нидо омад, ки эй Замин, раҳо кун ўро! Замин гузошт. Боз Ҳақтаъоло фариштаро ба сурати саворе фиристод ва бар Қобил гумошт, то ўро ба найза мекушт ва Худои таъоло ўро зинда мекард ва боз ўро мекушт. Ҳамчунин то рӯзи киёмат хоҳад буд.

Чун Одам *алайҳиссалом* аз Макка бозомад, Қобилро талаб кард. Пурсид: «Қудост?» Гуфтанд, ки мӯддатест, ки пайдо нест. Одам (а) дар он фикр буд ва дар хоб намешуд, то шаб даромад. Ўро қобу қарор набуд. Чун вақти субҳ расид, Одам (а) Қобилро ба хоб дид, ки мегуфт: «Алғиёс, алғиёс, ё падар!» Одам (а) аз хоб бедор шуд, ба хурӯш омада зор-зор бигрифт. Дар ин ҳол ҳазрати Ҷабраил (а) омад ва гуфт, ки ё Одам! (а) Қобилро Қобил бикушт. Одаму Ҳавво ҳар ду ба фарёду фиғон

⁶ Куръон: 5, 31.

• Куръон: 5, 31.

бигристанд. Чабраил (а) гуфт: «Зорй макунед!» Одам (а) гуфт: «Ман аз Қобил безорам». Чабраил (а) гуфт: «Худон таъоло низ аз ӯ безор аст». Одам (а) гуфт: «Маро бар турбати ӯ бубар, то ӯро бубинам». Чабраил (а) турбати Хобилро намуд. Одам (а) гуфт: «Е Чабраил! Агар Қобил Хобилро бикушт, хуни ӯ чӣ шуд?» Гуфт: «Замин фуру кашид». Одам (а) гуфт: «Лаънат бар он Замин бод, ки хуни фарзанди ман хӯрд». Замин дарҳол хун биандохт. Одам (а) ва Хавво сари қабр боз карданд. Хобилро диданд, ки сар кӯфта ва сари мӯй ба хун олуда, рӯй ба рӯи писар ниҳоданду зор-зор бигристанд, чунон ки фариштагони Осмон ба зорӣ омаданд ва бо эшон мегиристанд. Охир Одам (а) Хобилро дар тобут ниҳод ва баргирифт. Ибни Аббос (раз) гӯяд, ки Одам чиҳил сол он тобутро гирди олам бигардонид. Ба ҳар водӣ, ки расидӣ, он мавзиъ бар ӯ бигристӣ ва ҳар куху санг ба мувофақати ӯ навҳа кардӣ. Вухушу туюр низ бо эшон дар гирия мувофақат кардандӣ ва мегуфтандӣ, ки бигрезед аз одамизод, ки эшонро вафо нест, ки бародари худро бикушт.

Пас Одам (а) ба макоми худ омад. Хобилро дар он чо дафн кард ва он гаҳ Одам *алайҳиссаломро* саду бист фарзандон чамъ омаданд. Ба ғайр аз Хобил ҳеч намурда буд. Ҳама фарзанд пеш омада гуфтанд: «Е падар! Чизе бояд, ки ба-д-ин бозоргонӣ кунем». Одам (а) дуъо кард. Чабраил (а) муште зар ва муште сим овард. Одам (а) гуфтанд, ки ин тамоми писаронро намерасонад. Нидо омад, ки зару сим ба кӯх дех, то эшон андак-андак ба ҳилат ба даст оранд ва ба-д-ин бозоргонӣ кунанд, то рӯзи қиёмат кам нашавад.

Ва баъд аз ҳазор сол Одам (а) бемор шуд. Аз фарзандон мева хост. Фарзандони Одам (а) ба талаби мева рафтанд, магар Шис бар болини падар биншаст. Одам (а) дар интизори мева буд. Чун онхоро дер шуд, ба Шис гуфт, ки бар сари ин кӯх рав ва дуъо кун, то Худои таъоло ба баракати дуои ту маро мева дихад. Шис (а) гуфт: «Ту падарӣ, чаро дуъо накунӣ?» Гуфт: «Ман аз Худо шарм медорам, ки зиллат аз ман дар вучуд омадааст. Ту гуноҳ накардӣ!» Пас Шис (а) рӯй ба кӯх кард, то дуъо кунад. Чабраил (а)-ро бо хоне дид, ки бар сари хуре аз Биҳишт меояд, аз зари сурх. Дар он табақ гуногун мева буд аз биҳӣ ва анор ва себ ва норинҷ ва туринҷ ва лимун ва рутаб ва анциру харбуза овард. Хур ниқоб аз рӯй баркашид. Одам (а) гуфт: «Е Чабраил! (а) Ин хур кист? Гуфт: «Худон таъоло ин хурро аз Биҳишт баҳри Шис (а) фиристод, ки фарзандони ту ҳама чуфт омаданд, илло Шис, ки тоқ омада, то ӯ низ чуфтё дошта бошад.

Ва баъзе гуфтаанд, ки он хур бозгашт ва дар Биҳишт рафт,

то рӯзи қиёмат аз Шис бошад, аммо мусаннифи ин китоб чунин гӯяд, ки Одам (а) он хурро ба зании Шис дод. Ва хур тозизабон буд, чун аз ӯ фарзанд ба вучуд омаданд, тозизабон буданд. Асли Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва саллам* аз хур аст.

Пас Одам *алайҳиссалом* меvaro ба баъзе фарзандон бахш кард. Ҳар кӣ аз он мева хӯрд, олим шуд. Одам *алайҳиссалом* фарзандонро васият кард, ки ман аз Дунё рихлат кунам, Шис ба ҷои ман бошад, вайро неку доред, ҳама бо ӯ имон оред. Ҳама бо Шис (а) имон оварданд. Баъд аз он Одам *алайҳиссалом* аз Дунё рихлат кард. Ва фарзандони ӯ дар муфорақат оху зорӣ карданд ва намози ҷаноза намуда, дафн карданд. Ду сол бар сари турбат нишастанд ва баъд аз он мутафарриқ гашта, ба хонаҳои хеш рафтанд.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ШИС АЛАЙҲИССАЛОМ

Гӯянд, ки Шис *алайҳиссалом* олимтарини фарзандони Одам (а) буд. Ва бузургтар аз бародарон ёздаҳ бародаршарик буданд, аммо коре накардӣ, чун вақти дахл расидӣ, бахши вай ба вай додандӣ. Чун шаш моҳи охир шудӣ, нафақа ба охир расидӣ, аз Шис ҳама қарз бигрифтандӣ. Ҳама бародарон як сол гуфтанд, ки имсол насиби Шис намедихем. Қарз ба ӯ боз бидихем, ки ӯ қор бо мо намекунад. Ҳақтаъоло дар он сол Шисро пайғамбарӣ ва китоб фиристод, ки то бародаронро кори шариаат омӯзнад Эшонро қарор афтод, то Шисро ҳар сол қисмати ушр доданд, то вай ба иёли худ нафақа кардӣ. Ва тамоми бародарон мутеъи ӯ гаштанд ва ба ӯ имон оварданд. Ва Шис *алайҳиссалом* низ бар дини пок муддате зиндагонӣ кард ва вайро фарзанде ба вучуд омад, Нуш ном. Чун болиғ шуд, Шис *алайҳиссалом* аз Дунё берун рафт. Нуш дини падарро барҷой дошт, то муддате басар омад. Ӯ низ бар дини пок бимурд. Аз вай фарзанде бимонд, номи вай Қалтабон. Ӯ низ дини падар гирифт ва ҷумлаи халқро ба-д-он дин хондӣ. Ӯро писар омад, номи вай Маҳлоил, ба сурате, ки дар Дунё мисли ӯ надошт аз Машиқ то Мағриб. Халқуллоҳ омадандӣ, то назорати сурати ӯ карданд ва ҳадияҳо овардандӣ, то ҳашмате дар хонадони Маҳлоил паиди омад, ки дар олам касеро набуд.

Ӯро низ фарзандон пайдо шуданд. Пас Маҳлоил бар дини пок бимурд. Писари бузургтари ӯро Язд ном буд ва баъзе гуфтаанд, ки Авс ном буд. Чун падараш аз дунё бирафт, ҷамоате, ки аз атроф ба зиёрати Маҳлоил омадандӣ ва тухфа овардандӣ, чун ӯро надидандӣ, бозгаштандӣ ва ҳадияҳо бозбурдандӣ. Иблиси лаъин бар сурати шахсе назди писарони Маҳлоил омад

ва гуфт: «Зирони Махлоил аз шумо нохушанд». Гуфтанд: «Чаро?» Гуфт: «Аз баҳри он ки аз атрофи олам меоянд ва ҳадияҳо меоварданд, чун падари шуморо намебинанд, махрум мераванд». Гуфтанд: «Чӣ кунем?» Гуфт: «Сурат қарор кунед, то чун халқ оянд, он суратро зиёрат кунанд ва навмед бознагарданд, то аз ин сурат ҳурмату ҳашамати шумо барҷой бимонад. Ва агар чунин накунад, дар чаҳми халқ ҳеч izzat наёбед».

Чун Иблиси лаъин ин суҳанро муқаррар кард, эшон ризо доданд, ки сурати туро нигоҳ бояд дошт. Иблис бар шақли Махлоил сурате тайёр кард ва бурҷаи Махлоил бар рӯи ӯ гузошт. Халқ меомаданд ва зиёрати сурат мекарданд, то як-ду қарн ҳаме бар ин гузашт ва илм аз миён гум шуд. Иблис бар эшон даст ёфт, пеши қавми бузургтарин рафт ва гуфт: «Падари шумо ин сурат мепарастид. Аз баҳри равони Махлоил шумо низ ин суратро парастид кунед, то руҳи Махлоил аз шумо хушнуд шавад ва шуморо давлат афзояд». Пас эшон он суратро хидмат кардандӣ. Ба ин тариқ бутпарастӣ дар олам сурат гирифт. Пас дар миёни он қавм писаре омад, номи он Идрис (а) буд.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ИДРИС АЛАЙҚИССАЛОМ

Овардаанд, ки ӯро аз қасрати хондан Идрис гуфтандӣ ва илми нучум аз муъҷизоти ӯст. Ва ӯ бар замин ибодат кардӣ ва ибодати ӯ фариштагон бар осмон бурдандӣ. Қавлуҳи таъоло: **Ва-зкур Фй-л-китоби Идриса иннаҳу қона сиддиқан-набийян.** Рӯз пирохан бидӯхтӣ ва ба ҳар сӯзәне, ки бидухтӣ, тасбиҳ бигуфтӣ. Ва муздуре нагирифтӣ, то дар соати қор ӯ ба қое расид, ки Малакулмавт ба орзуи тамом аз Ҳаққ фармон хост, ки пеши Идрис (а) биравам. Чун ҳукм гирифт, шабе ба сурати одаме меҳмони вай шуд. Ва ӯ соимуддаҳр буд. Чун ба шом ҳангоми ифтор расидӣ, таъом аз барои ӯ аз Биҳишт омадӣ. Чунон ки вайро боистӣ, бихӯрдӣ ва боқӣки мондӣ, боз ба Биҳишт бурдандӣ. Чун таъом аз Биҳишт омад, нахӯрд ва қадам бар қадам ниҳода, ибодат мекард.

Идрис (а)-ро ачаб омад, зеро ки надонист, ки вай кист. Чун рӯз шуд, Идрис (а) гуфт: «Биё, ба як соат ба назоран қудрати Худои таъоло дар саҳро равем, то вақти мо ба ту хурамад шавад!» Малакулмавт гуфт: «Раво бувад». Ҳар ду бархостанд ва рӯ ба саҳро ниҳоданд, то ба киштзори гандум расиданд. Малакулмавт гуфт: «Аз ин гандуми сӯхта хӯшае чанд бигирему бихӯрем». Идрис (а) гуфт: «Ё ачабо! Имшаб ҳалол нахӯрдӣ ва имрӯз ҳаром хӯрдан мехоҳӣ?» Ва он гоҳ ба боғе

а Қуръон: 19, 56.

рафтанд. Ангур диданд. Гуфт: «Биё, то ангур бикӯрем!» Пас гуфт: «Раво набвад, ки даст ба мулки ваёр дароз кунам; ки харом бувад». Боз гӯсфандро дид. Гуфт: «Биё, гӯсфандро бикӯшем!» Идрис (а) гуфт: «Гӯсфанд аз они дигарон аст, куштани ӯ раво нест».

Пас се рӯз бо ҳам буданд. Чун Идрис *алайҳиссалом* ӯро дарёфт, ки одамі нест, гуфт: «Эй ҷавонмард! Ба иззати он Худой, ки туро офаридааст, бигӯй, ки ту кистӣ?» Гуфт: «Ман Азроил (а)-ам». Гуфт: «Барои чон гирифтани ман омадаӣ?» Гуфт: «На, барои тафарручи ту омадаам». Гуфт: «Эй бародар! Чони ҳамаи халқро ту бармедорӣ?» Гуфт: «Бале». Гуфт: «Се рӯз аст, ки пеши мо ҳастӣ, бигӯ чонҳои ҳеҷ касро бардошти?» Куллаҳо байна ядаӣ кааннамо-л-хабару байна ядайна, Гуфт, ки чон ситадаи пеши мо ҳамчунон аст, ки нон хӯрдани шумо. Хар касеро марг ояд, даст дароз карда чони ӯро бароварам.

Малакулмавт гуфт: «Ё Идрис, мехоҳам бо ту бародарӣ кунам!» Идрис (а) гуфт, ки ман бо ту он гаҳ бародарӣ кунам, ки талхӣ чон қандан маро бичашонӣ, то тоат бештар кунам; ки хавфам бештар бувад. Малакулмавт гуфт, ки нофармонии Худои таъоло наҷвонам кард. Чун илтиҳо ба даргоҳи Ҳаққ ҷалла ва ъало овард, фармон ёфт, ки эй Азроил, чони Идрис бардор, то ба ҳасби ҳуқи чонаш бардошт. Малакулмавт тарсида дуъо кард. Худои таъоло Идрис (а)-ро боз зинда гардонид. Барҳост ва Малакулмавтро дар қанор гирифт. Ҳар ду акди бародарӣ бастанд.

Малакулмавт пурсид, ки эй бародар, талхӣ чон додаи чи тавр дидӣ. Гуфт: «Ҳамчунон ки чонвареро ба зиндагӣ пӯст аз сар берун кашанд». Малакулмавт гуфт: «Эй бародар! Ба ҳаққи он, ки воҳид аст дар улухияти ҳеш, ин эҳсони мадоро, ки бо ту кардам, бо ҳеҷ кас накардам». Идрис *алайҳиссалом* гуфт: «Ё Азроил! Ҳамроҳи худ маро бубар бар дари Дӯзах, то дари Дӯзахро бубинам ва хавфи илоҳӣ бештар аз пештар гирам». Гуфт: «Аз Эзадтаъоло дастуре хоҳам». Чун иҷозат ёфт, Идрис (а)-ро ҳафт табакаи Дӯзахро намуд. Идрис (а) гуфт: «Эй бародари меҳрубон! Маро орзуи дидани Биҳишт аст, бинамо, то онро бубинам ва тоат бештар кунам ва шод шавам».

Пас Идрис (а)-ро бар дари Биҳишт бурд. Идрис *алайҳиссалом* гуфт: «Эй бародар! Талхӣ мавт чашидам ва Дӯзахро дидам, ҷигарам сӯхтааст ва дастуре дех, то ба Биҳишт равам, шарбати об хӯрам». Гуфт: «Аҳд кун, ки берун оӣ ва мабодо, ки продан омадан накуний». Гуфт: «Аҳд кардам, ки берун оям».

Чун андарун рафт, ба иҷозати Ҳақтаъоло наълайн дар зери дарахти Тубо ниҳод ва аз баҳри он ки аҳд карда буд, ки берун ояд, чун аз Биҳишт берун омад, гуфт: «Наълайнро гузорида

омадаам, биравам бигирам». Боз дар Биҳишт шуд ва бар тахт нишаст ва Малакулмавт овоз дод, ки эй бародар, таъхир макун, берун биё. Гуфт: «Эй бародар! Ҷаббори олам чунин гӯяд: Куллу нафсин зоикат-ул-мавти.^а Акнун талхии ҷон кандан ва марг чашидам. Ва фармудааст, ки Ва им-минкум илло вори-духо.^б Ва ман Дӯзахро дидам. Ва ӯ мефармояд: Ва мо ҳум мин-хо би мухраҷин.^в Ҳар кӣ дар Биҳишт рафт, бадар наёяд. Эй бародари ман! Чаро берун оям?» Аз Ҷалили ҷаббор нидо омад, ки эй Малакулмавт, даст аз Идрис бидор, ки дар ин тақдир кардаам. Идрис (а) талхии марг чашида ва ҳам Дӯзах дида, акнун дар Биҳишт бошад.

Азроил (а) гуфт: Инна ҳаза-л-чанната ҳаромун ғало-л-анбиёи ҳатто ядхулу хотам-ул-анбиёи (с). Гуфт: «Биҳишт ҳаром бар ҳамаи пайғамбарон аст, то он ки Хотамуланбиё (с) дар Биҳишт нараванд». Нидо омад, ки эй Малакулмавт, ман Биҳишт аз дӯстони худ дарег надорам. Аммо дар Биҳишт муқаддам Муҳаммад (с) бошад: Ва ба қавли дигар гуфтаанд: Эй Азроил (а)! То тавофқунандагон тавофи Биҳишт кунанд Ва рафаъно-ху маконан ғалийян.^г

Пас Идрис алайҳиссалом дар Биҳишт бимонд. Фарзандон аз фироқи падар мегиристанд. Иблис алайҳиллағна биёмад ва гуфт: «Эй фарзандони Идрис! (а) Мағриёед, ман мисли падари шумо сурате созам, то мӯнис шавад ва равони падари шумо шод гардад. Пас Иблис алайҳиллағна бар мисоли Идрис (а) сурате сохт, ки миёни ӯ ва сурати Идрис (а) ҳеҷ фарке набуд, илло сухан нагуфтӣ. Эшон ҳар рӯз он суратро хидмат кардандӣ, то андак-андак бутпарастӣ дар олам пайдо шуд ва аз Машрик то ба Мағриб ҷумла бутпараст шуданд. То чаҳорсад сол даромад ва ҳеҷ кас Худои таъолоро намешинохт. Олиму илм дар миёни эшон набуд. Худои аззаву чалл Нух (а)-ро миёни эшон пайғамбарӣ дод ва бар эшон фиристод, то инҳоро ба Худои таъоло даъват кунанд.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ НУҲ АЛАЙҲИССАЛОМ

Гӯянд: Нух (а)-ро ном Шукр буд, Нух аз баҳри он гӯянд, ки бар қавми хеш навҳан бисёр мекардӣ. Фа лабиса фиҳим алфа санатин илло хамсина ғоман.^а Ва дар ин муддат ба ҷуз чихил марду чихил зан имон наёварданд. Нух алайҳиссалом аз фармони Худои таъоло ҳар рӯз бар кӯҳ шудӣ ва даъват халқро кардӣ, чунон ки аз ҳукми Худои таъоло нидо аз Шарқ

^а Куръон: 3, 185.

^б Куръон: 19, 71.

^в Куръон: 15, 48.

^г Куръон: 19, 57.

^д Куръон: 29, 14.

то Ғарб расондӣ. Ва гуфтӣ, ки **«То илоҳа иллаллоҳ, Ано расулуллоҳ. Баъзе ангуштҳо дар гӯш кардӣ ва баъзе аз чома сарро пушондӣ ва баъзе гурехтандӣ, то сухани ӯ нашнаванд.**

Ҳар гоҳ эшонро даъват кардӣ, ӯро чандон бизадандӣ, то беҳуш шудӣ. Чун ба ҳуш бозомадӣ, дигар бор бигуфтӣ: «Эй қавм! Бигӯед, ки Худо яке аст, ман расули Худоям». Ҳамин ки ин бигуфтӣ, бори дигар задандӣ, то ба вақти туфон рӯзе ӯро бизаданд, чандон ки расан дар гӯлуи муборак андохтанд ва кашида ба хона бурданд, то се рӯз Нух *алайҳиссалом* ба ҳуш омад. Қавлуху таъоло: **Қола раббӣ иннӣ даъавту қавмӣ лайлан ва наҳоран...^б «Худоё! Даъват мекунам қавми хешро шабонгоҳу бомдодон, эшон аз ман мегурезанд ва рӯй аз ман мегардонанд. Илоҳӣ, ту донотарӣ, ки ман даъват мекунам эшонро барои ин ки то эшон ба роҳи рост оянд ва эшон аз ман рӯй гардонида, бар мо чафо мекунанд ва туро носазо мегӯянд. Ва ба ҳар рӯз аз чафову ситам даст намедоранд».**

Рӯзе қавми худро даъват кард, ба Худои аззаву чалл хонд, боз вайро чандон бизаданд, ки чома пурхун шуд. Зани Нух (а) кофира буд. Гуфт: «Ё қавм! Нух (а) девона аст, чандон маъзанед, ки он чи мегӯяд, аз девонагӣ аст, ҳеч намедонад». Чун Нух *алайҳиссалом* номи девонагӣ шунид, рӯй ба осмон кард бинолиду гуфт: Раббӣ: **Аннӣ мағлубун фа-нтасир.^в** Худовандо, ба фарёди ман бирас! Ҷабраил (а) биёмад ва гуфт: «Эй Нух, дуёо кун, ки дуёои туро вақти иҷобат аст ва ин қавм ҳаргиз мусалмон нахоҳад шуд. Дарахте бинишон, то бузург шавад». Ва ба қавли дигар шоҳе аз дарахти Биҳишт овард ва ба Нух *алайҳиссалом* дод ва Нух (а) бар замин бинишонд. Чун муддати чихил сол баромад, дарахт бузург шуд, ки шашсад газ болои ӯ ва чаҳорсад газ паҳни ӯ шуд. Ва дар он чихил сол занҳои эшон ҷумла акима гаштанд, наслҳои эшон мунқатиъ шуд, то он чи монда буд, ба хитоби Худой муҳотаб гашт. Ва сабаби ӯ ин буд, ки писарони худ пеши Нух бурданд ва мегуфтанд, ки эй писарон, инро душмани худ дониста, сухани ӯро қабул накумед ва ӯро залилу хор доред, ки ӯ маҷнун шудааст.

Чун Нух (а) ин васият бишнид, ноумед шуда ба тазарруъ гуфт: **Рабби ло тазар ғало-л-арзи мин-ал-кофирина дайёран.^г** Гуфт: «Эй Худои таъоло! Як танро аз ин кофирон бар рӯи замин зинда мағзор, то насли ин кофирон бурида шавад». Ҷабраил (а) омад ва гуфт: «Ё Нух! Аз ин дарахт киштӣ тайёр кун!» Гуфт: «Киштӣ чӣ бошад?» Гуфт: «Ин дарахтро бибур ва тахта кун, то ман туро биёмӯзонам». Нух (а) он дарахтро би-

^б Куръон: 71, 5.

^в Куръон: 54, 10.

^г Куръон: 71, 26.

тарошида тахта кард. Қавлуху таъоло: **Ва-снаъи-л-фулка би аъюнино ва ваҳйино ва ло тухотибнӣ.**⁶ Гуфт: «Е Нух, аз ин тахтаҳо киштӣ бисоз ва аз шохдон ин мех кун!» Қавлуху таъоло: **Ва ҳамалноху ғало зоти алвоҳин.**⁶ Пас Нух (а) дурудгарӣ биёмухт ва тахтҳо бардошт. Бар тахтаи аввал номи Одам (а) падида омад, бар тахтаи дувум — номи Шис (а), бар тахтаи савум — номи Идрис (а) ва бар тахтаи чаҳорум — номи Нух (а), тахтаи панҷум — номи Ҳавво ва бар тахтаи шашум — номи Солиҳ (а) ва бар тахтаи ҳафтум — номи Иброҳим (а) буд, то саду бисту чаҳор ҳазор тахта шуданд, бар ҳар тахта номи пайғамбаре *салавотуллоҳи алайҳим аҷмаъин* буд. Ва бар тахтаи охирин номи хазрати Муҳаммади Расулulloҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* падида шуд, ки вай хотами анбиё аст.

Ҷабраил (а) таълим мекард ва Нух (а) мех мезад, то киштӣ тайёр шуд, ки вай ҳазор зироъ тул ва чаҳорсад зироъ паҳнои он ва ҳафттабақа буд. Чун киштӣ дуруст шуд, кофирои бар вай механдиданду афсус мекарданд. Қавлуху таъоло: **Ва яснаъу-л-фулка ва кулламо марра ғалайҳи мадаум-мин қавмиҳи сахиру минҳу қола ин тасхару минно фа инно насхару минкум камо тасхаруна. Фа савфа таъламуна.**⁶ Фармон омад: **Е Нух! (а)** Ин қавмро бигӯед, ки имрӯз тамасхур мекунед, фардо мукофоти мисҳарағӣ ба шумо хоҳад расид! Чун ба он қавм гуфт, гуфтанд: «Е Нух, ба ин хонаи ҷубин ба осмон хоҳӣ парид?»

Чун киштӣ мураттаб шуд, як ҷуб ба ҷихати бодбон ва чаҳор тахтаи дигар кам шуданд. Нух (а) гуфт: «Е Ҷабраил (а), чӣ кунам?» Ҷабраил (а) гуфт: «Муҳаммад расулulloҳ (с) хотами анбиё аст. Акнун чаҳор тахтаи дигар талаб дорӣ, то киштӣ тамом шавад. Бишнав: Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва саллам* бо чаҳор ёр хоҳад буд, ки мартабаи эшон бас азим бувад ва номи онҳо Амирулмуъминин Абубакр ва Умар ва Усмон ва Алӣ *ризвонуллоҳи алайҳим аҷмаъин* аст. Бояд, ки чаҳор тахта ба номи чаҳор ёрони пайғамбар (с) битарошӣ. Ва ҳақиқат он аст, то номи Муҳаммади Мустафо (с) бо чаҳор ёрон бар киштии ту набвад, Ҳақтаъоло аз туфон начот надихад, чунон ки меҳри Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ва чаҳор ёрони ӯ дар дили муъмин набвад, ӯро аз оташи Дузах начот набошад».

Ҷабраил (а) гуфт: «Е Нух, дар миёни руди Нил дарахте аст, касеро бифирист, ки он дарахтро бибурад ва биёрад ва аз он чаҳор тахта бисоз!» Нух (а) фарзандони худро фармуд, ки он дарахтро биёранд. Инҳо иҷобат накарданд, арз карданд: Авҷ

⁶ Куръон: 11, 37.

⁶ Куръон: 54, 13.

⁶ Куръон: 11, 38—39.

ибни Анакро бифирист, ки ҳам қувват дорад ва ҳам роҳ неқ медонад. Пас Авҷ ибни Анакро бихонд ва гуфт: «Агар ғалон дарахт аз рӯди Нил биёри, ман туро сер бигардонам». Гуфт: «Хамчунин аҳд кардӣ?» Гуфт: «Кардам». Пас Авҷ бирафт ва он дарахтро аз беҳи вай барканда биёвард. Нух се курс нони чав пешу ӯ ниҳод. Авҷ бихандид ва гуфт: «Ё Нух, ман дувоздаҳ хазор нон меҳӯрам ва таомҳои дигар чи гӯям, то ҳам сер на мешавам, аз се курс нони чавиң чӣ тавр сер хоҳам шуд?»

Чунин овардаанд, ки Авҷ дар умри худ ҳаргиз сер на шуда буд. Нух (а) гуфт: «Агар хоҳӣ сер шавӣ, бигӯ: Бисмиллоки-р-раҳмони-р-раҳим». Гуфт ва даст дароз кард ва як ним курс нон бихӯрду чунон сер шуд, ки дигар лукма хӯрдан натавонист.

Нух (а) аз он дарахт чаҳор тахта — аввал аз нони Абу-бакр ва дувум аз нони Умар, савум аз нони Усмон, чаҳорум аз нони Али *ризвонуллоҳи алайҳим аҷмаин* бисохт ва кишти тайёр кард. Чабраил (а) гуфт: «Ба зиёрати Байтулмаъмур бирав, ки онро хоҳанд бардошт». Нух (а) ба зиёрат рафт. Пас аз зиёрати Нух (а) фариштагон Байтулмаъмур бардоштаанд ва ба осмони чаҳорум бурданд. Нух (а) боземад, киштиро тартиб дод: дар табақан аввал тобути Одам (а) ва дар табақан дувум — Нух (а) бо одамиён ва дар табақан савум — муррон ва дар табақан чаҳорум — сибобу дараанда ва дар табақан панҷум сутурон ва дар табақан шашум — ҳар чинсе ва дар табақан ҳафтум тухмҷову гиёҳҷову меважо.

Чун Ҳама бардошта шуд, Чабраил (а) омад ва гуфт: «Ё Нух! (а) Аллосмати туфон он бувад, ки аз танури пуроташ об барояд». Рӯзе зани Нух (а) нон пушт, аз миёни танури гарми пуроташ об баромад. Бидонд ва ба Нух хабар кард. Қ а в л у ҳ у т а ь о л о: *Ва фора-г-таннурӯ кулно-ҳмил фмхо мим Куллин-зав-чайни-снайни ва аҳдака.* Чабраил гуфт: «Аз ҳар ҷонваре ҷуфте дар кишти бубар!» Нух (а) гуфт: «Баъзе ба Машиқ ва баъзе ба Мағриб, эшонро чи тавр ба кишти барам?» Ба ҳукми Худо онҳо, ки аз насли эшон бокӣ мондан манзур буд, ҷамъ омаданд. Нух (а) аз ҳар чинсе дар кишти бурд, магар ҳар, ки дар кишти расонид.

Ва ба қавли дигар овардаанд, ки киштии Нух (а) се табақа буд. Дар аввал парандагон ва дар табақан дувум Нух (а) ба муъминон ва дар табақан савум сутурон. Ва аз фарзандони Нух (а) Сому Ҳому Ефис Ҳама дар кишти шуданд. Ва Канъон — фарзанди Нух (а) рӯй ба кӯҳе ниҳод ва гуфт, ки ман дар кишти ту нахоҳам омад. Ҳарчанд Нух (а) гуфт: «Эй Канъон,

а Куръон: 11, 40.

бе киштӣ ҳалок шавӣ!» Ҷавоб дод: Қола саовӣ ило ҷабалин
яъсимунӣ мина-л-мои.^б Гуфт: «Бар куҳ шавам, то оби туфон
ба ман нарасад ва зарар нарасонад». Нух (а) гуфт: Қ а в л у
ҳ у т а њ о л о: Ло њосима-л-явма мин амриллоҳи илло мар-ра
ҳима ва ҳола байнаҳумо-л-мавҷу фа кона мина-л-муғрақин.^в
Нух (а) гуфт: «Эй писар, марав, ҳеч кас аз азоби Худо ҳало
сӣ нахоҳад ёфт, магар он касе, ки Худои аздаву ҷалл бар вай
раҳмат кунад ва муъмин бошад!»

Дувуми моҳи раҷаб буд, ки Замин чун ғирбол шуд. Қ а в
л у х у т а њ о л о: Фа фатаҳно абвоба-с-самои би моим мунҳа
мирин. Ва фаҷҷарно-л-арза њуюнан фа-лтақо-л-моу њало амрин
қад қудир.^г Аз осмон оби гарм биборид ва аз замин оби сард
баромад, то чиҳил зироъ болои куҳҳо шуданд. Аввал ба Қанъ
он расид, Нухро шафқати падарӣ дар дил омад ва ба ҳаёл гу
зашт, ки фарзандаш ҳалок мешавад. Рӯй бар осмон кард ва
гуфт: «Илоҳӣ, ту ваъда кардӣ, ки аҳли байти туро ҳалок на
кунам, писарам Қанъон ҳалок мешавад». Қ а в л у х у т а њ
о л о: Инна-бнӣ мин аҳлӣ ва инна ваъдака-л-ҳаққу.^д Худовандо,
фарзанди ман аз аҳли байти ман аст ва ба дурустӣ ваъдаи ту
рост аст. Нидо омад: **Е** Нуху иннаҳу лайса мин аҳлика инна
ҳу њамалун ғайру солиҳин.^е **Е** Нух, ў аз аҳли байти ту нест, ки
имони вай мувофиқи имони ту нашуд.

Мавчи об даромад ва Қанъонро даррабуд ва ҳалок кард.
Киштӣ бар об шуд. Ҷабраил (а) омад ва гуфт: Бигӯ: Бисмил
лоҳи маҷроҳо ва мурсоҳо инна раббӣ ла ғафуру-р-раҳим.^з Чун
хонд, киштӣ бар об равон шуд. Фазлаи одаиӣ дар киштӣ бис
ёр мучтамиъ шуд. Нух (а) ба илҳоми Худо даст бар пешонии
пил молид, чуфти хук аз бинии ў баромад ва фазлаҳое, ки дар
киштӣ буд, ҳама дарҳӯрданд. Ва Иблиси лаин даст бар пешо
нии хук молид, чуфте муш аз бинии хук баромад. Нух (а)
гуфт: «**Е** малъун, ту ро дар ин киштӣ кӣ овард?» Гуфт: «Он
вақт, ки ту харро малъун хондӣ, ман донистам, ки малъун ма
ро мехонӣ, ман дар киштӣ омадам». Пас мушон қасди суроҳи
киштӣ карданд. Нух (а) ба Худои таъоло бинолид. Ҷабраил
(а) омад ва гуфт: «**Е** Нух (а), даст бар пешонии шер бимол!»
Чун чуфте гурба аз бинии шер баромад, дарҳол мушҳоро ҳа
лок кард. Аз он рӯз гурба душмани мушон аст.

Чун Нух (а) шаш моҳ дар киштӣ буд, аз дувуми раҷаб то
дувуми муҳаррам, ки нидо омад: Қ а в л у х у т а њ о л о: Ва қи
ла ё арзу-блағӣ моаки ва ё самоу аклиғӣ вағиза-л-моу ва қу-

б Куръон: 11, 43.
в Куръон: 11, 43.
г Куръон: 54, 11.

д Куръон: 11, 45.
е Куръон: 11, 46.
з Куръон: 11, 41.

зия-д-амру.⁶ «Е Замин, оби хеш фуру бар ва эй Осмон, аз боридан бозой!» Бориш филфавр мавкуф шуд, чунон ки қатрае об, ба қудрати ӯ, бар Замин набуд.

Магар он рӯз кишти дар замини Ҳичоз буд, ҳафтад бор гирди Қаъба тавоф кард, рӯй ба сӯи Шом ниҳод ва ҳар ҷо, ки дар ҷаҳон кӯҳҳо будааст, сар баровард, то кишти бар сари онҳо қарор гирад. Кухи Чудий сар фуру афканда буд, то кишти бар ӯ қарор биёбад. Фармон омад: **Ва-стават ғало-л-Чудийи.**⁶ Кишти бар сари куҳи Чудий омад. Нух (а) мокиёнро фиристод, то миқдори об бубинад. Мокиён ба дона чидан машғул шуд, бознаёмад. Ҳақтаёоло қуввати паридан аз ӯ бозгирифт. Нух (а) кабутаронро фиристод, ки хабари об биёранд. Кабутарон бар об нишаста бозомаданд, чунончи сурхии пойи кабутарон аз об тар буд. Нух (а) кабутаронро дуъо кард ва гуфт: «Халқ дӯсти шумо бод!». Он гаҳ Чабраил (а) биёмад ва ҳафт дари об бар карду бияфшурд ва ҳафт дарё бар рӯи замин пайдо шуд. Об аз Замин ба дарёҳо фуру шуд ва боқӣ аз замини хушк.

Нух (а) аз кишти берун омад ва гуфт: «Эй мурғ, бирав бингар, то чанд об мондааст!» Мурғ фуруд омад ва ба хӯрдани дона машғул шуд ва бознарафт. Аллоҳ таёоло паридан аз вай бигрифт, то рӯзи қиёмат нахоҳад парид. Нух (а) кабкero фиристод ва кабк дид, ки об бар замин нест, бозпас биёмад ва Нух (а)-ро хабар дод. Нух (а) онро дуъо кард ва қавми худро аз кишти берун овард.

Он гоҳ фармон омад, ки беҳқову тухмқоро дар замин нех, то бирӯяд. Нух (а) Ҳама тухмқоро бидид, магар ангурро надид. Гуфт: «Эй борӣ Худоё! Беҳи ангур намеёбам, намедонам чӣ шуд?» Нидо омад, ки Иблис дуздидааст. Нух (а) гуфт: «Эй малъун, беҳи ангур биёр!» Инкор намуд. Нух *алайҳиссалом* гуфт: «Худои таёоло мефармояд, ки дуздидӣ». Гуфт: «Оре, ме-диҳам». Гуфт: «Раво бувад». Тухми ангур овард. Чун бинишонд дар замин, Нух (а) як бор об дод, Иблис *алайҳиллағна* рӯбоҳero бикушт, хуни ӯро дар беҳи ӯ рехт ва боз шерро бикушт ва хуни ӯро дар беҳи ӯ дод, боз хукро бикушт ва хуни ӯ ба ҳамон ҷо дарандоخت. Акнун ки ширинӣ, ки дар ангур аст, аз оби Нух (а) ва сохтани шароб аз оби Иблис. Сабаб ин аст, ки майқоро аввал чун рӯбоҳ мутавозиъ бошад ва чун соате барояд, шер шавад ва баъд аз соати чанд мисли хук шуда, касеро на-бинад ва нашнавад ва нашносад.

Иблиси лаъин гуфт: «Е Шайхуланбиё! Миннати ту бар ман азим аст, аз ман чизе бихох!» Нух (а) гуфт: «Эй малъун! Дар маъсият шод шудӣ?» Гуфт: «Маъсият накардӣ, ки дуъо ба даргоҳи Ҳақтаёоло кардӣ, ки чандин ҳазор кас ба куфр ҳалок шу-

⁶ Куръон: 11, 44.

⁶ Куръон: 11, 44.

данд ва дар Дузах ҳамнишини ман хоҳанд шуд». Нух аз тарси ин сухан сад сол биғирист. Рӯзе гуфт: «Эй малъун! Қадом кор аст, ки фарзандони Одам (а) одати худ қардаанд ва ба-дон сабаб дар Дузах хоҳанд рафт?» Иблиси лаъин гуфт: «Чаҳор чиз аст: яке ҳасад, дувум ҳирс, савум такаббур, чаҳорум бухл». Нух шарҳи ин чаҳор чиз пурсид. Гуфт: «Ман ҳафтад ҳазор сол сачда қардам ва ибодати Худои аззаву жалл ба ҷо овардам. Чун Одамро биёфарид, ба фариштагон амр омад, ки ҳама фариштаҳо Одамро сачда кунед. Ман ҳасад бурдам ва сачда накардам, то муставҷиби лаънат шудам. Боз Худои таъоло маро фармуд, ки сачда чаро накардӣ. Ман такаббурӣ қардам ва гуфтам, ки ман аз одамӣ беҳтарам, ки ӯ аз хоки зулмонӣ пайдоиш ёфтаву ман аз оташи нуронӣ. Ба сабаби ин Худои таъоло аз рондагонам гардонид. Ҳирс омад аз Одам, ки ӯро ба хӯрдани дарахти гандум наҳй буд, то ҷовидон дар Биҳишт бошад. Ҷро гандум хӯронидам, ба-д-ин сабаб аз Биҳишт берун шуд ва ба меҳнат гирифтавор шуд. Дигар бухл аст. Худои таъоло Биҳиштро бар ҷумлаи бахилон ҳаром қардааст, ки ҳаргиз ҷаннатро набинад».

Иблис ин биғуфту бирафт. Нидо омад, ки ё Нух, аз ҷӯби киштӣ масҷиде соз. Масҷиде бисохт ва бар куҳи Ҷудий дехе бино кард ва номи он мавзиъ Шамонин хонанд. Он ҳаштод муъмин аз муъминон, ки бо Нух (а) буданд, бимурданд. Боз фарзандони ӯ Сом, Ҳом ва Ефис боқӣ монданд. Чунон ки ин ҳама халқ насли эшонанд. Аҳли Арабу Аҷам аз Сом ва аҳли Ҳинду Ҳабаш аз Ҳом ва аҳли Туркистон аз Ефис будаанд.

Овардаанд, ки Нух (а) хуфта буд. Ҳаво домани ӯ бардошт, Авраташ зоҳир шуд. Ҳомро назар бар аврат афтод, Ҳом бихандид ва чун назари Сом бар он афтод, бипӯшид. Нух (а) Ҳомро нафрин кард, дархол рӯи ӯ сиёҳ шуд ва фарзандони ӯ то киёмат сиёҳ бошанд, чун ҳиндуёну ҳабашиён. Ва баъзе гӯянд: Нух (а) Сомро дуъо кард, то фарзандони ӯ пайғамбар бошанд. Ва аҳли туркон аз Ефисанд. Ва ба қавле умри Нух (а) чаҳордаҳ сад сол буд ва ба қавли дигар як ҳазору бист сол буд. Чун Нух (а) рихлат аз Дунё барбаст ва тӯшай охираат баргирифт, малоикон пурсиданд: «Е Шайхуланбиё! Дунёро ҷӣ гуна дидӣ?» Гуфт: «Ҳамчун сарое, ки аз як дар омадам ва аз як дари дигар берун шудам».

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ҲУД АЛАЙҲИССАЛОМ.

Чун фарзандони Сом баъзе ба Куфа ва баъзе ба Яману Ҳиҷозу Шому Мағриб мунташир шуданд ва шаҳрҳо бино карданд, Ҳом ба Ҳиндустон рафта шаҳрҳо бино кард ва Ефис ба Тур-

кистон рафт ва он ҷо сукунати худ муқаррар кард. Шаҳр шуд, то ҳама шаҳрҳои ҷаҳон аз эшон обод гашт. Иблиси лаъин ба Хиндустон омад ва раҳи бутпарастӣ дар миёни онҳо ниҳод ва аз он ҷо ба Туркистон рафт, инҷоро бутпараст сохта, дар Араб шуд ва эшонро низ гумроҳ кард.

Малик дар Араб буд, ном Ҷурҳум. Ҷаҳорсад газ қад ба-лаид дошт. Ҳама мардуми Араб мутеъи ӯ буданд. Ойро Ҳазрати Мавт гуфтанд. Ва ӯ он ҷо қасрҳои хонаҳо ва бӯстонҳои наҳрҳои равон тайёр сохта буд ва ба қуввати шучоат мисли худ надошт. Ва ҳафтсад сол шуда буд, ки касе аз эшон намурда буд ва инҳо марғро фаромуш карданд ва Замин аз онҳо ободон буд. Ва илм дар миёни онҳо намонда буд. Рӯзе Иблис назди инҳо омаду гуфт, ки шумо киро мепарастед? Гуфтанд: «Намедонем». Гуфт: «Ман шуморо биёмузонам, он чи падарони шумо мепарастиданд, ба шумо намоям». Он қавми ҳамроҳи ғрифти ба Хиндустон омад ва бутпарастӣ муояна кунонид. Инҳо ҳам розӣ шуда, панҷ бутро, ки дар рӯзи тӯфон буданд, бардошта ба мақоми худ бурданд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: Ва ло тазарунна ваддан ва ло сувоъан-ва ло яғуса ва яғука ва насран.^а Ва бутпарастӣ оғоз карданд, то ҳама олам бутпараст шуда. Аёзан биллоҳи мин золика. Худои таъоло бар эшон пайғамбаре фиристод, Худ ном. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: Ва ило ʼ Бодин аҷоҳум Худан қола ё қавми-ʼбудуллоҳа мо лақум-мин илоҳин ғайруху.^б

Худ алайҳиссалом эшонро панд меод ва даъват мекард. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: Ва-зкуру аз қаъалақум хулафаи мин баъди қавми Нуҳин ва зодақум фи-я-халқи бастанан.^а Яъне: ёд кунед Худои аззаву ҷалро, ки бар шумо баъди Нуҳи пайғамбар халифа фиристод ва фароҳ рӯзиву қувват гардонид. Ва ёд кунед Худоро, ки валинеъмати шумоҳо аст, ки аз ҷумлаи растагориён бошед.

Бузургони он қавм ҷаҳорсад газ қад доштанд ва авсати эшон дувист газ ва хурдтарини инҳо ҳафтод газ. Ҷавоб доданд, ки ё Худ, мо даст аз ин бутон барнадорем ва туро ростгӯй нашуморем. Пас Худои таъоло дар миёни эшон қаҳтӣ падид овард. Аз гурӯснағӣ очиз шуданд. Ҳафдах тан аз миёни ҳафдах қабिला имон оварданд, боқӣ кофир монданд. Гуфтанд: «Ё Худ! Қ а в л у х у т а ʼ о л о: Қолу а қиътано ли наʼбудуллоҳа ваҳдаҳу ва назара мо қона яʼбуду обоуно.^б Худои туро напарастем ва даст ҳам аз Худоени падарони кеш бознадорем! Агар маро аз азоб метарсонӣ, бигӯ, то биеъд, вагарна мо туро халок кунем!» Худ алайҳиссалом ба Худои худ бинोलиду гуфт:

^а Қуръон: 71, 23.

^б Қуръон: 11, 50.

^а Қуръон: 7, 69.

^б Қуръон: 7, 70.

«Худовандо! Маро тоқати чанги эшон нест, маълум мешавад, ки маро ҳалок гардонанд!»

Дар миёни меҳтарон қавми Од ном буд, аз рӯзгори эшон то замони туфон ҳафсад сол буд ва қуввати эшон беҳад буд, ки агар пой бар санг задандӣ, то ба зону ба санг фуру шудандӣ. Ҳама тоғӣ шуданду гуфтанд, ки Ман ашадду минно қувватан.^о Фармон омад, ки ё Худ, он ҳафдах танро, ки ба ту имон оварданд, бар сари кӯҳ бубар. Худ *алайҳиссалом* эшонро бурд ва ба он қавм гуфт: «Ё қавм! Шуморо бод ҳалок хоҳад кард». Гуфтанд: «Қадам бод бувад, ки бар мо ғалаба кунад?» Пас Худӣ таъоло се сол аз эшон борон бозгирифт, то қаҳт бар эшон саҳт шуд.

Худ *алайҳиссалом* гуфт: **Ё қавми-стағфиру раббакум сумма тубу илайҳи.**^о «Ё қавм, омурзиш хоҳед ва ба Худо бозгардед, то шуморо борон диҳад!» Гуфтанд: «Мо тавба накунем». Ва қавмеро фиристоданд, ки то ба Макка рафта, борон хоҳанд. Пас шайх кас аз одиён ихтиёр карданд ва аз эшон ду кас мусалмон буданд, аммо динро пинҳон медоштанд. Номи ҳар ду Мазид ва Яким ва меҳтари эшонро Қил гуфтандӣ. Бо ҳафтод тан чамъ шуданд ва ба Макка рафтанд. Мазид гуфт: «То бар Худо имон наёред, ҳаргиз борон наёяд». Инкор карданд. Ва Мазиду Яким гуфтанд: «Худовандо! Ин истиҳқоқи раҳмати ту надоранд. Аз ҷумла ҳочоти мо раво кун!» Нидо омад, ки чӣ хочат доред? Мазид гуфт: «Худовандо! Ман то қиёмат дар Дунё гуруснағӣ нақашам». Нидо омад, ки додем. Яким гуфт, ки ман умри ҳафт гуна умри ҳар касе, ки бихоҳам, биёбам ва батнан баъди батнин то сӣ сад сол хуш зиям. Фармон омад, ки додем. Ва Қил гуфт: «Худовандо! Қасе аз мо бемор нест, ки аз ту шифо хоҳам ва ё дар миҳнат наем, ки нусрат хоҳам. Бороне аз баҳри қавми одиён меҳоҳам. Дар се соат абре падида омад сапеду сиёҳу сурх. Нидо омад: «Ё Қил, ҳар қадам хоҳӣ, якеро интиҳоб кун!» Қил дар хотир овард, ки дар абри сапеду сурх борон набошад, аммо абри сиёҳ бе борон нест. 3-ин абри сиёҳ хост. Нидо омад, ки бирав, абри сиёҳ бо ту биравад. Эшон бирафтанд.

Ваҳб ибни Мунаббих гӯяд, ки дар замини ҳафтум бод аст, ки ўро рихуссақим гӯянд. Ҳафтод ҳазор занҷир дар он бод бастаанд ва ҳафтод ҳазор фаришта бар он бод муваққаланд. Чун рӯзи қиёмат шавад, он бод раҳо гардад ва кӯҳҳои сангинро чун порои абреши дар ҳаво бубарад ва осмонро аз ҳам бозкушояд. Қ а в л у ҳ у т а ъ о л о : Ва ҳумилат-ил-арзу ва-л-чиболу фа дуккато даккатан воҳидатан. Фа явмаизин вақъатилво-

^о Қуръон: 41, 15.

^о Қуръон: 11, 52.

қиъату.^а Нидо омад: Фариштагону муваккалон, бодро бар қавми Од фиристед! Гуфтанд: «Чӣ микдор ҳукм шуд?» Чандон ки аз бинии гов берун ояд. Гуфтанд: «Худовандо! Олам хароб шуд». Амр шуд: Чандон ки аз сӯрохи сӯзане барояд, раҳо кунед! Чун раҳо карданд, бод ғалаба кард, чунончи абри сиёҳ аз қуҳ баромад. Қавми Од шод шуданд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Қолу ҳаза ʼоризум-мумтируно.^б Гуфтанд: «Ин абрест, ки бар моён хоҳад борид».

Худ алайҳиссалом гуфт: Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Бал ҳува мо-стаъҷалтум биҳи рихун фиҳо ʼазобун алим.^в Яъне ин абр нест, азобе аст, ки таъҷил меояд, раҳмат нест. Дарҳол бод бичунбид. Гуфтанд: «Ё Худ! Ту моро хабари бод додӣ, ки то ба-д-он хунук шавем?» Худ гуфт: «Сабр кунед, то азоби алими Худои таʼоло ояд». Ҳафсад ҳазор мард дар миёни се қуҳ шуданд, чунон ки роҳи бод аз як қониб беш намонда буд. Ва онҳо ба якдигар нишастанд ва дастҳо бо якдигар оварданд, то ба зонуй дар замин фуру шуданд. Ва занону мардону кудакону чаҳорпоён дар миён гирифтанд. Ва гуфтанд: «Аз як қониби мо қуҳ аст ва аз як қониб моем, кадом бод дар миёни-мо гунҷад?» Чун ба қуввати худ мағрур гаштанд, бонги раъд баромад ва бод қувват гирифт. Аввал кушқҳову қасрҳо аз қой барканд ва дар ҳаво бурд. Бод дар зери қадами эшон баромад ва ҳамаро дар ҳаво бурду сарнагун дар замин зад. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Қааннаҳум аъқозу нахлин ховиятин.^г Яъне: ҳамчун дарахти хурмо бар замин афтоданд. Бод сангу реғу хок бар сари эшон меангошт. То як сол зинда буданд дар таҳи хок, бинолиданд. Ва ҳар ки нолаи эшон бишунид, ҳам ҳалок шудӣ.

Худ (а) хатте кашида муъминоро дар он хатт нишонда буд ва он бод аз он саъю тундӣ домани муъмине қач накардӣ, то бидонӣ, ки: Ман қоналлоҳу лаҳу қона-л-қуллу лаҳу. Худ бо муъминон пеши Чурхум рафт ва гуфт: «Азоби Худои таʼоло дидӣ?» Гуфт: «Дидам». Гуфт: «Бигӯ: Ло илоҳа иллаллоҳ ва ано расулulloҳ». Чурхум лаънагуллоҳи алайҳ гуфт: «То ҳамаро зинда нақунӣ, нағӯям». Дар ин сухан буд, ки бод аз замин зери қадами Чурхуми палид баромад ва ўро баргирифт.

Пас муддате ба сар омад. Худ алайҳиссалом баъди чаҳорсад сол аз Дунё берун рафт ва муъминон навҳа қарданду ўро дафн карданд. Баъд аз он муъминон сад соли дигар дар Дунё буданд ва охир рафтанду авлоди эшон бар дини пок мебуданд. Ва олам аз эшон ободон гашт. Иблис алайҳиллаъна дар миёни эшон омад ва гуфт: «Шумо киро мепарастед?» Гуфтанд: «Худои таʼолоро, ки Худои осмону замин аст». Иблиси лаъин

^а Қуръон: 69, 14—15.

^б Қуръон: 46, 24.

^в Қуръон: 46, 24.

^г Қуръон: 69, 7. Ниг. низ 54, 29.

гуфт: «Худойро мебинед?» Гуфтанд: «На». Иблис гуфт: «Аз ин санг бузург буге сохта, хидмат кунед, то рӯзи қиёмат шафиъи шумо хоҳад буд». Он қавм ризо доданд ва санге оварданд, дар миёни води бут сохта ниҳоданд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Ва самуда-я-лазина *чобу-с-сахра би-я-води.* Он гоҳ ҳар чаҳор рӯки он сангро суроҳ карданд ва нуқра фуру рехтанд. Ва тахте азим ниҳоданд ва курсии аз зари сурх бар он тахт ниҳоданд. Бутеро бар он курсӣ нишонданд.

Пас Иблиси лаъин гуфт, ки ин бутро сачда кунед. Аз гуфтаи Иблис сачда карда кофир шуданд. Ва гунбади азим бар сари он сохтад ва ӯро маъбуди худ карданд, *наъзу биллоҳи мин золика куллиҳи.* Худои таъоло пашаро бифристонд, то он гунбадро сӯроҳ карда ва пеши он рафта ва хартум бар сари бут фуру бурд ва бо курсиву санг баргирифт ва дар ҳаво бурд, чунон ки он қавм мекӯид. Ва дар дарёи муҳит андохт. Он қавм мутаҳайир гафта дармонда шуданд ва надонистанд киро парастанд.

Худои таъоло Солиқи пайғамбарро, ки қиссан он баъд аз қиссан Шаддоди лаъин хоҳад омад, бар эшон фиристод. Шаддоди лаъин, ки дар аҳди Худ *алайҳиссалом* буд, бино бар он дар ин қисса баён карда шуд.

Ва ин Одду писар дошт: яке Шадид ва дигар Шаддод. Шадид ҳафсад сол падшоҳӣ кард ва баъд аз вафоти ӯ Шаддоди малғун подшоҳ шуд. Чун хонанда буд, ҳама олам мусажжари ӯ шуданд. Худои таъоло Худро ба даъвати вай фиристод. Ва гуфт, ки Худои таъоло меғӯяд, ки ҳазор сол туро умр додам, то ҳазор ганҷ бар по ниҳодӣ. Ва ҳазор завҷан хубрӯ хостӣ ва ҳазор лашкар шикастӣ. Ҳама неъмат аз қаромати ман буд. Акнун биғӯ: «Худо яне аст», то туро дучандон неъмат бидихам. Бар ин неъмат дар рӯзи қиёмат ҳисоб нагирам; ба Биҳишт бирасонам. Чун Худ (а) ин калимот биғуфт, Шаддод *алайҳиллаъна* гуфт: «Маро ба Биҳишт даъват мекунӣ? Ман сифати Биҳишт шундаам, ман низ дар Дунё Биҳиште бисозам, то бидонӣ, ки маро ба Биҳишти Худои таъоло ҳочат нест». Он гаҳ дар мулк вазирону ақобирони худро мактуб фиристод, то «дар олам замини ҳомун, ки лойки Биҳишт бошад, талаб кунед».

Чунон гӯянд, ки ӯро ҳазор мулку ҳазор шаҳр буданд, ба ҳар мулку шаҳр сад ҳазор мард буданд, ки мудате ба талаби замин дар олам мегаштанд, то дар диёри Араб чихил фарсанг замини ҳомунӣ диданд. Амиронро фармуд, ки се ҳазор устоди пуркор биёред ва ба ҳар устод сад мард диҳанд. Аввал чихил газ-замин фуру куфтанд ва санги мармар оварданд ва аз атро-

• Куръон: 89, 9.

Фи олам ганҷову хазинаҳо он ҷо бурданд. Аввал деворҳо аз хишти зару сим карданд ва сафҳову сутунҳо аз забарҷаду зумурради сабз карданд. Чунон ки Худои таъоло Ҳазрати Рисолатпанохро аз он сутунҳо ва сифати биҳишти Шаддоди лаъин хабар дод, ки дар Дунё ҳеҷ кас ончунон биҳиште насохта буд. Қ а в л у х у т а ё л о: Ирама зоти-ил-ъимоди-л-латӣ лам юхлақ мислуҳо фй-л-билоди.^а Он гаҳ дарахтон сохтанд, нима аз зару нима аз сим ва барғҳо аз зумурради сабз, шохҳо аз ёкути сурх, дар миёни дарахтон меваҳои гуногун бароварданд. Ва ба ҷои хок мушқу анбару заъфарон рехта ва ба ҷои санг гавхару марҷон дар саҳн андохтанд. Ва аз ширу маю ангубин ҷуйҳо равои карданд.

Ва он гаҳ дар дари биҳишт ҷаҳор майдон сохтанд ва дарахтҳои мевадор нишонданд. Ва дар ҳар майдон сад ҳазор курсии зару сим ниҳоданд ва бар ҳар курсӣ ҳазор хон ва дар ҳар хоне ҳазор гуна таъом карданд.

Ва дар хабар аст, ки ҳар рӯз ҷиҳил ҳазор харвор аз зару сим дар биҳишт ба қор мебурданд, то ба сесад сол тамои шуд. Вақилои ро дар олам фиристода буд, то як дирам сим ҳеҷ кас офарида нагзоранд ва ситонида дар биҳишт фиристандӣ, то ба ҳадде, ки пиразане духтаре дошт, дар гулубанди ӯ як дирам сим буд, аз ӯ гирифтанд. Он духтар мегирист, ки ин як дирам ба ман бигзоред, фоида надошт. Духтар ба Худои таъоло бинोलиду гуфт: «Ту мебинӣ, ки ҷӣ муомала меравад, ба фарёди бандагон бирас ва шарри ин золим аз сари мазлумон рафъ фармо!» Худои таъоло дуъои ӯро иҷобат кард.

Овардаанд, ки духтарону ғулумони хубрӯй аз атрофи олам ба Димашқ, ки ҷои ӯ буд, оварданд ва ҷамъ карданд, то ки дар биҳишт монанди хурону ғилмон дар хидмати худ ниғаҳ дорад. То даҳ сол ҷаҳд мекард, ки биҳиштро бубинад. Рӯзе бо дувист ғулуми хосс ба дидани биҳишт бирафт. Чун наздики биҳишт расид, ғулумонро ба ҷаҳор майдон фиристод ва бо як ғулум хост, ки дар биҳишт равад. Чун ба остонаи биҳишт расид, шахсеро истода дид. Гуфт, ки ту кистӣ? Гуфт, ки ман Малакулмавтам. Гуфт: «Ба ҷӣ қор омадаӣ?» Гуфт: «То қабзи рӯҳи ту кунам». Гуфт: «Маро муҳлат деҳ, то биҳишти худро як бор бубинам». Гуфт: «Туро ба Дӯзах бояд рафт. Фармон нест, ки биҳишт бинӣ». Гуфт: «Бигзор, то аз асп фуруд оям». Гуфт: «Хукм нест». Як пой бар рикоб буда ва як пой ба остонаи биҳишт, ки ҷони вай бардошт ва биҳишт ноида дӯзахӣ шуд.

Баъд аз он Ҷабраил (а) як овоз баланд кард, то лашкару ғулумони ӯ, ки дар он ҷаҳор майдон буданд, ҷама ҳалок шу-

^а Қуръон: 89, 7—8.

данд. Лукмае таъом нахӯрданд, ҳамон соат на мулк монду на вазир ва на ғарибу тавонгар. Ҳама як бор ба Дӯзах рафтанд. Минбаъд Худои таъоло он биҳиштро дар замин фуру бурд ва чунончи ҳеҷ асаре то қиёмат намонд.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ СОЛИҲИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОМ

Қавлуҳу таъоло: Ва'ило Самуда ахоҳум Солиҳан қо-ла ё қавми-ъбудуллоҳа мо лакум мин илоҳин ғайруҳу.^а Солиҳи пайғамбар (а) қавми Самудро даъват кард ва гуфт: «Бидонед, ки Худои таъоло яке аст». Он қавм гуфтанд: «Далили пайғамбарии ту чист?» Гуфт: «Қавми Худ (а)-ро ба сабаби беимони-ву бутпарастӣ ҳалок кард. Маро баъд аз вай халифа гардонид ба шумо фиристод». Гуфтанд: «Моро муъчиза намой!» Гуфт: «Чӣ муъчиза?» Гуфтанд: «Меҳоҳем шутури мода аз ин санг берун ояд ва бача орад ва шир диҳад, то бидонем, ки ту расули Худой». Қабраил (а) омад ва гуфт: «Ё Солиҳ! Аз ин қавм аҳд гир, то он шутурро бидуни ҳукми Худои таъоло накушанд ва ба чуз шири он қизе аз ӯ нахӯранд, ки шираш бар эшон ҳалол аст». Қавм аҳд карданд. Фармон омад, ки дуъо кун, то қудрати мо бубинӣ. Пеш аз ту ин шутурро ба чаҳор ҳазор сол дар ин санг офаридаам, ки то муъчизаи ту зоҳир шавад ва пайғамбарии ту дуруст гардад.

Солиҳ (а) дуъо кард ва муъминон омиғ карданд, ногоҳ аз он санг нолаи азим баромад ва биларзиду бишигофт ва шутури мода аз он санг берун омад, ки ҳеҷ шутуре ба хубии ӯ набуд. Дар он санг гиёҳ сабзиданд, ки шутур хӯрда буд. Чун соате баромад, бача овард. Ногоҳ чашмаи обу марғзоре, ки чарогоҳи шутур бошад, падида омад. Ба фармони Худои таъоло шутур дар он марғзор чаридан гирифт. Ва он қавм ҳафт қабила буданд. Эшонро чоҳе буд, ки мардуми ҳафт қабила аз он чоҳ об меҳӯрданд ва кам нашудӣ. Ва шутурро шутурбон бар сари он чоҳ овард. Тамоми оби он чоҳ нӯшид.

Солиҳ (а) он қавмро гуфт: «Аз он шутур шир душеду бихӯред!» Ҳафт қабила шир медушиданд ва машқҳо пур мекарданду мебурданд. Худои таъоло бо Солиҳ (а) гуфт, ки бо қавми худ бигӯй, ки чоҳ як рӯз аз они шумо ва як рӯз аз они шутур аст. Он рӯз, ки шир диҳад, об аз ӯ бошад ва он рӯз, ки шир надихад, об ба эшон бошад. Қавлуҳу таъоло: Ҳазихи ноқатул-лаҳо ширбун ва лакум ширбу явмим маълумин. Ва ло

^а Куръон: 7, 73 ва 11, 61.

тамассуҳо би суни фа яъзукаум ғазобу явмин ғазим.^а Солиҳ (а) қавми худро гуфт: «Зинҳор ин ноқаи Худои таъолоро озор надихед ва илло Худои аззаву чалл шуморо азоби сахт кунад». Пас эшон ўро азиз доштанд ва аз шири ў давлати азим ба ҳам расониданд. Машқҳо намуданд ва равғанҳо чамъ карданд ва ба шаҳрҳо бурданд ва тичорат карданд ва ҳама аз он тавонгар шуданд. Ва гурӯҳон симин сохтанд. Чаҳорсад сол бар ин баромад.

Рӯзе Солиҳ (а) нишаста буд, даҳ тан аз ашроф дар хидмати ў буданд. Гуфт: «Ё қавм! Ҳар кӣ дар ин моҳ ба вучуд ояд, сабаби ҳалоки қавм буда бошад». Занони он даҳ тан борвар буданд. Дар он моҳ ҳама фарзанд зоиданд. Нӯҳ кас фарзандонро куштанд, яке ба чихати бефарзандӣ накушт. Номии он писар Қайдор кард. Чун бузург шуд, марде қавӣ гашт ва нӯҳ кас, ки фарзандони худро кушта буданд, пушаймон шуданд ва гуфтанд, ки сухани Солиҳ дурӯғ буд. Ба-д-ин сабаб аз Солиҳ (а) ва шутури ў имон бардоштанд.

Рӯзе Қайдор бо шахсе Мисдаъ ном ва аз ҳар қабила яке чамъ омаданд ва шароб хӯрданд ва тадбири куштани ноқа карданд. Гуфтанд: «Бигзорем, то бар сари чоҳ биравад ва чун барон об хӯрдан сар дар чоҳ фуру кунад, ўро бикушем». Қ а в л у х у т аъ о л о: **Ва кона фй-л-мадинати тисъату раҳтин юфсидуна фй-л-арзи ва ло юслихун.**^б Дигар рӯз шутур дар чоҳ сар фуру бурд, то об хӯрад. Қайдор як тир ба гардани ноқа расонид, ки ба-д-он сӯй пәррон шуд. Шутур бар эшон ҳамла кард ва ҳама бигрехтанд. Мисдаъ аз пас шамшере бар пойи ноқа зад, аз пой дарафтод. Дигарон гирди он ноқа омаданд ва куштанд. Ва бачааш модарро чунон ҳол дид, бигрехт. Ва он қавм аз паси ў давиданд. Хостанд, ки ўро ҳам бикушанд. Бача то ба-д-он санг расид, ки модараш аз он берун омада буд. Он санг боз шуд, то бачаи ноқа гурехт, дар ў пинҳон шуд.

Саъид ибн ал-Мусайяб гӯяд: «Қавми Солиҳ (а) агар шароб намехӯрдандӣ, ноқаро ҳаргиз намекуштандӣ. Бар гуноҳи кабира, ки дар вучуд омадааст, аз шароб хӯрдан будааст». Ва Сайиди оламиён *саллаллоҳу алайҳи ва саллам* гуфт: «Ал-хамру умму-л-хабоиса». Яъне: хамр модари бадиҳо аст.

Чун Солиҳ (а) аз куштани ноқа хабар ёфт, гуфт: Қ а в л у х у т аъ о л о: **Таматтаъу фй дорикум салосата айёмин золика ваъдун ғайру макзубин.**^а Яъне: се рӯзи дигар шуморо беш зиндагонӣ намондааст. Гуфтанд: «Нишон чист?» Гуфт: «Аломат он бувад, ки рӯзи аввал лавнҳои шумо сурх шавад, рӯзи дувум зард гардад, рӯзи сеюм сиёҳ шавад». Чун баъд аз се рӯз ин

^а Куръон: 26, 155—156.

^б Куръон: 27, 48.

^а Куръон: 11, 65.

адомаг воҳир гашт, он касон, ки шутурро кушта буданд, дар хонаи Солиҳ (а) бирафтанд, то уро низ ҳалок кунанд. Ҷабраил (а) омад, деворҳо бичунбонид, ҳама аз хонаҳо берун омаданду гурихтанд. Ҷабраил (а) бонг бар эшон зад, ҳама хокистар шуданд.

Ибни Аббос (раз) мегӯяд: «Он ҳафт қабила ба Солиҳ (а) гуфтанд, ки ба чи чиз ҳалок шавем? Солиҳ (а) гуфт: «Ба як бонги Ҷабраил (а)». Қавми эшон чоҳҳои азим кандиданд ва ҷадро дар он чоҳҳо нигоҳ доштанд. Пунба дар гӯш карданд ва чомаҳои карос дар сар кашиданд, то он овози Ҷабраил (а) нашнавад ва аз азоб наҷот ёбанд. Чун ин талбир карданд, ҳама эмин шуданд. Ҷабраил (а) омад, дар он ҳафт қабила дар шуда бонг кард. Қ а в л у х у т д ъ о л о: Инно арсално ғалайҳим сайҳатан воҳидатан фа кону ка ҳашими-л-муҳтазири.^б Ба як бонги Ҷабраил (а) чунон гашт, ки хокистар шуданд. Ба қудрати Худои аззаву жалл асари он ҳафт қабила намонд ва ҳама ҳалок шуданд. Пас Солиҳ (а) рӯй ба Шом ниҳод, то ба-д-он шаҳр, ки акнун шаҳристони Авҷ хонанд. Он ҷо мақом кард ва бинишаст. Чун муддати вай ба сар омад, раҳти ҳастӣ барбаст ва аз дунё берун рафт. Уро бар рости масҷиди чомеъ дафн карданд. Он боқии муъминон дар он ҷо бимонданд.

ҚИССАИ ҲАҶРАТИ ИБРОҲИМИ ХАЛИЛУЛЛОҲ АЛАЙҲИССАЛОМ

Аммо чун фарзандони Сом ибни Нух аз Арабу Аҷам ҳолӣ шуданд ва баъзеро бод ҳалок кард, баъзе ба бонги Ҷабраил (а) ҳалок шуданд, пас подшоҳ Намруд *лаънатуллоҳи алайҳ* аз мулки Аҷам берун омад. Ва Ибни Канъон ибни Одам ибни Сом ибни Нух тозизабон буд ва дар Аҷам уро Қайковус ибни Қайкубод ибни Манучеҳр ибни Фаридун ибни Ҷамшед хонандӣ. Фа аммо дурусттар он аст, ки Намруд номи ӯ буд. Ва марде бо қуввату шавкату ҳашмат буд. Намруд *алайҳиллаъна* бо моли бисёру сипоҳи анбух биёмад ва Шомро фаро гирифт. Ҳама мутеъи ӯ шуданд. Пас рӯ ба Туркистон ниҳод ва эшонро низ мутеъи худ гардонид. Ва фарзандони Ёфсро мусаххар кард ва бар ҳама подшоҳ шуд. Пас рӯй ба Ҳиндустон ниҳод ва ҳама вилояти Ҳинд гирифт. Ва фарзандони Ҳом ибни Нухро мусаххар намуд. Пас рӯй ба сӯи Рум кард ва ҳама олам аз Машрик то ба Мағриб мусаххар сохт ило мошоаллоҳ.

Пас рӯй ба Куфа ниҳод ва он чоро низ гирифт ва мақом сохт, онро мақоми Бобул хонанд. Дар он ҷо бар тахт нишаст.

^б Куръон: 54, 31.

Пас аз Туркистону Хиндустону Руму Мағриб хироҷ ба вай оварданд. Муддати ҳазору ҳафсад сол подшоҳӣ кард. Марди мутақаббир буд. Ҳаргиз рӯй ба осмон намекард. Аз Ҳақтаъоло хочат нахостӣ. Гуфтӣ, ки ман худоям, *лаънатulloҳи алайҳи, Худон осмон чист?*

Магар он вақт, ки бо каргасон рӯй сӯи осмон кард ва тирдар камон ниҳод ва мегуфт: «Агар Худои дигар аст, ўро бикушам». Ва ҳар вақт, ки берун омадӣ, ҷаҳор пояи тахтро бар ҷаҳор фил ниҳодандӣ, он гаҳ бар тахт нишастӣ. Ва зери тахт кубба даркашидандӣ аз дебои румӣ ва ба гавҳарҳои тамоми ҷаҳоҳире биёростандӣ. Ва танобҳои вай аз зар бофта буд. Чун рӯз баромадӣ, бар он тахт мешишаст ва ҷаҳорсад курсӣ дар зери тахт биниҳодандӣ, то бар ҳар курсӣ ҷодугареву мунаҷҷиме бинишастӣ. Ва амируну ҳоҷибон дар гирди вай даромадандӣ.

Ва гӯянд: Мулки ҷаҳонро ҷаҳор маълик доштаанд: ду мусулмон ва ду кофир. Аз мусулмонон яке Сулаймони пайғамбар буд ва яке Зулқарнайн ва аз кофирон яке Намруд ибни Қанъон, дувум Бағнасар. Як рӯз Намруд бар тахт нишаста буд ва ҷумлаи ҳашам дар гирди вай буданд. Аз тақдирӣ Ҳақтаъоло ҷодугарону мунаҷҷимон сар фуру афканда, ғамнон нишастанд. Гуфт: «Шуморо чӣ шуда ва чӣ хабар расид, ки чунин дилгиру ғамнок нишастед?» Гуфтанд: «Бақову саводати худованд бод! Як ситора аз фалак падида омадааст, то имрӯз он ситора ҳаргиз набудааст. Имрӯз аз Машиқ баромада». Намруд гуфт: «Он ситораи чист?» Гуфтанд: «Фарзанде аз салби падар ба раҳми модар хоҷад омад, мамлақати туро зиён карда табох хоҷад кард». Гуфт: «Қай хоҷад омад?» Гуфтанд: «Муддати се шабонарӯз».

Пас фармуд, то ҳар киро дар шаҳре зане болиға бошад, ҳама аз шавқар ҷудо кунанд, то мард бо зан наздиқӣ накунад. Ва Намрудро ҷубдоре буд, ба исми Торах, ки ба як даст шамъ ва дигар даст шамшер гирифта, ҳар шаб бар болини вай посбонӣ мекардӣ ва ҳама шаб бедор буд, ҳеҷ намекард. Ва онро Озар низ хонандӣ. Дар ҳамаи шаб машийяти Аллоҳ шуд, ки ҳосаи хуш барояд. Орзуи Торах, ки дар урф Озар аст, ғолиб шуд, ки бо зани худ суҳбат кунад ва низ шавқи нишот дар дили модари ҳазрати Иброҳим бичунбид, ки чи гуна пешӣ шӯи худ рафта, орзуи дилро бартараф кунад. Ҳарчанд хилат кард, муяссар намешуд. Виззарурат ними шаб аз хона берун омад ва ба дари кушкӣ Намруд расид. Дарбонону посбонон ва ҳама мардумонро хуфта дид. Аз эшон даргузашт, то ба нардаи хоса расид. Шавқари худро бар болини Намруд истода дид, ки ба як даст шамъ ва дигар даст шамшер гирифта, посбонӣ мекунад. Чун назари зану шавқар якҷо шуд, дар соат ҳавон

мардї ғалаба кард. Гуфт: «Е зан, чї салоҳ кунам, ки ҳар ду даст дар банд аст?»

Дар ин асно Худои таъоло бар парї фармон дод, ки ба ҳукми эзадї дар он соат парї омад ва он шамъу он теғ аз вай гирифта, ба ҷои вай истода шуд. Ва ҳар ду марду зан ба рағбати хеш бар болини Намруд ҷамъ шуданд. Иброҳим *алайҳиссалом* аз пушти падар ба раҳми модар омад ва қудрати Худои мақсуд баромад. Ва ӯ бо зан гуфт: «Зинҳор ин сирр бо касе нагӯй ва аз ин ҷо то хона рафтани ба роҳ касе набинад, ки то расво нашавем». Зан аз он ҷо берун омад, ки ба ҷуз Худои таъоло ҳеҷ кас хабар нашошт.

Чун рӯз шуд. Намруди лаъин бархост ва дар пешони ӯ нуре бидид, гуфт: «Е Озар! Имрӯз рӯи ту некутар аст аз ҳама рӯзҳои дигар». Озар дуъо кард ва гуфт: «Бақову саъодати худованд бод!» Пас Намруди лаъин бархосту бар тахт нишаст. Мунаҷҷимону роҳибонро бихонд, ки китобҳо боз кунанд. Намруди лаъин гуфт: «Бигӯед, ки он омадааст ё на? Гуфтанд: «Е малик! Қазо кори худро кардааст, ки он кӯдак имшаб ба раҳми модар расидааст». Фармуд: ҳар зане, ки ҳамле дошта бошад, ба вақти вилодат кӯдакро бикушад. Аз ин маънӣ ҳар аврате, ки бордор буд, кудакони ҳама кушанд. Чун нух моҳи ҳамли модари Иброҳим (а) тамоғ шуд, модари Иброҳим (а) гуфт: «Чӣ кунам, агар хабардор шаванд, фарзандамро бикушанд?» Пас аз шаҳр берун омад. Ҷоре дид, ба-д-он ғор фуру шуд. Дарҳол фарзанд аз ӯ ҷудо шуд ва навоҳии он ғор ба нур равшан гашт. Модар бигрист, то чи кунад, ки ӯ кушта нашавад. Ҳеҷ чора надонист, кӯдакро дар карпос печиду биниход. Ва аз он ҷо гирякунон берун омад, ба хонаи худ рафт.

Ҷабраил (а) биёмаду ҳар ду дасти ӯ аз карпос берун карда ва ангушти вай ба даҳони вай ниҳод. Худои аззаву ҷалл аз як ангушти вай шир офарид ва аз як ангушти вай ангубин, то вай меҳурдї ва ба ҳеҷ чизе мӯхтоҷ набудї. Ҳар ҳафта модари вай омадї. Аз зиндагонї ва парвариши ӯ аҷаб доштї. Чун модараш аз ғор берун омадї, санге аз ҳаво даромадї ва дари ғор маҳкам шудї, ҷунон ки ҳеҷ кас надонистї, ки он ҷо дарест. Чун модараш биёмадї, санг аз дари ғор бияфтодї, то ҳафт сол баромад.

Рӯзе модари Иброҳим (а) ба наздики вай омад. Гуфт. Иброҳим (а): «Е уммї, ман раббуки?», яъне худои ту кист? Гуфт: «Озар, ки нафақа медиҳад». Гуфт: «Худои Озар кист?» Гуфт: «Намруд, ки ўро мушоҳара медиҳад». Гуфт: «Худои Намруд кист?» Гуфт: «Кавокиб». Гуфт: «Худои кавокиб кист?» Модараш фуру монд. Беш аз ин ҳеҷ бигуфтани натавонист, ва хичил шуд. Берун омад ва ба хона рафт. Озарро гуфт: «Набинї, ки

он фарзанд чӣ мегӯяд?» Тамоми ҳоли он бо шавҳар гуфт. Шавҳар гуфт: «Ин писар душмани Намруд хоҳад буд, ҳеч шакке нест». Эшон дар ин тафаккур буданд, то чӣ кунанд. Чун шаб даромад, Иброҳим аз ғор берун омад. Ба осмон ситорагонро дид, гуфт: «Модарам инро худо мегӯяд». Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа ламмо чанна ʼалайҳи-л-лайлу раа кавкабан қола ҳаза раббӣ.**^а Чун соате бигзашт, моҳ баромад: **Фа ламмо раа-л-қамара бозиган қола ҳаза раббӣ,**^б инро низ худо гуфт. Чун ӯ ҳам даргузашт, Иброҳим (а) гуфт: «Ман гузарандагонро дӯст надорам, ҳар чи раванда бувад, Худоро нашояд». Чун рӯз шуд, офтоб баромад: **Фа ламмо раа-ш-шамса бозигатан қола ҳаза раббӣ ҳаза акбару.**^в Магар ин аст худои модари ман, ки бузурттар аст аз ҳама. Офтоб ҳам фуру шуд. Гуфт: «Безорам аз он худои шумо, ки мепарастед». Рӯй ба модару падар ниҳод ва гуфт: **Қ а в л у х у т а ʼ о л о: Иннӣ ваччаҳту вачҳӣ ли-л-лазӣ фатарас-самовоти ва-л-арза ҳанифан ва мо ано мин-ал-мушрикин.**^г «Ман рӯй овардам ва муқаррар кардам ба-д-он Худой, ки офаридгори осмонҳову заминҳо аст».

Модараш биёмад ва ӯро ба хона бурда гуфт: «Ё Озар, ин кӯдак душмани Намруд хоҳад шуд! Ин фарзанд аз они ман аст». Озар гуфт: «Эй фарзанд! Моро чуз Намруд худое нест». Иброҳим (а) гуфт: «Худои осмону замину кавокиб якест ва бечун». Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қолу а чиътано би-л-ҳаққи ам анта мин-ал-лоъибин.**^д Падар гуфт: «Ё Иброҳим! Ин аз чи мегӯӣ, ё касе бо ту гуфтааст?» Ҷавоб дод: **Қола бар-раббукум раббу-с-самовоти ва-л-арзи-л-лазӣ фатарахунна ва ано ʼало золикум мина-ш-шоҳидин.**^е Писар гуфт: «Ё падар! Худои осмону замин яке, ин ҳама вай офаридааст ва ман низ гувоҳӣ медиҳам, ки чунин аст». Пас савганд ёд кард: **Таллоҳи ла-акиданна асномакум баъда ан туваллу мудбирин.**^ж Гуфт: «Ё падар! Ба Худой, ки ман бо бутони шумо коре кунам, ки ҳама дар таачҷуб монанд». Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа чаъалаҳум чузозан илло кабиран лаҳум лаъаллаҳум илайҳи ярчиъун.**^з Ва то магар ин бутонро аз хориву залилии ӯ бубинанд, қавм аз парастии эшон бозгарданд.

Чун он қавмро ҳар сол ду бор ид будӣ: як рӯз иди Арафот ва як рӯз иди Рӯзӣ. Хостанд, ки ба идғоҳ раванд. Озар гуфт: «Ё фарзанд! Барҳез, то ба сахро равем». Иброҳим (а) гуфт: **Қ а в л у х у т а ʼ о л о: Фа назара назратан фӣ-н-нучуми. Фа**

а Куръон: 6, 76.

б Куръон: 6, 77.

в Куръон: 6, 78.

г Куръон: 6, 79.

д Куръон: 21, 55.

е Куръон: 21, 56.

ж Куръон: 21, 57.

з Куръон: 21, 58.

қола шийи сакимун. Фа таваллау танку мудбирин.^б «Е падари ман! Дар ин ситорагон ниҳох кардам, ки ман бемор хоҳам шуд». Ва сухан чанд ба таъвилӣ эшон гуфт, ки эшон надонистанд. Пас қавм ба саҳро берун рафтанд. Иброҳим (а) бардошт табареро ва дар бутхона омад ва даруни бутхона рафта, бутонро дарҳам шикаст. Якеро пой ва якеро даст ва ҳамаро бар ҳам кард ва дора-пора сохт, магар бути бузурғтарро. Пас он табарро бар души он бути бузурғтар ниҳода, аз бутхона берун омад. Иблиси лаъин чун он ҳаракат бидид, ба саҳро рафт ва пеши онҳо чандон бигрист, ки он шодӣ бар эшон талх шуд. Ҳама аз он ҷо баромаданд ва гуфтанд: «Туро чӣ шудааст?» Гуфт: «Надонед, ки худоёни шуморо зеру забар карда, ҳамаро пора-пора гардонид». Ин мегуфту мехурушид ва зорӣ мекард. Он қавм мутаҳайир гашта, ҳама сӯи сутурон давиданд, ки савор шаванд. Сутурон бирамиданд ва даст наоданд. Ваҳшате дар миёни қавм афтод. Ҳама пиёда ба шаҳр омаданд ва гуфтанд: «Кӣ кардааст, бигӯед, то муқофоти он кас бикунем!»

Пас омаданду гуфтанд: Қолу самийно фатан-язкуруқум юқолу лаху Иброҳиму.^в Шунидем, ки он фитна ҷавоне кардааст, ки ўро Иброҳим хонанд. Пас Иброҳим (а)-ро биёварданд ва Намруди палид вайро таҳдид карда, ки бутони моро чаро шикаста. Гуфт: «Ман нашикастаам». Марде бар пой хост ва гуфт: «Ман аз ту шундаам, ки ин бутонро бишканам». Боз рӯй бар Иброҳим (а) карданд. Қолу а анта фаъалта ҳаза би олиҳатино ё Иброҳиму.^г Гуфтанд: «Ин бутонро ту шикасти ва ин феъли туст, вай Иброҳим?» Гуфт: Қола бал фаъалаху кабирухум ҳаза фа-сълухум ин кону янтикун.^д «Ман нашикастаам, магар он бути бузурғ шикаста бошад». Ҳама гуфтанд: «Е Иброҳим, бутон сухан нагӯяд ва нашнавад ва ҳаракат накунад». Гуфт: «Е қавм! Қасе, ки нагӯяду нашнаваду набинад, вайро худо чун гӯед?» Ҳама сар дар пеши ў афканданд ва донистанд, ки рост мегӯяд: Сумма нуқису ʼало руусиҳим лақад ʼалимта мо хоулои янтикун.^е Иброҳим (а) донист, ки аз ҷавоб очиз омаданд, гуфт: Қола а фа таъбудуна мин дуниллоҳи мо ло инфаъуқум шайъан ва ло язурруқум. Уффил-лақум ва лимо таъбудуна мин дуниллоҳи а фа ло таъқилун.^ж «Е қавм! Шумо он Худои аззаву ҷаллло роибодат кунед, ки шуморо офаридааст. Дар парастииш бутон ҳеч суду манфаъат нест ва ҳеч мазаррат аз шумо бознадоранд. Агар ақл доред, дур бошед аз чунин маъбуде ва аз парастидани бутон бозод».

Чун эшонро ҳеч хуччат намонд, ба ҳалокати Иброҳим (а)

^б Куръон: 37, 88—89.

^в Куръон: 21, 60.

^г Куръон: 21, 62.

^д Куръон: 21, 63.

^е Куръон: 21, 65.

^ж Куръон: 21, 66—67.

мангул шуданд. Иблис харринуку ва ёсигуру олиқатанум им кун-
тум фовиллаш? Гуфтанд: Ёшбед, то Иброҳимро бисўзем ва ху-
доёни худро нуерат кунем, *лаънат бар эшон бод!* Қолу-бну лаҳу
бунёнаи фа алкуду фй-л-ҷаҳим.* Намруди лаъин гуфт: Чаҳор
девор аз хинг бисозед, чаҳор фарсанг дур бошад ва сад газ
бодо бувад ва чумла девор аз хишти пухта карданд. Пас Нам-
руди лаъин гуфт, ки дар шаҳру вилоят муноди кунанд, ки ҳар
ки дўсти ман аст, ҳезум орад. Ва ҳар кас аз шаҳру русто ба
вусъи имкону тоқат ҳезум оварданд, то чаҳор фарсанг ҳезум
ниҳода ва то ба атрофи девор ҳезум пур карданд ва оташ за-
данд.

Оташ чунон боло гирифт, ки ҳар мурге, ки ба масофан як
фарсанг аз он девор будӣ, аз оташ бисўхтӣ. Пас оқизу мута-
хайр бимонданд, ки Иброҳим (а)-ро дар он оташ чи гуна ан-
дозанд. Иблис *алайҳиллаъна* омад ва гуфт: «Чои баланд со-
зед, то ман ҳила кунам». Пас дурудгаронро талаб кард, ки ман-
чаниқ бисозед ва пеш аз он ҳеч кас манчаниқ насохта буд ва
на дид: Аммо Иблис дар Ховия дид: буд, ки чун касеро дар
Дўзах меандозанд, ба манчаниқ карда биандозанд.

Малъун манчаниқро рост гардонид. Чуи тамои шуд, нидо
омад: Ё Чабраил (а); дарҳон осмон биқшо, то чумла малакут
ба назоран дўсти мо оянд, ки чи гуна ба дасти душман додам,
то вайро бисўзанд! Чумла маложгон дар сучуд омаданд ва
гуфтанд: Малико, дар ин водии замин як муваққид аст, ки
туро мепарастад. Уро ба дасти душман додӣ, то вайро азоб ку-
нанд? Нидо омад, ки ё фаринтагон: Ин қола бикум аъянуху.
Агар аз шумоён хоҳад, вайро амон диҳед!

Иблис *алайҳиллаъна* манчаниқро рост кард. Чаҳорсад рас-
сан дар вай афканд ва зери Намруди лаъин гуфт: «Пираҳани
худ дар вай пўшон, агар насўзад, гўянд, ки аз баракати пира-
ҳани ту насўят». Пираҳани Намрудро ба Иброҳим (а) пўшо-
ниданд. Дасту пойи Иброҳим (а)-ро устувор баста, онро дар
манчаниқ ниҳоданд ва чаҳорсад мард якборагӣ қувват кар-
данд. Манчаниқ аз чой начунбид. Падари Иброҳим (а) биё-
мад ва гуфт: «Як расан ба ман деҳ, то ман низ бикашам, агар-
чи ин фарзанд аз пушти ман аст, аммо муҳолифи дин аст». Як
расан биғрифт. Иброҳим (а) чашм боз кард, падарро дид, ки
расан ба даст гирифта. Гуфт: «Илоҳӣ, падарам расан мека-
шад. Мардум шикоятӣ дигарон пешӣ падар бурданд. Малико,
аз ҳама бегона шудам, бо ту ягонаам». Пас чаҳор ҳазор мард
дар он манчаниқ овахтанд, барнаҳост.

Иблиси лаъин ба сурати нарий он ҷо биёмад ва гуфт: «Мар-

* Куръон: 21, 68.

* Куръон: 37, 97.

думон аз Машрик то ба Марриб чамъ шуда ин манчаникро кашанд, ҳаргиз натавонанд, аз ҷой Барнахезад». Гуфтанд: «Чи кунем?» Гуфт: «Ман шуморо ҳилате омӯзам, ки манчаникро битавонед кашид. Пас аз он қавм чихил марду зан ба ҳаром чамъ шавед!» Ба якдигар чамъ шуданд. Фариштагон нуфур карданд ва бирафтанд. Пас Иблиси лаъин низ бо эшон чамъ шуда манчаникро кашид. Аз ҷой бархост, Иброҳим (а)-ро дар ҳаво биандоخت. Фариштагони ҳафт осмон ба саҷда омаданд ва гуфтанд: «Бори Худоё! Халили туро дар оташ андохтанд». Дарҳол Ҷабраил (а) бо ҳафтод ҳазор фаришта даррасид ва гуфт: «Ё Иброҳим! Агар хоҳӣ, то як пар бар ин оташ занам ва инро дар дарёи муҳит андозам». Гуфт: «Ё Ҷабраил (а) Худои таъоло фармудааст?» Гуфт: «На». Гуфт: «Ё Ҷабраил! Он чи Худои аззаву чалл фармудааст, ҳамон кун!» Боз гуфт: «Ё Иброҳим! Туро чи ҳочат аст?» Гуфт: «Ҳочат дорам, аммо ба ту на. Ва маро ҳочат ба ўст, ки ҳама олам муҳтоҷи ўст».

Чун Иброҳим (а) наздик ба оташ расид, дар он ҳол ҷомаи Намруди лаъин бисӯхт ва ҳеҷ офату осеб ба Иброҳим (а) нарасид. Ва дар он ҳол мурғе, ки онро андалиб гӯянд, аз ҷой ҷаста, бо Иброҳим (а) дар оташ даромад. Аз Ҳақтаъоло нидо расид: **Кулно ё нору кунӣ бардан ва саломан ёло Иброҳим,**^а яъне: ё оташ, бар Иброҳим сард бош ва саломат ниғаҳ дор! Чун Иброҳим (а) миёни оташ фуруд омад, Худои таъоло дар он ҳол чашмаи об паدید овард. Пас Ҷабраил (а) даррасид ва тахте аз нур биёвард ва хилъатҳои Биҳишт дар вай пӯшонид. Ва дар вақти ба оташ даромадан ҳама бандҳо, ки Иброҳим (а)-ро ба-д-он баста буданд, бисӯхт. Чунон ки як мӯй ба қудрати Худои таъоло аз тани ӯ наёзурд. Ва он гаҳ Ҷабраил (а) ўро бар тахт нишонд. Ва Ҷабраил (а) мутаҳайир шуд дар Иброҳим (а). Гуфт: «Ё бародар, туро чи шудааст, ки мутааҷҷиб менигарӣ?» Ҷабраил (а) гуфт: «Маро аз қудрати Ҳақтаъоло аҷаб омад, лекин бар сабри ту аҷабтар аст, ки дар инчунин ҷой ба ғайри Худои аззаву чалл бо касе ҳочат нахостӣ ва на касро ба ёрӣ хондӣ ва ҳеҷ касро сухан нагуфтӣ, то Худои таъоло ин каромаат бар ту арзонӣ дошт. Пеш аз ту ин каромаат касро наодоа».

Ва он дарахтон, ки баъзе сӯхта буданд, ҳама бех бар замин фуру бурданд ва шохҳои сабз бароварда мевадор шуданд. Ва аз ҷаҳор гӯшаи тахт наргису бунафша паدید омад. Намруди мардуд бар сари манора рафта, ҷониби Иброҳим (а) нигоҳ кард. Дид дар миёни гулу райҳон бар тахт нишаста ва дарахтон соя афканда. Гуфт: «Эй дарего, ранҷи ман зоеъ шуд». Бифармуд; то санги осиеҳо биёваранд ва бар сари Иброҳим (а)

^а Куръон: 21, 69.

сангҳо рехтанд. Сангҳо дар ҳаво ба фармони Худои таъоло бистоданд, ҳамчунон ки гуё абр дар вақти баҳор соя афканад. Пас борон аз он сангҳо боридан гирифт. Ба кудрати Ҳактаъоло чандон борид, ки оташи Намруд кушта шуд. Намруди лаъинро вазире буд, Ҳорон ном, ба рафоқати Намруд бар манора буд. Пеши ӯ овоз дод ва гуфт: «Ё Иброҳим, ниъма-р-рабба раббука, яъне неку Худост, ки ту дорӣ, то туро дар миёни чандин оташ нигоҳ дошта ва ин ҳама каромат бахшид». Намруд гуфт: «Ё Иброҳим! Сахт бузургворе аст Худои ту, ки ӯро мепарастӣ».

Он гаҳ Намруд бозгашт ва ба ҳона омад ва ҳеҷ касро бор надод. Ва чандин рӯз тадбири ҳамин кард, ки мусулмон шавад, лекин тарсид, ки подшохино зиён дорад. Он гаҳ Иброҳим (а)-ро бихонду гуфт: «Ё Иброҳим! Ман аз барои Худои ту қурбон хоҳам кард». Иброҳим (а) гуфт: «Худои ман қурбонии ту напазирад, то ту мусулмон нашавӣ». Намруд гуфт: «Ман ин қурбон бикунам, хоҳ пазирад ё напазирад». Ва фармуд, то чаҳор ҳазор гов қурбон карданд. Боз Намруд гуфт: «Ё Иброҳим! Ман даҳ хизона зари сурх ва даҳ хизона сим ба Худои ту диҳам, то маро чунин каромат диҳад». Иброҳим (а) гуфт: «Эй малъун, Худои ман он чи диҳад, ба ато диҳад, на ба баҳо! Ҳар чи ту дорӣ аз они ӯст, ту офаридаи ӯстӣ». Иброҳим (а) бозгашт.

Ҳорон гуфт: «Ё Намруд! Он кароматро Иброҳим аз сабаби оташпарастӣ ёфта». Ва бештар аз ин суханҳо гуфт: «Ин оташ фаришта аст, агар хоҳад, азоб кунад ва агар нахоҳад, накунад. Ва габрон *лаъанаҳумуллоҳ* ба ин восита оташпараст шуданд. Ва эшон чанд гуруҳанд: ма здукиён ва нушерониён ва сосониён». Чун Ҳорон ин сухан бигуфт, зарраи оташ аз ҳаво дар дидаи ӯ афтод, ӯро барҷой бисӯхт.

Намруди лаъин духтаре дошт. Болои қаср баромада фуру нигарист. Иброҳим (а)-ро ба-д-он равнақ дид, дар миёни оташ бар тахт нишаста ва бар канораҳои вай чашмаҳои об равон шуда ва бар ҳар чаҳор сӯи тахташ гулу наргису бунафша руста, сангҳо чун абр рехта шуда, бар сари ӯ истода. Иброҳим (а) ба ҳазор ном Худои таъолоро хонд ва овоз баровард. Намруди лаъин диду гуфт: «Ё духтар, Иброҳимро дидӣ?» Гуфт: «Дидам». Гуфт: «Ҳоронро нигар!» Чун нигоҳ кард, Ҳоронро дид, ки дар миён муште хокистар шуда. Духтар гуфт: «Эй падар! Иброҳим ба-д-ин каромат ва Ҳорон ба-д-ин укубат аст ва худро низ дар чунин бубин. Чӣ хомуш истодаӣ ва намегӯӣ, ки Худои Иброҳим барҳаққ аст?» Намруди лаъин бонг бар духтар зад, ки мағӯй ва наздики Ҳорон шуд.

Пас духтар аз он ҷо фуруд омада, наздики оташ омад ва овоз дод, ки ё Иброҳим, бар ман қарам кун, то ба Худои ту

имон орам. Иброҳим (а) имон арз кард ва гуфт: «Ле илоқа иллашмоқ Иброҳим рағудуллоқ». Чун духтар ин қадима биғуфт, муъмина шуд. Гуфт: «Ё Иброҳим! Падарро низ даъват кунам». Гуфт: «Бирав!» Дар хона биёмад ва гуфт: «Ё падар, каромати Иброҳим диди ва ба қудрати Худои Иброҳим, чаро имон наёри, ки ман имон овардам?» Намруд гуфт: «Бигиред ва пора-пора кунед!» Чун касди вай карданд, ки бигиранд, абре даромад ва духтарро барширф ва бар канораи кӯхи Қоф бурд.

Ба қавли дигар омадааст, ки боде даромад ва он духтарро бар канораи кӯхи Қоф бурд. Он духтар аз он рӯз дар намоз истодар то нафхи сур. Чун халқуллоқ он бидиданд, ҳар касро хидояти азали буд, пой дар оташ ниҳодӣ ва пеша Иброҳим (а) рафтӣ ва мусулмон шудӣ ва насӯхтӣ.

ҚИССАИ БЕРУН ОМАДАНИ ҲАЗРАТИ ИБРОҶИМ АЛАЙҚИССАЛОМ АЗ ОТАШ

Чун чиҳил рӯз биғзашт, Иброҳим (а) аз оташ берун омад ва рӯй ба Шом ниҳод. То ба шаҳре расид, ки ўро Ҳазонил-ваҷх гуфтандӣ. Чун ба шаҳр андар омад, халқро дид, чомаҳон неку ораста ва рӯй ба майдон ниҳода мерафтанд. Иброҳим (а) гуфт: «Шуморо чӣ будааст ва бо либосҳои гуногун кучо меравед?» Гуфтанд: «Подшоҳ духтаре дорад, ки аз Маширку Мавриб ба хубӣ ва ҳусну ҷавонии ў касе дигаре нест. Ва аз атрофи ҳама олам подшоҳону подшоҳзодагон ўро меҷоҳанд. Зан ҳеҷ касро қабул намекунад. Мегӯяд, ки ба назари худ бубинам ва писандам, баъд аз он ўро шавҳар кунам. Ҳафт шабу рӯз аст, ки ҳама халқ ба майдон мераванд ва духтар берун меояд ва дар ин қавм менигарад, аммо ҳеҷ касро писанд намекунад.

Иброҳим (а) ба рафоқати эшон рафта ба гӯшае нишаст. Чун рӯз ба чоштгоҳ расид, духтар бо ҳафтад канизак берун омад, тоҷ бар сар ниҳода ва ниқоб бар рӯй кашада ва турунчи зарин ба гавҳарҳо ораста ба даст гирифта биёмад. Ва гирди майдон биғашт. Ҳамаро бидид. Чун наздики Иброҳим (а) расид, нури Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* дар ҷабин падид омада буд. Дар ў нигарист, бар ҷамоли вай ошиқ гашт. Ва он турунчи зарин дар қанори ў андохт ва аз майдон бирафт ва бар тахт нишаст. Чоқарони подшоҳ давнданд. Иброҳим (а) ро пеша малик дар қушқ оварданд. Чун нури ҳазрати Рисолат (с) дар пешонии ў битофт, малик он нур дид, рӯ ба духтар кард ва гуфт: «Чони падар, неку шавҳар гирифтӣ, валекин чи суд, ки марде ғариб аст».

Пас бузургони шаҳр омада арусӣ карданд ва Сора-хотунро ба зании Иброҳим (а) дода, нисор раҳо карданд. Ва дар ҳама олам ҳеч зане чун рӯи Сора-хотун ва Ҳавво набуд ва нахоҳад шуд, илло мошоаллоҳ.

Чун муддате баромад, Иброҳим (а) қасди Шом кард ва Сора-хотун гуфт: «Ман низ меоям, ки бе ту зиндагонӣ натвонам кард, маро бо худ бубар». Иброҳим (а) гуфт: «Падарат ризо надихад». Гуфт: «Падари ман бо вучуди ту ба чашми ман қадре надорад. Ва агар раҳо кунад — фабиҳо, вагарна бе дастурии вай бо ту биравам, ки тоқати фиреқи ту надорам».

Пас Сора *разияллоҳу анҳо* аз падар дастури хост, то бо Иброҳим (а) аз шаҳр берун равад. Падар иҷозат дод. Пас Иброҳим (а) бо Сора-хотун аз шаҳр берун омад. Ва тақдири Худои таъоло чунин буд, ки дар роҳ мардумон Иброҳим (а)-ро гуфтанд, ки дар Миср малике аст, — тоғӣ, бо занон майле тамои дорад, ба ҳадде ки агар занеро арусӣ бошад, нахуст ўро пеши худ хонад. Агар завқ бошад, нигоҳ дорад ва илло раҳо кунад. Ва бар ҳар раҳ даҳ мард нишондааст, то ҳар қумоше аз Миср баранд, боқ биситонанд ва ҳар зане, ки дар қорвон бошад, пеши малик баранд.

Чун Иброҳим (а) марде ғаюр буд, ва Сора-хотун неқрӯӣ, ки дар ҳама олам ба ҷамоли вай қасе набуд, аз он роҳ рафтанд чора набуд. Охир тадбир карда сандуке биёвард ва Сора-хотун неқурӯӣро дар он сандук ниҳод ва қулфаш бар ў зад ва бар шутур ниҳод, то дар он шаҳр расид. Боқдорон омаданд, ки хироҷ гиранд. Даст ба сандук карданд, то бидонанд, ки нист ва мувофиқи ашё хироҷ гиранд. Иброҳим (а) гуфт: «Сандук макшоед, ҳар чи хоҳед, бидихам! Агар мехоҳед, баробари сандук зар гиред ва агар хоҳед, нуқра». Чун боқдорон ин ҳадис шуниданд, бар қушодани сандук ҳаристар шуданд. Ва бар сандук қуфл зада. Қуфлро бардоштанд, занеро диданд, ки офтоб аз рӯи ў рашқу шармсорӣ мебурд. Ҳаргиз ба ҳусну ҷамоли вай қасе набуду набошад, илло мошоаллоҳ.

Пас эшонро пеши подшоҳ бурданд. Чунон ки Пайғамбар (с) фармуд, ки Ашарру халиқатиллоҳи ар-росидин, яъне бадтарини ҳама халқон боқдоронанд. Чун Иброҳим (а)-ро бо Сора-хотун наздики подшоҳи малъун бурданд, аз Иброҳим (а) пурсид, ки ин зан кист? Гуфт: «Ҳоҳари ман аст», яъне дар мусулмонӣ. Подшоҳ гуфт: «Ҳоҳарро ба зании ман деҳ!» Гуфт: «Фармон ба дасти зан аст». Зан гуфт: «Маъозаллоҳ, намеҳоҳам». Подшоҳ бихандиду гуфт: «Вайро ба ҳаммом баранд ва ҷомаҳои неқуву хушбӯӣ ва муаттар пӯшонед!» Ба ҳукми подшоҳ ҳамон карданд ва аз Иброҳим ҷудо сохта, пеши подшоҳ бурданд. Ҳақтаъоло Чабраил (а)-ро фиристод, то ҳиҷоб аз пеши чашми

Иброҳим (а) бардорад ва ҳар чи Сора-хотун ба малъун гуфтушунуд бикунад, ҳама ба назари худ бубинад. Чун чамоли Сора-хотун подшоҳ дид, даст дароз кард. Ҳамон соъат дасти ӯ жушк шуд. Бар пой хост, ки наздики вай равад, то ба зону дар замин фуру рафт. Ва гуфт: «Ҳеч шак нест, ки ин зан чодугар аст». Сора *разияллоҳу анҳо* гуфт, ки эй бадбахт, ман чодугар наям, валекин катхудои ман дӯсти Худо аст. То бо ман беҳурмати накунӣ, ӯ аз Раббулиззат аз баҳри ту дуъо кунад».

Подшоҳ тавба кард. Дарсоъат дасташ дуруст шуд. Чун дар Сора-хотун назар кард, бори дигар қасд намуд. Ба ҳарду чашм нобино гашт. Ва гуфт: «Эй зан! Дуъо кун, ки тавба кардам». Чун дуъо кард, нек шуд ва чашм боз кард. Бори дигар ба ғалабаи Шайтон аҳд шикаст ва хост, ки боз даст дароз кунад. Дар он соъат ҳафт андом хушк шуд ва чашмҳо кӯр гашт. Боз гуфт: «Ё зан! Дуъо кун, ки тавба кардам». Гуфт: «Эй бадбахт, дуъо аз ман нест, аз катхудои ман аст, ки ӯ дӯсти Худо ҳаст. Агар хоҳад, туро афв кунад, ё накунад».

Пас бифармуд, то Иброҳим (а)-ро биёварданд. Гуфт: «Ё Иброҳим! Маро бубахш, ки ман бар ту зулм кардам. Акнун тавбаи насух мекунам». Иброҳим (а) гуфт: «Ин аз мо нест, аз Худои мост. Бубинем, ки фармон чист». Дарҳол Чабраил (а) омаду гуфт: «Ё Иброҳим! Худои ту ба ту салом мерасонад ва мефармояд, ки то чумла вилояту хизона бар ту таслим накунад, аз вай хушнуд мабош». Иброҳим (а) гуфт: Худои ман чунин мефармояд. Подшоҳ аз ҳама вилоят даст боздошт ва гуфт: «Ин ҳама ба ту додам». Иброҳим (а) дуъо кард, дарҳол неку дуруст шуд, бархосту мамлакатро бо ҳазина чумла таслим кард.

Ва овардаанд, ки Иброҳим (а) мамлакатро ду нима сохт: як қисмат, ки қониби Қанъон буд, худ гирифт ва қисмати дигар ба малик боздод. Пас малик фармуд, ки канизак некрӯй ва хубсурат биёранд. Минбаъд бар пой хост ва рӯй ба Сора-хотун карду гуфт: «Ё зан! Ман бо ту беҳурмати кардам ва рӯи туро дида, бадандеш шудам ва ба шукронаи афв ин канизак туро бахшидам, ки хидмати ту кунад. Ва он чи ман аз бадғумониву бадӣ хоста будам, ҳамаро бубахш».

Ва канизак ба исми Ҳочара буд. Пас Иброҳим (а) бо Сора-хотун ва Ҳочара ба он ҳашам рӯй ба Қанъон ниҳод. Ва чун Сора-хотун аҳволи хеш бо Иброҳим (а) мегуфт, Иброҳим (а) гуфт: «Ё Сора-хотун, хуш бошу ташвиш мабар! Худои таъоло ҳиҷоб аз пеши чашми ман бардошт, то ҳар чи кардӣ, дидам ва ҳар чи гуфтӣ, шунидам». Пас Сора-хотун Ҳочараро бо Иброҳим (а) дод.

Савол: Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* аз Иброҳим (а) фозилтар буд, чаро Раббулиззат

ҳичоб аз миёни Сайиди олам набардошта ва Мустафо алайҳис-саломро покии Оиша *разияллоҳу анҳоро* нанамонд?

Ҷавоб: Агар ҳичоб бардошти, то Мустафо (с) Оиша (*раз*)-ро дидӣ, он гаҳ мунофиқонро ҷои таъна будӣ. Ва гуфтанд, ки Пайғамбар (с) медонист, валекин пардаи иёли худ надарид. Ҷаббори олам хост, ки покии Оиша *разияллоҳу анҳо* ба ваҳйи осмон собиту мутаҳаккиқ шавад, то Оиша-хотунро тухмат набвад ва мунофиқонро ҷои таъна набошад. Ва Иброҳим (а)-ро ҳичоб бардошт, гуфт: «Иёли хешро ниғаҳ дор!» Чун навбат ба Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* расид, гуфт: «Ё Сайид, дур бош, ки ман Оиша (*раз*)-ро нигоҳ дорам». Ин фарқ буд миёни ҳар ду зан, ки посбони яке Халил ва посбони дигаре Рабби ҷалил буд.

ҚИССАИ МАСКАН СОХТАНИ ИБРОҲИМ АЛАЙҲИССАЛОМ

Пас Иброҳим (а) аз ин мулк берун омад ва рӯй ба Байтулмақаддас овард, ки онро Қалбин хонанд. Чун он ҷо фуруд омад, Ҷабраил (а) биёмаду гуфт: «Чашм бар замин афган, то чандон ки чашми ту бинад, неъмат падиद ояд». Иброҳим (а) чашм боз кард, нигарист, ки он ҷо оби равон ва замини нарм ва хама дарахтҳо пурмева буданд. Акнун он замин чунон аст. Ҳар дарахте, ки бикоранд, бе об барояд ва тамош шавад.

Сора-хотун он канизак, ки Ҳочара ном дошт, ба Иброҳим (а) дод. Ва номи Ҳочара ба-д-ин маъно карда буданд. Оварданд, ки чун малик (қасди) Сора-хотун карда, хушк шуд ва тавба пеш оварду гуфт: «Пеши ман канизак ҳаст, ўро барои хидмат ба ҳамроҳи худ бубаред, чаро ки ҳар вақт қасди ў кардам ҳамчунин дастам хушк мешуд». Ва ин Ҳочара *разияллоҳу анҳо*, ҷаддаи Мустафо *алайҳиссалом* буд.

Пас Иброҳим (а) он ҷо маскан сохт ва иморат бино кард. Аз фарзандони Сом ибни Нух яке он ҷо монда буд. Ба Иброҳим (а) дўстӣ кард, то деҳҳо бино намуданд. Ва мардум чамъ шуданду Иброҳим (а) эшонро шарифат меомӯхт. Ва гуфтанд: Ё Иброҳим! Моро қибла бояд, то Худои аззаву ҷаллро ибодат кунем. Ҷабраил (а)-ро Ҳақтаъоло фармуд, то санге аз Биҳишт биёвард ва он ҷо, ки имрӯз Байтулмақаддас аст, ниҳод ва гуфт: «Ё Иброҳим! Ҳаза қиблатука ва қиблату-л-анбиёи мин баъди-ка. Ин қиблаи туст ва қиблаи анбиёе, ки баъд аз ту хоҳанд шуд». Дар ҳабар аст, ҷиҳил ҳазор пайғамбар аз пушти Иброҳим *алайҳиссалом* омаданд. Аввали эшон Исмоил *алайҳиссалом* ва охири эшон Муҳаммади Расулуллоҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам*.

Пас рӯй ба-д-он санг кард, ки имрӯз онро Сахратуллоҳ ме-
хонанд. Чун он чо қарор гирифтанд ва фарзандон оварданд,
фармон омад, ки ё Иброҳим, хез ва наздики Намруд шав, бо
лашкар ўро ба ман хон. Иброҳим алайҳиссалом ба фармони
Ҳақтаъоло дар замини Бобул расид. Пеши Намруд лаъин омад
ва гуфт: «Ё Намруд, бигӯ Худо яке аст ва ман, ки Иброҳимам,
расули ӯям!» Намруд гуфт: «Ё Иброҳим, маро ба Худои ту ҳеч
ҳочат нест! Инак ҳарби вай месозам, то мулкати осмон аз ӯ
биситонам». Иброҳим (а) гуфт: «Эй малъун, ту бар осмон чи
гуна меравӣ?» Гуфт: «Тадбири он бисозам».

Бифармуд, то чаҳор қаргас оварда парварданд. Ҳар чаҳор
қаргас чун шутуре шуд. Пас бифармуд, ки тобуте бисозанд ва
чаҳор сӯроҳ дар ӯ кунанд. Аммо дармонд, ки чӣ кунад. Ибли-
си лаъин биёмад, дар миёни надимони вай бинишаст ва гуфт:
«Ин қаргасонро ба ҳар чаҳор қанора бубанданд. Чун як шабо-
нарӯз гурусна доранд ва болои ҳар қаргасон гӯшт бубанданд.
Чун қасди гӯшт кунанд, ба боло раванд ва гӯшт онҳоро боло
бардорад ва туро бо тобут бар ҳаво баранд, то ту ба андак
рӯзгоре то бар осмон расӣ. Мулки осмон аз ту гардад. Ва бо
худ яке аз хоссоии худ низ бубарӣ. Чун як рӯз бар болои ра-
вӣ, фуру нигарӣ, ҳама кӯҳу қулӯҳ яксон бинӣ, чун рӯзи дигар
бошад, ҳама чун об бинӣ. Дар рӯзи дигар ҳама олам чун дарё
бинӣ, бидонӣ, ки ба осмон расидӣ».

Чун Намруд лаъин он чи Иблис алайҳиллаъна гуфтӣ, қор
мекардӣ, пас Намруд ҳамон қард. Дар тобут шуда бо яке аз
хоссоии худ ба осмон расид ва тир дар қамон ниҳод. Он шахс,
ки бо Намруд буд, гуфт: «Эй Намруд! чӣ мекунӣ?» Гуфт: «Тир
ба Худои осмон мезанам, то осмон аз ӯ биситонам». Гуфт: «Он
Худо, ки ту ўро тир занӣ, худонро нашоёд. Ин Худост, ки Иб-
роҳим (а) мепарастад. Ҳама қасро мақхур кунад ва ту аз ҳаво
бияндохт. Дарсоъат Ҷабраил (а) ўро ба ҳисобу китоб дар Би-
ҳишт овард. Ўро дар манзили ӯ ба саломат бирасонид».

Пас Намруд тир ба сӯи осмон барандохт. Ниҳо омад: «Ё
Ҷабраил (а), Тирӣ Намруд бигир ва бар пушти моҳӣ зада сӯи
Намруд бияндов, ки ман он нахоҳам, ки душмани ман мақхум
бозгардад». Пас Ҷабраил алайҳиссалом он бигрифт ва пеши
моҳӣ биёвард. Моҳӣ гуфт: «Ё Ҷабраил, инро чи хоҳӣ қард?»
Гуфт: «Ба фармони Худои таъоло ин тир бар пушти ту занам,
то Намруд лаъин аз даргоҳ ноумед наравад». Ва моҳӣ ба Ху-
до меволиду гуфт, ки бегуноҳоро ба тирӣ душман мезанӣ. Ни-
ҳо омад: «Ё моҳӣ, ба-д-ин ранҷ, ки кашӣ, қуштани ту ҳаром
шавад!» Пас Ҷабраил (а) тир аз хуни моҳӣ олула қард ва пе-
ши Намруд лаъин андохт. Чун Намруд тир ҳунолула дид, шод

шуд ва гуфт: «Ба мурад равандам». Гушт, ки боло буд, зери то-
бут кард. Наргасон гушт дида касди нишеб карданд.

Намруди лаъин чун фуруд омад, Ҷаваъ дар халқ афтод,
ҳама беҳуш шуданд ва ба хуш бозомадаид. Одамиёни сокинони
замин адбони муҳолиф дошта, чунончи ҳар қавм дигар гирифта
буданд, ҳеч кас забони яқдигар надонистанд, то ҳадиси Худ-
дон таъоло бо яқдигар нақунанд.

Ва ба қавли дигар омадааст, ки чун Нух (а) дар он вақт,
ки бар кӯҳи Ҷудий аз киштӣ фуруд омаданд, ҳама одамиён
хайман буданд, ки дар киштӣ бо Нух (а) буданд, дехе бино
карданд, ки онро Шумонон хонанд. Ва Нух (а) гуфт: «Ҳар як
ба ҷое равед ва обод кунед!» Чун эшон аз яқдигар ҷудо шу-
данд, Нух (а) дуъо кард то ҳар хона забони дигар донистанд
ва ҳеч кас сухани дигар қасро намедонист. Ба дин сабаб мута-
фарриқ шуда, ба атрофи ҷаҳон рафта, иморату ободонӣ карданд.

Дигар гуфтанд, ки Нух (а)-ро дар киштӣ ба душмани ги-
рифтанд ва гуфтанд: «Чун берун равем, Нухро ҳалок кунем».
Чун аз киштӣ бадар омаданд, Худон таъоло ҳар якеро забоне
дод, надонистанд, ки чун гӯянд. Бо Нух (а) баданешӣ наму-
дан натавонистанд.

Чун Намруди лаъин бар замин омад ва гуфт: «Ё Иброҳим!
Худон туро бидуштам, ин тир ҳунолуда шуда». Лаънати ҷовид
ба Намруди палиди дуругӯ бодо! Иброҳим алайҳиссалом
гуфт: «Ё Намруд! Худон аззаву ҷалро ҳеч кас куштан намега-
вонад, валекин ҳамаро ӯ қаҳр кунад ва бар ӯ марғ раво нест,
ки вай ҳоқир аст ва халқ мақхур, ӯ розик аст ва халқ марзӯ,
ки ӯ, ӯ ҳодир аст ва халқ мақлуқи ӯ». Намруд гуфт: «Ё Ибро-
ҳим! Лашкари Худон ту чанд аст, ки Худон туро бидуштам ва
лашқараш ҳама бидуштам», лаънатуллоҳи алайҳи, ки чи ду-
руғҳон муҳол гуфт. Иброҳим (а) гуфт: «Эй малъун! Лашкари
Худон маро кас надонад, магар ҳамон Худой». Қ а в л у х у
таъоло: Ва мо яъламу ҷунуда раббика илло ҳува^а.

Намруд гуфт: «Ё Иброҳим! Ман лашкари хеш чамъ кунам,
ту низ лашкари Худон худ чамъ кун, то ҳарб кунам». Ибро-
ҳим (а) гуфт: «Ё Намруд! Ту лашкари худ чамъ кун, ки Худон
ман дар кунфаяқун чамъ кунад». Намруди лаъин қасони худ
фиристонд. Аз Маширку Мағриб ва Руму Хиндустону Туркистон
ҳама мардум як ҷо карда то ей сад фарсанг лашқаргоҳ шуд.
Ҳафт сол дар ин-кор буд, ҳама лашқар дар замини Бобул чамъ
омаданд. Иброҳим (а) даромад ва гуфт: «Эй Намруд! Аз Ҳақ-
таъоло шарм дор, ки халқро рӯзӣ медиҳад ва аз ӯ битарс, ба
ягонагӣ Худон таъолоро бишнос, чунон ки туро дар Дунё мам-

^а Куръон: 74, 81.

лакат додааст, дар охират низ диҳад». Гуфт: «Е Иброҳим, ма-ро ба Худои ту ниёз нести!» Иброҳим (а) ба Худо бинолиду гуфт: «Ин малъун бо ту дар ҳарб омадааст, вайро ҳалок гардон!» Ҷабраил (а) омаду гуфт: «Дуъои ту мустачоб шуд».

Пас Намруди лаъин ҳафсад ҳазор савори зирехпӯш тайёр кард, бо Иброҳим (а) гуфт: «Агар Худои ту меҳаҳад, ки мамлақати Замин аз ман биситонад, бигӯ, ки лашкар фириштад ва бо ман ҳарб кунад!» Иброҳим (а) ба Худои таъоло бинолид. Нидо омад, ки чӣ меҳохӣ, то бифиристонам. Гуфт: «Худовандо! Ҳалқи кавиро нахоҳам, аммо заъифтар аз паша ҳеҷ ҷонваре нест, ки ҳар ҷонваре бихӯрад, бизияд ва паша агар сер шавад, бимирад. Ва фариштагонро ҳукм шавад, ки лашкаре пашаҳо фиристанд». Малонкро ҳукм шуд, ки шумо бар куҳи Қоф муваққалед, аз он сӯроҳҳои кӯҳи Қоф як сӯроҳ бикшоед. Гуфтанд: «Худовандо! Чандон лашкари пашагон бифириستم?» Фармон омад, ки ба адади ҳафтсад ҳазор савор бар ҳар савор як паща бифириsted, то Намруди лаъин қадри хештан бидонад.

Фаришта дари як сӯроҳ кушоданд, пашаҳо чун абр дар ҳаво парида наздики замини Бобил расиданд. Аз Ҷалили ҷаббор нидо омад, ки эй пашагон, кути шумо аз ин лашкар фармудем, бар сари рӯзи худ биравед. Иброҳим (а) гуфт: «Е Намруд! Инак лашкари Худои таъоло расид». Чун Намруди лаъин ниғарист, ки абри сиёҳ бар ҳаво меояд, сипоҳро фармуд, ки алам-хоро бар по кунед ва кӯсоҳ занед. Чунон овози гулгулаи сипоҳ хурӯшид, ки олам биларзид. Ва чун сипоҳи Худон таъоло дар-расид, хурӯши одамиён дар ҷанби хуруши паша ҳеҷ набуд. Чаҳон аз фазаъ ва хурӯши паша пур гашт ва хурӯши кӯси лаъин фуруд омад. Ва бар сари ҳар саворе як паша нишаст ва хартум дар мағзи эшон фуруд карданд ва мағзу гӯшту рагу хун хӯрданд. Аммо ба қудрати Худон таъоло як зарра андоми пашагон низ монда нашуд.

Ва ба қавли дигар омадааст, ки устухон ҳам хӯрдаанд. Аз лашкаргоҳи Намруди лаъин як кас намонд. Ва як аз кӯрланг меҳтари пашагон буда. Ғараз, ки ҳар узви вай нуқсон дошт. Аз Ҳақтаъоло дархост кард, ки ё рабб, ҳалоки ин малъун ба дасти ман гардон, то ин савоб ман барам. Фармон омад, ки додем. Чун Намруди лаъин танҳо баргашт ва ба кушки худ даромад, дар ин тафаккур шуд, ки ин лашкар чи гуна ҳалок шуд ва бо азони як паша ҳарб кардан натавонистем. Ба сарой ҳарамии Бобули худ нишаста буд, ки пашаи ланг биёмаду ба зонун Намруди лаъин бинишаст. Намруди лаъин гуфт: «Е зан! Аз ҳамин ҷонварон буданд, ки лашкари моро ҳалок кардаанд, агарчи заъифанд, аммо яке аз эшонро куштан натавонистем».

Хост, ки он пашвро биград, паша барҷасту дар димоғи он даромад, мағз хурдан гирифт. Намруди лаъин дар он мекӯшад мепечид ва ҳеч чора надошт. Чихил шабонарӯз дар дармони ӯ тавонист. Агар касе бар сари ӯ чиз мезадӣ, то ва он паша наистодӣ, андак роҳат ёфти. Дӯстони вай лате бар сари ӯ мезаданд, то як соъат биёсудӣ.

Пас аз чихил шабонарӯз фармон омад, ки ё Иброҳим, пеши Намруд рафта, ўро ба ман хон, то магар дар чунин вақт имон орад. Иброҳим (а) пеши Намруд рафт ва бигуфт: «Бигӯ: Ло илоҳа иллаллоҳ Иброҳим расулуллоҳ!» Намруд гуфт: «Қист, ки гувоҳӣ медиҳад, ки Худо яке аст ва ту расули ӯӣ?» Гуфт: «Ё Намруд, чи дар ин хонаи туст, агар гувоҳӣ диҳанд, пас имон орӣ?» Боз дар ин асно аз фаршу сақф ва силоху олот ҳама ба забони фасих овоз бароварданд, ки Ло илоҳа иллаллоҳи-л-малики-л-ҳаққи-л-мубини ва Иброҳима расулу рабби-л-оламин. Намруди лаъин гуфт: «Ҳама олотӣ хонаро бисӯзанд ва дар дарё афгананд». Дигар бор гуфт: «Ё Иброҳим, ин замон, ки мегӯед, ки Худо барҳақ аст ва ту барҳаққӣ?» Гуфт: «Ҳама деворҳои сутунҳои хонаи ту гувоҳӣ диҳанд. Онҳо овоз доданд: Ло илоҳа иллаллоҳи-л-малики-л-ҳаққи-л-мубини ва Иброҳима расулу рабби-л-оламин. Бифармуд, то ҳама биканданд ва дарҳову сутунҳо бишқананд ва бисӯзонанд. Гуфт: «Ин замон қист, ки гувоҳӣ диҳад?» Гуфт: «Чомаи ту, ки бар тан до-рӣ». Чома низ бар ваҳдонияти Худои таъоло гувоҳӣ дод. Пас Намруди лаъин чома аз тан оварда бисӯхт. Гуфт: «Ин ҳол кадом ашё гувоҳӣ диҳад?». Ҷабраил (а) омад ва гуфт: «Ё Иброҳим, ҳама кофирон ба вақти марг аз Худои таъоло тарсидаанд, аммо ин кофир мешавад ва рӯзи қиёмат кофиртар хоҳад буд!»

Ва дар хабар омадааст: Дар он вақт, ки Абдуллоҳ ибни Масъуд (раз) сари Абуҷаҳл буридан хост, гуфт: «Ё Абдуллоҳ, мар Муҳаммад (с)-ро бигӯ, ки дар ҳама вақт туро душман медоштам ва дар ин вақт душмантар!» Чун рӯзи қиёмат халқро ҳашр шавад, Билоли Ҳабашӣ (раз) бонги намоз гӯяд. Чун он чо расад: Ашҳаду ан ло илоҳа иллаллоҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан расулуллоҳ (с), Абуҷаҳл гӯяд: «Муҳаммад (с) расули Худо нест!»

Ин ҳар ду кофиртар шуданд. Пас Ҷабраил (а) гуфт: «Ё Иброҳим! (а). Ин малъун аз ин нафас беш намонад!» Ва дар он вақт паша аз мағз берун омад, дарҳол малъун ҷон дод. Рӯхи ўро дар Дӯзаҳ афганданд, то рӯзи қиёмат дар азоб бувад.

Ва дигар овардаанд, ки Намрудро ходиме буд, ки ҷубе ба сари Намруд бизадӣ то вайро қарор будӣ. Чун чихил шабона-

рӯз баромад, ходим очиз гашт, як чӯби боқувват бардошт, бар сари вай бизад, ду ним шуд. Дарсоъат ҷон дод. Ва он паша ҷун мурге бузург шуда буд, дар хаво париду бирафт.

ЗИКРИ БОЗОМАДАНИ ИБРОҲИМ АЛАЙҲИССАЛОМ

Ҷун Намруди лаъин аз Дунё бирафт, касоне, ки аз қавми вай боқӣ монда буданд, бо Иброҳим (а) гуфтанд: «То имрӯз мулки Намруди лаъин хабиб буд, акнун туро мулк аз малики безавол аст». Иброҳим (а) гуфт: «Маро бо мулк ҷи кор аст, малики безавол ўст, ҷалла ҷалолуху ва мо ҳама бандагонем. Ва агарчи Мисру Аҷам ҷон мулк аст, аммо Шом ҷон анбиё аст. Ман ба Шом хоҳам рафт». Эшон гуфтанд; «Мо низ бо ту биёем.»

Вай рӯй ба Шом ниҳод. Ҷоере расид, ки онро Раҳия хонанд. Бифармуд, то он ҷо фуруд омаданд ва шаҳри Раҳия бино карданд. Ва аз он ҷо баргашта, бар лаби дарёи Фурот шаҳре бино карданд ва номи вай Рақия ниҳоданд. Аз он ҷо гузашта ҷоере расиданд, ки онро Ҳалаб хонанд. Аз баҳри он онро Ҳалаб ном карданд, ки шабона он ҷо шир душидандӣ. Ва аз Ҳалаб ба Аҳмар омаданд. Аз он ҷо ба Баҳман омаданд. Ва он малик, ки Ҳочараро бахшида буд, пеши Иброҳим (а) омад ва мусулмон шуд. Ва ҳар қӣ ба сарой омадӣ, хилъат бахшида, ҷанд гоҳ меҳмон доштӣ. Пас аз он ҷо ба Димашк расиданд. Аҳли Димашк низ пеши Иброҳим (а) омаданд ва дин қабул карданд. То аз он ҷо баромада, ба шаҳри Тиб омаданд. Он қавм рӯй аз Иброҳим (а) бигардониданд ва шаҳро бо Иброҳим (а) гузоштанд бар кӯҳ рафтанд. Ҳама мусулмон дар шаҳр ғанимат гирифтанд. Боз аз он ҷо беруи омада, ба Канъон расиданд ва рӯде диданд, ки мерафт. Иброҳим (а) гуфт: «Оби ин рӯд то ҳафт ҷо меравад, аз Сад ва Дақомур ва Хайлам ва Руғум ва монанди ин ҷойҳо. Валекин мардумони он ҷой бадфеъл, ҷунончи мардон бо мардон сӯхбат мекунанд ва аз деҳ моли мардум мебаранд. Ин мардумон бар ҳамин феъл бимонданд, ҳалок шуданд. Ва шаҳристонҳо қавми Лут будааст. 3-он водӣ даргузаштанд ба Байтулмуқаддас расиданд.

Сора аз шодии Иброҳим (а) дувист динор садақа ба дарवेशон дод ва хушқолу нишот дар он шаҳр афтода, ҷунончи тақдир рафта буд, ки он шаб Иброҳим (а) бо Ҳочара *разияллоҳу анҳо* наздикӣ кард. Он нури пешони Иброҳим (а) ба пешони Ҳочара омад. Бархост ва наздики Сора рафт. Сораро ғайрат омада Ҳочараро биёвард ва дар гӯши Ҳочара сӯроҳ кард. Ҳочара аз он накутар шуд. Сора гуфт; «Ман вайро ҷафо

кардам, ўро сурат пайдо шуд. Акнун чафо дигар кунам». Вайро хатна кард. Фармон омад: «Ё Иброҳим! Мо бар ҳама занони муъминон суннат кардем, ки суннати Ҳочара нигоҳ доранд. Ва мардон низ мувофиқати эшон кунанд, то рӯзи қиёмат ҳамчунин хоҳад буд».

Пас Сора (*раз*)-ро ғайрат зиёда шуд. Гуфт: Ё Иброҳим! Наметавонам дид, ки Ҳочаро фарзанд шавад ва маро набошад. Чун муддати нӯҳ моҳ баромад, Исмоил (а) дар вучуд омад. Сораро душвортар шуд ва гуфт: «Ё Иброҳим! Агар Ҳочара ин ҷо бошад, ман натавонам буд. Магар аз ин ҷо биравам, вагарна вайро аз ин ҷо бубар, ки меваву ободонӣ набошад ва ман вайро набинам». Иброҳим (а) дармонда шуд. Чабраил (а) омад ва гуфт: «Он чи Сора гӯяд, ҳамчунин кун!» Пас Ҳочаро бо Исмоил бар уштур нишонда ва худ бар уштури дигар савор шуда, аз Байтулмуқаддас берун рафт. Ва рӯй ба биёбон ниҳода, то он ҷо расид, ки имрӯз шаҳри Макка аст. Он ҷо фуруд омада, ба Ҳочара гуфт: «Ин ҷо бош, то ман бозоям». Ҳочара *разияллоҳу анҳо* бинишаст ва фарзандро пеши худ бинишонд.

Иброҳим (а) бо дили бирёну дидаи гирён рӯ ба Шом ниҳод. Чун як-ду соъат шуд, Иброҳим наёмад ва офтоби гарм бар сари Ҳочара ва Исмоил тофт ва ин ҷо об набуд. Бар кӯҳи Сафо баромад, ҳеч ҷой об надид. Бар кӯҳи Марва рафт, об наёфт. То ҳафт мартаба ба ҷиҳати об бар ин ду кӯҳ мерафт, қатъан об надид. Суст шуд.

Ва дар мазҳаби Имоми Аъзам Абӯҳанифани Куфӣ раҳимахуллоҳ ва ба мазҳаби Имом Шофиъӣ (*рах*) ин суннати Ҳочара то рӯзи қиёмат бар ҳама хоҷиён фарз шуд, ки ҳафт бор бар он ду кӯҳ бояд давид.

Чун Исмоил (а) дар водӣ хобонид, худи Ҳочара (*раз*) ба талаби об рафта буд ва об наёфта, лавни рӯй мутағайир гашта, пеши Исмоил (а) омад. Дид, ки аз ташнагӣ пошнаи пой муборак бар замин молида ва аз зери пошнаи вай чашмаи об зоҳир шуда ва равон гашта. Ҳочара шод гашт ва аҷаб карду гуфт: «Ал-ҳамду лиллоҳи раббӣ-л-оламин, ки муборак фарзанд аст, ки худои таъоло маро арзонӣ доштааст». Пас аз он об сер бихӯрд ва регу санг оварда биниҳод. Ва он обро баст.

Чунин овардаанд, ки агар Ҳочара обро набастӣ, ҳамвора дар вилояти Макка то рӯзи қиёмат об равон будӣ.

Пас таъоме, ки дошт, берун оварда мехӯрд. Он гаҳ кофила дид, ки аз кӯҳи Сафо баромаданд ва толиби об буданд. Ва чумла мардумону чаҳорпоёни эшон ташна бар кӯҳи Сафо расиданд, зане диданд, ки ба сари чашма нишастааст. Чу инҳо ҳеч вақт об надида буданд, аҷаб дошта, наздикии Ҳочара ра-

зияллоҳу анҳо омаданд ва гуфтанд: «Ту кистӣ ва ин чо чӣ ме-
кунӣ?» Ҳочара он, чи аҳволи худ ва Исмоил (а) ва бар он
чашман об буд, чумла ба эшон гуфт. Гуфтанд: «Агар дастуре
дихӣ, наздики ту бошем ва аз ин чашма об хӯрем ва ҳар сол
туро даҳяк диҳем, то моро низ ҳалол бувад». Гуфт: «Раво бо-
шад». Дастуре дод, эшон дар он чо хаймаҳо заданд ва шуту-
рон ба чарогоҳ карданд. Муддате дар он чо буданд.

Исмоил (а) бузург шуд ва Ҳочара, *разияллоҳу анҳо*, пашм
бофти ва нафақа аз он ҳосил кардӣ, то рӯзгоре баромад. Иб-
роҳим (а)-ро рӯзе орзуи дидори Исмоил (а) дарафтод. Аз Со-
ра дастуре хост, то биравад ва Ҳочараро бозбинад, ки ўро чӣ
расидааст. Сора гуфт: «Бо ман аҳд кун, ки он чо расӣ, аз шу-
тур фуруд наёӣ». Иброҳим (а) аҳд кард. Аз Байтулмақаддас
берун омад ва рӯй ба-д-ин водӣ ниҳод. Чун он чо расид, кав-
ми арабро дид, ки уштуру гӯсфандон мечаронанд ва чамӯате-
ро дид, ки баъзе нишаста ва баъзе мегаштанд. Иброҳим (а)-ро
намешинохтанд, Ҳочара (*раз*) Иброҳим (а)-ро дида бишинохт.
Пеш омада ўро ба хонаи хеш бурд, валекин Иброҳим (а) аз
уштур фуруд наёмад. Исмоил (а)-ро дид, бузург шуда. Ҳочара
гуфт: «Ё Исмоил, ин аст падари ту!» Исмоил (а) ба дидори
падар шод шуд. Ҳочара гуфт: «Аз шутур фуруд ой, то сар би-
шӯям». Гуфт: «Ман аҳд ба Сора кардаам, ки аз шутур фуруд
наёям». Пас Ҳочара санге овард, Иброҳим (а)-ро як пой бар
санг ниҳод ва биншаст. Ва санг сӯи дигар ниҳод, то пой дуву-
ми Иброҳим (а) ниҳод ва бокии сарро бишуст. Ва ҳар ду ка-
дами Иброҳим (а) бар санг фуру шуд. Акнун мусаллон халқ
он санг аст. Қавлуху таъоло: **Ва-ттаҳизу мим-мақоми
Иброҳима мусаллан.**^а Пас Иброҳим (а) эшонро падруд кард,
рӯй ба Байтулмақаддас ниҳод ва пеши Сора бозомад ва меҳ-
монхона сохт ва халқро даъват мекарду таъом меод.

ЗИКРИ ҚУРБОН КАРДАНИ ИСМОИЛ АЛАЙҲИССАЛОМ

Ривоят кардаанд, ки Иброҳим (а) шабе ба хоб дид, ки ме-
гуфтанд: «Ё Иброҳим, бархезу қурбонӣ кун!» Бомдод бархост
ва дувист шутур қурбон кард. То се шаб хоб дид. Ҳар рӯз ду-
вист қитъа шутур қурбон дод, то дигар шаб ба хоб дид, ки Ис-
моил (а)-ро қурбон кун. Чунончи хоби пайғамбарон ба дара-
ҷаи ваҳӣ мешуданд, бомдод бархост, бо Сора гуфт: «Маро дар
хоб ҳукм шудааст, то фарзандонро қурбон кунам. Ба ҷуз Ие-
моил фарзанде надорам. Дастурӣ деҳ, то он чо рафта, фармо-
ни Ҳақтаъоло ба чо оварда, Исмоил (а)-ро қурбон кунам». Со-

^а Қуръон: 2, 125.

ра дастурӣ дод. Пас бар шутур савор шуд, наздики Ҳочара омад. Исмоил (а) нӯхсола шуда буд. Гуфт: «Ё Ҳочара, Исмоил (а)-ро ба сар шона кун ва гесувонаш аз мушку анбар омехта соз, сурма дар чашм карда, чомаҳои неку вайро бипӯшон, ки ба ҷо меҳмон меравам!» Ҳочара (раз) ҳамон кард. Иброҳим *алайҳиссалом* корду расан дар остин пинҳон ниҳод ва аз пеши Ҳочара (раз) берун омада равон шуд. Ва Исмоил (а) дар акиби падар мерафт.

Иблис *алайҳиллағна* пеши Ҳочара омад ва гуфт: «Фарзандро чӣ кардӣ?» Гуфт: «Падараш ба хона меҳмон бурда». Гуфт: «Эй бечора, ўро барои куштан мебарад!» Ҳочара *разияллоҳу анҳо* гуфт: «Маъозаллоҳ, ҳеч падар фарзанди худро бе-гунаҳ накуштааст!» Иблис гуфт: «Ўро Худои таъоло фармудааст». Ҳочара *разияллоҳу анҳо* гуфт: «Агар фармони Худои аззаву ҷалл ҷамҷунин аст, ба ризои Худо ман розиям».

Пас Иблиси лаъин наздики Исмоил *алайҳиссалом* омад ва гуфт: «Ин кӯдак аст, ҳеч шакк нест, ки ўро аз роҳ барорам». Гуфт: «Ё Исмоил, кучо меравӣ?» Гуфт: «Ҳамроҳи падари худ меравам». Гуфт: «Туро ба куштан мебарад». Гуфт: «Ҳеч падар фарзандро куштааст?» Иблис *алайҳиллағна* гуфт: «Ўро Худои таъоло фармудааст». Исмоил *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* гуфт: «Агар Худои таъоло фармудааст, пас ҳазор чони ман фидои Ҳақтаъоло бод!» Чун пештар омаданд, Исмоил (а) бо падар гуфт: «Маро кучо мебарӣ?» Иброҳим (а) гуфт: Қавлуҳу таъоло: **Ё бунайя инни аро фй-л-маноми аннй азбаҳука фа-нзур мозо таро^а**. Яъне: эй фарзандам, маро дар хоб чунин фармудаанд, ки туро қурбон кунам. Акнун ту чӣ гӯӣ? Исмоил *алайҳиссалом* гуфт: «Ё падар, дӯстони Худои таъоло ба шаб нахуспанд, ту ҳам агар нахуспидӣ, туро ин хоб дида нашудӣ. Ту даъвои дӯстӣ мекунӣ, туро ба хоб чи қор! Чун бихуфтӣ, хоб дидӣ». Гуфт: Қавлуҳу таъоло: **Ё абати-фъал мо туъмару сатаҷидунй иншоаллоҳу мина-с-собирин^б**. Эй падар, зуд кун он чи Худои таъоло фармудааст, иншоаллоҳу таъоло маро аз ҷумлаи собирон гардонад, то мутеъи ў бошам ва нофармонӣ накунам. Эй падар, зуд бош аз ин ки Иблиси лаъин васваса мекунад ва меҳоҳад, ки маро аз роҳ бурбарад».

Иброҳим (а) гуфт, ки бар Иблиси лаъин санг зан. Иброҳиму Исмоил (а) ҳар ду ба сӯи Иблис санг андохтанд. Акнун он суннат бар ҳоҷиён аст. Чун ба-д-он ҷо расанд, ҳафт мартаба ҳар яке санг меандозанд.

^а Куръон: 37, 102.

^б Куръон: 37, 102.

Иброхиму Исмоил (а) ба чое шуданд, ки имрӯз он ҷойро Мино гӯянд ва ҳочҷон он чо қурбон мекунанд. Боз Иброхим (а) гуфт: «Эй фарзанд! Чӣ мегӯӣ?» Гуфт: «Эй падар! Ҳазор чони ман фидон фармони Худои азаву чалл аст. Он чи туро хукм шудааст, бикун!» Иброхим (а) донист, ки Исмоил (а) дар мақоми таслим аст. Гуфт: «Эй писар, ман низ таслим кардам». Қ а в л у х у т а ʼ о л о : **Ф а л а м м о а с л а м о в а т а л л а х у л и - л - ч а - б и н ʼ**. Исмоил (а) гуфт: «Эй падар! Васият мекунам аввал он ки дасту пой ман муҳкам бандӣ, ки чон ширин аст, захми корд ба ман расад ва аз дард худро бичунбонам, мабодо катраи хун бичакад ва бар. ҷомаи ту расад, то фардон қиёмат дар дараҷан осӣён бошам ва ман тоқати азоби Худои таъоло натвонам овард. Дуввум он аст, ки рӯи ман бар хок ниҳӣ, то рӯи ман набинӣ ва ман рӯи ту набинам. Мабодо меҳру шафқати падарӣ ва писарӣ бичунбад ва ҳар ду дар қурбон тақсире кунем. Савум он ки чун бозгардӣ, ба ғайри ман дар хона равӣ, саломи маро ба модари дилфигори ман расонӣ ва ҷомаи ҳунолудайи ман ба наздики модари ман барӣ, то вайро аз ман ёдгор бошад, ки фарзанде дигар нест».

Он гаҳ Иброхим (а) ресмон аз остини худ берун овард ва дасту пой писар муҳкам бубаст ва рӯй бар хок ниҳод. Ва Исмоил (а) гуфт: «Эй падар, дастам бикшо, ки бандан бигрехтаро ба даргоҳи Худованд даст баста баранд». Дасташ бикушуд, кордро бар ҳалқи вай ниҳоду бикашид. Корд ба ҳалқ коре накард. Исмоил (а) гуфт: «Магар пушти корд мемолӣ?» Иброхим (а) бар корд қувват кард, ҳеч набурид. Исмоил (а) гуфт: «Эй падар, сари корд дар ҳалқи ман фуру бубар ва қувват кун, то магар корд бибурад!» Сари корд ба ҳалқи ӯ фуру бурд, теға дар андаруни даста шуд, дастаи корд фуру шуд. Ҳеч набурид.

Иброхим (а) дар хашм шуд, корд бар замин афканд. Корд ба сухан омаду гуфт: «Ё Иброхим! (а) Он ки туро мегӯяд бибур, маро мегӯяд, ки мабур. Ту як бор гуфтӣ ва ҳафтад бор аз Ҳаққ таъоло нидо омад, ки эй корд, мабур. Фармони Ҳақтаъоло ба каср аз фармони туст».

Дар ин сухан буданд, ки аз паси пушт овозе баромад. Гӯянда мегуфт: Аллоҳу акбар. Аллоҳу акбар. Ло илоҳа иллаллоҳ валлоҳу акбар. Аллоҳу акбар ва: лиллоҳи-л-ҳамд. Дар пас нигоҳ кард, Ҷабраил (а)-ро дид, ки меояд ва бонг мекунад. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : **В а н о д а й н о х у а н ʼ ё И б р о х и м у . Қ а д с а д - д а к т а - р - р у ʼ ғ ʼ и н н о к а з о л и к а н а ʼ з и - л - м у х с и н и н .^а** Иброхим (а),

^б Куръон: 37, 103.

^а Куръон: 37, 104—105.

...и теш рост кардй, ба дурустй моён ҳамчунин чазо меди-
...леуқеронро. Ва фадайноху би зибҳин ғазим.^б Худои таъо-
...фидои Исмоил (а) гӯсфанд дод, сиёху сафед ва баланд. Ва
...таъо гӯянд, ки ҳама тан сафед буд, магар сари вай сиёх. Дар
...абари дигар омадааст, ки он гӯсфандро Ҳобил қурбон карда
...шуд. Худои таъоло ду ҳазор сол дар Фирдавс мепарваронид, то
...ба вақти Иброҳим (а) ба фидои Исмоил (а) бифиристад ва
...наҷот ёбад.

Пас Иброҳим (а) гӯсфандро қурбонй сохта, пӯсти ўро суф-
...ра карда, халкро бар суфра таъом медод. Ва пашми он гӯс-
...фандро Сора бифофт ва гилеме сохт. Ва Иброҳим (а) он гилем-
...ро дар тобути сакина ниҳод. Ва чун рӯзе буд, ки он тобутро
...Ҷабраил (а) бардошт ва назди Мустафо *саллаллоху алайҳи ва*
саллам бурд ва Пайғамбар он гилемро ба амирулмуъмнинин
Умар ибни Хаттоб *разияллоху анху* дод, то мураккаъе гирад
ва дарпӯшад. Ва ў то вақти марг он мураккаъ дошт.

ЗИКРИ БИНО ҚАРДАНИ ХОНАИ ҚАЪБАРО ҲАЗРАТИ ИБРОҲИМ АЛАЙҲИССАЛОМ

Чун Иброҳим (а) аз қурбон фориг шуд, Исмоил (а) ро ба
Ҳочара супурд ва шукри Бории таъоло кард ва аз пеши Ҳоча-
ра равон шуд ва пеши Сора рафт. Чун муддате баромад, Ҷаб-
раил (а) биёмад ва гуфт: «Худоят салом мерасонад ва мегӯяд,
ки ба чихати ман хона дар ин замин бино кун!» Гуфт: «Кучо
бино кунам?» Нидо омад, ки ту бар шутуре савор шав, абре
пайдо шавад, ҳар кучо биравад, ўро нигоҳ карда бирав, ў ҳар
чо биестад, он чо Қазба бино кун!

Чун абре баромад, Иброҳим (а) бо вай мерафт, то он чо ра-
сид, ки имрӯз Хонаи Қазба аст. Ва низ гуфтаанд, ки море биё-
мад, ба андозаи Хонаи Қазба бихуспид, то Иброҳим (а) нишо-
ни он бидид ва ба андозаи он Хонаи Қазба бино кард. Ва низ
гуфтаанд: Ҷабраил (а) гуфт, ки ба д-ин микдор Хона бино
кун! Қ а в л у х у т а ъ о л о: Ва из-бавваъно ли Иброҳима мако-
на-л-байти^а. Иброҳим (а) гуфт: «Худовандо, санг аз кучо
орам?» Нидо омад: Аз панҷ кӯх: аввал Лубнон ва дигар аз ку-
ҳи Ҳамза ва аз Ибрқабис ва аз кӯҳи Сафо ва Марва.

Пас Ҷабраил (а) биёмад ва санг меовард ва Иброҳим (а)
мениҳод ва Исмоил (а) ёрй медод. Ва Иброҳим (а) овозе шу-
нид, ки аввал санг дар миҳраби масҷид бинех. Чун санги аввал
ниҳод, номии Муҳаммади расулуллоҳ (с) падидад омад. Дигар

^б Куръон: 37, 107.

^а Куръон: 22, 26.

овоз омад: Санги дувум ба рукни рости Қаъба бинех! Чун би-
ниҳод, номи амирулмуъминин Абубакри Сиддик (раз) пади
омад. Пас санг бар рукни чап биниҳод, номи Умар ибн-ал-Хат-
тоб (раз) баромад ва дар як санг номи амирулмуъминин Усмон
разияллоҳу анҳу ва дар як санг номи амирулмуъминин Алӣ
каррамаллоҳу ваҷҳаҳу. Маънӣ он аст, ки ҳар касе рӯй ба-д-ин
Қаъба оварад, намоз бигзорад, бе дӯстии ин панҷ кас намозу
дини ӯ дуруст нест.

Пас Хона тайёр шуд. Иброҳим (а) даст ба дуъо бардошт
ва гуфт: Раббано тақаббал мино иннака анта-с-самийу-л-ъа-
лим.^б Худовадо, он чи фармудӣ, ба вусъи тоқати худ ба чо
овардам ва тамои кардам. Бипазир, ки ту шунавой муддаои
ман ва биной бар ҳоли ман ва доной бар хотири ман!» Ва ди-
гар бор даст бардошт ва гуфт: Раббӣ-ҷъал ҳаза баладан оми-
нан ва-рзуқ аҳлаҳу мина-ссамароти.^в Яъне: ин хонаву шаҳр-
ро аз меваҳо рӯзӣ кун, то ҳар кӣ ба ту имон орад, то киёмат
муҳофазат нигоҳ доранд. Омад: Ё Иброҳим! Кола ва ман ка-
фара фа у маттиъуху қалилан сумма азтарруху ило ъазоби-н-
нори ва биъса-л-масир.^г Яъне: ҳар он кӣ бар ман кофир ша-
вад, ҳам рӯзӣ диҳам, валекин бархурдории камтар бувад ва
чоӣ кофирон Дузах аст.

Пас Иброҳим (а)-ро дар хотир омад, ки сабру шукру мин-
нат он Худойро, ки ин Хона бар дастии ман тамои карда шуд.
Чабраил (а) биёмад ва гуфт: «Ё Иброҳим! Худоят салом ме-
расонад ва мегӯяд, ки ин ҳама ранҷ бурдӣ ва Хона тамои кар-
дӣ. Пеши ман чандон кадре надорад, ки хароба обод кунӣ». Гуфт: «Худовадо, кадом хароба?» Нидо омад, ки хароба он
бувад, то гуруснаро сер кунӣ ва бараҳнаро бипӯшӣ, чандон
фазл бувад наздики ман, ки ин Хона бино карда бошӣ ва бар
ҳар рукне ҳазор рақъат намоз карда бошӣ. Пас нидо омад: Ё
Иброҳим, ҳалкро ба-д-ин Хона даъват кун! Қа в л у ҳ у т а ъ о-
ло: Ва аззин фй-н-носи би-л-ҳаччи яътука риҷолан ваъало кул-
ли зомирин яътина мин кулли фаҷчин ъамиқ.^б Гуфт: «Мали-
ко, ман бихонам, кӣ шунавад ва овози ман кучо расад?» Ча-
воб омад, ки аз ту хондану аз мо шунаводан, аз халқ ҷавоб
додан. Ва ман, ки Худоям, овози ту ба гӯши ҳама халқ расо-
нам, дар аслоби падарону арҳоми модарон.

Иброҳим (а) бар куҳ омад ва овоз дод, ки эй фарзандони
Одам (а), аз ҳамаи олам ба-д-ин Қаъба оед ва рӯ ба-д-ин хо-
на оред! Аз чаҳор сӯи олам овоз шунид ва касро надид, ки ҳа-
мин гуфт: Лаббайка Аллоҳумма лаббайка ло шарика лака

^б Куръон: 2, 127.

^в Куръон: 2, 126.

^а Куръон: 2, 126.

^б Куръон: 22, 27.

лаббайка инна-л-хамда ва-н-ниъмата лака ва-л-мулка ло ша-рика лака ё сайидӣ ва мавлоӣ. Иброҳим (а) гирди он Хона во-диҳо дид, беобу бе кишту бенабот. Гуфт: «Малико! Ин чо кишт нест, ин фарзандонро ин чо мегзорам ба умеди ту, ба ту меспорам, ки ту розики». Он гаҳ даст бардошту гуфт: Қ а в л у х у т а ʼ о л о : **Раббано иннӣ асканту мин зуррийяти би водин ғайри зи заръин ʼинда байтика-л-муҳаррами.**^а «Малико, ин Хо-наро аз меваҳо рӯзи кун, то магар неъматӣ туро шукр кунанд!»

Пас фармон омад **Ҷабраил** (а)-ро, ки дувоздаҳ фарсанги за-мини Макка аз санги хора аст, заминро барқан ва ба Шом бу-бар. Чун заминро барқанда он чо бурд, ки дарёи Нил бар-қанда буд. Ва аз даҳ фарсанг замин баргирифт, то наздики Қаъба овард ва фаришта он замин бароварда буд, то ҳафт бор тавофи Хонаи Қаъба карда ва дар гирди Хона гардонида он чо бурд, ки **Ҷабраил алайҳиссалом** барқанда буд, замин биниҳод. Ин ноҳияро **Тоиф** хонанд, аз баҳри он ҳафт бор тавофи Хонаи Қаъба кардааст. Акнун ҳар ниъмат, ки Маккаро бояд, аз То-иф оранд ва ба қудрати Худои таъоло зиёдат мегардад.

Пас Иброҳим **алайҳиссалом** бархост ва рӯй ба Шом ниҳод, аз он ки Ҳақтаъоло гуфта буд, ки ин иморат Хонаи Қаъба аст, баробари як хароба набуд, ки ободон кунӣ. Иброҳим **алайҳис-салом** меҳмонхона сохт ва аҳд кард, ки бе меҳмон таъом нахӯ-рам. Ва рӯй ба ибодат овард ва халқро таъом меод, то рӯзе Азроил (а) бар мисоли одаме наздики вай омаду гуфт: «Ту кистӣ, ки ман туро намедонам?» Гуфт: «Манам Азроил». Гуфт: «Ба зиёрат омадаӣ ё ба қабзи рух?» Гуфт: «Ба зиёрат омада-ам ва туро муждаи дигар медиҳам, ки Худои таъоло бандаро ба дӯстии хеш гирифт». Иброҳим **алайҳиссалом** гуфт: «Он бан-да кист ва нишони ӯ чист?» Гуфт: «Нишони он банда он аст, ки мурда ба дасти ӯ зинда шавад». Иброҳим (а) гуфт: «Кош-ки он ман будаде ё ӯро бидидаме, то бо ӯ дӯстӣ кардаме». Аз-роил нопадӣ шуд.

Овардаанд, ки Иброҳим **алайҳиссалом** чун ба ибодат биис-тодӣ, овози хуши вай то як мил бирафтӣ ва мардумон донистӣ, ки Иброҳим **алайҳиссалом** Худойро ибодат мекунад. Рӯзе дар хотири вай бигзашт, кошки ман бидидаме, ки Худои таъоло мурдаро ҷӣ гуна зинда мекунад. Пас аз Худои таъоло дархост. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : **Ва из қола Иброҳиму раббӣ аринӣ кай-фа тухйи-л-мавто.**^а Худоё маро бинмо, то мурдаро ҷӣ гуна зин-да мекунӣ. Нидо омад: **А ва лам туъмин.**^б «Ё Иброҳим, ту на-медонӣ, ки ман қодирам бар ҳама чиз?» Гуфт: **Бало ва локи-**

^а Қуръон: 14, 37.

^б Қуръон: 2, 260.

^б Қуръон: 2, 260.

л-ли-ятмаинна қалбӣ.° Илоҳӣ, маро маълум аст, ки офаринан-
даву миронанда тӯй, чуз ту дигар нест, валекин меҳоҳам чунон
ки ба дил медонам, ба чашм низ бином, то яқини ман зиёдат
шавад. Фармон омад: Ё Иброҳим, ин ҳама ба қудрати ман
осон аст, ҳар чи хоҳам, бикунам. Қавлуҳу таъоло: Фа
хуз арбаъатам-минна-г-тайри фа сурҳунна илайка сумма-ҷал-
ъало кулли чабалим-минҳунна чузъан сумма-дъухунна яъшша-
ка саъян ва-ълам анналлоҳа ʻазизун ҳаким.° Ва гуфт: Ё Иб-
роҳим, чаҳор мурғ бигир, аввал хурӯс, дувум товус, савум зог,
чаҳорум каргас.

Савол: Чӣ маънӣ дорад, ки мурғ фармуд, чонвари дигаре-
ро на?

Ҷавоб: Аз баҳри он ки ба ҳукми офариниш мурғ фозилта-
рин аст аз ҳама чонвар, ки онҳо пар надоранд, аммо мурғ би-
парад. Ва хурӯсро гирифтанд ба ин маъно ҳукм шуд, ки дар
шаҳват зиёда аз он дигар нест, то ту низ шаҳватро аз вай
омӯхта, нафсро зерӣ пой кунӣ. Ва товусро ба куштан ҳукм шуд
ба маънои он ки дар олам аз вай бозинаттар мурғ нест, то ту
низ зинату ороиши Дунё зерӣ по ниҳӣ. Ва зогро аз баҳри он ки
дар ҳама олам аз вай ҳаристар чонваре нест, то ту низ ҳирси
Дунё аз ҳештан бадар кунӣ. Чаҳорум, каргас аз баҳри он ки
дар олам барамалтар аз вай ҳеч мурғе нест, то ту низ ҳамеша
маргро ёд медорӣ ва амали дароз бигзорӣ. Ва камтар каргасе-
ро понсод сол умр бошад.

Чун Иброҳим *алайҳиссалом* ба ҳукми Худои аззаву ҷалл
ҳар чаҳор чонварро бигрифт ва бикушт ва сари эшон барги-
рифт ва дигар пӯсту гӯшту устухон дар ҳован хурд карда ва
чаҳор ғулула кард ва чаҳор гӯша биниход. Ва сарҳи мурғон
бар даст гирифт ва гуфт: «Эй мурғон, ба амри Худо биеед!»
Ҳар чаҳор ғулула баякбор дар ҳаво шуданд ва аз якдигар чу-
до гаштанд ва мисоли зарра гашта пеши Иброҳим (а) ома-
данд. Ва зарраи хурӯс бар сари хурӯс омада ва зарраи товус
бар сари товус ва зарраи зог бар сари зог ва зарраи каргас бар
сари каргас омаданд. Ва ҳар як ба сари ҳеш бипайвастанд ва
бар дасти Иброҳим *алайҳиссалом* гӯшту пӯст ва пару боли
эшон аз нав бирустанд ва бар дасташ ҷилва карданд. Ва ба
қудрати Худои таъоло ҳар чаҳор якбор зинда шуданд ва аз даст
Иброҳим Халилуллоҳ (а) париданд. Пас ҳар чаҳор мурғ
гирди Иброҳим (а) ҳафт шабонарӯз тавоф карданд.

Фармон омад: Ё Иброҳим! (а) Чунон ки Исмоил (а)-ро тас-
лим кардӣ, молу неъматро низ таслим кун, то ман, ки Худо-

° Куръон: 2, 260.

° Куръон: 2, 260.

пандам, туро дўсти худ гардонам ва дўстни мо муаққад бувад. Из қола лаху раббуху аслим қола асламту ли рабби-л-оламин.^а Пас Иброҳим алайҳиссалом молу неъмат ба дарвешон дод. Чун навад сол аз умри Иброҳим алайҳиссалом бигзашт. Дар он овов фарзанде аз Сора (раз) наёмад. Бино бар он гўсоларо килодаи зарин дар гардаи карда, ба чои фарзанд мепарварид.

Чун Иброҳим алайҳиссалом ҳафт шабу рӯз бе меҳмон таъом нахўрда буд, аз фармони Раббулиззат дувоздаҳ барнои накурўю хушбўй ва хушхўй бар мисоли гуломон ороста биёмаданд. Ва ба Иброҳим алайҳиссалом салом карданд. Иброҳим алайҳиссалом пиндошт, ки эшон одамиёнанд, аммо эшон фарштагон буданд. Ҷавоби салони эшон боздод ва дасти инхоро гирифта ба хона бурд. Қ а в л у х у т а њ о л о : Ва лақад чоат русулуно Иброҳима би-л-бушро қолу.^б Гуфт: «Ё Сора, меҳмонони азизу мукаррамонанд, ҳар чи азиз чизе ҳаст, биёр!» Сора-хотун гуфт: «Ё Иброҳим, ман аз ин гўсола ҳеч азизтар чизе намедорам, ки вайро ба орзуи фарзанди парвардам, вайро қурбон кунам».

Иброҳим алайҳиссалом гўсоларо қурбон намуда, бирён кард ва пеши меҳмонон биниҳод. Ва худ ҳам бо эшон нишаста, сар фуру карда таъом меҳўрд. Ва чунон ки одоби меҳмондорӣ аст, ки вақти таъом хўрдан меҳмонро нанигаранд, то вайро шарм набвад. Сора-хотун (раз) аз даруни парда овоз дод, ки эй Иброҳим, ту таъом меҳўриву меҳмонон таъом намехўранд. Иброҳим (а) сар бардошт, меҳмононро дид, хомўш нишаста. Тарсе ба дили ӯ омад ва ба меҳмонон гуфт, ки таъом чаро намехўред? Гуфтанд: «Бе баҳо таъоми ту намехўрем!» Гуфт: «Баҳо бидихед!» Гуфтанд: «Чӣ дихем?» Гуфт: «Баҳои таъоми ман он аст, ки аввал Бисмиллоҳи-р-рахмони-р-рахим бигўед ва ба охир бигўед: Ал-ҳамду лиллоҳи рабби-л-оламин».

Ҷабраил (а) гуфт: Ё Иброҳим, изал-ла-ттахазака халилан.^а Яъне: туро Худои таъоло аз ин баҳо дўст гуфт. Ҷабраил (а) овоз дод, ки эй Иброҳим, матарс, ки мо Ҷабраил ва Микоил ва Исрофил ва Дардоил ва Ақвоил ва дигар фарштагонем. Моро ҳукм шуда, ки аввал пеши Иброҳим (а) биравед, ки ҳафт шабонарўз рўзадор аст, чизе нахўрдааст. Магар аз баҳри шумо рўза бикшояд ва таъом бихўрад. Минбаъд аз ин чо ба шахристони Лут равем ва Лут — пайгамбари мурсалро аз балои он қавм бираҳонем. Инак пеши ту омада, рўза кушоёндем ва туро низ башорати фарзанди муборак меҷиҳем, ки номи ӯ Исҳоқ ва ибни ӯ Яъқуб бувад. Қ а в л у х у т а њ о л о : Ва-

^а Қуръон: 2, 131.

^б Қуръон: 11, 69.

^а Қиёс шавад бо: Қуръон: 4, 125.

мраатуху коиматун фа заҳикат фа башшарноҳо би Исҳоқа ва мин варои Исҳоқа Яъкуба.⁶ Чун Ҷабраил (а) башорати фарзанд дод, Сора (раз) бар пой истода бихандид ва гуфт: **Е** вайлата а алиду ва ано ҷачузун ва ҳаза баълӣ шайхан инна ҳаза ла шайъун ҷачибун.⁶ «Ман пирам ва шавҳарам низ пир, чи гуна фарзанд шавад, ин аҷаб корест!» Ҷабраил *алайҳиссалом* гуфт: **Қ** а в л у х у т а ʔ о л о : **Қ** о л у а т а ʔ ч а б и н а м и н а м р и л л о х и р а х м а т у л л о х и в а б а р а к о т у х у ʔ а л а й к у м а х л а л - б а й т и и н н а х у х а м и д у м - м а ч и д .⁶ **Е** Сора! Аз қудрати Худованд аҷаб мадор! Аз пушти Исҳоқ (а) ҳафтод ҳазор пайғамбарон *салавотуллоҳи алайҳим аҷмаъин* падид оянд.

Сора-хотун аз паси парда овоз дод, ки ин суханро нишон чист? Гуфт: «Бубин!» Устухони гӯсола, ки дар табақ буданд, бар ҳам ниҳод ва гуфт: **Қ** у м б и и з н и л л о х и !⁶ Дарҳол он гӯсола барҳост ва пеши модар давида, ҳар ду пистони модар дар даҳон гирифта шир бихӯрд. Ва дигар як шоҳи ҷӯби хушки нимсӯхта дар хонаи Иброҳим *алайҳиссалом* буд. Ҷабраил *алайҳиссалом* бар он шоҳ пар молид, дарсоат сабз гашт ва барг берун овард, рутаб падид омад ва аз он рутаб ба Сора-хотун дод, то бихӯрад. Ҷабраил *алайҳиссалом* бо Сора гуфт: «Худои таъоло ҷуби хушки чандсоларо дарсоат сабз кард ва мева баровард ва пухта сохт, то бихӯрдӣ. Аз қудрати вай чи аҷаб бувад, ки туро фарзанде диҳад, ки номи вай Исҳоқ ва аз вай фарзанд Яъқуб шавад».

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ЛУТИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИС-САЛОМ

Пас фариштагон касд карданд, ки ба шаҳристони Лут ра- ванд. Иброҳим (а) гуфт: «Ман низ бо шумо оям». Гуфтанд, ки мо меравем, ки он қавмро азоб кунем. Ту тоқати дидани азоб надорӣ. Гуфт: «Аз Худои таъоло хоҳам». Иброҳим (а) бар шутуре нишаст ва бо эшон бирафт. Ва чун миқдори ним фарсанг бирафт, бо Иброҳим (а) гуфтанд, ки бинист, туро беш аз ин фармон нест. Пас Иброҳим (а) аз шутур фуруд омад ва ба ибодат машғул шуд. Ва эшон ба шаҳристони Лут рафтанд. Ва он ҳафт шаҳристон буданд, ки Иброҳим (а)-ро гуфта буданд, ки эшон қавми бадфеъланд. Чунончи мардон бо мардон чамъ оянд ва занон бо занон ва роҳ зананд ва моли мардум рабо- янд. Дар он вақт Иброҳим (а) гуфта буд: «Ҳар киро ин феъ- ли бад бувад, ҳалок шавад».

⁶ Қуръон: 11, 71.

⁶ Қуръон: 11, 72.

⁶ Қуръон: 11, 73.

⁶ Арабӣ: Барқез ба хости Худой!

Худои таъоло писандид, ки ҳадиси Иброҳим (а) каср наша-
вад. Пас эшон бирафтанд ва шаш поран шаҳро халок кар-
данд ва як шаҳр бимонд, ки онро Садум хонанд. Ва он дига-
рон, ки бар ботил буданд ва бадфеъли карданд, аз аҳли Садум
хешӣ намекарданд, то Худои таъоло аҳли Садумро нигоҳ дошт.
Ва дар шаҳристон сад ҳазор марди ҷангӣ буданд. Чун ба шаҳр
расиданд, Лут (а) дар ибодатгоҳ бандагӣ мекард. Ва фариш-
тагон ба хонаи Лут пайғамбар (а) омада, бар духтарони Лут
салом карданд. Ва духтарон ҷавоби салом боздоданд.

Ҷабраил (а) гуфт: «Эй духтарон, дар ин шаҳр касе бошад,
ки моро имшаб меҳмон дорад?» Гуфтанд: «Дар ин шаҳр ҳеч
кас нест, ки меҳмонӣ шумо бикунад, валекин соҳате сабр би-
кунед, ки падари мо аз ибодатгоҳ барояд ва меҳмонӣ ба ҷо
орад». Баъд аз соҳате Лут (а) биёмад ва он дувоздах ғулум
хушбӯю некрӯй ва гесубофтро бар дари хона дида андешид, ки
кӯдакони амрад ва соҳибхуснанд, мабодо ин қавм бадфеъли
кунанд. Гуфт: Ҳаза явмун ъасибун^а, яъне: ин рӯзи душвор аст.
Лочор меҳмононро даруни хона бурд ва зани Лут (а) кофира
буд. Чун меҳмононро монанди шаби ҷаҳордахум дид, берун да-
вид, қавмро хабар кард. Он қавм ба хонаи Лут (а) омада гуф-
танд: «Ё Лут! Ин дувоздах ғулум, ки меҳмони туанд, берун
фирист!»

Лут (а) аз бим гуфт! Ё қавми ҳоулон банотӣ хунна атҳару
лакум фа-ттақуллоҳа ва ло тухзунӣ фӣ зайфӣ а лайса минкум
рачулу-р-ранид,^а яъне: духтарони худ ба ҳалолӣ никоҳ шумо-
ро додам. Аз Худои таъоло тарсида, даст аз меҳмонон бардо-
ред, ки духтарони ман аз ин меҳмонон беҳтаранд. Дар миёни
шумо касе ақл надорад.

Эшон бар сухани Лут (а) илтифот накарданд, то дари хона
шикастанд ва мегуфтанд: Лақад ғалимта мо лано фӣ баноти-
ка мин ҳаққин ва иннака ла таъламу мо нурид.^б «Ё Лут, мо
духтарони туро намехоҳем, ки ба кори мо намеоянд ва ба ду-
рустӣ ки ту медонӣ, ки ҷӣ мехоҳем, меҳмононро берун гузори!»
Лут(а) гуфт: Қола лав анна лӣ бикум қувватан ав овӣ ило ру-
нин шадид.^в Яъне: эй қавм, агар маро қуввати ёрӣ будӣ, бо
шумо ҷарб кардаме, валекин паноҳ ба Худо овардам, то шар-
ри шумо аз меҳмонони ман дафъ кунад.

Фариштагонро фармон ҷунон буд, ки то се навбат Лут (а)
шикоят пеши шумо наорад, ҳамон тавр бошед ва зоҳир наша-
вед. Чун Лут (а) дари хона боз нақард, ўро заданд, маҷруҳ
сохтанд. Лут (а) пеши меҳмонон омад ва гуфт: «Қуввати қа-

^а Куръон: 11, 77.

^а Куръон: 11, 78.

^б Куръон: 11, 79.

^в Куръон: 11, 80.

робат надорам, ки шарри ин малъун аз шумо дафъ кунам». Ин мегуфту гирия мекард, то бозаш бизаданд. Ва аз бетокаш пеши мехмонон ҳама рафт. Навбати савум гуфтанд: **Ё Луту инно русулу раббика лан ясилу илайка^о**, яъне мо расулони Худоем, ки моро ба расули бар ту фиристода, то хешро аз миёни ин қавм берун барӣ, ки имшаб ин қавмро азоб хоҳем кард. Гуфт: «**Ё Ҷабраил (а)**, азоб дар аввали шаб ё дар охири шаб хоӣ кард?»

Дар ин сухан буданд, ки малъунон хонаи Лут *алайҳиссалом* биканданд ва аз дар андарун рафтанд ва гуфтанд: **А лайса-с-субҳу би қарибин^о**. Яъне: эй Лут, субҳ шуд, моро дари хона раҳо накардӣ. Ва хостанд, ки пеши фариштагон рафта, даст дароз кунанд. Ҷабраил (а) боде бар сӯи эшон дамид, дарҳол эшон тамс шуданд. Ва тамс он бувад, ки чашму биниву даҳон яқсон бишавад. Қавлуҳу таъоло: **Фа тамасно аъюнаҳум фа зуку ғазобӣ ва нузури^о**. Он қавмро на чашм монда ва на бинӣ ва на даҳон. Фарёд бароварданд, ки Лут ҷодугаронро дар хона овардааст.

Гуфтанд: «**Ё Лут**, бигӯ, ки чашмҳои мо бино кунанд, то тавба кунем! Ҷабраил (а) пар бар рӯи эшон молид, чашму даҳону бинӣ рост шуд. Боз қасди фариштагон карданд. Хафт аъзон эшон хушк шуд. Дигар бор фарёд оварданд ва тавба карданд. Ҷабраил (а) пари дигар бар рӯи эшон молид, дуруст шуданд. Ва аз хонаи Лут (а) бозгашта, дарҳои шаҳр бубастанд ва гуфтанд: «**Фардо муроди хеш аз мехмонони Лут биситонем**». Ҷабраил (а) Лут (а)-ро гуфт, ки ту бо иёли худ аз ин шаҳр берун рав. Лут (а) гуфт: «**Дарҳои шаҳр бастаанд**». Ҷабраил *алайҳиссалом* эшонро бар пари худ гирифт ва бар дари шаҳр бурд ва пеши Иброҳим (а) расонид. Ва Лут (а) гуфт, ки занам ин ҷо мондааст, ўро бо худ бубарам. Ҷабраил (а) гуфт, ки ў кофира аст, ўро ҳамроҳ мабар.

Пас Лут (а) бо духтарони покдоман наздики Иброҳим (а) расид. Иброҳим (а) чун эшонро дид, бархост ва эшонро наздики худ хонд ва бинишонду бинвохт. Боз Ҷабраил (а)-ро нигоҳ карданд ва диданд, ки парҳо зери замин фуруд кард ва тамоми деҳқову шаҳрҳои қавми Лут (а)-ро баргирифту дар ҳаво бурд, чунон ки барги дарахте наҷунбид ва ҳалкаи даре наларзид. Кӯдакон андар гаҳвораҳо бедор нашуданд. Чандон бар ҳаво бирафт, ки овози фариштагон ба эшон расид ва аз он қавм ҳеч касро ҳабар набуд. Иброҳим (а) аз таре беҳуш гашт. Ҷаб-

• Куръон: 11, 81.

• Куръон: 11, 81.

• Куръон: 54, 37.

раил (а) назди ӯ омад ва Иброҳим (а)-ро дар канор гирифт
тасалло дод; то ба хуш бозомад.

Чун офтоб тулӯъ кард, Чабраил (а)-ро амр омад, ки он чи бар пар дорӣ, фуру гардон ва сарнагун дар замин бияндоз. Пас фуру андохт ва он шаҳрҳои эшон пора-пора гашт. Қавлуху таъоло: **Фаламие чоа амруно чаъално ӯолияхо со-филахо ва амтарно ӯалайхо ҳичоратам-мин сиҷчилиим манзуд.** Қавми Лут (а) хурушону фарёдкунон бар замин омад ва он шаҳрҳо пора-пора шуд. Бар гардани ҳар яке тавқ афтада, номи ӯ бар тавқ навишта. Қавлуху таъоло: **Мусаввама-тан ӯинда раббика ва мо ҳия мина-з-золимина би баъид**^б.

Иброҳим (а) аз Чабраил (а) пурсид, ки қавм то кучо ра-ванд? Гуфт: «Аз табакаи ҳафт замин бигзаранд ва дар Дӯзахи Ҳовия бияфтанд. Ва чун рӯзи қиёмат эшонро дар Арасот хо-зир кунанд ва инсоф карда, боз дар он Дӯзах афганда ша-ванд». Ин суҳан шунда; ҳазрати Халилуллоҳ рӯ ба ибодат оварда, машғул ба Худо шуд.

Ва Иброҳим (а)-и Халилуллоҳро чаҳор фарзанд каромат карда буд: Исмоил (а) аз Ҳоҷара ва Исроқ (а) ва Мадонн ва Мидян аз Сора. Ва Исмоил (а)-ро писаре дар вучуд омад, номи ӯ Қайдор. Чихил газ боло ва ҳафт газ паҳно дошт. Подшо-хи ҷумла араб шуд ва араб мутеъи ӯ шуданд. Ва Исроқ (а)-ро ду писар шуд: яке Айс ва дигар — Яъқуб. Ва аз Мадонн Шӯ-айб омад ва писари Мидян мулуки Аҷам омаданд.

Чун умри Иброҳим (а) ба саду бист сол расид, ачалаш наздик омад. Иброҳим (а) пайваста аз марг тарсидӣ, аз ин маъно Худои таъоло хост, ки ӯ марг ба рағбати хеш хоҳад. Пире заъифро пеши ӯ фиристод. Чун таъом овард, хӯрдан на-тавонист. Иброҳим (а) пурсид, ки туро умр чанд аст? Гуфт; «Саду сӣ сол». Иброҳим (а) андеша кард, ки маро даҳ соли дигар монда, ки ба умри ин шайх бирасам, то маро низ ҳамчу-нин миҳнат бирасад. Гуфт: «Умри зиёда намехоҳам». Пас ҳар чаҳор писарро чамъ карда васият намуд. Қавлуху таъо-ло: **Ва вассо биҳо Иброҳиму банихи ва Яъқубу ё банийя ин-наллоҳа-стафо лакуму-д-дина. фа ло тамутунна илло ва антум муслимун.**^а Гуфт: «Ё фарзандон! Худои таъоло дияи гузидае шуморо арзонӣ карда, то аз Дунё биравед ва бар ҳамин дин бошед, ки Худои таъоло ин динро ислом фармудааст ва ман низ шуморо меғӯям».

Исмоил *алайҳиссалом* гуфт: «Ё Халилуллоҳ, Худои таъо-ло ин нубуввату хилофатро ба ту ба-ҷӣ дод?» Гуфт: «Ба се хис-

^а Куръон: 11, 82. Ниг. низ: 15, 74. ^а Куръон: 2, 132.

^б Куръон: 11, 83.

лат, ки дар Дунё ба кор доштем, Худои таъоло ин каромат маро арзонӣ дошт: аввал он ки ғами рӯзӣ нахӯрдам ва нагуфтам фардо чи хӯрам; дуввум, таъом бе меҳмон нахӯрдам; савум он ки чун ду кор пеш омад — яке кори Охират ва яке кори Дунё, аввал кори Охират мекардам, баъд аз он кори Дунё, агарчи маътал мондӣ, охир мекардам. Ба ин се хислат маро хилофату каромат фармуд». Ва-ттахазаллоху Иброҳима халилан.⁶

Чун васият тамои шуд, зоди қиёмат баргирифт ва рӯй ба сарои боқӣ овард. Вайро дафн карданд ва чанд гоҳ таъзият дошта, ба мақоми хеш шуданд. Исмоил алайҳиссалом гуфт бо Исҳоқ (а), ки маро аз падар чизе ёдгорӣ бидеҳ, ки ба тарки падар бар худ нигоҳ дорам. Исҳоқ алайҳиссалом гуфт: «Ту бандазодӣ, туро ба мироси падар чи кор аст ва мо озодаем ва авлоди мулукем». Исмоил (а) биранҷид, дарҳол Ҷабраил (а) омад ва гуфт: «Ё Исҳоқ, ту бар Исмоил (а) тафаввуқ маҷӯӣ, ки Муҳаммади Мустафо (с) — Сайиди олам дар пушти Исмоил алайҳиссалом аст ва мӯъминон аз насли вай хоҳанд шуд ва гумроҳону яҳудон аз насли ту. Ин сарзаниш, ки қардӣ, фарзандони ӯ фарзандони туро ба ғорат баранд, асир гиранд ва эшонро ҳалол бошад».

Чун Исҳоқ (а) ин бишнид, чандон бигрифт, ки чашмҳои мубораки ӯ нобино гашт. Баъд аз ду сол Ҷабраил (а) биёмад ва гуфт: «Ё Исҳоқ (а), башорат бод туро, ки Худои таъоло мефармояд ҷаҳор ҳазор пайғамбар аз насли ту хоҳам қард. Яке аз эшон Мусо-пайғамбар (а) бошад, ки ҳафтад ҳазор сухан аз ман бишнавад ва пайваста ӯро Қалим хонам. Ва агар хоҳӣ, туро бино гардонам ва агар хоҳӣ, нобино берун биравӣ ва дар рӯзи қиёмат чун чашм боз кунӣ, моро пайваста бинӣ». Исҳоқ (а) гуфт: «Ман биноиро нахоҳам то он рӯз, ки маро дараҷаи дидор бошад».

Исҳоқ (а)-ро ду фарзанд буд: Айс ва Яъқуб. Чун эшон бузург шуданд, Исҳоқ алайҳиссалом аз Дунё бирафт. Писарон ӯро наздики қабри Иброҳим (а) дафн карданд.

ЗИКРИ ВАФОТИ ҲАЗРАТИ ИСМОИЛ АЛАЙҲИССАЛОМ

Вафоташ ба Макка буд. Ҳар сол аз Макка барон зиёрати падар ба Шом рафтӣ ва Исҳоқ алайҳиссалому дигар бародарон-родидӣ, боз ба Макка шудӣ. Ӯро зане буд аз бузургони Макка. Ӯ дувоздаҳ писар овард. Ва Ҳақтаъоло Исмоил (а)-ро фармуд, то ба замини Мағриб биравад. Ва он ҷо бутпарастон буданд, ҳамаро ба Худои таъоло хонад. Исмоил алайҳиссалом дар

⁶ Қуръон: 4, 125.

Он чо рафта, панчоҳ сол дар замини эшон даъват кард, то ҳамми муъмин гаштанд. Худои таъоло фармуд: Ва-экур фй-л-китоби Исмоила иннаҳу кона содиқа-л-ваъди ва кона расулан-набийян. Ва кона яъмуру ахлаҳу би-с-салоти ва-з-зақоти ва кона ғинда раббихи марзийе^а.

Исмоил алайҳиссалом саду сй сол бизист ва охири умр ба Макка бирафт. ва Исҳоқ (а)-ро дид, нобино ва фарзанд бароварда, яке Айс ва дигар Яъқуб (а). Исмоил алайҳиссаломро духтаре буд, Насима ном, ўро ба Айс дод. Исҳоқ -(а)-ро васият карда, боз ба Макка шуд. Ва баъд аз соли вафот ёфт. Фарзандон ўро дар паҳлуи Ҳочара дафн карданд. Фарзандони ў дар олам пароканда шуданд, илло ду писар: Собит ва Қайдон. Ҳар ду ба Макка бинишастанд, бештари Арабу Ҳичоз аз насли эшонанд.

ҚИССАИ ИСҲОҚ ВА ЯЪҚУБ АЛАЙҲИМОССАЛОМ

Вафоти Исҳоқ (а) баъд аз Исмоил (а) буд. Ў саду шаст сол умр дошт. Худои таъоло ўро ба пайғамбарӣ ба аҳли Канъон фиристод. Зани ў духтари яке аз меҳтарони Канъон буд. Аз он зан ду писар таваллуд шуданд: яке Айс ва дигаре Яъқуб. Ва Яъқуб аз баҳри он ном карданд, ки дар ақиб омад. Чун ҳар ду бузург шуданд, Айс духтари Исмоил (а)-ро бихост. Исҳоқ (а) ба Яъқуб гуфт, ки ту аз қанъониён духтар бихох. Модараш гуфт: «Духтари хол ба Шом аст ва ў моли бисёр дорад ва ўро бихох!» Яъқуб (а) тааллул мекард ва зан намехост. Падар Айсро дўст медошт ва Айс сайёди мекард ва Яъқуб намекард.

Рӯзе Исҳоқ (а) ба охири умр Айсро гуфт, ки маро орзуи гўшти сайд аст, як бузи кўҳӣ сайд кун ва бирён карда биёр, то ман бихўрам ва дуъо кунам, то туро Худои таъоло пайғамбарӣ диҳад. Айс тиро камонро баргирифт ва ба сайд рафт. Модари Яъқуб гуфт, ки эй писар, як буз аз галаи худ зуд қурбон кун ва бирён карда пеши падари худ ор, то дуъо кунад. Яъқуб зудтар бараи фарбеҳ қурбон карда, пеши Исҳоқ (а) овард. Чун бун бирён ба сун ў расид, гуфт, ки кабоб кӣ овардааст? Модари Яъқуб гуфт, ки Айс овардааст. Исҳоқ (а) чашм пўшида буд, гуфт: «Биёр!» Яъқуб гўшти бирён пеш бурд. Чун Исҳоқ (а) бихўрд ва хуш шуд, модари Яъқуб гуфт: «Дуъо кун он писарро, ки ба фармон зудтар бирён овард». Исҳоқ (а) дуъо кард, ки ё рабб, ин фарзанди ман, ки таъом оварда, ўро ва фарзанди ўро пайғамбарӣ дех.

Баъд аз он Айс, ки сайд карда буд, пеши падар овард. Ис-

^а Куръон: 19, 54—55.

хоқ (а) донист, ки зан ҳила кардааст ва дуъо Яъкубро кард. Исҳоқ (а) гуфт: «Эй писар, дуъои ту Яъкуб гирифт!» Бар. Айсеро хашм омада гуфт: «Ман Яъкуб (а)-ро бидушам!» Исҳоқ (а) гуфт: «Раво набувад, турсо низ дуъо кунам, ки насл ту аз ҳама халқ бештар гардад».

Ба дуъои падараш насли Айс бисёр шуд, то Мағрибу Исқандария ва канори дарё бигрифтанд ва олам аз эшон пур гашт. Писаре дошт, номи ӯ Рум. Ба он диёр рафт, ки имрӯз онро Румшаҳри Истанбул хонанд. Он ҷо муқим шуд, он замин ба ӯ мансуб аст. Ва фарзандони ӯ бисёр ҷамъ шуда.

Исҳоқ (а)-ро вафот даррасид. Айс ӯро дар паҳлуи Сора дафн кард. Пас Якуб битарсид, ки мабодо Айс маро бидушад. Дар рӯз пинҳон будӣ, ба шаб бурун омадӣ, то ҳама бар ин минвол як сол баромад. Модари Яъкуб гуфт: «Пеши холи худ ба Шом бирав, ки меҳтар аст ва моли бисёр дорад. Ва духтарашро ба васияти падар бихоҳ ва он ҷо бош, то аз ҷон эмин бошӣ!»

Яъкуб дар шаб аз Қанъон берун рафт ва қасди Шом кард. Ва аз баҳри шаб баромадан Яъкубро Исроиил хонанд. Чун Яъкуб (а) назди ҳол расид, ҳол ӯро бинвохту гуфт: «Пеши ман бош!» Ва ҳол ду духтар дошт: меҳтар Улиё ном дошт, кехтар Роҳил. Аммо Роҳил нақуруӣ ва хубсурат буд. Яъкуб гуфт: «Роҳилро ба зани ман дех, ҷунончи падари мо васият кардааст, ки духтари ту бихоҳам!» Ҳол гуфт: «Турсо аз моли падар ҳеч наводаанд ва мо моли бисёр дорем, духтарро ба зани ту чи гуна диҳем?» Яъкуб гуфт: «Ё ҳол! Ман агарчи мол надорам, аммо чандсола шубонии гӯсфандону бузҳои ту мекунам, то музди ман бар ту гирд ояд ва он зар ваҷҳи қобили духтари ту бошад». Ҳол гуфт: «Қадам духтарро мехоҳӣ?» Гуфт: «Роҳилро мехоҳам». Гуфт: «Раво бошад».

Он гаҳ шарт карданд, ки Яъкуб ҳафт сол шубонӣ кунанд, баъд аз он духтарро бидушам. Чун ҳафт сол баромад, Яъкуб (а) мутолабаи Роҳил кард ва ҳол духтари калонро, ки Улиё ном дошт, дар шаб пеши Яъкуб фиристод; агарчи шарт бар духтари кучак карда буданд. Пас рӯзи дигар Яъкуб (а) пеши ҳол рафт ва гуфт, ки ман Улиёро нахостаам, маро Роҳил бояд дод. Ҳол гуфт: «Ин зишттар бошад, ки духтари калон дар ҳона бошад ва духтари кучакро ба шавҳар диҳанд, мардум айб кунанд. Агар Роҳилро мехоҳӣ, пас ҳафт соли дигар шубонӣ кун!»

Дар он замон ду духтар дар никоҳи як кас раво буданд то он вақт, ки Таврот мунзал: гашт. Баъд аз он ҳаром шуд, ки марде ду духтарро ба никоҳ ҷамъ накунад. Ва дар Қуръон ҳамин ҳукми Таврот омад: Ва ан таҷмаъу байна-л-ухтайни илло

мад салафа,^а Ин дар дини Иброҳим (а) то замони Мӯсо (а)

Пас Яъқуб (а) ҳафт соли дигар шубонӣ кард. Роҳилро ҳам моли бисёр Яъқуб (а)-ро доданд. Ҳар ду хоҳарро зани худ гирифт ва пеши хол бидошт. Ва аз Улиё шаш фарзанд дар вуҷуд омаданд, ба номи Руил ва Шамъун ва Яқудо ва Ровӣ ва Рубоюн ва Тасхарун. Ва бар ин чанд сол баромад. Роҳилро фарзанде намешуд. Қанизаке Зулфӣ ном дошт, ўро ба Яъқуб бахшид ва аз салби Яъқуб Зулфиро ду писар омаданд. Ва Улиё — хоҳари Роҳилро рашк омад ва ў низ қанизаке дошт, ба Яъқуб бахшид. Аз ин ҳам ду писар шуданд: яке Қоду ном ва яке Сарин ном. Яъқубро ду писар ҳосил гашт. Баъд аз он Роҳилро писаре омад, азим накурӯӣ. Уро Юсуф ном ниҳоданд. Ёздаҳум шуд. Ва падар ўро аз фарзандони дигар гиromитар ме-дошт. Ва таваллуд шудани Юсуф (а) баъд аз бисту як сол буд, ки Яъқуб (а) пеши хол омада буд.

Чун фарзанду моли бисёр ҳосил гашт, орзуи модару Қанъон дар дил афтод. Сабр аз даст рафт. Аз хол иҷозат хост Мӯчиби хоҳиши ў духтарони худро бо моли бисёр ҳамроҳи Яъқуб равон кард. Яъқуб бо ду зан ва бо ду ҳарам ва ёздаҳ писар ва моли бисёр ва чаҳорпои вофир рӯӣ ба Қанъон ниҳод. Аммо аз бародар Айс андешанок буд, пайваста метарсид, мабодо ки баъд аз мурури айём ҳам адоват зоиш нашуда бошад. Чун наздики Қанъон расид, Айс ба шикор омада буд. Яъқуб ўро аз дур бишнохт. Ба ғуломону хидматгорон гуфт, ки агар ин шахс биеяд ва бинурсад, ки асбобу таҷаммул аз они кист, бигӯед, ки Айсро ғуломе буд, Яъқуб ном. Ба Шом рафта буд, аз они ўст. Ин бигуфт ва аз тарси бародар паси мардум пинҳон шуд.

Чун ба галаи ғусфандон расид, пурсид, ки аз они кист? Гуфтанд: аз ғуломи Айс, ки ба Шом рафта буд, номи ў Яъқуб. Чун Айс номи Яъқуб шунид, об дар дида овард ва гуфт: «Яъқуб ғулом нест, бародари Айс аст ва гиromӣ аз ҷон аст». Чӯпонон гуфтанд, ки Яъқуб ба Шом ҳамчунон гуфтӣ, ки ман ғуломи Айсам. Чун Яъқуб аз дур бидид, ки Айс об дар чашм овард, пеш омад ва ўро дар қанор гирифт. Ва ҳар ду якдигарро мулоқот карда, бисёр бигристанд. Он рӯз сари манзил иқомат карданд. Дигар рӯз ба шаҳр рафтанд.

Баъд аз соли Роҳил — модари Юсуф писаре овард, ўро Бинёмин ном карданд. Ва дар вазъи фарзанд Роҳил ба раҳмати Ҳаққ пайваст. Ва Лабно аз хоҳарзодагони худ Бинёминро дӯсти бешумор медошт ва шафқат аз фарзандони худ бештар мекард. Пас Худои таъоло Яъқубро баъд аз ду писар, ки шу-

^а Куръон: 4, 23.

данд, пайғамбарӣ дод: **Фа халафа мин баъдиҳим халфун^а**. Ва ба замини Қанъон фиристод, халқи бисёр ба ӯ имон оварданд. Чун Айсро бар пайғамбарии Якуб яқин шуд, ба ӯ дар миёни як мақом будан натавонист. Яъкубро гуфт, ки ман солҳон бисёр ин ҷо будам, ту ба ғурбат будӣ. Ман низ муддате ба ғурбат меравам, ту ин ҷо бош, ки пайғамбари ин мардумон ҳастӣ.

Айсро фарзандон бисёр буданд, дар ҷаҳон пароканда шуда. Як писар, Рум ном, монда буд, онро баргирифт ва аз Яъқуб рухсат шуда ба замине рафт, ки онро имрӯз шаҳри Рум хонанд. Ва Айс он ҷо бимурд ва писари ӯ бинишаст, аз фарзандон бисёр чамъ шуданд. Ва гуянд, ки дар насли Айс ба ҷуз Айсро пайғамбаре нашуда буд. Магар пайғамбарон аз насли Яъқуб (а) буданд.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ЮСУФ АЛАЙҲИССАЛОМ

Чун Ҳаққ субҳонаҳу ва таъоло бо Муҳаммади Мустафо (с) худ ҳикоят карда фармуд, ки **Наҳну накуссу ғалайка аҳсана-л-қасаси^б**, яъне: мо баён фармоём қисса аз баҳри ту бехтарини қасас. **Уламо** ихтилоф кардаанд, ки Худон таъоло ин қиссаро чаро бехтарини қиссаҳо хонд. Қавме гуфтаанд, ки ин қиссаи наку тамомтар аз дигар қиссаҳои пайғамбарон аст. Ва қавми дигар гуфтаанд, ки аз баҳри сабри чамили Яъқуб (а), ки дар Қуръони маҷид мазкур аст, ки сабр бехтарини ҳислатҳо аст. Ва дигар гуфтаанд, аз баҳри он ки аввал ҳикоят хоёе буд ба таъвилли тамом ҳақиқат гашт. Ва сабаби нузули сураи «Юсуф» он буд, ки ҳафт ҷухудро бо амирулмуъминин Умар ибни Ҳаттоб *разияллоҳу анҳу* баҳс буд. Дар охири мунозара ҷухудон гуфтанд, ки Таврот фозилтару бузургтар аз Қуръон аст. Умар *разияллоҳу анҳу* гуфт: Қуръони шариф бехтару тамомтар аз Таврот аст. Ҷухудон гуфтанд, ки қиссаи Юсуф дар Таврот мазкур аст ва он бехтарини қиссаҳо аст. Аммо дар Қуръон нест. Умар (*раз*) фуру монд. Ва хидмати Расулуллоҳ (с) омад ва ҳикояти мунозараи ҷухудон бозгуфт. Расулуллоҳ (с) мутафаккир шуд, ки Ҷабраили амин (а) аз ҳазрати Раббулҷоламин даррасид, қиссаи Юсуф биевард.

Аввал ҳикояти Юсуф чунон буд: Чун Яъқуб аз Шом ба Қанъон рафт, он ҷо муқим шуд Роҳил — модари Юсуф дар холи вилодати Бинемин ба Ҳаққ пайваст. Юсуф панҷсола буд, аз он ёздаҳ бародарон нақутару соҳибхусн буд. Ва падараш аз ҳамаи писарон гиромитар медошт ва Бинемини ширхораро, ки холааш парварид. Яъкубро хоҳаре буд, бузургтар. Рӯзе дар

^а Қуръон: 7, 169 ва 19, 59.

^б Қуръон: 12, 3.

хонаи Яъқуб омада, фарзандони ўро ягон-ягон мекид. Мехраш ба Юсуф афтод ва ба Яъқуб гуфт, ки туро фарзандон биеёр чамъ омадаанд. Як зан дорӣ, тимори ҳама фарзандон намета: вонад кард. Юсуф (а)-ро ба ман деҳ, то ман тимори ӯ бикунам.

Яъқуб (а) ба мӯчиби хоҳиши хоҳари худ Юсуфро бад-ӯ сунурд. Чун ба хонаи худ бурд Юсуфро, бағоят тимори ӯ мекард ва хар вақт, ки Яъқуб (а)-ро орзуи дидори Юсуф (а) мешудӣ, ба хонаи хоҳар рафтӣ ва Юсуф (а)-ро бидидӣ. То муддате чанд ҳам бар ин бигзашт, меҳри Яъқуб (а) бар Юсуф (а) зиёдтар гашт. Хоҳарро гуфт, ки ман тоқати муфорақати Юсуф (а) надорам. Уро ба ман деҳ. Гуфт: «Ман низ аз ӯ ҷудо нагавонам буд». Яъқуб (а) гуфт: «Пас як ҳафта пеши ман бошад, дигар пеши ту». Хоҳар ба-д-ин розӣ гашт ва гуфт: «Ба шарте ки ҳафтаи аввал пеши ман бувад». Яъқуб (а) ичозат дод.

Иброҳими Халилulloҳ (а)-ро камарбанде аз давол буд, ки найваста бар миён мебаст. Чун хоҳар бузург буд, камарбанди давол аз мерос ба ӯ расида буд. Иброҳим (а) вақти қурбон кардан Исмоил (а)-ро ба ҳамон давол дасту по баста буд.

Чун рӯзи ҳафтум ба охир расид, хоҳари Яъқуб ҳилате сохтун он камарбанд дар зери чомаи Юсуф (а) бар миён баст, то Юсуф (а)-ро ба баҳонае бигирад, ки дар миллату дини Иброҳим (а) чунон буд, ки хар ки ба дуздӣ гирифтандӣ, дузд гуломи соҳиби коло будӣ. Пас Яъқуб (а) Юсуф(а)-ро рӯзи ҳафтум дар хонаи худ бурд. Хоҳар дар пай бидавид. Даррасиду гуфт, ки камарбанди Исоқро чамъе, ки ҳамроҳи ту буданд, дуздидаанд. Ҳамаро талаб карда тафаххус кунед. Чун камарбанд аз миёни Юсуф (а) паид омад, Яъқуб (а) хичил гашт. Хоҳар гуфт: «Акнун Юсуф (а) даҳ сол хидматгори ман бошад». Яъқуб (а) ичозат дод. Баъд аз ду сол хоҳараш вафот кард. Яъқуб Юсуфро ба хона овард. Аз ҳама фарзандон азиз медошт.

Рӯзе Юсуф (а) пеши Яъқуб (а) гуфт, ки ман дӯш хоб чунон дидаам, ки гӯё офтобу маҳтоб ва ёздаҳ ситора аз осмон фуруд омада, пеши ман сачда қарданд. Қавлуҳу таъоло: **Из қола Юсуфу ли абиҳи ё абати иннӣ раайту аҳада ҷашара кавқабан ва-ш-шамса ва-л-қамара раайтуҳум ли сочидин^а.**

Яъқуб (а) донист, ки бародарон залил хоҳанд шуд, гуфт: **Ё бунаййа ло таксус руъёка ғало ихватика файакиду лака кайдан.^б**

Ё писар, хобро бо бародарон мағӯй, ки эшон бо ту кайд кунанд.

^а Куръон: 12, 4.

^б Куръон: 12, 5.

Ва таъбири хоб бо Юсуф гуфт: Ва мазолика ячтабика раб-бука ва юъаллимука мин таъвили-л-аҳодиси.^е

Яъне: Худои таъоло туро баргузида. Ва таъбири хоб биёмузонид: Ва югимму неъматаҳу ъалайка ва ъало оли Яъкуба камо атаммаҳо ъало абавайка мин каблу Иброҳима ва Исҳоқа.^е

Яъне: туро аз бародарому фарзандони Яъкуб неъмат диҳад, чунон ки Иброҳиму Исҳоқро дода буд. Ин таъбири хоб бародарон аз ҷое шуниданд, ҳасад бурданду гуфтанд: Из қолу ла Юсуфу ва аҳуку аҳаббу ило абино минно ва наҳну ӯсбатун инна абоно ла фӣ залолим-мубини.^е

Гуфтанд: Юсуф ва Бинёмин пешӣ падар аз мо азизтаранд. Мо даҳ бародарем ва эшон ду кӯдак. Гуё падари мо гумроҳ аст.

Ва ин сухан дар ҳоли кӯдакӣ гуфтанд, ба ҳеч вачҳ таъна бар эшон раво нест. Агарчи ҳама бародарони Юсуф (а) охир ба нубувват расиданду баландқадр гаштанд, валекин дар ибтидо ранҷи бародару падар намуданд. Маъфур гаштанд, гуфтанд: Уктулу Юсуфа ав-итраҳуку арзан яхлу лакум вачҳу абикум.^е

Яъне: бикӯшед ё ба ҷое бибаред, ки ўро падар набинад. Ва тақуну мин баъдиҳи қавмаъ солиҳин.^е

Ва баъд аз он тавба кунед ва мутеъи падар бошед, то Худои таъоло шуморо афв кунад.

Дар миёни эшон бародаре Яҳудо ном буд, ки ҳама дар фармону мутобаъати ў буданд. Ў гуфт: Ло тақтулу Юсуфа ва-алқуку фӣ гаёбати-л-ҷубби ялтақитху баъзу-с-сайёрати ин кунтум фозилин.^ж

Куштан гуноҳи бузург аст, валекин ҷоҳе ки дар роҳи корвон бошад, дар он ҷо биандозед, магар корвон ўро аз ҷоҳ каша ба шаҳре дигар баранд. Ва аз назари падар дур афкананд, то шумо аз ў бираҳед ва хун бар гардани шумо набвад.

Ҳама гирд омада ҷамъ шуданд. Ва баъзе дар дил доштанд, ки чун ўро аз пешӣ падар баранд, бикӯшанд. Тадбири маслаҳат қарданд, ки ба ҷӣ тарик ўро аз падар ҷудо сохта, ҳамроҳи худ ба саҳро баранд ва он ҷи дар дил аст, ба инсиром расонанд. Ҳар ҷи падарро гуфтанд Юсуф (а)-ро ҳамроҳи мо дех, қабул накард. Иттифоқ қарданд, ки Юсуф (а)-ро бифиребанд, то худ аз падар иҷозат талабад.

Пас Юсуф (а)-ро гуфтанд: «Туро ҳеҷ орзуи саҳро рафтаи ва тафарруҷ қардан нест?» Гуфт: «Агарчи орзу дорам, аммо падар иҷозат намедиҳад». Гуфтанд: «Шафӯъат кун, то қабул

^е Куръон: 12, 6.

^е Куръон: 12, 6.

^е Куръон: 12, 8.

^е Куръон: 12, 9.

^е Куръон: 12, 9.

^ж Куръон: 12, 10.

кунад!» Пас Юсуф (а)-ро ба сар шона ва чашмашро сурма кашиданд ва пеши падар бурданд. Падар Юсуфро дар канор грифт. Юсуф (а) падарро бӯса доду гуфт: «Маро бо бародарон бифирист, то тамошон сахро бикунам ва дилам бикшояд». Падар гуфт: «Наъам». Ин сухан бародарон шуниданд, ки падар «наъам» гуфт. Бо Яхудо гуфтанд, ки аз падар ичозати тамом бихоҳ, ки Юсуфро «наъам» гуфт. Яхудо гуфт, ки бо ман аҳд кунед, ки Юсуфро накушед, ман дастурӣ аз падар бихоҳам. Ҳама бо вай аҳд карданд, ки накушанд.

Ба иттифоқи якдигар ба сӯи падар рафта гуфтанд: Ё абино мо лака ло таъманно ғало Юсуфа ва инно лаҳу ла носихун^а.

Яъне: ӯро бо мо бифирист, то ба сахро рафта шодӣ ва айшу пишот кунему дили вай низ бикшояд ва хушдил гардад.

Яъқуб (а) гуфт: ман метарсам, ки шумо ҳама биравед ва ӯро низ бибаред, ман танҳо монам. Қола иннӣ ла яхзунунӣ ан тазҳабу бихи ва ахофу ан яъқулаҳу-з-зиъбу ва антум ғанҳу гофилун.^б

Яъне: ӯро бибаред, ман танҳо андуҳгин шавам. Ва метарсам, ки шумо аз вай гофил шаведу ӯро гург бихӯрад.

Ба ин аз баҳри он гуфт, ки дар хоб дида буд, ки гург бар Юсуф ҳамла карда, заҳмат медиҳад. Аз ин маъно ҳамвора ба сабаби Юсуф аз он хоб метарсид. Бародарон гуфтанд: Қолу лаин ақалаҳу-з-зиъбу ва наҳну ғусбатун инно изал-ла хосирун.^в

Яъне: ӯро гург бихӯрад, мо даҳ кас ӯро нигоҳ натавонем дошт, бас зиёнкор мардумон моем.

Яъқуб аз фиреби инҳо ичозати як рӯз дод. Ба вақти рухсат Юсуф (а)-ро гуфт: «Эй Юсуф, назди ман ой, то туро дар канор тирам. Намедонам, ки боз хоҳем дид ё на». Пас боз ба фарзандон гуфт: «Вайро ба шумо супурдам, вайро саломат ба ман расонед» Фаламмо заҳабу бихи.^а

Харгоҳ бирафтанд аз Қанъон, микдори ду фарсанг чарогоҳи ғусфандони эшон буд, Юсуф ба шодию бозӣ мерафт. Бародарон аз пай даромаданд ва ӯро бизаданд. Юсуф (а) зорӣ мекарду мегирист ва мегуфт: «Чӣ будаасту ман чӣ гуноҳ кардам? Падар маро ба шумо супурдааст ва на бародари шумоам, зинҳор, эй бародарон, ҳаққи неъматӣ падар нигоҳ дореду бар бемодарӣ ва ятимии ман бибахшоед». Ҳарчанд мегуфт фонда надошт. Ва мегуфтанд: «Ту падарро бо фиребу дурӯғ гуфти, ки ман хоб дидаам, ки мохтобу ситорарон маро сачда карданд. Магар орзуи ту ин буд, ки мо кехтарони ту бошем? Акнун ту-

^а Куръон: 12, 11.

^б Куръон: 12, 13.

^в Куръон: 12, 14.

^г Куръон: 12, 15.

ро мекушем, то бинигарем, ки ба фарёди ту кӣ мерасад. Юсуф (а) дар пой Яхудо афтод. У манъ мекарду мегуфт, ки бар аҳд бошед, ки иттифок кардаем.

Гуфтанд: «Дар чоҳ бояд андохт». Юсуф (а)-ро бар сари чоҳ бурданд ва бараҳна карданд ва баста дар далъ нишонда, ба чоҳ фуру гузоштанд. Юсуф (а) мегирист ва зорӣ мекард ва мегуфт: «Нест касе, ки ба он пири падари ман хабар кунад, ки бародарон чӣ карданд ва бегуноҳ маро дар чоҳ афканданд ва ҳеҷ раҳме накарданд». Чун Юсуф (а) бар ними чоҳ расид, расане, ки Яхудо бар даст дошт, бародари бузургтар Шамъун ном, корд бар расан заду бибурид. Мурод он буд, ки фуру афтад ва ҳалок шавад. Чун андар он чоҳ як найза об боло буд, Худои таъоло Цабраил (а)-ро фармон дод, то ўро дар ҳаво бигрифт ва нагузошт, ки бад-ин чоҳ афтад ва ба ў озоре бирасад. Ва даруни чоҳ зери об санге буд. Худои таъоло сангро низ фармон дод, ки аз об барояд ва дар ҳаво биистад, то Юсуф (а) бар он санг биншинад.

Ихтилоф кардаанд, ки Юсуф (а) чанд гоҳ дар чоҳ буд. Ва гурӯҳе гуфтаанд, ки ҳафт шабонарӯзӣ буд ва баъзе гуфтанд, ки се шабонарӯз буд ва гурӯҳе гуфтанд, ки як шабонарӯз буд.

Ва гуфтанд: Чун бародарон ўро дар чоҳ андохтанд, дил бар он ниҳоданд, ки Юсуф (а) ҳалок шуд ва мо аз бало бозрастам. Акнун тариқ он аст, ки тавба кунем ва ба Худои таъоло илтиҷо оварда, хидмати падар кунем, то бошад, ки ў аз мо розӣ шавад ва тавбаи моро Эзид таъоло қабул кунад. Чун Юсуф (а) дар чоҳ мегирист ва тазарруъу зорӣ мекард, ҷон бар ҳалок ниҳода буд. Қ а в л у х у т а њ о л о : **Ва авҳайно илайҳи ла тунаббиагнаҳум би амриҳим ҳаза ва хум ло яшъурун.**⁶

Цабраил (а) даррасид ва гуфт: «Ё Юсуф (а), Худои таъоло мефармояд, ки матарс, агарчи бародарон он чи хоистанд ва натавонистанд, ба ту кардаанд, аммо ман туро баргузидам ва эшонро асири ту гардонидам.

Баъд аз он ҳама бародарон гуфтанд, ки пеши падар чӣ хила созем. Тадбир он аст, ки бигӯем: Уро гург хӯрд. Пас наздики гӯсфандон рафта, бузғола бикуштанд ва пирохани Юсуф (а)-ро ба хун биелуданду азми рафтандро, пеши падар карданд. Қ а в л у х у т а њ о л о : **Ва ҷоу абоҳум њишоан ябкуна. Қолу ё абоно инно заҳабно настабику ва таракно Юсуфа њинда матоъино фа акалаҳу-з-зиъбу ва мо анта би муъмини-л-лано ва лав кунно содиқин.**^а

Чун шаб даромад, пирохани Юсуф (а)-ро гирифта, навҳакунон пеши падар омаданд ва гуфтанд: Мо аз пеши галаи гӯс-

⁶ Куръон: 12, 15.

^а Куръон: 12, 16—17.

фандон рафта будем ва Юсуф (а) танҳо монда буд. Гург биомад ва ўро бихўрд ва мо донем, ки ту моро ғайр аз дурўғ ростгў нахоҳӣ донист. Ва ҳарчанд росттар гўем, ба кизб мансух хоҳӣ кард. Пироҳани хунолуда пеши падар ниҳоданд. **Қ а в л у ҳ у т а ʔ о л о : Ва ҷоу ʔало камисиҳи би дамин казибин.**⁶

Чун Яъқуб пироҳан хунолуда дид, аммо дарида набуд, гуфт: «Аз ин пироҳан бӯи хуни Юсуф намеояд. Он гург бар Юсуф аз шумо меҳрубонтар будааст, ки вайро бихўрда ва пироҳан на-дарида. Ин корро ба орзуи якдигар сохтаед. Агар рост мегўед, гургро биёред».

Бародарон рафтанд ва дар саҳро гургеро гирифтанд ва дахони вай ба хун олуда карданд ва пеши падар биёварданд. Яъқуб гургро диду гуфт: «Эй гург, он фарзанди дилбанди маро бидаридӣ ва бар тани нозанини ӯ набахшидӣ ва бар пирию заифии ман раҳм накардӣ?» Гург ба амри Ҳаққ дар сухан омад ва гуфт: «Ё Расулаллоҳ, ба ҳаққи он Худое, ки туро расул кардааст, Юсуфро ман нахўрдаам. Аз он ки гўшту пўсти анбиё ва бузургону сайёҳон ҳаром аст. Ва маро як воқеа расид, ки бародаре доштам, чандин рӯз аст, ки аз ман чудо шудааст. Ман дар талаби ӯ аз он вилоят ба ин вилоят мегардам ва сӣ фарсанг давида, то се шабонарӯз ҳеч нахўрдаам. Ва ин ҷо дўш расида будам, ки бомдод ин ҷамоъат маро гирифтанду дахон ба хун олуда, пеши ту оварда. Агарчи ғаммозӣ кардан раво нест, аммо ба сабаби бегуноҳию мулоҳазаи пайғамбарии ту карда аз рӯн кор бардоштам ва он чи ҳаққ буд, бигуфтам, аз ин бегуноҳам».

Яъқуб (а) гургро таъом хўрониду раво кард. Пас рӯй бар фарзандон оварду гуфт: «Ман ўро ба Худои таъоло сўпурдам ва аз вай сабри чамил мецоҳам». **Қ а в л у ҳ у т а ʔ о л о : Қола бал саввалат лакум анфусукум амран фа сабрун чамилун.**⁶

Яъқуб байтулаҳзон бисоҳт ва дар он ҷо бинишаст ва шабу рӯз пайваста мегирист, то ки ҳар ду чашми ӯ нобино гашт. Рузе Ҷабраил (а) биомад. Яъқуб (а) ба ӯ гуфт: «Ё аҳӣ Ҷабраил (а), чӣ будӣ, агар Худои таъоло Юсуфи гумгаштаи моро ба хифзи хеш доштӣ». Дар ин асно нидо омад, ки нигоҳдошт аз он касон бихоҳ, ки сўпурдаӣ, на аз мо. Яъқуб (а) донист, ки бар ман итоб омад. Пас Яъқуб (а) ба Ҷабраил (а) гуфт: «Малакулмавт ҳар касеро ҷон қабз кунад, ӯ медонад. Мецоҳам, ки ту аз ӯ бипурсӣ: қабзи рӯҳи ӯ кардаст ё на». Ҷабраил (а) рафту дарҳол бозомад ва гуфт: «Ҷони вай қабз накардааст». Яъқуб (а)-ро таскине ҳосил шуд, аммо аз дарди фиروق зор-зор мегиристу менолид ва сабр мекард.

⁶ Қуръон: 12, 18.

⁶ Қуръон: 12, 18.

Чунин овардаанд, ки сабаби ҷудо шудани Юсуф (а) аз Яъқуб (а) ҷунон буд, ки рӯзе Яъқуб (а) кавмеро меҳмон сохта, дарвеш мустаҳиктар дар хонаи ӯ омад, аз ӯ таъоме хост. Яъқуб (а) ваъда кард, аммо ба машғули коре дигар ғофил монда чизе надод. Дарвеш дуъо кард, ки Ҳаққ таъоло орзуи ту аз ту дур гардонад. Худои таъоло дуъои ӯ иҷобат фармуда, гуфт: Агар таъом ба фақире мерасондӣ, пас уро қуввати таъом то чихил рӯз будӣ ва ибодат кардӣ. Ба иззати ман, ки ба адади ҳар рӯзе соле аз ту қувват бозгирам. Яъне дар фироқи Юсуф (а) чихил сол туро ба ғаму андӯҳи ӯ бидорам. Яъқуб (а) муноҷот кард ва гуфт: «Худовандо, қаримию раҳимӣ, илмат муҳит аст, ки ончи кардам, ба ғафлату фаромӯши кардам, на ба қасд».

Дарҳол Ҷабраил (а) омад ва гуфт: «Ё Яъқуб, он чи бар ту биравад, ба сабаби фаромӯши аст. Агар ба қасд будӣ, ахvoli ту аз ин бадтар шудӣ. Ва ба он сабаб кардааст, то ҷаҳониён бидонанд, ки ӯ ҳар чӣ меҳоҳад, мекунад ва ҳеҷ касро эътирозе нест».

Овардаанд, ки баъди бараҳна кардану дар ҷоҳ андохтан Юсуфро ҳуллай ҳарири Биҳишт дар ҷоҳ пушониданд ва он пирохани Иброҳим (а) буд, ки мерос аз Исҳоқ (а) ба Яъқуб (а) расид. Яъқуб (а) он пироханро таъвиз сохта, бар гардани Юсуф (а) баства, ҳамроҳи бародарон дода буд ва онҳо бараҳна карда, дар ҷоҳ андохтанд. Ҷабраил (а) ҳамон пирохан Юсуфро пушонид.

Ва ихтилоф кардаанд, ки он замон Юсуф (а) чандсола буд. Баъзе гуфтаанд: ҳаждаҳсола ва баъзе гуянд: қафдаҳсола ва баъзе гуянд: қавли дуруст он аст, ки дувоздаҳсола буд.

Пас Юсуф (а) се шабонарӯз дар он ҷоҳ буданд, ногоҳ қорвоне аз сӯи Мадонн меомад ва қасди Миср медошт. Роҳ ғалат карда, бар сари ҳамон ҷоҳ расид ва он ҷоҳе буд, аз ободонӣ дур ва об низ талху шӯр. Чун Юсуф (а) дар он ҷоҳ рафт, обаш ширин шуд. Мардуми қорвониён ба талаби об мегаштанд. Молик ибни Зағр, ки сари қорвониён буд, бо ғуломе Башир ном бар сари он ҷоҳ рафта, далвро дар он ҷоҳ афканда. Юсуф (а) ба ҳукми Худои таъоло даст дар он заду бар он нишаст. Далвро ҳар ду кас баркашиданд, ғуломеро диданд, ки ҳаргиз чунин некрӯю соҳибҳусне надида буданд. Чунончи Пайғамбар (с) фармудааст, ки ҳусни одамро ду қисмат кардаанд — як нима ба Юсуф додану як нима ба халқи ҷаҳон.

Қорвониён чун Юсуф (а)-ро ба-д-он сифат диданд, пурсиданд: «Ту кистӣ, фариштай ё одамай ё парӣ?» Гуфт: «Одами-ям». Бародарони Юсуф (а) ба қанори он ҷоҳ буданд. Чун ғавго шуниданд, бар сари ҷоҳ омаданд ва Юсуф (а)-ро дида гуф-

танд: «Ин ғулом аз мо гурехта буд ва худро аз тарси чон дар ин чоҳ афканда». Юсуф хост, ки аҳволи худ бигӯяд, бародараш Шамъун ба забони ибронӣ гуфт: «Агар сухан гӯӣ, туро аз ин чоҳ боғирем, бидушем». У ҳомӯш монду ҳеч сухан нагуфт.

Молик ибни Зағр вайро ба миёни корвониён бибурд. Пурсиданд, ки ин кист ва аз куҷо овардаӣ? Гуфт: «Бизоат аст». Ва дигар рӯз бародарон пеши корвон рафтанд ва гуфтанд, ки ин ғуломро аз мо бихаред. Молик ибни Зағр гуфт: «Агар бифрӯшед, ман бихарам. Аммо бо ман дираме чанд маъдуд аст носара». Чунон қи Худои таъоло мегӯяд: **Ва шаравху би самани бахсин дароҳима маъдудатин ва кону фикхи мин-аз-зоҳидина**.

Молик ибни Зағр гуфт, ки ба ман ҳаждаҳ дирами мисрӣ бозмондааст ва ҳеч чо сарф қардан натавонистаам. Ва ду дирами мисрӣ як дирами қанъонӣ мешавад ва ҳамагӣ нӯҳ дирам мегардад. Юсуф (а)-ро бо ин қимат фурӯхтанд. Аз баҳри он ки ғаразе доштанд, ки ўро аз падар дур созанд ва илло ба баҳои ў мӯхтоҷ набуданд.

Овардаанд: сабаби бандагии Юсуф (а) он буд, ки рӯзе дар оина менигарист, сурату шакли хешро дида гуфт: «Агар ман банда будаме, қимати ман ҳеч қас надонистӣ, ки чанд аст». Овардаанд, ки хусну латофати Юсуф (а) дар он мартаба буд, ки ҳар гоҳ Юсуф (а) чизе хӯрдӣ, лавни он таъом аз гулӯ берун мидидандӣ. Чун ҷамоли хешро ба-д-ин қамол дид, мағрур шуда гуфт: «Агар ғулом будаме, ҳеч қас дар ҷаҳон баҳои ман натавонистӣ қард». Аз ин андеша ва гуфтор будӣ аз Ҳазрати Зулҷалол итоб расид, ки эй Юсуф, чун сурати худро бидидӣ, ҷаро мусаввиrho ёд накардӣ ва қимати худ худ қардӣ. Ба иззати ман, ки Худоям, туро дар бандагӣ афканам ва қимати ту ба ту менамоем, то ҷаҳониён бидонанд, ки қимат он аст, ки ман хоҳам, на он ки худ хоҳӣ.

Ва сабабе дигар он аст, ки подшоҳии Миср бо ў муқаддар буд. Чун ўро бандагону ходимон бисёр шуданд, бидуни қашани дани бори бандагӣ ҳоли бандагон нашиносад. Пас Молик ибни Зағр Юсуф (а)-ро бихарид, ба шарти он ки Юсуф (а)-ро дар бандагӣ орад, то нағурзад. Ва ҳуҷҷате ба-д-ин мазмун, ки Молик ибни Зағр аз писарони Яъқуб ибни Исҳоқ ибни Иброҳим ғуломи ибрӣ, ҳаждаҳ дирам бандан аҷир харид, навишта ба гувоҳии гувоҳони муътабарин ба дасти Молик доданд.

Пас Молик банде ба нои Юсуф (а) ниҳод ва палосе дар бар пӯшонид, болои шутур нишониду бирафт. Чун ғӯри модари Юсуф (а), ки дар роҳи корвон буд, он чо расиданд, Юсуф (а)

худро аз шутур фуру андохт ва гури модарро ба багал гирифт. Тазарруъ ва зорӣ карда мегирист, ки бародарон инчунин зулм карда бифурухтанд ва асиру бечора карданд ва аз хидмати падар дур андохтанд ва аз аҳли ватан ҷудо сохтанд ва аз зиёрати ту, ки уммӣ, махрум гардониданд. Юсуф (а) он чо бимонду корвониён бирафтанд.

Шахсе аз корвониён акиб монда буд, чун Юсуф (а)-ро бидид, гуфт: «Е ғулом, он чамоъат, ки туро фурухтанд, рост гуфтаанд, ту гурезпой». Ва тапонча бар рӯи Юсуф (а) чунон зад, ки ҷаҳон дар ҷашми Юсуф (а) торик шуд. Юсуф (а) сар сӯи осмон кард ва гуфт: «Худовандо, олимию басирӣ, медонӣ ва мебинӣ, ки бар мани мазлуму заифи бечора чӣ меравад».

Баъдаҳу Юсуф (а)-ро пеш гирифта, то ба қорвон расид. Дарҳол боди азими сахмнок бархосту абри сиёҳ баромад ва соъикаю раъду барқ пайдо шуд. Ғӯй, ки ҷаҳон ба сар меояд. Қорвониён бозмонданд ва очиз гаштанду мутаҳаййир ва наздик буд, ки тамом ҳалок шаванд. Гуфтанд: бингаред, ки гуноҳ аз кӣ ба вукӯъ омад, ки ин уқубат аз гуноҳи ўст. Қасе, ки Юсуф (а)-ро тапонча зада буд, гуфт: «Ҳар гоҳ, ки ин ғуломро бизадам, сар ба сӯи осмон карду лабро бичунбонид». Ба истимоъи ин маънӣ аҳли қорвон чамъ шуданд ва ба хидмати Юсуф (а) рафтанд ва аз вай узр хостанд. Дарҳол он балою мусибат ба роҳат мубаддал гашт. Пас аз он чо бирафтанд.

Хабар ба Миср расид, ки Молик ибни Зағр ғуломе ба-д-ин сурату сифат меорад. Аҳли Миср тамом ба истиқболи қорвон омаданд. Чун бидиданд, зиёда аз он буд, ки шунида буданд. Молик ба хона рафт ва хонаро ба фаршҳои дебо биёроост ва ҷомаҳои фоҳира Юсуф (а)-ро пӯшонида, тоҷи зарин бар сараш ниҳод. Ва мунодигарон нидо карданд: Ғуломи некӯрӯю хушхӯй ва хирадманду доно ва фармонбардору шармгинро ҳар кӣ харидор аст, бихарад. Аҳли Миср ҳама оҳанг карда, муъсиру тавонгар дар пеши хонаи Молик ибни Зағр ҳозир гаштанд.

Юсуф (а) чун машғала бидид ва онҳо ба қимат фуру монданд, бо ҳештан гуфт, ки ин мард дар қори фурухти ман азим ғалате мекунад. Чи он рӯз ба дасти бародарон будаму маро медонистанду асли маро шинохтанд, ба ҳаҷдаҳ дирам бифрухтанд. Имрӯз, ки дар миёни ин чамъ қасе маро намешиносад, ғояти қимати ман панҷоҳ дирам хоҳад шуд, чаро нафурушад? Чун қимати худро аз назари худ қатъ кард, Худои таъоло ба вай бознамуду гуфт: «Е Юсуф, он рӯз қимати худро афзудӣ, қимати худ дидӣ, имрӯз қимати худро бияфкандӣ, бош, то қимати худ бубинӣ, ки чӣ миқдор аст».

Пас Молик Юсуф (а)-ро ба либоси фоҳира бар курсӣ ни-

шонидӣ ва мунодӣ нидо кард, ки: Ман яштарӣ ғуломан зарг-фан латифан лайса-фй-д-дунё мислуху¹.

Юсуф (а) гуфт: «Инчунин бигӯ!» Гуфт: «Чӣ гӯям?» Гуфт: «Бигӯ: Ман яштарӣ ғуломан заифан ғарибан мазлуман»².

Гуфт: «Инчунин расм набошад». Юсуф (а) гуфт: «Агар чора нест, рост бигӯ». Гуфт: «Чӣ гӯям?». Гуфт: Бигӯ: Ман яштарӣ Садиқаллоҳи ибна Сафиаллоҳи ибна Забиҳаллоҳи ибна Халилаллоҳи»³.

Даллол гуфт: «Хомӯш бош, агар мардум инчунин бишна-ванд, аз ӯ фирор бираванд ва нахаранд».

Пас мунодӣ мекарданд, то қимати Юсуф (а) ба ҳазор бадра зари сурх ва ҳазор бадра симу ҳазор уқда марвориду ҳазор табла кофур ва ҳазор чомаи атласи румӣ ва ҳазор қасаби мисрӣ ва ҳазор шутури бағдодӣ ва ҳазор аспӣ тозӣ бо зину лагоми зарин ва ҳазор канизаки рӯмӣ ва ҳазор ғуломи хитой ва ҳазор даста силоҳ расид. Чун ин баҳо муайян шуд, мардуми мисрӣ очиз гаштанд. Азизи Миср аз ин қимат чизе бифузду ғуломро бихарид ва ба хонаи худ бурда Зулайхоро гуфт, ки Юсуфро ба ин қимат харидам ва ба ту супурдам, азизу некӯ дорӣ, чунончи мардум фарзандонро медоранд. Ва ту ӯро ба тариқи банда надорӣ. Қ а в л у х у т а њ о л о: Қола-л-лазӣ-штароҳу мим-Мисра ли имраатиҳи акримӣ масвоҳу њасо ан янфаъано ав наттахизаҳу валадан.⁴

Зулайхо назар бар ӯ андохт, тире аз қабзаи тақдир бар ҳадафи замири Зулайхо расид ва бар Юсуф (а) шефтаю мубтало гашт ва аз ҳамагӣ дилро ба вай машғул гардонид, чунончи шабу рӯз аз дилу қон хидмати Юсуф (а) мекард ва назар бар он масруф гардонид, то кадом таъом латифу покизатар бошад, ки ба чиҳати Юсуф (а) бипазад ва кадом либос фоҳиратар бувад, ки ӯ бипӯшад ва кадом кулоҳ мурассаътар бошад, то вай бар сари вай ниҳад.

Зулайхо ба-д-ин наққ хидмату дилдорӣ Юсуф (а) мекард, то ҳафт сол ҳеч коре ба Юсуф (а) намефармуд. Қори вай ҳамин буд, ки асои мурассаъро дар даст дошти ва буғзолае чанд ба расми шубонон дар пеш гирифтӣ ва ба эшон бозӣ кардӣ, то ҳам бар ин муддате бигзашт. Токати Зулайхо тоқ шуду сабраш ба ниҳоят расид ва корд ба устухон давиду сирри худ ҳеч кас дар миён наниҳод ва чандон ки лутф ба Юсуф (а) пеш кардӣ, Юсуф (а) аз вай гурезонтар будӣ. Ва ҳарчанд Зулайхо

¹ Кӣ мехарад ғуломи зарифу латиф, ки мислаш дар дунё нест?

² Кӣ мехарад ғуломи заифу ғарибу мазлумро?

³ Кӣ мехарад Садиқуллоҳ-ибни Сафиуллоҳ-ибни Забиҳуллоҳ-ибни Халилуллоҳро?

⁴ Куръон: 12, 21.

сухан бугуфтӣ, Юсуф (а) ҷавоб надодӣ, илло ба зарурат. Хафт сол пеши Зулайхо буд, ҳаргиз назар ба вай накард ва ўро наид ва худро аз ў нигоҳ медошт. Ва кори Зулайхо танг омаду боз аз ҳад гузашт.

Ва дар ҳамсоияи ў зане буд. Рӯзе пеши Зулайхо омаду гуфт: «Ё сайида, хайр аст, ки туро бар қароре намебинам ва он ҷамолу камол туро намондааст?» Гуфт: «Бидон, ки ғуломи ибрӣ дилам бурдааст ва маро асири худ карда ва дар рӯи ман наменигарад ва сухан намегӯяд. Чӣ чора созам?» Пиразан гуфт: «Ё малика, ман гадбаре бинамоям ва туро аз ин миҳнату андӯх бираҳонам. Аммо дар он кор нақде намоён ва ганче шойгон бибояд».

Зулайхо бо истимоъи ин маънӣ калиди ганчинаю кулфи ҳазина ҳаволаи пиразан намуд. Пас пиразан маболиғи хатир аз ў гирифта, дар кори хеш ҳиммати худ баргумошт, то ба фармудани пиразан сарои мунаққаш бисохтанд ва бар сақфу фаршу девораш суратҳои Юсуфу Зулайхо ба ҳам нигоштанд, чунон ки андаруни он хона ҳеҷ ҷое ва маҳалле ғайр аз сурати эшон боқӣ намонда. Он гаҳ хонаро ба ҷомаҳои зарбофту мушачҷар биоростанд ва тахти зарини мукалал ба ҷавоҳири самин биниҳоданд ва фаршҳо бигустурданд ва мичмарҳои мурассаъ бидоштанд ва анбару ўд бисўхтанд.

Пас Зулайхо ба маъияти Юсуф (а) дар хона омад ва қуфлҳо ба дарҳои хона маҳкам дарзад. Чун Юсуф (а) нақшҳои гуногун ва ҷомаҳои бўқаламун мушоҳада кард ва бўҳои хӯш дар машоми ў расид донист, ки ин ҷо бинобар ба роҳ бурдан моро ҳила сохта бошад. Лекин дар хотир бигзаронид, ки агар вучудамро пора-пора кунад, ҳаргиз ва ҳароина фармони вай дар ин кори дурозкор набарам ва исмати худ нигоҳ дорам.

Чунин гуфтанд, ки дар нигоҳ доштани исмати хеш Худои аззаву ҷалло ёд накард ва Ҳаққ таъоло ба васвоси Зулайхо мубтало гардонид. Лекин ба фазлу карами хеш нигоҳ дошт: **Қ а в л у х у т а њ о л о : В а л а қ а д ҳ а м м а т б и ҳ и в а ҳ а м м а б и ҳ о л а в л о а р - р а а б у р ҳ о н а р а б б и ҳ и .^а**

Чун Юсуф (а) дар хона рафт ва хост, ки назар дар рӯи Зулайхо афканад, то ба сӯи осмон нигоҳ кард, сурати худ бо сурати Зулайхо дид. Пас ба ҷапу рост ҳамон нақшҳо ба назар даромаданд. Ночор шуда бар рӯи Зулайхо бинигарид ва ҷамоле хубтар аз хубтар дид. Зулайхо донист, ки фусуну афсонаш кор карда. Гуфт: «Ё Юсуф, чӣ бошад, агар нигоҳе мушфикана ба ман намоӣ ва дили ғамдидаро аз гарди андӯх бираҳонӣ?» Гуфт: «Метарсам, ки ба рӯзи Қиёмат ба зумраи ноқорон

^а Куръон: 12, 24.

машхур шавам. Ва ман, ки пайғамбарзодаам, феъли шаниъ аз мо ба вукӯи омадан аз қабиле муҳолот аст». Гуфт: «Тани но-занинатро ба оғӯши мо дех». Гуфт: **Иннӣ ахофу салосилан ва ағлолан фӣ явм-ил-Қиёмати.**

Яъне: метарсам аз салосил ва ағлол ба рӯзи Қиёмат. Боз гуфт: «Ё Юсуф, дасти хеш ба ман дех, то бимолам». Гуфт: «Аз Худои аззаву ҷалл метарсам ва аз азоби Қиёмат меҳаросам». Пас Зулайхо гуфт: «Ё Юсуф, чӣ некӯ аст рӯи ту!» Гуфт: «Ба сӯи мусаввир нигар!» Гуфт: «Чӣ зебост мӯи ту!» Гуфт: «Аввал чизе, ки дар гур фуру резад, мӯ бошад». Гуфт: «Чаро бо ман насозӣ ва фармони ман набарӣ?» Гуфт: «Аз баҳри ду чиз — яке аз тарси Ҳаққ таъоло, ки самиъу басир аст ва дигар ҳаққи Азиз, ки маро некӯ доштааст». Гуфт: «Аз Азиз чизе ба хотир маёр. Уро чунон шарбате бичашонем, ки то Қиёмат сар аз болини роҳат барнадорад. Ва туро молики асосулбайти ӯ гардонам. Ва ту мегӯӣ, ки Худои ман қарим аст. Он чи ки ганҷинаи гавҳар ва хазинаи лаълу зар ба дастам мавҷуд аст, дар роҳи Худо садақа кунам ва қафора диҳам, то Ҳазрати Самадиёт аз ту хушнуд шавад ва гуноҳи ту бубахшад». Юсуф (а) фармуд: «Худои ман ришват нагирад». Зулайхо инчунин мар ҳуруфот ме-гуфту илҳоқ мекард ва мефирефт, Юсуф (а) ба суҳанони вай фирефта намешуд ва мегурехт. Чун сиддиқи пок аз мақолоти ӯ дармонд, ба андеша барафтод.

Дар ин чо суоле кардаанд, ки Юсуф (а) пайғамбар буд ва пайғамбаронро раво набвад бар зино, ки феъли қабих аст, қасд кунанд ё дар андешаи он афтанд. Аҳли илм ҷавобҳо гуфтаанд: аввал он ки дар он замон ба дараҷаи пайғамбарӣ нарасида буд ва ҳолати шабоб дошт. Пас агар ба иқтизои башарият дар чу-нин андеша афтод, аҷаб набуд ва дар мизони адл андешаи феъли ноқардари вазне набошад. Ва баъзе бар онанд, ки андеша мекард, ки агар шавҳараш набудӣ, уро ба занӣ хостӣ ва дар бистари ҳалол овардӣ.

Ва муфассирон дар лафзи бурҳон, ки дар ояти Қиломи маҷид воқеъ аст ва Юсуф (а) ба дидани он аз он маҳлақа ҳалос ёфта буд, ба анвоъ тафсириҳо кардаанд. Баъзе гуфтаанд: бурҳон он буд, ки ҳар гоҳ Юсуф (а) бинобар баста будани дарҳон хонаву дил бар ҳалок ниҳодани Зулайхо очизу дармонда шуда, чораҳе аз он маҳлақа надошт, ночор тағро ба ризои ӯ дод ва назаре бар ӯ бикшод. Аммо ҳафт гиреҳи маҳкам бар банди шалвори хеш дарниҳод, то ба кушодани бандҳо таъхире ва таф-вике гардад ва дар он мунтазир аз файзи илоҳӣ бошад ва бу-бинад, ки чӣ ба зухур ояд. Зулайхо ба дарёфти ин маънӣ, шо-дону фарҳон аз ҷой барҷаст ва дасти Юсуф бигрифту мутақо-зии мубошарат шуда. Ва Юсуф (а) банди шалворе, ки кушодӣ

ва дигаре дардоди. Аммо гӯш бар овози ғайбӣ ва Суруши лораи би медошт ба як. Ногоҳ аз файзи лам язалӣ нидо даррасид, ки: **Е Юсуф, лав вофақта-л-хатиата ямхуллоху исмака мин дивони-л-анбиё¹**.

Чун Юсуф (а) бишнид, бархосту давон шуд. Баъзе гӯянд, ки дарҳол девори хона шакк шуду сурати меҳтар Яъқуб (а)-ро дид, ки ангушт бар лаб гирифта мегуфт: Зинҳор эй писар, **Ҳаза феълун шаниъун²**.

Ва баъзе гӯянд, ки Чабраил (а) биёмад ва бар сулби Юсуф (а) хатте баркашид, ба фармони Худои таъоло шахват маҳв шуд. Ва қавли аксар бар он аст, ки бародарзодаи Азизи Миср, ки умри ӯ шаш моҳ буд, ба фармони Худои таъоло аз гаҳвора овоз дод: **Е айюҳа-с-сиддик, а тазаннӣ**. Яъне: эй сиддик, зино мекунӣ? Ва ин саҳиҳ бошад.

Ва қавли баъзе он аст, ки Зулайхо бути заринро, ки мепарастид, дар он чо нигоҳ дошта буд. Чодаре аз сар кашида, бар ӯ андохт. Юсуф (а) ба мушоҳадаи ин маънӣ пурсид, кӣ чӣ кардӣ? Гуфт: «Ин Худои ман аст, аз вай шарм дорам, ки маро дар ин қор, ки бадтарини афъол аст, набинад». Юсуф гуфт: «**Анти тастаҳӣ мина-с-санами ва ано ло астаҳӣ мина-с-самади**». Яъне: ту шарм дорӣ аз бути бе ҳиссу ҳаракот ва ман аз Худои таъоло шарм намедорам, ки хабиру басир аст?

Пас Юсуф (а) рӯй бигардониду афтону хезон равон шуд ва давон мерафт. Зулайхо ба муъоянаи ин ҳол даст ба мӯи худ барзад ва рӯи хеш бихарошид ва дар пай давида, бо пирохан даровехт ва бидарид. Аз фазли илоҳӣ он дари баста ба калиди исмат кушода шуд ва Юсуф (а) аз он хона бадар шуду гурехт ва кулоҳ аз сар афтоду мӯй ошуфта шуд ва пирохан пора гашт Зулайхо сарбараҳна ба дунболи ӯ бидавид.

Ногоҳ Азизи Миср бар сарвакташон расид. Чун Зулайхо Азизро дид, арбадаи дигар оғоз кард, ки инчунин ғулومه дар хона медорӣ, ки ба ман даровезад ва феъли ношоиста хоҳад. Чунончи Худои таъоло дар Қаломи маҷиди худ хабар дода: **Қа в луҳу таъоло: Ва-стабақо-л-боба ва қаддат камисаху мин дубурин ва алфаё саййидахо лада-л-боби қолат мо ҳазоу ман арода би аҳлика суан илло ан-юсчана ав ғазобун алим.³**

Яъне: давиданд ҳар ду ба дари хонаи Зулайхо. Пирохани Юсуф (а) аз пас дарид. Ва ёфтанд эшон худованди ӯро ба назди дарвоза. Гуфт Зулайхо: «Чӣ бошад ҳазои он қас, ки ба аҳли

¹ Эй Юсуф, агар ба хато розӣ шавӣ, Худои таоло номи туро аз девони пайғамбарон пок хоҳад кард.

² Ин феъли разил аст.

³ Қуръон: 12, 25.

ту андешан бад кунад, магар он ки ўро ба зиндон барӣ ё азоб намой?

Азиз рӯй ба сӯи Юсуф (а) карду гуфт: «Туро ба фарзандӣ қабул кардаму амини худ сохтаи, мукофоти он ин бошад, ки ба ман хиёнат кунӣ ва ба назари бад ба ахли ман нигарӣ?» Юсуф (а) гуфт: «Эй Азиз, Зулайхо бар ман ифтиро мекунад ва маро ба хиёнат мансуб менамояд ва гуноҳи худ бар гардани ман мениҳад. Ман аз инҳо беғуноҳу мубарроам». Чун Зулайхо ба ман даровехт, ман аз вай бигрехтам. Боз дар пайи ман омада, пироханам дарид».

Азиз чун ин сухан бишнид, фуру монду мутаҳайир монд ва бо худ гуфт: «То ин ғулом дар хонаи ман аст, ҳаргиз аз вай хиёнате надидаам ва дурӯғе нашунуда». Пас гуфт: «Бар ин ҳучча-те дорӣ, то ман бидонам, ки гуноҳ аз туст ё аз Зулайхо?» Юсуф (а) ба ҷониби ғаҳвора аз ангушт менамуд, ки аз он тифл би-пурс. Азиз гуфт: «Он чи кардӣ, акнун бар ман афсун мекунӣ? Моро якин шуд, ки гуноҳи туст, ки ҳаргиз кӯдаки шашмоҳа су-хан нагӯяд».

Дар он гуфтушунуд буданд, ки бо амри Худо кӯдак ба сухан даромаду гуфт: **Ё Азиз изан миннӣ фаинна лака фи каломи фарҷан.** Чунончи Худои таъоло ба Куръони мачид ба-д-ин маъ-нӣ фармудааст: **Қавлуҳу таъоло: Қола ҳия ровадатнӣ ʔан нафсӣ ва шаҳида шохидум-мин аҳлихо.^а**

Азиз чун ин суханро аз кӯдак бишнид, мутаҳайир гашт. Наздики ғаҳвора шуду гуфт: «Чӣ дидӣ, кӯдак?» Гуфт: **Қавлуҳу таъоло: Ин кона қамисуҳу қудда мин кубулин фа садақат ва ҳува мина-л-қозибин. Ва ин кона қамисуҳу қудда мин дубу-рин фа казобат ва ҳува мина-с-содиқин.^б**

Эй Азиз, агар хоҳӣ, ки бидонӣ гуноҳи кист, пас бингар, ки пирохани Юсуф (а) аз пеш даридааст ё аз пас. Агар аз пеш дарида бошад, Зулайхо ростгӯ ва Юсуф (а) дурӯғгӯст ва агар аз пас даридааст, Юсуф (а) ростгӯст ва Зулайхо дурӯғгӯ. **Қавлуҳу таъоло: Фаламмо раа қамисаҳу қудда мин дубурин қола иннаҳу мин кайдиқунна инна кайдақунна ʔазим.^а**

Чун Азиз пирохани Юсуф (а)-ро аз пас дарида дид, рӯй ба Зулайхо карду гуфт: «Ин кайду макр аз туст ва кайди занон машхур аст».

Пас Азиз қасд кард, ки Зулайхоро бикӯшад ва Юсуф (а)-ро ба зиндон кунад, ки кӯдак гуфт: «Эй Азиз, ин феъл хирад-мандонро сазовор нест. Агар чунин кунӣ, худро расво созӣ. Пас ба Юсуф (а) гуфт: **қавлуҳу таъоло: Юсуфу аъриз ʔан ҳаза вастағфирӣ ли занбики.^б**

^а Куръон: 12, 26.

^б Куръон: 12, 26—27.

^а Куръон: 12, 28.

^б Куръон: 12, 29.

Зулайхо гуфт: «Он чи кардї, афв кардам, тавба куну узр бихох».

Овардаанд: дар он замон, ки мочаро рафт, Цабраил (а) хо-зир буд. Хар гоҳ Юсуф (а) мегуфт: Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Хия ровадатнї ʼ ан нафсї.^а

Зулайхо дар доман овехт. Цабраил (а) гуфт: «Е Юсуф, ча-ро пардаи касе медарї, ки даъвои муҳаббатї ту карда бошад. Хирадмандону каримон пардаи дўсти худ надаранд». Юсуф (а) мутахайїр гашту гуфт: «Илоҳї, маро ноҳаққ ба Азиз супурд, то маро бегуноҳ азоб кунад». Цабраил (а) гуфт: «Надониста, ки вафодории дўст дўстро ранҷ кашидан аст».

Ва асҳоби ишорат чунин гуфтаанд, ки Цабраил (а)-ро Ху-дон таъоло фармуд, то аз баҳри даридани пардаи Зулайхо Юсуф (а)-ро итоб кунад. Агарчи Зулайхо кофира буд, Қариму Раҳими мутлақ раво намедорад, ки Юсуфи сиддик (а) пардаи ӯ бидарад. Пас ӯ худ қай писандад, ки пардаи бандаи муъмин дар арасоти Қиёмат бидарад.

Ишорати дигар он аст, ки Цабраил (а) вафои дўстро ранҷ кашидан ба ин маънї гуфт, ки Худон таъоло туро дўсти худ хоҳад. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Ва-л-лазина оману ашадду хуб-бан лиллоҳи.^б

Қай раво дорам, ки туро азоб кунам, ҳарчанд ки ту чафо кунї, ман вафо кунам.

Муҳаққиқон гуфтаанд: Дар вақти сухани Юсуф (а) бо Азиз дар хотираш омад, ки сухани ман дар дили Азиз чаро бовар намешавад ва маро ростгў намепиндорад. Ва бо вучуди он ки ҳаргиз аз ман дурўге нашунидааст ва ҳеҷ хиёнате мушоҳада накарда. Цабраил (а) гуфт: «Ту надонистай, ки қавли бевафо-ро рост надоранд ва бевафоро ростгў нахонанд. Юсуф (а) мутахайїр гашту гуфт: «Чи кунам?» Цабраил (а) гуфт: «Чавон-мардї аз ин тифли шашмоҳа биомўз, ки он чи гуфт, ба тариқи хуччату бурҳон гуфт. Ва тавонистї, ки бе хуччат сухан бирон-дї ва гуфтї, ки гуноҳ мар Зулайхорост, лекин кўдак пардадарї накард ва гуфт, ки гуноҳи кист. Аз лутфу қарами Эзиди му-таъол қай раво дорем, ки пардаи бандаи муъмин дарида расво кунад, ҳарчанд гуноҳ аз эшон ба вуқўъ ояд, ба ҳукми худ шар-дапушї менамояд».

Ва дар ин маъно ихтилоф кардаанд, ки баъд аз се моҳ ӯ хафт моҳ ин сухан дар афвоҳ афтод ва ба гўши ҳама халқ би-расид. Гўянд, ки аз забони Юсуф (а) ба самъи нанҷ заң, ки ҳам-рози бо Зулайхо доштанд, расида буд. Онҳо Зулайхоро мало-мат мекарданд. Яке зани соқии малик ва дигаре зани матбахї

^а Куръон: 12, 26.

^б Куръон: 2, 165.

дигара зани хонбардор, чахорум зани шаробдор, панҷум за-
ҷаҷҷом.

Чун Зулайхо маломати занон бишнид, даъвате бисохту
шонро бихонд, чунон ки Худои азаву чалл хабар медиҳад:
Қ а в л у х у т а њ о л о: Фа ламмо самият би макриҳинна ар-
салат илайҳинна ва аътадат лаҳунна муттакаан.^а

Хар якеро чудоғона ба тахте биниҳод. Чун занон биомадан-
ду бар он тахтҳо нишастанд, пеши ҳар яке табақи зарини пур
ва меваҳои ширину таъомҳои намакин бидоштанд ва ба дасти
ҳар яке турунҷею корде барои тарошидан бидоданд. Пас Юсуф
(а)-ро бо анвои чомаҳои зарбофту камарбанди мукалал ба
ипру ёкут биороста, дар он маҷмаъ овард. Чун чашмҳои занон
бар рӯйи афтод, беҳуш гаштанд ва ба ҷои турунҷ ангуштонро
қалам карданд ва аз сурати ӯ муҳаббаташ дар дили худҳо ни-
гоштанд. Ва бозрафтани Юсуф ба хуш омададду дастҳои худ
бурида дида ва чомаҳои хунолуда мушоҳада карданд ва гуф-
танд: «Маъозаллоҳ, ки Юсуф (а) аз башар нест, магар фариш-
таи қарим бошад». Чунон ки Ҳаққ таъоло фармуда, қ а в л у х у
т а њ о л о: Ва отат кулла воҳидатим-минҳунна сиккинан ва қо-
лати-хруҷ ѓалайҳинна фа ламмо раайнаҳу акбарнаҳу ва қат-
таъна айдиҳунна ва қулна қоша лиллоҳи мо ҳаза башаран ин
ҳаза илло малакун қарим.^б

Зулайхо гуфт: «Ин аст аз баҳри вай маломат мекунад ва
лаънат раво доред». Гуфтанд, ки бар мо маломат аст ва бар ту
ҳеч нест, балки бар ту раҳмат воҷиб, ки чунин маъшук ёфта.

Боз гуфтанд, ки ҳамеша дар хонаи худ дорӣ ва фирефтаи
наметавонӣ? Гуфт: «Ман ҳаққи бисёр қардам ва мекунам, ле-
кин қор намекунад ва гуфтаи ман дар гуш намеорад». Чунон
ки Худои таъоло мефармояд, қ а в л у х у т а њ о л о: Ва лақад
ровадтуҳу ѓан нафсиҳи фа-стаъсама.^в

Пас занон гуфтанд: Юсуфро навбати дигар пеш бихон, на-
сихате қунем ва панде диҳем, магар туро фармонбардор бошад.
Ва ғарази эшон буд, ки ба-д-ин ҳилат боз бинанд. Пас бихондан-
ду ба таъзим нишонданд ва ҳама рӯй ба вай оварданду гуф-
танд, ки фармони ин сайида чаро намебарӣ ва бо вай чаро на-
месозӣ? Ва мо метарсем, ки бар ту хашм гирад ва ба зиндон
кунад. Юсуф (а) гуфт: «Худои таъоло донад, ки зиндонро дӯст-
тар дорам аз сӯҳбати пурифати шумо». Қ а в л у х у т а њ о л о:
Қола раббӣ-с- сичну аҳаббу илайҳа миммо ядъунанӣ илайҳи
ва илло тасриф ѓаннӣ кайдаҳунна асбу илайҳинна ва ақум-мин-
ал-ҷоҳилин.^г

^а Куръон: 12, 31.

^б Куръон: 12, 31.

^в Куръон: 12, 32.

^г Куръон: 12, 33.

Дар ин чо саволе кардаанд, ки занони Миср ўро дида, бехушданду дастҳо буриданд ва Зулайҳо бо вучуди будани ошимадасти ў чаро бурида нашуд? Ҷавоб ончунин гуфтаанд: Ҳар кас, ки ба чизе хў карда бошад ва ҳамеша мебинад, аз он хел биму хатар надорад. Ва ҳар он кас, ки он чиз надида бошад бар вай саъбу душвор бувад. Чун Зулайҳо бо Юсуф (а) хў карда буд, фарсудаи он кор гашт, мочарои ў барқарор бимонду аз ҷой нарафт. Занони Мисрро дидори аввал буд, волаю мутаҳайир гаштанду дастҳо буриданд, зеро ки онҳо хўгир набуданд.

Ишорат андар ин миён он аст, ки Худои таъоло ҳар муъмино ба дари марг аз дасти фариштагон азоб кунонад ва бими Малакулмавт бичашонад ва андар гўр саволу ҷавоби Мункару Накир арз намояд, то рўзи Қиёмат Забонияро бубинаду натарсад, ки як бор дида бошад. Ҳамчунон ки Мухаммади Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро ба меъроҷ бурданд, аҳволи ҷумла арвоҳ бар ў менамонданд, Биҳишту Дўзахро пешин вай арз карданд, ки аҳволи рўзи Қиёмат дида, дилаш машғул ба он нагардад ва аз шафъат бознамонад.

Ва дар нақл аст, ки чун занони Миср дастҳо бурида, ошик гашта фитнаангез шуданд, Зулайхоро рашҳа аз он маълум шуд. Оташи ғайрат сар аз гиребони ишки Зулайҳо барзад. Чун мурғи нимбисмил метапид ва менолиду бо ҳештан мегуфт, ки ин чи кор буд, ки ман кардам ва бе илтифоти маъшук дар дарёи дарду инод, баҳри ранҷу бало ғўта хўрдам ва киштии мурод ба соҳили мақсуд нарасонида ва ағёрро бо худ шарик гардонидам. Ин тариқи хирадмандӣ набуд. Алҳол чораи кор он аст, ки ман ўро аз чашми ағёр бипўшам, яъне ба зиндон даркунам.

Дар ин асно Азиз хабаре ёфт, ки мардумон бидонистанд, лиҳаза ғамгин шуда, ба иттифоқи Зулайҳо Юсуф (а)-ро ба зиндон кард, қ а в л у х у т а ғ о л о: Сумма бадо лаҳум мин баъди мо рааву-л-оёти ла ясчунуннаҳу ҳатто ҳин.^а

Юсуф (а) ҳамчунин тоҷи муқаллал бар сар ниҳоду чомаҳои фоҳира пушид ва камарбанди зарин баста, дар зиндон рафт. Чун муваққалони зиндон он ҳол мушоҳада карданд, пеши Зулайҳо кас фиристода истидъо намуданд, ки либоси Юсуф (а) инчунин аст, агар фармон шавад, тоҷ аз сар бигирем ва камарбанд аз миёнаш бикшоем. Зулайҳо ҷавоб фиристод, ки Юсуф зиндонӣ нест, балки ҳисорӣ аст, ўро ба ин маъно, ки чашми ағёр бар ў наафтад ва аз назари бегонагон маҳфуз бимонад, ба зиндон фиристодаам.

Ишорат андар ин он аст: чун муъмин бар дари марг расад,

^а Куръон: 12, 35.

Моман-шаҳодат бар сару либоси маърифат дар бар ва камар-
банди хидмат бар миёну мӯзаи ислом дар пой бошад. Фариш-
тагон гуянд: «Бори Худоё, нозирӣ, ки ин шахси ба-д-ин хисоли
ҳамида ораста чӣ тур чони вай қабз шавад, фармон чист, ки
амома аз сараш баргирем ва камарбанд аз миён баркушоём ё
қимчунон бидорем?» Хитоб ояд, ки вай ҳисорӣ ва зиндонӣ нест,
либосҳои ӯ ба вай бигзоред ва бидонед, ки вай хоркардаи мо
нест, балки баргузидани мост.

Андар он қисса омада, ки Зулайхо бифармуд, то зиндонро
пок карданд ва ба кунче иморати вофир карданд ва тахти зар-
рин биниходанд ва чомаҳои дебои нафис бар он тахт афкан-
данд ва анбарҳои гуногун бисӯхтанд, пас Юсуф (а)-ро бар он
тахт нишонданд. Ва он замон подшоҳи Миср малик Райён буд
на ин маликро ду ғуломи хирадманди бо ҳоҳ буд, аз сабабе бар
эшон хашм гирифта, ба зиндон карда буд. Яке соқӣ ва дигаре
матбахӣ. Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Ва дахала маъаху-с-сиҷна фа-
таъни.^а

Чун эшонро ба зиндон бурданд ва эшон ҳоли Юсуф мушо-
ҳада карда, дар ҷамоли вай мутаҳаййир монданд ва сирату
ибодати вай бидиданд, ба наздиқаш нишаста, сухан мегуфтанд
ва ҳар қасе қиссаи худ мегуфт. Чун се рӯз баромад, соқӣ ҳобе
дид, ки гӯё хӯшаи ангур бифишурдӣ ва матбахӣ ҳобе дид, ки
нон бар сар дошти ва мурғон аз ҳаво биёмандӣ ва нон бур-
дандӣ ва бихӯрдандӣ. Дигар рӯз он хобро ба якдигар гуфтанд
ва қарор доданд, ки ин хоб ба Юсуф (а) бигӯем, то чӣ таъвил
кунад. Пас пеши Юсуф рафтанд, таъвил аз хоб ҷустанд. Юсуф
(а) гуфт: «Соате диранг кунед, бигӯям». Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о:
Қола аҳадухумо инни аронӣ аъсиру хамран ва қола-л-охару инни
аронӣ аҳмилу фавқа раъси хубзан таъкулу-т-тайру минҳу наб-
биъно би таъвилиҳи инно нарақа мин-ал-муҳсийин.^б

Гуфт яке аз эшон: «Ба дуруетӣ ки дидам, ки мешапидам
шароб», яъне ангур. Ва дигаре: «Ба дуруетӣ, ки дидам, мебар-
доштам бар сари худ нонҳо, ки аз он меҳӯрд ҷонваре паранда.
Огоҳ кун аз таъвили ин хобҳо, ки туро аз некӯкорон мебинем».
Юсуф (а) гуфт, қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о Ло яътикумо таъомун тур-
зақониҳи илло наббаътукумо би таъвилиҳи қабла ан яътиякумо
золикумо миммо ʼалламанӣ раббӣ инни таракту миллата қав-
мин ло юъминуна биллоҳи ва ҳум билохирати ҳум кофирун.^с

Яъне: наёмада бошад шуморо таъом, ки бихӯред. Ман аз
таъвили ин хоб огоҳ кунам пеш аз он ки биёяд ба шумо. Ин
аз он чизест, ки омӯзонандааст маро Парвардигор, ҳароина тарқ

^а Қуръон: 12, 36.

^б Қуръон: 12, 36.

^с Қуръон: 12, 37.

кардам дини қавмеро, ки намегараванд ба Худо ва ба охират. Эшон кофиранд.

Ва дар қисса чунин омадааст, ки Юсуф (а) омад ва ҷавонро дид, ки хирадмандонанд. Хост, ки эшонро ба ислом даъват кунад. Бино бар ин замоне дар таъбири хоб тааммул намуд. Пас ба эшон гуфт, ки Худои таъоло маро аз ин омӯхтааст. Гуфтанд: «Қадам Худойро мегӯй?» Гуфт: «Аллоху таъолоро мегӯям». Гуфтанд: «Ту ба қадам динӣ, ки аз ин бутон безорӣ?» Юсуф (а) гуфт: «Бар миллати обои хешам». Гуфтанд: «Обои ту қадоманд?» Гуфт: «Падари ман Яъқуб (а) ибни Исҳоқ ибни Иброҳими Халилуллоҳ *алайҳимуссалом*. Чунон ки Худои таъоло мефармояд, қавлуҳу таъоло: **Ва-табаъту миллати обои Иброҳима ва Исҳоқа ва Яъқуба мо. қона лано ан-нушрика биллоҳи мин шайъин золика мин фазлиллоҳи ʔалайно ва ʔало-носи ва лоқинна аксара-н-носи ло-яшқурун^а.**

Яъне: дар аҳли байти мо қасе набудааст, ки Худои таъолоро ширк оварда бошад ба чизе. Ин ғайзу фазли Худои таъоло бар ман аст ва бар ошон, лекин бештари мардум шукр намекунанд.

Пас эшон гуфтанд: «Он чи ки мо мепарастем, чи чизанд?» Гуфт: «Ҳеч яке Худойро намешоянд». Гуфтанд, ки пайғамбарзода ҷӣ ғуна банда бошӣ? Гуфт: «Бародарони ҳасадбурда маро бифрухтанд». Ҳоли хеш ҳама ба эшон гуфт. Он гоҳ эшон гуфтанд, ки моро ҷӣ фармой, аз дини хеш баргардем ё на? Гуфт: «Ба дили худ андеша кунед, ки қадам дин бехтар аст?» Чунон ки Худои таъоло мефармояд: **Е соҳибайи-с-сични а ар-бобум-мутафарриқуна хайрун амиллоху-л-воҳиду-л-қаҳҳор.^б**

Юсуф (а) гуфт: «Эй ду ёри некқирдор, моро ба шумо дар зиндон сӯхбат афтод, бингаред, ки худоёни шумо мутафарриқ ва парокандаанд, ки ҳеч нафъу суд наёяд, магар ба парастии Худованди воҳидулқаҳҳор ва самад, офаридгори замину замонаст. Ва ин бутон аз худ тарошида, ном ниҳода, парастии мекунад, аз эшон на хайру на шар, на нафъу зарар. Ва ба парастидани ин бутон шуморо ҳеч ҳуҷҷате нест ва на падарони шуморо будааст ва на ғайр аз Худой, дигар ҳеч қасро ҳукми парастидан нест: **Қа в.л.у.х.у. таъоло: Мо таъбудуна мин дунихи илло асмаан саммайтумудо анғум ва обоқум-мо анзаъаллоху бихо мин султони нини-л-ҳукму илло миллоҳи амара ал-ло таъбуду илло ийёҳу золика-д-дину-л-қаййму ва лоқинна аксара-н-носи ло-яъламун.^а**

• Ин дин дуруст аст, валекин аксари мардумон намедонанд. Он гоҳ ҳамон ду қас бар дини Юсуф (а) имон оварда гуфт.

^а Куръон: 12, 38.

^б Куръон: 12, 39.

• Куръон: 12, 40.

ид: «Дине, ки доштем, аз ӯ безор гаштем ва дини Юсуф. (а) обои эшон пазируфтем. Пас мусалмон шудем, акнун хоби моро таъбире кун!» Гуфт: «Эй ёрони сужбати зиндони ман, он ки ту дар хоб дидӣ, ки хумро пур аз май кардӣ, фардо туро зиндон берун баранд ва бинавозанду хилъат ба ту бахшанд. Ва он ки ту дар хоб бар сар нон доштӣ ва мурғон мехӯрданд, туро бар дор кунанд ва мурғон аз каллаи ту мағзе мебаранд». Он гаҳ он мард гуфт: ки ман ҳеч хоб надидаам. Юсуф (а) гуфт, к а в л у х у т а ӯ л о: **Ё соҳибайи-с-сични аммо аҳадукумо фа яскӣ раббаху хамран ва аммо-л-охару фа юслабу фа таъкулу-т-тайру мир-раъсиҳи кузия-л-амру-л-лази фиҳи тастафтиён.**^а

Яъне: Худои таъоло қазо ронду ҳукм кард. Ва он касро, ки гуфта буд, ки фардо хилъат меёби, гуфт: «Ҳадиси ман пеши Малик Райён-бигӯй, ки чавоне беғуноҳ ба зиндон мондааст, к а в л у х у т а ӯ л о: **Ва қола лиллази занна аннаҳу ноҷим-минҳумо-зкурнӣ ғинда раббика.**^б

Ҳазрати Ҳаққ чалла ва ало напосандид, ки Юсуф (а) моро фаромӯш кард, аз махлуқот начоти хеш бихонд. Аз ин маъно он касро сухани Юсуф (а) то ҳафт сол фаромӯш шуд. К а в л у х у т а ӯ л о: **Фа ансоҳу-ш-Шайтону зикра Раббихи фа-лабиса фй-с-сични бизъа синин.**^в

Яъне: пас фаромӯш гардонид ӯро Шайтон ёд кардан назди худованди худ. Пас бимонд Юсуф (а) дар зиндон чанд сол. Дар ин ҳам сирре буд, ки бидонад, ки ёри Худои таъоло хостан аст на аз махлуқот.

Ва овардаанд, ки Чабраил (а); чанд бор пеши Юсуф (а) дар зиндон омада дид, ки Юсуф (а) дуъо мекард. Ва Чабраил (а) гуфт: «Ин дуъо чаро пештар накардӣ ва аз махлуқ ёри хостӣ? Акнун Худои таъоло ҳукм кардааст, ки ҳафт сол дар зиндон бимонӣ, то чазои он ёбӣ». Гуфт: «Агар Худои таъоло аз ман хушнуд гардад, ба ҳама ванҳ миҳнат бар худ гуворо доштам». Пас фармуд: «Ё аҳй Чабраил (а), ту поктарин махлуқӣ, дар зиндон, ки ҷои палид аст, ҷи гуна қадами ту расид?» Чабраил (а) гуфт, ки Худои таъоло аз кудуми ту пок гардондааст. Боз гуфт: «Ё Чабраил (а), Ҳаққ таъоло ранҷу миҳнати зиндон бар ман чаро ниҳода ва баъди шафқату марҳамат чандин мазаллату хорӣ ба ҷи дод?» Чабраил (а) гуфт: «Аз худ ихтиёр кардӣ. Надониетӣ, ки бандаро ба ихтиёри худ коре нест ва чаро кори хешро ба ихтиёри Ҳаққ таъоло нагузоштӣ ва чаро гуфтӣ, ки **Рабби-с-сичну аҳаббу илайҳа миммо ядъунанӣ илайҳи.**^д

Ва чаро нагуфтӣ: **Ва уфаввизу амрӣ илаллоҳи.**^д

^а Куръон: 12, 41.

^в Куръон: 12, 33.

^б Куръон: 12, 42.

^в Куръон: 40, 44.

^д Куръон: 12, 42.

Он гоҳ Юсуф (а) гуфт: Ҳал ҷиндака хабару волидӣ. Яъне: аз падари ман ҳеҷ хабар дорӣ? Чабраил (а) гуфт: Дахала байта-л-аҳзони ва ҳува казимун ва ҷумйун. Яъне: дар байтулаҳзон нишаста ва нобино гашта, ғам фуру хӯрд ва ҳеҷ кас намегарояд ва ба ҷуз гиристан коре надорад. Юсуф (а) гуфт: «Падарамро чаро мубталои фирок гардонид?» Чабраил (а) гуфт: «Ба сабаби дӯстии ту, ки Ҳаққ таъоло нарисандид аз банди ҳеш, ки ғайр аз ӯ ба махлуке дӯстӣ гирад». Юсуф (а) гуфт: «Вайро, ки инчунин ранҷ мерасад, ҳеҷ аҷрею савоб бошад?» Гуфт: «Ҳар рӯз ба вай савоб ва аҷри шаҳиде медиҳанд». Гуфт: «Агар инчунин аст, боке нест».

Овардаанд, ки чун Юсуф (а) таъбири хоби он ду ҷавон бинамуд, баъд аз як рӯз Малик Райён он ҳар ду ҷавонро аз зиндон талаб намуд. Сокиро бинавохту хилъат дод ва матбахиро бар дор кард. Чандон бар он дор буд, ки мурғон сару чашму мағзаш бикандиданд. Ва сокиро ба вавсои Шайтон сухани Юсуф (а) фаромӯш гашт. Пас Юсуф (а) ҳафт сол дар зиндон бимонд.

Ва баъзе гӯянд: нӯҳ сол шабу рӯз машғул ба ибодат будӣ ва мардумро панду насиҳат медодӣ. Ва Зулайхо ба таъахҳуди Юсуф (а) шабу рӯз мебуд. Ва он панҷ зан, ки ошиқ шуда буданд, таъоме пеши Юсуф (а) бурдандӣ ва вай ҳеҷ нахӯрдӣ ва ба зиндониён додӣ. Ва ноне, ки аз эшон бимондӣ, обгона сохтӣ ва ба эшон бидодӣ. Аввал касе, ки обгона сохт, Юсуф (а) буд.

Овардаанд, ки Малик Райён шабе ба хоб дид, ки ҳафт гови фарбеҳ берун омаданд. Пас ҳафт гови лоғар паид шуд. Он ҳафт гови фарбеҳро бихӯрданд. Аммо дар шиками онҳо ҳеҷ зоҳир нашуд ва шикам бузург нагашт. Пас ҳафт хӯшаи сабзу ҳафт хӯшаи хушк бадар омаданд ва хӯшаҳои хушк бар хӯшаҳои сабз печида, нопадид гардид. Малик аз ин хоб тарсида, бифармуд, ки ҳар кас дар мулки ман мунаҷҷиму муъаббир бошад, ҳозир кунанд. Ба ҳукми Малик онҳо ҷамъ шуданд. Пас он хобро бар эшон арз кард. Ҳама очиз омада гуфтанд, ки ин хоби таъбӣ аст, инчунин хобро таъбире натавонем кард. Малик Райён фуру монд, мутаҳаййир гашт.

Ғуломи соқӣ ҳозир буд, ӯро сухани Юсуф ёд омаду гуфт: «Е айюха-л-малик, ҳар ки таъбири ин хоб тавонад кард, ман ӯро мешиносам». Малик гуфт: «У кадом шахс аст?» Гуфт: «Муддате шуд, ки ману хонбардор дар зиндон будем ва дар он ҷо хоб дидем. Юсуф ном шахсе аст, пеши ӯ хобҳо баён кардем ва таъбир бичустем. У таъбири хоб он чи кард, ҳамон шуд. Пеши вай маро бифирист, то ман ин хобро ба вай арз карда, таъбири биёрам». Гуфт: «Бирави!»

Соқӣ ба хидмати Юсуф (а) омад ва узри бисёр хосту гуфт,

ИИ ман сухани туро фаромӯш карда будам, акнун маро ёд омад. Юсуф (а) гуфт: «Фаромӯшӣ аз ту набуд, аз ҳукму тақдирӣ Парвардигор буд». Он гоҳ гуфт: «Малик хобе дида, маро ба сӯи ту фиристодааст. Таъвиле ба ваҷҳи аҳсан бифармо». **К а в л у х у т а ʼ о л о:** Ва қола-л-малику иннӣ аро сабъа бақаротин симонин яъкулухунна сабъун ʼичофун ва сабъа сунбулотин хузрин ва ухара ёбисотин.^а

Юсуф (а) гуфт: «Таъбири ин хоб он аст, ки ҳафт сол дар ҷаҳон фароҳии тамои буд ва зироъат нек шуд. Баъд аз он ҳафт соли дигар қаҳту тангӣ дар пеш ояд ва мардум аз он ба сӯтӯҳ оянду кишт андак бошад.

Соқӣ бозгашт ва ҳикоят ба малик гуфт. Ва ҷумла мардум аз шунидани таъвили хоб аҷаб монданд ва мутаҳаййир гаштанд. Пас Малик гуфт: «Чораи ин кор чӣ ҳилат бошад ва мардум дар ин ҳафт сол чӣ тадбир созанд, ҳам аз вай бояд пурсид». Соқӣ бозомаду гуфт, **к а в л у х у т а ʼ о л о:** Юсуфу айюхо-с-сиддику афтино фӣ сабъи бақаротин симонин яъкулухунна сабъун ʼичофун ва сабъи сунбулотин хузрин ва ухра ёбисотил-лаъаллӣ арчиъу ило-н-носи лаъаллаҳум яъламу.^б

«Ё Юсуф, Малик аз хоби худ таъбир мехоҳад ва ҳам илоҷи ҳафт сол мепурсад, ки мардум чӣ тадбир кунанд. Ва Малику ҷумла мардум аз таъбири хоб дар ҳайрат афтодаанд. Мебояд, ки таъбири қаҳтсол низ бифармой». Юсуф (а) гуфт: «Дар ин ҳафт сол фароҳии киштзорҳо бисёр намояд ва он чи дар ин солҳо пайдо ояд, хӯшаҳо ба нӯст гирд оранд, то ғалла табоҳ нагардад, кирм нагирад. Ва он ҳафт соли тангӣ ба он ғалла ба фароғат гузаронанд. Пас аз ин ҳафт сол борон хоҳад борид ва меваҳою наботот аз замин паид ояд». Чунончи Худои таъоло мефармояд, **к а в л у х у т а ʼ о л о:** Қола тазраъуна сабъа синина даабан фаме ҳасаттум фа заруху фӣ сунбулиҳи илло калилам-миммо таъкулун. Сумма яъти мин баъди золика сабъун шидодун яъкулна мо қадамтум лаҳунна илло калилан миммо тухсинун. Сумма яъти мин баъди золика ʼомун фиҳи юғосу-н-носу ва фиҳи яъсирун.^в

Пас соқӣ биёмад ва он чи шунда буд, пеши Малик бозгуфт. Хама мардуми мисриён ба кифояти суханони вай мутаъаҷҷиб шуданд ва дониши вайро тасдиқ карданд. Пас Маликро дар дил афтод, ки ин мард вазириро шояд. Аз соқӣ пурсид: «Чӣ гуна аст ва чӣ кор дорад?» Гуфт: «Ҷавоне аст хирадманд, некухӯй, некӯбӯй, ки сифати вай натавон кард. Ва Азиз ӯро аз Молик ибни Зағр харида, бандан худ кардааст. Малик гуфт: «Вай-

^а Куръон: 12, 43.

^б Куръон: 12, 46.

^в Куръон: 12, 47—49.

ро чаро дар зиндон доштааст?» Соқӣ гуфт, ки чуни мегӯяд, ки ман банда нестам ва бегуноҳам. Бародарон ҳасад карда маро фурухтанд. Ва ҳама аҳволи Юсуф (а) пеши Малик гуфт. Маликро аз ин суҳан аҷаб омаду гуфт, то амини зиндонро бихонанд. Аз ӯ пурсиданд, ки Юсуф (а) чӣ мард асту сирату хислат чи гуна дорад.

Гуфт: «Кори вай корест дуъою тасбиҳу таҳлил. Ва низ тамоми зиндонӣро дарс медиҳад. Ва таъахҳуд кунад, чунон ки ҳар чизе, ки ба ӯ бирасад, ҳеч нахӯрад ва ҳама ба муҳтоҷон бидиҳад ва ҳаргиз аз вай ҳечро озоре нарасида ва пайгамбарзода аст». Малик гуфт: «Таъахҳуди вай кӣ мекунад ва чизе барои ӯ аз кучо меояд?» Гуфт: «Ғоҳ-ғоҳ Зулайҳо ва ғайра занон пинҳон карда, чизе мефиристанд, аммо қабул накунад, зеро ки Азиз вайро ба тухмати зани худ дар зиндон доштааст». Малик гуфт: «Азизро бихонед!» Чун Азиз омад, Малик фармуд: «Он мардро, ки нишон медиҳад, чаро ба зиндон дошта ва ин сифат, ки вайро мекунад, ба чӣ далел озор медиҳӣ ва ӯро кучо харидаӣ?» Гуфт: «Аз Молик ибни Зағр харидаам ва мисли фарзандони хеш дошта. Ман дар ҳаққи вай чунон гумон надорам, ки ҳаргиз аз вай хиёнате шуда бошад ва ё хиёнате ба хонадони ман андешида. Магар ба ихтимом дар зиндон кардаам».

Малик фармуд аспирно зин кунанд ва ӯро бо изозу икромии тамои биебранд. Соқӣ пеши Юсуф (а) рафту гуфт, ки ҳукми оӣ ба-д-ин наmat нафоз ёфтааст, ки туро бо изози тамои берун барем. Гуфт: «Боз бирав ва бигӯ, то Азиз аз ман хушнуд нагардад, наравам. Ва аз он занон, ки дар хонҳо дастҳо буриданд, пурсанд, ки ман гуноҳе дорам ё на». Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа ламмо қоаху-р-расулу қола-рчиъ ило раббика фа-сълху мо болу-н-нисвати-л-лотӣ қаттаъна айдияхунна инна раббӣ би кай-дихинна ʼалим^а.**

Яъне: он занонро бипурсед, ки кайд аз тарафи кист.

Расул бозомаду гуфт, ки Юсуф (а) инчунин мегӯяд. Маликро аз ин суҳан бағоят писанд омад. Ва пас бифармуд, ки он занону Зулайхоро ҳозир кунанд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қола мо хатбукунна из роваттунна Юсуфа ʼан-нафсиҳи қулна хоша лиллоҳи мо ʼалимно ʼалайҳи мин суин қолати-мраату-л-ʼБазизи-л-она ҳасҳаса-л-ҳаққу ано роваттуху ʼан-нафсиҳи ва иннаху ламина-с-содиқин.^б**

Чун занон омаданд, Малик аз занон пурсид, ки шуморо бо Юсуф чӣ кор будааст, ки бо вай даровезед? Шумо вайро ба ҳештан хондед ё вай шуморо бихонду қасди шумо кард, рост бигӯед. Занон ба яқборағӣ гуфтанд, ки мо ҳаргиз мисли он ба-

^а Куръон: 12, 50.

^б Куръон: 12, 51.

шар надида будем. Чун дар назари мо омада, беҳуш гашта, дастҳои худ буредем. Ва мо ўро талаб кардем. Яки медонем, ки ў бегуноҳ аст. Чун Зулайхо дид, ки ҳол чи гуна аст, бархосту овоз дод, ки ё айюхо-л-малику, аз эшон чи пурсӣ, ҳар гоҳ хасм мункир шавад, аз гувоҳон пурсанд. Ман худ қабул мекунам, ҳар чи кардам, ман худ кардам ва аз Юсуф ҳеч гуноҳ содир нагашта ва ўро бечурм дар зиндон дошта, аз дўстии ў ҳалок гаштам ва навҳаю зории бисёр кардам. Он чи карданист, бар ман мекунад, ки сазоворам.

Мардум аз илҳоку зории ў бимонданд ва ҳама ба гиря даромаданд. Азиз аз мушоҳадан ҳоли Зулайхо шармандаю хичил гашта занро мутлақа қард ва дар ин ғаму ғусса чандин бар сар бурда, қони ширин ба Қонофарин супурд. Пас Малик ба дидори Юсуф (а) ҳаристар шуда ва гуфт: «Акнун Юсуфро ҳозир кунед». Чун Юсуф (а) биёмад, Малик вайро бинвохт ва он чи ба Азиз рафта буд, бозгуфт. Юсуф (а) фармуд: «Он чи гуфтам, чиҳати он набуд, ки гарди хичолат ва шармандагӣ бар домани диди Азиз нишинад, балки мақсудам он буд, ки ўро маълум шавад, ки аз ман хиёнат ба вукӯъ наёмада, қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Золика ли яълама анни лам ахунҳу би-л-ғайби ва анналлоҳа ло яҳди кайда-л-хоинин^а.

Чунин гуфтаанд, он замон, ки Юсуф (а) мегуфт, ки ман бегуноҳам ва хиёнат накардам, Қабраил (а) ҳозир буд ва мегуфт: «Е Юсуф (а) а ва ло ҳаммамта». Яъне: ту қасд накардӣ? Юсуф (а) бигрист ва гуфт, қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Ва мо убарриу нафси инна-н-нафса ла амморату би-с-суи илло мо раҳима раббӣ инна раббӣ ғафуру-р-раҳим^б.

Яъне: ман чурми хешро пок намекунем, зеро ки фармонбардори нафсам, магар Худои таъоло, ки Парвардигори ман аст, бар ман раҳмат кунад.

Ровиёни қалом чунин овардаанд, ки Малик Райён Юсуф (а)-ро аз чихил забон суҳан гуфт, Юсуф (а) ҳамаро ҷавоб дод. Он гоҳ малик ба Азиз гуфт, ки ў дар пеши ман аминтар аз ту ҳаст, қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Қола иннака-л-явма ладайно макинун амин^в.

Пас Малик гуфт: «Вазири ман бош». Юсуф (а) гуфт: «Визорат намехоҳам, ки чизе хайр аз ман ба қас намерасад». Малик гуфт: «Қори Азиз туро медиҳам». Гуфт: «Намехоҳам, зеро ки ҳаққи Азиз бар ман бисёр аст. То вай бар ҷо бошад, шуғли вай қарданам некӯ набувад». Малик гуфт: «Чӣ мехоҳӣ?» Юсуф (а) гуфт: «Агар аз гуфтани ман чора нест, маро ҳофизи анбори худ гардон, ки ман он шуғлро некӯ ба ҷо орам ва тавонони

^а Куръон: 12, 52.

^в Куръон: 12, 54.

^б Куръон: 12, 53.

он дорам, ки дар он туро бе дарди сар гардонам ва дар миёни раъият доду адл кунам».

Чун он вақт бар раъият зулм бисёр буд, ки хирочи султон ним аз ғаллот будӣ ва нимаи он раъият, лиҳаза Юсуф (а) гуфт: «Агар шавад, то ман ба-д-ин шуғл қиём намоям ва маслаҳати он кор нигоҳ дорам». Малик бифармуд, то он шуғл бар вай тафвиз карданд. Чун Юсуф (а) ба-д-он кор машғул шуд, ҷумла раъият аз вай хушнуд гашт ва ғаллаи беандоза ҷамъ кард.

Чун сол тамои шуд, Маликро сирату тариқати ӯ маълум намуд ва раъиятдории вай зоҳир шуд. Пас вайро бихонду тоҷ бар сари вай ниҳод. Шамшери ҳеш бар камараш баст ва тахте зарин мурассаъ ба зару ёқут ораста ва бо анвои ҷомаҳои пироста биниҳоданд, ки тулаш сӣ газу арзи он даҳ газ буд. Пас Юсуф (а)-ро бар он биншонданд ва рӯи Юсуф (а) ба мисли моҳи шаби чордаҳум метофт. Ҳар кӣ рӯяш бидидӣ, руҳи худро дар он рӯй ба тариқи оина менигаристӣ ва аз латофату сифоташ куббаи офтоб хичил мегашт ва ҷумла аркаш давлату аъни салтанат дар хидмат истода, ба тоъати вай машғул гаштанд. Ва тамои қору бори Миср Малик Райён ба вай таслим фармуд ва дар тамои мулки Миср ҳукми ӯ равон гардонид. Пас баъди ғавти Азиз тамои ҳазини ба Юсуф (а) таслим карда, худ дар ҳона бинишаст ва ба ҳеҷ коре тааллуқ наметошт. Чунон ки Худои таъоло хабар медиҳад, қ а в л у х у т а ъ о л о: **Ва-қола-л-малику-ътунӣ биҳи астахлису ли нафсӣ фаламмо калламаҳу қола иннака-л-явма ладайно макинун амин^а.**

Яъне: Малик худро аз қор ҳаҷос сохта, Юсуфро ҳамагӣ амин ва макини худ гардонид. Чун бар мамлакат мусаллат шуд, ба ҷамъ кардани ғалла саъйи тамои мекард ва то ғаллаҳои бешумор ҷамъ намуда анборҳо ниҳода.

Алқисса, он ҳафт сол бигзашт. Ҷабраил (а) омаду хабар дод, ки ғалон шаб соати тангию қаҳт нузул мешавад. Юсуф (а) интизори он шаб буд. Чун вақт расид, бифармуд, ки таъомҳои гуногун муҳайё созанд, зеро ки вақти гуруснагии халқ бирасид. Чун балою миҳнат нузул гардид, аз ҷумла шаҳрҳои мусалмонон ва ҳама халоқи пеши Малик даромаданд ва фарёд мекарданд. «Алҷӯъ, алҷӯъ!»^б Хабар ба Юсуф (а) бурданд, ки халоқи аз гуруснагӣ очиз шуданд. Юсуф (а) таъомҳо, ки сохта буд, фиристод, то таскини гуруснагон бигардад.

Дар ин замон, ки қаҳт расид, Зулайҳо нолаҳои зор-зор мекард ва ҳар ки номи Юсуф (а) пеши вай мебурд, ӯро дуъо кардӣ ва маблағе зар ба вай додӣ, то ҳар чӣ дошт, ҳама сарф кард.

^а Қуръон: 12, 54.

^б Алҷӯъ — гуруснагӣ.

да, дарвеш гашт ва ба тазарруъу зорӣ пиру нобино шуд. Ва кораш ба ҷое расид, ки ҳар рӯз канизон дар маҳофа нишондандӣ ва бар сари роҳи Юсуф (а) овардандӣ, то бошад, ки гарди суми асп бар чашмаш расад ва тугиёи нобиноии вай гардад. Рӯзгоре чанд ҳамчунин ба сар мебурдӣ ва ба оташи фирок месӯхтӣ.

Ва кори Юсуф (а) дар подшоҳӣ ба-д-он мақом расид, ки вақте бар асп савор шудӣ, чиҳил ҳазор марди силохлӯшу ҷаҳор ҳазор ғулом бо камари зарин ва ҳазор ҳоҷибӣ ақидатоин ба хидматаш будандӣ.

Овардаанд, ки рӯзе ба қазон илоҳӣ гузари Юсуф (а) бар он ҷониб афтод, ки Зулайхо буд. Чун ба-д-он ҷо расид, канизакон Зулайхоро хабар карданд, ки маркаби Юсуф (а) расид. Зулайхо овоз баровард: «Ё карим ибн-ал-карим, ин лаҳза ёрӣ он аст, ки қиссаи пурғуссаи ӯн заифаи мустамад бишнави!» Юсуф (а) инони асп бозкашид ва биистоду гуфт: «Ё Зулайхо, ин ҷӣ ҳол аст ва он ҳусну ҷамоли ту кучо рафт? У гуфт: «Ҳама дар роҳи ту харҷ шуд». Гуфт: «Аз он дарди ишқ ханӯз ҷизе боқист?» Гуфт: «Сари тозиёна наздики даҳони ман би-ёр!»

Юсуф (а) тозиёна пеши даҳони Зулайхо ниҳод. Ва Зулайхо оҳе баровард, ки оташ дар тозиёна афтод ва дуде баромад. Он оташ ба дасти Юсуф (а) расид ва тозиёна аз даст бияндохт. Зулайхо гуфт: «Эй Юсуф, чиҳил сол аст, ки ин оташ дар ҷони ман шӯъла мезанад ва ҷигарам месӯзад. Аммо дуде аз ин оташ берун намегузорам ва ту тоби як шӯъла, ки ба дасти ту расид, тоқати бардошти он надорӣ ва тозиёнаро аз даст андохтӣ.

Чун Юсуф (а) Зулайхоро ба-д-ин ҳол дид, аз асп фуруд омада, пеши Зулайхо бар хок нишаст ва гуфт: «Эй Зулайхо, имон ба Худои таъоло ор!» Зулайхо имон оварду мусалмон шуд. Гуфт: «Акнун ҷӣ меҳохӣ?» Гуфт: «Аз Ҳаққ субҳонаҳу ва таъоло талаб кун ҳамон ҷамолу ҷавонӣ ва рӯшноии ҷашм маро арзонӣ фармояд, то бокии умр дар хидмати ту ба сар барам ва ба тоъати Эзид таъоло машғул шавам ва узрҳои гузашта бихоҳам. Юсуф (а) мутааммил гашт. Ваҳӣ омад, ки ё Юсуф, он ҷӣ меҳоҳад, бихоҳ, ба иҷобат макрун аст. Юсуф (а) ду рақъат намоз адо кард ва сар ба сачда ниҳоду ҳоҷат хост. Ханӯз сар аз сачда барнадошта буд, ки Зулайхо овоз дод, ки ё Юсуф, сар бардор аз он ҷӣ хостӣ раво гашт. Чун сар аз сачда бардошт, Зулайхоро дида бино шуда ва сурати ҷамол зиёдтар аз собиқ гашта. Зулайхо чун худро ба-д-ин ҷамол дида, имон зиёда гашту тарки Юсуф (а) карда, рӯ ба роҳ ниҳода. Юсуф (а) гуфт: «Эй Зулайхо, кучо меравӣ?» Гуфт: «Қасе, ки инчунин

рахму карам дошта бошад, чаро вайро гузошта, сар ба Юсуф (а) ва чамоли вай орам?»

Гўянд: Юсуф. (а) бар Зулайхо даровехт ва Зулайхо аз ҷай бигрехт. Хотиф овоз дод, ки Е Юсуф, ҳаза явмун би явмин. яъне: ин рӯзе ба рӯзе. Зулайхо ба байтулаҳзони худ рафт. Юсуф (а) чандон, ки кас фиристоду талаби никоҳ мекард, иҷобат наменамуд ва қабул надошт, то чихил рӯз бар ин бигзашт. Гуфтаанд, ки дар ин чихил рӯз Юсуф (а) сӯзу дарди фироқ ба ишқи Зулайхо чандон кашид, ки Зулайхо чихил сол накашида буд. Пас Малик Райён ба он касе фиристоду Зулайхоро панду мувоъазат намуд. Он гаҳ иҷобати никоҳ кард, ҳамчунон, ки зифофи салотину мулук ба расми шаръ бошад, зифофи катхудой шуд. Юсуф (а) дар висол расиду Зулайхоро душиза ёфт, яъне норасида.

Чун муддате бар ин баромад, Юсуф (а) ҳоли мозӣ бипурсид. Зулайхо гуфт: «Бидонӣ, ки Азиз марде пир буду ман ҷавон. Он чи одати мардону занон бошад, миёни мо набуд». Ва ба ривояти дигар он аст, ки Эзид таъоло хоста буд, ки Зулайхоро ба Юсуф (а) расонад. Аз ин маънӣ Шайтонро гумошта буд, ки дар миёни Азизу Зулайхо бихуфтӣ ва Азиз чунон пиндоштӣ, ки ӯ Зулайхост. Пас Юсуф (а) ва Зулайхо бо ҳам мебуданд, то эшонро ду писар омаданд.

Малик Райён низ пир шуда, дар гӯша нишаст. Тамоми кору бори подшоҳӣ ба Юсуф (а) дод ва подшоҳии тамому камол бар Юсуф (а) расид. Юсуф (а) халқро бинавохт ва бо лашкар нақӯй мекарду кут ба эшон мерасонд ва ба қадри хочат ғалла ба раъият мефурӯхт ва садака низ ба мухтоҷон меод, то чандин сол гузашту қахту тангӣ дар ҷаҳон баргашт, то ба ҳадде ки як ман ғалла ба ду динор расид. Ва аз навоҳиёну атроф халқ рӯ ба Миср ниҳоданд. Аҳли Миср чамъ шуда гуфтанд, ки ба дасти ғарибон мафрӯш, ки мо дармондаем. Юсуф (а) гуфт, ки ҳама халқро дар ин ҳаққ аст ва мухтоҷанд. Эшонро маҳрум кардан равон нест, агар нафурӯшам, тамоми олам аз гуруснагӣ халок шаванд.

Пас ба қадри хочат бифрӯхтӣ, то дар дасти ҳеч кас нақд аз динору дирам намонд. Ҳама ба хазинаи Юсуф (а) даромад. Чун соли дувум даромад, сутурон ва чаҳорпоён ба ивази ғалла ба Юсуф (а) бидоданд ва дар соли чаҳорум ба сабаби таъом ғулому канизакро ба дасташ фурӯхтанд, то ҳар чи матоъ доштанд, азони Юсуф (а) гашт. Ва дар соли панҷум зиёъ ва ақор бихарид ва дар соли шашум ҳама мардум фарзандону духтарони худро ба изои ғалла ба Юсуф (а) ҳиба намуданд. Чун соли ҳафтум даромад, ҳама мардум вучуди худро аҷир гардо-

ниданд ва ҳеч касро фарзанде хурр намонда, ки ҳама зану мард канизбандан Юсуф (а) шуданд.

Дар ин ҳол мардум аҷаб бимонданд ва меғуфтанд, ки мо ҳаргиз малик аз ин бузуртгар надидем ва подшоҳе ба-д-ин суртгаш нашонид. Чун Юсуф (а) халкро очизу фурумонда дид, мутаҳаййир шуду Райён ибни Валидро гуфт: «Мебинӣ, ки Худон таъоло маро чи неъматҳои бузург арзонӣ дошта ва бо ман фазлҳо карда? Акнун ман шукри неъмат ба кадом забон бигзорам, то аз ўҳдаи шукраи бадар оям?» Райён ибни Валид гуфт: «Рой ройи туст, мо тобеъони туем. Он чи меҳохӣ, бикун, муборак аст». Гуфт: «Ман ба ризои Худон таъоло аҳли Мисро озод кардам ва ҳама амлоки эшон бо эшон боздодам».

Овардаанд, ки Юсуф (а) дар замони қаҳт ҳаргиз сер нахӯрдӣ, ки ба мувофакати халк бошад. Гуфтанд, ки ҳамаи хазинаҳои Миср ба дасти туст чаро гурусна мебошӣ? Гуфт: «Метарсам, ки мабодо ман сер бихӯраму ҳоли гуруснагон фаромӯш созам ва аз таъбири кори эшон бозмонам. Пас Худон таъоло чӣ ҷавоб диҳам?»

Чун соли ҳафтум ба охир расид ва шиддати қаҳт ба поён анҷомид, чихил рӯз боқӣ монда буд, ки дар анбор ҳеч ғалла намонд ва аз анвои таъом чизе намонда. Мардуми Миср музтариб гаштанд ва ҳама боз дар сарои Юсуф (а) фарёд мекарданд. Юсуф (а) дар ин кор очизу саргардон шуда, нимишабӣ рӯй ба хок ниҳода, тазарруъу зорӣ мекард, ки эй корсои банданавоз ва эй бандапарвари бениёз, бандаҳои ту фуру монданд, қариб аст, ки ҳалок шаванд, ба фазлу раҳмати беиллати худ ба фарёдшон бирас. Ниҳод омад, ки эй Юсуфи барғузидан мо, ғам махӯр, ки ҷамоли туро ғизои эшон сохтам. Пас Юсуф (а) ба саҳро берун шудӣ ва халкро дар саҳро бихондӣ ва худ боло истода, бурқаъ аз рӯи муборак баргирифтӣ, то халк назораи ҷамоли вай мекардӣ ва аз дидораш халкро таъому шароб ёд наомадӣ, то чихил рӯз ҳам бар ин бигзашт. Он гоҳ вақти зироъат расид ва ғалла бисёр гардид ва мардум аз ғамҳои қаҳту балои миҳнат наҷот ёфтанд.

Овардаанд: шахсе кӯдаки нобинои модарзодро пеши Юсуф (а) овард, ки дуъо кунад, то ўро Ҳаққ таъоло бино гардонад. Юсуф (а) бурқаъ аз рӯй бикшод ва нури ҷамоли муборак бар кӯдаки бебасир бинамуд, дарҳол ба фармони Худон таъоло бино гашт.

Ровиёни ахбор чунин овардаанд, ки чун қаҳт дар мулки Мисру Шом омм гашт, дар мулк ҳеч ғалла намонд, илло дар хазинаи Юсуф (а). Мардум аз ҳар тараф барои харидани ғалла рӯй ба Миср ниҳоданд. Ва бар Яъқуб (а) ва писарони вай низ балои миҳнату ранчи қаҳт расид ва дар тангии таъом ги-

рифтор шуданд. Яъқуб (а) писарони худро гуфт: ки шумоён низ дар Миср рафта, аз пеши Азизи Миср ғалла ҳарида биёред. Гуфтанд: «Фармонбардорем». Гуфт: «Даҳ писар биравед ва Бинёминро пеши ман бигзоред. Бошад, ки маро аз ӯ тасаллӣ гардад».

Ва чун эшон соҳиби шутуру гӯспанд буданд, он чи матоъ аз пашми буз ва ғайра доштанд, бар шугур бор карда, рӯй ба Миср ниҳоданд. Чунон ки Худои таъоло мефармояд, қавлу ху таъоло: **Ва чоа ихвату Юсуфа фа дахалу ғалайҳи фаъарафаҳум ва хум лаху мункирун^а.**

Чун наздики Миср расиданд, хабараш ба Юсуф (а) бурданд, ки чамоъате аз Қанъон барои харидани ғалла омадааст. Фармуд, ки назди ман оред. Чун эшонро назди Юсуф (а) бурданд, бародаронро бишнохт. Баъзе гӯянд: вақте ки эшонро ба дарбор бурданд, Юсуф (а) дар паси парда буд, аз он бишнохт, Гурӯҳе мегӯянд, ки Юсуф (а) ба расми мулук тоҷи шоҳӣ бар сар ниҳода ва чомаҳон харир пӯшида ва камарбанди зарин дар камар афканда, бар тахти шоҳӣ нишаста буд. Гумон бурданд, ки Юсуф (а) чи гуна бошад. Ва муҳакқикон гуфтанд, ки эшон бар Юсуф (а) чафо карда буданд, чафо шинохти маърифат аз дил дур кунад.

Чун Юсуф (а) ба сӯи онон бингарист, эшон ба забони ибрий сухан гуфтанд. Юсуф (а) пурсид, ки шумо киёнеду чӣ кор мекунед ва ин чо барои чӣ омадаед, ки маро шакли шумоён хуш меояд. Гуфтанд, ки мо аз замини Шом меоем ва пешан мо шубонӣ аст. Ва коре дар ин чо намедорем, магар чун ба вилояти мо тангию қаҳт расидааст, барои харидани ғалла омадаем. Юсуф (а) гуфт: «Гумон барам, ки шумо чосусонед, барои таҷассуси шаҳр омадед, ки аҳволи ин мулк маълум карда, ба душманони ман хабар кунед. Эшон гуфтанд: «**Маъозаллоҳи минҳо, ки мо даҳ бародарем аз як падар. Ва падари мо пайғамбар ва номи вай Яъқуб (а) аст.**» Гуфт: «Падари шумо чанд писар дорад?» Гуфтанд: «Дувоздаҳ писар дошт. Яке аз мо хурд буд. Рӯзе бо мо дар саҳро омада, гӯспандонро мечаронид ва аз мо чудо шуда ба атрофу акноф мехиромид. Чун мо аз вай ғофил шудем, ӯро гург бидарид. Ва аз модари вай бародарест, ки падари мо барон тасаллӣ ва танҳони хеш нигоҳ доштааст», Юсуф (а) гуфт: «Хуччат бар ростии ин сухан чист ва гувоҳи шумо бар ин қавл кист?» Гуфтанд: «Ё малик, мо дар ин шаҳр ғарибем, касе моро намешиносад, ки гувоҳӣ диҳад».

Юсуф (а) гуфт: «Агар хуччат надоред, бародаре, ки пеши падар гузошта омадаед, ӯро биёред, то бубинам, ки рост мегӯед». Гуфтанд, ки падар вайро аз пеши худ дур намекунад. Мо

^а Куръон: 12, 58.

чаҳд кунем, бошад, ки биёрем. Юсуф (а) гуфт: «Яке аз шумо ба таври гарав ин чо бошад, то он бародари шумо биёяд». Эшон қарордоди ин маъно ба номи ҳар яке қуръа андохтанд. Номи Шамъун баромад, вайро ин чо гузоштанд. Пас Юсуф (а) фармуд, ки ҳар якеро ба як шутур бори ғалла диҳанд ва баҳои ғалла, ки нақдҳою дирамҳо дода буданд, низ дар бори эшон биниҳанду равон кунанд. Мулозимони подшоҳ ҳамчунон карданд. Пас Юсуф (а) гуфт, ки агар он бародар ҳамроҳ биёред, шуморо гиромӣ карда, як шутур бор гандуми дигар бидиҳам.

Гуфтаанд, ки он бизоъат дар бори шутури онҳо аз баҳри он ниҳод, ки медонист падарашро ғайр аз ҳамин бизоъат чизе набуд, ки бозфирстад. Гуруҳе гуфтаанд, ки аз баҳри он ниҳод, ки чун он бизоъат Яъқуб (а) бубинад, бидонад, ки касе таслим накарда, магар Юсуф (а), пасдоштани Шамъунро халал надонаду фарзандонро бозфирстад.

Ба ривояте дигар омадаст, ки чун Юсуф (а) бародаронро дид, хашмолуд гашту хост, ки онҳоро укубат кунад. Дарҳол аз Ҳазрати Иззат хитоб омад, ки ё Юсуф (а), агар эшон ба ту бадӣ кардаанд, агар ту ҳам мукофот бадӣ кунӣ, пас миёни тую эшон чӣ фарқ бувад. Ва низ дар афв мӯчиби растагории худ аст ва эшонро шиносой ва нишони худ мадеҳ, ки шарманда шуда аз ту ҳочат нахоҳанд ва маҳрум бозгарданд. Ва насазад, ки ҳочатмандон аз дари бузургону қаримон маҳрум раванд. Бигзор, то туро нашиносанд ва далер шуда, ҳочат бихоҳанд. Ба мӯчиби хитоб ҳамаро талабидаю пурсида, ки аз кучо омадаанд. Гуфтанд: «Аз Қанъон меоем ва фарзандони ҳазрати Яъқуб (а) пайғамбарем». Гуфт: «Падари шумо мезияд?» Гуфтанд: «Бале». Гуфт: «Чӣ кор дорад?» Гуфтанд: «Ба чуз ибодати Худои таъоло коре дигар надорад. Худои таъоло дар ҳаволии Қанъон ба рисолат фиристодааст ва пири мунҳанӣ шуда ва нобино гашта». Юсуф (а) гуфт: «Чаро нобино шудааст?» Гуфтанд: «Уро писаре буд, Юсуф ном. Бо ӯ бағоят дустӣ дошты ва аз пеши худ лаҳзае дур нагзошты. Он писарашро гурғ бихӯрд, бино бар ин дар фироқи ӯ чандон бигрифт, ки нобино гашт».

Гуфт: «Монанди шумо писарон дошта, ба сабаби фироқи як писар чаро нобино гашт?» Гуфтанд: «Писаре дигар аз модари Юсуф дорад ва шаш духтар. Валекин ҳеч кадом ба хубии он писар нест. Ва аз ҳамон рӯз рӯ ба девор карда навҳаю зорӣ мекунад ва **Е асафо ғало Юсуф** мегӯяд. Акнун муддате баромад, ки беруни шаҳр маконе сохта «байтулаҳзон» ном ниҳода, шабу рӯз дар он чо мебошад ва ибодат мекунад ва ба фироқи Юсуф (а) мегиряд ва айш бар мо низ талх шудааст.

Юсуф (а) гуфт: «Магар он писар аз шумо чизе хунар зиёда медошт?» Гуфтанд: «Оре, сурату чамоли ӯ аз ҳама нақӯтар буд ва дононо хирадмандӣ аз ҳама бештар, ки мадҳи он на-тавон кард».

Юсуф (а) дар дил гузаронид, ки афв кунаму бинавозам, агарчи бар мо чафо кардаанд, аз ин ки рост гӯянд. Пас ғуло-мони худро бифармуд, ки эшон меҳмону ғарибанд ва ҳаргиз ба-д-ин диёр наёмадаанд, қарибӣ мо ҷои эшон муайян кунанд ва таъаххуд ва таъомҳои назиф ва ҷомаҳои латиф намоянд. Пас рӯзи дигар талаб намуда пурсид, ки ба чӣ кор омадаанд. Гуфтанд, ки ба мулки мо қаҳт расидааст ва шунида шуд, ки ба Миср ғаллот арзон бифурӯшанд, ба харидани он омадаем. Юсуф (а) гуфт: «Бизоъате, ки овардаед, биёред, ки баҳон он намуда, фурӯхта шавад». Дарҳол ҳозир оварданд ва қимати он бизоъатҳо дувист динор муқаррар карданд. Аммо касе на-буд, ки бихарад. Юсуф (а) гуфт: «Агарчи бизоъати шумо лои-қи хазинаи мо нест, аммо ба муъовазаи он гандум ба шумо бидиҳем. Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Ё айюҳо-л-Ғазизу массано ва аҳла-но-з-зурру ва ҷиъно би бизоъатим-музҷотин фа авфи ла-ло-л-кайла ва тасаддақ ғалайно инналлоҳа яҷзӣ-л-мутасадди-кин^а.

Юсуф (а) рӯзе чанд эшонро меҳмонӣ карда, бифармуд, то ҳар якеро хирворе гандум бидоданд. Боз фармуд, агарчи би-зоъати шумо қимати дувист динор нест, боз ҳам ба шумо бах-шидам. Ва агар бозоед ва он бародари кӯчақро бо худ биёред, то вайро низ хирворе гандум бидиҳам. Ва ман касе аҳли Миср-ро ба ин қадар гандум гоҳе надодаам, ки шуморо бахшидаам. Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Ва ламмо чаҳҳазахум би чаҳозихим қола-ътунӣ би ахил-лақум мин абиқум ало таравна аннӣ уфил-кайла ва ано хайру-л-мунзилин^б.

Яъне: борҳои эшон аз гандум пур карданд. Муқаррар гуфт: «Он бародар, ки пеши падар аст, агар биёред, ман аз шумо ҳар якеро гандум бидиҳам». Гуфтанд: «Аммо аз падар бихо-ҳем ва хоҳиш кунем. Агар дастурӣ диҳад, биёрем. Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Қолу сануровиду ғанҳу абоҳу ва инно ла фобилун.^в

Пас ҳасби гуфтаи Юсуф (а) бизоъати эшон, ки дувист ди-нор қимат дошта буд, дар бори Яҳудо пинҳон карданд. Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Ва қола ли фитёниҳи-ҷъалу бизоъатаҳум фи рихолиҳим лаъаллахум яърифунано иза-нқалабу ило аҳлиҳим лаъаллахум ярҷиъун.^г

Равиёни ахбору ҳоқиқони асмор чунин овардаанд, ки чун Юсуф (а) бар эшон марҳамату илтифот фармуд, Яҳудо дар гу-

^а Куръон: 12, 88.

^б Куръон: 12, 59.

^в Куръон: 12, 61.

^г Куръон: 12, 62.

мон афтоду гуфт: «Магар ин Юсуф (а) бошад, ки чандин су-
ханон аз мо мепурсидӣ ва ҳадиси падари мо кард ва овозаш
ба овози Юсуф (а) менамояд. Агар чунин набошад, ағлаб ки
касе аз аҳли байти мо хоҳад буд!» Бародарон гуфтанд: «Юсуф
(а) аз ин мамлакат кӣ дод ва ин мартабаю хайлу ҳашам аз
кучо овард? Юсуф (а) ҳанӯз аз ҷаҳон нопадид шуда бошад.
Агар Юсуф будӣ, пас ба мо чунин некӯй накардӣ, балки уку-
бат намудӣ». Якудо гуфт: «Агар Юсуф набудӣ, ҷаро Бинёмин-
ро талаб кардӣ? Албатта сухани мо рост хоҳад буд, ки ӯ Юсуф
(а) аст». Бародарон инкор карда гуфтанд, ки ин ҳадис бигзор.
Пас иҷозат хоста, аз шаҳр бадар рафтанд ва рӯй ба Қанъон
ниҳоданд.

Чун расиданд, Яъқуб (а) шод шуд ва аҳли Қанъон ҳама
шодӣ карданд. Яъқуб (а) пурсид, ки ҳақиқати аҳволи мусо-
фирӣ чист? Пас қиссаи роҳу марҳамати Азиз ба шарҳу баст
гузориш намуданд. Боз гуфт, ки аз Юсуф (а)-и ман ҳеҷ хабаре
ёфтед? Гуфтанд: «Аҷабо, аҷабо Юсуфро гург хӯрдааст ва чанд
сол баромадааст, аз ҳоли вай хабаре ба кӣ пурсем ва кучо
ёбем?» Гуфтанд, ки Азиз хоҳиши бародар Бинёмин дорад, ки
ӯро бубинад, то гандум ба кайлҳо зиёдат кунад ва гар наба-
рем, ҳеҷ надихад. Яъқуб (а) ба дили худ мегуфт: «Магар
Юсуф (а) аст, агар вай набудӣ, инчунин сухан напурсидӣ».
Пас гуфт: «Муродаш аз Бинёмин чӣ будааст?» Гуфтанд: «Ди-
лори мо вайро хуш омадааст. Лочарам гуфта, ки ӯро низ бу-
бинад». Яъқуб (а) гуфт, ки шояд: қ а в л у х у т а ʼ о л о : Ф а
л а м м о р а ч а ʼ у и л о а б и ʼ х и м қ о л у ʼ ё а б о н о м у н и ʼ а м и н н о - л - к а й -
л у ф а а р с и л м а ʼ а н о а х о н о н а к т а л в а и н н о л а ʼ х у л а ʼ х о ф и з у н ʼ .

Гуфтанд: «Ё падар, Бинёминро ҳамроҳи мо бифирист, то
ба ҷо оварӣ фармони Азиз. Гандум зиёда орему замони қаҳт
аз он ба фароғат гузорем». Яъқуб (а) гуфт: «Аз шумо чӣ гу-
на амин бошам? Тарсам, ки хори вай чун кори Юсуф (а) би-
кунед ва маро андӯх бар андӯх бифизояд. Дилам ба фиристо-
дани вай ёрӣ намедихад, валекин Ҳаққ таъоло бехтарин нигоҳ-
дор аст. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : В а л а м м о ф а т а ʼ х у м а т о ʼ а ʼ х у м
в а ч а д у б и з о ʼ а т а ʼ х у м р у д д а т и л а й ʼ х и м ʼ .

Яъне: чун бор бикушоданд, бизоъати хешро диданд, гуф-
танд: «Ё падар, мо дурӯғ намегӯем, инак бизоъати мо дар миё-
ни ғалла пинҳон карда додааст. Агар ин мартаба Бинёминро
бибарем, пас маълум аст, ки Азиз бо мо бисёр некӯй кунад
ва розӣ шавад. Бошад, ки ин мартаба таъоми бештар орем».
Яъқуб (а) гуфт, ки Бинёминро бо шумо бифристам, агар бо
ман аҳд кунед ва савганди Худо дар миён оред, ки вайро са-

* Куръон: 12, 63.

б Куръон: 12, 65.

ломат ба ман расонед ва бо вай ғадре наяндешед, магар аз қазон Худои таъоло гурез набошад: қавлуху таъоло: Қола лан урсилаху маъақум ҳатто туътуни мавсиқам-миналлоҳи лағабтуннаи бихи илло ан юҳота бикум.*

Пас аҳд карданд ва савганд хӯрданд. Яъқуб (а) гуфт, ки Худои таъоло ба шумо ва гуфтори шумо ҳофизу гувоҳ аст.

Ва андарин қисса чунин овардаанд, ки чун бизоъат бозёфтанд, Яъқуб (а)-ро яқин шуд, ки Юсуф (а) аст. Ва агар инчунин гумон набурдӣ, Бинёмиро ба эшон кай фиристодӣ. Он гоҳ, ки ғалла оварда буданд, ҳама ба аҳлу хешон дод ва нисф ба халки Шом. Пас ба фарзандон васият мекард, ки чумла бе қибора ба дарвозаи Миср наравед, мабодо касе бо чашми бад нигарад ва бизоъате, ки дар бори шутур ёфтаед, бозбигаред, мабодо, ки ба ғалат дар бори шутур афтада бошад ва шуморо нигоҳ доштани он ҳалол набошад. Пас гуфт: «Шуморо ба Худо супурда, таваккул ба Азза ва Чалла кардам». Ва зор-зор бигрифт ва аҳли Қанъон ҳама бигристанд.

Чун Юсуф (а) чашм дар роҳ дошта, рӯз ба рӯз мешумурд, ки Бинёмин кай расад. Филчумла эшон баъди катъи масофат ба Миср расиданд ва хабар ба Юсуф (а) бурданд, ки ёздаҳ тан аз қанъониён расиданд. Юсуф (а) шод шуд, донист, ки ёздаҳум Бинёмин хоҳад буд. Ва эшон ба мӯчиби ишоран падар ба дарвозаи Миср рафтанд. Қавлуху таъоло: **Ва ламмо дахалу мин ҳайсу амараҳум абухум**а.

Ва ҳама дар сарой чамъ шуданд ва сарҳангон ҳамаро бо либоси роҳ пеши Юсуф (а) бурданд. Эшон салом карданд ва дасторе, ки Яъқуб (а)-ро аз мероси Иброҳими Халилуллоҳ (а) расида буд, барои ҳадияи Азиз ба писарон дода ва бизоъате, ки дар бор пинҳон карда буданд, ҳама пеши Юсуф (а) ниҳоданд. Юсуф (а) чун дастори падар бидид, хушдиҷ шуд, зеро ки медонист, ки ба ҳар кас он дастор расад, пайғамбар гардад. Пас гуфт: «Бизоъати шумо ҳочат нест, нафақан шумо хоҳад буд». Ва донист ин бизоъатро падари мо бозфиристода.

Он гоҳ таъомҳои лазиз дар хон биёристанд ва бародароне, ки аз як модар буданд, дар як хон нишастанд ва Бинёмин таҷвоҳи нишаста, зор-зор мегирифт. Юсуф (а) гуфт: «Сабаби гирияи ту чист?» Гуфт: «Маро ҳам бародари ҳақиқӣ буд. Гӯянд, ки вайро гург хӯрд ва агар вай будӣ, ман таҷвоҳи набудаме». Юсуф (а) бо бародарон гуфт, ки Бинёмиро иҷозат диҳед бо ман таъом хӯрад. Гуфтанд, ки инчунин илтифот фармой, моро фаҳре азиму иззати фаҳим аст.

Юсуф (а) аз барои таъъим дар миёни мардум таъом на-

* Куръон: 12, 66.

а Куръон: 12, 68.

хӯрд. Фармуд, то Бинёминро ба хиватсароии хосс бурданд. Чун барои хурдани таъом нишаст, Бинёминро пеши худ нишонда, никоб аз рӯи муборак барандоخت. Бинёмин сурат ва хусни бародари худ дида, беҳуш шуда бияфтод. Гулоб бар сари вай афшонданд, то ба ҳуш омад. Юсуф (а) тазарруъ карду гуфт: «Туро чӣ расид, магар иллати саръ дорӣ?» Бинёмин гуфт: «Мо пайғамбарзодаем. Моро саръ набошад, валекин туро дида, аз худ рафтам, ки мисли бародарам моҳ менамой». Юсуф (а) гуфт: «Е Бинёмин, ғам махӯр, ки ман ҳамон бародари гумшудаи туам». Чун ин сухан бишнид, боз беҳуш гашт. Чун ба ҳуш омад, Юсуф (а) аз ҳоли падар пурсид, ки чи гуна аст. Гуфт: «Аз фироқи ту дар байтулаҳзон нишаста ва нобино шуда ва зиндагонӣ ба талху ранҷ мегузарад».

Юсуф (а) тазарруъ зорин бисёр карда, беҳуш гашт. Чун ба ҳуш омад, Бинёминро гуфт, ки таъом бихӯру қиссаи мо бишнава, ки бародарон бо ман чӣ карданд: ба чоҳ андохтанд ва бисёр ранҷо, ки кашядам ва сахтиҳо, ки дидам. Эзид таъоло муъовазаи он ғаму миҳнат бар ман чунон некӯӣ кард, ки фармонравони мамлакате дод. Акнун ту ин ҳадисро аз бародарон пинҳон дор, то ки ман ҳилате созам, бошад, ки туро аз эшон ҷудо созам. Пеши худ дорам, бояд ки ғамгин нашавӣ.

Он гоҳ Бинёмин таъом хӯрда берун омад: **Қ а в л у х у т а ъ о л о:** **Ва ламмо дахало ъало Юсуфа аво илайҳи аҳоҷу қола иннӣ ано ахука фа ло табтаис бимо қону яъмалун. Фа ламмо чаҳҳазахум бичаҳозихим чаъала-с-сиқоята фӣ раҳли ахиҳи^а.**

Пас эшонро се рӯз меҳмонӣ карданд ва бор бар шутур аз гандум пур карда, ҳар бародарро як шутур гандум бидод. Ва машрабаи Малик, ки мукалал аз чавоҳир буд, Қаёнӣ — ғуломеро фармуд, ки он машрабаи бебаҳоро дар бори Бинёмин пинҳон кун. Қаёнӣ ҳамчунин кард. Чун борҳо бардоштанд ва як манзил роҳ рафтанд, Юсуф (а) ҳочиборо бо саворе чанд дар пай эшон давонид, ки тафаҳхус дар борҳои эшон намоед. Чун саворон расиданд, бонг бар қорвон заданд ва гуфтанд: «Шумо дуздидед!» **Қ а в л у х у т а ъ о л о:** **Фа ламмо чаҳҳазахум бичаҳозихим чаъала-с-сиқоята фӣ раҳли ахиҳи сумма азвана муаззинун аййатуҳо-л-ъиру иннақум ласориқун.^б**

Қорвониён гуфтанд: «Чӣ дуздадем?» **Қ а в л у х у т а ъ о л о:** **Қолу ва акбалу ъалайҳим мозо тафқидун. Қолу нафқиду сувоъа-л-малики ва лиман чоа биҳи ҳимлу баъирин ва ано биҳи заъим.^в**

Ҳочиб гуфт: «Мо мишрабаи малик намеёбем. Ҳар кӣ нишон диҳад ва ё боздиҳад, мар ўро як шутур бор гандум диҳем!» Ба-

^а Куръон: 12, 69—70.

^в Куръон: 12, 71—72.

^б Куръон: 12, 70.

родарони Юсуф (а) гуфтанд, ки мо ахли ин қор нестем. Ба Худой, ки дар Миср барои дуздӣ наёмеда будем, Қавлухутаъоло: Қолу таллоҳи лақад ғалимтум-мо ҷиъно линуфсида фил-арзи ва мо кунно сориқин.^а

Пас ҳочиб гуфт: «Андаруни борҳои шумо биталабам. Агар мишраба бошад, ҷазои он ҷӣ бувад? Гуфтанд: «Хукми шаръи мо он аст, ҳар ки дузд барояд, банди соҳиби коло бошад. Қавлухутаъоло: Қолу ғамо ҷазоуху ин кунтум козибин: Қолу ҷазоуху ман вучида ғӣ раҳлиҳи фа хува ҷазоуху казолика наҷзи-з-золимин.^б

Он гоҳ борҳои эшон бичустанд, колои масрука андар бори Бинёмин ёфтанд. Қавлухутаъоло: Фа бадаа би авъиятихим қабла виъои аҳиҳи.^в

Чун мишраба дар бори Бинёмин баромад, бигрифтанд ва назди Юсуф (а) оварданд. Агарчи бародарон чандон қувват доштад, ки Бинёминро нагузоранд, аммо чун мишраба баромад, ҳеч нагавонистанд. Пас ба иттифоқи яқдигар гуфтанд, ки ҳилат ҳамин аст, ки пеши Азиз рафта ба ивази Бинёмин як бародар бидиҳем ва Бинёминро пеши падар барем ва илло на, падар яқин хоҳад донист, ки роқеъан Юсуф (а) бар Бинёмин рафт. Ва ҳаргиз сухани моро рост нахоҳад донист. Боз ҳамроҳи ҳиҷоб ба даргоҳи Юсуф (а) омаданд ва гуфтанд, ки моро некӯ дошти ва бинавохти. Акнун тамаъ дорем, ки ин бародаро ба мо боадихӣ, ки аз фаъли омми ту дур нахоҳад буд.

Юсуф (а) гуфт: «Хукми шаръи шумо ҳаст: ҳар кӣ ба дуздӣ гирифта шавад, банди соҳиби коло бувад. Ва шумо худро пайғамбарзодаҳо ва некмард мегӯенед, кай раво бошад, ки бародари шумо дуздӣ кунад?» Гуфтанд, ки агар вай дуздӣ кард, аҷаб нест, ки бародараш ҳам дуздӣ карда буд.

Дар қисса омадааст, ки агар эшон номи дуздӣ намегирифтандӣ, Бинёминро боёфтандӣ. Юсуф (а)-ро аз ин сухан азбаски ғам расида, ба андуҳу малол печида, бо худ гуфт, ки аҷаб аст аз инҳо чандин ҷафою ситам бар ман карда, баъидулватан сохта ва боз ба дуздӣ мансуб мекунанд.

Пас бародарон гуфтанд: «Е Азиз, падари мо пиру добино аст. Ба муфорокати ӯ ҳалок хоҳад шуд. Якеро аз мо ба ивази ӯ бигир, то зинда бошад, бандиғи ту кунад. Ва мо аз вай қавитарем ва хидмати шониста метавонем кард: Қола ё айюҳо-л-Ҷазизу инна лаҳу абан шайхан кабиран фаҳуз аҳадано мако-наҳу.^г

Юсуф (а) гуфт: Маъозаллоҳи^д.

^а Куръон: 12, 73.

^б Куръон: 12, 74—75.

^в Куръон: 12, 76.

^а Куръон: 12, 78.

^б Куръон: 12, 79.

Ки ман бегунохро ба бандагӣ гирам. Онро хоҳам гирифт, ни колои мо пеши ӯ баромада бошад. Агар ба гуфтаи шумо ниёз кунам, аз ҷумлаи ситамгарон бошам ва ман Ҷолим нестам. Нуктаи ишорат андар ин он аст, ки Юсуф (а) гуфт: «Чуз ӯро нахоҳам, ки колои худ пеши он ёфтам. Ҳамчунин рӯзи Қиёмат ҳар кас ба Ҳазрати Иzzат арзи мағфирати хеш хоҳад кард. Ҳаққ таъоло гуяд, ки дар ҳар бада, ки тавҳиди хеш ёбам, би-назирам».

Алқисса, эшон ҳарчанд ки кӯшиданд ва чаҳд карданд, суде надошт. Ноумед шуда боғаштанд ва ба дарвозаи Миср расиданд ва мегуфтанд, ки моро на рӯи рафтаи аст ва на чои нишастан аст, магар сар дар чаҳон биниҳем ва ҳар яке ба гӯшае берун биравем. Зеро ки Бинеминро гузошта, ба ҳеч ваҷҳ пеши надар натавонем рафт. Қ а в л у х у т аъ о л о: Фа ламмо-стай-басу минҳу халасу наҷийн.⁶

Боз гуфтанд: Падари мо дастӣ аҳд гирифта ва савганд муаккад кардааст, то ӯро набарем, ҳаргиз аз ин чо наравем. Ва дар ривоят омадааст, ки онҳо қарор деданд, ки агар ба хушӣ боздихад, беҳтар ва илло на, ба зӯр аз Азиз бозгирем, ки Эзид таъоло инчунин зӯр ато фармуда, ки ҳар яке чағғи кишваре тавонем кард. Пас дар ин қазия ҳирсоте кунем. Яҳудо гуфт: «Ман танҳо ҳамаро бижӯнам ва аз лашкари Миср ҳеч фикре надорам». Пас тадбири ҳарб карданд ва гуфтанд: «Ҳар яке аз дарвоза дароём ва бонг бар мисриён занем».

Чун Юсуф (а) ахволи қуввати эшон медонист, бинобар он ки ҳосусе, ки хуфния дар паи эшон равон карда буд, арз намуд, ки онҳо дар ҳарб шуданд. Ба истимоъи ин маъний Юсуф (а) чиҳил ҳазор марди-силоҳпӯш тайёр карда ва ҳаман аҳли Мисрро фармуд, ки силоҳпӯш бошанд. Ин хабар ба Малик Райён расид, гуфт: «Чӣ афтада ба аҳли Миср?» Гуфтанд, ки канъониён соъ дуздида буданд, индат, таҷкик дар бори шугури онҳо баромада. Акнун ба мо ҳарб бархостанд. Гуфт: «Ман низ биёям ё лашкар ба мадад бифиристам». Юсуф (а) гуфт: «Ман коғам, ту дил форив дор!»

Пас дигар рӯз ҳар бародаре ба дарвоза даромаданд. Яҳудо бонг бизад, чиҳил ҳазор тан аз аҳли Миср беҳуш шуданд ва Шамъун аз роҳи дигар дарвоза баромад, ҳам бар ин мисл наъра барзад. Чун халқ ончунон диданд, қама ҳазимат хӯрда рафтанд. Юсуф (а) дар миёни чиҳил ҳазор савор истода буд. Чун расиданд, ҳамма саворон бар якдигар афтаданд ва бародари бозург як санг бар кӯшк зад, ҳамма дарҳам шуд, бишикаст. Чун Юсуф (а) донист, ки мисриён тоқати муқовамат надоранд, дас-

⁶ Куръон: 12, 80.

тори Иброҳим (а) берун овард. Ҳама эшон сусту камузр шуданд, то Юсуф (а) ҳамла оварда, ҳамаро бигрифт ва шод гашт. Пас Малик сифати мардонагии Юсуф (а) мекард ва аҳли мисриён рамидаанд.

Юсуф (а) гуфт: «Шумо надонистед, ки ин ҷо ҳам мардонанд?» Ҷавоб доданд, ки ҳукми Худои ҷалла ҷалолуху аст, вагарна ҳеч кас аз лашкариёни Миср марди майдон нестанд. Юсуф (а) қасонро фиристода, борҳои эшон бозовард ва халқ ҷунон донист, ки эшонро укубат хоҳад кард. Эшон ба якдигар гуфтанд, ки ин Азиз аз аҳли байти мо аст ё аз муъҷизаи падарони мо чизе дорад. Яҳудо гуфт: «Суханони ман рост хоҳад буд, ки ин Юсуф (а) аст». Гуфтанд: «Ин сухан набояд гуфт, зеро ки агар Юсуф (а) будӣ, бо мо эҳсон намекардӣ, балки ҷун моро ба даст овардӣ, дарҳол бикӯшӣ».

Пас Юсуф (а) эшонро се рӯз ба зиндон дошт, то халқ биёромид. Он гоҳ эшонро бихонду гуфт: «Агарчи муроди малики ман он аст, ки шуморо ҳалок кунад, лекин маро бар шумо раҳм омад, ки шумо мардуми неку боқувватед ва ман мардумони мардро дӯст медорам. Акнун шуморо афв кардам ва озод гардондам. Ҳар ҷо ки донед, биравед». Яҳудо гуфт: «Эй бародарон, шумо назди падар биравед ва ман ин ҷо бошам ва ҳоли қиссаи ин ҷо бигӯед, то чи фармояд. Қавлуҳу таъоло: Рҷиъу ило абикум фа кулу ё абони инна-бнака сарақа^а.

Пас ба Қанъон омаданд. Яъқуб (а) тангдил шуда, қасеро бар сари роҳ нишонда буд, ки хабарашон биёрад. Он қас омаду хабар дод, ки фарзандони ту омаданд, валекин аз нӯҳ қас беш нест ва низ борҳо надоранд. Яъқуб (а) андӯхгин шуда, бисёр зорӣ кард, ки фарзандон расиданд, хабари Бинёмин ва соъ гуфтанд. Ва тамоми аҳвол шарҳ карданд ва гуфтанд, ки аз қору инон пурсед, мо бегуноҳем. Қавлуҳу таъоло: **Васъали-л-қарята-л-латӣ кунно фиҳо ва-л-ъира-л-латӣ ақбално фиҳо ва инно ласодикум^б.**

Яъқуб (а) гуфт: «На ҳамчунин аст, ки шумо мегӯед, аммо ин қорест, ки дар миёни худ сохтаед ва ман ҷуз сабр ҳеч нагӯям». Қавлуҳу таъоло: **Қола бал саввалат лакум анфусукум амран фа сабрун қамилун ъасоллоҳу ан яътияни биҳим қамиъан иннаҳу ҳува-л-ъалиму-л-ҳаким^б.**

Худои таъоло ҳамаро гирд овард, ки ӯ доною ҳаким аст, то баёни ҳарбу ҳоли Азиз ва мардонагии вай сифат карданд. Яъқуб (а) донист, ки Юсуф (а) аст. Умедаш қавитар гашт. Пас рӯй аз эшон бигардоғиду гуфт: «Вой бар андӯхи ман». Пас қашм

^а Куръон: 12, 81.

^б Куръон: 12, 82.

• Куръон: 12, 83.

бархам ниҳоду макшуф гашт. Пеш аз он агарчи нобино буд, ва-
лекин хабари Юсуф (а) ба ҳоли кашф ёфта, чаши муборак
боздошт, ки Юсуфро бубинад. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ва тавал-**
ло ʼанҳум ва қола ʼасафо ʼало Юсуфа ва-бяззат ʼайноҳу ми-
на-л-хузни фа хува казим.^а

Чун фарзандон диданд, ки чашмҳо бар ҳам гирифт ва пушт
дуто гашту заъфу сустӣ зиёда шуд, зор-зор бигристанд ва гуф-
ганд: «Юсуфро то ба кай ёд бикунӣ? Метарсам, ки дар ин ғам
бимири ʼе девона шавӣ». Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қола иниамо**
ашку бассӣ ва хузний илаллоҳи ва аъламу миналлоҳи мо ло таъ-
ламун.^б

Яъқуб (а) гуфт: «Сабаби хурӯшу нолаи ман ва гиристан ва
чазаъ кардан ба Худон таъоло чист, шумо намедонед, ки аз раҳ-
мати Вай он чи медонам шумо аз он огоҳ нестед». Чун он вақт
хабари Бинёмин расид, оҳе бикарду чашм бар ҳам ниҳод ва
пушт чун камон дуто гашт, сустӣ ба узве омад. Ҷабраил (а)
гуфт: «Ё Яъқуб, агар ба Худон таъоло ноӣ зуд раҳмат ʼбӣ, агар
чуз вай ба касе дигар ноӣ, суд надорад». Чун аз Ҷабраил (а)
инчунин бишнид, он пайғамбари комилулакл буд, умедаш би-
фузуд, ки Юсуф (а)-ро бозёбад. Аз баҳри он ба фарзандон гуф-
та буд, ки ман аз Худон таъоло он-донам, ки шумо надонед.
Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ва аъламу миналлоҳи мо ло таъламун.**^в

Он гоҳ фарзандонро гуфт: «Биравед!» Қ а в л у х у т а ʼ о л о:
Ё банийя-зхабу фа таҳассасу мин Юсуфа ва ахиҳи ва ло
тайъасу мир-равҳиллоҳи иннаҳу ло яйъасу мир-равҳиллоҳи ил-
ло-л-қавму-л-кофирун.^г

Дар ин қисса чунин омадааст, ки Яъқуб (а) ноираи фироки
Юсуф (а) бисту панҷ сол месухт ва ғайр аз фикри ӯ чизе наян-
дӯхт. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Илло ан яшоаллоҳу.**^д

Ҳар гоҳ, ки гуруснаю ташна гаштӣ, зикри Юсуф (а) кардӣ
ва рӯзу шаб ғайри Юсуф (а) ҳеч нагуфтӣ, то рӯзе Ҷабраил (а)
биёмаду гуфт: «Ҳаққ таъоло туро салом мерасонад ва мегӯяд,
ки агар беш аз ин Юсуфро ёд кунӣ, то ба вай нарасӣ, номат
аз девони пайғамбарон пок кунанд». Пас Яъқуб (а) номи Юсуф
(а) ба забон наёвард, то ба Юсуф (а) расид.

Н у к т а: Агар пурсанд: «Чӣ ҳикмат буд, ки Юсуф (а) қасон-
ро фиристода, бародаронро дузд гирифт, ҷавоб он аст, ки ба-
родарон низ уро хонда буданд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қолу ин**
ясрик фа қад сарақа ахул-лаҳу мин қаблу.^е

Агар пурсанд, ки Бинёмин бародари азизи вай буда ва ҳеч

^а Куръон: 12, 84.

^б Куръон: 12, 86.

^в Куръон: 12, 86.

^г Куръон: 12, 87.

^д Куръон: 12, 76.

^е Куръон: 12, 77.

чафо бар вай накарда; чаро номи дуздӣ бар ӯ ниҳод? Н у к т а:
Юсуф (а) номи дуздӣ ба бародари ҳақиқӣ ба ин маъно ниҳод,
ки дӯсти азиз буд. Агар номи бадӣ ба маҷоз ба дӯсти худ ни-
хода, ҳақиқат бародар бимонад. Баъд аз ин зоҳир шуд ӯ бегу-
ноҳ аст ва ҳеч зиёне ба бародарон расида.

Ҳ и к о я т: Яъқуб (а) чун писаронро руҳсат кард, гуфт:
«Аз Азиз бародарро талаб кунед ва аз раҳмати Худои таъоло
ноумед мабошед, ки ҳеч кас аз карами Вай ноумед набошад,
магар кофирон». Писарон гуфтанд: «Биравем, валекин ту нома
ба сӯи Азиз бинавис, то вай марди нақӯкор асту карим». Пас
Яъқуб (а) ба нома навиштан фармуд: Алҳамду лиллоҳи ано
Яъқуб Иброилуллоҳи-бини Исҳоқ Сафмуллоҳ ахи Исмоъил За-
бихуллоҳи-бини Иброҳим Халилуллоҳ ақтубу ило Базири-р-Райён.
Аммо баъд фа инна ақла-л-байти фй-л-арзи мавлиъун би-л-ба-
лои аммо қаддӣ Иброҳим фа-бталоҳу-ллоҳи таъоло би-нинори
фа анҷоҳу ва аммо ʻаммӣ Исмоъил фа-бталоҳу би-з-забҳи ва
аммо ано фа кона лй қурратуъайнӣ мин ҷамиъи-л-авлоди ва-
бталонӣ фй муфорақатиҳи ҳатто ʻумийту ва кона лаҳу ахун ва
хува маҳбусун би Шомати ʻиндака би ʻиллати-е-сирқати фа-
ʻлам ин такуна сориқан ло ибнӣ фа ин фазилта би раддиҳи фа
лака ачрун ва-с-сабобу ʻинда явми-л-хисоб.

Пас ин нома аз падар гирифта; видоъ шуда, ба Миер раф-
танд ва номаи Яъқуб (а) ба Юсуф (а) доданд. Чун номаи па-
дар Юсуф (а) бихонд, ба зер, ба рӯкба зор-зор бигрифт. Ва дар-
хол ҷавоб бинавишту хуфия фириетод, ки: Виёмиллоҳи-р-раҳ-
мони-р-раҳим. Китобука васала илайя ва шаррафно биди мим-
мо васафта мин хузни обонка ва-л-ибтилоҳу би фироқи авлоди-
ҳи ва фаҳимно ʻалайҳи ва ʻалайка би-с-сабри-л-ҷамили фа
инна ман сабара зафара камо сабару обонна ва зафару.

Чун нома ба Яъқуб (а) расид гуфт: «Юсуф (а)-ро талаб ку-
нед, ки ман асари Юсуф (а) меёбам». Гуфтанд: «Чӣ гуна меё-
бӣ?» Гуфт: «Ин ҷавоби нома сухани дигарон нест, балки суха-
ни пайғамбарон аст». Яъқуб (а) боз нома навишта хаволан қо-
сид намуд. Мазмунаш ин буд, ки: фарзандон биравед; назди
Азиз бизоред ва тавозуъ кунед, магар фазл кунад ва фарзан-
дони маро боздихад, борҳо низ иноят кунад. Қаҳт, гуруснагӣ
ба ҷон расида ва қор душвор шуда ва халқ аз гуруснагӣ ҳалок
мешаванд.

Чун нома он ҷо расид, Яхудо ҳама бародаронро ҷамъ карду
пеши Юсуф (а) омад ва тазарруъу зорӣ намуду гуфт: «Ё Азиз,
ин ҷо ғариб мондаем. Падарам он ҷо миҳнат мекашад ва он
бизоъатҳо, ки оварда будем, бипазирад. Ба-д-он миқдор борҳои
гандум бидеҳ ва бародари моро ба садақан худ бахш ва ҳамаи
вилоят бандаи туст, аз бандагии вай ҷӣ ояд». Қ а в л у х у т а ʻ

о л о: **Қолу ё айюҳол-Базиру ина лаҳу абан шайхан кабиран фа хуз аҳадано маконаҳу инно нарақа мина-л-муҳсинин^а.**

Чун Бинёминро ҷомаҳон некӯ пӯшониданд, ва камарбанди зарин бар миён баставу марворид барандохта, ходимону гулромон ба хидмат дода ва сарои ҷудогонаро сохта буд ва ҳар рӯз ҳамроҳи худ дар сайргоҳ ба тамошо мебурд ва пайваста ҳадиси надар мекард. Ва Бинёмин хабари Юсуф (а) пеши падар бурдан шитобе медошт ва мегуфт: «Ин вақт подшоҳон хабар кун!» Бино бар ин ба дил гузаронид, ки вақти ошноӣ омад. Ва бародарон низ Бинёминро диданд, ки ҷомаҳон некӯ пӯшида, баробари тахти Юсуф (а) бар курсӣ нишаста, бо якдигар гуфтанд, ки ин Азиз шояд Юсуф (а) аст. Зеро ки инчунин меҳрубонӣ ҷуз бародар набошад. Аммо агар моро укубат кунад. Бинёминро бигӯем, то моро шафоят кунад.

Чун Юсуф (а) дид, ки дар андеша афтоданд ва метарсиданд, гуфт: «Шумо худ донед, ки бо Юсуф (а) чӣ кардед». Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Қола ҳал ʼалимтум-мо фаъалтум би Юсуфа ва аҳихи из антум чоҳилун^б.**

Бародарон гуфтанд, ки ту Юсуфӣ? Гуфт: «Бале, ман Юсуфам ва ин бародари ман аст ва Худои таъоло бар ман миннат ниҳодааст ва назди Худои таъоло музди наққорон зоёе нагардад». Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Инналлоҳа ло ʼюзибу аҷра-л-муҳсинин^в.**

Бародарон ҳадис аз Юсуф (а) шунида, ҳама якбора дарафтоданд ва зорӣ мекарданд ва гуфтанд: «Худои таъоло туро баргузида ва фазл кард. Акнун мо бо гуноҳони худ муқиррем ва тавба кардем. Агар укубат фармой, сазоворем ва агар афв кунӣ ва бахшӣ аз гуноҳони мозӣ ба қарам даргузарӣ, лоики оӣ». Пас Юсуф (а) гуфт: **Ло тасриба ʼалайкуму-л-явма яғфируллоҳу лакум^б.**

Андар ин қисса омадааст, ки ҳар кӣ тавозӯъ кунад, афв ёбад, бар ин далел, ки бародаронро Юсуф (а) ба мулоҳазан тавозӯъ афв намуд. Ҳамчунин дар рӯзи Қиёмат муъминон зориву тазаруъ кунанд, ки Худоё, қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Ва ин кунно лаҳотини^в.**

Ва моро дар Дунё миҳнат буду дар гӯр резидану саволи Мунқару Нақир ва андар Қиёмат надин аҳвол ва фазаъ шавад ва чизе аз тоъат надорем, магар умеди қавӣ ва гуноҳи бисёр дорем. Чи бошад, ки ба фазлу қарами худ бечорағони муфлисро биёмурзӣ ва гуноҳи мо афв фармой ва аз оташи Дӯзах озод гардонӣ ва ба Биҳишти анбарсиришт чо диҳӣ.

^а Куръон: 12, 78.

^б Куръон: 12, 89.

^в Куръон: 12, 90.

^б Куръон: 12, 92.

^в Куръон: 12, 91.

Он гоҳ Худои таъоло фармояд, ки шумо худ донед, ки аз маъсияту гуноҳон чӣ кор кардаед. Гӯянд: «Ё Бори Худо, агар афв кунӣ, инояти ту ҳазор дараҷа бар гуноҳ афзун аст». Пас Худои таъоло гӯяд: **Ано раббукуму-л-чамилу**, мо неку некӯӣ бо шумо кардем, ва ҳидояту маърифату тавҳид додем. Ва Расули ман шарифат бар шумо зоҳир кард, шумо нофармонӣ кардед. Акнун ба подоши он беҳурматӣ ва ранҷҳои фаровон кашед. Пас муъминон гӯянд: «Ту донӣ, мо ба гуноҳони хеш муътариф шудем ва ба раҳмати ту умед дорем. Гуфт, қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Яғфируллоху лакум.**»^а

Қисса чунон аст, ки Худои аззаву ҷалл ба махлук, гӯяд, ки сифати бародарони Юсуф (а) бинед, ки ба забони хеш муътариф ба кусур шуданд. Он гоҳ Юсуф (а) аз сари гуноҳони эшон даргузашт ва афв кард. Ё муъминон, шумо низ гуноҳони хеш муқирру муътариф шудед. Пас ба фазлу карами ман қай сазад, ки шуморо укубат кунем. Албатта омурзидем ва афв кардем.

Он гоҳ Юсуф (а) ба бародарон гуфт: «Ман шуморо маломату сарзаниш накунам ва аз Худой умеди дорам, ки бар шумо раҳмат оварад. Ғам мадоред, ки ӯ қариму раҳим аст. Чунон ки ман гуноҳони шумо бахшидаам, Худои таъоло низ афв кунад. Алҳол дидори падар намоед, то некӯӣ муъовазаи он бадӣ бошад ва ҳоли падар сӯхтаву нобино ба чи сабаб гашта?»

Ҷавоб доданд, ки пирӯҳани ту ба рӯи худ ниҳода мегирист ва нобино шуд. Юсуф (а) гуфт, ки дармони вай ҳам аз пирӯҳани ман аст. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Изҳабу би қамисӣ ҳаза фа алкуху ʼало вачҳи абӣ яъти басиран ва-ʼтунӣ би аҳликум аҷмаъин.**^а

Гуфт: «Ин пирӯҳан бибаред ва бар рӯи падар афганед, то ба фазли Худои таъоло бино гардад. Он гаҳ ҷумла аҳли байтро биёред». Ва бифармуд, то хон биёростанд ва бо ҳам таъом хӯрданд ва чомаҳои қимате ва хилъатҳои некӯ бахшиду гуфт: «Қист, ки аз ин ҷо зудтар хабари мо пеши падари бузургвор барад, магар ӯро ҷазза ҷизе камтар кунад?»

Ва аз бародарони эшон яке бародар, ки номи ӯ Жожпик буд, ҳар рӯз панҷоҳ фарсанг мерафт. Юсуф (а) фармуд, ки бирав ва мужда пеши падар бибар. Пас Юсуф *алайҳиссалом* пирӯҳанеро, ки аз он оташ ба Иброҳим (а) гулзор шуда буд ва Ҷабраил (а) аз Биҳишт оварда ва он рӯз, ки Юсуф (а)-ро дар ҷоҳ андохтанд, ҳамон пирӯҳан дар бозӯи ӯ буд, аз худ ҷудо кард, ба Яҳудо доду гуфт, ки бирав, ин пирӯҳан ба рӯи падар афган, то ба фазли Худо бино шавад. Ва ҳар гоҳ аз дарвозан

^а Куръон: 12, 92.

^а Куръон: 12, 93.

Миср берун рави, он пирохан ба мухозии ҳаво бидорӣ, то буи пирохан ба падарам расад. Яхудо ҳамон кард. Боди сабо дар ин собат буи пирохани Юсуф (а) ба Яъқуб (а) расонид ва он замон наздики духтарон нишаста буд. Гуфт: «Ман буи пирохани Юсуфи гумшудаи худ ҳамеёбам ва шумо ҳарфи маро ҳарфи девона пиндоред: **Иннӣ ла аҷиду риха Юсуфа лав ло ан туфан-нидун.**⁶

Гуфтаанд: «**Ҳанӯз дар дӯсти Юсуф (а) мутаҳаййирӣ?**» Чунончи Худои таъоло аз эшон хабар дод: **Қолу таллоҳи иннака лафӣ залолика-л-қадими.**⁶ Чун соате баромад, Жожпик даррасид ва овоз дод, ки башорат бод аз Юсуф ва мамлақати ӯ ва аз Бинёмин ва ихвати хеш. Яъқуб (а) бархост ва Жожпикро дар канор гирифт ва гуфт: «Хол чист?» Гуфт: Юсуф (а)-ро дар Миср ёфтам, ки подшоҳ аст. Бинёмин ва ҳама бародарон пеши ваянд. Неқӯ доштааст. Яъқуб (а) духтаронро гуфт: **А лам ақул лақум иннӣ аъламу миналлоҳи мо ло таъламун.**⁶ Нагуфтаам шуморо, ки буи пирохани Юсуф меояд. Жожпик гуфт: «Эй падар, инанк Яхудо мерасаду пирохани Юсуф меорад, то ту бар чашми худ молӣ ва бино гардӣ. Ва низ фармудааст, ки аҳли байтро низ бигирем ва ба Миср барем». Яъқуб (а) гуфт: «Некуст, валекин он мужда надодӣ». Гуфт: «Қадам?» Гуфт: «Юсуф (а) бар чи дин аст? Агар аз дини ман баргашта бошад, ӯро нахоҳам. Ин ғам аз он буд, ки мабодо аз дину падарони ман баргашта бошад». Жожпик гуфт: «Бар дини ту ва падарони ту муҳим аст». Яъқуб (а) дар саҷда афтод, ҳазор бор гуфт: «**Ё Ҳофиз, ё Қодир, ё Рауф, ё Раҳим.**»

Ва шодӣ дар Қанъон афтод. Ҳама халқ биёмаданду шодӣ карданд. Яхудо низ расид, расид ва пирохани Юсуф (а) бар рӯй афганд. Яъқуб (а) **бино шуд ва чашмаш рӯшан гашт.**

Дар қисса омадааст, ки Яъқуб (а) буи пирохан ёфт ва дигарон наёфтанд. Чи ҳикмат буд, зеро ки ӯ дӯсти хосс буд ва дӯст ҳар чизе ки бошад, буи он ёбад. Худои таъоло фармояд, ки ё муъмин, андар ҳама олам ҳеч наёфаридам, ки шуморо аз он чизе буи яғонагии ман наёяд.

Нукта. Чунин гӯянд, ки чун Яъқуб (а) дӯст буд, пирохан аз он дарёфт. Ҳамчунин бандан муъмин низ дӯсти Худои таъолост. Чун бар дари марғ расид, буи дӯст биёяд ва роҳат бинад. **Фа равху ва райҳону ва чаннату лағминн.**

Ва дар қисса омадааст, ки чун талхӣ чон қандан кашад, Худои таъоло гӯяд, ки он дӯсти ман аст ва ҳар гоҳ қонаш ба халқум расад, башорат диҳанд, то роҳат ба вай расад, то муъ-

⁶ Куръон: 12, 94.
• Куръон: 12, 95.

• Куръон: 12, 96.

мин аз он талхӣ халосӣ ёбад. Ва мефармояд, ки эй муъмин ба сабаби маъсияти ғафлат роҳи амру наҳйам надида. Аммо нолону гирён ба дари марг расӣ, пирохани мағфират ба ту бифиристам, то бар чашми тоъати худ ниҳӣ, дарсоъат бино шавӣ ва ҷои хеш дәр Биҳишт бингарӣ.

Алқисса, Юсуф (а) баъд аз рухсати Жожник се рӯзи дигар кори бародарон бисохт ва асқони некӯ ва ғуломони бисёр ва ҳазор шутур бори гандум ва дигар чизҳои хӯрданӣ ва аз анвоъи чомаҳои пушидани ҳар якеро алоҳида-алоҳида дод. Ва барои аҳли хеш ҳадия ба Қанъон фиристод, то ҷумла аҳли Қанъонро аз он насибе бирасид, ки шукронаи бозёфтани падар буд.

Гӯянд: Чихил шутур пур аз симу чомаҳои нафиси ҷудогона ба амориҳо ато фармуд. Ва як аморӣ мукалал ба ҷавохир барои аҳли ва ҳоҷибе ҳамроҳ карда бифиристонд. Баъд аз чанд рӯз ба Қанъон расиданд ва ҷанде таваккуф карда, аҳли байтро ба Қанъон гирифтанд ва ҳаволии Миср дароманд. Чун Малик Райён ин хабар бишнид, шод гашту гуфт, ки адои шукри ин ки аҳли байти худ ёфтӣ вочиб аст ва ҷандон мол, ки ҳадия ба ҷамоъат мавоҳиб кардӣ, маро хуш омад ва ҷандон ки мол мехоӣ, аз ҳазина бардор ва ба шукронаи он мӯхтоҷонро бидех. Пас аз худ ҳам ҳадияи хос ба Яъқуб (а) фиристод. Пас Юсуф (а)-ро бифармуд, то ҳама Мисро ба дебоҳи ҳарир биёростанд ва кӯшҳои ҷудогона дарсохтанд.

Юсуф (а) маъа ҳоҷибони бохушу лашкариёни дебопӯш ҷара бар сар дошта ду манзил аз Миср берун омад. Чун Яъқуб (а) ба аҳли байт ба Қанъон наздиктар омад, ҳар ҳоҷиберо, ки мидидӣ, мегуфтӣ, ки Юсуф (а) кучост, гуфтанд мо ҳама бандагони ӯем, то ҳаштод маркаб шутур аз пеши Яъқуб (а) бигзашт. Он гоҳ Юсуф (а) бо ҳашмат ва асбоб расид. Яъқуб (а) дар он аморӣ меомад, ки Юсуф (а) фиристода буд. Юсуф (а) сӯи падар оҳанг кард. Ва дар тафсир аст, ки Малик Райён Юсуф (а)-ро гуфта буд, чун падарро бубинӣ, аз асп фуруд маё, агарчи падари туст, магар мулукро пиёда шудан раво нест. Юсуф (а) миёни ҳукми малик ва ҳурмат доштани падар фуру монда, ба гузоридани намоз дар масҷиде рафт ва ба хоб шуд. Дар он мешунид, ки гӯянда ўро мегуфт: «Ҳар кӣ махлуқеро дӯст дорад, фармони вай бояд барад, ки махлуқ афв накунад». Юсуф (а)-донист, ки ҳидояти Худост андар ин хикмати аззаву ҷалл.

Пас Яъқуб (а) ба таъзим аз шутур фуруд омада Юсуф (а)-ро дар амории худ гирифт. Ҳар ду зор-зор бигристанд ва ҳама халқ гирён шуданд. Ва бародарону лашкариён пиёда шуданд ба Миср омаданд ва зару гавҳар бар эшон нисор карданд.

Ва дар қисса чунин омадааст: Чун Яъқуб (а) дар лашкар

ДК БС
расид ва харчи дар гурӯҳи эшон рояту алам буд ҳама кӯтоҳ
гашт ва сари Яъқуб (а) аз ҳама боло шуд, то ҳама халқ би-
диданд ва мутаъаҷчиб шуданд. Ва гуянд, ки гоҳ Яъқуб (а)
бихандид ва Юсуф (а) бигрифт ва гоҳ Юсуф (а) бихандид ва
Яъқуб (а) бигрифт. Ин чо ишорати ошкона аст, зеро ки ошиқ
бигрияду маъшук бихандад. Пас Яъқуб (а) бо аҳли байти худ
дар он кӯшкҳо, ки ба чиҳати эшон сохта буданд, фуруд омад.
Юсуф (а) модару падари худро бар тахти мукалал бинишо-
нид. Қавлуху таъоло: **Ва рафаъа абавайҳи љала-л-ъарши**
ва харру лаху суччадан^а.

Яъне: бародарон Юсуф (а)-ро таҳият оварданд. Юсуф (а)
ба падар гуфт, қавлуху таъоло: **Ва қола ё абати ҳаза**
тавилу рувёя мин қаблу қад қаъалаҳо рабби ҳаққан.^б

«Хобе, ки дида будам, ки ёздаҳ ситораю офтобу моҳтоб
маро дар хоб сачда карда буданд. Худои таъоло он хоб рост
гардонид». Пас рӯзи дигар тамоми аҳли Миср ҳадияҳо овар-
данд. Чандон мол чамъ шуд, ки аз ҳадди шумору ҳисоби рост
даргузашт. Юсуф (а) он ҳама молро ба бародарон дод. Пас
Малик Райён барои дидани Яъқуб (а) омад. Худои таъоло ба
баракати суҳбати Яъқуб (а) вайро давлати мусулмонӣ каро-
нат кард. Ва сабаби мусулмонии Малик он буд, ки чун ба ди-
дори Яъқуб (а) омад, нуре дид, ки аз сари Яъқуб (а) метофт.
Мутаҳаййир шуда, мусулмон шуд. Он гоҳ Яъқуб (а)-ро гуфт:
«Ин фарзанди туст?» Гуфт: «Бале». Гуфт: «Ман аз Юсуф (а)
бағоят розиям, ки ҳама милкати худ ба-д-ӯ тафвиз намудаам».
Яъқуб (а) гуфт: «Ҳама нисори Худост, он чи хоҳад мекунад».

Ва дар ахбор чунин ривоят кардаанд, ки дар сарои Малик
ҳафт осиёсанг зари сурх, ҳар яке ба вазни панҷ ҳазор ман буд.
Рӯзе як санг бар пой Яъқуб (а) омад. Барҳосту аз сари даст
гирифта бияндохт. Баъд аз он бародарони Юсуф (а) иморатҳо
дар қанори Нил барпо карданд ва сукунат варзиданд.

Овардаанд, ки рӯзе Яъқуб (а) ба Юсуф (а) гуфт: «Агар
ман намедонистам, ки ту ба Миср монӣ, ту медонистӣ, ки ман
дар Қанъонам, чаро аз ҳоли худ огоҳӣ надодӣ?» Юсуф санду-
ке овард, ки дар он ҳама номаҳо навишта буд. Гуфт: «Ин но-
маҳоро навишта хостам, ки барои шумо бифиристам. Ҳар бор
ки менавиштам, Ҷабраил (а) биёмадӣ ва гуфтӣ: «Ё Юсуф, Ху-
дои таъоло мегӯяд, ки ҳанӯз вақт боқист, сабр кун!» Пас Яъқуб
(а) гуфт: «Худои таъоло ҳар чи хоҳад, ҳамон кунад».

Ва дар хабар омадааст: Яъқуб (а) аз Юсуф (а) пурсид, ки
бародарон бо ту чи карданд? У ҳеч нагуфт. Бародарон назди
падар омаданд ва гуфтанд: «Мо бад кардем ва гунаҳгорем, ам-

^а Куръон: 12, 100.

^б Куръон: 12, 100.

мо афв мехоҳем». К а в л у х у т а ʼ о л о: Қолу ё абона-стағфи
лаво зунубано инно кунно хотини^а.

Яъне: гуфтанд: эй падар, омӯрзиш бихоҳ барои мо. Гуфт,
к а в л у х у т а ʼ о л о: Қола савфа астағфиру лакум раббӣ ин-
наху ҳува-л-ғафуру-р-рахим^б.

Савол: Дар ин чӣ ҳикмат буд, ки Яъқуб (а)-омурзиши фар-
зандон дар он вақт нахост?

Ҷавоб: Дар тафсир чунин овардаанд, ки ваъдаи афв то ба
вақти субҳ андохта, зеро ки дуёи субҳи сахар мустаҷоб бувад.

Ва низ худовандони аҳбор гуфтаанд, ки Яъқуб (а) мухлат
аз баҳри он афғанд, ки Худои таъоло омурзиш он вақт кунад,
ки хасм розӣ шавад. Яъне аз Юсуф (а) бипурсад, ки аз бародарон
розӣ гашта ва хушнуд шудааст ё на. Пас ба иҷозати
Юсуф (а) дуё кард. Баъди чанде Яъқуб (а) даргузашт. Ну-
бувват ба Шамъун расид ва баъзе гӯянд нубувват ба Юсуф (а)
буд ва Юсуф (а) акби падар бисту ҷаҳор сол бизист. Чун ҳафт-
тоду ҳафт сола шуд, маргаш наздик расид ва гуфт: **Рабби қад
отайтани мина-л-мулки ва ʼалламтани мин таъвили-л-аҳодиси
фотира-с-самовоти ва-л-арзи анта валийи фи-д-дунё ва-л-
охирати тавафғанӣ муслимав-ва алхикнӣ би-с-солихин.**^в

Гуфт: «Парвардигори ман, маро подшоҳӣ додӣ, ва офарида-
гори замину осмон ва корсози ман дар ҳарду ҷаҳон туй. Маро
марг деҳ ба ислом, яъне ба саломати мусулмонӣ аз ин ҷаҳони
фонӣ бадар кун ва дар рӯзи Қиёмат маро боз марги анбиё маҳ-
шур гардон.»

Ва аз бародарон накл аст, ки гуфта буданд, ки чу подшоҳӣ
ва мамлакат дорад, ба рӯзи Қиёмат хамроҳи мулуқон хезад ва
аз ҷамиъи анбиё дур монад. Юсуф (а) шунида буд аз ин маъ-
нӣ дуё кард, ки ба саломати мусулмонӣ аз дори фано бигзо-
ру бо пайғамбарон барангез. Ва он гаҳ Юсуф (а) бимурду ба-
родарон ягон-ягон пайғамбар шуда, восили Ҳаққ гаштанд.
Эшонро то вақти Мӯсо дувоздаҳ тоифа шуданд. Худои таъоло
эшонро асбот хонд. Қиссаи Юсуф (а) ин буд, *валлоҳу аълам.*

ҚИССАИ «АСҲОБИ ҚАҲФ»

Чунин овардаанд, ки дар Рум подшоҳе буд ӯро Дакёнус
гуфтандӣ. Мар ӯро Худои таъоло мамлақати бисёр ва ҳашами
бешумор иноят карда буд. Рӯзе пеши вай хабар оварданд, ки
фулон подшоҳ бо фавҷи гарону сипоҳи белоён ба қасди вилояти

^а Куръон: 12, 97.

^б Куръон: 12, 98.

^в Куръон: 12, 101.

гу меояд. Дакѣнус бо мардони чаррор ва хижаброни корзор ба мудофаъати душман мустаъид ба ҳарбу қитол гардид.

Алҳосил, подшоҳе ки тохт оварда буд, кушта шуд ва писарони ӯ, баъзе гӯянд шаш ва баъзе гӯянд панҷ ба дасти Дакѣнус гирифтор шуданд ва эшонро ба хидмати худ дошт. Ва яке аз он ҷумла хидмате буд, ки ҳар гоҳ ба ҷои заруратӣ рафтӣ, ҷои обдасти ӯ ба об таҳорат додӣ, зеро ки Дакѣнус ҷунон фарбеҳ ва часиму шикамбурсург буд, ки даст барои обдасти худаш парасидӣ. Ва гӯянд, ки Дакѣнус даъвои худой ҳам мекард. Бино бар он шоҳзодагон, ки аз Ҳазрати Қарим ба хитоби «Асҳоби қаҳф» муҳотаб шуданд, ҷунончи Худои таъоло мефармояд: **Анна асҳоба-л-қаҳфи ва-р-рақими кону мин оётино ҷаҷабан^а.**

Тадбире мекашиданд, хилате менамуданд, ки чи гуна аз дасти он бадмаст раҳой ёбанду ба талаби Ҳаққ таъоло бишито-банд. Иттифоко рӯзе Дакѣнус ба ҷои заруратӣ рафт ва он ғулумро наёфт, ки мақоми мазкураш бишӯяд. Ночор ҳукм кард, то сад ҷӯб бизаданд ва бародаронашро низ сад бизаданд ва таъкид намуд, ки оянда аз уҳдаи худҳо ғофил машавед. Чун шаб омад, шоҳзода наздики бародарон омада гуфт, ки ин малъун даъвои худой мекунад ва халкро ба сачдаи худ мефармояд. Акнун моро вочиб аст, ки хидмати ӯ накунем. Биёед, бархезем, то пой дорем, бигрезем ва Холиқи осмону заминро биталабем, то бошад, ки роҳи дин биёбем. Гуфтанд: «Некӯ мегӯй ва мо худ дер гоҳ меандешем, лекин сомоне намепазирад ва сура-те намебандад».

У гуфт: «Таъбире он аст, ки чун он лаъин ба бохтани гӯй дар майдон саф кашад, албатта маро ҳамроҳ хоҳад бурд ва ба бохтани гӯй ҳукм фармояд, то моён ба ҷусту чолокӣ лаъбу бозӣ созем, ки ўро хуш ояду таҳсин кунад. Чун рӯз ба охир расад, гӯй аз майдон берун занем ва шумо низ аспонро ҷавлон кунед ва ба баҳонаи гӯй бохтан дунболи ман гиред, то ба иттифоки якдигар аспонро ҷавлон диҳем, ки ба як част аз ҷашми эшон ғоиб шавем. Пас аз аспон фуруд оем ва ҷомаҳоро аз бадан барканем ва либоси хокистарӣ бипӯшем ва аспонро сар дода, рӯ ба роҳ ниҳем. Он гаҳ гумон ба гурехтани мо кунанд, ки яқруза роҳ рафта бошем.

Бародарон ба-д-ин иттифок карданд ва корҳо бисохтанд. Рӯзи дигар дар хузури Дакѣнус даромаданд ва бар маҳалли худҳо истоданд. Он лаъин калимоти даъвати худойи худ, ки лаънат бар ӯ бод, бар сари тахт нишаста мегуфт. Ҳам дар он асно гурба аз қаср бар вай афтод. Дакѣнус битарсид. Эшон ба хотири худҳо гузарониданд, ки агар ин мардуд Худо будӣ, ҷа-ро тарсидӣ. Пас маълум шуд, ки ин малъун даъво бар ботил

^а Куръон: 18, 9.

мекунад. Хамон замон Шайтон ба сурати инсон пеши вай омаду гуфт: «Эй малъун, агар даъвои худой мекунӣ, магасеро, ки аднотаринҳои зӣ рӯҳ аст, биёфарин, то ман бидонам, ки даъвои ту ҳаққ аст. Он малъун ба бахона пеш омаду гуфт: «Ман зишттарини чонварро пайдо намекунам». Шайтон гуфт: «Худое, ки инчунин зишттарин пайдо кардааст, дар он ҳам маслаҳате ҳаст». Пурсид чӣ маслаҳате хоҳад буд? Гуфт: «Вақте ки ту ба чои зарур бинишинӣ, чойи махсусат нишинад. Дасту пойҳо олоида бар риши ту омезад».

Баъд аз ин Шайтон ғоиб шуду ӯ шарманда гардид. Чун рӯзи дигар Дакёнус ба бохтани гӯй рӯй ба сӯи майдон кард, он шоҳзодагон низ ҳасби фармоиши ӯ сармаст ба майдон даромаданд ва гӯйро бирабуданд ва лаъбҳо карданд, чунон ки Дакёнусро хуш омад, ки фардо эшонро ба хилъат сарфароз намоям ва бинавозам. Чун рӯз охир расид, эшон ҳасби ваъда рӯй аз майдон берун бурданд ва ба лаъб машғул буда, охиста-охиста бозикунон дуртар мерафтанд. Дакёнус эшонро ҳамчунон ба бозӣ гузошта вақти шом бо ҳоҷибон ба даргоҳи худ бозгашт. Эшон фурсатро ғанимат шумурда, ба торикии шаб аспнро шитоб ронданд ва таваккул алаллоҳ намуда, рӯ ба сӯи биёбон ниҳоданд.

Чун рӯзи дигар баромад, аспнро сар доданд ва либосҳо бадал карданд ва ба канори шаҳр расиданд. Ногоҳ аз посбоне дучор шуданд. Гуфт: «Эй азизон, шумо кучо меравед?» Гуфтанд: «Бо талаби Холиқи арзу само бурун омадаем». Шубон гуфт: «Он Худой кадом ает?» Гуфтанд: «Худои осмонҳо ва замин аст ва морову туро ва ҳам ҳаҷдаҳ ҳазор олам офаридааст ва аз мулки адам ба мулки вучуд оварда». Шубонро аз ин суҳанон яқин афзуд ва дарҳол гӯсфандонро гузорида, мулозими суҳбаташон гардид. Ва ӯро саге буд ҳамроҳи эшон шуд. Гуфтанд: «Сагро бозгардон, зеро ки агар вай бонг кунад, гирифторм оем». Шубон ҳарчанд, ки санғҳо барзад, ҳатто ки захмҳо ба дасту пояш бирасид, боз нагардид.

Саг ба фармони Худой таъоло ба суҳан даромад ва гуфт: «Эй азизон, маро мазанед, ки ман он Худойро бишиносам, ки шумо ба талаби вай меравед». Бо истимоъи ин маънӣ ҳама мутаъаҷҷиб шуданд ва нармадил гаштанд ва сагро бар китфи худҳо ниҳоданд ва равон шуданд. Ва ҳама шаб бирафтанд, чун рӯз рушан шуд, ба ғоре дарҳазиданд ва гуфтанд: «Замоне биёсоем ва мондагӣ роҳ дур намоем». Пас хоб бар эшон муставлӣ шуд. Қавлуҳу таъоло: Фа зарабио ӯало озониҳим фй-л-кахфи синина ӯададо^а.

Алқисса, Дакёнус эшонро наёфта ғамгин шуда, саворонеро

^а Куръон: 18, 11.

ки ба дунболашон фиристода буд, таҷассус карда, бар ҳамон ғор расиданд. Ба фармони Худои таъоло дахони ғор мисли сӯрохии мӯрча ғашт ва аз эшон нишоне наёфта, ноумед бозғаштанд. Ва баъзе ғӯянд, ки ба канори ғор мурда ёфта буданд, ба фармони сипаҳсолоршон ба ғоре дарандохтанд. Аз он рӯз лақабашон «Асҳоби қаҳф» шуд. Ва баъзе ғӯянд, ки эшон баъзе писари матбахӣ ва баъзе писари нонпази шоҳ буданд ва малик аз он ҷумла якеро ба омӯхтани ҷоду назди ҷодугари собиқ, ки пир шуда буд, маъмур намуда. Рӯзе он писар мерафт, дар роҳ ба роҳибе мулоқӣ шуда. Роҳиб гуфт: «Кучо меравӣ?» Гуфт, ки ба омӯхтани ҷоду меравам. Гуфт: «Ҷоду куфр аст, чаро мусулмон наштавӣ?» Дарҳол мусулмон шуд. Подшоҳ фармуд, ки он кӯдакро ба дор кашанд. Ғӯянд, ки панҷ бор бар дор карданд, аммо ба фармони Ҳаққ таъоло саломат бимонд. Писар гуфт: **оманту би рабби-л-ъоламин**. Охираш ўро ба қайд доштанд ва панҷу шаш писарони дигар, ки ҳамчинси ў буданд, бо вай даромехтанд ва машварат намуда, ба ҳилате ўро халос карда, ба иттифоқи якдигар рӯ ба талаби Худои таъоло ниҳоданд ва ба ғоре даррафтанд.

Алҳосил, сесаду нӯҳ сол хуфта бимонданд. Чунончи Худои таъоло мефармояд, қавлуху таъоло: **Ва лабису фӣ қаҳфиҳим салоса миатин синина ва-здоду тисъан.**^а

Ва номи эшон, ки баъзе аз таворих маълум шуда, ин аст: номи аввал **Ямлихо**, номи дуюм **Максаламино** ва номи саввум **Фармонус** ва номи чаҳорум **Мартус** ва номи панҷум **Сартус** ва номи шашум **Хартус** ва номи ҳафтум **Кашфутит** ва номи он сар **Катмир** буд. Аммо ададашон Худои таъоло хуб медонад, чунончи мефармояд, қавлуху таъоло: **Кул рабби аъламу биъидатяҳим мо яъламуҳум илло қалил.**^б

Ва баъд аз сесаду нӯҳ сол бедор шуда, бо якдигар гуфтанд, қавлуху таъоло: **Қола қонлун минҳум кам лабистум қолу лабисно явман ав баъза явмин.**^в

Яъне: мо дар ҳоб як рӯз ё баъзе аз рӯз мондем. Ва боз гуфтанд, қавлуху таъоло: **Қолу раббукум аъламу бимо лабистум.**^г

Гуфтанд: Худои шумо донотар аст, бар он чи, ки дар ҳоб монданд.

Чун аз ҳоб бедор шуданд, гурӯснағӣ ва ҷӯъ бар эшон ғолиб омад. Ямлихоро ба овардани нон ба бозор фиристоданд ва ду динори рочиулвақти Дақёнус ба вай доданд. Чун ба бозор омад ва он динорро ба дӯкони нонфурӯш дод, ў гуфт: Магар мол аз

^а Қуръон: 18, 25.

^б Қуръон: 18, 22.

^в Қуръон: 18, 19.

^г Қуръон: 18, 19.

гайб ёфта, зеро ки дар динори ту саҷъи Дақёнус мебинам. Солхо баромадааст, ки ӯ доъии ачалро лаббайк иҷобат гуфтааст. Шарикам кунӣ ва чизе бидиҳӣ, бехтар ва илло ба ҳузури подшоҳи замон хоҳам бурд ва ҳама ганҷ аз ту базур бистонам. Ямлихо қиссаи ҳоли худ ба ӯ гуфт. Мардум бар сари мақолоти эшон чамъ шуданд ва хабар ба Малик расониданд. Подшоҳ Ямлихоро ба ҳузури худ талабида, аз ҳоли эшон пурсид. Ямлихо гуфт: «Мо аз зулми таъаддӣ подшоҳ Дақёнус гурехта, ба ғоре дарҳазида хуфта будем. Чун аз хоб бедор шудем, гурӯснагӣ бар мо ғолиб омад, то эшонро дар ғор дошта барои харидани нон омада будам. Подшоҳ мутаъаччиб шуда, ба олимони даргоҳ мутаваҷҷиҳ шуд. Ушон муттафиқулқалима ба арз расониданд, ки он чи Ямлихо мегӯяд, мо дар китоби таворих дидаем.

Подшоҳи замон мусулмон буд, шавқаш ба дидорашон афзуду бо шавқати шоҳӣ савор шуда, ҳамроҳи Ямлихо ба наздики ғор расид. Ямлихо гуфт: «Эй подшоҳ, агар ту ба ин шону шавқат назди эшон биравӣ, ағлаб, ки битарсанд ва аз ту сухан нагӯянд. Замоне ин ҷо ба пой бош, то ман эшонро хабари падруд кардани Дақёнус ҷаҳонро бифасонам ва хотирчамъ созам ва башорат диҳам, ки алон подшоҳ мусулмон аст. Ямлихо ба дастури подшоҳ даруни ғор рафта ва аҳвол ҳама бозгуфт ва хабари подшоҳ бознамуд. Гуфтанд, ки моро ба таъому шароб ҳоҷате боқӣ намондааст ва бо ҳеч кас дар ин олам қоре набуд, ки берун равем. Мо худ Худованди хешро ёфтаем. Ин бигуфтанду боз бихуфтанд.

Подшоҳ интизорӣ кашида хост, ки андаруни ғор равад, аммо ба тарафе роҳе наёфта ноумед бозгашт ва таассуф хӯрда, дар домани он кӯҳ масҷиде ва рабате бино кард. Гӯянд: Чун асҳоби қаҳф баъд аз сесаду нӯҳ сол бедор шуда буданд, сағ низ бедор шуда, чун эшон хуспиданд, сағ низ хуфта. Уламо гӯянд: Худои таъоло фариштагонро бар эшон номзад кардааст, ки паҳлӯ ба паҳлӯ бигардонанд ва бодқаше аз Биҳишт оварда, бод мекунанд ва тобиши офтоб бар эшон наёяд. Чунон ки Худои таъоло хабар фармудааст: **кавлухутаъоло: Ва таро-ш-шамса изо талаъат тазовару ёан қаҳфихим зота-л-ямини ва изо ғарабат тақризухум зота-ш-шимоли ва хум фӣ фаҷватин минху^а.**

Яъне: чун офтоб тулӯъ шавад, аз тарафи дасти рости он ғор меояд ва чун фуру шавад, аз дасти чапи он ғор меравад. Бинобар он асари гармою осеби сармо ба эшон намерасад. Ҳаққ таъоло ба фазли хеш то ба Қиёмат нигоҳ хоҳад дошт. Ва гӯянд: қабли Исо (а) дар ғор ҳазиданд ва баъзе гӯянд дар аҳ-

^а Куръон: 18, 17.

ди Исо (а) буданд ва бар Инчил имон оварда. Аммо аксар ба опанд, ки мазхабашон чуз Худо касеро надонад. *Валлоху аълам биссабов.*

КИССАИ ШУЪАЙБИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОТУ ВАССАЛОМ

Шуъайби пайғамбар (а) аз фарзандони Солиҳ *алайҳиссалом* буд. Ва Ҳазрати Рисолатпаноҳ *саллаллоху алайҳи ва олиҳи ва саллам* ўро хатиби анбиё хонд. Аз баҳри он ки ҳама умр фасиҳуллисон буд ва қавми худро даъват мекард. Қавлуху таъоло: Ва ило Мадяна ахоҳум Шуъайбан қола ё қавмиъбудуллоҳа мо лакум мин илоҳин ғайруху ва ло танқусу-л-микёла ва-л-мизона инни арокум бихайрив-ва инни ахофуъалайкум ғазоба явмин-муҳит.^а

Яъне: фиристода шуд Шуъайб ба аҳли Мадян.

Пас даъват кард ва гуфт: «Ё қавм, Худойро парастед ва ғайр аз Худои таъоло бутонро напарастед. Ва паймонаҳову тарозухо рост кунед. Ман метарсам, ки Худои таъоло шуморо азоб кунад». Кофирон ҷавоб доданд, ки мол аз мост, хоҳ зиёда фурушем, хоҳ камтар. Ба вазну кайли мо туро чӣ кор аст? Боз Шуъайб гуфт: «Агар Худойро ба поки напарастед ва мизону кайдро рост надоред, шуморо азоб расад, чунончи қавми Нух ва Худ ва Солиҳ ва Лутро расид; қавлуху таъоло: Ва ё қавми ло яҷриманнакум шикокӣ ан юсибакум мислу мо асоба қавма Нухин ав қавма Худин ав қавма Солиҳин ва мо қавму Лутин минкум би баъидин.^б

Эшон ҷавоб доданд, қавлуху таъоло: Ё Шуъайбу мо нафқаху касирам-миммо тақулу ва инно ла нарақа фино заъифан ва лавло раҳтука ла раҷамнока ва мо антаъалайно биъазиз.^а

Гуфтанд: «Он чи ту гӯӣ, намефаҳмем. Ва кош агар қабилаи ту намебуд, мо туро сангсор мекардем». Боз Шуъайб (а) гуфт: «Аз Худои таъоло аззаву ҷалл битарсед ва моро ростгӯю мушфики хеш донед. Ҳарчанд ки гуфт, фоида надошт. Чун Шуъайб (а) аз эшон ноумед гашт, ночор бар эшон нафрин кард. Пас Ҷабраил (а) даррасид ва гуфт: Ё Шуъайб (а), наздик аст, ки Худои таъоло азоб бар қавми ту мерасонад. Бархезу аҳли хеш ва касоне, ки имон бар ту овардаанд, баргир ва аз миёни ин қавм берун шав.

Пас Шуъайб (а) ба аҳли иёли хеш ва мусалмонон, ки ҳазору ҳафтсад тап буданд, баргирифтӯ роҳӣ шуд. Ва кофирон

^а Куръон: 11, 84.

^б Куръон: 11, 89.

^в Куръон: 11, 91.

механдиданду мегуфтанд, ки шумо кучо меравед? Шуъайб (а) гуфт: «Ман ба фармони Худои таъоло меравам, ки ба шумо азоб хоҳад расид». Чун аз шахр фарсанге рафта, манзилгех намуданд, Ҷабраил ба ҳукми Худои таъоло даррасиду гуфт: «Азоб ба қавми шумо ба вақти субҳ хоҳад расид».

Чун шаб бигзашту Шуъайб (а) барои намоз бархост ва қавми бағӣ дар шахр ба хонаи худро рафта буданд, ки Ҷабраил (а) бонге бар эшон зад ва аз ҳайбати овоз ҳама якбор бимурданд ва чаҳорпоён низ ҳалок шуданд ва оташе аз осмон баромад ва ҳамаро бисӯхт. Пас Шуъайб (а) гуфт: «Ё Бори Худоё, акнун чӣ кунам ва кучо равам ва чӣ амр аст?» Нидо омад, ки ба хонаи хеш бозбирар. Пас Шуъайб (а) бо қавми хеш даромад ва дид, ки ҳама сӯхтаанд.

Минбаъд бо амри Худои таъоло боз Мадян ободи бисёр шуд ва дарахтон бори дигар сабз шуданд ва баргу бор оварданд. Пас Шуъайб (а)-ро шарият омад, то дувоздаҳ сол қавми хешро шарият омӯхт. Пас аз ҳалоқи қавми хеш чандон бигрист, ки нобино шуд. Ва дар қисса омадааст, ки Ҷабраил омаду гуфт, ки Худои таъоло мефармояд, ки чаро мегирӣ? Агар мехоҳӣ, чашмат боздиҳам ва агар орзуе дорӣ, барорам ва агар бими Дӯзах аст, туро аз Дӯзах эмин гардонам ва агар аз баҳри Дунё мегирӣ, Дунё медиҳам. Агарчи он доно дар кори бандагони худ донотар аст, аммо хост, ки хоҳиши Шуъайб (а) дарёбад. Шуъайб (а) гуфт: Ё Ҷабраил (а), аз инҳо форигам, валекин ба орзуи дидори Ҳаққ таъоло мегирям. Ҷабраил (а) гуфт: «Ё Раб, ту донотарӣ, ки Шуъайб чӣ мегӯяд». Нидо омад: Чашме, ки ба орзуи дидори Мо нобино шуд, дармони ӯ чуз дидори Мо набошад ва аз Мо салом ба Шуъайб (а) расон ва бигӯ: ҳамчунон нобино бош, ки ба дидори Мо бираси ва дидори бечуни Мо бубинӣ.

Алқисса; дувоздаҳ сол Шуъайб нобино шуда, пайғамбарӣ кард, то он ки Мӯсо (а) ба-д-ӯ расид ва шарҳи ин дар қиссаи Мӯсо (а) мазкур хоҳад шуд. Ва баъд аз рафтани Мӯсо алайҳиссалом ҳафт сол бо чаҳор моҳ бизист.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ЮНУСИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОМ

Овардаанд, ки Юнус (а) аз авлоди Худ (а) буд. Худои таъоло ӯро дар шахри Найнаво ба пайғамбарӣ фиристода буд. Акнун он шахро Димашқ хонанд ва дар он ҷо қавме буд аз оли Самуд. Абӯбакри Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* аз Расул *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* пурсид: «Қавми Юнус (а) чанд буд?» Ҳазрат (с) фармуд: «Саду бист ҳазор лақ аз он

окилу болиғ ва ғайри онҳо нофармон буданд». Чунончи Ҳаққ таъоло мефармояд: **Ва арсалноҳу ило ммати алфин ав язидуна^а**.

Ва дар кисса чунин омадааст, ки Юнус (а) дар миёни эшон чихил сол даъват мекард ва мегуфт, ки эй қавм бигӯед: **ло-ило-ха иллаллоҳ Юнус (а) расулуллоҳ** ҳаргиз нагуфтандӣ. Ва мегуфтандӣ, агар пора-пора кунӣ, ҳаргиз туро расулуллоҳ нагӯем. Он гаҳ Юнус (а) аз эшон навмед гашт ва ғамгин шуд. Ва ин қавм бутпараст буданд. Юнус (а) гуфт, ки Худои таъоло мегӯяд: Шумо бутонро чаро мепарастед ва маъбуд медонед ва аз ибодати офаридгори худ ғофил бошед.

Қавми Юнус (а) ба ҳеч ваҷҳ сухани ӯ нащиданд ва фармон набурданду биранҷониданд ва озор доданду гуфтанд, ки мо Худоятро намепарастем. Юнус (а) очиз гашт ва аз дасти эшон ба дод омада гуфт: «Ё қавм, чун фармони Худои таъоло намебаред, акнун омодаи азоби ӯ бошед». Гуфтанд: «Азоби ӯ чи гуна бошад?» Гуфт: «Бар шумо оташи Дӯзах фириштад». Гуфтанд: «Раво бошад». Юнус (а) аз Ҳаққ таъоло азоб хост. Нидо омад: Чун вақти азоб ояд, бифириستم. Юнус (а) аз миёни эшон хашмнок бархост ва беруи рафт. Аз қазои илоҳӣ ба Юнус (а) бисёр ибтило расид, қ а в л у х у т а ъ о л о: **Ва зо-н-нуни из за-хаба муғозибан фа занна ан-лан нақдира ғалайҳи.^б**

Н у к т а: Агар пурсанд, ки Юнус (а)-ро чаро дар шиками моҳӣ боздошт, ҷавоб он аст, ки Худои таъоло халқро бинамуд, ки мо ба касе хешӣ надорем ва аз махлуқот сивои тоъату хидматгорӣ намехоҳем. Чун ӯ расул буд, аз фармони Ман рӯ бигардонид ва бе ҳукми мо ҳичрат кард, ўро ба моҳӣ додем, то халоиқ бидонанд, ки сазои нофармонӣ чунин бошад.

С а в о л: Агар, пурсанд, ки Юнус (а) хашм аз кӣ гирифт: агар гӯем бар кофирон гирифт, то чаро ба азоб мубтало шуд ва агар гӯем бар Худо гирифт, ки чаро зудтар азоб нафиристод? Пас аз пайғамбарон раво нест, ки ба Офаридгор хашм гиранд. Ҷавобаш ин аст, ки Ҳаққ таъолоро ёд накарда, хашм бар кофирон гирифт. Винобар Худои таъоло ўро дар бало андохт. Ҳикмат он аст, ки Худои таъоло аз баҳри ибрати муъминон пайғамбарни худро ба изои андаке ҷурм дар шиками моҳӣ боздошт. Акнун бояд, ки муъминон ба беризони Худои таъоло қазар кунанд ва он чӣ ризои ӯ бошад, розӣ шаванд, то ҳама вақт хоҳиши дили муъминон ба ҳасби орзу барояд.

Пас Юнус (а) ба канори дарё шуд. Дид, ки мардумон дар киштӣ убури мешаванд. Вай низ дар он киштӣ нишаста, се шабонарӯз бирафт. Рӯзи чаҳорум ба вақти чошт торикӣ падида

^а Куръон: 37, 147.

^б Куръон: 21, 87.

омад ва моҳни азим сар аз дарё бароварда, киштиро аз ҳаракат боздошт. Гуфтанд, ки касе дар миёни мо гунаҳгор аст, ўро тафаҳхус карда ба-д-ин моҳӣ диҳед, то бозгардад ва мо халосӣ ёбем. Ва агар чунин накунад, пас киштиро бишканад, мо ҳама халок шавем.

Чун Юнус (а) бишнид, бархосту гуфт, ки ман дар миёни шумо гунаҳгорам, маро ба моҳӣ диҳед. Гуфтанд, ки дар ту нишони зоҳидӣ мебинем, ту аз ҳама донотарӣ ва мо аз ту гунаҳгортарем, ба-д-ин моҳӣ туро кай диҳем. Ягон-ягон худро ба моҳӣ арз карданд ва тани хеш ба моҳӣ медоданд. Ҳеч касро қабул накард. Юнус (а) гуфт, ки ман ба шумо гуфта будам, ки гунаҳгорам ва моҳӣ маро мехоҳад, зеро ки аз муниби хеш гурехтам. Пас ба номи ҳар яке қуръа андохтанд. Се мартаба ба номи Юнус (а) баромад. Ночор пеши моҳӣ андохтанд. Моҳӣ даҳан боз карда, ўро фуру бурд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : **Фалтакамаҳу-л-хуту ва ҳува мулим.**^а

Дар тафсир омадааст, ки моҳӣ дар суҳан омад ва гуфт: «Эй пайғамбар, Худои таъоло маро фармудааст, ки туро неқӯ дорам ва ҳалок накунам. Акнун Худои аззаву ҷалл шиками ман зиндони ту кард. Ҳар гоҳ, ки хоҳад, халосӣ диҳад». Боз гуфт: «Ё набияллоҳ, дар шиками ман аз дил ҷои поку покизатар нест, зеро ки ман Худовандро ба дил мешиносам ва тасбиҳи ӯ мекунам. Акнун он дил ибодатгоҳи ту бошад».

Пас эй бандагон, бингаред, ки моҳӣ ибодати Худои таъоло чи гуна адо кунад. Чаро дар ҳама авқот ўро напарастед ва ибодати ӯ накунад? Муъминон, ки биҳишти ва яғонаи Худои таъоло ва орифанд, ҳаргизу ҳароина дили худро ба маъсият наёлоянд.

Алқисса, Юнус (а) ба дили моҳӣ фуруд омад ва он моҳӣ то чихил рӯз даҳан кушода дошт, то Юнус (а) озор наббад. Зеро ки ӯ яғонаи Худо бувад ва бар ошно хонаи танг нашоад, чихил шабонарӯз на таъом хӯрд ва на об нӯшид, магар ӯ зикри таъоло ҳамеша мекард, ҳатто ки қуввате боқӣ намонд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : **Фа лав ло аннаҳу қона мина-л-мусаббиҳина ла лабиса фи батниҳи ило явми юбъасун.**^б

Пас агар Юнус (а) қасиру-т-тасбиҳ ва-т-тақдис набудӣ, албатта ӯ дар шиками моҳӣ то рӯзи Қиёмат бимондӣ. Акнун ин ҷо ишоратест ба бандагони Худои таъоло, ки Юнус (а) тасбиҳу тақдис дар шиками моҳӣ бихонд, то начот ёфт. Пас чи ачаб аст, ки муъминон низ ба зикр қадам ба қадам буда, аз Дӯзах растагорӣ ёбанд. Ҳикмате дигар ба шиками моҳӣ доштани пайғамбари Худоро он буд, ки моҳиёни дарёро дарду беморӣ мерасид ва аз тасбиҳу таҳлил бознаме монданд. Гуфтанд: «Бори

^а Қуръон: 37, 142.

^б Қуръон: 37, 143.

Худоё чун одамиён бемор шаванд, ба илоҷ эшонро шифо диҳӣ, чи будӣ агар моро низ доруе фармой, то аз он мароҳим роҳат ба мо расидӣ». Хукм қард, ки Юнус (а) дар шиками моҳӣ рафт, ҳар моҳӣ, ки ўро бибӯяд, аз ҳар дарду беморӣ эмин бошад. Аз баракати Юнус (а) он моҳӣ то рӯзи Қиёмат аз олому аском маҳфуз монд. Ҳар ки ўро бибӯид, ҳамчунон роҳат ёбад. Ишорати дигар он аст, ки он моҳӣ чихил шабонарӯз ба Юнус (а) сӯхбат дошт. Ҳаққ таъоло ўро то Қиёмат сабаби роҳати моҳиёни дарё қард.

Пас эй муъмин, ту бар ишқу муҳаббати Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* умри худ даргузаронӣ, чи аҷаб ки ба баракаташ аз маразу васвасаи Шайтони лаъин ва тақсири синин роҳат ёбӣ ва аз баракати суҳбати авлоди Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* низ, ки ба ҳасан эътиқод дорӣ ва монанди ҷон гиромӣ меконӣ, иллатти зиллати бемории маъсият аз ту дур шавад ва аз ҷумлан растагрон бошӣ.

Ва аз баракати Юнус (а), ки дар шиками моҳӣ буд, аз бӯи он моҳӣ ҳамаи моҳиёни дарёро роҳат расид. Пас Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* аз ҷумлаи анбиё *алайҳиму-с-салоту ва-с-салом* афзалу беҳтар ва ҷасади шарифӣ ў дар замин аст. Чи аҷаб ки агар муъмин он заминро бибӯяд ва бибӯсад, дарсоаът аз шарафи Муҳаммади расулulloҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба азоби гӯр нарасад ва роҳат ёбад. Қ а в л у ҳ у т а ъ о л о: **Ва мо коналлоҳу ли юъаззибахум ва анта фиҳим ва мо коналлоҳу муъаззибахум ва хум ястағфирун.**^а

Сабаби дигари дар шиками моҳӣ боздоштан он буд, ки ҳама моҳиёни дарё ба тасбиҳи хеш менозиданд ва мегуфтанд, ки мо мусаббиҳонем ва ба тасбиҳ аз одамиён бештарем. Ҳаққ таъоло хост, ки ба эшон бознамояд, ки дар ниъмати тасбиҳ чандон кимате надоранд ва дар зиндон Юнус (а)-ро бубинанд, ки чи тасбиҳу ибодат дар ҷои тангу торик мекунанд. Чун Юнус (а) дар шикам чунон тасбиҳу ибодат қард, моҳиёни аҳли дарё шарманда шуданд.

Ва Худои таъоло панҷ пайғамбарро ба бало мубтало гардонид ба буд, ки онҳо дар балову миҳнат тасбиҳу ибодат ҳамекарданд. Ва фариштагонро аз он намоиш ва итоб буд, то дигар бор зикрҳои ботил накунанд. Аввал Нух (а)-ро дар балову ранҷи қавм гирифт қард. Дуюм Иброҳими Халилulloҳро ба оташи Намруд мубтало гардонид, дӯстӣ ва яқини эшон ба фариштагон бознамуд. Сеюм, Юсуф (а)-ро ба бандагӣ андохт ва ба ранҷи зиндон мубтало сохт ва тоъати вай дар зиндон ба

^а Қуръон: 8, 33.

фариштагон намуд. Чаҳорум Аюб (а)-ро ба балои кирмон муб- тало гардонид ва сабру тоғати ўро ба фариштагон намуд. Пан- чум, Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва сал- ламро* шаби меъроҷ бар осмон бурд. Он сидку муҳаббати ў ба фариштагон намудор карду аз ҳама муқарраб гардонид, то он- ҳо бишиносанд, ки он чи қаромати одамиён аст, моро нест.

Омадем боз бар қиссаи Юнус (а). Он моҳӣ ўро аз ҳафт дарё бигзаронид, то аз ҳама қудратҳои Ҳаққ таъоло бидид. Ва он гаҳ баъд аз чиҳил шабонарӯз гуфт, қавлуҳу таъоло: **Фа нодо фй-з-зулумоти ал-ло илоҳа илло анта субҳонака иннӣ кунту мина-з-золимин.**^б

Яъне: Юнус (а) аз торикиҳо овоз дод, зеро ки дар чаҳор сӯ торикӣ буд: яке торикии зиллат, дувум торикии бими уку- бат, савум торикии дарё, чаҳорум торикии шиками моҳӣ.

Алҳосил, Худои таъоло тавбаи ўро иҷобат фармуд. Чунон чи мефармояд, қавлуҳу таъоло: **фа-стачабно лаҳу ва нач- чайноҳу мина-л-ғамми ва казолика нуҷи-л-муъминин.**^в

Пас ба ҳукми Худои таъоло Юнус (а)-ро ба канори дарё афғанд. Сипас он аз ин торикиҳо баромада, роҳат ёфта, чаҳор рақъат намози шукрона ба ҷо овард ва он намози пешин буд, ки имрӯз аст. Чун Юнус (а) бар гуноҳи хеш муътариф гашту муқирр омад, лоҷарам роҳат ёфт.

Алқисса, Юнус (а) аз миёни қавме, ки баромада буд, Ху- дои таъоло ба эшон азоб фиристод. Ногоҳ диданд, ки оташе аз осмон мисоли кӯҳ ва абри ғализ меомад, бар сари эшон биис- тод. Ҳама тарсида ба саҳро рафтанд ва се фирқа шуданд: фир- қае аз пирону ҷавонон ва фирқаи дуюм занону кӯдакон ва як фирқа шутурону чаҳорпоён. Пас ҳамаҳо сар бараҳна карданд, дар сучуд афтоданд ва аз Ҳаққ таъоло зинҳор хостанд. Ҳар гу- рӯхе мегуфтанд, ки эй Бори Худоё, мо ҳама тавба бикардём ва пайғамбарро нофармонӣ накунем ва наёзорем. Ва тавба кар- дем, агарчи мо мустаҳикки азобем, ин сутурони забонбаста бе- гуноҳанд, бар эшон раҳмат кун. Чун тазарруё зорӣ бисёр кар- данду бигристанд, Ҳаққ таъоло ба қараму лутфи хеш тавбаи эшонро қабул карда, он балоро бигардонид. Қавлуҳу таъо- ло: **Фа лав ло конат қарятун оманат фа нафаъаҳо имонуҳо илло қавма Юнуса ламмо оману кашафно ғайҳум ғазоба-л-хи- зий фй-л-ҳаёти-д-дунё ва маттағноҳум ило ҳин.**^а

Пас эшон аз азоб халосӣ ёфта, дар талоши Юнус (а) мебу- данд. Аз ҳар сӯ мечустанд ва дуё мекарданд, ки ё Бори Ху- до, он пайғамбарро ба қавми мо бозрасон. Чун Юнус (а)-ро моҳӣ дар хушкӣ андохт, ҳама узвҳову андоми ў нозуку заъиф

^б Куръон: 21, 87.

^в Куръон: 21, 88.

^а Куръон: 10, 98.

гяшта буд, ки таъом намехӯрд. Ва Аллоҳи таъоло ҳамон соъат ба фазлу кудрати ҳеш дарахти кадуро биёфарид ва ҳам дар он дам бору барг падида омад. Ва Юнус (а) дар зери сояи он дарахт аз гармон офтоб биёромид ва каду таъом шуд. Пас чихил рӯз-ба лаби дарё ба зери он дарахт нишаста бимонд ва каду меҳӯрд ва қуввате ҳосил кард. Қ а в л у ҳ у т а ё л о: *Фа набазноҳу би-л-ғарон ва ҳува сақимун ва анбатно ғалайҳи шаҷаратан мин яқтин.*^б

Он гоҳ ўро фармон омад, ки ба сӯи қавми ҳеш бозрав, ки он муъминон аз баҳри ту ғамгин ҳастанд ва бар талоши ту мекушанд. Чун Юнус (а) омад ҳама қавм ба истикболи ӯ омаданд ва мунодӣ карданд ва ба икром бибурданд ва шодиҳо намуданду шарифати Юнус (а)-ро ба феъл гирифтанд. То сию як сол дар миёни эшон буд, то он ки вафот ёфт.

Юнус (а) аз пайғамбарони мурсал буд, чунончи Худои таъоло мефармояд: **Инна Юнуса ламина-л-мурсалин.**^в

Ва ҷои дигар пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламо*^г хабар дод: Қ а в л у ҳ у т а ё л о: *Ва ло тақун касохиби-л-ҳути из нода ва ҳува макзум.*^д

Пас эй муъминон бидонед, ки Юнус (а) дар шиками моҳӣ чихил рӯз буд, бино бар он «Ёри моҳӣ» фармуд. Агар ҳазрати Абобакр (*раз*), ки чихил сол бо Расулуллоҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* сидқ варзид ва суҳбат дошт ва мисдоқаш фармудаи Худост, қ а в л у ҳ у т а ё л о: **Из ахрачаҳу-лазина кафару сония-снайни из ҳумо фй-л-ғори из яқулу ли сохибиҳи ло таҳзан инналлоҳа маъано.**^а

Агар ёри Пайғамбари мо хонем ва имоми муъминон донем, мучиби комили имон ҳоҳад буд. Ин буд қиссаи Юнус *алайҳиссалом*. *Валлоҳу аълам биссаवоб.*

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ АЮБИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОМ

Қ а в л у ҳ у т а ё л о: **Ва Айюба из нода раббаҳу аннӣ масса-ния-з-зурру ва анта арҳамур-роҳимин.**^б

Бидонӣ, ки Аюби пайғамбар аз ҷумлаи авлоди Айс буд. Не-кӯкору некӯрӯӣ буд. Ватани худ дар Шом дошт ва духтари Афроим бинти Юсуф (а)-ро ба ҳиболаи никоҳ даровард. Ғарибону занфонро некӯ доштӣ, то даҳ дарवेशро сер накардӣ, таъом нахӯрдӣ ва то он ки даҳ каси бараҳнаро ҷома напушондӣ, худ

^б Қуръон: 37, 145—146.

^в Қуръон: 37, 139.

^г Қуръон: 68, 48.

^а Қуръон: 9, 40.

^д Қуръон: 21, 83.

ҳаргиз напӯшидӣ. Пеш аз балои кирмон набӣ буд ва баъд аз балои кирмон расул шуд.

Ва дар хабар аст, ки Ҳаққ таъоло ўро моли бисёру фарзандони некӯрӯй ва аз ҳама чиз фароғат дода буд. Мудом, шабу рӯз ба тоъат машғул буд. Иблиси лаъин гуфт: «Ё Бори Худо, Аюб тоъати ту ба-д-он мекунад ва бо халки ту некӯй менамояд, ки ўро неъматҳои бешумору фарзандони хубкирдор бахшидӣ ва аз ҳама чиз фароғат додӣ. Ва илло чунин накардӣ. Агар маро бо ӯ мефиристӣ, бидонам, ки чӣ сон ба ибодати ту собиткадам бошад». Ҳаққ таъоло фармуд: «Туро ба вай гумоштам».

Ба қавли дигар онаст, ки фариштагонро бар вай ачаб омад, ки ачаб бандаест, ки чанд тоъату бандагӣ менамояд. Фариштагонӣ дигар гуфтанд: «Аюб тоъат ба қуввати он неъмат мекунад, ки Худои таъоло ўро каромат фармуда ва чашии дуруст дода ва аз фарзандон дил шод дошта. Лихозо абадулобод шукронаи он хоҳад кард. Худои таъоло фармуд, ки эй фариштагон, ман он неъмат аз он тамои бигирам, то шумо бидонед, ки ӯ аз баҳри неъмат тоъат намекунад, балки аз барои ризои ман менамояд. Чунончи бандагии ман дар вақти фароғат мекунад, дар ҳангоми тангӣ низ хоҳад кард.

Қавли дигар он аст, ки ӯ бало аз Ҳаққ таъоло худ хост ва гуфт: «Маро балое дех, то дар он сабр кунам ва бар савоби собирон бирасам». Ваҳй омад, ки ё Аюб аз ман офият хоҳӣ, на бало. Гуфт: «Ё Бори Худо, балое, ки аз ту расад, бех аз офият хоҳад буд». Пас ба хоҳиши хеш дар бало мубтало гашт.

Қавли дигар он аст, ки мубталоеро гуфт, ки дар ин сабр кун, ки бехтар аз шукр қардан неъмат аст. Чун инчунин гуфт, Худои таъоло ўро бар ин мубтало сохт.

Қавли дигар он аст, ки рӯзе яке ўро гуфт, ки Ҳаққ таъоло туро неъматҳои бисёр ва некӯни бешумор додааст. Аюб (а) гуфт: «Тоъату ибодат бисёр қардам ва шукри ӯ низ бешумор мекунам». Ин сухан аз ӯ Худои таъоло напӯшид, бало бар вай гумошт.

Ва дар хабар омадааст, ки аввал нуксоне ва заволе дар ман паид омад, чунон ки ҳама мол бирафт. Ва баъд аз он фарзандонаш бимурданд. Ва дар он водӣ чихил ҳазор гӯсфандон буданд, ҳама бимурданд. Шубон наздики шон омада дид, ки бар мусалло нишаста ибодат мекард. Гуфт: «Ё пайғамбари Худо, гӯсфандони ту ҳама якбор бимурданд». Гуфт: «Чи кунам, Худой дода буд, боз бурд. Ҳукми ӯ бар бандагон аст, ҳарчи хоҳад бикунад». Бархосту дар намоз шуд. Ва говон дар марғзор бисёр буданд, ногоҳ оташе афтод, ҳама бисӯхтанд. Гуфтанд: «Ё пайғамбари Худо, дар говони ту оташе афтод, ҳама якбор бисӯхтанд». Гуфт: «Чи кунам?» Бархосту дар намоз биистод.

Ва бори дигар шутурбонон омада гуфтанд, ки эй пайғамбари Худо, чандин ҳазор шутур ҳама якбор сӯхтанд. Гуфт: «Чи кунам, Худои таъоло дода буд, бозбурд». Рӯзи дигар ғалабонон омада гуфтанд, ки эй пайғамбари Худо, аспони ту ҳама ҳалок шуданд. Гуфт: «Чи кунам, Худои таъоло дода буд, бозбурд». Дигар оташе даромад, фарши хонаву айвон ва таҷаммул, ки дар сарои ӯ буд, ҳама бисӯхтанд. У намоз мекард. Оташ забона кашид, аз мардум овоз баромад, гуфтанд: «Чӣ ҳол дорӣ?» Гуфт: «Ханӯз шуқр аст, он чи дода буд, бозгирифт ва он чи аз ҳама беҳтар буд, мондааст, яъне динам ба саломат аст». Рӯзи дигар ҷаҳор писару се духтар, ки дар пеши муаллим дарс меҳонданд, муаллим бархосту ба шугле берун омад, дид, ки хона фуру нишаста ва хурдгон дар таи девор шуданду ҳалок гаштанд: Муаллим пеши Аюб (а) омаду гуфт: «Эй пайғамбари Худо, фарзандонат ҳама дар зери девор ҳалок шуданд». Гуфт: «Шаҳид гаштанд». Ва ба дарди фарзандон сабр мекард ва аҳли хонаро панд меод, ки бар мусибати фарзандон сабр кунед.

Ва баъд аз ҳафт рӯз дар ҳолати намоз дарде дар пояш даромад ва омос гардид. Дарсоъат захмҳо афтод, аммо дар ибодат ҳеҷ камӣ наменамад. Аз сари фарқи муборак то ба қадам ҳама пӯсида гашт. Ҳафт рӯз якҷо бимонд ва бархостан натавонист, аммо ибодату тасбиҳ фаваққ накард. Ва онҷунон беморӣ дар пушту бозу саъбтар шуд, ки дар бистарҳо бихуфтӣ ва аз ҷой ҷунбидан натавонистӣ, то ҷаҳор сол бигашт. Ҳамҷунон шуд, ки дар ҷисми муборак кирм афтод. Пас ҳама мардум, аҳли байту дӯстон рӯ бигардониданд. Ва ҷаҳор зан дошт, се зан бетокат гашта, муталлақа гардида буданд, магар Раҳмия, ки дар хидматаш бимондӣ ва гуфтӣ, ки дар неъмат бо ту будам ва дар миҳнат низ бимонаму сабр кунам. Пас ранҷ мекашид ва саҳтиҳо меод. Бар ин минвол ҳафт сол ба охир расид.

Ва дар хабар аст аз Расулulloҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам*, ки Аюб (а) ҳаҷдаҳ сол ба миҳнат буд. Чун рӯзгори баромад, кирмон ғалаба карданд ва гандабӯӣ аз вай меояд. Чунончи мардумони деҳ мутанаффир шуданд. Гуфтанд, ки аз бемории ту метарсем, ки мабодо ин беморӣ ба мову фарзандони мо бирасад. Ба зиштӣ ӯро аз деҳ берун карданд ва ҳеҷ кас аз ақрабову хеш ба вай илтифот накард, магар ду тан шоғирдону эшон, ки Аюб (а)-ро дар палосе печида ва аз деҳ берун оварданд ва зор-зор бигиристанд ва гуфтанд, он иззу ҷоқ кучо шуда ва он фарзандони нозанин кучо рафтанд. Азизию сардорни мо дар мулк буд, аз ҳама бузургтарин будем, имрӯз ба-д-ин хорию зорӣ моро аз деҳ берун мекунам. Пас Аюб *алайҳиссаломро* биёварданд ва дар деҳи дигар нишонданд.

Чандин рӯз баромад ва аҳли он деҳ низ биёмаданду гуф-

танд: «Ин беморро аз ин ҷо бубаред». Пас аз он ҷо ҳам ҷои дигар бибурданд. Чунин гӯянд, ки он ҳафт деҳ бибурданд, шогирдон низ очиз шуданд ва аз он берун бурда, дар майдон соя карда бихобониданд ва баъд аз чанд рӯз ушон низ бирафтанд. Раҳмия бо вай танҳо монд, ки вайро хидмат мекард. Гӯянд, ки Раҳмия ҳар рӯз дар деҳ рафта, кори муздурӣ карда, аз машаққати худ таъом барои Аюб (а) овардӣ. Ба-д-он анвоъ Аюб (а)-ро медошт.

Ва дар қисса чунон аст, ки Раҳмия (раз) рӯзе аз рӯзҳо дар он деҳ мегузашт, ки кори муздурӣ карда, таъом ба чиҳати Аюб (а) орад. Ҳеч кас бо вай қор нафармуда, ноумед гашта ба худ гуфт: «Чӣ гуна дасти холӣ бозгардам». Басе ғамгин буд, наздики зане кофира рафту гуфт: «Маро чизе бидех, барои бемори худ бибарам ва он чи кори ту бошад, фардо намоям». Гуфт: «Маро ба ту қоре нест, валекин мӯи ту маро хуш омада, бурида ба ман бидех, то туро таъом диҳам». Раҳмия бисёр зорӣ карду гуфт: «Бар ман раҳме кун, ки беморам даст дар мӯй зада меҳезад ва ибодат мекунад. Ин мӯйҳои ман асои ваянд, бар мо бубахшой». Он зан кофира бар ин раҳмат накард. Раҳмия *разияллоҳу анҳо* ночор гесӯи худ бурида пеш ниҳода таъом аз вай гирифта равона шуд.

Гӯянд, ки Иблис *алайҳиллаъна* ба сурати пирамарде наздики Аюб (а) омаду гуфт: «Занатро ба бадқорӣ гирифта, мӯяшро бубридаанд». Аюб (а) андӯхгин шуда бинолид ва зор-зор бирифт. Ва гуфтаанд: дар ин ҳаждах сол харгиз нанолид, аммо дар ин қисса аз рашку дуруғи Шайтон *алайҳиллаъна* бинолид ва ба Худо савганд ёд карду гуфт: «Агар тандуруст шавам ва қуввати ман бозояд, Раҳмиро сад ҷӯб бизанам». Аммо уламо мӯй буриданро мусаллам намедоранд.

Ва низ гуфтанд, ки Раҳмия *разияллоҳу анҳо* меомад Иблиси лаъин пеши ӯ омаду гуфт: «Кистӣ, ки чунин андӯхгин менамояй?». Раҳмия гуфт, ки маро беморест, ки наҷи лодаво дорад. Иблиси лаъин гуфт: «Давои ӯ гӯшти хуку шароб аст. Бояд, ки бихӯронӣ, то роҳати куллӣ ёбад». Раҳмия наздики Аюб (а) омаду гуфт, ки дар роҳи ман марде пир истода буд ва фармудааст, ки агар доруе бихӯрӣ, бехтар шавӣ. Гуфт: «Чист?» Гуфт: «Хамру гӯшти хук аст». Аюб ғамнок шуда гуфт: «Ё Раҳмия, маро ба маъсият хоҳӣ андохт». Хашм гирифта савганд хӯрду гуфт: «Агар бехтар шавам, туро сад ҷӯб бизанам, ки ин сухан чаро гуфтӣ». Пас ба худон таъоло бинолид, ки ё Бори Худой, бало бар тани ман буд, он тоҳ сабр кардам. Акнун дард бар дил расид, сабр намонд».

Савол: «Агар туро пурсанд, ки чандин сол сабр кард ва охир бинолид, чӣ маънӣ буд. Ҷавоб бар чанд ваҷҳ аст: Яке он

аст, ки Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармудааст, ки сабаби нолидани Аюб (а) он буд, ки он ду шоғирд қаробати-вай буданд, наздики вай омадурафт медоштанд, рӯзе пеши вай нишаста, дар миёни якдигар мегуфтанд, ки агар Аюб (а) гуноҳ нанамудӣ, Худои таъоло ўро ба-д-ин ранҷ мубтало накардӣ. Аюб (а) ин сухан шунида, бисе мутафаккиру ғамгин шуда гуфт: «Ё раб, ту медонӣ, ки ман гуноҳ накардаам». Ва вачҳи дигар он аст, ки рӯзе ду кирм аз бадан фуру фито-данд Аюб (а) кирмхоро бигрифт, боз ба ҷои хеш ниҳоду гуфт: Рӯзӣ бихӯред, то он кирмон дандон фуру бурданд ва саҳт би-газиданд. Чандон аламу ранҷ ба Аюб расид, ки дар ҳаҷдах сол нарасида буд. Фарёд бардошту гуфт: **Аннӣ массания-з-зурру ва анта архаму-р-роҳимин.**^а

Дар ин асно Чабраил (а) биёмаду гуфт: «Ё Аюб (а) чаро меноӣ?» Гуфт: «Дар ин вақт ба дарди кирмон ҷунон мубтало будам, ки дар ҳаҷдах сол надидаам». Чабраил (а) гуфт: «Ин ба ихтиёри худ баргирифтӣ ва бар ҳештан ниҳодӣ, ҳол он ки бандаро дар ҳеч умур ихтиёр надода».

Ва гуфтанд, ки рӯзе корвоне бар дари хонаи Аюб (а) биг-зашт ва гуфт: «Дар ин хона кист?» Гуфтанд: «Аюб (а), некӯ-кор аст». Пурсид, ки чаро ба-д-ин дард мубтало шуд, шояд ха-тое карда бошад? Аюб бишнид ва зор-зор бигристу гуфт: «Рост мегӯяд». Дарҳол абре баромад, аз миёни абр овозе бишнид, ки ё Аюб (а), ин зани мабар ки балои Худои таъоло хона некӯ буд. Аюб овоз шунида донист, ки итоб омада, гуфт: «Ё рӯхула-мин!» У гуфт: «Рӯхуламин нестам, фариштаам аз ҷумлаи фа-риштагон, маро пеши ту ба хитоб фиристодааст». Дигар бор гуфт: **Аннӣ массания-з-зурру ва анта архаму-р-роҳимин.**^б

Худои таъоло гуфт: **Фа-стачабно лаҳу факашафно мо бихи мин зуррин.**^с

Яъне: иҷобат кардам ва он миҳнат аз вай бардоштам. Ва низ гуфт, ки отайноҳу аҳлаҳу ва мислаҳум маъаҳум раҳматам мин биндино ва зикро ли-льобидин.^с

Яъне: ҳарчи аз дарду фитна боз додем ва аҳлу мол ва ғай-риҳим ато фармудем ба эшон, раҳмати мо буд.

Ва дар қисса ҷунон омадааст, ки ҷун он бало баргашт, дар-ҳол Чабраил (а) омаду гуфт: «Ё Аюб (а) **Қум би изниллоҳи таъоло раҳамака ва фараҷака мина-л-ъамми.**

Аюб (а) гуфт: «Ё Чабраил (а), ба-д-ин ҳол чи гуна бархе-зам?» Гуфт: «Пой бар замин неҳ!» Аюб (а) пойи рост бар за-мин ниҳод. Дарҳол аз зери пояш ҷашмаи оби соф берун омад ва аз зери пой ҷан ҷашмаи дигар. Боз гуфт: «Акнун ҷисми худ-

^а Қуръон: 21, 83.

^б Қуръон: 21, 83.

^с Қуръон: 21, 84.

^с Қуръон: 21, 84.

ро аз чашма фуру шав ва аз об бихур ва то аз кудрати Худои таъоло сихат ёбӣ». Чун дар чашма фуру гашт ва гута хурд, дуруст шуд, чунон гуна баромад, ки гӯё харгиз решу заҳмат бар ӯ набуда. Ва обе аз он бихурд, ҳар беморию балое, ки дар вуҷуд буд, ба сихат мубаддал гашт. Моҳи шаби чаҳордахум аз об берун омад. Он гоҳ Чабраил (а) ридо аз Биҳишт овард, то бар дӯшаш афғанд ва бар болои пуле рафт ва биншаст.

Баъд аз соҳате Раҳмияи бечора (*раз*), ки дар он дех барои таъом рафта буд, биёмаду шавҳари худро ба ҷои қадим наид. Фарёд бароварду зорию навҳа кардан гирифт, ки во ҳасрато бар мубталони ман ва вой бар бемори заъифи ман, кошки ман бидонистаме, ки кадом шер туро бихурд ва ё гург дарид, то ман низ ҳалок шудаме ва дар миҳнати танҳои намондаме ва агар устухони ту ёфтаме, ба ёдгорӣ бидоштаме. Акнун ҳеч чора надорам, чӣ кунам? Кошки ман ҳам бимирам. Аз навҳаю зорӣ ба ҳар сӯ медавидӣ.

Чун Аюб (а) фарёди Раҳмия *разияллоҳу анҳо* шунид, овоз дод, ки эй зан, туро чӣ расидааст, ки зорӣ мекунӣ. Раҳмия сӯи ӯ рафту гуфт: «Ин ҷо беморе буд, акнун ӯро намеёбам. Аз вай ҳеч нишоне дорӣ, ки маро хабар диҳӣ, то донам, ки ҳол чи гуна аст?» Аюб (а) гуфт: «Чӣ беморӣ дошт ва чӣ ном дошт?» Гуфт: «Вакте ки сихҳату тандуруст буд, мисли ту менамуд ва номаш Аюб (а) пайғамбари Худо буд. Валекин ҳол чунон дошт, ки офтоб аз паҳлӯи ӯ берун тофтӣ, чаро ки кирмон гӯшту пӯст ва рагу устухони ӯ хурда буданд ва саҳт заъиф ба зоҳир буд». Пас Аюб (а) гуфт: «Уро бубинӣ ва нашиносӣ. Ман Аюбам». Раҳмия (*раз*) чун нигоҳ кард, дид, ки ҳамон Аюб (а) аст ва гуна мубаддал гашта. Дарҷасту ба канораш гирифт ва шодиҳо карду гуфт: «Ҳоли ту чист ва чӣ гуна буд ва аз чӣ сабаб некӯ шудӣ?» Аюб (а) тамоми қисса бигуфт ва он чашмаро низ ба-д-ӯ намуд. Раҳмия (*раз*) Худои аззаву чалро шукр гуфт.

Пас ба иттифоқи якдигар мурочаъати хона намуданд. Ҳам дар ин асно Чабраил (а) биёмад ва фарзандонаш, ки зери девор мурда буд, ягон-ягон овоз меод ва эшон аз таи девор ба фармони Худои таъоло берун омаданд ва аз он некӯтарин шуданд, ки буданд. Пас ҷое, ки ҳазинаву асбоб сӯхта буд, диданд, ки хирмани ғалла зари сурх гашта. Ҳамаро бардоштанд, аз он ҳазина чандон ҳазор афзуд, ки шарҳи он натавон кард. Ва боз ба ҷои чорпоён рафт. Ба адад ҳар якеро музоъаф бозёфт, филҷумла, ҳар неъмате, ки аз вай рафта буд, Худои таъоло аз он мазид иноят фармуд, ки аҳволи собирин чунин бошад. Пас он занонро, ки талоқ дода буд, бозоварду аз ҳар яке ду фарзанд Худои таъоло ӯро дод. Қ а в л у ҳ у т а ъ о л о: **Ва ваҳабно лаху**

ахлаху ва мислахум маъахум раҳматан минно ва зикро лиули-
л-албоб.^а

Он гоҳ шарифат омаду Расул ғашт. Баъд аз он чихилу ҳафт соли дигар бизист. Пас хост, ки Раҳмия (раз)-ро ба мӯчиби савганди худ аз чӯб бизанад. Чабраил (а) омаду гуфт: «Ё Аюб, хуб набуду нек набошад, ки Раҳмияро биранчони. Ва ӯ муста-чиби чӯбу захм нест ва, аз ҳама занон Раҳмияро дӯсттару азиз-тар дор. Ҳамчунон ки дар неъмат бо ту буд ва дар миҳнат ҳам мӯнису қарини ту буд. Ва дигарон аз ту алоҳида шуданд ва ӯ аз ту сар боз накард». Гуфт: «Ё Чабраил, ман қасам хӯр-даам, ки ӯро сад чӯб бизанам». Чабраил (а) як даста гандум, ки ба шумор сад хӯша буд, ба дасти Аюб (а) дод, ки аз ин хӯша ӯро як бор бизан, то сад чӯб зада бошӣ ва барӣ аз сав-ганд ҳам шавӣ. Қавлуҳу таъоло: **Хуз би ядика зиғсан фа-зриб биҳи ва ло таҳнас инно вачадноҳу собирин.**^б

Агар савол кунанд, ки чи ҳикмат буд, ки Аюб (а) бисёр сабр кард ва охир ба чазо фоиз ғашт ва Худои таъоло дар си-фати ӯ ниъма-л-ғабду иннаҳу аввобун^в, гуфт, ҷавоб чунин гӯ-янд: «Аз баҳри ҳар мусалмоне ибрате намуд, чаро ки Худои таъоло ба илми қадими худ донист, ки муъминон сабр натаво-нанд кард. Бино бар он дар бало Аюб (а)-ро мубтало намуд, то ҳамаро мавъизате бошад.

Савол: Агар пурсанд: Дар он ду чашмаи об чи ҳикмат буд?
Ҷавоб он аст Ҳаққ таъоло ба халқи худ бинамуд, ҳар ки дар бемории гуноҳ мубтало шавад ва сару тан ба оби надомат би-шӯяд ва аз гуноҳ ба дилу ҷон пушаймон шуда, тавба кунад, ҷумла гуноҳу маъсияти ӯ бирезад, ҷунон ки кирмон аз Аюб (а) фуру рехтанд. Дигар ҳикмат он буд, ки Чабраил (а) гуфташ ҳам аз он тан бишӯяд ҳам аз он бихӯрад, то халқ бидонанд, ки ҳам ибодат бояд кард ва ҳам шукри неъматии Ҳаққ таъоло ба ҷо бояд овард.

Пас Аюб дар рисолати нубувват чихилу ҳашт сол бизист пас аз Дунё берун рафт.

ҚИССАИ ИСКАНДАРИ ЗУЛҚАРНАЙН АЛАЙҲИРРАҲМА

Ровиёни ахбор ва ҳокиёни асмор чунин овардаанд, ки Ис-кандарро Зулқарнайн аз он хонанд, ки аз Қоф то Қоф раси-да буд ва қарни замона чанд мақар раҳ бошад ва гӯшаи ҷаҳон-ро низ гӯянд. Як гӯшаи ҷаҳон он аст, ки офтоб барояд, дигар

^а Куръон: 38, 43.

^б Куръон: 38, 44.

^в Куръон: 38, 30.

гӯша он ки офтоб фуру шавад. Ва ӯ ба ҳар ду гӯшаи ҷаҳон расида буд. Ва низ гӯянд, ки Искандарро Зулқарнайн аз баҳри он хонанд, ки ӯ ду шох дошт. Ва баъзе гӯянд, қи Зулқарнайнро Искандар аз баҳри он хонданд, ки таваллуди вай дар шаҳри Искандария буд.

Ва аз Ибни Аббос **разияллоху** анху ривоят кардаанд, ки чун маккиён ба ҳуччати Расули мо (с) барнаёмаданд, Абуҷаҳли лаъин касро бар замини Ясриб пеши ҷухудон **лаъанаху-миллоҳ** фиристода, аз онҳо ёрӣ хост, ки аз миёни мо марде берун омадааст, ки даъвои пайғамбарӣ мекунад. Намедонам, ки рост мегӯяд ё дурӯғ. Бо шумо илми Таврот аст, аз ахборҳои гузашта маро хабар диҳед ва аз кутуби худҳо ёрӣ кунед ва саволҳову ҷавобҳо биёмӯзед, то моён аз вай пурсида бошем, ё шумо биёед. Чун расули маккиён ба Ясриб расид ва паёми Абуҷаҳл расонид, ҷухудон масъалаҳои Таврот барҷиданд, ки рӯҳ чист ва ҳадиси асҳоби қаҳф ва Зулқарнайн чи гуна аст. Руввод шуданд ва наздики Расулulloҳ (с) омаданд ва саволоте, ки мазкур аст, намуданду гуфтанд: **Ин атайта-л-китоба би мисли мо уто Мӯсо мина-л-китоби ла оманнобика.**

Яъне: агар китоб ба мисли Мӯсон Қалимуллоҳ (а) биёварӣ, ки ӯ Таврот аст, мо ба ту бигаравем, чунон ки бар Таврот имон овардем. Расул (с) фармуд, ки фардо бигӯям, аммо нагуфт, ки иншоаллоҳ аз огоҳии Худо бигӯям. Аз ин маънӣ ёздаҳ рӯз Ҷабраил (а) наёмад. Қофирон мегуфтанд, ки Муҳаммад (с)-ро Худои вай фаромӯш кардааст. Ҳазрати Рисолатпаноҳ ин сухан бишинид ва басе ғамнок шуд. Ногоҳ Ҷабраил (а) дар рӯзи одина ба вақти завол биёмад ва аз Ҳазрати аззаву ҷалл ва аъло дуруд расониду гуфт: **Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Ва ло тақуланна ли шайин иннӣ фобилун золика ғадан илло ан яшо-аллоху.^а**

Яъне: ҳаргиз нагӯӣ, ки ман чунин кунам, магар бигӯӣ: иншоаллоҳ. Агар фаромӯш кунӣ, чун ёд шавад, агарчи он вақт гузашта бошад, то ҳам бигӯӣ: иншоаллоху таъоло. Боз гуфт: «Е Расулаллоҳ (с), Худои таъоло мефармояд, ки он чи қофирон мегӯянд, ончунон нест, ки ман туро душман доштаам, балки онҳо ба феъли худҳо мустаҳққи душманианд ва низ савганд ёд кардааст, **қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Ва-з-зуҳо ва-л-лайли изо сачо мо ваддаъака раббука ва мо қало.^б**

Яъне: савганди аввали рӯз ва охири шаб, ки нагузошт Парвардигор туро ва на хушнуд шуд аз ту. Пас гуфт, **қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: ва ясъалунака ʼани-р-руҳи қули-р-руҳу мин амри раб-бӣ ва мо утитум мина-л-ʼилми-илло қалилан.^б**

^а Куръон: 18, 23—24.

^б Куръон: 17, 85.

^в Куръон: 93, 1—3.

Бигӯ: эй Мухаммад (с) мушрикоро, ки рӯҳ ба фармони Худои таоло истодааст, чунон ки ўро ба-д-ин сифат дар Таврот ёд кардем. Пас ҳадиси Зулқарнайро ёд фармуд, к а в л у х у т а ʼо л о: Ва яъзалунака ʼан Зи-л-қарнайни қул саатлу ʼалайкум минху зикран.^а

Яъне: аз Зулқарнайн туро бипурсанд, бигӯ: қариб аст, ки чизе зикр аз он ба шумо мехонем ва қиссаи ӯ бигӯем. К а в л у х у т а ʼо л о: Инно макканно лаху фй-л-арзи ва отайноху мин қулли шайъин сабабан фа атбаъа сабабо.^б

Яъне: таҳқиқ, ки ман ўро қувват дода будам дар замин ва дода будам ўро ҳар чиз. Пас пайравӣ кард роҳеро, яъне саранҷом сафар намуд, чун Зулқарнайро шавке падиод омад, ки ободии Дунё то қучост, бубинад. Пас бирасид ба ҷое, ки Дулдул буд, бозгашт, чаро ки аз ин ҷо на гузори одамӣ, на киштӣ буд. Мулки Худойро ҳадде наёфт, чунончи Худои таъоло мефармояд, к а в л у х у т а ʼо л о: Ҳатто изо балаға мағриба-ш-шамси вачадаҳо тағрубу фй ʼайнини ҳамнатин ва вачада ʼиндаҳо қавман.^в

Яъне: чун расид ба ҷое, ки гуруб шуд офтоб дар чашман гилу лой ва ёфт наздики он чашма қавмеро. Чун он қавм беҳадду ʼад буданд, шавқати сикандарӣ дида битарсиданд ва ба тоъати вай омаданд. Пас Худои таъоло фармуд, к а в л у х у т а ʼо л о: Қулно ё Зулқарнайни иммо ан туъаззиба ва иммо ан таттахиъа фиким ҳуснан.^г

Гуфтем: эй Зулқарнайн, ё ки азоб қунӣ ту он қавмро, ё бигирӣ ту дар миёни эшон некӯӣ. Худои таъоло ўро дар ҳар ду сухан қудрат дод, чунончи ҳар ҳокимро инчунин қудрат додааст. Хоҳанд, ки бар халқ зулм кунанду ном бар сафҳаи ҳастӣ бигзоранд ва хоҳанд, ки зикри хубии худро то қиёми Қиёмат қорӣ доранд ва аз азоби Худои таъоло эмин бошанд. К а в л у х у т а ʼо л о: Қола аммо ман залама фасавфа нуъаззибуху сумма юрадду ило раббихи фа юъаззибуху ʼазобан нукран ва аммо ман омана ва ʼамила солиҳан фа лаху ҷазоалҳусно ва санақулу лаху мин амрино юсран.^д

Яъне: шахсе, ки зулм кунад, пас албатта азоб хоҳам кард. Ўро бозгардонидида шавад ба сӯи Парвардигори худ. Пас азоб беҳад хоҳад кард ўро ва ҳар ки ба Худо имон оварад ва кори нек бинамояд, пас барои ӯ некӣ аст ва албатта хоҳам кард ўро аз кори худ осонӣ. Чун ҳоким одил буд ҳаминро ихтиёр кард. Ҳар ки нофармонӣ кард, азоб дод ва ҳар ки ба Худо имон овард, роҳат расонид.

а Куръон: 18, 83.
б Куръон: 18, 84—85.
в Куръон: 18, 86.

г Куръон: 18, 86.
д Куръон: 18, 87—88.

Абдуллоҳ ибни Аббос (раз) мегӯяд, ки Зулқарнайн то як сол ба ҳама лашкар дар замини Мағриб бимонд ва аҳли он чоро ба Худои таъоло хонд ва касе рӯ нагардонид, магар як тан, ки ўро бикӯшт ва он ҳар якеро гаравида буданд, бинавохт. Ва дар нубуввати Сикандар ихтилофи бисёр аст. Баъзе гӯянд: аввал подшоҳ буд ва охир набӣ шуд ва ба-д-ин қавл ҳуччат овардаанд, ки агар набӣ набудӣ, Худои таъоло ба хитоби қулно Ӯ Зулқарнайн чаро мухотаб намуд. Аммо ҷавобаш чунон гуфтанд, ки ин ваҳй илҳом буд, чунон ки ба модари Мӯсо (а) намуда буд ба васотати Ҷабраил (а), қавлуҳу таъоло: **Ва авҳайно ило умми Мӯсо ан арзиъихи.**⁶

Худои таъоло ўро мамлакат дод аз Қоф то Қоф ҳама роҳро ўро биёмӯхт, то вай гирди шаҳр мегашт, ҳатто ки ба Мағриб расид. Он чо шаҳре буд, ки ҷаҳор девори рӯин дошт ва ҳеч роҳе надид. Пас ҳама лашкар гирди ў фуруд омаданд ва гуфтанд: Ба чи тадбир дар ин шаҳр биравем? Пас ҳила карданд ва расанҳою камандҳо бар он девор андохтанду мардеро бар девор карданд. Ва он мард худро дар он сӯ афганд. Ҳарчанд интизор кашиданд бознаёмад. Қаси дигареро фиристоданд ва бо вай аҳд карданд ва гуфтанд, ки шояд он сӯи девор Биҳишт бошад, худро дар он сӯ нафиганӣ. Ин ҳам бознаёмад. Зулқарнайн андеша кард, ҳар киро бифиристам, бознахоҳад омад.

Аз ин чо бигзашту рӯй ба Машрик ниҳод, то ба ҷазира расид, ки дар он чо аксар ҳукамо буданд, аммо ҷуз киштию заврақ дар он шаҳр рафтанд муҳол буд. Чун аз омадани Зулқарнайн аҳли шаҳрро хабар шуд, киштиҳоро беруни ҷазира бурданд. Зулқарнайн бо лашкар бар лаби дарё бимонд. Пас хилате карда аз дарё гузашта дар он шаҳр рафтанд ва мардуми он шаҳрро диданд ва хушқу лоғар. Пурсид, ки ин чист? Гуфтанд: Гизоест, ки мо ба ҳикмат сохтаем, ки бихӯрем, ки косияташ чунин бошад. Пас ҳакимон гирд омаданд ва Зулқарнайнро меҳмонӣ карданд. Ҳар яке ҳикмати худ мегуфт ва ба Зулқарнайн гуфтанд, ки ту ҳам ҳикмати худ бигӯ. Пас ба гуфтани ҳикмат оғоз кард.

Эшон ҳонҳо ораста карда, пеши Зулқарнайн ниҳода, ҳама ҷудо шуданд. Гуфт: «Чаро чизе нахӯред?» Эшон сарпӯш аз хон бардоштанд. Зулқарнайн дид, ки тосҳои гилӣ пур аз ҷавоҳиру гавҳару ёқут бар хон ниҳодаанд. Гуфт: «Ин чи тур тавонем хӯрд?» Гуфт: «Ин аст, ки ту меҳонӣ ва аз баҳри ин омада. Ва аммо аз гуруснагӣ манфаъат накунад ва он чи физои мост, туро нашояд. Аз мо чӣ меҳонӣ?»

Зулқарнайн эшонро ба ҷои худ гузошта, аз он шаҳр берун омад, рӯй ба замини Ҳиндустон. Ва расули худро фиристод

⁶ Куръон: 28, 7.

ва гуфт: «Бо ман лашкар бисёр аст, намехоҳам, ки дар шаҳри шумо ба ҷанг дароям, ки ҳама олам хароб хоҳад шуд. Чун расули Зулқарнайн назди подшоҳи Ҳинд расид, гуфт, ки дар тоаъати подшоҳи ман дароед ва расули худро бифиристед. Шоҳи Ҳинд ба таъзиму тақрим пеш омада, расуле маъа тухфа ва ҳадоё равона кард. Чун расули Ҳинд омад, Зулқарнайн гуфт: «Уро ба ҷои худ фуруд оред!» Чун биёсуд баъд аз се рӯз ба хидмат бурданд. Зулқарнайн ўро бидиду сар фуру афғанд ва низ расул бо банди ангушт дар бинӣ карда боз берун овард. Ва сухан нагуфта аз сарои хос берун шуд.

Хоссои Зулқарнайн гуфтанд, ки расули Ҳиндро дида сар фуру афғандӣ ва ў ангушт дар бинӣ карда сухан ногуфта дар берун рафт. Дар ин ҷи ҳикмат буд? Зулқарнайн гуфт: «Уро марди дарозқада дидам, сар фуру афғандам». Гуфтаанд, ки мардуми дарозқада беъаклу бетамиз мешавад. У ангушт дар бинӣ ба ин маъно кард, ки дар ин хайру салоҳ аст. Пас Зулқарнайн гуфт: «Уро ба сарои ман фуруд оред ва ҷои некӯтарин бидиҳед, ки ў марди бузургу донотар менамояд». Чун фуруд омад Зулқарнайн хубза ва рӯғани говмеш назди ў фиристод. У сӯзане дар миён ниҳода бозфиристод. Сикандар сӯзанаш берун оварда ранги сиёҳ карда, дар он рӯған андохта, бозфиристод. Ва ў пораи оина дар он андохта буд ирсол намуд.

Хоссои Зулқарнайн аҷаб бимонданд ва аз вай пурсиданд, ки дар ин ҷи ҳикмат буд? Гуфт: «Дар фиристодани хубза ва рӯған ҳикмат он буд, яъне марде ба илму амал оганда, чун нон бо рӯған ҳаст ва ў сӯзан аз он ниҳод, яъне гуфт: «Бале, илму ҳикмати ман зиёда аст». Ман сӯзани ў сиёҳ кардам, яъне илму ҳикмати ту тираю тор аст ва беқимат аст. Боз расули Ҳинд ўро ба оина рӯшан карда, яъне илми ман чун оина рӯшан аст».

Аз ин ҷо рӯй ба Машрик ниҳод. Ба ҷое расид, ки офтоб бармеояд. Қавлуҳу таъоло: **Ҳатто** **изо** **балаға** **матлиъа** **ш-шамси** **вачадаҳо** **татлуъу** **ъало** **қавми-л** **лам** **наҷъал-лаҳум** **мин** **дуниҳо** **ситран.**^а

Яъне: то он ки расид ба ҷое, ки офтоб тулӯъ шавад. Ёфт онро, ки тулӯъ шавад бар қавме, ки накардем мо барои он қавм ҷуз аз офтоб парда.

Ва қавми Шарқро ҳеч чизе набуд аз соя. Ва на хона буд ва на девор ва на чома, зеро ки дар биёбон ва регистон буданд ва ҳар як бинои хона наташон кард.

Ва кишти пунба надоштанд, ки аз он чома созанд ва таъомҳо аз шаҳрҳои дигар меоварданд ва сармон саъб низ дар он ҷо буд ва мардону занон ҳама бараҳна, ва шир мехӯрданд ва

^а Қуръон: 18, 90.

мисли сутурон ба ҳузурӣ якдигар чамъ мешуданд. Чун офтоб баромадӣ, дар эшон кувват падида омадӣ ва чун офтоб фуру мегаштӣ, сармои сахт мешудӣ. Қавлуху таъоло: Ва қад ахатно бимо ладайн хубран.^б

Яъне: илми мо муҳит аст ба чизе ки назди Зулқарнайн аст ва медроистам, ки аз кучост.

Худои таъоло аз Мағриб ўро бардошт ва роҳи Машрик намуд, то ба-д-он ҷо расид. Қавлуху таъоло: Хатто изо ба-лаға байна-с-саддайн.^в

То он ки миёни саддайн расид. Ва он ба ҳадди Машрик ду кўҳи баланд аст ва дар миёни ин ду кўҳ мардуми зоҳидон ва ҳакимон бисёранд. Қавлуху таъоло: Ваҷада мин дуниҳимо қавман ло яқодуна яфқахуна қавлан.^г

Ефт моварон саддайн қавмеро на қариб буданд, ки бифаҳманд суҳанро.

Пас эшонро ба ҳилате дар дини Худо хонд ва бинавохт ва аз ваъдаю ваъид битарсонид ва умедвор кард. Пас дар миёни он ҳар ду кўҳ фуруд омад. Баландии ҳар ду кўҳ азим буд ва роҳе надошт. Ва дар он кўҳ аз одамиён ду гурўҳ буданд, ки ададашон ҷуз Худои таъоло касе надонад. Эшонро қавми Яъҷучу Маъҷуч хонанд, зеро ки авлоди Яъҷуч бар як кўҳ ва авлоди Маъҷуч бар кўҳи дигар. Инҳо ду бародар аз фарзандони Ефис ибни Нух алайҳиссалом буданд, ки пас аз тўфон дар ин ҷо афтада қарор гирифтанд ва насли онон бисёр гаштанд ва сурати эшон ба сурати одам аст, валекин ба қадӣ боло як газанд ва гўшҳои дароз то ба замин меафтанд ва ҳама бараҳна мисли сутурон дар ҳузурӣ якдигар чимӯ кунанд. Чун бихуспанд, як гўш зеру гўши дигар боло андозанд. Чун чаҳорпоён саргин афгананд ва ғайр аз кунҷид дигар зироъат надоранд. Донаи кунҷид мукашшар қарда мехўранд ва ҳеч дине надонанд. Худои аззаву ҷалло намешиносанд ва адади эшон кам намешавад ва ҳеч кас намемирад.

Пеш аз расидани Зулқарнайн эшон аз кўҳ фуруд омада бар мусалмонон ва ҳокимони он мулк ситаму фасод мекарданд ва ҳар киро ёфтандӣ, бикӯштандӣ ва таъому гўсфанди мардум аз гару хушк мебудандӣ. Ва он мусалмонон бо эшон бар намеомандӣ. Чун Зулқарнайн он ҷо расид, ба эшон некӯӣ кард ва бинавохт. Ушон ҳама мардуми пешӣ Зулқарнайн омада қиссаи хеш бигуфтанд ва зулмҳоро фасодҳои Яъҷучу Маъҷуч тақрир карданд: Қавлуху таъоло: Қолу ё Зулқарнайн инна Яъҷуча ва Маъҷуча муфсидуна фй-л-арзй фа ҳал начъалу лака харчан ъало ан таҷъала байнано ва байнаҳум саддан.^д

^б Куръон: 18, 91.

^в Куръон: 18, 93.

^г Куръон: 18, 93.

^д Куръон: 18, 94.

Яъне, гуфтанд: Е Зулқарнайн, ҳаройна Яъчучу Маъчуч муф-
сидонанд дар замин, пас бикунем мо барои ту қадре мол бар
ин сухан, ки кунӣ ту дар миёни мо ва эшон деворе, ки сӯи мо
омадан натавонанд. Пас ҳамеша хирочгузори ту бошем. Қ а в-
л у х у т а ʼ о л о: **Қола мо макканнӣ фиҳи раббӣ хайрун.**^б

Зулқарнайн гуфт: Аз Машрик то ба Мағриб Худои таъоло
маро мулке додааст, беҳтар аст аз шумо намехоҳам, пас мадад
кунед моро аз қуввати бозу. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа аъину-
ннӣ би қувватин аҷъал байнақум ва байнаҳум радман.**^в

Яъне: ҳама мардумон ёрӣ кунеду мадад диҳед, то ман дар
миёни шумо ва инҳо садде кунам, ки эшон ба шумо нарасанд
ва заҳмат надиханд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Отунӣ зубара-л-ҳа-
диди.**^г

Яъне: биёред назди ман пораи оҳан.

Бифармуд то миёни он ду кӯҳ бидоштанд. Қ а в л у х у т а ʼ о-
ло: **Ҳатто изо сово байна-с-садафайни қола-нфуху ҳатто-изо
чаъалаху норан қола отунӣ уфриғ ʼ алайҳи қитран.**^д

Яъне: то он ки баробар кард дар миёни ҳар ду кӯҳ. Гуфт:
«Бидамед, ҳатто ки гардонанд онро оташ». Гуфт: «Биёреду би-
андозед бар он миси гудохта». Он гоҳ рӯину мис оварда гудох-
танд ва аз якдигар меомехтанд ва бар сари он садд рехтанд.
Ва ба қидду ҷаҳд садди сикандарӣ ба инсиром расониданд ва
қавми Яъчучу Маъчуч дар паси садд бимонданд ва он мусалмо-
нон аз шарри эшон халос ёфтанд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа
мо стоъу ан язҳаруху ва мо-статоъу лаху нақбан.**^е

Яъчучу Маъчуч аз садд берун омадан ва боло шудан ната-
вонанд ва сӯроҳӣ ба ҳеч вачҳ натавонанд кард. Пас Зулқарнайн
гуфт: «Ба қуввати ман набуд, аз раҳмати Ҳаққ таъоло ба ин-
сиром расид, ки шуморо аз балоҳо бираҳондам». Қ а в л у х у
т а ʼ о л о: **Қола ҳаза раҳматум мир-раббӣ фа изо чоъа ваъду
раббӣ чаъалаху даққоа.**^ж

Ҳаққ таоло ба тасдиқи қавли ӯ ёд кард: **Ҳатто изо футихат
Яъчучу ва Маъчучу ва ҳум мин қулли ҳадабин янсилуна ва-
қтараба-л-ваъду-л-ҳаққу фа изо қня шохисатун абсору-л-ла-
зина кафару.**^з

Яъне: чун рӯзи Қиёмат наздик ояд, Яъчуч ва Маъчуч саддро
бишкананд ва берун оянд ва дар рӯи замин пароганда шуда,
ҳар чо ки таъоме бошад, бихӯранд. Пас ба ҳукми Худои таъоло
Исрофил сур дамад. Нахустин аз овози сур ҳама халқ бими-
ранд.

б Куръон: 18, 95.

в Куръон: 18, 95.

г Куръон: 18, 96.

д Куръон: 18, 96.

е Куръон: 18, 97.

ж Куръон: 18, 98.

з Куръон: 21, 96—97.

Ривояти дигар аз амирулмуъминин асадуллоҳи-л-ғолиб Алӣ ибн. Абитолиб каррамаллоҳу ваҷҳаҳу он аст, ки Яъҷучу Маъҷуч ҳар рӯз мекӯшанд, ки саддро шикаста берун оянд, валекин наметавонанд. Ва дар хабар аст, ки ҳар рӯз наздики садд меоянд, аммо олати оҳан надоранд, ки бибуранд. Бино бар он аз забон мелесанд, то фуру шудани офтоб. Саддро мисли пӯсти байза сабк карда, мегӯянд, ки фардо бишканем ва берун равем. Аммо иншоаллоҳ нагӯянд ва бомдодон низ биёянду саддро ба равиши қадим мелесанд. Ҳамеша кори эшон ин аст. Ва чун ҳукми Худои аззаву чалл берун омадани эшон бошад, фарзанде аз эшон мусалмон хоҳад шуд, дар миёни эшон бузург шуда, бомдодӣ барои лесидани садд ҳамроҳи эшон биёяд. Бисмиллоҳи-р-рахмони-р-рахим гуфта онро лесидан гираду бигӯяд, ки фардо иншоаллоҳу таъоло хоҳем шикаст, то садд бишканад ва берун оянд. Гӯянд: дарозии садд дувоздаҳ фарсанг аст ва пахноӣ ӯ як фарсанг. Чунин гӯянд: аввал бурун омадан муқаддам ба Шом бувад ва охир ба Балх.

Чун Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам қиссаи Зулқарнайн ва ғайра саволотро ҷавоб гуфт, ӯшон ғарибу аҷиб бимонданд, ки ҳама рост аст. Ва он чи дар Таврот буд, як ҳарф фуруғузур нест. Пас ғайри Абуҷаҳл ҳама бар пайғамбарии Расулаллоҳ (с) имон оварданд. Ҳазрати Расул (с) фармуд, ки акнун донистӣ, ки ман рост мегӯям, чӣ мехоҳӣ? Абуҷаҳл гуфт: «Яке соҳир Мӯсо (а) буд ва дигаре тӯй. Ҳаргиз ба дини Мӯсо (а) ва дини ту нахоҳам омад». Қ а в л у ҳ у т а њ о л о :
Фа ламмо қоҳуму-л-ҳаққу мин ғиндино... (то охири оят).^е

Пас Зулқарнайн аз он чо рӯй ба Машрик ниҳод. Ва чун рӯзгоре баромад, уламоро гирд оварда пурсид, ки дар ҳеч китобе ёфтаед, ки дарозии умру дерии зиндагонӣ дар чӣ чиз аст. Ҳакиме аз миёни эшон бархосту гуфт, ки ман дар васиятномаи Одам (а) ёфтаам: Ҳаққ таъоло чашма офаридааст дар паси кӯҳи Қоф дар торикӣ. Ва оби он чашма рушантар аз шир асту сардтар аз маска. Ва хушбӯтар аз мушк аст. Ҳар кӣ як шурбат аз он об бихӯрад, то аз Худои таъоло марг нахоҳад, намирад.

Пас Зулқарнайн қасди чустанӣ об кард. Аз он чо бархост ва уламоро гуфт, ки шумо бо ман биёед. Гуфтанд: «Моро бо хештан мабар, ки кутби доираи заминем, барои офати Дунё натавонем рафт. Пас Зулқарнайн гуфт: «Лобуд аст, ки баъзе аз шумо ҳамроҳи ман бошанд». Боз пурсид, ки аз сутурон кадом зирактаранд. Гуфтанд: аспони модӣён, ки нозоида бошанд. Он гох Хизри пайғамбарро муқаддами лашкари худ карда, чохор ҳазор савори модӣёнро ба эшон супурд. Он гаҳ фармуд, ки

^е Куръон: 10, 76.

Хар гоҳ дар зулумот равем, бошад ки якдигарро набинем, дар он чӣ тадбир намоем? Хукамо фармуданд, ки гавҳари шохвор, ки дар хазина дорӣ ҳамроҳи худ бубар. Хар гоҳ, ки чунон иттифок афтад, ба замин биниҳӣ, то аз рӯшноии он якдигарро бубинед. Он гоҳ гавҳарро аз хазина оварда, ба дасти Хизр *алайҳиссалом* дод ва тоҷу дайҳимро ба яке аз аркони давлат, ки ба салоҳ ораста ва ба фалоҳ пироста буд, супурда, васияте чанд, ки сазовортар аз либоси салтанат бошад, намуда ба ваъдан дувоздаҳ сол видоҳ шуда, куту тӯшани дувоздаҳ сол гирифта, рӯ ба сӯи зулумот ниҳод. Ба ҳини гузаштан аз кӯҳи Қоф роҳи рост ғалат карда, то як сол роҳе наёфта дар он бигардиданд.

Ва Хизр *алайҳиссалом* низ роҳе ғалат карда, ба торикӣ даромад ва аз лашкар чудо шуд. Пас он гавҳар берун оварда ба замин ниҳода, чашмаи оби ҳаёт ёфта, сару тан шуст ва об биҳӯрд, зиндагонии дароз ёфт. Пас Худои таъолоро шукр карда, аз он ҷо ба хатге дигар дар торикӣ бирафт. Боз он гавҳарро бар замин ниҳод, то чунон рӯшноӣ шуд, ки ҳама ҷо возеҳ гашт. Ва лашкар мутафарриқ буданд, он рӯшноӣ дида ҳама наздики Хизр (а) омаданд.

Пас Зулқарнайн лашкари худро гуфт, ки ин ҷо бошед, ман пештар биравам. Бошад, ки аҷонбе бинам. Чун пештар рафт, кӯшке пеш омад, ки девораш ба ҳаво бар шудаанд. Андарунаш рафта, ғайр аз мурғон ҳеч чиз надид. Мурғон гуфтанд, ки дар ин торикӣ аз баҳри чӣ омадӣ? Зулқарнайн гуфт: «Ба талаби оби зиндагонӣ омадаам». Пас мурғе бузургтар ба сухан омаду гуфт: «Ё Зулқарнайн, он вақт расид, ки мардон ҳарир пӯшанд ва хонаҳо сохта ба Дунё машғул шаванд». Ин гуфта пари хештан бичунбониду кӯшкро аз сангу ҷавоҳир баргирифт. Боз гуфт, ки ҳангоми чангу барбат ва танбур задан ошкоро шуд. Дигар бор бичунбонид ҳама кӯшкро аз лаълу дур баргирифт. Зулқарнайн тарсид. Мурғе дигар гуфт: «Матарс, ки бо вай Иблис аст». Боз мурғе бузург гуфт, ки фасод ошкоро шуд. Гуфт: «Ло илоҳа иллаллоҳ ба ҷой мондааст ё на?» Гуфт: «Оре, мондааст». Боз пурсид: «Халал ва хиёнат ба ҷой аст ё на?» Гуфт: «Ба холи хеш аст». То мурғ аз он ҷо ба кӯшке дигар бирафт.

Ва баъзе бар онанд, ки мурғе Зулқарнайнро гуфт, ки болон кӯшк бирав. То бар бом бирафт, шахсеро дид бар пой пой ниҳода истодааст ва сур дар даҳан гирифта, чашм бар осмон карда менигарист. Гӯянд: «Ў Исрофил (а) буд». Гуфт, ки туро рушноии мулк бас набуд, ки дар торикӣ омадаӣ? Гуфт: «Ба-дон омадаам, ки оби зиндагонӣ хӯрам, то умрдароз шуда хидмату тоъати Худои таъоло бикунам». Пас санге ба-д-ӯ дод мисли сари гурба ва гуфт: «Туро бедор кардам, хирс бигзору бар-

гард». Ва Зулқарнайн ба сӯи лашқари ҳеш бозгашт ва раво шуд, то дар торикӣ расид ва дар зерӣ пои аспон резаҳои санг бидид, ки мисли лаъли шабчароғ мебошанд. Гуфт, ки ин чист? Лукмони Ҳаким ҳамроҳ буд, гуфт: «Ҳар кӣ ин сангрезаро бардораду бубарад пушаймон шавад ва ҳар кӣ набарад ҳам, парешону пушаймон гардад». Гӯрӯхе бардоштанд ва гӯрӯхе барнадоштанд. Чун ба рушноӣ расиданд, диданд, ки ҳама забарчаду лаълу ёқут ва фирӯза аст. Онон ки бардошта буданд, пушаймон шуданд, ки бештар нагирифтем ва онҳое, ки набардошта буданд, низ пушаймон шуданд, ки чаро набардоштем.

Хукаморо пурсид: «Санге, ки Исрофил ба ман додааст, чӣ хикмат дорад?» Ҳазрати Лукмон фармуд, ки он сангро дар тарозу ниҳоданд ва санғоро, ки оварда буданд, каффаи дигар андохтанд. Санги Искандар ба вазни зиёдат омад. Боз аз Ҳазрат пурсид, ки дар ин таъвил чист? Ҳазрат гуфт, то ҳама санғоро дур карданд. Баъд аз он муште хок бар он палла ниҳоданд, пас тарозу рост ду паллаҳо баробар шуданд. Гуфт: «Таъвил он аст, ки Худои таъоло туро мулки ҷаҳон аз Мағриқ то Мағриб дода, сер нашудӣ, магар шиками ту аз муште хоки гӯр сер шавад.

Чун Зулқарнайн ин сухан бишнид, ҳама лаҷқарро ба рӯсат дастурӣ дод. Ва тамоми ҷамъият пароканда шуд, ҷо ба ҷо рафтанд. Ва аз он ҷо ба ибодати Ҳаққ таъоло машғул шуд, то марғаш фароз омаду бимурд. Ва тобуте аз зари сурх сохта, дар он ҷо дафн карданд. Ва гӯянд, ки вақти мурдан пайғом ба сӯи модари худ фиристода, васиятнома навишт, ки эй модар, чун номан ман ба ту расид, ба арвоҳи ман меҳмони неку бисоз ва мардону заноне, ки аз онҳо касе номурда бошад, таъом диҳӣ. Чун васиятнома ба модараш расид, донист, ки Зулқарнайн бимурд. Бигристу мотам карда васият ба ҷо овард. Ин буд киссаи Зулқарнайн, *валлоҳу аълам биссаваб*.

ЗИКРИ ФИРЪВАН АЛАЙҲИЛЛАЪНА ВА ПАЙДОИШИ ҲАЗРАТИ МУСО АЛО НАБИЙИНО ВА АЛАЙҲИ-С-САЛОТУ ВА-С-САЛОМ

Фиръавн, ки номи ҷаддаш Малик Райён буд ва номи падараш Масъаб ва низ гӯянд, ки номаш Масъаб Валид ибни Райён буд, умри ҷаҳорсадсола дошт ва дар ин муддат ўро дарди сари беморӣ ҳеч набуд ва ҳеч душман бар вай ғолиб наёмад ва низ ўро Фиръавн хонанд, ки даъвои худой кард. Аввал тандуруст буд. Чун даъвои ботил сохт, Худои таъоло ҳафтаду ду иллат бар ҷисми ў зоҳир гардонид. Ва гуфтаанд: асли ў аз Балх буд. Ба саёҳат бархост ва рӯй ба диёри Мағриб ниҳод,

то бирасид ба Бӯшахна, ки он чо мавлиди Ҳомонӣ лаъин буд. Гуфт: «Кучо меравӣ?» Гуфт: «Ба саёҳат меравам». Ҳомон гуфт: «Ман ҳам ба ту биёям». Пас ҳар ду ба Миср расиданд. Вақти харпуза буд. Ба канори харпузозоре расида, чизе хӯрдани хостанд. Ниғаҳбонон гуфтанд, ки харпуза ба шаҳр баред, аз баҳри мо бифрӯшед, то шуморо меҳмонӣ кунем. Ҳомонӣ палидро он чо гузошта, Фиръавни лаъин ба шаҳр омада, харпузаро ба насия фурухт, зеро ки аҳли шаҳр гуфтанд: расми шаҳри мо ин аст, ки фардо бидихем. Тихидаст бозгашт. Фиръавн гуфт: «Ин шаҳри забунон аст. Моро дар ин чо бояд буд».

Пас Фиръавн пеши подшоҳи Миср рафту гуфт: «Ман марди гарибам, маро амале дех!» Подшоҳ гуфт: «Чӣ амал мецоҳӣ?» Гуфт, ки хидмати шаҳнагии макбара бифармо, ки бидуни иҷозати ман аҳаде мадфун нашавад. Подшоҳ фармуд, то маншури он амал ба ӯ доданд.

Пас ба дарвозаи гӯристон рафту нишаст. Ба қазои илоҳӣ дар Миср вабо афтод. Фиръавн аз ҳар чаноза дираме зар мегирифт. Ба андак рӯзгоре моле чамъ карду ришват ба муқаррабони шоҳ дода, тамоми шаҳнагии шаҳр бигрифт. Ва малики Миср аз ҷоҳилии худ Фиръавни лаъинро ҳар рӯз бештар менавохт ва атояш-медод, то ба қазои илоҳӣ вазири Миср бимурд. Подшоҳ визорати Миср ба ӯ дод. Пас Ҳомонро гуфт: «Акнун маро бояд, ки даъвои худой бикунам ва халқро парастандаи худ гардонам». Гуфт: «Агар ин даъво хоҳӣ кард, аввал ба тадричу талбир дили мардум ба даст ор!» Гуфт: «Чӣ кунам, эшон ба дини Юсуф (а) устуворанд».

Алҳосил, тадбири ба даст овардани дили махлуқ андешид. Подшоҳро гуфт, ки зиндагонии худованд дароз бод, мецоҳам, ки имсол хироч аз раъият нагирам ва аз хазинаи худ бидихам. Подшоҳ гуфт: «Ман зиёни ту нацоҳам. Ман худ даст аз хироч имсол боздоштам». Гуфт: «Ман нацоҳам, ки ба хазинаи подшоҳ камӣ шавад». Пас шоҳи беъақл гуфт, ки он чи муроди дили туст бикун. Пас Фиръавн дабиронро бихонд, пурсид, ки хирочи Миср чанд аст? Он чи дабирон гуфтанд, ба он миқдор аз хазинаи худ ба рафоқати Ҳомон ба хазинаи подшоҳ чамъ кард. Баъд аз он бифармуд, то мунодӣ карданд, ки хироч имсол ба раъият бахшидам ва илтимос аз шоҳ кардам, ки дигар ду сол ҳам нагирам. Мардум шод шуда шукру дуъо гуфтанд. Соли дигар ҳамчунин кард, то мардуми Миср аз Фиръавн тавонгар шуда, шабу рӯз дуъо мекарданд.

Пас ба қазои илоҳӣ подшоҳ бимурду писаре надошт, ки ба чои ӯ бар тахти шоҳӣ нишинад. Подшоҳро дафн карданд. Се рӯз таъзият доштанд. Рӯзи чаҳорум мардуми шаҳр ва тамоми лашкар аз дабирону қозиён ва олимону шайхон ва мутаватти-

нони Миср чумла хозир шуданд ва ба дари сарои подшоҳ омадану гуфтанд, ки ба ҷои подшоҳ касеро бояд нишонид. Зерки мулки бе малик набошад. Мардумон чун аз Фиръавн некӯдида буданд, ки се сол хироч нагирифта буд, аз хазинаи ху мувофиқи хирочи Миср ба хазинадор месупурд, ҳама халқ шаҳр ба подшоҳии он бадбахт ризо доданд ва лашкариён низ қабул карданд. Гуфтанд, ки аз мамлакати вай хушнудем. Пас Фиръавни лаъинро бар тахти шоҳӣ нишонданд.

Чун Фиръавни палид подшоҳи Миср шуд, Ҳомони лаъинро вазири худ намуд ва гуфт, ки акнун мамолики Миср ба дастам омад, тадбири соиб ва фикри соқиб бинамо, ки халқ ба худони ман иқрор кунад ва маъбудӣ худ донанд. Гуфт: «Уламоро аз дарсу ваъз гуфтаи ман бояд қард, то халқ аз илми дин ҳуҷҷатҳои нашаванд ва дилшон бидуни илм сиёҳ шавад ва зангор гирад ва аблаҳу чоҳил шаванд. Он гоҳ диншон мундариш гардад ва ҳар фарзанде, ки пайдо шавад, гумроҳтар хоҳад буд. Ҳамин тариқ аз дини худҳо баргашта хоҳанд шуд. Пас бифармуд то уламоро аз дарсу ваъз қардан манъ намуданд. Пас ҷанде баромад, аксари мардумони Миср чоҳилу сутуртабӣ шуданд.

Он гоҳ Фиръавни лаъин фармуд, ки бутонро парастед. Қавми қибтиён иҷобат карданд. Бист сол бар он баромад. Ваз гуфт, ки бутонро ман худӣ додаам. Эшон маъбудӣ хурду ман бузургам. Чунончи Худои таъоло мефармояд, к а в л у х у т а ё л о :
Фа хашара фа нодо фа кола ано раббукуму-ла-аъло.^а

Яъне: гуфт: Ман худӣ бузургам ва бутон кехтарон.

Ва чихил сол бар ин баромад ва гуфт: **Мо ғалимту лакум мин илоҳин ғайри.^б**

Яъне: наредонам барон шумо маъбуде сивои худ. Пас бутонро бишканд. Қавми қибтиён ҳама розӣ шуданду маъбудӣро иҷобат карданд. Эшонро бинавохт, магар қавми Бани Исроил, ки ба дини Юсуф (а) буданд. Бино бар он аз эшон хидмати ҳама қибтиён ба ивази ҷизя қунондӣ ва ҷизе ба касе надодӣ ва он чи ки қорҳои шокқа, мисли ҳезумқашӣ ва саргинафганӣ ва ғайра буд, бар зимми онҳо намуда, дар деҳоту шаҳр барои хидмати тобеъони худ мардумони Бани Исроил мутағаййир қард ва аз занони Бани Исроил парасторӣ қунондӣ ва занони қибтиён низ занони Бани Исроилро қорҳои қанизӣ фармуданд.

Алҳосил, эшонро-пеши қибтиён ҷизе вақру виқор набуд, балки ба шумори одамай ҳам навардандӣ, магар Осия, ки аз қавми Бани Исроил ба дини Юсуф буд ва ба нексиратию некӯрӯйи шуҳраи офоқӣ дошту Фиръавн ӯро ба занӣ хоста. Ва баъзе ғу-

^а Қуръон: 79, 23—24.

^б Қуръон: 28, 38.

Ид, ки Фиръавн ўро парастандаи хеш доништа, ба хонаи худ
таъзиму икром медошт. Лекин ба ҳар ҳол дар диндории ў
шакке набуд. Чунончи расули мо (с) чаҳор занонро бузургӣ их-
тифр кардааст: аввал Марям бинти Умрон, дуввум Бинти Ху-
вайлид, саввум Фотимагу-з-заҳро, чаҳорум Осия *разияллоху*
анхунна.

Филҷумла Бани Исроил сездеҳ сол дар ранҷу миҳнати он
фарик буданд ва занону мардон парасторию бандагӣ мекар-
данд ва сабр мефармуданд. Дини исломро аз даст надоданд ва
шабу рӯз дар тавбаю истиғфор ба сар бурданд ва ба дуъо маш-
ғул мемонданд. Овардаанд, ки Фиръавн *алайҳиллаъна* рӯзе маҷ-
лисе ба канори рӯди Нил сохта буд ва мардумон дар пасу пе-
ши ў истода. Дар ин асно таъоме ҳозир оварданд. Чандон ки
хост, бихўрду гуфт ба қавм, қ а в л у х у т а њ о л о : А лайса лӣ
мулку Мисра ва ҳазиҳи-л-анҳору таҷри мин таҳтӣ а фало туб-
сирун.^а

Оё нест барон ман мулки Миср ва ин анҳор меравад аз зери
ман, оё намебинед? Пас гуфтанд: **Инна ҳаза маликун њазимун.**

Ҷъне: ба таҳқиқ ин подшоҳи бузург аст. Чунончи Худои таъ-
оло мефармояд: қ а в л у х у т а њ о л о : **Фа-стахаффа қавмаҳу**
фа атоъуху иннаҳум кону қавман фосикин.^б

Ҷъне: қавме, ки ба таҳқиқ дар тоъати ў оянд, фосиканд.

Пас Эзид таъоло хост, ки вайро бознамояд, ки мулки Ҳаққ
таъолои азим турост ва ўро дар Дӯзах афганад ва қавмашро
ҳалок кунад. Ва чаҳорсад сол умр ўро дода буданд аз баҳри он
ки ҳар рӯз он кофир тоғитар буд ва дилаш саҳттар гардид. Ит-
тифоко рӯзе Эзид таъоло ба қудрати комила ва болиғи хеш
рӯди Нилро хушк гардонид. Халқ бар ў чамъ шуда, аз чаҳл гуф-
танд, ки агар ту Худои мой, рӯди Нилро равон гардон. Пас
хафт лак савор ҳамроҳ гирифта ба саҳрои Саъид-ул-аъло ра-
вон шуд. Аммо фарсанге роҳ мерафт ва як савор руҳсат
мефармуд. Ҳамин тарик ҳамаро бозгардонида танҳо ба саҳрои
мазкура рафта ба горе дарҳазида инони асп бар гардани худ
ниҳода, рӯ ба қибла оварда дар сачда афтада бигристу гуфт:
«Худовандо, ту барҳаққӣ ва ман дар ботилам ва ту Худои бе-
ниъӣи ва бечунӣи ва ман мулки Дунёро ба ивази Охират ихтиёр
кардам, ҳар чи маро бояд, дар Дунё деҳ ва ман дар Охират ҳеч
намеҳоҳам илло оташи Дӯзах.

Чун Фиръавни лаъин ин муноҷот тамом кард, марде аз ғоиб
падид омаду гуфт: «Шикоят аз шахсе дорам». Фиръавни лаъ-
ин гуфт: «Чи вақт дод хоستانӣ ҳастӣ?» Гуфт: «Ин хусумат ма-
ро дарҳол афтадааст». Дар ин суҳан буданд, ки оби рӯди Нил

^а Куръон: 43, 51.

^б Куръон: 43, 54.

баромад. Фиръавн шод гашту гуфт: «Эй чавон, ҳар ҳочате дорӣ, бигӯ!» Чавон гуфт: «Ҳар банда, ки аз ҳукми Худованд берун шуду худованд он бандаро некӯ дорад ва ин банда фармонбардории худованд накунад, чазои вай чӣ бошад?» Фиръавн гуфт: «Он банда дар рӯди Нил бояд ғарк кард». Чавон гуфт: «Фардо ба дарбори ту маро роҳ набошад. Ҳоҷибон нагузоранд, ки пеши ту, арза кунам. Маро хатте навишта бидех, то бар ҳукми ту бар он банда ҳамон кунам». Гуфт: «Қаламу давог ва қоғаз надорам». Чавон гуфт: «Ман қоғазу давоту қалам дорам». Гуфт: «Бидех!» Пас Фиръавни лаъин дар он ғор шодон нишаста бар қоғазӣ ӯ навишт, ки банда, ки фармони худованди худ набарад ва худованд он бандаро некӯ дорад, боз нофармонӣ кунад, ӯро дар дарёи рӯди Нил ғарк бояд кард». Ҳамчунин хатте навишта ба дасти чавон дода надонист, ки кист. Минбаъд аз назар ғоиб шуд. Ва он чавон Чабраил *алайҳиссалом* буд, ба ҳукми Худои таъоло омада.

Ва Фиръавни овозе шунид, ки рӯди Нилро дар фармони ту кардам, агар гӯӣ бозист, биистад ва агар хоҳӣ, равон кунӣ, равон шавад ва аз фармони ту берун нахоҳад шуд. Пас Фиръавни лаъин рӯй ба қавм ниҳод ва рӯди Нил дар фармон ҳамчунон буд. Агар гуфтӣ, ки боло шав, то аз кӯҳ боло шудӣ ва агар гуфтӣ, ки фуру шав, то зер шудӣ. Аз ин маъно кори вай кавӣ гашт ва даъвои дурӯғаш муҳкамтар шуд. Гуфт: «Ё қавм, мулки Миср аз он нест ва ин рӯди Нил фармонбардор аст». Чун аҳли Миср ба-д-он ҳол диданд, шод шуда, сачда карданд ва бар даъвои ӯ иқрор карда бисутуданд, ки бешубҳа Худо аст, *иёзан биллоҳи минҳо*.

Чун Фиръавни лаъин ба кушкӣ худ расид, ки вайро Алийинашшамсӣ хонданд. Дар он чашмаи оби равон буд, фармуд, то чаҳор сутун бароварданд ва бар ҳар сутуне новдоне зарин карданд ва чунон сохтанд, ки оби чашма дар сутунҳе рафта, аз роҳи новдон дар кӯшк мерафт ва ба сӯи дигар берун мешуд. Худои таъоло ба канораи он ду дарахт биёфарид. Аз як дарахт руғани зард ва аз дигар дарахт руғани сурх ҳосил шуд. Аз ин дарахтҳо руған гирифта нигоҳ доштанд, то ба ҳар беморӣ ва чароҳате, ки руған бимолидандӣ, дарсоъат шифо ёфтандӣ ва далелу бурдон бар даъвои ботилаш ин ду дарахт буданд. Бинамудани он дарахтҳо халқро аз роҳ бурдӣ.

Шабе дар хоб дид, ки он ҳар ду дарахт ба ҳаво шуда ва ҳамма оламро ба зерин худ карданд. Бомдод муаббирон ва мунаҷҷимону ҳодувонро ба ҳукми малик ҳузур оварданд. Гуфт: Таъбири хоби ман бикунед!» Гуфтанд: «Аз китобҳои нучумият дида мешавад, ки аз Бани Исроил шахсе падида ояд ва мамлақати ту ҳамма ба дасти ӯ хароб шавад ва мулку мерос ва молу неъ-

мати ту ба он шахс қарор гирад». Фиръавн гуфт: «Он писар пайдо шудааст ё на?» Гуфтанд: «Дар ин се шабу рӯз аз пушти инлар дар раҳми модар хоҳад омад».

Пас Фиръавни лаъин фармуд чамъе, ки аз худдому муваккилони Бани Исроил бошад, нагузоранд, ки ҳеч кас дар ин се шабу рӯз бо занони худ сӯхбат кунад. Чун муваккилонро бар зиндон гумошт, ҳеч кас кудрату захираи он надошт, ки пеши занони худ равад. То се шабу рӯз гузашт. Ҳаққ субҳонаху ва таъоло тақдире карда буд он писар ба рӯзи муайян таваллуд шуд. Шарҳаш ин ки Хотун ном зани Имрон надими Фиръавнро, ки қабл аз ин як писар зинда буд, номи ӯ Хорун ва як духтар номи ӯ Марям, шавқи мучомаъат ва ҳирси мубошарат чунон афтод, ки сабру қарор дар дилаш намонд. Охираш тоб наовард, бархосту пой аз сархона берун оварда ба дари сарои Фиръавин лаъин омада, ба амри Худой, дарҳо кушода ёфту дарбононро хуфта дид, зеро ки Ҳаққ таъоло хоб бар эшон ғолиб карда буд. Хотун беҳарос ба хобгоҳи Фиръавн расид. Имронро дид, ки ба хидмати Фиръавн истода ва Фиръавн дар хоб шуда. Имронро низ зани худ дида орзуи хилват паидид омад. Аз он ҷо баромад, ба зани худ чамъ шуд ва дар ҳамон соъат Мӯсо алайҳиссалом аз вулби падар ба раҳми модар омад. Хотун бархосту ба хонаи худ расид, чунон ки ҳеч кас ғайр аз Худо огоҳи надошт.

Чун рӯз шуд Фиръавни лаъин мунаҷҷимонро бихонду гуфт, ки он кӯдак аз сулби падар ба раҳми модар омада ё на? Мунаҷҷимон гуфтанд, ки казо кори худ сохта, яъне он кӯдак имшаб ба раҳми модари худ даромадааст. Фармуд: «Ҳар фарзанде, ки аз қавми Бани Исроил пайдо шавад, агар писар бошад, бикушанд ва ҳафтод дирам ба падари фарзанд диҳанд». То қор ба-д-он ҳадд расид, ки падарон писарони худро пеши лаъин оварда, ба ҳукми вай аз дастӣ худ мекушанд. Ва ба ҳар хонаи Бани Исроил қибтиро мӯқаррар фармуд, ки агар фарзанди нарина таваллуд шавад, зинда нагузоранд.

Алқисса, чун муддати нӯҳ моҳ баромад, шиками модари Мӯсо (а) чунон намудӣ, гӯё бор надошт. Аммо аз вақти бор гирифтани модари Мӯсо (а) босе мутаҳаййир буд. Мегуфт: «Агар муваккилон ҳамл бубинанд ва фарзанд писар бизояд ҳамон соъат бикушанд». Муваккилон ҳасби фармудани Фиръавн дар хонаҳои Бани Исроил даромадандӣ ва даст бар шиками эшон молидандӣ, қ а в л у х у т а њ о л о: Юзаббихуна абноакум ва ястахона нисоакум ва фй золикум балоум-мир-раббикум ъазим.^а

Ва ҳамчунин Бани Исроил чандин сол дар ин бало гирифтдор буданд ва ранҷу алами Фиръавн мекашиданд ва саъбтар

^а Қуръон: 2, 49.

аз ин бало набошад, ки писарони худро ба дасти худ бикшанд ва бар шиками занон мардони ғайри махрам дастҳо ба моланд. Чунончи Худои таъоло мефармояд, қавлуху таъоло: **Ясумунакум суа-л-ғазоби.**⁶

Яъне: мечашониданд шуморо азоби бад.

Хосили калом он ки модари Мӯсо (а) рӯзе нон мепухт, ногоҳ ба дарди зодан афтод. Дарсоъат фарзанде ба вучуд омад чун моҳи тобон, бо малоҳати тамом, чунончи чашм аз нури хира мегашт. Дар ин ҳолат ногоҳ муваккилони Фиръавн дар расиданд, Хотун дармонду надонист, ки чи хила созад ва гуфт: «Ин фарзанди худро ба дасти худ бисӯзонам аз он беҳтар аст ки аз пеши ман баранду бикушанд». Пас Мӯсо (а)-ро дасту по дар порча печида дар танӯри оташ андохт ва деге бар сари танӯр ниҳод. Муваккилони Фиръавн даст бар шиками вай молиданд, ҳеҷ асаре надиданд, равона шуданд. Модари Мӯсо (а) аз дарди фарзанд бигирист ва тапонча бар рӯи худ заду гуфт ки ин чи буд, ки ман ба дасти худ кардам ва фарзанди худро худ сӯхтам. Борӣ, устухонҳое кош бидидаме марҳами дили маҷрӯҳ сохтӣ. Чун сари танӯр бикшод, Мӯсо (а)-ро дид, ки дар миёни оташ нишаста ва се себи сурх дар даст гирифта бозӣ мекунад. Чун модар бидид, мутааҷчибу ҳайрон бимонду шуқри Борӣ таъоло кард, ки фарзандро ба саломат ёфт.

Чун ўро аз танӯр баровард, бори дигар дар фикр афтода фуру монд, ки чӣ хила созад, ки муваккилон бори дигар омада писарро набаранду накушанд. Андешаҳо мекарду мегирист ва ҳеҷ чора дар хотираш наёмад. Ногоҳ аз гӯшаи хона овозе бишунид: қавлуху таъоло: **Ва авҳайно ило умми Мӯсо ан арзиғиҳи фа изо хифти ғалайҳи фа алқиҳи фй-л-ямми ва ло тахофи ва ло таҳзани инно роддуху илайки ва чоъилуху мин-ал-мурсалин.**⁶

Яъне: эй модари Мӯсо, кӯдакро шир бидех, пас агар хавфи талафи ӯ мекуни, дар рӯди Нил андоз ва матарс ва андӯху ғам маҳур, мо вайро саломат ба ту расонем ва ўро аз чумлаи пайғамбарони мурсал гардонидем.

Модари Мӯсо (а) ин башорат шунида, шод гашту ба талаби дуредгаре рафт. Чун аз хона берун шуд, Ҷабраил (а) ба мисоли дуредгар мерафт. Гуфт: «Сандуқ метавонӣ сохта?» Гуфт: «Мӯҷибӣ хоҳиши дил бисозам». Пас ба хона оварда, сандуке сохта берун рафт. Модари Мӯсо (а) дар он сандуқ чоӣ нишастани Мӯсо (а) некӯ кард. Пас шир доду дар порчаи ҳарир печида дар сандуқ ниҳод ва кулф барзад.

Ва қавли дигар он аст, ки чун модари Мӯсо (а) шахси ду-

⁶ Куръон: 2, 49.

⁶ Куръон: 28, 7.

одгарро ба хонаи худ овард, касе аз ҳамсои у даруни хона мада, аз сирраш мутталиъ гашт. Бино бар он Хотун аз худ сиррасида, марди ҳамсояро ҳафтад динор ришват дод, ки ин сирр нигоҳ дорад ва бо касе нагуяд ва дуредгар низ ҳафтад динор музди кор гирифта, сандук сохта берун рафт. Ва он шахс ба хотир овард, ки ман пеши Фиръавн рафта сирраш бикушоям, то ҳафтад динори дигар аз у биситонам ва вай маро ба чилди ин хидмат неъматӣ зиёда бахшад. Чун ба сарои Фиръавни лаъин рафта хост, ки ин хикоятро бигӯяд, забонаш лол гашт. Ва чун берун омад, забонаш кушода гашт. Дигар бор андарун рафта хост, ки бигӯяд, забонаш баста шуд ва чун берун омад, забонаш кушода гашт. Чунин овардаанд, ки ҳафт бор хост, ки сирр фош кунад, ҳар ҳафт мартаба ин хол шуд ва бори ҳаштум берун омад ва ба дил имон ба Худои таъоло оварда сирри Мӯсо (а) нигоҳ дошт.

Филҷумла модари Мӯсо (а) сандукро дар рӯди Нил андохт ва хоҳари Мӯсо (а) бар асари сандукча шуда медид, ки чи мешавад, ба фармони Худои таъоло сандукча болои об мерафт то аз он наҳре, ки ба ҷониби сарои Фиръавн мерафт, равон шуда, дар кӯшки Фиръавн даррасид ва наздики панҷараҳои оҳанӣ шуд. Модари Мӯсо (а) духтарро васият карда буд, ки дар пайи сандук ҷунон равӣ, то ҳеҷ кас надонад, ки пайравии сандук мекунӣ. Қавлуҳу таъоло: Ва қолат лиухтиҳи кусиҳи фа басурат биҳи ған ҷунубин ва ҳум ло яшъурун.^а

Касе надонад, ки ту ҳамроҳи сандук меравӣ.

Чун дар панҷараи оҳанӣ расид ва Ҷабраил (а) ба сӯи сарои Фиръавн равон кард. Чун ба ҳавзе, ки дар миёни хонай у буд, расид, Фиръавни лаъин бо Осия-хотун *разияллоҳу анҳо* бар тахт нишаста буд. Ногоҳ дар назараш омад. Хост, ки бигирад, аммо натавонист. Пас Осия-хотун бирафту даст ба сандук кард. Ногоҳ дарҳол ба дасташ омад, то пеши Фиръавни лаъин бурд. У бо таъҷуб шуда хост, ки бикшояд ва бубинад ҷи чиз аст. Чандон ҷаҳд кард, сари сандук кушодан натавонист. Он гоҳ Осия-хотун сандук пеши худ кашида ва ба дил Бисмиллоҳи-р-рахмони-р-рахим гуфта, дарҳол сандук бикушод. Қўдаке дид, тобон чун моҳи шаби ҷордах, ҷунон ки ҳама сарои Фиръавн аз нури мубораки у мунаввар гашта. Мехри азим дар дили Фиръавн бичунбид. Худои таъоло Мӯсо (а)-ро малохате дода буд, ҳар ки бидидӣ, бар у девона шудӣ. Осия-хотун гуфт: «Ин рушноии ҷашми ману ту хоҳад буд». Қавлуҳу таъоло: Ва қолат имраату Фиръавна куррату ғайнин лӣ ва лака ло тақтулуҳу ғасо ай-яифаъано ав наттахизаҳу валадав-ва ҳум ло яшъурун.^б

^а Куръон: 28, 11.

^б Куръон: 28, 9.

Яъне: ин фарзандро макуш, ки ^ншоро фарзанд нест, уро
чои фарзанд дорей. Фиръавн ризо дод.

Пас он лаъин духтаре дошт, ки иллати барас буд, низ ба
мад, дар он сандук нигоҳ кард. Дид, ки кӯдаке гирия мекум
ва об аз даҳонаш меафтад. Дарҳол ба канори худ гирифт.
Дои таъоло аз баракати Мусо алайҳиссалом иллати уро
сохт. Осия-хотун бо Фиръавн гуфт: «Дидаи, он фарзанд чи
на муборак аст?» Пас Фиръавн уро дар канор гирифт, мех
муҳаббаташ зиёда гашт. Дарҳол фармуд, ки доя биёред, то
кӯдакро шир диҳад. Ҳар дояро, ки меоварданд, ба шири ҳ
кас рағбат намекард ва нахӯрд. Чунончи Худои таъоло мефа
мояд: Қ а в л у х у т аъ о л о: **Ва ҳаррамно ʔалайҳи-л-марозин**
мин қаблу.^б

Фиръавн ва Осия дармонданд. Хоҳари Мӯсо (а) дар он
хозир буд, гуфт: «Ман шуморо дояи дигар нишон диҳам, уро
биёред». Қ а в л у х у т аъ о л о: **Фа қолат қал ʔадуллокум ʔа**
ахли байтин якфулунаху лакум ва ҳум лаху носихун.^б

Яъне: шуморо далолат кунам бар аҳли байте, ки парвара
ва ба сихҳат нигоҳ дорад? Фиръавн гуфт: «Уро биёр!» Хоҳа
раш наздики модар давида рафта гуфт, ки эй модар, бахт
давлати ту ёварӣ кард, ки аз баҳри шир додани додарам до
талаб мекунад ва шири ҳеч кас намехӯрад, барҳез! Модараш
шод гашта рӯ ба сарои Фиръавн ниҳод. Чун наздики Мӯсо (а)
расид, дид, ки доягони бисёр чамъ шудаанд, ҳар фард шири
худро бар ӯ арз дорад. Шурсид, ки ба ҳеч кас даст диҳад.
Гуфт: «Намедихад ва хӯрдани шир қабул намекунад». Чун мо
дари Мӯсо (а) пеш рафта дар канор гирифт, дарсоъат шир би
хӯрд ва хушҳол гашт. Модараш хост, ки наъра занад ва фарёд
бароварад, Худои таъоло дилашро нигоҳ дошт. Чунончи гуфт:
Қ а в л у х у т аъ о л о: **Ин қодат ла тубди биҳи лав ʔо ар-ра**
батно ʔало қалбиҳо ли такуна мин-ал-муъминин.^б

Яъне: умми Мӯсо қариб буд, ки аз ҷӯши муҳаббат роз из
хор мекунад, агар ман нигоҳ намедоштаме дили уро, то ки бо
шад аз муъмин, то ҳеч нагуфт.

Хомони палид он ҷо истода хама аҳвол мушоҳада мекард,
гуфт: «Эй зан, магар ин кӯдак фарзанди туст?» Модари Мӯсо
(а) гуфт: «Ин фарзанди ман нест, валекин шиғи ман уро хуш
омадааст ва шири худ баҳри кӯдак, ки медиҳам биназирад». Он
гоҳ Фиръавн гуфт: «Ҳар моҳ ин дояро дувист динор биди
ханд». Хотун ҳар моҳ улӯфои худ мегирифт ва фарзанди худ
ро шир меод. Чунон ки Худои таъоло фармудааст: Қ а в л у х у

^б Куръон: 28, 12.

^б Куръон: 28, 12.

^б Куръон: 28, 10.

а ʔ о л о: Фа рададноху, ило уммихи, кай тақарра ʔайнухо ва
о таҳзана ва ли таълама анна ваъдаллохи ҳаққун.^а

Ҷъне: Мӯсо (а)-ро боз ба модараш додем, то чашии мо-
араш рушан шуд ва ғам аз ӯ бирафт ва донист, ки ваъдаи
Уло ҳаққ аст.

Чун муддате баромад, рӯзе Фиръавиро дидори Мӯсо (а)
руш омада ва дар канор гирифтун дар рӯяш нигарист. Хост, ки
Мӯсо бигирад, Мӯсо (а) дасте дароз карда риши Фиръавн ги-
рифт ва аз дасти дигар мушге саҳт бар дақони ӯ зад. Фиръавни
лаъин дар хашм шуд. Гуфт: «Ин кӯдакро бидушанд, магар ин
шаҳс ҳамон аст, ки мули аз дасти ӯ хароб шавад». Дарҳол
Осия-хотун пеш омаду гуфт: «Эй Фиръавн, намедонӣ, ки ин кӯ-
дак аст. Феъли кӯдакон чунин бошад, ки ақлу тамиз надоранд.
Аз қавми Бани Исроил нест, ки ӯро мекушӣ ва ту ҳама кӯда-
кони Бани Исроилро кушта». Ҳамон ду ташт, якеро пур аз
оташ ва дигареро пур аз ёкут карда биёварду пеши Мӯсо (а)
ниҳод ва гуфт: «Агар дар оташ даст ниҳад, то бидонам, ки кӯ-
даки дигар аст ва илло ҳамон кӯдак хоҳад буд». Мӯсо (а) хост,
ки ташти ёкутро бигирад Ҷабраил (а) дарҳол дасти Мӯсо (а)
гирифта ба суи оташ гардонид. Чун пораи оташ баргирифтун дар
даҳон ниҳод, забонаш бисӯхт ва ба забони муборакаш уқда
баргирифта ва шикаста шуд. Осия-хотун ба Фиръавн гуфт:
«Дидаӣ, ки ба нодонӣ оташ гирифта дар даҳон расонид». Фиръ-
авн бори дигар ба канор гирифтун рӯяш бибӯсид ва ба модараш
супурд. Он уқда бар забони Мӯсо (а) то вақти муноҷот би-
монд. Қ а в л у х у т а ʔ о л о: Важдул ʔукдату мии лисонӣ яф-
қаху қавлӣ.^б

Чун Мӯсо (а) бузург шуд, бар асп савор мегашт, саворону
чокарон бо вай ҳамерафтанд ва лақаби ӯ писари Фиръавн шуд
ва Фиръавн дасташ гирифта пеши худ биншондӣ. Чун аксар ба
забони Мӯсо (а) суханоң ҳикмату илм бирафтӣ, лиҳоза Фиръ-
авн ба дилу чон ба шунидан рағбат кардӣ ва дӯст гирифтӣ.
Чунончи Худои таъоло мефармояд: Қ а в л у х у т а ʔ о л о: Ва-
ламмо балаға, ашуддаҳу ва-ставо отайноху ҳукман ва ʔилман
ва казолика наҷз-л-муҳсинин.^в

Ҷъне: ҳар гоҳ ба қувват расид, додем ӯро ҳикмату илм,
ҳамчунин аҷри муҳсинонро бидиҳем.

Ва ба ривояте омадааст: Чун умраш ба бист сол расид,
Фиръавн ба таҷаммул ӯро бо зане кадхудой карда дода буд
ва аз он зан ду писар омаданд якеро Ҳарсун ва дигареро Ба-
ко ном доштанд ва андар ин таҷминан сӣ сол бигзашт. Валло-
ху аълам биссабов.

^а Қуръон: 28, 13.

^б Қуръон: 20, 27—28.

^в Қуръон: 28, 14.

ҲИЦРАТ ФАРМУДАНИ ҲАЗРАТИ МҶСО АЛАЙҲИС- САЛОМ АЗ МИСР БА МАДЯН НАЗДИ ШУЪАЙБ АЛАЙҲИССАЛОМ

Рӯзе Мӯсо алайҳиссалом дар вақти қайлула берун рафт ва ҳама халқ дар хонаҳо хуфта буданд, магар қибтиё, ки солори матбахи Фиръавн буд. Сомирий ном мардери аз қавми Бани Исроил ба қор гирифта буд. Чунон ки Худои таъоло мефармояд: Қавлуҳу таъоло: Ва даҳала-л-мадина таъоло ҳин гафлатин мин аҳлиҳи фа ваҷада фиҳи раҷулайни яктатилони ҳаза мин шиъатихи ва ҳаза мин ӯадуввиҳи.^а

Яъне: дохил шуд дар шаҳр вақте ки гофил буданд бошандагон он шаҳр, ёфт ду ҷавонро мечангиданд. Чун Мӯсо (а) ро дид, фарёд кард, ки қибтиё бар мо таъаддӣ мекунад ва қори хезумгарон мефармояд. Мӯсо (а) гуфт, ки ўро раҳо кун. Гуфт: «Ин хезум ба матбахи падарат мебарам», яъне Фиръавн. Боз гуфт, ки вайро раҳо кун, дигарери бигир, аммо нашунид. Чун қибтиё фармони Мӯсо (а) рад кард, муште саҳт бар сина чунон зад, ки бар замин афтод ва рӯҳаш аз қолиб парид ва қор бидод. Қавлуҳу таъоло: Фа вақазаҳу Мӯсо фа қазо ӯалайҳи.^б

Ва ин қор аз қибтиёен ҳеҷ қас набуд. Мӯсо (а) ба Сомирий гуфт: «Бигрез, ки қоре саъб афтод». Пас Сомирий гуфт. Мӯсо тарсиду гуфт: Қавлуҳу таъоло: Ҳаза мин ӯамали-шайтони иннаҳу ӯадуввун музиллун мубинун қола Рабби инни саламту нафси фа-ғфир ли.^в

Яъне: қори дев аст, ба таҳқиқ, ки зулм қардам бар нафси худ, афв қун ту моро. Пас Худои таъоло афв қард. Чунончи меғӯянд: Қавлуҳу таъоло: Фа гафара лаҳу иннаҳу ҳува л-ғафуру-р-рахим.^г

Яъне: баҳшид Худои таъоло ўро, қароина Худо баҳшандаву меҳрубон аст.

Чун қибтиёен он қор расида, солори матбаҳро қушта ёфтанд, наздики Фиръавни лаъин шуда, қабар қарданд. Фиръавн гуфт, ки таҳқиқ қунед, ки вайро қи қуштааст, то қасос қунам. Фиръавн агарчи қофир буду ба дурӯғи даъвои худой меқард, аммо дар баъзе вақоъ аз адлу инсоф дод меодӣ ва мазлумонро эмин дошти. Пас он қибтиро дафн қарданд. Сабоҳи он Мӯсо (а) берун омада дид, ки қибтиё дигар бо марди Бани Исроил даровехта, ўро мезанад, чунончи Худои таъоло мефармо-

^а Қуръон: 28, 15.

^б Қуръон: 28, 15.

^в Қуръон: 28, 15—16.

^г Қуръон: 28, 16.

ил: Қавлуху таъоло: Фа асбаха фй-л-мадинати хоифан ятараққабу фа изо-л-лазй-стансараху би-л-амси ястасрихуху.^а

Мӯсо (а) қасди эшон кард. Сомирй пиндошт, ки Мӯсо (а) хоҳад зад, зеро ки зарби Мӯсо (а) дида буд. Рӯй ба Мӯсо кард ва гуфт: Е Мӯсо, қавлуху таъоло: А туриду ан тактула-нй камо қаталта нафсан би-л-амси.^б

Яъне: эй Мӯсо, магар имрӯз ҳам маро куштан меҳохӣ, чунончи дирӯз он қибтиро куштӣ ту дар ин замон, чабборӣ хоҳад буд. Чун қибтӣ аз Сомирй ин сухан бишнид дарҳол ба сарои Фиръавни лаъин рафту он ҳол бозгуфт. Чун Мӯсо (а) ба хона омад тарсид аз баҳри он ки агарчи Фиръавн золим буд, аммо магар фарзанди вай хун кардӣ, қасос аз вай гирифтӣ. Пас ба наздики модар омада, ин мӯҷароро гуфт. Ногоҳ марде даромаду гуфт: «Е Мӯсо, қавлуху таъоло: Инна-л-малаа яътами-руна бика ли яктулука фа-хруч иннй лака мина-н-носиҳин.^в

Яъне: Фиръавни лаъин меҳоҳад, ки туро ба бадали он қибтӣ бикушад. Ва ин мард холазодан Фиръавни лаъин дар ниҳон мусалмон шуда буд. Гуфт: «Е Мӯсо (а), зудтар аз ин шаҳр берун рав, ки ман туро насиҳат мекунам. Мӯсо (а) тарсону ларзон аз пеши модар пой берун ниҳод, аммо модар надонист, ки кучо меравад. Қавлуху таъоло: Фа хараҷа минҳо хоифан ятараққабу қола раббй наҷчинй мина-л-қавми-з-золимин.^д

Алҳосил, Мӯсо (а) бараҳна ҳафт шабонарӯз дар биёбон мерафт ва дар пояш обилаҳо баромада, зеро ки гоҳе побараҳна нарафта буд. Рӯ ба осмон карду гуфт: «Малико, аз ин қавми ситамагарон маро наҷот деҳ!» Қавлуху таъоло: Ва ламмо тавачҷаҳа тилқоа Мадяна қола ъасо раббй ан яҳдиянй са-вса-с-сабил.^е

Яъне: вақте ки муваҷҷиҳ шуд чониби Мадян, яъне ба ватани Шуъайб (а), гуфт: «Қариб аст, ки менамояд Парвардигор моро роҳи рост». Чун ба саводи шаҳри Мадян расид, қавмеро дид, ки ба чоҳе гирд омада буданд. Қавлуху таъоло: Ва ламмо варада моа Мадяна вачада ъалайҳи умматан мина-н-носи яскуна.^ж

Яъне: ҳар гоҳе, ки расид бар чоҳи Мадян, ёфт бар он гурӯҳе аз мардум, ки об меҳӯронанд чаҳорпоёнро. Баъд аз об додан санге гарон бар сари чоҳ ниҳоданд ва мерафтанд. Мӯсо (а) наздики чоҳ омад ду духтаронро дид, ки бар сари чоҳ истода ва гӯсфандон чанд лӯғар ҳамроҳ доранд. Қавлуху таъоло: Ва вачада мин дуниҳиму-мраатайнй тазудони.^з

^а Қуръон: 28, 18.

^б Қуръон: 28, 19.

^в Қуръон: 28, 20.

^д Қуръон: 28, 21.

^е Қуръон: 28, 22.

^ж Қуръон: 28, 23.

^з Қуръон: 28, 23.

Пурсид, ки дар ин чо бо гӯсфандон чӣ мекунад? Гуфтанд: Ин гӯсфандон барои об додан овардем. Аммо қувват надорем, ки санги гарон аз чоҳ бардошта, аз далаи гарон об баркашем аз баҳри он ки ҷиҳил мард мебояд, ки сангро аз даҳони чоҳ бардорад. Ва ҳеч қас надорем санг бардорад. Чунончи, қавлуҳу таъоло: **Ло насқӣ ҳатто юсдира-р-риъоу ва абуно шайхун кабир.**^б

Яъне: падари мо нобино аст ва саҳт заъиф тоқату қуввати надорад, ки ба гӯсфандон об диҳад. То шубонон биёяндӯ 'об баркашанд, мо интизорем.

Чун Мӯсо (а) ин сухан бишунид шафқат дар дилаш падид омаду он сангро аз чоҳ бардошт ва далаи пуроб баркашиду гӯсфандони эшонро сероб гардонид. Чун духтарони Шуъайб (а) қуввату шучоъати вай бидиданд, аҷаб бимонданд ва Мӯсо (а) саҳт дармондаю гурусна дар сояи дарахт бинишасту гуфт, чунонки қавлуҳу таъоло: **Фа сақо лаҳумо сумма тавалло ила-з-зилли фа қола рабби инни лимо анзалта илаййа мин хайри фақир.**^в

Яъне: ё раб, пораи иони ҷавни бирасон, ки гуруснаам.

Пас духтарон пеши падар шуданд ва гуфтанд: «Ё падар, имрӯз ҷавоне биёмаду сангро танҳо аз сари чоҳ баркашид ва аз далаи об бароварда гӯсфандони моро сероб кард». Чун фазои-лу манокими Мӯсо (а) бисёр гуфтанд, Шуъайб (а) гуфт: «Зуд раведӯ он ҷавонро наздики ман оред, то мукофоти вай бикунам. Аз духтаронаш яке бузург буд, Сайфура ном дошт ва хурдро Сағира ном буд. Пас Сайфура пеши Мӯсо (а) биёмад, чунонки қавлуҳу таъоло: **Фа қоатху ихдохумо тамши ёло-стиҳейн қолат инна абӣ ядӯка ли яҷзияка аҷра мо сақайта лано.**^г

Пас омад ўро яке аз он ду духтар, ки мерафти шармгин. Гуфт: «Ҳароина падарам мехонад туро барои он ки мукофот диҳад туро бар он чи ки сероб карди ту гӯсфандони моро».

Мӯсо (а) аз ҳафт шабонарӯз гурусна буд, баркост. Духтар пеш-пеш мерафт, Мӯсо (а) ақиб. Гуфт: «Ё духтар, ту паси мо шав, зеро ки агар номахраме қаду пои занон бинад, дар Қиёмат укубат ёбад». Духтар гуфт, ки ту роҳи хонаи мо намедонӣ. Мӯсо (а) гуфт: «Агар роҳ хато кунам, ту маро овоз кун!» Духтар донист, ки аз порсой чунин гӯяд. Пас духтар аз ақиб Мӯсо (а) мерафт ва роҳ менамуд, Чун наздики Шуъайб (а) расид, шод гашту гуфт: «Ассалому алайка». Шуъайб (а) ҷавоби салом дода, пеши худ бинишонд ва дасташ гирифта аҳолаш пурсид. Мӯсо (а) он чи ҳақиқат аз Мисру Фиръавну

^б Куръон: 28, 23.

^в Куръон: 28, 24.

^г Куръон: 28, 25.

кибтй буд, хама бозгуфт. Шуъайб (а) фармуд: қ а в л у х у т а ь о л о: Қола ло тахаф начавта мина-л-қавми-з-золимин.^а

Яъне, гуфт: натарс аз он қавм, ки аз балои золимон рустй. Пас он духтар, ки Мӯсо (а)-ро хожда буд гуфт: қ а в л у х у т а ь о л о: Қолат илдохумо ё абатй-стаъцирху инна хайра мани-стаъ-чарта-л-қавийю-л-амин.^б

Яъне: падар, ин чавонро ба муздурй гир, ки аз хама муз-дурон беҳтар аст ва ду фазилат дорад: яке он ки қуввати бис-ёр дорад ва дигар он ки аз диёнату амонат ораста аст. Падар гуфт: «Қуввати вай аз об кашидан доиистй ва диёнати вай бо чй дидй?» Духтар гуфтушунидро хама изҳор сохт. Шуъайб (а)-ро ин сухан писанд омад ва рағбати ӯ беш гардид: қ а в л у х у т а ь о л о Қола инвй уриду ан ункиҳақа илхо-бнатаяй хотайини.^в

Яъне: мехоҳам аз ин духтарон яке ба зании ту диҳам. Мӯсо (а) гуфт, ки ман гарibu дарвешам ва дар дасти ман ҳеч нест, ки маҳри духтари ту бидиҳам. Гуфт: қ а в л у х у т а ь о л о: Ҳало ан таъмуранй самония хичачин фа ин атмапта ьашран фа мин ьиндик ва мо уриду ан ашукка ьалайка сатаҷидуни иншоаллоху мина-с-солихин.^г

Яъне: ба ҳашт сол шубонни ман кун, то духтари ман маҳр гузорад. Пас агар ба даҳ соли тамом шубонй кунй, пас аз туст ва ту медонй. Ман намехоҳам, ки бар ту гарон кунам, қариб аст, ки ёбй маро агар Худо хоҳад аз некукорон. Мӯсо гуфт: қ а в л у х у т а ь о л о: Золика байнй ва байнака айямо-л-ача-лайнн қазайту фало ьудвона ьалайя.^д

Яъне: дар миён ба ҳашт сол ихтиёр ба дасти ман аст, хоҳ ба ҳашт сол кунам хоҳ ба даҳ сол. Аммо набояд, ки аз қавли худ бозгардй.

Алқисса, маҳри духтар ба ваъдан шубонй гирифта никоҳ дод, то он ки ваъда баромад, манкуҳаш ӯро ҳалол буд. Ва ривоят аз Мухаммад саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам аст: Уъту-л-ачира ачраку қабла ай-ячаффа ьаракаҳу — яъне: биди-ҳед учрати муздур пеш аз он ки арақи пешонии ӯ хуши шавад, яъне ҳамон вақт вайро ҳалол гардад, зеро дар машаққат арақ бар рӯй, ки пайдо ояд, ҳаққи муздурй тамом карда. Ва акнун замона шуд, ки ҳазор қатраи арақ аз пешонии муздур хушк мешавад, то ҳам бар он ҳеч кас илтифот намекунад.

Алқисса, чун Шуъайб (а) духтарро ба Мӯсо (а) таслим карда бифармуд, то асое орад. Духтар асое оварда ба дасти падар дод. Гуфт: «Эй духтар, асои дигар биёр!» То ҳафт мар-таба меовард ва мебурд. Боз асое овард, ки Чабраил (а) аз

^а Куръон: 28, 25.

^б Куръон: 28, 26.

^в Куръон: 28, 27.

^г Куръон: 28, 27.

^д Куръон: 28, 28.

Бихишт оварда ба Одам (а) дода буд ва ба таври мерос ба Шуъайб (а) расида. Гуфт: «Эй духтар, ин асо лоики пайғамбар мурсал аст». Пас асоро бигирифтӣ дар замин истода кард. Гуфт: «Эй Мӯсо (а), агар ин асоро аз замин бардорӣ, аз онӣ ту шудӣ. Чун Мӯсо (а) даст ба асо карду бардошт, Шуъайб (а) гуфт: «Худон таъоло туро шояд, ки пайғамбарӣ мурсал намоя ва васияте аз ман бишнава, ки зинҳор гӯсфандонро фалон чо на барӣ, ки маъдани аждаҳост».

Пас гӯсфандонро ба сахро мебарду мечаронид. Иттифоке рӯзе гӯсфандон рӯй ба он водӣ ниҳоданд, ки маъдани аждаҳо буд. Мӯсо (а) хост, ки гӯсфандонро боздорад, аммо натавонист. Ночор бар сари пушта омада биншаст ва гӯсфандон мечариданд. Хоб бар Мӯсо (а) ғалаба кард. Пас асо дар пахлӯ ниҳода бихуфт ва ба асо гуфт, ки агар он аждаҳо аз маъдани худ барояд ва касди гӯсфандон кунад, то набояд, ки гӯсфандонро касри мӯй кунад ё бикушад. Чун замоне бигзашт, аждаҳон хунҳор аз ҷои худ ҳаракат карда касди гӯсфандон кард. Асои Мӯсо (а) ба сурати аждаҳон азим шуда он морро бикушт ва несту нобуд сохт. Чун Мӯсо (а) аз хоб бархост, аждаҳоро кушта дид, шод гашт ва дар таачҷуб монд. Боз ба гӯсфандон ба хона омада гуфт, ки он аждаҳо кушта шуд. Шуъайб алайҳиссалом якин донист, ки Мӯсо (а) аз пайғамбарӣ мурсал аст.

Чун Мӯсо (а) ҷаҳор сол шубонӣ кард, панҷум сол Шуъайб (а) гуфт: «Ё Мӯсо, имсол гӯсфандони мо ҳар қадар бачаи нар бизоянд, аз онӣ ту бошад». Ба қазои илоҳӣ нар зойданд. Соли дигар гуфт: «Ё Мӯсо, имсол ҳар қадар мода зоянд, ҳама аз онӣ ту бошад». Ба тақдирӣ қазо ҳама мода зойданд. Соли сеюм гуфт: «Бӯзе, ки сиёҳ зояд ҳама ба ту диҳам». Он сол ҳама сиёҳ зойданд. Соли ҷаҳорум гуфт: «Ҳар кӣ имсол сафед бизоид, туро диҳам». Он сол ҳама сафед шуданд. Панҷум сол гуфт: «Ҳар бӯзе, ки сиёҳу сафед, яъне аблақ бизояд, аз онӣ ту бошад». Дар ин сол ба ҳукми Худон таъоло ҳама аблақ шуданд. Минбаъд ба ҳукми Худон аззаву ҷалл гӯсфандони Мӯсо (а) дучанд шуд ва Мӯсо (а) даҳ сол шубонӣ кард. Пас Шуъайб (а) гуфт: «Ё Мӯсо, инак Сайфура ва гӯсфандон аз онӣ ту. Хоҳ дигар шубонӣ кун, хоҳ макун».

МУРОҶАЪАТ ФАРМУДАН ВА БА ДАРАҶАИ РИСОЛАТ РАСИДАНИ ҲАЗРАТИ МУСО АЛАЙҲИССАЛОМ ВА ДАЪВАТ НАМУДАН ФИРЪАВНИ ЛАЪИНРО ҲАСБИ ИРШОДИ ҶАНОБИ БОРИ ТАЪОЛО ҶАЛЛА ЗИКРАХУ

Пас Мӯсо (а)-ро рӯзе хоҳиши дидори модару бародар дар дил афтод, то аз Шуъайб (а) руҳсат шуда, маъа аҳлу нели худ ба сӯи Миср равон шуд. Ва мерафт, чун аз шаҳр баромад

ва дигар рӯз роҳ тай кард, шабе чой мақом карда, гӯсфандонро як чо намуда нигоҳ дошт. Дар он замон Сайфураро, ки хомила буд, ногоҳ дар торикию биёбон дарди зиҳ баромад. Қазоро зулмате низ хувайдо шуд ва раъд ғурриду барқ бичаст ва борон фуру беридаи гирифт, то сармои саҳт рӯ намуда. Мӯсо (а) аз ғалабаи борон мутаҳайир шуд. Чакмоқ берун оварда ҳарчанд зад оташе барнаёмад. Аммо дармонда шуда бар замин андохт, дар ҳашм шуд. Он сангу охан дар сухан омаданд ва гуфтанд: «Ё Мӯсо (а), маро фармон нест, ки оташ туро боздиҳам». Боз боде саҳмнок баромад ва олам бихурушиду сиёҳ гашт, чунон ки дар маҷмӯи олам ҳеҷ кас бо чуфти худ дар он шаб -ором нагирифт. Гӯё ҳама ҷаҳониён киштии дарё буданд. Пас Мӯсо *алайҳиссалом* битарсид ва ҳама тараф нигоҳ кард. Аз тарафи Тӯр рӯшноии оташ ба назар омад: **К а в л у х у т а ʼ о л о : Ф а л а м м о қ а з о М у с о - л - а ч а л а в а с о р а б и а х л и х и о н а с а м и н ҷ о н и б и - т - Т у р и н о р а н қ о л а л и а х л и х и - м к у с у и н н и о н а с т у н о р а - л - л а ʼ а л л и о т и к у м м и н ҷ о б и х а б а р и н а в ҷ а з в а т и н м и н а - н - н о р и л а ʼ а л л а к у м т а с т а л у н .^а**

Пас ҳар гоҳ, ки тамои кард Мӯсо (а) муддати мавъудро ме- рафт маъа иёли худ. Ва дид ба тарафи Тӯр оташеро. Гуфт аҳли худро: «Дар ин чо мебошед. Ҳароина мебинам оташеро, шояд, ки хабаре аз он ё поре аз оташ биёранд, то шумо вучуди худро гарм кунед». Пас Мӯсо (а) ба дастурии Сайфурӯ асо ба даст гирифта, рӯ ба кӯҳи Тӯр ниҳод. Чун бар сари кӯҳи Тӯр расида, дарахте сабз дид. Гӯянд: он дарахти унуб буд ва аз сар то бун нур дошт. Мӯсо (а) рушноии нур дида донист, ки оташ аст. Пас хор бар сари асо баста бар дарахт кард, ки оташ бигирад. Он нур аз шохе ба шохе мешуду дар хораш намегирифт. Мӯсо (а) мутаҳайир гашта фуру монд ва хост, ки баргардад. Ногоҳ нидое даррасид — **к а в л у х у т а ʼ о л о : Ф а л а м м о а т о ҳ о н у д и я м и н ш о г и и - л - в о д и - л - а й м а н и ф и - л - б у қ ʼ а т и - л - м у б о р а к а т и м и н а - ш - ш а ч а р а т и а н ʼ ё М у с о и н н и а н о л л о х у р а б - б у - л - ʼ о л а м и н .^б**

Яъне: чун омад наздик, нидо карда шуд ӯро аз канори майдони муборак аз он дарахт: «Ё Мӯсо, ҳароина манам Худои таъоло парварандаи ҳама олам». Мӯсо (а) чун сухани Худо бишунид, ба сачда даромад, зеро ки ба дилаш яқин шуд, ки ин сухани Худост. Пас Мӯсо (а)-ро талаб фармуду гуфт — **к а в л у х у т а ʼ о л о : И н н и а н о р а б б у к а ф а х л а ʼ н а ʼ л а й к а и н н а к а б и - л - в о д и - л - м у қ а д д а с и Т у в а .^в**

Яъне: ба таҳқиқ, ки манам парвардигори ту. Пас бикшо наълайни худро, ба таҳқиқ ту ба майдони пок ҳастӣ, ки но-

^а Куръон: 28, 29.

^б Куръон: 28, 30.

^в Куръон: 20, 12.

маш Туво аст, то дар он қадами ту бирасид. Мӯсо (а) наълайн берун кард. Дарсоъат ду каядум шуданд.

Овардаанд: ҳар гоҳ, ки Мӯсо (а) аз Сайфура дастури худ хоста буд, Сайфура васияте карда, ки дар ин замин мору каяд-дум бисёранд. Ба ҳушёрӣ бояд рафт. Мӯсо (а) фармуда буд, наълайн дар пою асо дар дасти ман аст, аз он чизе андеша надорам. Бино бар он Худон таъоло тақдир кард, ки наълайну асон у мору каядум шаванд. Чун ҳарду наълайн каядум шуданд, Мӯсо (а) битарсид. Боз хитоб омад: **Ва мо тилка бияминика ё Мӯсо.**^с

Яъне: ба дасти рост чӣ дорӣ? Қола хия ӯасоя атаваккау ӯалайхо ва ахушу бихо ӯало ғанамӣ ва лия фиҳо маорибу ухро.^с

Гуфт: «Асон ту чӣ кор ояд?» Гуфт: «Чун монда шавам, такия бар он кунам ва аз дарахтон барг фуру резаму ба гусфандон хурдан диҳам ва низ ба асо кор бисёр аст».

Ва Муҳаммад ибни имом Чаъфарӣ Содик *имомулмуслимин* гӯяд, ки чун Мӯсо (а) такия бар асо заду гуфт, ки чун тангдил гардам, бар замин фуру барам, то дарахте гардад ва ҳафт шох бароварад ва ба ҳар шох, ки бароям, як иқлим аз замин бинам. Нидо омад — қ а в л у ҳ у т а ӯ о л о: **Ва ан алки ӯасока фа ламмо раоко тахтаззу кааннаҳо чоинув-валло мудбирав-валам юъаккиб.**^с

Яъне: бияндоз асоро. Пас чун дид онро мечунбид, гӯё он аждаҳост, мерафт пушт гирдоянда ва аз пас наменигарист. Мӯсо (а) хост, ки бигрезад, нидо омад — қ а в л у ҳ у т а ӯ о л о: **Ё Мӯсо акбил ва ло тахаф.**^с

Яъне: пеш дӣ ва матарс. Худон таъоло як чо морро ёд кард — қ а в л у ҳ у т а ӯ о л о: **Хайятун тасъо** ва як чо **Суъбонун мубинун** ва чои дигар **Кааннаҳо чоинув-валло мудбирав-валам юъаккиб.**^с

Яъне: он аст, ки ба дидор чун мор будӣ ва ба бузургӣ мисли суъбон ва нахустин чун парӣ менамуд. Чун мор мешудӣ, ҳафтоду ду пой фил ва ҳафсад дайдон мувофиқи дандони фил баровардӣ ва мӯйҳо бар гардан ҳамчун найза баромадӣ. Чун бар санг мезадӣ, дарсоъат санг хок мешудӣ. Фармон омад, ки ё Мӯсо, асоро бигир! **Қ а в л у ҳ у т а ӯ о л о: Хузхо ва ло тахаф сануъидуҳо сиратаҳо-л-уло.**^с

Яъне: бигир ту ўро ва матарс, ки қариб аст, ки гардонем ўро ба сурати аввал. Чун гирифт, чӯбе бозгашт, нидо омад —

^с Куръон: 20, 17.

^с Куръон: 20, 18.

^с Куръон: 28, 31.

^с Куръон: 28, 31.

^с Куръон: 20, 20.

^с Куръон: 7, 107.

^с Куръон: 28, 31.

^с Куръон: 28, 21.

к а в л у х у т а ъ о л о: Аслук ядака фй чайбика тахруц байзоа мин гайри суин.^а

Яъне: даст дар чайб кун, байза дар даст падид ояд софу рушан. Чун даст дар чайб карду баровард, хама чаҳби аз нураш мунаввар гашт ва бар нури офтоб ғалаба кард.

Ҳаққ таъоло ду муъчиза ба Мӯсо (а) дода буд: яке Асо, ки хазор муъчиза дошт, дигаре Яди байзо, ки аз вай нур тофти, чунон ки халқ мутаҳаййир бимондӣ.

Пас фармон омад, ки Ӛ Мӯсо ба Миср бирав, Фиръавро даъват кун. Гуфт: «Йлохо, иёли ман дар биёбон ганҳост». Ни до омад, ки хуре фиристодаам тифлакро дояғи намојд ва гургонро ҳукм кардаам, ки посбонии гӯсфандон кунанд ва дил аз гӯсфандону зан фориг дор, ки ниғаҳбон манам, валекин ту дар Миср шав. Пас Мӯсо (а) дуъо карда, чаҳор ҳоҷат хост — **к а в л у х у т а ъ о л о:** Қола раббӣ-шраҳ лӣ садри ва яссир ли амри ва-хлул ӯқдатан мин лисонӣ яфқаху қавли ваҷъал лӣ вазиран мин аҳли Ҳоруна ахӣ-шдуд биҳи азри ва ашриқху фй амри кай нусаббиҳака касиран ва назкурака касиран иннака кунта бино басиран.^б

Ӛ рабб, синаи ман дар корҳо рӯшан гардон, то хама чиз бидонам ва корҳои душвор ба ман осон кун ва уқда аз забони ман баргир, то касон бифаҳманд суҳанҳое, ки бигӯям. Ва бародарам Ҳорунро вазири ман гардон, то пушти ман ба вай қавӣ бошад ва дар пайғамбарӣ низ шарик гардонӣ, то як ҷо пайғом гуворем ва ҳар ду туро парастем, то ба гузоридани пайғом агар аз ман тақсире ба вуқуъ ояд, ёри кунанд. **К а в л у х у т а ъ о л о:** Қола қад уғийта сулака Ӛ Мӯсо.^в

Яъне, гуфт: Ӛй Мӯсо, он чи ту хостӣ, додем, чунон ки дилат фароҳу рӯшан кардем, корҳои душвор низ ба ту осон гардонидем ва забонат фасих намудем ва бародаратро вазири ту сохтем. Боз дарҳост намуд — **к а в л у х у т а ъ о л о:** Қола раббӣ иннӣ қаталту минҳум нафсан фа ахофу ан яқтулун.^г

Яъне, гуфт: Ӛй Худо, ҳароина ман қатл кардам нафсеро аз эшон, пас метарсам, ки қатл кунанд маро. Пас хитоб омад — **к а в л у х у т а ъ о л о:** Санашудду ӯзудака би ахика ва начъалу лакумо султонан фа ло ясилуна илайкумо биоётино антумо ва мани-ғтабаъакумо-л-ғолибун.^д

Яъне: хуччату қуввати ту ба бародари ту гардонидам ва шуморо ғолиб намудам. Пас нарасанд қавми Фиръавн шуморо ва ҳар ки пайрави шумо бошад, ғолиб гардад. Мӯсо (а) ҳарчи аз дил хост, Эзид таъоло бидод. Аммо Муҳаммади Мустафо

^а Куръон: 28, 32.

^б Куръон: 20, 25—35.

^в Куръон: 20, 36.

^а Куръон: 28, 33.

^б Куръон: 28, 35.

саллаллоху алайхи ва олихи ва салламо нахоста дод. Қавлуху таъоло: А лам нашрах лака садрака ва вазаъно.^а

Яъне: Эй Муҳаммад (с), дили ту фароҳу кушода кардем то илму ҳикмат дар ту чой ёбад, агарчи аз ман нахостӣ.

Ва Иброҳим (а) гуфт — қавлуху таъоло: Раббано тақабал минно иннака анта-с-самийу-л-ъалим.^б

Малико, дуён ман иҷобат фармой. Қавлуху таъоло Раббано-ғфир лӣ ва ли волидайя.^в

Яъне: ё рабб маро ва падару модари маро биёмӯрз, ҳоҳ аз зиллат мамлуъ бошанд ё аз гуноҳ маъсум. Он чи хостаи Иброҳим (а) буд, бидод. Аммо Муҳаммад (с)-ро нахоста бидод. Қавлуху таъоло: Ли яғфира лакаллоху мо такаддама мин занбика ва мо тааххара.^г

Яъне: Ё Муҳаммад, (с) биёмурзидем туро он чи гуноҳон кардӣ. Маъно он бошад, ки ё Муҳаммад (с), зиллати Одам (а)-ро он доҳ биёмурзидем, ки туро шафиъ овард, ё охиратро шафоъат кунӣ, ҳама ба шафоъати ту биёмурзидем.

Алҳосил, Мӯсо (а)-ро вазир аз хостааш Хорунро дод ва бе хоста ба Муҳаммад (с) чаҳор халифа иноят фармуд: Абубакру Умар ва Усмону Алӣ *ризвонуллоҳи алайҳим аҷмаъин*. Ва ҳама пайғамбарон хостанд, ёфтанд, магар нахоста Муҳаммад *саллаллоху алайҳи ва олиҳи ва саллам* ёфт.

Алқисса, ба Мӯсо (а) нидо омад, ки наздики Фиръавн шав, уро даъват кун. Қавлуху таъоло: Изҳаб анта ва аҳука би оёти ва ло таниё фӣ зикрӣ-зҳабо ило Фиръавна иннаҳу тағо фа куло лаҳу қавлан лаййинан лаъаллаҳу ятазаққару ав яхшо.^д

Яъне: биравед ба оёти мо ҳароина додем, дар ёди ман ҳар гоҳ биравед, у нофармонӣ кунад, пас бигӯед: таҳқиқ мо ҳар ду расулем аз Парвардигори худ ва бигӯед ба Худой имон орад. Гар бар роҳи рост бозой ва даъвои ботил бигузори, бо ту се кор кунем: яке чавонӣ ба ту боздихем ва дигар аз Шарқ то Ғарб подшоҳ гардонем, савум умри ту дароз кунем, то дар он мулку неъмат пойдор бошӣ.

Пас боз талкин фармуд, ки бигӯед — қавлуху таъоло: Фарсил маъано Бани Исроила ва ло туъаззибҳум.^е

Яъне: қавми Бани Исроилро ба мо биспор ва азоб надихӣ ту эшонро. Қавлуху таъоло: Қад чиънока би оятим-мир-раббика.^б

Яъне: овардем барон ту ояти Худои ту. Қавлуху таъоло: Вассалому ғало ман-ит-табаъа-л-худо.^г

Яъне: саломи Худо бар он кас аст, ки Худойро парастад.

^а Қуръон: 94, 1—2.

^б Қуръон: 2, 127.

^в Қуръон: 14, 41.

^г Қуръон: 48, 2.

^ж Қуръон: 20, 42—44.

^а Қуръон: 20, 47.

^б Қуръон: 20, 47.

^в Қуръон: 20, 47.

Қавлуху таъоло: Инно қад уҳия илайно айна-л-ъазоба
ъало ман каззаба ва тавалло.^е

Яъне: бигӯед, ки бо мо ваҳй чунон омад, ки азоби Худой
бар он кас аст, ки рӯ бигардонад аз Худо ва расули ӯ. Қавлу-
ху таъоло: Фа қуло лаху қавлал-лаййинан лаъаллаху ята-
заккару ав яхшо.^о

Ва бигӯед ўро сухани нарм, шояд ки ӯ ёд гирад ва битар-
сад. Пас Худой таъоло мувоҷоти ӯ қабул карда, ҳама одоби
пайғамбарӣ омӯзонида ва неъмат бар ӯ тамом карда, ба сӯи
Миср рухсат фармуд.

Мӯсо (а) наздики Сайфура омада дид, ки писар оварда ху-
рон гирди вай омада ва гургон шубонии гӯсфандон мекунанд.
Худой таъолоро шукр қард. Аҳволи хеш изҳор намуда, Сайфура
разияллоху анҳо гуфт: «Дар фармони Худой таъоло муқассир
мабош. Зуд бирав пайғоми Худой таъоло бигзор!» Мӯсо (а)
ҳар чизе ки дошта буд, пеши Сайфура гузошта, ба чуз асо чи-
зе нагирифт ва рӯй ба Миср ниҳод ва вақти намози хуфтан
ба дарвозаи Миср расиду ба дари дарвозаи ҳеш омада дастак
бизад. Хоҳараш берун омад ва гуфт: «Ту кистӣ, ки дари хона
мезанӣ?» Гуфт: «Меҳмонам». Хоҳараш дарун рафта ба модари
худ гуфт, ки меҳмоне омада. Модар гуфт: «Дари хона бикишо
ва ўро дастурӣ бидех, то таъом бихӯрад». Мӯсо (а) ба хона
омад ва ба гӯшаи суф бинишаст. Хоруну падараш Имрон ома-
данд. Аммо қавли асаҳҳ он аст, ки хоҳару падараш ҷаҳони фо-
ниро падруд фармуда буданд. Модараш пурсид ва нишонда буд.
Пас ҷароғе пеш овард ва нони ҷавину намак дар пеши Мӯсо
(а) ниҳод.

Мӯсо даст дар таъом қард, мехӯрд. Баъд аз соъате Хорун
омаду пурсид, ки ин кадом шахс аст. Гуфт: «Меҳмон аст, ки
алалфавр расидааст». Хорун ба наздики меҳмон омада ва ни-
гаристу шинохт ва наъра бизад, беҳуш гашт. Модари Мӯсо (а)
низ шинохта дар пой афтода беҳуш гашт. Мӯсо (а) бархосту
модарро дар канор гирифт ва бӯса бар сараш доду бигрифт.
Чун ба ҳуш омад, аҳволаш бипурсид. Хорун гуфт: «Эй баро-
дар, ба мо чунин расида, ки ту пеши Шуъайб (а) будаю дух-
тари вай хостай. Мӯсо (а) гуфт: «Бале, ҳамчунин аст. Валекин
муждаи дигар ба шумо бод, ки Худой таъоло маро пайғамбарӣ
дод ва бевосита бо ман сухан гуфтааст». Чун Хорун (а) ин
мужда бишунид, хушҳол гашту бар пой хост ва ба хидмати Мӯ-
со-истод.

Он гоҳ Мӯсо фармуд: «Ё бародар, Худой таъоло туро низ
дар пайғамбарӣ бо ман шарик кардааст, биё ки наздики Фиръ-
авн равему ўро даъват кунем. Ва Худой таъоло низ маро

^е Куръон: 20, 48.

^о Куръон: 20, 44.

муъчиба дод, ки агар ин асо бияфганам море шавад, то хар-чи моро бояд бикунад. Ва дигар муъчиба он аст, ки чун даст ба чайб фуру барам, аз хар ангушти нуре тобад, ки бар нури офтоб галаба кунад». Хорун (а) шод гашту гуфт, ки кавми ба-ни Исроиил аз дасти таъаддиди ин волиим начот ёфт.

Дигар рӯз аз ибодат фориг шуда, хар ду бархоста рӯй ба сарои Фиръавн лаъин ниҳоданд. Ва Фиръавн бар сари роҳи хеш дарантхон хурмо нишонда ва ба зери дарахте шерон баста буд, то ҳеч кас бе ҳукм гирди сарои ӯ нагардад. Чунончи аз тарси шерон ҳеч кас гирди сарои лаъин нагашт. Чуи Мӯсо ва Хорун алайҳимоссалом наздики он шерон рафтанд, хама сар-нагун шуда, рӯй бар ҳоқ молида тавозуъ карданд. Мӯсо (а) даст фароз карда, ҳалка дар сарои ӯ бичунбонид, чунон ки тамоми кӯшкҳо чулбид ва овози инни расулу рабби-л-ъоламин.^е ба гӯши Фиръавн расид ва нарда бардошта Мӯсо (а)-ро дид.

Ва дар ривояте омадааст, ки ду сол ба дари Фиръавн би-монданд ва ба ҳоҷибон гуфтанд, ки мо Расулони Худоём. Эшон гуфтанд: «Матар девона ҳастед, Худоӣ мо Фиръавн аст». Чун дигар рӯз омада гуфтанд, ки ба Фиръавн хабари мо расонед, эшон ангоштанд, ки девонаанд. Аҳаде илтифот ба сухани шон накард. Рӯзе Масхара, ки ба Фиръавн сухани ҳазлиёт гуфтӣ, ба дарбор ҳозир шуда гуфт, ки ачаб аст аз шахсе мачнун, ки ба дарвозан ту қариб ба ду сол аст меғуяд, ки ўро худест чуз ту. Фиръавн дар хашм шуда ба ҳузур талабиду гуфт — қавлуҳу таъоло: Аллам нураббика фино валидан ва ла-биста фино мин ӯмурики синина.^о

Яъне: туро парвардам ба ҷои фарзанд ва солҳо пешӣ ман будӣ, чанд гоҳ аст, ки аз пешӣ ман рафтӣ. Қавлуҳу таъоло: Ва фаъалта фаълатака-л-лати фаъалта ва анта мина-л-кофирин.^б

Яъне: он чи карда, ки якеро кушта гурехтӣ ва бознаёмадӣ. Мӯсо (а) гуфт: «Оре, ман онам». Қавлуҳу таъоло: Қола фаъалтуҳо изав-ва-ано мин-аз-золлин.^в

Гуфт: «Ўро ба хато бикӯштам ва қотили бахаторо қасос ло-зим наёяд. Ва шумо маро ба қасос талаб кардед, лиҳаза биг-рехтам. Чунончи — қавлуҳу таъоло: Фа фарарту минҷум ламмо хифтукум фа вахаба лӣ раббӣ ҳукман ва ҷаъаланӣ мин-ал-мурсалин.^г

Яъне: аз шумо битарсидам ва бигрехтам. Худоӣ маро ҳик-мат дод ва пайғамбар кард. Фиръавн гуфт: Ва мо раббу-л-ъола-мин.^д

^е Куръон: 43, 46.

^а Куръон: 26, 18.

^б Куръон: 26, 19.

^в Куръон: 26, 20.

^г Куръон: 26, 21.

^д Куръон: 26, 23.

Яъне: кист парварандаи оламин, ки туро фиристодааст? Гуфт — қавлуху таъоло: **Қола раббу-с-самовоти ва-л-арзи ва мо байнахумо кунтум муқинин.**^е

Яъне, гуфт: Худои осмонҳо ва Замин ва он чи дар миёни ҳар ду аст, ҳамаро офарида, рӯзи диҳад. Гуфт — қавлуху таъоло: **Қола лиман ҳавлаҳу ало тастамиъун.**^ж

Фиръавн чуласои худро гуфт: «Бишнавед, қи чӣ гӯяд». Пас Мӯсо (а) фармуд — қавлуху таъоло: **Қола раббуқум ва раббу обонқуму-л-аввалин.**^з

Яъне: Худои шумост ва падарони шумо, ки пеш аз шумо буданд. Фиръавн гуфт: — қавлуху таъоло: **Инна расулақуму-л-лазӣ урсила илайқум ла маҷнун.**^д

Яъне: шуморо девона фиристодааст. Мӯсо *алайҳиссалом* гуфт — қавлуху таъоло: **Раббу-л-машриқи ва-л-мағриби ва мо байнахумо.**^е

Яъне: Парвардигори Машриқу Мағриб ва ҳар чи андар ӯ ҳаст, ўрост. Фиръавн гуфт: — қавлуху таъоло: **Лаин-иттаҳазта илоҳан ғайрӣ лааҷъаланнақа мина-л-масҷунин.**^д

Яъне: агар ту худои дигар бипарастӣ, ба зиндон даркунам. Мӯсо (а) гуфт, ки Худои таъоло маро пайгамбарӣ дод ва бар ту фиристод, то бигӯӣ: **Ло илоҳа иллаллоҳу Мӯсо расулуллоҳи.** Фиръавн гуфт: «Агар ин калима бигӯям, Худои ту маро чӣ диҳад?» Гуфт: «Се чиз — аввал ҷавонӣ, дуввум подшоҳӣ аз Шарк то Ғарб, сеюм сад сол умри ту зиёда кунад, то дар ин неъмат буда, бо айше зиндагонӣ кунӣ ва дар рӯзи Қиёмат ҳисоби ту накунад». Мӯсо (а)-ро фармон буд, ки ба Фиръавн сухан бо нармӣ гӯяд. Лихоза он чи мегуфт, бо нармӣ мегуфт. Фиръавн гуфт: «Ё Мӯсо (а), имшаб маро фурсат деҳу бозгард, ки ман назире дорам, аз ӯ машварат карда он чи маслаҳат аст, бигӯям».

Пас Мӯсо (а) ва Ҳорун (а) ба хона бозгаштанд. Пас Хомони палидро ба наздик талаб фармуду ҳикояти Мӯсо (а) тамом гуфт, ки маро ба ҳеч чиз рағбат нест илло ба ҷавонӣ. Хомони палид гуфт: «Чанд гоҳ аст, ки ту даъвои худой мекунӣ. Бори дигар икрори бандагӣ хоҳӣ кард, агар орзуи ҷавонӣ дорӣ, бубин имшаб аз сари нав ҷавон бикунам». Чун шаб даромад, Хомон даромада он чи лаълу ҷавохир дар риши Фиръавн буд берун оварда, риши Фиръавнро ҳизоб кард. Бомдод Фиръавни лаъин риши худ дида пиндошт, ки боз ҷавон шуд. Чун бомдод Мӯсо (а) бозомад, Фиръавн гуфт: «Ё Мӯсо, муъҷизаи пай-

^е Қуръон: 26, 24.

^ж Қуръон: 26, 25.

^з Қуръон: 26, 26.

^д Қуръон: 26, 27.

^е Қуръон: 26, 28.

^д Қуръон: 26, 29.

гамбарии ту чист?» Мӯсо фармуд — кавлуҳу таъоло: **А ва лав чибъука бишайъим-мубин.^а**

Яъне туро агар чизе бинамоям, то ту-донӣ, ки ман пайғамбарам, **Кавлуҳу таъоло: Кола фаъти биҳи ин кунта мин-ас-содиқин.^б**

Яъне гуфт: «Агар ростгӯ ҳастӣ, биёру бинамо». **Кавлуҳу таъоло: Фа аҷко ъасоҳу фа изо ҳия суъбонум-мубин.^в**

Мӯсо (а) асо аз даст биандохт, ба фармони Худои таъоло море бузург шуда ва дахон боз кард, ба ҳайъате ки ҳафтоду ду пой монанди пой пил ва ҳафтсад дандон ва ҳафт ҳазор мӯй бар кафо мисли тире найза падида омад. Пас сар бароварда каф аз дахон биандохтӣ ва ҳар кучо оби дахони вай расидӣ, дар он замин гиёҳ барнаёмадӣ ва он чӣ бар одамиён афтодӣ, иллати барас пайдо кардӣ. Боз рӯ ба сӯи Фиръавни лаъин ниҳод ва дар он ҳафт ҳазор одамӣ ва чаҳорпоён ба зери пой ӯ ҳалок шуданд. Ва лаби зеринро зери тахти Фиръавн ва лаби болоро бар кунгураи кӯшк ниҳода хост, ки фуру барад.

Пас Фиръавн ба зери тахт дарафтоду гуфт: «Е Мӯсо (а), барои даъвати мо омадӣ ё ҳалоки мо мехоҳӣ?» Мӯсо (а) гуфт: «Барои даъват омадаам». Пас гуфт, ки зинҳор моро беш аз ин тоқат намондааст. Мӯсо (а) берун омада даст бар гардани аждаҳо ниҳод. Ҳамон соъат асо гашт. Пас Фиръавн аз зери тахт берун омада, ба ҷои хеш бинишаст. Мӯсо (а) даст аз ҷайб баркашида, яди байзо ӯро бинамуд. **Кавлуҳу таъоло: Ва назаъа ядаҳу фа изо ҳия байзоу ли-н-нозириҳа қола ли-л-малои хавлаҳу инна ҳаза ласоҳирун ъалимумй-юриду ай-юҳриҷақум мин арзиқум би сихриҳи фа мозо таъмурун.^г**

Яъне: Фиръавн ёронро гуфт: «Ин чодуест, ки мехоҳад аз Миср берун кунад, шумо машварат намоед бар ман. Гуфтанд — **кавлуҳу таъоло: Арҷиҳ ва аҳоҳу ва-бъас фи-л-мадоини хоширина яътука би кулли саҳорин ъалим.^д**

Яъне: ба подшоҳии ту чодувон бисёранд, ҳама чамъ кун, то бо ӯ ғолиб хоҳӣ шуд. Мӯсо (а)-ро ба ваъдаи чанд рӯз руҳсат кард.

Мӯсо ба хона омада, бо тасбиҳу таҳлил машғул шуд. Пас аз ваъдаи Фиръавн шаш моҳ гузашт, ки тамоми соҳирон чамъ шуданд, то чаҳор ҳазор чодугар як ҷо гаштанд ва ҳар кас ба фанни худ устоде буд, ки дар рӯи замин назири худ надошт. Ва меҳтари чодувон нобино буд. Фиръавни лаъин аз эшон гуфт: «Аз чаҳорсад сол шуморо нону чома медиҳам. Маро як ҳочат аст, бояд ки ҳама илмею чодуе, ки дошта бошед, аз он Мӯсоро

^а Куръон: 26, 30.

^б Куръон: 26, 31.

^в Куръон: 26, 32.

^г Куръон: 26, 33—35.

^д Куръон: 26, 36—37.

илзом дихед ва ўро рад кунед, то неъматӣ бештар аз пештар
дихам. Хама ҷодувон ҷавоб доданд, ки ҳеҷ тафсири накунем,
валекин олоту авзори бисёр бояд, ҳукм фармо, то изҳор кунем.
Гуфт: «Дари хазина кушоед ва он чи эшон бихоҳанд, бигиранд,
то аз ресмону симоб ва ғайра он чи хоста буданд, гирифтанд
ва дар арзи шаш моҳ тилисмот рост карданд.

Мӯсо муддате дар ибодат машғул буд ва Фиръавни лаъин
худро дар шуғли ҷоду дошт ва аз ҳар тараф лашкариёро та-
лаб фармуд. Чунончи, қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ва арсия фй-л-ма-**
доини хоширин.^б

Яъне: расул дар Мадоин фиристода лашкарро талабида ва
дувоздаҳ ҳазор савору пиёда хозир омада, баробари кӯшк ҷапу
рост истоданд. Ва аз атрофи кӯшк ҷаҳор ҳазор фарсанг холи
буд. Дар он майдон ҷодувон омада олотҳои тилисбро афган-
данд ва пеши Фиръавни лаъин омада гуфтанд. Қ а в л у х у
т а ʼ о л о: **Инна лано лаҷран ин кунно наҳну-л-ғолибин.**^в

Оё хароина ҳаст чихати моён аҷр, агар аз Мӯсо ғолиб ша-
вем? Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Наъам ва иннакум ламина-л-му-**
қаррабин.^б

Фиръавн гуфт: «Албатта, ман шуморо аз наздикон гардо-
нам ва неъмату мол бисёр дихам.

Пас Мӯсо (а) ва Ҳорун *алайҳиссалом* дар он майдон ома-
данд ва лашкару ҳашами Фиръавн бидиданд. Меҳтари ҷоду-
вон гуфт: «Мӯсо (а) чи гуна мардест?» Гуфтанд: «Пашмина-
нӯш аст ва наълайн дар по дорад ва асо дар даст». Боз ҳама
ҷодувон гуфтанд: «Ё, Мӯсо (а), қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Иммо ан**
тулқия ва иммо ан накуна наҳну-л-мулқина.^г

Яъне аввал ту олати худ афганӣ ё мо? Дар он соат Ҷабраил
(а) даррасиду гуфт: «Ё Мӯсо (а), бигзор ки аввал ҷодувон
бигзоранд ва бияфгананд». Пас Мӯсо (а) гуфт — қ а в л у х у
т а ʼ о л о: **Алку мо антум мулкуна.**^б

Яъне: аввал шумо бияфганед. Ҷодувон савганд ёд карданд.
Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қолу би ʼиззати Фиръавна. Ва авҳайно**
ило инно ланаҳну-л-ғолибун.^г

Яъне: ба ʼиззати Фиръавн, ки бар ту ғолибем. Пас олатҳои
тилисбро дар вақти ҷоштгоҳ бияндохтанд. Чун офтоб битофт,
ҳама олатҳои ҷаҳор ҳазор хирвор ба ҷунбиш даромаданд ва
мору кажум гаштанд. Ҳеҷ сангу кӯлухе намонд, ки мор на-
шуд. Чунончи қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа изо ҳиболухум ва**
ʼиссийюҳум юҳаййилу илайҳи мин сихриҳим.^д

^б Куръон: 7, 111.

^в Куръон: 7, 113.

^г Куръон: 7, 114.

^а Куръон: 7, 115.

^б Куръон: 26, 43.

^в Куръон: 26, 44.

^д Куръон: 20, 66.

Чунон донистанд, ки хама чӯбқо меронанд ва оҳанги ха кунанд ва хама халқро фуру баранд. Мӯсо ин аломат дида, тарсид. Қавлуҳу таъоло: **Фа авҷаса фӣ нафсиҳи хифтан.**^б

Дар нафс кавф расид. Дарҳол нидо омад — қавлуҳу таъоло: **Ло таҳаф ишмака анта-л-аъло ва алқи мо фӣ яминика тақаф мо санау.**^в

Ки эй Мӯсо (а), матарс, ки дасти ту болом дасти эшон ас. Харчи дар даст дорӣ, бияфган. Қавлуҳу таъоло: **Фа алқи Мӯсо ан алқи ӯсоҳу фаизо ҳия талқафу мо яъфиқун.**^ж

Пас бияндохт асоро бар замин, то фуру шуду аждаҳо гашт та аз канорҳои майдон баромад, ки ҳафтад ҳазор сар дошт ва дар ҳар сари вай ҳафтад ҳазор даҳон навид омаду он ҷаҳо ҳазор хирвори саҳро ба дунбола чамъ карду ба як лукма фури гирифт, то хама олатҳо дар шиками вай рафтанд. Аммо шиками вай бузург набуд. Чун ҳамаро фуру бурд, рӯй ба кӯшкӣ Фиръавн кард. Он низ тахти худ гузошта бигрект. Чун мардуми Фиръавиро диданд, ки мегурезад, донистанд, ки вай бар ботил аст. Суъбони Мӯсо (а) лаби болои кӯшк ва лаби зерини зери кӯшк ниҳоду аз ҷой барканда дар ҳаво бияндохт ва киштҳои кӯшк нопадид гаштанд, чунон ки ҳеч асаран намонд. Пас рӯй ба куҳ ниҳод, он чи кулӯҳу санг буд, ҳамаро ба як бор фуру бурд. Қавлуҳу таъоло: **Фа вақаъа-л-ҳаққу ва баталамо кону яъмалун.**^д

Пас зоҳир шуд ҳаққ ва ботил гашт он чи ки буданд, ки мекарданд. Қавлуҳу таъоло: **Фа гулибу ҳуолика ва-нкалабу соғирин.**^а

Чодувон хама мағлуб шуданд ва Мӯсо (а) ғолиб омад. Фармон расид, ки ё Мӯсо (а), асоро бигир, то мулк вайрон накунад ва агар соҳате бигзорӣ, пас хама мисриёну чамъи халойқро фуру барад. Пас Мӯсо (а) аждаҳоро бигрифт. Ба қудрати Худои таъоло ҳамон асо гашт. Хама чодувон ба меҳтари хеш гуфтанд, ки асои Мӯсо (а) аждаҳо шуд, ҳамаро фуру бурд ва боз даст бар гардани вай ниҳод, ҳамон чӯб гашт. Меҳтари чодувон гуфт: «Бидонед, ки Мӯсо (а) пайғамбари барҳаққи Худои таъоло — офаридгори хама ҷаҳониён аст. Акнун салоҳ он аст, ки ба Худои таъоло сачда кунем». Пас имон оварда ба ваҳдоният иқро карданд: **Фа улқия-с-сақарату соҳидина қолу оманно би рабби-л-ӯлоамина рабби Мусо ва Ҳоруна.**^б

Яъне: хама соҳирон сачда карданд ва ба нубуввати Мӯсо (а)

^б Куръон: 20, 67.

^в Куръон: 20, 68—69.

^ж Куръон: 7, 117.

^д Куръон: 7, 118.

^а Куръон: 7, 119.

^б Куръон: 26, 46—48.

бигардиданд. Пас Худои таъоло ҳичоб аз чашми эшон бардошт, то Тахтуссаро диданд. Чун сар аз сачда бардоштанд, Аршро муъояна карданд ва он чи дар олами кавну макон буд, диданд ва бигуфтанд: **Оманно би рабби-л-ъоламин.**^е

Яъне: имон овардем ба Худое, ки ҳаждаҳ ҳазор олам офарида. Фиръавни лаъин гуфт, ки Худои шумо манам. Чодувон гуфтанд: «Рабби Мӯсо ва Хорун парвардигори моён аст». Пас малъун гуфт, ки он Худо шуморо чӣ хоҳад дод? Гуфтанд: **Ли яғфира лано хатоёно ва мо акраҳтано ъалайҳи мина-с-сихри.**^е

Яъне: гуноҳон биёмурзад ва бахшад хатоҳои моро ва он чи ба икроҳи ту чоду овардем; ки ин ҳама куфр аст ва он Худой бар ҳаққ ва ту бар ботил. Лаъин гуфт: **Фа лауқаттиъанна ай-диякум ва арчулакум мин хилфин ва лаусаллибаннакум фӣ чузуъи-н-нахли ва латаъламунна айюно ашадду ъазобан ва аб-ко.**^б

Яъне: дасту пой шумо бибурам ва бар дор кунам ва ба азо-би алим бикашам. Гуфтанд: **Фақзи мо анта қозин.**^в

Яъне: он чи хоҷӣ, бикун, моро ҳеч боке нест, зеро ки он чи бойнст, ба мо расид. Фиръавни лаъин гуфт, то чаллодон дасту пой эшон бубриданд ва бар дор карданд, аз сарҳон эшон овоз баромад: **Инно ило раббиро мунқалибун.**^ж

Яъне: мо ба сӯи Худои ҳеш бозгардем. Мӯсо ва Хорун *алайҳимоссалом* ба хона омада, даст ба дуъо мекушоданд, ки малико, Фиръавиро молу мулк додӣ ва лашкару умри дароз ва ҷиеми тандуруст, лекин имон намеорад: **Раббано-тмис ъало амво-лиҳим ва-шудд ъало кулубиҳим фало юъмину ҳатто яраву-л-ъазоба-л-алим.**^з

Яъне: ҳама моли вай сангу сафол гардон ва дили вай саҳт, пас имон нахоҳад овард, то ки набинад азобро. Нидо омад — кавлуҳу таъоло: **Қола қад учибат даъватукумо фа-ста-кимо ва ло таттабиъонни сабила-л-лазина ло яъламун.**^д

Яъне: дуъои шумо иҷобат кардам, валекин рӯзи чанд дар пеш аст ва ваъда ҳанӯз нарасида.

То чиҳил сол Мӯсо ва Хорун *алайҳимоссалом* Фиръавнро ҳар рӯз даъват мекарданд ва гуфтанд: «Ё Фиръавн, ба Худои таъоло имон ор, ки офаридгори Замину Осмон аст ва он чи дар ӯ ҳаст». Фиръавни лаъин ба вазири худ гуфт — кавлуҳу таъоло: **Е Хомсу-бини лӣ сарҳан лаъалли аблугу-л-асбоба асбоба-с-самовоти фа-атталиъа ило илоҳи Мӯсо ва иннӣ ла-азуннуҳу козибан.**^д

• Куръон: 26, 47.
• Куръон: 20, 73.
• Куръон: 20, 71.
• Куръон: 20, 72.

* Куръон: 7, 125.
• Куръон: 10, 88.
• Куръон: 10, 89.
• Куръон: 40, 36—37.

Яъне: эй Хомон, барои ман манораи баланд бино кунед, ки баландтар аз хама бошад, то ман бар он шуда бар осмон бирам сам ва бубинам худои Мӯсо (а)-ро, зеро ки ҳароина гумо мебарам, ки ӯ дуруғгӯ аст.

Пас Хомон бифармуд, то хиштхо таркиб дода, пухта карданд.

Ва гуфтаанд: аввал касе ки хишт кард, Хомон буд. Ва манораи баланд дар ҳаво бароварданд ва чунон баланд сохтанд ки устодони меъмор хишт бурдан наёростанд, ки ҳаво аз эшон бирабудӣ, то андар ҳафт сол манора тамом шуд. Чун зарӯ неъмат харҷ шуда, манораро инсиром расонид, Чабраил (а)-ро хукм шуд, то наре бар вай зада бияфтад ва коркунонро ҳалок намояд ва қавме, ки хишт пухта буданд, онро бисӯзад ва қавме, ки гил карданд, дар зери замин фуру кунанд. Чабраил (а) омаду ҳамчунон кард, ки аз он ҳеч касро нишоне намонд.

Чун бист сол баромад, рӯзе Осия-хотун *разияллоҳу анҳо* сарро шона мекард, шона аз дасти вай бияфтад. Гуфт: «Ё рабб, Фиръавро нагунсор гардон». Фиръавн бишнид, гуфт: «Эй Осия, магар ба Мӯсо (а) ва Хорун (а) имон овардаӣ?». Гуфт: «Дар ин ҳеч шакке нест, ки ман аз чихил сол ба Худои таъоло имон оварда мусалмон шуда, имони худро пинҳон доштам. Акнун чун ислом ошкоро шуда, ба самъи ту ҳам расид». Фиръавн гуфт: «Ту аз Худои Мӯсо (а) баргард, то хонаи зарин ба ту диҳам». Гуфт: «Худои таъоло маро дар Биҳишт хонаи зарин бино кардааст». Фиръавни лаъин гуфт: «Ман туро азоб кунам». Гуфт: «Хар чи хоҳӣ, бикун, харгиз ва ҳароина аз дини Мӯсо (а) барнагардам». Фиръавни лаъин гуфт, то чомаҳо аз тани вай берун кунанд ва хар чаҳор дасту пой ӯ ба меҳи оҳанӣ бар замин дӯзанд. Ҳамчунон карданд. Чун миҳнати дард ба дили Осия расид, рӯ ба сӯи Маликуларш оварду гуфт: «Ё Малико, Фиръавни лаъин бар ман таҳдид мекунад, то аз дини Мӯсо (а) баргашта шавам ва хонаи зарин мебахшад. Ман намехоҳам, маро аз азоби Фиръавн наҷот дех!» Қ а в л у х у т а ъ о л о : Из қолат рабби-бни лӣ њиндака байтан фй-л-чаннати ва наччиний мин Фиръавна ва њамалиҳи.^а

Минбаъд Фиръавни лаъин гуфт: «Эй зан, аз дини Мӯсо (а) баргард, то аз азоби ман бираҳӣ». Осия гуфт: «Туро бо тани ман қор аст, бо дили ман нест». Минбаъд Фиръавни лаъин аз пеши вай бирафт. Пас сурати Мӯсо (а) ба назари ӯ омад, ки мегуфт: «Эй Осия, дари ҳафт осмон ба ту кушодаанд ва фариштагон ба назоран ту дар осмон истода, ҳочати худ бихоҳ!» Осия *разияллоҳу анҳо* дар он азоб гуфт: Рабби-бни лӣ њиндака бай-

^а Куръон: 66, 11.

тан фй-л-чаннати ва нацчинй мин Фиръавна ва ʔамалиҳи ва нацчинй мина-л-қавми-з-золимин.²

Яъне: Малико ба ҳамсоғгии худ дар Биҳишт ҳона бино кун ва халос деҳ маро аз шарри Фиръавну амали вай ва бирахон маро аз қавми золимон.

Чун нахустин Осияхотун, ки ба хонаи Фиръавн омада буд, гуфт, ки илоҳо, мақсуди ман тӯй, то дар хонаи лаъин омад. Ва гуфтаанд, ки чун Фиръавн дар ин ҳолат ба Осия *разияллоҳу анҳо* гуфт, ки аз дини Мӯсо (а) баргард, Осияхотун бихандиду гуфт: «Маро аз азоби ту ҳеч ранче нест». Фиръавни палид бифармуд, то гардуни оҳанӣ оварда ба рӯяш биниханд. Ҳамчунон карданд. Ҳаққ таъоло хичоб аз чашми Осия-хотун (*раз*) бардошт, то дар Биҳишт нигарист, қасрҳои ҳеш бидиду аз азоби Фиръавн ўро ҳеч ранче нарасид. Пас фаришта себе аз Биҳишт овард, то ҷони Осия ба-д-он себ шуда, аз Ҷунё рихлат кард.

Мӯсо ва Ҳорун *алайҳимоссалом* чихил сол Фиръавнро даъват мекард, аммо ҳеч фоида набахшид. Рӯзе Фиръавн гуфт: *Заруни-ақтул Мӯсо валадью раббаху*.²

Яъне: бигзоред маро, ки ман Мӯсоро бидушам ва бояд, ки бихонад парвардигори худро, то аз он боздорам. Ҳар гоҳ, ки чунин гуфт, касе ҳозир набуд, магар дуредгаре, ки сандуки Мӯсо гайёр карда, пинҳонӣ ба Мӯсо имон оварда, номаш Харкил буд. Он марди муъмин имони худ паид карда гуфт, ки Мӯсо (а) расули барҳаққ ва фиристодаи маъбудӣ мутлақ аст, харгизу ҳароина натавонӣ кушт. Ансаб он аст, ки ба ӯ имон оӣ. Бигуфту бадар рафт. Фиръавн ўро ҳеч натавонист кард.

Пас мардумони Мисрро мегуфт — қавлуҳу таъоло: *А тактулуна рачулан ай-яқула раббияллоҳу*.²

Оё мекушед мардеро, барои он ки меғӯяд парвардигори ман Аллоҳ аст? Минбаъд ба Мӯсо (а) халқро даъват мекард. Чунончи қавлуҳу таъоло: *Ва қола-л-лазий омана ʔ қавминий ахофу ʔалайкум мисла явми-л-аҳзоби*.⁶

Яъне: гуфт марде аз қавми Фиръавн, ки меғӯшед имони худро, ки ҳароина метарсам бар шумо, монанди рӯзи лашкарҳо, ки тақзиби расул карданд. Мурад рӯзи ҳалоки эшон аст. Чун даъват иҷобат накарданд, гуфт — қавлуҳу таъоло: *Уфаввизу амрӣ илаллоҳи инналлоҳа басирун билъибод*.⁶

Яъне: супурдам кори худ ба тарафи Аллоҳи таъоло, ҳароина Аллоҳ биност бо бандагон.

Алҳосил, Мӯсо (а) хост, ки аз сарои Фиръавн бадар равад, ки қибтиён қасди Мӯсо (а) карданд, бигиранду бидушанд. Ба

² Куръон: 66, 11;
³ Куръон: 40, 26.

⁴ Куръон: 40, 28.
⁵ Куръон: 40, 30.
⁶ Куръон: 40, 44.

фармони Худои таъоло он широн, ки берони сарон он пале
баста буданд, касди қибтиён карда ҳамаро бидариданд. Бок
мондагон давону хезон хабар ба Фиръавн расониданд. О
қавмҳо, ки наздики Фиръавн буданд, гуфтанд — қавлух
таъоло: А тазару Мусо ва қавмаху лиюфсиду фй-л-арзи.^а

Исроилиён, яъне қавми Мусо (а) бисёр шуданд, мабодо ки
аз эшон фасоде дар замин падид ояд. Он аст ансаб, ки моён
аввалан тадбире шоиста ба қор барем. Фиръавн гуфт — қав
луху таъоло: Санукатилу абноахум ва настаҳин нисоа
хум ва инно фавқахум қоҳирун.^б

Қариб аст, ки қатл қунем абнои эшонро ва зинда бидорем
духтарони эшонро.

Пас бифармуд, ки фарзандони эшон бикушанд, то бисёр на
гарданд. Ва мардонро бигӯянд, ки пеши занони худ нараванд,
ки мо қоҳирему эшон макхур ва мо қабборему эшон маҷбур
ва мо дунёдорему эшон мискин, аз мо ҷи хоҳанд кард. Пас Ба
ни Исроил ин суҳанон шунида, пеши Мусо (а) омада гуфтанд:
«Ё Мусо (а), агар ту наёмади, моро азоб намекарданд. Акнун
қори мо душвор аст». Мусо гуфт — қавлуху таъоло: Ёсо
раббукум ай юқлика ӯдувакум ва ястахлифакум фй-л-арзи
фа янзура қайфа таъмалун.^в

Яъне: ҳалокни душмани шумост ва шумоён мустахлиф ша
вед дар замин ва мулку мероси ӯ ба шумо расад, ваъдаи Ху
дои таъоло наздик аст. Пас Мусо (а) ҳар сола як оят эшонро
бинамуд, қавлуху таъоло: Ва лақад отайно Мусо тисъа
оётин.^д

Ба таҳқиқ; ки додем Мусо (а)-ро нӯҳ оят. Ва ҳар гоҳ, ки
ба намоиши оёт, яъне азоб эшонро тарсонидӣ, хоҳиш кардандӣ,
ки агар ин азоб аз мо боздорӣ, бо ту биравем. Пас нагарави
дандӣ, чунончи Худои аззаву ҷалл гуфт — қавлуху таъоло:
Лайн кашафта ӯанно-р-риҷза лануъминанна лақа ва ланурси
ланна маъака Бани Исроила фа ламмо кашафно ӯанхуму-р-
риҷза илло аҷалин хум болиғуху изо хум янкусун.^е

Ҳар азобе дидандӣ, гуфтандӣ, ки агар ин азоб аз мо боздо
рӣ, то бигаравем ва Бани Исроилро бо ту супорем. Чун азоб
аз эшон бозгаштӣ, то аҳди худро бишкастандӣ. То ҳар оят мар
ратан баъди уло ба ӯшон менамуд. Ҳар ояте аз якдигар бу
зургтар буд, чунон ки Худои таъоло гуфт — қавлуху таъо
оло: Ва мо нуриҳим мин оятин илло ҳия акбару мин ухтиҳо
ва аҳазнохум би-л-ӯазоби лаъаллаҳум ярҷиъун.^ж

Яъне: мо нанамондем эшонро аз оят, магар он ки акбар аз

^а Куръон: 7, 127.

^б Куръон: 7, 127.

^в Куръон: 7, 129.

^а Куръон: 17, 101.

^б Куръон: 7, 134—135.

^в Куръон: 43, 48.

ухти хеш, яъне аз аввал меҳтару бузург мебуд. Ва гирифтем эшонро ба азоб, шояд ки эшон рӯчӯ шавад. Ва нӯҳ оят, ки қард, нахустин ояти асо ва қаҳт буд, чунон ки — қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Ва лақади аҳазно ола Фиръавна би-с-синина ва нақ-син-мина-с-самароти.**^а

Яъне: ҳароина, ки гирифтем қавми Фиръавро чанд сол, ҳоле ки нуқсоне буд аз самарот.

Алҳосил, аз ғазаби илоҳӣ се сол қаҳт бар аҳли Миср буд. Андар он сол ҳеҷ зироъату мевачот нашуда. Мардум аз гурӯҳнағӣ мемурданд ва пеши Фиръавни лаъин омада зорию ибтиҳол карданд. Он лаъин ҳафтад ҳазор меҳмонсаро таъёр карда, ҳама халқро таъом додан гирифт. Чун очиз омад, мардум аз мутобаъати ӯ сар печидан меҳостанд ва ҳама ба ҳучум омада фарёд карданд. Гуфт: «Ин ҳама аз шумини Мӯсо (а) аст. Шумо назди ӯ биравед». Чунон ки — қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Ва ин тусибҳум саййинату-й-ттаййару би Мӯсо ва ман маъаҳу.**^б

Ҳаргоҳ, ки мерасид эшонро бадӣ, мегуфтӣ, ки аз шумини Мӯсо (а) ва қавми ӯ будааст.

Пас ҳама пеши Мӯсо (а) рафта тазарруъ ва зорӣ карданду гуфтанд: «Е Мӯсо (а), Худои худро бигӯ, ки ин балои қаҳт аз мо бигардонад, то ба ту имон оварем. Мӯсо (а) дуъо кард, абре баромаду борон биборид, чунон ки сесад фарсанги заминни Мисрро борон гирифт. Охир нагаравиданд. Боз Мӯсо (а) дуъо намуд, пас Худои таъоло азоби тӯфон фиристод. Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Фа арсално ʼалайҳиму-т-туфона ва-л-чарода ва-л-қуммала ва-з-зафодиъа ва-д-дама оғтим муфассалотин.**^а

Яъне: фиристодем бар эшон тӯфон ва малаҳ ва сапуш ва гук ва хун ва балоҳои дигар. Пас гуфтанд, ки ё Мӯсо (а), дуъо кун, ки борон биистад, то ба ту имон оварем. Аз дуъои Мӯсо (а) борон бартараф шуд. Наботҳову дарахҳою киштҳои гуногун аз замин баромад. Пас Мӯсо (а) гуфт, ки имон оред. Гуфтанд, ки ин неъмат аз мо бирабудӣ, ки Худои мо ҳар сол меод. Охир имон наёварданд.

Пас малаҳи бисёр омад, ҳама зироъат бихӯрд. Ва гуфтанд: «Е Мӯсо (а), ин бало аз мо бигардон, то ба ту имон орем». Худои таъоло аз дуъои Мӯсо (а) боде фиристод, то ҳама малахро як чо карда, дар дарё андохт. Боз гуфтанд, ки ин бало аз шумини ту омада буд, бигардид ва низ имон наёварданд.

Пас аз дуъои Мӯсо (а) сапуш расид, то андомҳои эшон хӯрданд гирифт. Эшон бетоқат гашта, боз омада фарёд карданд, ки ё Мӯсо (а), дуъо кун, то ин бало аз мо дур шавад, пас имон орем. Он низ бартараф шуд. Гуфт, ки имон оред. Гуфтанд —

^а Қуръон: 7, 130.

^б Қуръон: 7, 131.

^а Қуръон: 7, 133.

қавлухутаъоло: литасхарано бихо фа мо нахну лака муъминин.^а

Яъне: ту чодуй мекуни ва мо бар ин чодуи ту имон наёрем. Пас ба дуъои Мӯсо (а) зифдаъ омад, чунон ки ҷои нишани тани эшону хуфтани таъом хӯрдан холи намонда. Ҳама очушуданд, зеро ки агар як зифдаъ касе мекушти, аз яке хазошудӣ.

Пас пеши лаъин омада гуфтанд, ки аз дасти Мӯсо *алайҳиссалом* очиз гаштем, ки ҳар ҳафта балое пеш меорад. Фиръавни лаъин гуфт: «Ҳама чодуи уст. Пеши вай биравед. Боз рафта гуфтанд: «Ё Мӯсо, ин бало аз мо бигардон, то ба ту имон орем». Аз дуъои Мӯсо (а) он ҳама бартараф шуд. Гуфт: «Имон оред!» Наёварданд. Боз обҳои эшон хуи гашт, чунон ки қавми Бани Исроил меҳурд, об буд ва ҳар гоҳ эшон меҳурданд, хун мегаштӣ. Боз пеши Фиръавни рафтанду гуфтанд, ки оби мо ҳам хун гашт, аз об ҳам очизем. Лаъин гуфт: «Ҳама аз шумин Мӯсо (а) аст». Бори дигар наздики вай рафта гуфтанд, ки ин бало аз мо бигардон, то имон ба ту орем. Мӯсо (а) дуъо кард, ин низ бартараф шуд. Ҳамчунин ҳар бало, ки мерасид, ба узрухилаи имон пеши Мӯсо *алайҳиссалом* меомаданд ва бало дур мешуд, пас ба куфр ҳаристар мешуданд. Қавлухутаъоло: **Ва ламмо вақаъа ғалайҳиму-р-ричзу колу ё Мусо-дъу лано раббака бимо ғаҳида ғиндака.^а**

Боз Мӯсо ва Ҳорун *алайҳимоссалом* дуъо карданд. Қавлухутаъоло: **Раббано-тмис ғало амволиҳим.^б**

Яъне: Эй Парвардигори ман, хостаи эшон ҳама санг гардон. Худои таъоло иҷобат фармуд. Чунон ки — қавлухутаъоло: **Қола қад учибат даъватукумо.^в**

Яъне: ба таҳқиқ, ки иҷобат кардам дуъои шуморо. Худои таъоло ҳама хостаи эшон, яъне аз дираму динор ва мевачот ҳамаро санг кард. Хатто ки хонаи мурғ аз мурғ чудо шудӣ, дар замин афтод ва санг шудӣ. Боз ҳама пеши Мӯсо *алайҳиссалом* омада, илтиҷо бурданду гуфтанд, ки агар аз ин бало раҳой диҳӣ ва хостаҳои моро, ки санг гардидааст, ба ҳолати асли дарорӣ, лобудда аз ту ва аз Худои ту имон орем.

Охир Мӯсо *алайҳиссаломро* ба чодугарӣ мансуб карда, рӯгардон шуданд. Чун ин нӯҳ оят, ки яке асо, дувум яди байзо, савум қаҳт, чаҳорум тӯфон, панҷум ҷарод, шашум камл, ҳафтум зафодий, ҳаштум хун, нӯҳум тамс аст, тамошуд ва вучуди таблиғи инҳо ва кашидани ранҷу бало имон наёварданд. Нидо омад: «Ё Мӯсо, *алайҳиссалом*, Бани Исроилро аз Миср ба торикии шаб бибар, чунон ки касе қибтӣ аз ин маъно оғоҳ

^а Куръон: 7, 132.

^а Куръон: 7, 134.

^б Куръон: 10, 88.

^в Куръон: 10, 89.

нашавад ва бояд, ки ба лаби дарё мақом кунӣ, то аз дарё би-гузаронем ва Фиръавиро маъа қавмаш фарқ созем ва шуморо аз шарри эшон бирахонем. Чунончи Худои таъоло мефармояд — қавлуҳу таъоло: **Ва авҳайно ило Мӯсо ан асри биъибоди иннакум муттабаъун.**^а

Яъне: ваҳй омад ба сӯи Мӯсо *алайҳиссалом*, ки равон кун бандагони маро ба шаб. Ҳароина шумоёнро Фиръавн маъа лашкар таъоқуб хоҳад намуд, ҳамон ҳин маъа чунудаш фарқ хоҳам кард.

БЕРУН РАФТАНИ МӯСО АЛАЙҲИССАЛОМ МАЪА БАНИ ИСРОИЛ АЗ МИСР ВА ФАРҚ ШУДАНИ ФИРЪАВН БО ҚАВМИ ХЕШ БА ДАРЁ

Дигар рӯз Бани Исроил ба дарбори Фиръавн омада зевар-хо ва чомаҳои баъорият хостанд. Фиръавни лаъин ба гумони баргаштан аз Мӯсо *алайҳиссалом* шод шуда гуфт: «Он чи ме-хоҳед, дар ҳазина рафта ҳама бардоред». Ушонро аз лаълу гав-хар ва пирояву зевар он чи матлуб буд, бурданд ва аз қавми қибтиёну Ҳомон нис зуруфоту зеварот ва ғайра гирифтанд. Ва дар додани зевароти қавми қибтиён миз шакке наёварданд, зе-ро ки ҳар сол Бани Исроил аз эшон орият гирифта, барои на-мози ид ба майдон даррафтанд. Ҷумла Бани Исроил шашсад ҳазор мард ғайр аз занону хурдон оқилу болиғ буданд, ҳама тайёр шуданд. Ба қазои илоҳӣ ҳамон рӯз ба хонаи қибтиён кӯ-даке мурда буд ва эшон ба ғаму ғуссаи он буданду менолиданд ва ба хонаҳои худ мағмум буданд.

Чун шаб даромад, Мӯсо *алайҳиссалом* бо лашкари хеш аз Миср берун омаду рӯй ба дарёи Нил ниҳод ва Ҳоруиро муқад-димаи лашкари худ гардонид ва қавми Бани Исроилро фав-фавчу сабт-сабт гусел карда ва худ аз пас мерафт. Ва таърихи он шаб нӯҳуми моҳи муҳаррам, рӯзи якшанбе буд. Чун шаб биг-зашт, Фиръавни лаъинро хабар қарданд, ки Мӯсо *алайҳиссалом* ва Бани Исроил тамоми неъматҳои мову шумо бурданду раф-танд. Фиръавн гуфт, ки коре бисозем, ки баробарашон рафта ҳамаро баста биёрему бикӯшем, ки чандин молу неъматӣ мо фиребо бурдаанд. Чун овози кӯси Фиръавни лаъин чаҳор фар-санг мерафт, онро куфтанд, то ҳама сипоҳу лашкар ба як бор савор шуда, шабонгоҳ ба дараш, ки рӯзи душанбе буд, ҳозир омаданд. Чунон ки қавлуҳу таъоло: **Фа арсала Фиръав-ну фй-л-мадонни хоширина инна хоулони лаширзиматун қали-луна ва иннаҳум лано лағомзуна ва инно лаҷамиъун ҳозирун.**^а

Билҷумла, сипоҳон аз саводи шаҳрҳо гирд омаданд ва ӯ сад амир дошт. Бо ҳар амуре ҳафсад марди ҷангӣ буданд ва Фиръ-

^а Куръон: 26, 52.

^а Куръон: 26, 53—56.

авни лаъин бо ҳафсад ҳазор аз ғуломи сияқиш ва худ ҳам чо-
ман сиёҳ пӯшида, бар асп савор шуда ва Хомиро мукаддимаи
лашкар карда, бо чамъияти тамои дар паси Мӯсо (а) мерафт,
то наздиги қавми Мӯсо (а) расид ва лашкари Мӯсо (а) то се
шабонарӯз ба канораи дарё нишаста буданд. Фиръавни лаъ-
ниро ба он ҳашамату чалол дида, маҳобате дар дили эшон па-
дид омад, то ин ки Фиръави бо лашкари худ расид, ки моро
тамом бикӯшад. Мӯсо (а) гуфт — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Калло**
инна маъия раббӣ саяхдини.^б

Яъне: чунон ки моён гирифтorem, Худон таъоло ёвару нигах-
дори мост. Аз Фиръавн тарсе надorem. Дарҳол Ҷабраил (а)
омаду гуфт: «Ё Мӯсо (а), асо дар дарё бизан!» Қ а в л у х у
т а ʼ о л о: **Фа авҳайно ило Мӯсо ани-зриб би ʼасока-л-бахри.**^в

Яъне: асоро дар дарё зан! Чун бизад, дарё бишигофту ду-
воздах роҳ падид омаду об дар ҳаво рафт ва ҳамчун тоқҳо гаш-
ту офтоб дар қаъри дарё тофт ва қаъро хушк гардонид. Чун
Бани Исроил дувоздах қавм буданд, ҳар қавме бо қабилани худ
аз роҳе бигузаштанд. Фиръавни лаъин ба канои дарё расиду
дувоздах роҳ дида, яқин донист, ки Мӯсо (а) пайғамбар аст,
аммо мабодо тамоми лашкар ба Мӯсо (а) имон оранду ўро би-
гузоранд, лиҳоза ҳилате андешида, бо лашкари худ гуфт: «Ав-
нун яқин шуд, ки Мӯсо (а) чодугари азим будааст, зеро ки ба
чодуни худ ба-д-ин маслаҳат дар миёни рӯди Нил роҳро қушо-
да падид овардаст, ки халонқ ба Худон ў имон оранд ва дар
нубуввати ў қоилад шаванд. Аммо ба дил метарсид, ки лашкари-
ён андаруни дарё омаданду он об, ки дар ҳаво истодааст, шо-
яд, ки бозояду эшонро ҳалок кунад. Лаҳзае фикр кард, ки дар
дарё аспи худ ронад ё бозгардад. Пас хост, ки аз он чо рӯ би-
гардонад. Ҷабраил (а) бар аспи мода савор шуда буд, ҳозир
гашт ва Фиръавн бар аспи нар савор буд. Ҷабраил (а) аз пе-
ши Фиръавни лаъин аспи худро ба дарё бурд ва аспи Фиръ-
авн аспи мода дида, худро ба дарё андохт, чунон ки Фиръавн
инони асп мекашид, боздоштан натавонист. Фаринштагон савор
биёмаданду тозиёнаҳо бар аспони лашкари Фиръавн зада ба
дарё равон мекарданд. Чун фиръавниён андаруни дарё раси-
данд, Мӯсо (а) хост, ки асо ба дарё зананду роҳ ба Фиръавн
надихад, ки нидо омад — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ватруки-л-**
бахра раҳван иннаҳум чундум муғрақун.^а

Яъне: бигзор дарёро, ки эшон ғарқшавандаанд. Ҳамон об,
ки дар ҳаво истода буд, бозомад, дарҳол ҳама ғарқ шуданд.
Фиръавни лаъин гуфт: «Имон овардам ба худо ва расули ў».
Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ҳатто изо адракаҳу-л-ғарақу қола оман-**

^б Куръон: 26, 62.

^в Куръон: 26, 63.

^а Куръон: 44, 24.

ту аннаху до илоҳа илло-л-лази оманат биҳи Бану Исроила ва ано мина-л-муслимин.^б

Яъне: ман имон овардам ба-д-он зоти пок, ки Бани Исроил ба-д-ӯ имон овардаанд ва ман аз ҷумлаи мусалмононам. Чун лафзи имон ба забон овард, Ҷабраил (а) мушти гил дар даҳонаш ниҳода гуфт, ки эй малъун, акнун аз азоби Худои таъоло битарсидӣ, лиҳаза имон меорӣ, суде надорад. Пас Фиръавн бо қавму лашкари худ дар об ғарқ гашта, ҳалок шуд. Пас Мӯсо (а) ба қавми худ гуфт: «Фиръавни лаъин бо ҷамоъате тамом ба ҳукми Худои таъоло ғарқ шуд». Гуфтанд: «Е Мӯсо (а), то ба чашми худҳо набинем, бовар надорем». Мӯсо (а) дуъо кард, то об қавми лаъинро ба-д-он тараф бурд, ки Бани Исроил буданд. Чунончи мавҷи дарё омаду фавҷи малъунро бар сар оварда бар кӯҳ мезад, то устухонҳо бар ҳам мешикасту дар ин азоб ҳанӯз ҷон дар қолаби эшон буд. Чун қавми Мӯсо (а) назора мекарданд, то Худои таъоло бар эшон миннат ниҳода, фармуд — к а в л у ҳ у т а њ о л о: **Ва ағракно ола Фиръавна ва антум танзуруна.**^в

Яъне: Фиръавнро бо оли ӯ ғарқ кардем, дар ҳоле ки назора медоштед. Ва яке аз қавми Мӯсо (а) дуъо карда буд, ки агар Худои таъоло моро тақарруб диҳад, мо риши Фиръавнро зимомӣ асп созем. Он рӯз бар канораи дарё Фиръавни лаъинро бо риши сурх мурда ёфт. Ришаш буриду зимомӣ асп сохт. Ва Ҳомонро талаб карданд, наёфтанд. Нидо омад, ки ё Мӯсо (а) ба Миср бозрав, ки Ҳомонро ба балои дигар мубтало хоҳем сохт. Пас Мӯсо (а) ва Ҳорун (а) бо қавми хеш дар Миср, ба сарои Фиръавн манзил карданд ва қавми Бани Исроил дар хонаҳои худ сокин шуданд ва молу неъматӣ эшон ба дасти худҳо оварданд. **К а в л у ҳ у т а њ о л о: Фа аҳраҷнеҳум мин ҷаннотин ва њунивив-ва кунузвив-ва мақомин каримин казолика ва аврасноҳо Бани Исроила.**^г

Муфасссирон гуфтаанд, ки хонаҳои Фиръавнро аз баҳри он карим гуфт, ки ҳафтад ҳазор меҳмонхона дошт. Ва Бани Исроилро вориси ҷонаҳо гардонид. Пас Ҳомон нобино гашта, лукмаи нон ба гадони дарҳо меандухт. Рӯзе Мӯсо (а) муноҷот карду гуфт: «Худовандо, ту фармуда будӣ, ки Ҳомонро ҳалок кунӣ, ӯ ҳанӯз зинда аст». Нидо омад, ки ё Мӯсо, ўро ба халқ муҳтоҷ гардонидеам, ки аз ҳазор марг бадтар аст ва ўро ҳар рӯз марги нав аст. Чун Мӯсо (а)-ро мамлақати Миср муслим гашту кофирон несту нобуд шуданд, пас пеши Сайфура *разияллоҳу анҳо* рафт. Дид, ки ду духтар дар як шикам овардааст ва ғусфандон ва ғайра ҳама саломатанд, балки музоъаф дар музоъ-

^б Қуръон: 10, 90.

^в Қуръон: 2, 50.

^г Қуръон: 26, 57—59.

аф гардида. Пас шукри Бори таъоло намуда, иёли худро на дики модар оварда, муким гашта, мунтазири ифои ваъдаи Худои таъоло буд. Хатто ки Худои таъоло ўро барои муноҷот о кӯхи Тўр хонд, то ваъдаи худ вафо кунад.

РАФТАНИ ҲАЗРАТИ МУСО АЛАЙҲИССАЛОМ БА КҶҲИ ТҶРИ СИНИН ВА ПАРАСТИДАНИ ҚАВМАШ ГҶСОЛАРО

Чун Мўсо (а) ба кўхи Тўр рафта муноҷот кард, Худои таъоло фариштагон фиристод, то курсие аз Биҳишт оварда, ба чиҳати Мўсо (а) бар кўх ниҳоданд. Фармон омад, ки Мўсо (а) наълайн аз по берун кун, ки ба ҳои мутабаррик қадами ту бирасад. Пас наълайн аз по кашида, бар он курси нишаста муноҷот мекард, ки фармон омад, ё Мўсо (а), бозгарду сӣ (рўз) рўза дор, ки ман китобе ба ту хоҳам фиристод, ки баёни шарият ба ту аён кунад. Қ а в л у х у т а њ о л о: **Ва воъадно Мусо салосина лайлатан.**^б

Яъне: ваъдаи Мўсо (а) сӣ шабонарўз шуд.

Чун аз он ҳо бозгашта пеши қавми худ рафту сӣ рўзу шаб муттасил рўза дошт ва ба қавми худ гуфт, ки маро Худои таъоло китобе хоҳад фиристод, то шуморо шарият биёмузонам, Бани Исроил гуфтанд: «То ба чашми худхо набинем, бовар надорем». Мўсо (а) гуфт, ки чандон пирону олимони ҳамроҳи мо биёед, то ба кўхи Тўр рафта китобро бинамоем. Он гаҳ шасти нўх кас пирону солихон ихтиёр карда гуфтанд, ки як каси дигар бояд то ҳафтад шаванд. Баъд Юшаъ ибни Нунро ришсафед гашта буд, ў ҳам қабул кард, то ҳафтад гаштанд. Пас ҳамроҳи бифармуд, то вучуди худхоро таҳорат карданд ва ҳомаҳои сафед пўшиданд. Чунон ки қ а в л у х у т а њ о л о: **Ва-хтара Мусо қавмаҳу сабъина рачулан лимикотино.**^а

Яъне: ҳафтад кас аз қавм Мўсо (а) ихтиёр кард; то ба рафокати вай ба кўхи Тўр рафтанд.

Мўсо (а) даст ба дарахте карда, барге фуруд оварда, ба даҳон ниҳода мехонд ва мунтазири овози лорайбӣ буд, ки фармон омад: «Ё Мўсо (а), ман рўза доштан гуфта будам, ту чаро рўза ифтор кардӣ?» Гуфт: «Худовандо, ту нек медонӣ, ки сӣ рўз сиём будам, аммо аз бӯи даҳон тарсидам — мабодо ки бӯи аз даҳон барояд». Нидо омад, ки ё Мўсо (а) ба иззати ман, ки Худоям, бӯи нафаси рўзадор маро хуштар аз бӯи мушк аст. Аммо чун ба иҷозат ифтор накардӣ, бозгард ва даҳ рўзу шаби дигар рўза дор. Аз ғурраи зилҳичча рўза дошта буд, то даҳуми муҳаррам тамом шуд. Қ а в л у х у т а њ о л о: **Ва атмамноҳо биъашрин фа тамма миқоту раббихи арбаъина лайлатан.**^б

^б Қуръон: 7, 142.

^а Қуръон: 7, 155.

^б Қуръон: 7, 142.

Яъне: даҳ рӯзи дигар рӯза дошт, то чихил рӯз гаштанд.

Чун ба муқобили он ҳафтад кас Худои таъоло чунин фармуд, ки даҳ рӯзи дигар рӯза дор, то китоб нузул гардад, эшон бовар надошта гуфтанд — қ а в л у ҳ у т а њ о л о: **Лан нуъмина лака ҳатто нароллоҳа чаҳратан.**^б

Яъне: имон наёрем аз гуфтаи ту, то Худойро ошкоро набинем.

Мӯсо (а) гуфт: «Шумо бо сухани Холику махлук фарқ накунед, ки суханони махлук ғайр аз гуш узвҳои дигар нашунавад. Ва суханони Холиқро инқитоъ ба гуш нест». Ҳарчанд Мӯсо (а) гуфт, бар эшон ғоида накард. Ногоҳ оташе дарқмад ва он ҳафтад тан пиру уламоро бисӯхт. Мӯсо (а) дилтанг шуда, ки Бани Исроилро чӣ ҳавоб хоҳам дод. Онҳо чӣ хоҳанд гуфт, ки қ а в л у ҳ у т а њ о л о: **Сумма баъаснокум мин баъди мавтикум.**^в

Яъне: аз дуъои Мӯсо (а) ҳама зинда гаштанд.

Пас ба он ҷамъе дар Миср омада даҳ рӯзи дигар рӯза дошта, боз ба он пирон ба кӯҳи Тӯр расид ва ҳамаи пиронро гуфта, ки ман пеш меравам, шумо аз ақиби ман биёед. Чун дар пеш мерафт, нидо омад — қ а в л у ҳ у т а њ о л о: **Ва мо аъчалака њан қавмика ё Мусо.**^г

Яъне: чи шитобе мекуни ва қавро меғузори? Мӯсо (а) гуфт: «Ба ризони ту мешитобам ва қавм ҳам дар асари мо меоянд. Муфассирон нақл кардаанд, ки Мӯсо дар он замон ба воҳити ҳафтад калима аз Ҳаққ шунид, то дар ишқ маст шуда ва завқ ёфта, пиндошт, ки ба ниҳоят расидааст. Аз мадҳуши фарёд бароварда: **Рабби арини анзуру илайка.**^д

Яъне: эй Парвардигори ман, худро ба ман намо, то туро бубинам.

Фариштагони ҳафт осмон бонг бароварданд, ки писари Имрон каломи Ҳаққ бишнид ва тамаъ дар руъяти бечун карданд. Омад, ки ё Мӯсо (а) бар замин нигарӣ. Чун нигарист, то ба Тахтуссаро ҳарчи махлуқот буданд, ҳама муъояна кард. Фарёд намуд: «Худовандо, ин ҳама махлуқотанд, маро дидори худ бинамо». Нидо омад, ки бар осмон нигар. Чун нигарист, то ба Арш бидид. Гуфт: «Худовандо, сокинони осмон низ офаридаи туанд. Ман дидори ту мехоҳам». Дар ин ҳолат ҳафтад ҳазор фаришта аз осмон ба суратҳои сахмнок фуруд омада, гирд ба гирди Мӯсо *алайҳиссалом* мегаштанд ва меғуфтанд, ки **Ё ибнан-нисри-л-ҳайзи татмаъу фӣ руъяти рабби-л-ъиззати.**

Яъне: писари занони ҳайзшаванда тамаи дидори Ҳаққ мекуни! Мӯсо *алайҳиссалом* тарсид ва бинидаст. Чун соъате баромад,

б Куръон: 2, 55.

г Куръон: 2, 56.

д Куръон: 20, 83.

д Куръон: 7, 143.

шавқан ба ғоят расид ва аз миёни амвоҷи ишк бонг баровард, ки **Е Раббӣ аринӣ анзуру илайка.**

Боз ҳафтод ҳазор фариштаи дигар ба шакли шерону гурғонфуруд омаданду бо овози муҳиб бонг мекарданд. Чунон ки аввал фариштагон мегуфтанд, ўшон низ гуфтанд.

Овардаанд, ки ҳафт навбат ҳамин шуд, ки Мӯсо *алайҳиссалом* мегуфт: **Раббӣ аринӣ анзуру илайка.**

Фариштагон мегуфтанд: **Ё ибни-нисон-л-ҳайзи татмаъу фирӯяти раббӣ-л-ъиззати.**

Боз ҳафтод ҳазор шахс ба сурати ҳеш дида, пашминалуш ва асоҳе дар даст ба мувофақати ў бонг мекарданд: **Қ а в л у х у т а ʼ о л о: Раббӣ аринӣ анзуру илайка.**

Пас мутаҳайир гашт, ки ҳар як хоҳандаи дидори Ҳаққ таъолоанд. Мӯсо (а) дар миёни эшон гум гашта гуфт, ки Худовандо, ба чуз инон мӯсоёни дигар ҳастанд? Ҷавоб омад, ки ё Мӯсо (а), ту мағрур ба қадри мо шуда ва худро ба чизе мепиндорӣ, аммо намедонӣ, ки дар як собат ҳамчун ту сад ҳазор пайдо кунам. Боз аз завқи ин ҳадис мадхӯш гашту завқи он зиёда шуд ва бонг баровард, ки **қ а в л у х у т а ʼ о л о: Раббӣ аринӣ анзуру илайка.^а**

Нидо омад: **Лан таронӣ.^б**

Яъне: ту дар сарои фони ба сифати фони Худон бокиро натавонӣ дид. валекин назар дар кӯҳ кун, агар кӯҳ тоби таҷаллии мо орад, ту низ зудтар дидори мо бубинӣ. Пас Ҳаққ таъоло зарра аз таҷаллии худ бар кӯҳ андохт. **Қ а в л у х у т а ʼ о л о: Фа ламмо таҷалло раббуху ли-л-ҷабали ҷаъалаху даккан ва харра Мусо сабиқан.^в**

Яъне: дар назораи Мӯсо *алайҳиссалом* он кӯҳ зарра-зарра гашта, дар ҳаво рафт. Мӯсо (а) аз он азамату ҳайбат мадхӯш гашта бияфтоду гуфт — **қ а в л у х у т а ʼ о л о: Фа ламмо афоқа қола субҳонака тубту илайка ва ано аввалу-л-муъминин.^г**

Чун ба ҳуш боз омад, гуфт: «Худовандо, тавба кардам ва муътариф ба қусур гаштам, ки туро дар Дунё натавонанд дидан»: Нидо омад: «**Е Мӯсо (а), қ а в л у х у т а ʼ о л о: Иннӣ-стафайтука ʼ ало-и-носи би рисолати ва би каломӣ фа хуз мо отайтука ва кун миини-ш-шокирин.^д**»

Яъне: эй Мӯсо (а), ман туро баргузидам. бар дигарон ба рисолат ва ба ҳамкаломии худ. Пас бигир би чи ки додем туро ва шокир бонг. Он гоҳ Ҷабраил *алайҳиссаломро* фармуд, то аз Биҳишт алвоҳи зумуррадӣ берун овард ва Қаламро фармуд,

^а Куръон; 7, 143.

^б Куръон; 7, 143.

^в Куръон; 7, 143.

^г Куръон; 7, 143.

^д Куръон; 7, 144.

то Тавротро аз он Лавх навишту ҳазор ҳазор фариштагӣ фармуд, то он Лавхро бигирифтанду пеши Мӯсо *алайҳиссалом* оварданд. Чун дар он алвоҳ нигоҳ кард, ҳазор сурат дид, ки дар ҳар сурат ҳазор оят ба дарозии «Сурату-д-бакар» ва дар ҳар сят ҳазор ваъдаю ҳазор ваъид ва ҳазор амру ҳазор наъй мундариҷ аст. Ва дар аввали Таврот сифати уламою ҳукамою ибод навиштаанд. Мӯсо *алайҳиссалом* шод гашта буд: «Худовандо, эшон ҳама аз умматҳои ман бошанд?» Ҷавоб омад, ки на, дар уммати Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам* хоҳанд буд, ки уммати ӯ бехтарин аз умматони ту бошанд. Мӯсо (а) гуфт: Алвақту вақти ва-л-ъатоу ли гайрӣ.

Яъне: вақти ман аст ва бахшише ба дигарон? Нидо омад, ки ту Қалими манӣ ва ӯ аз дӯстони ман аст, калимон бо дӯстон чи гуна баробар бошанд? Мӯсо (а) гуфт: «Худовандо, эшонро аз уммати ман гардон». Нидо омад, ки ё Мӯсо (а), пайғамбарии ту он гаҳ тамоm шавад, ки ба рисолати Муҳаммади Мустафо имон орӣ. Мӯсо (а) дар он замон ба ҳазрати Рисолат имон овард ва аз кӯҳи Тӯр бозгашт.

Фариштагон алвоҳи Таврот баргирифтанд ва ба рифоқати Мӯсо *алайҳиссалом* мерафтанд, то ба мусоҳибони Мӯсо (а) расид. Чун ҳамроҳиён аз партави нур сӯхта гашта буданд ва хокистар шуда, Мӯсо (а) дилтанг шуда гуфт: «Худовандо, кавми ман заъифонанд, бо ман хусумат хоҳанд кард, ки бузургону меҳтарони моро ҳалок кардӣ ва ағлаб, ки аз дини мо низ баргарданд. Пас сар ба сачда ниҳоду дуё кард. Худои таъоло боз эшонро зинда гардонид ва дар рӯи Мӯсо (а) нигаристанд. Чун аз нури таҷаллӣ рӯи мубораки Мӯсо *алайҳиссалом* пурнур буд, лиҳаза чашмҳои эшон хира мегаштанд ва рӯи Мӯсо *алайҳиссаломро* дидан наметавонистанд. Пас Мӯсо (а) пирохани хешро никоби рӯи худ сохта, аз партави нури вай никоб сӯхта гашт. Чун мардум рӯи Мӯсо *алайҳиссалом* дидан наметавонистанд, аз ин маънӣ ба ҷӯб никоб сохт. Ҷӯб ҳам бисӯхт. Боз аз оҳан сохт он низ бисӯхт. Пас дар ҳазрати Ҳаққ бинолид. Нидо омад, ки ё Мӯсо (а), аз хирқаҳои дарвешон никоби худ бисоз. Пас фармон кард. Он гаҳ мардум ба хидмати вай рафта тавонистанд ва бо вай суҳан мегуфтанд. Пас Мӯсо (а) бо он ҳафтад кас ва Таврот ба арсаи чихил рӯз ба Миср омад.

ЗИКРИ СОМИРӢ ВА ГҶСОЛАПАРАСТИИ ҚАВМИ БАНИ ИСРОИЛ

Дар қавми Бани Исроил заргаре буд, Сомирӣ ном ва насаби хоҳарзодагӣ бо Мӯсо *алайҳиссалом* дошт. Ва вақте Бани Исроил аз Фиръавни лаъин гурехта буданд, Сомирӣ тифл буд.

Чун ба канораи дарё рафтанд, Сомириро наёфтанд. Чандон ки талаби вай карданд, пайдо нашуд. Чун аз роҳ дур афтода, дар сахро мегирифт, Чабраил *алайҳиссалом* ўро бар боли худ гирифта, муддати ҳашт моҳ нигоҳ дошта. То он замон, ки модару падараш дар Миср расиданд, ўро ба дари падару модари ӯ нишонда бирафт. Ва Сомири аз Чабраил *алайҳиссалом* улфат гирифта буд. Мегирифт, падараш аз овози гири ӯ беруни хона омада дид, ки писари вай аст. Аз гиребон ўро гирифта дар хонаи худ бурд ва модараш низ шодиҳо кард. Пас чанде Сомириро заргарӣ омӯхтанд.

Чун Мўсо (а) Хорунро ба ниёбати худ гузошта, ба он ҳафтод кас рӯй ба кӯхи Тўр ниҳода буд, дар он замон фурсате ангошта, Сомири Бани Исроилро чамъ карду гуфт, ки имрӯз бист рӯз шуда, ки Мўсо (а) ҳафтод пире, ки ба рифоқати худ бурдааст. Худои Мўсо *алайҳиссалом* ба ман хабар дод, ки онҳо ҳалок шуданд. Агар меҳохед, то Худои Мўсо (а)-ро ба шумо бинамоям, то ақволи эшон шуморо бигўяд. Гуфтанд: «Раво будад». Сомири аз гил сурати ҷисми гўсола сохта, бар замин ниҳоду бар қолаби он оташ андохт ва эшон ба таври рағбати худ ҳар як динори зари сурх ва зевароти зарин оварда, дар оташ андохтанд. Зар об шуда дар он қолаб мерафт, то пур гашт. Сомири оташ фуру нишонд. Қолабро баргирифт ва гўсолаи зарин аз қолаб оварду пок гардонид.

Ба қавле дигар овардаанд, ки дар вақти фарк шудани Фиръавн Сомири тифл набуд, балки ҷавонӣ дошт. Савореро дид, ки бар аспи хунак нишаста. Чун аспи вай қадам бардошти, аз зери вай гиёҳе рустӣ. Донист, ки ин савор Чабраил (а) аст, ки ба мадади Мўсо *алайҳиссалом* омада. Мушти гил аз зери суми аспаш баргирифтӯ нигоҳ медошт, то он замон, ки гўсола сохт ва Бани Исроилро гуфт, ки биёед худойро сачда кунед. Хама дар паи ӯ афтоданд, наздики гўсола расиданд. Сомири он мушти гил дар даҳони гўсола андохт, то ба суҳан даромад: к а в л у х у т а ь о л о: Ёичлан ҷасадал-лаҳу хуворун.^а

Чун Бани Исроил овоз шуниданд, Сомири гуфт: Ҳаза илоҳу-кум ва илоҳу Мўсо.

Яъне: инак Худои шумо ва худои Мўсо (а).

Қавми Бани Исроил ин маъно писандиду аксарӣ сачда карда ба гўсолапарастӣ машғул шуданд. Ва баъзе аз он дувоздаҳ сабт, ки имони комил доштанд, аз эшоҷ хичрат намуда, ба кӯхи Коф баромаданд ва он ҷо муқим гаштанд ва масҷидҳо бино ниҳоданду ибодатҳои Худои таъоло мекарданд ва сазовори неъматҳои гуногун шуданд.

Ва дар қисса омадааст, ки дар меъроҷ Муҳаммади Мустафо

^а Куръон: 7, 148.

саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам нуре дид, гӯё аз замин сутуни ламъоне баромада ба соқи Арш пайваста. Цабраил *алайҳиссаломро* пурсид, ки он нур чист? Гуфт: «Аз ҷамӯъате Бани Исроил аст, ки аз миёни гӯсолапарастон ҳичрат карда, Худои аззаву ҷалло тоъат мекунад». Фармуд: «Ё Цабраил (а), маро пеши эшон бубар!» Пас Пайғамбари моро наздики эшон бурда фармуд, ки **Ҳаза набийюкуму-л-уммийю-л-ъарабийю-л-ҳошимийю-л-маккийю-л-маданӣ.**

Он қавм ҳама ба Муҳаммади расулуллоҳ (с) имон оварданд. Ҳазрати рисолатпаноҳ эшонро сураҳои Қуръон биёмӯхт. Чунон ки эшон то рӯзи Қиёмат бар дини Расулуллоҳ (с) хоҳанд буд.

Пас Мӯсо (а) бо ҳафтад пир аз кӯҳи Қоф бозгардид ва Таврот овард. Қавми хешро дид, ки гӯсолапараст шуда ва кофир гаштаанд. Азим дилтанг гашту қавми худро гуфт — **қ а в л у ҳ у т а ъ о л о: Биъсамо халафтумунӣ мин баъдӣ.**^б

Ҷъне: ба дасти кӣ ихтиёр кардед? Пас минбаъд Мӯсо (а) лавҳи Таврот андохта, риши Хорун (а) бигрифт. **Қ а в л у ҳ у т а ъ о л о: Ва алқо-л-алвоҳа ва ахаза би раъси ахиҳи яҷурруҳу илайҳи.**^в

Ҷъне: андохт лавҳи Таврот ва гирифт сару риши бародари худро ва мекашид ўро ба тарафи худ. Хорун (а) гуфт: «Эй писари модари ман, ришу сари мо бигзор, ки беғуноҳам, ки чанд қавмро заҳр мекардам, намешуниданд ва балки қариб буданд, ки маро мекуштанд». **Қ а в л у ҳ у т а ъ о л о: Қола-бна умма инна-л-қавма-стазъафунӣ ва коду яқтулунанӣ фа ло тушмит бия-л-аъдоа ва ло таҷъалнӣ маъа-л-қавми-з-золимин.**^б

Ҷъне: қавм маро заъиф шумурда, фармон намебурданд. Агар манъ зиёда мекардам қариб буданд, ки маро мекуштанд. Пас ба ранҷонидани ман душманонро шод магардон ва маро бо қавми золимон машмор.

Мӯсо (а)-ро писари модар ба ин маънӣ гуфт, то шарм карда шафқат нигоҳ дорад. Чунон ки ҳар ду аз як модар буданд. Мӯсо (а) Хорунро раҳо карда гуфт: «Он гӯсола кӣ сохтааст?» Хорун гуфт: «Сомирӣ». Мӯсо (а) Сомириро бихонд ва заҳру таҳдид карду гуфт: «Ин фитна дар қавм чаро андохтӣ ва ин гӯсоларо ба чӣ маъно сохта, қавмро гумроҳ кардӣ?» Ҷавоб дод — **қ а в л у ҳ у т а ъ о л о: Қола басурту би мо лам ябсуру биҳи фа қабзту қабзатан мин асари-р-расули фа набазтуҳо ва казолика саввалат лӣ нафасӣ.**^в

Ҷъне: ман он дидам, ки эшон надидаанд. Қабза аз хоки зе-

^б Қуръон: 7, 150.

^в Қуръон: 7, 150.

^б Қуръон: 7, 150.

^в Қуръон: 20, 96.

ри суми аспи Чабраил (а) баргирифтам ва нигоҳ доштам. дар даҳани гӯсола андохтам, дидам ба сухан омад.

Мӯсо (а) сар сӯи осмон карду гуфт: «Илоҳо, агар гӯи Сомири сохт, ӯро ба сухан кӣ овард?» Ниҳо омад: «Ё Мӯсо ӯро ба сухан ман овардам». Мӯсо (а) фарёд бароварду гуфт: қавлуҳу таъоло: **Ин қия илло фитнатуҷа тузиллу ба ман ташоу ва тақдӣ ман ташоъ.**^а

Яъне: фитна аз туст — касеро, ки хоҳӣ, берох кунӣ ва касро, ки меҳоҳӣ, роқ намой. Ниҳо омад: «Ё Мӯсо (а), қивми ҳуро ба Ҳорун супурдӣ ва бидонистӣ, ки Ҳорун нигоҳ доштан ба тавонад. Чаро ба ман наспурдӣ, то ба саломат боз ба ту супурдам?»

Чун нубувват ба Мустафо алайҳиссалом расид, умматро ба Худой супурд ва лочарам дар рӯзи Қиёмат фарзандони Одама Сафиюллоҳ саду бист саф аз Маширик то Мағриб бонад. Ӯ уммати Расул саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам там ҳафтад саф шаванд. Қавлуҳу таъоло: **Ва ӯризу ӯал раббика саффан.**^а

Ниҳо омад: «Ё Муҳаммад, саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам, умматро ба ту супурдам. Он чи бузургу кӯдаканд, ҳама ба ту боздодам» Чунончи Саййиди олам саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам бонг бароварад ва гӯяд: «Ё малико, умматро дар ин арасот чи кунам? Маро ба Биҳишт бирасону дар раҷоти аъло дода аз дидори бечуни худ шод гардон! Пас бисёр, то фазлу қарами ту пайдо шавад».

Пас Мӯсо (а) гуфт: «Малико, маро тавба ҳаст ё на?» Ниҳо омад, ки ҳаст, аммо эшонро қатл бояд кард, то тавбашон қабул бувад. Қавлуҳу таъоло: **Ан яқтулу анфусакум ан ихруҷу мин диёрикум.**^б

Яъне: бо якдигар хештанро бикушанд ё ҷои худро гузошта тижидаст бираванд ва ғурбат ихтиёр кунанд. Чуз он ду қор тавбаи эшон қабул нест. Мӯсо (а) Бани Исроилро чамъ карда ин ҳадис гуфт, ки якеро аз ин ҳар ду ихтиёр кунед. Гуфтанд: «Ба ғурбат натавонем рафт, ки моро бисёр миҳнату сахтӣ пеш ояд ва тоқати ғарибӣ надорем. Валекин бо якдигар куштан ихтиёр кардем». Фармон омад, ки ё Мӯсо (а), бигӯ ҷомаҳо берун кардаю бараҳна шуда, бар дари сарои хеш истода, теғҳо кашида якдигарро бикушанд. Ба иззати ҷалоли ман, ки Худоҷам агар рӯй аз куштан бигардониданд ё оҳе бароранд, тавбаи эшон қабул набошад».

Чун ба ҷуз ҷон додан ҷора надоштанд, бемдод ҳафтад ҳазор мард бараҳна теғҳо баркашида падар писарро мекушту писар

^а Куръон: 7, 155.

^б Куръон: 18, 48.

^б Куръон: 4, 66.

аларро мезад ва бародар бародарро мекушту хеш ба хеш ме-
ал. Хамчунин ҳар ҳама ҳафтад ҳазор кушта шуданд. Мӯсо (а)
бар бараҳна карда берун омаду бигрифт ва фарёд бароварду
гуфт — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа-ғфир лаво ва-рҳамно ва анта**
Ҷайру-л-ғофирин.^б

Яъне: Парвардигор, моро биёмурзу раҳмат кун ва бубахшо,
ки ту бехтарин аз омурзандагонӣ. Ниҳо омад, ки ё Мӯсо (а)
тавбаи эшон қабул кардам. Мӯсо (а) башорат доду биёромд.
Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ва ламмо саката ʼ ан Мӯсо-и-ғазабу**
Ҷаза-л-алвоха.^б

Яъне: ҳар гоҳ ғзаби Мӯсо (а) сокист шуда, гирифт лавҳ-
хоро.

Пас ҷаҳор лавҳи Таврот изҳор карду гуфт: «Ё қавм, шумо-
ро китоб овардаам, ки аҳкоми Худо дар ин навиштаанд. Биги-
реду бихонед». Гуфтанд: «Ё Мӯсо, агар бихонем, кор накунем
ва агар бикунем, аз яке кор беш накунем». Фармуд, ки ҳам би-
хонеду ҳам амал кунед. Гуфтанд, ки натавонем. Дарҳол Ҷаб-
раил (а) ба ҳукми Аззаву Ҷалл кӯҳе бароварда монанди абр
бар сари эшон бидошт. Мӯсо (а) гуфт: «Ё қавм, азоби Худои
таъоло даррасид, боло бубинед». Диданд, ки болои сар балое
пазиди омад — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ва из натакно-л-ҷабала**
Фавқаҳум кааннаҳу зуллатун ва занну...^б

Чун кӯҳ болои эшон расид, Мӯсо (а) гуфт: «Имон оварда
китоби Худои таъоло бипазиред». Баъзе гуфтанд: «Самиъно»
ва баъзе гуфтанд, «самиъно ва ʼ асайно» яъне бишназем, вале-
кин ба-д-он қор накунем. Кӯҳ фурудтар омад, бар забари сари
эшон биистод. Ҳар гоҳ, ки нишастандӣ, фурутар шудӣ ва ҳар
гоҳ истодандӣ, ба ҳамон қадар боло шудӣ. Пас ҳама ба сачда
паромад, як нима рӯй бар ҳок ниҳода, дар як нима рӯй ҷашм
бар кӯҳ менигаристанд, ки мабодо нӯҳ бар сар ояду ҳалок ша-
ванд. Пас баъзе имон оварданду баъзе гуфтанд, ки имон овар-
дем, аммо аз дил наоварданд. Ҳақи таъоло кӯҳ аз сари эшон
бардошт ва Бани Исроил рӯй ба ибодат оварданд ва ҳукми Тав-
рот қабул карданд ва баъзе ҳанӯз дар он ғӯсола менигарис-
танд. Мӯсо (а) савганд ёд кард, ки ғӯсоларо пора-пора карда
ба дарё андозад — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ланухарриқаннаҳу**
сумма ланансифаннаҳу фй-л-ямми насфан.^б

Абдуллоҳ ибни Аббос *разияллоҳу анҳу* гуфтааст, ки дар он
вақт Ҷабраил (а) омаду гуфт: «Ё Мӯсо (а), фалон гиёҳ биёру
таш: дар вай зан, то ин ғӯсола сӯхта гардад». Ва ба қавли ди-
гар он аст, ки Ҷабраил (а) гуфт: «Ё Мӯсо (а), ин ғӯсоларо аз

• Қуръон: 7, 155.
• Қуръон: 7, 154.
• Қуръон: 7, 171.

• Қуръон: 2, 93.
• Қуръон: 20, 97.

санг соида зарра-зарра карда ба дарё андоз!» Пас Мӯсо он гӯсоларо ба санг соида, зарра-зарра намуда, ба дарёи Нандохт ва он қавме, ки имон биёварда буданд, ба сӯи дарёи Гариста бирафтанд ва аз он об, ки зарраҳо буданд, мехӯрданд. Қавлуҳу таъоло: **Ва ушрибу фи қулубихиму-л-ъичла куфрихим.**^а

Яъне: нӯшоида шуд ба дили эшон муҳаббати гӯсола ба сабаби куфрии эшон. Ва гуянд: ҳар кӣ аз он об бихӯрд, ҳафт ашӯи доми вай сиёҳ гашт ва аз ҳар сад ҳафтод тан буданд, кофӣ шуда бимурданд, ғиёзу биллоҳи мин золика.

ЗИКРИ ҚОРУН АЛАЙҲИЛЛАЪНА ВА ҲАЛОК ШУДАНИ ОН

Чун Мӯсо (а) қавми худро гуфт, ки он лавҳхоро нусха кунед ва бихонед ба-д-он кор кунед, эшон нусхаҳо сохтанд. Он гоҳ фармон омад, ки ё Мӯсо (а), бигӯ, ки ин Тавротро ба ашӯи воёи зинатҳо биёред. Мӯсо (а) гуфт: «Ё рабб, мо чизе надорем, ки Тавротро зинат диҳем». Ҷабраил (а) даррасид ва гуфт: «Ё Мӯсо (а), гиёҳе, ки гуфта будам туро, ки гӯсоларо аз ин гиёҳ бисӯзон, он гиёҳро ба ду қисм гиёҳи дигар ҳам биёмез, агар бар мис ниҳӣ, ба қудрати илоҳӣ зар гардад ва агар бар биринҷи ниҳӣ сим шавад». Пас Мӯсо (а) як рукъа навишта, ба Қорун дод, ки фалон гиёҳ биёр, ва рукъаи дигар ба Юшаъ дод, ки фалон гиёҳ биёред ва дигар рукъа ба Колуб дод, ки фалон гиёҳ биёварад.

Ҳар се аз шаҳр берун рафтанд. Қорун ба Юшаъ гуфт, ки рукъаи худ ба ман намо, то бубинам, ки чӣ навиштаанд. Юшаъ рукъа менамуд, Қоруни лаъин зирак буд, хонда донист, ки он гиёҳ чист. Баъд аз соъате Колуб низ омада. Қорун рукъаи Колуб ҳам дида, ҳама кимиёгарӣ бидонист. Чун ҳар се гиёҳон хосил карданд, пеши Мӯсо (а) бурданд. Қорун ҳофизи Таврот буд. Он гаҳ бирафту дар пинҳон кимиё сохт ва зар мекарду ганҷ мениҳод, аммо ҳеч кас ба ҷуз Худо аз ҳоли вай хабар надошт. Ва ӯ писари амми Мӯсо (а) буд.

Овардаанд, ки Қорун аввал тавротхон буд. Охир ба сабаби мол чамъ кардан, ки закот надод ва бахилӣ кард, кофир шуд. Чунон ки Худои таъоло мефармояд — қавлуҳу таъоло: **Инна Қоруна қона мин қавми Мӯсо фабағо ғалайхим.**^а

Яъне: Қорун буд аз қавми Мӯсо (а), пас нофармонӣ кард бар эшон. Қорун писари Софин писари Фоҳаст ва ӯ писари Яъқуби пайғамбар буд. Чун мол бисёр буд, аз ҳешон бибуриду аз мол ғарра шуда, ба Мӯсо (а) ҳам осӣ гашт ва ба Худои

^а Куръон: 2, 93.

^а Куръон: 28, 76.

таъоло кофир шуд. Ва чандон амвол чамъ кард, ки ганҷҳои уро Худои таъоло дар Қуръон ёд кардааст: Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ва отайноху мина-л-кунузи мо инна мафотихаху латану би-л-ʼусбати ули-л-қуввати.**^б

Яъне: дода будем ӯро аз хизонаҳо он қадар ки калидҳои он бардоштан натавонистанд чамоғате боқувват.

Абдуллоҳ ибни Аббос (*раз*) гӯяд, ки шаст марди қавӣ калидҳои ганҷи Қорун мекашиданд. Ва ба қавли дигар гуфтаанд, ки ҳафт шутур калиди ганҷҳо мекашиданд ва ҳар калиде ним дирам санг буд. Ҳамия *разияллоху таъоло анху* гӯяд: «Дар Таврот хондаам, ки ҳафтод шутур бори калидҳо буданд, ҳар калиде алоҳида. Аз як калид дари ҳафтод хазина бикшодӣ, чунон ки, яке ба яке намондӣ. Он гоҳ қавми ӯ вайро гуфтанд, ки — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ло тафраҳ инналлоҳа ло юхибу-л-фариҳин.**^в

Яъне: ё Қорун, ба мол шодӣ макун, ки Худои таъоло шодикунандагонро дӯст надорад. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ва-бтағи фимо атокаллоху-д-дора-л-охирата ва ло танса насобака мина-д-дунё.**^г

Яъне: талаб кун аз он чиз ки додааст туро Худои таъоло, хонаи оқибатро фаромӯш макун, ҳиссаи худ аз Дунё ва садақот ва зақот деҳ ва хайрот ба муҳтоҷон бикун. Чунон ки Худои таъоло ба ту некӣ кардааст, ту ҳам бар бандагони Аззаву Чалл некӯӣ карда, аз амволи Дунё ба дасти мардум дар Охират бифрист. Чунон ки Худои таъоло мефармояд — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Аҳсин камо аҳсаналлоху илайка.**^д

Қорун гуфт: **Иннамо утитуху ʼало ʼилмин ʼиндӣ.**^е

Яъне: ё Мӯсо (а), ба донишу илми хеш ин мол овардаам. Худои таъоло дар моли ман чи ҳаққ дорад. Лекин аз ғазabi Худо натарсида, чунончи — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **А ва лам яълам анналлоҳа қад аҳлака мин қаблиҳи мина-л-қуруни ман хува ашадду минху қувватан ва аксару чамъан ва ло юсʼалу ʼан зунубиҳиму-л-муҷримун.**^ж

Яъне: оё надонист Қорун, ки Худои таъоло бисёр қавро ҳалок кардааст, ки пеш аз ӯ қувату неъматӣ бештар мебошанд ва дар рӯзи Қиёмат на савол пурсанду на ҷавоб ва бе пурсиш дар Дӯзах раванд гунаҳгорон.

Қорун сар боз зада осӣ гашт ва кушке бунёд кард, ки дар баландӣ ҳаштод газ буд ва бар он кунгураҳои олий мураттаб сохт. Пас Қорун Бани Исроилро даъват кард, то Бани Исроил ду гурӯҳ шуда, гурӯҳе мутобаъати Мӯсо (а) кардандӣ ва гу-

б Қуръон: 28, 76.

в Қуръон: 28, 76.

г Қуръон: 28, 77.

д Қуръон: 28, 77.

е Қуръон: 28, 78.

ж Қуръон: 28, 78.

рӯхе ба Қорун фиску фучур ва фасод оғоз намуданд. То тафарруч хост, зани ҳешро бо либосҳои гуногун биёросту ҳақулому қанисақро чомаҳои фоҳира дарпӯшонид ва дар камаршон камарбандҳои мурассаъ ба ҷавоҳир басту аз сарой беромад. **Қ а в л у х у т а ʼ о л о:** Фа ҳарача ʼало қавмиҳи фӣ натиҳи.^б

Яъне: худро хориҷ аз қавм ба зинат қард, ки пирохан дар пӯшида ва тоҷи мурассаъи муқаллал ба марворид болон адошта, то аз гармон офтоб ранҷе нарасад ва ҳуломон ҷапу рӯспасу пеши ӯ мерафтанд. Ва дарвешони Бани Исроил дар ҳақиқат ӯ мушоҳада қарданду забон ба қалимоти ҳирс бикшуданд. **Қ а в л у х у т а ʼ о л о:** Ё лайта лано мисла мо утия Қоруну иннақлазу ҳазини ʼазимин.^в

Яъне: қашқӣ мо низ ба либоси Қорун будеме, то ба молнеъмат чандин ҳазз қардеме, ки бори дарвешӣ ва бенавоиро адили ҳазини худҳо берун қардеме. Мӯсо ва Қорун аллайҳимосса лом чун орзумандии эшон диданд, бонг барзаданду заҷр қарданд. **Қ а в л у х у т а ʼ о л о:** Ва қола-л-лазина уту-л-ʼилма вай лакум савобуллоҳи хайрул лиман омана ва ʼамили солиҳан ва ло юлаққоҳо илло-с-собирун.^г

Яъне: гуфтанд онон ки дода шуда буданд илм, вай бар шумо, савоби Худои таъоло нектар аст барои қасе, ки имон орад ва амали солиҳ бикунад, на омӯхта шавад иҷ суҳан магар сабрқунандагон. Пас Мӯсо (а)-ро ваҳӣ омад, ки Қорунро бигӯй, ки зақоти моли худ аз ҳазор динор як динор ба фақирон ва муҳтоҷон диҳад, илло осӣ хоҳад шуд. Мӯсо (а) ба ӯ гуфт: То Қорун ба худ ҳисоб қард, маблағе зар шуд, дилаш ёрӣ намедод, гуфта «Ё Мӯсо (а), надихам. Туро ба моли ман ҳеч қоре нест». Мӯсо (а) гуфт, ки он қадар зарҳо, ки ба қиммӣ сози ва ба тайёрии зуруфот фуру мерезад, ба дарвешон деҳ!» Гуфт: «Агар ман зақоти мол бидихам, Худо маро чи диҳад?» Гуфт: «Биҳишт». Қорун гуфт: «Биҳишт чӣ қор ояд?»

Пас Қорун хост, ки ҳилате созад, то Мӯсо (а) яҷил гашта, аз вай зақот нахоҳад. Пас зане буд дар Бани Исроил соҳибҷамол, ба фасод машғул. Рӯзе дар пеши Қорун рафт. Қорун гуфт: «Ман туро ҳазор динор диҳам ва табақи зарину чомаҳои фоҳира бахшам, аз баҳри дили ман қоре қун, ки ҷамоъати Бани Исроилро бигӯ, ки Мӯсо (а) аз ман ёрӣ дораду бо ман зино қардааст». Зан он таҳ ба тамаъи мол қабул қард ва Қорун ҳазор динор ба вай доду чомаҳои хуб бахшид.

Рӯзе Мӯсо (а) бар сари минбар ваъ мефармудӣ, Бани Исроил ҳозир буданд. Қорун он занро дар он чо бибурд. Мӯсо

^б Қуръон: 28, 79.

^в Қуръон: 28, 79.

^г Қуръон: 28, 80.

алотуллоҳи алайҳи сухайни ҳалолу ҳаром меғуфт, ки ҳар кӣ
вакот надихад, укубаташ ҳамин бувад ва ҳар кӣ зино кунад,
дар Дунё ўро сангсор кунанд ва дар Охират укубат ҳамчунон
аст. Қорун аз миёни чамъ овоз дод, ки ё Мӯсо (а), агар ту зи-
но карда бошӣ, ҳукм чи гуна аст? Гуфт: «Қатл ба ман лозим
навад». Ва Қорун гуфт: «Албатта зино кардай, инак гувоҳ хо-
вир аст». Қавлуҳу таъоло: «Ё айюҳа-л-лазина оману ло
такуну на-л-лазина азав: Мӯсо фабаррааҳуллоҳу миммо қолу.^б

Яъне: онон ки гаравидед, машавед монанди онон ки бухтон
карданд Мӯсо (а)-ро. Пас пок кард ўро Худои таъоло аз он чи
меғуфтанд. Пас он занро пеш хонда гуфт: «Бигӯ, ки Мӯсо (а)
ба ту чӣ кардааст». Зан хост, ки бигӯяд аз Мӯсо (а) ёрӣ до-
рам, Ҳаққ таъоло таҷаддус дилӣ ӯ бигардонид ва қавми Қо-
рун шод шуданд, ки хоҳад гуфт. Зан арз кард: «Ё қавм, бидо-
нед, ки Мӯсо (а) пок аст ва ин бар вай дуруғи бухтон карданд.
Ман аз Худои таъоло тарсида бар пайғамбари ӯ бухтон нани-
ходам». Мӯсо (а) ин сухан шунида, беҳуш гашт ва аз минбар
биафтод. Қабраил (а) ўро баргирифт ва гуфт: «Ё Мӯсо (а),
Ҳаққ таъоло меғӯяд, ки заминро дар фармони ту кардаам, ҳар
чӣ хоҳӣ, бар Қорун бигӯ ва бикун».

Гуфт: «Ё Қорун, аз Худо битарел!» Чавоб. номаъкул дод. Мӯ-
со (а) асо бар замин заду гуфт: «Ё арз хузиҳи».

То тахти Қорун ва қасоне, ки дар сарои Қорун буданд, то ба
каъб фуру рафтанд. Фарёд бароварда аз Мӯсо алайҳиссалом
зинҳор хостанд. Мӯсо (а) гарм шуда гуфт: «Ё замин, эшонро
то зону фуру кун!». Овардаанд, ки ҳафтод мартаба зинҳору
тавба меҳостанду ҳашии Мӯсо (а) зиёдат мешуд. То ба душ
фуру шуданд. Чун Қорун онҳоро ба ин ҳолат дид, гуфт: «Ё аҳӣ,
ин ҳама ва Қорун аз ҳешони туст». Боз ба чӯш шуда гуфт:
«Ё арз ханниҳи».

То ба ҳалқ фуру рафтанд. Қорун гуфт: «Ё Мӯсо (а), тамаъ
бар моли ман кардай, ки дарвешони Бани Исроилро бидиҳӣ?»
Пас ҷое, ки моли ӯ чамъ буд, Қабраил (а) он ганҷҳо оварда,
як ҷо карда пеши Қорун бурд. Мӯсо (а) гуфт: «Ё замин, Қорун-
ро бо молу ҳашамату кӯшк фуру гир!». Пас замин ўро бо мо-
лу кӯшкҳо ва қавм ба ҳукми Худои таъоло фуру гирифт ва аз
он қавм ҳеч кас намонд. Қавлуҳу таъоло: Фа хасафно
биҳи ва бидориҳи-л-арза.^а

Яъне: пас фуру бурдем ўро дар замин, хонаи ўро. Дарвешон
он ҳол мушоҳада карда, фарёд бароварданд ва санои Ҳаққ би-
гуфтанд. Қавлуҳу таъоло: Лан ло ан-манналлоҳу балайно
лахасафа бино вай кааннаҳу ло юфлиҳу-л-кофирун.^б

^б Қуръон: 33, 69.

^б Қуръон: 28, 82.

^а Қуръон: 28, 81.

Яъне: агар фазли Худо дастгир нагаштӣ, холи мо хамчу Қорун будӣ. Тааччуб аст, ки кофиронро ифлоҳ намешавад. **Қ а в л у х у т а ʔ о л о:** Тилка-д-дору-л-схирату начъалуҳо ли-л-лазинило юридуна ʔулувван фи-л-арзи ва ло фасодан.^а

Яъне: ин хона оқибат мекунем мо онро барои касон, ки намехоҳанд бартарӣ ба Дунё ва на фасод.

ЗИҚРИ ОМИЛ — МАҚТУЛИ ИБНИ СУЛАЙМОН

Гӯянд, ки дар Бани Исроиил шахсе, ки номи ӯ Омил буд, бо мӯлу ҳашмат, валекин фарзанде надошт, магар бародарзодаи дарвеш, аммо тавоно ва боқувват буд. Мутавотир чашм ба моли амми худ дошт, ки вайро бикӯшад ва аз молу мероси вай худ тавонгар шавад. Аз ғояти тамаъ шабе пинҳон рафта, амми худро кушта, аз шаҳр берун бурда. Рафта дар миёни ду деҳ бияндохту бозомад ва мероси мавруси худ ёфта. Қотили амми худ талаб мекард ва мардумони деҳро тухмат меод. Чунончи қ а в л у х у т а ʔ о л о: **Ва из қаталтум нафсан фаддораʔтум фиҳо.**^а

Яъне: чун қатл кардед ҷонеро, пас ихтилоф кардед дар он. Минбаъд пеши Мӯсо (а) омада гуфтанд: «Е расулаллоҳ, дуъо кун, ки Худои таъоло аз қотили мактул ҳаза хабар диҳад». Мӯсо (а) дуъо кард, дарҳол Ҷабраил (а) омаду гуфт: «Худои таъоло мефармояд, ки ман ғамозро душман дорам, худ ғамозӣ чи гуна кунам». Эшонро бифармо, то гове бикӯшанд ва забони гов бар он зананд ман ӯро зинда гардонам, то кушта худ бигӯяд, ки маро фалон куштааст.

Абдуллоҳ ибни Аббос *разияллоҳу анҳумо* гӯяд: «Ба куштаи гов аз баҳри он фармуд, ки он қавм гов мепарастиданд». Ва Ҳаққ таъоло хост, ки эшон маъбудии хеш бикӯшанд, то бидонанд, ки кушта Худойро нашояд.

Алҳосил, Мӯсо (а) эшонро хабар карду гуфт — қ а в л у х у т а ʔ о л о: **Инналлоҳа яъмурукум ан тазбаху бақаратан.**^б

Яъне: Худои таъоло мефармояд, ки говеро бикӯшед, то албатта нишоне аз қотили худ хоҳед ёфт. Гуфтанд — қ а в л у х у т а ʔ о л о: **А таттахизуно ҳузуван.**^в

Яъне: гирифтӣ ту сухани моро ба ҳазл ва зарофат. Қ а в л у х у т а ʔ о л о: **Қола аъзузу биллоҳи ан ақуна мина-л-ҷоҳилин.**^г

Яъне гуфт: паноҳ мегирам ба Худо он ки шавам ман аз ҷоҳилон. Қ а в л у х у т а ʔ о л о: **Қолу-дъу лано раббака юбаййна лано мо ҳия.**^д

Яъне гуфтанд: Бихоӣ парвардигори худро барои мо, ки баён

^а Қуръон: 28, 83.

^б Қуръон: 2, 72.

^в Қуръон: 2, 67.

^г Қуръон: 2, 67.

^д Қуръон: 2, 67.

^е Қуръон: 2, 68.

кунад, барои мо чист он гов. Мӯсо (а) фармуд — қавлуху таъоло: Якулу иннаҳо бақаратун ло форизун ва ло бикрун ʻавонун байна золика.^е

Яъне: Худои таъоло мегӯяд ба таҳқиқ, ки гов на пир бошаду на чавон, балки миёна бошад. Қавлуху таъоло: Қолу-дъу лано раббака юбаййна лано мо лавнуҳо.^ж

Яъне гуфтанд: Дуҳо кун барои мо аз Парвардигори худ, ки баён кунад, барои мо, ки чӣ ранг дорад. Он гоҳ Мӯсо (а) боз дуҳо хост. Фармон омад — қавлуху таъоло: Иннаҳо бақаратун сафроу фоқиъун лавнуҳо тасурру-н-нозирин.^з

Яъне: гови зард, чунон ки аз дидани ӯ чашми нозирин хира шавад. Гуфтанд: Солу рангаш маро маълум шуд. Иншоаллоҳ вайро биёрем, аммо сифати вай кун, то бидонам. Боз дуҳо кард, фармон омад — қавлуху таъоло: Ло залулун тусиру-л-арза ва ло тасқия-л-ҳарса.^а

Яъне: на барои кишторӣ замин шигофта бошад ва на дар зироат об дода. Саломат аз ранҷо ва айбҳо бувад. Он гаҳ ба талаби гов рафтанд. Чабраил (а) омаду гуфт: «Фалон кас дар Бани Исроил гове ба-д-ин сифат дорад. Баҳои гов он аст, ки пӯсти вай пур аз зар кунанд, то бихаранд.

ЗИКРИ ГОВ

Ки шахсе дар Бани Исроил аз ҷумлаи солиҳон буд ва писаре тифл дошт. Ва яке гӯсолаи ӯ буд. Рӯзе дар беша бурду ба Худо супурда гуфт: «Ё рабб, ман ин гӯсоларо аз баҳри писари хеш ба ту супурдам, то чавон шавад, ӯро ба писари ман расонӣ». Пас он мард аз Дунё бирафт ва гӯсола бузургу боқувват гашт, чунон ки касе гирифтани натавонист. Чун он тифл бузург шуд, бағоят нақӯкор буд. Порсоию фармонбардории модари хеш мекард ва шабро се қисм карда буд: вақте мехуфтӣ ва як вақте намоз мекардӣ ва вақти дигар ба сари турбати падари хеш то субҳ зиёрат менамуд. Чун рӯз шудӣ, ба сахро рафта, ҳезум оварда мефурухтӣ. Он ҳам се қисм карда: яке садака ба дарвешон додӣ ва яке ба модари хеш ва қисмати дигар нафакаи худ кардӣ.

Рӯзе модараш гуфт, ки падарат дар фалон сахро аз баҳри ту гӯсола ба худо супурдааст. Дар он биёбон рав, Худои Иброҳиму Исмоил ва Исҳоқ салотуллоҳи алайҳим аҷмаъинро бихон, то он говро ба ту боздиҳад. Ва нишони он гов он аст, ки чун говро бубинӣ, пиндорӣ, ки шуъоъи офтоб аст. Пас он писар ба-д-он беша рафту гуфт: «Худовандо, он гов, ки падари

^е Қуръон: 2, 68.
^ж Қуръон: 2, 69.

^з Қуръон: 2, 69.
^а Қуръон: 2, 71.

ман ба ҳазрати Ту супурдааст, маро боздеҳ!» Ба ҳукми Худо таъоло дарҳол гов пеш омада, ба сухан гаронду гуфт: «Эй писари фармонбардори модару падари хеш, бар ман нишия, ки туро фармонбарам». Гуфт: «Модари ман нагуфтааст, ки бар ту савор шавам, аммо гуфтааст, ки гардани ту бигираму бибарам».

Пас он чавон говро гирифта, сӯи хона равон шуд. Дар ин асно Иблис дар пеши ӯ ба сурати шубоне омаду гуфт: «Эй чавон, ман марди шубонам, хостам, ки ба хона равам, зоди кумош, ки доштам бар пушти гове ниҳодам. Чун дар роҳ ба қазон ҳочат машғул шудам, гов аз ман бигурехт. Аммо қудрат на доштам, ки бигирам. Чи бошад, ки чони маро бозхарӣ, яъне маро ба-д-ин гов нишонӣ ва ба деҳ расонӣ, то музди гов ба ту диҳам». Чавон гуфт: «Бирав таваккул кун, бар Худо». Чун Худои таъоло яқини ту рост бинад, туро бе тушаю роҳила ба манзил расонад». Иблис гуфт: «Агар хоҳӣ, гов ба дасти ман бифурӯш». Гуфт: «Модарам чунин нафармудааст». Пас рӯ дар роҳ ниҳод. Ногоҳ мурғе аз зери шиками гов бипарид ва гов бирамида аз дасти чавон рафт. Чавон гуфт: «Ба ҳаққи номи Худои ман бозой». Гов бозомаду гуфт: «Донӣ, ки ин мард Иблис буд. Ӯ маро бирабуд, хост, ки бар ман нишинад. Чун номи Худо ба забон рондӣ, фаришта омаду маро аз дасти Иблис халос дод».

Пас говро пеши модар бурд. Модар гуфт, ки эй писар, ту дарवेशӣ ва ҳеч мол надорӣ, говро бифрӯш. Гуфт: «Ба чи қимат бифрӯшам?» Гуфт: «Се динор». Говро ба бозор бурд. Худои таъоло фариштаро фиристод, то он чавонро ба қимати гов огоҳ кунад. Фаришта гуфт, ки говро ба чи қимат мефурӯшӣ? Гуфт: «Ба се динор мефурӯшам». Гуфт: «Ба шаш динор бифрӯш». Гуфт: «Модари ман шарт се динор кардааст. Агар динор ба вазни гов бидиҳӣ, бе ҳукми модари худ нафрӯшам». Боз пеши модар омаду гуфт, ки баҳон гов шаш динор мешавад. Боз ҳамон фаришта омаду гуфт, ки ман дувоздах динор медиҳам. Гуфт: «Бе машварати модар нафрӯшам». Боз пеши модар омаду гуфт, ки дувоздах динор мешавад.

Модар гуфт: «Ё писар, магар он мард фаришта аст, меояд, туро қимати гов бознамеояд?» Боз дар бозор омада дид ҳамон мард истодааст. Гуфт: «Ин говро нафрӯш. Пеши модари худ бигӯ, ки ин говро нигоҳ дор, ки Мӯсо ибни Имрон биёяду ба сабаби зинда кардани мард, ки дар Бани Исроил кушта шуда, ин говро бихарад ва пусти гов ба зар пур карда, ба ту диҳад.

Чу Мӯсо (а) омаду говро ба-д-он сифат ёфт, ки мехост, пас говро кушта, пусти ӯро пур аз зар карда, ба-д-он пиразану писараш дода, забон бурида бар он кушта заданд. Он кушта дар-

хол зинда шуду бархост. Чунончи аз рағҷон кушта хун рехтан гирифт ва бо овози фасих гуфт, ки маро мардуми деҳ накуштаанд, балки бародарзодаи ман ба тамати мераси мол куштааст. Ин бигуфту биафтод ва бимурд. Мӯсо (а) фармуд, ки то он бародарзодаро қасос карданд ва молаш ба дарвешон қисмат карда доданду мардуми деҳҳо эмин шуданд.

ЗИКРИ АВЧ ИБНИ АНАҚ ЛАЪНАТУЛЛОҲИ АЛАИХ

Ровиёни ахбор чунин ривоят кардаанд, ки Ҳаққ таъоло қавми Мӯсо (а)-ро ваъда карда буд замини Шом, ки «Арзи муқаддас» хонанд, ба эшон диҳад ва дар он замин Чабборон буданд ва мақоми аҷлоди Бани Исроил бештар дар Қанъон буд. Ва чун дар Миср қарор гирифтанд, Худои таъоло эшонро бифармуд, то ба Шом раванд ва ба душманони Ҳаққ таъоло чиход кунанд. Мӯсо (а) ба эшон ваъдаи нусрат карда буд. Ваҳй омад, ки ё Мӯсо (а), дувоздаҳ кас аз дувоздаҳ сабт ба қавми хеш ихтиёр кун ва ба ҳар сабте якеро нақиб гардон, то ҳар яке бар сабте нақибӣ кунанд ва ба ризои ман бошанд. Чунончи қ а в л у х у т аъ о л о: **Ва баъасно минҳуму-снайъашара нақибан.**^а

Яъне: барангехтем мо аз эшон дувоздаҳ кас нақиб. Пас Мӯсо (а) ҳамон карда равон шуд. Чун Бани Исроил ба Қанъон расиданд, Мӯсо (а) нақибонро дар атрофи Шом фиристод, то аҳвол боздошта, ба арз расонид. Чун бирафтанд, Авч ибни Анақро диданд, ки болони қад бисту се ҳазору сӣ арш дошт. Лихаза аз оби Нӯҳ амин буд.

Ва ровиён ривоят мекунанд, ки Авч даст ба дарё карда, моҳӣ аз қаър бароварда, наздики чашмаи офтоб бидошта, бирён кардӣ ва се ҳазору понсад сол умр дошт. Аз Одам *алайҳиссалом* то ба давраи Мӯсо (а) бизист. Номӣ модараш Сайфура духтари Одам *алайҳиссалом* буд. Пас Авч ин нақибонро дида пурсид, ки аз кучо омадед ва кучо меравед. Ҳама аҳвол бигуфтанд. Пас эшонро дар шалвори хеш карда ба хонаи худ бурду занро гуфт: «Ин қавм ба ҳарби мо омадаанд». Пас эшонро бар замин ниҳоду хост, ки пой бар эшон молида реза-реза созад. Зан гуфт: «Бигзор, то бираванд ва аҳволи ту бозгӯянд».

Нақибон бирафтанду дар вилоят пароганда шуданд, то аҳвол маълум кунанд. Чун дувоздаҳ нақиб дар шаҳрҳо бигаштанду аҳволи шаҳр бар эшон маълум шуд ва ҳақиқати гаронию қасрати он чо дар эшон падида омад, бағоят тарсиданд ва бо якдигар гуфтанд, ки он чи мо дидаем, ба Бани Исроил набояд гуфт, ки баддил хоҳанд шуд. Аммо пеши Мӯсо ва Хоруҷ *алайҳиссалом* хабар бояд кард, то он чи савоб бубинанд, ба тақ-

^а Куръон: 5, 12.

дим расонанд. Пас ба хузури Мӯсо (а) омаданду он чи да буданд, бигуфтанд аз аҷоибии ангуру анор, ки як ангур чакрас баргиранд ва донаи як анор чун берун оваранд, даҳ кас дар пусти он ҷой буд. Ва як дона ангур пеши Мӯсо (а) овардандин манн буд. Мӯсо (а) дар тааҷҷуб бимонд ва даҳ кас нақибон аҳд шикастанд. Аҳволи он ҷо ҳар чи дида буданд ва гирифтори хеш бигуфтанд ва дар он ҷо шудан наҳй кардан магар ду кас: яке Юшаъ ва дигар Қолуб.

Пас Бани Исроил хоستانд, ки бозгарданд, Мӯсо (а) фармуд, ки ё қавм бознагардед ва ба он кор шавед. Гуфтанд: «**Ё Мӯсо (а), қавлуҳу таъоло: Инна фиҳо қавман чабборина.**^б

Яъне: андар он ҷо мардумонанд боқувват. Қавлуҳу таъоло: **Ва инно лан надхулаҳо ҳатто яҳручу минҳо.**^а

Яъне: мо дохил нашавем дар он ҷо, ҳатто ки эшон берун шаванд аз он ҷо. Қавлуҳу таъоло: **Файн яҳручу минҳо фаинно дохилуна.**^б

Яъне: чун аз он ҷо берун оянд, он гоҳ мо дар шавем. Қавлуҳу таъоло: **Қола рачулони мина-л-лазина яҳофуна анъамаллоҳу ӯалайҳимо-дхулу ӯалайҳиму-л-боба.**^в

Яъне: ду мард дар миёни эшон гуфтанд, ки аз Худо метарсанданд ва Худои эшон раҳмат карда буд, яке Юшаъ ибни Нун ва дигаре Қолуб ибни Юҳанно. Ва ҳарду бузургони нек буданд, ва дар Бани Исроил баъд аз Мӯсо ва Ҳорун *алайҳимоссалом* пайғамбар буданд. Гуфтанд: «Шумо биравед, ки ҳарчанд эшон қавианд, магар Худои таъоло шуморо фатҳ диҳад, ки бо Мӯсо (а) ваъда кардааст, ки эшонро ҳалок кунад, чунончи Фиръавро ҳалок кард. Қавлуҳу таъоло: **Ва ӯалллоҳи фа тавакқалу ин кунтум муъминин.**^г

Яъне: таваккул бар Худо кунед, агар ба Худои таъоло гавидаед. Мӯсо (а) низ гуфт: «Худои аззаву чалл аҳд кардааст, биравед. Қавлуҳу таъоло: **Қолу ё Мӯсо инно лан надхулаҳо абадан мо дому фиҳо.**^д

Гуфтанд: «**Ё Мӯсо (а), мо он ҷо нашавем, то эшон бошанд дар он. Қавлуҳу таъоло: Фа-зҳаб анта ва раббука фа қотило инно ҳо ҳуно қобидун.**^е

Яъне: пас шав ту бо Худои хеш ва қорзор кунед, ки мо ин ҷо нишастем. Мӯсо (а) ҳашм гирифтуду ӯро кард ва гуфт — қавлуҳу таъоло: **Рабби иннӣ ло амлику ило нафсӣ ва аҳӣ.**^ж

^б Қуръон: 5, 22.

^а Қуръон: 5, 22.

^в Қуръон: 5, 22.

^г Қуръон: 5, 23.

^д Қуръон: 5, 23.

^е Қуръон: 5, 24.

^ж Қуръон: 5, 24.

^з Қуръон: 5, 25.

Яъне: ё Парвардигори ман, моро бар касе даст нест, магар бар тани хеш ва бародар Ҳорун. Пас Мӯсо ва Ҳорун *алайҳимос-салом* маъа асо ба сӯи Замини муқаддас равон шуданд, то ҳолати қавми он чо дарёбанд. Чун шаб омад, қавми Бани Исроил хама баргаштанд. Бомдодон худхоро ҳамон чо диданд, ки кӯч карда буданд. Ва дигар шаб ҳамчунин иттифок афтод. Донистанд, ки Мӯсо (а) дуъои бад кардааст. Юшаъ ибни Нун гуфт: Ин чо сабр кунеду истиғфор намоед, то Худои таъоло Мӯсо (а)-ро боз ба шумо диҳад. Пас таваккал алаллоҳ намуда бар чой монданд.

Мӯсо (а) чун наздики шаҳри Авҷ расид, халкero дид, ба сурат сахмгину шакл муҳиб. Чизе битарсид, аммо хофиси ҳақиқиро дар ҳифзи хеш хонд. Пештар чун назари Авҷ бар ӯ афтод хост, ки гирифта мисли мӯр бимолад. Гуфт: «Шояд ту сардори қавми Бани Исроил ҳастӣ ва қавми қибтиро ба дарё фарқ намуда? Ин бигуфту ҳамла ба Мӯсо (а) овард. Чун қади Мӯсо (а) даҳ аршу асо низ даҳ буд ва дигар даҳ арш барҷаста асо бар шатолинги ӯ барзад. Авҷ ба-д-он ҷуссаи азим аз захми асо бимурд. Ва чихил сол Бани Исроил дар Тия бимонданду лоши Авҷ дар биёбон фитода, дӯшту пӯсташ рехта, устухони пушташ мисли кӯҳҳо афтода монда. Пас Юшаъ ибни Нун ҳар гоҳ баъд аз чихил сол сипоҳ биёросту мулки чабборинро бикшод ва ба Миср бозшуд, устухони пушти Авҷ ибни Анақ ба Миср оварда, пуле ба рӯди Нил баст. То муддати мадид халкe бар он убур кард.

Алҳосил, Мӯсо (а) Авҷро кушта шод шуда, боз ба сӯи лашкар омада дид, ки эшон ба чойгоҳи нахустинанд. Гуфт: «Худои таъоло нусратам дод Авҷро бидушам. Акнун шумо биёед, то шаҳри чабборин кушода, амри Ҳаққ ба чо оварда бошем». Гуфтанд: «Ё Мӯсо (а), аз Тия берун наметавонем омад». Ва хама қиссаи хеш гуфтанд. Мӯсо (а) андешида, фармуд, ки борҳо бардӯред ва роҳи Шом пеш гиред. Хама шаб ва хама рӯз мерафтанд. Рӯзи дигар ҳамон чо меомаданд, ки буданд. Пас Мӯсо (а) аз дуъои худ пушаймон гашта, боз дархост намуд, ки ё Ғафур ва ё Раҳим, ту медонӣ, ки қавми мо мехоҳанд, ки ба Замини муқаддас раванд, дар он чӣ фармой? Нидо омад — қ а в л у х у т а ъ о л о : **Фа иннаҳо муҳарраматун ғалайҳим арбаъина санатан ятиҳуна фи-л-арзи.**^а

Яъне: ба таҳқиқ, ки он замин ҳаром карда шуд бар эшон чихил сол ва дар Тия бошанд ба уқубат он, ки бар ту нарафтанд ва гуфтанд, ки ту бо Худои хеш бирав. Филҷумла Мӯсо (а) бар ҳоли шону набаромадани Худои таъоло, яъне мустаҳласи мулки Шом аз дасти чабборон андӯх бар андӯх гашт. Ни-

^а Қуръон: 5, 26.

до омад — кавлуху таъоло: Фало таъса ʔала-л-қавми-я-фосиқин.^б

Яъне: дарег махӯр бар ин қавм фосиқон. Пас андар он биёбон ба об буду на таъом, мемонданд. Ва он биёбон маъруф аст миёни Мисру Фаластин. Морун ва аксари шахрҳо гирдогирди он биёбон аст ва дарозӣ дувоздаҳ фарсанг, паҳнони он шаш фарсанг. Худон аззаву чалл он биёбонро бар эшон Тия карда, харчанд баргаштандӣ, берун рафтаи натавонистандӣ. Пас аз Мӯсо (а) таъом хостандӣ ва дар он биёбон чуз хорбун ҳеч набуд: на об, на ҳайвон ва на мурғ. Худои таъоло эшонро манн ва салво фиристонд. Манн чизест ширин, мисли донии кашниз, ба вақти шаб ба гирди лашкар меборидӣ ва вақти субҳ ҳар кас ҳасби қувват барчидӣ. Ва салво номи қонварест, монанди каби сурх ва гӯшташ чун гӯшти қабк аст. Вақти аср наздики лашкаргоҳ мепаридандӣ ва ба ҳини шом бар замин нишастандӣ, то Бани Исроил ба қадри ҳоҷати худ ба тиргӣ бигрифтандӣ ва қабоб карда бихӯрдандӣ. Гуфтанд: «Ё Мӯсо (а), моро соя мебояд, ки аз тамузи офтоб паноҳе гардад». Пас Мӯсо (а) дуъо кард, Худои таъоло саҳобро фиристонд, то ҳар рӯз соябон бар сари эшон мебуд. Чунончи мефармояд — кавлуху таъоло: Ва заллално ʔалайкуму-л-ғамома ва анзално ʔалайкуму-л-манна ва-с-салво.^а

Яъне: соябон қардем бар шумо абрро ва нозил қардем бар шумо мани ва салво. Гуфтанд: «Ё Мӯсо (а), моро об бояд». Мӯсо (а) дуъо кард, Худои таъоло ба иҷобат макрун фармуд. Гуфт, ки асоро бар санг зан. Гурӯҳе гуфтанд, ки он санг дар он биёбон буд. Тоифа бар онанд, ки он сангест, ки Мӯсо (а) аз Тӯри Сино ҳине ки ба шарафи муқоламаи қаноби Борӣ расида буд, оварда. Чун дар сафару ҳазар будӣ, онро аз худ чуда насохтӣ ва ҳар гоҳ, ки муноҷот кардӣ, бар он санг истодӣ. Пас Мӯсо (а) асоро бар ҳамон санги муърифа ё санги дигар зад. Чунон ки Худои таъоло мефармояд — кавлуху таъоло: Ва авҳайно ило Мӯсо изистасқоҳу қавмуҳу ан-изриб биъасока-л-ҳаҷара фа-нбаҷасат миикху-снато ʔашрата ʔайнан.^б

Яъне: ваҳӣ қардем ба Мӯсо (а) ҳар гоҳ, ки талаби об намуд қавми ӯ, он ки бизан асои худро ба санг. Пас равон шуд дувоздаҳ наҳр. Бани Исроил дувоздаҳ сабт буданд ба як ҷо наёмехтандӣ ва аз як машраб об нахӯрдандӣ ва дар макони воҳид фуруд наёмандандӣ ва ҳамеша бо якдигар дар ҳамҷунин корҳо адовату буғз доштандӣ. Чун Мӯсо (а) асоро бар санг зад, дувоздаҳ чашма берун омад ва ҳар сабт ҳар якро ихтиёр

^б Қуръон: 5, 26.

^а Қуръон: 2, 57.

^б Қуръон: 7, 160.

кард. Чунончи қавлуҳутаъоло: Қад ғалыма куллу уносин машрабахум.^а

Ба таҳқиқ, ки донист ҳар одаме машраби худро. Пас Мӯсо (а) фармуд, ки аз манну салво чандон бигиред, ки якрӯзаро бас бувад. Эшон фармон набурданд. Баъзе ба андозаи як моҳ бар ин хавф, ки шояд бознаёяд, баргирифта, мустаҳакки укубат шуданд. Ва ғянд, ки он чи захира карда буданд, кирмон бихӯрданд ва низ омадани он мавқуф шуд. Боз Мӯсо (а) ҳасби дарҳости эшон дуъо кард. Худои таъоло бозфиристод, то ҳасби ихтиёҷ бигрифтанди ва бихӯрданд. Чун муддате бар ин баромад, рӯзе муттафикулкалима бигуфтанд — қавлуҳутаъоло: Лан насбира ғало таъомин воҳидин фа-дъу лано раббака юрич лано миммо тунбиту-л-арзу мин баклихо ва қиссоиҳо ва фумиҳо ва ғадасиҳо ва басалиҳо.^а

Яъне: то кай сабр кунем бар таъоми воҳид. Пас дуъо кун аз Парвардигори худ, ки берун орад барои мо аз он чи пайдо кунад замин аз тарра ва хиёр ва сир-ва масур ва пиёз. Мӯсо (а) фармуд — қавлуҳутаъоло: А тастабдилуна-л-лазй ҳува адно би-л-лазй ҳува хайрун аҳбиту Мисран фа инна лакум мо саалтум.^б

Яъне: бадал кунед онро, ки камина аст ба он чизе ки он беҳтар аст, боз ба Миср шавед. Пас ба таҳқиқ, ки барои шумост он чи ки суол кунед. Ин сухан, ки Мӯсо (а) фармуд, ба тариқи итоб буд ва илло бидуни ҳукми Худои таъоло кай ба Миср мераванд, зеро ки аз амалҳои ношоиста дар ғазоби Худо буданд — қавлуҳутаъоло: Ва зурибат ғалайҳиму-з-зиллату ва-л-масканату ва боу би ғазабин мин-аллоҳи.^в

Яъне: навишта шуд бар эшон залилий ва мискиний ва мустаҳқики ғазаб шуданд аз Худои таъоло.

Чун ей сол дар он водӣ бигашт, Ҳорун бимурд ва Мӯсо (а) аз Дунё риҳлат фармуд. Аз паси он ба муддати чихил сол Бани Исроил ҳама бимурданд, магар Юшаъ ва Колуб *алайҳи-моссалом* ва фарзандони Бани Исроил баъд аз омадан аз Миср таваллуд шуда буданд. Чунончи баъди Мӯсо (а) ба Юшаъ нубувват расид, фарзандони Бани Исроилро, ки зиёда аз чихил сол набуданд, ба ҳукми Худои таъоло аз Тия берун оварда. Ва Юшаъ аз сабти Юсуф ибни Яъқуб *алайҳиссалом* буд ва баъди Юшаъ пайғамбарӣ ба Колуб ва Колуб аз сабти Яҳудо ибни Яъқуб (а) буд. *Валлоҳу аълам.*

^а Куръон: 7, 160 ва 2, 60.

^а Куръон: 2, 61.

^б Куръон: 2, 61.

^в Куръон: 2, 61.

ЗИКРИ МУЛОҚИ ШУДАНИ МҶОСО ВА ХИЗР АЛАЙХИМОССАЛОМ

Рӯзе Мӯсо (а) дар маҷлис нишаста буд ва баъзе бар онанд, ки ҳар гоҳ дар Тия буд ва абре сафед мисли соябон бар сараш мемонд, ваъз мефармуд. Ногоҳ дар дил вай бигаравид, ки имрӯз аз ман бузурғтар кадом олим бошад, зеро ки чихил шутур бор Таврот ҳифз дошт ва бевосита ба Ҳаққ таъоло сухан мегуфт.

Ва баъзе гӯянд, ки аз миёни қавм шахсе бархосту гуфт: «Ё Расулаллоҳ, имрӯз касе аз ту олимтар набошад». Мӯсо (а) гуфт: «Бале, бидонам». Дарҳол итоб омад: «Ё Мӯсо (а), аксар бандагони мо аз ту олимтаранд, Чи донӣ, ки Ман илми худро кучо ниҳодаам. Маро банда ҳаст дар Маҷмаъулбаҳрайн, аз ту донотар». Гуфт: «Худовандо, вайро ба ман намоӣ». Ваҳй омад, ки ё Мӯсо (а), ин банда Хизр аст ва бар канори Маҷмаъулбаҳрайн сахроест, ки мурда он ҷо зинда шавад. Ӯро дар он ҷо биталаб. Мӯсо (а) Юшаъро ҳамроҳ карду мерафт ва мегуфт — қавлуҳу таъоло: **Ва из қола Мусо ли фатоҳу ло абраҳу ҳатто аблуға Маҷмаъалбаҳрайни ав амзия ҳуқубан.**^а

Яъне: ҳар гоҳ, ки гуфт Мӯсо (а) чавони худро, яъне Юшаъро: «Боз нагардам, то ки бирасам Маҷмаъулбаҳрайнро ё биравам солҳо». Пас баъди кашидани ранҷҳои сафар қатъи масофат намуда, ба Маҷмаъулбаҳрайн расид. Ва Маҷмаъулбаҳрайн обест ба ҳадди Форсу Рум, ки қониб ба Маширик тааллуқ дорад. Зод эшонро моҳии намаксуда дар занбил буд. Юшаъ наздики он чашма рафт, ки моулҳаёт буд, яъне оби зиндагонӣ. Чун аз он чашма вузу сохт ва фориғ шуд, наздики занбил омад. Катра аз он об, ки ба ангуштон рехтӣ, бар моҳии сӯхта намакзада афтада, дарҳол моҳӣ дар занбил зинда гашту дар об част. Чунончи — қавлуҳу таъоло: **Фа ламмо балағо Маҷмаъа байниҳимо насиё ҳутаҳумо фа-ттахаза сабилаҳу фи-л-баҳри сарабан.**^б

Пас ҳар гоҳ, ки расиданд ҷои мулоқот он ҳар ду фаромӯш карданд моҳии худро. Пас гирифт моҳӣ роҳи худро дар дарёи хушк. Юшаъ-хост, ки ин ҳол ба Мӯсо (а) бозгӯяд. Дарҳол наздики Мӯсо (а) омада хуфта ёфт. Ва пас аз бедор шудани Мӯсо (а) ҳар ду равон шуданд ва ӯ сухани моҳӣ фаромӯш карда. То дигар рӯз намози пешин бигузориданд, андаке гуруснагӣ дар Мӯсо (а) асар кард. Юшаъро гуфт: «Он моҳиро биёр, бихӯрем». Чунон ки қавлуҳу таъоло: **Фа ламмо ҷоваза қола ли фатоҳу отино ғадоано лақад лақино мин сафарино ҳазо насабо.**^в

^а Куръон: 18, 60.

^б Куръон: 18, 61.

^в Куръон: 18, 62.

Чун гузаштанд аз он чо, гуфт чавони худро: «Бидех маро таъоми субх, ҳароина пайвастам аз ин сафари худ ранҷро». Юшаъро ёд омад: қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қола а раайта из авайно ила-с-сахрати фа инни насийту-л-хута ва мо ансониху илло-н-шайтону ан узкураху ва-ттахаза сабилаху фи-л-бахри ʼ ача-бан.**²

Яъне гуфт: «Оё дидӣ ту ҳар гоҳ чой гирифтем сӯи санг?» Пас фаромӯш кардам моҳиро ва на фаромӯшӣ дод маро магар шайтон, он ки зикраш кунам. Ва гирифт роҳи худро дар дарё иҷаб. Мӯсо (а) гуфт: «Мо Хизро он чо биталабем». Чунон ки қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қола золика мо кунно набғи.**³

Яъне гуфт: «Он аст он чи ки мо мехостем». Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа-ртаддо ʼ ало осорихимо қасасан фа ваҷадо ʼ абдам-мин ʼ аибодино отайноху раҳматам-мин ʼ индино ва ʼ алламноху мин ладунно ʼ илман.**⁴

Пас бозомаданд бар нишони пой худҳо, яъне нақши по муъ-оянакунон. Пас ёфтанд бандаро аз бандағони мо, ки дода будем ўро раҳмат аз наздики худ. Омӯзонида будем ўро аз наздики худ илм. Чун ба-д-он чо расиданд, моҳиро диданд, ки дар об гоҳе берун меомадӣ ва гоҳе фуру шудӣ. Мӯсо (а) дар он замон худро дар дарё андохт ва фуру шуд, то гунбаде дид, ки аз об муаллақ истода ва Хизр (а) он чо намоз мекард. Ва дар он миён ду дарё буданд, ки ба ҳам наомехтандӣ. Чун Хизр (а) аз намоз фориг шуд, Мӯсо (а) бар вай салом кард. Чун якдигар нишастанд, ки сухан гӯянд, мурғе биёмаду минқор ба дарё зада, қатраи об бигирифт ва бирафт. Хизр (а) гуфт: «Ё Мӯсо (а), туро дар дил омада, ки ту аз ҳама аҳли замин ба илм донотарӣ ва ҳол он ки илми аввалу охири фарзандони Одами Сафиюллоҳ (а) наздики Худои аззаву, ҷалл камтар аз он аст, ки ин мурғ аз чайби дарё қатра бигирифт. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қола лаху Мусо ҳал аттабиъука ʼ ало ан туъаллимани мимо ʼ уллимта рушдан.**⁵

Яъне гуфт Мӯсо (а): «Ман туро мутобаъат кунам илме, ки Ҳаққ таъоло туро омӯхтааст, маро биёмӯзон». Хизр (а) фармуд — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Иннака лан тастатиъа маъия сабран ва кайфа тасбиру ʼ ало мо лам туҳит биҳи хубран.**⁶

Яъне гуфт: Ба таҳқиқ, ки ту бо ман ҳаргиз сабр натавонӣ кард ва чӣ гуна сабр хоҳӣ кард он чизро, ки на дарёфт кардӣ ту онро. Зеро ки ҷумла кори ман дар ботин аст. Ва ту медонӣ, ки дар ҳал кардан аз қабилӣ мушкилот аст. Қ а в л у х у т а ʼ о л о:

² Қуръон: 18, 63.

³ Қуръон: 18, 64.

⁴ Қуръон: 18, 64—65

⁵ Қуръон: 18, 66.

⁶ Қуръон: 18, 67—68.

оло: Кола сатачидуни нишоаллоху собиран ва ло аъсй ла амран.^а

Яъне гуфт Мӯсо (а): «Албатта, ёбй ту моро, агар хоҳад Х дои таъоло, сабркунанда ва нофармонй накунам барон ту д ҳеч кор». Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қола фа ин-иттабаътанй фа тасъалнй ʼан шайъин ҳатто уҳдиса лака минху зикран.**^б

Яъне гуфт Хизр (а): «Пас агар пайравй кунй ту моро, па мапурс моро аз касе чизе, то он замон, ки шуруъ кунам баро ту аз о н зикр. Пас ҳар ду равон шуданд. Қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Фа-нталақо ҳатто изо ракибо фи-с-сафинати харақаҳо.**^в

Яъне: пас ҳар ду мерафтанд, то он ки ҳар гоҳ савор шуданд ба киштй, бидарид Хизр (а) он киштиро. Мӯсо (а) бонг баро варда — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қола ахрақтаҳо литугрика ах лаҳо.**^г

Яъне: гуфт: «Даридй ту он киштиро, ки ғарқ кунй марду монро?» Хизр (а) фармуд — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **А лам акул иннака лан тастатиъа маъйя сабран.**^д

Гуфт: «Оё нагуфта будам ман туро, ки бо мо сабр натаво нй кард?» Мӯсо (а) фармуд — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Ло тую хизнй би мо насийту ва ло турҳикни мин амрй ʼусран.**^е

Яъне: магир ту бо ман ба он чиз ки фаромӯш кардам онро ва маяфган аз кори ман тангй, яъне душворй. Боз ҳар ду ра вон шуданд — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **фа-нталақо ҳатто изо ла қиё гуломан фа қаталаҳу қола а қаталта нафсан закийътан би ғайри нафсин лақад чиъта шайъан нукран.**^ж

Яъне: пас равон шуданд ҳар ду, то он ки мулоқй шуд бо эшон писаре. Пас қатл кард ўро. Пас Мӯсо (а) гуфт: «Оё қатл кардй ту нафси покро бе бадали қоне. Албатта овардй ту чизе калон, яъне ҳаракате номаъкул кардй. Хизр (а) фармуд — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **А лам акул лака иннака лан тастатиъа маъйя сабран.**^з

Оё нагуфта будам туро, ки ба таҳқиқ ту сабр натаво нй кард бо мо. Мӯсо (а) гуфт: «Е Хизр (а), аз ин пас чизе напурсам. Агар пурсидам аз чизе, ту ба ман мабош». Чунонки қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Қола ин саалтука ʼан шайъин баъдаҳо фа ло тусо-хизнй.**^д

Яъне: гуфт: Агар бипурсам ман туро касе, чиз баъд аз ин ба суҳбати худ мадор. Пас ба деҳе расиданд.

Абдуллоҳ ибни Аббос (раз) ривоят кунад, ки он дех қавми лаимон буд. Ҳарчанд ки талаби таъом карданд, касе намедод.

^а Куръон: 18, 69.

^б Куръон: 18, 70.

^в Куръон: 18, 71.

^г Куръон: 18, 71.

^д Куръон: 18, 72.

^е Куръон: 18, 73.

^ж Куръон: 18, 74.

^з Куръон: 18, 75.

^д Куръон: 18, 76.

Хизр (а) гуфт: «Биё кор кунем ва аз дастранчи худ чизе бихӯрем, яъне девори харобаро иморат кунем». Пас гил рост карда, девори муҳкам сохтанд. Ба қавли дигар омадааст, ки он девор сад газ боло ва шаш газ паҳно дошт: Аммо кáč шуда буд, ки бияфтод. Хизр (а) даст бар он девор молида рост намуд — ка қавлиҳи таъоло: **Фа ваҷадо фиҳо ҷидоран юриду ан янқазза фа ақомаҳу.***

Яъне: пас ёфтанд дар он деҳ девор, ки худ майл ба афтодан дошт. Пас рост кард онро, Мӯсо (а) гуфт: «Чун девор рост кардӣ, аввал музд муқаррар боистӣ кард, то чизе медоданд, ки ман гуруснаам». Қавлуҳу таъоло: **Қола лав шиъта латтаҳазта ғалайҳи аҷран.^а**

Яъне: агар хостӣ ту, албатта, гирифтӣ бар он муздурӣ. Гуфт: «Ё Мӯсо (а), аҳди худ фаромӯш кардӣ». Қавлуҳу таъоло: **Қола ҳаза фироқу байнӣ ва байниқа саунаббука битаъвили мо лам тастатиъ ғалайҳи сабран.^б**

Яъне: Хизр (а) гуфт: «Дар миёни ман ва ту ҳеч аҳд намонд ва ҷудой афтод. Акнун хабар диҳам туро аз он чиз, ки натавоии сабр кардан бар он. Қавлуҳу таъоло: **Аммо-с-сафинату фа конат лимасокина яъмалуна фи-л-бахри фа арадту ан аъбаҳо ва кона вароаҳум маликун яъҳузу қулла сафинатин ғасбан.^в**

Яъне: пас киштӣ, ки буд барои фақирон, миҳнат карданд дар дарё, пас ирода карда, ки айб андозам дар он, зеро ки буд паси ўшон подшоҳе, ки ба зӯру ҷабр мегирифтӣ ҳар киштиро. Лиҳаза хостем, ки он киштӣ ба сабаби сӯроҳ аз он золим раҳо ёфта ба дарвешон бошад. Қавлуҳу таъоло: **Ва амма-л-ғулому фа кона абавоҳу муъминайни фа хашийно ан юрқиқаҳумо тугёнан ва кӯфран фаарадно ан юбди лаҳумо раббуҳумо хайран минҳу закотан ва ақраба руҳман.^г**

Ай: пас кӯдак, пас буданд падару модари ӯ муъмин. Тарсидам он гаҳ гирифтор қунад эшонро ба саркашӣ ва қуфр. Пас хостам, ки ҷазо диҳад Худои таъоло эшонро беҳтар аз покизагӣ ва наздик қунад бо меҳрубонӣ. Бино бар он қуштам, то падару модараш ва халқ аз қуфри ӯ эмин шаванд ва Худои таъоло эшонро духтар диҳад, ки аз насли он духтар ҳафтод пайғамбар дар вучуд оянд. Қавлуҳу таъоло: **Ва амма-л-ҷидору факона лиғулёмайни ятимайни фи-л-мадинати...^д**

Гуфт: «Ё Мӯсо (а), бидон, ки ин девор аз они ду یتим аст, ки падари эшон солиҳ буд ва ҳӯи нек доштӣ, ки қарз ба мардум медодӣ ва ҳаргиз тақозо накардӣ ва ба хубтар вачҳе бозситон-

* Қуръон: 18, 77.
а Қуръон: 18, 77.
б Қуръон: 18, 78.

в Қуръон: 18, 79.
г Қуръон: 18, 80—81.
д Қуръон: 18, 82.

дӣ ва ҳаргиз суд нагирифтӣ ва ҳеҷ хиёнате ба халқи Худо намудӣ. Худои таъоло ба-д-ин сабаб ўро накўкор хонд. Ва ба зе гуфтаанд, ки қабрҳои харобро низ иморат кардӣ ва он лиҳ дар зери девор ганҷ ниҳода буд ва ман тарсидам, ки бодо бияфтад ва он ганҷ зохир гардаду дигарон ўро бибара ва ятимони ў маҳрум бимонанд.

Пас Хизр алайҳиссалом гуфт: «Ё Мўсо (а), ту мепиндор ки ба илми ту Худоро бандагон нестанд. Бандаҳои Худои заву чалл чунон ҳастанд, ки илми ману ту дар ҷанби илми эшон мисли хардал бошад. Пас азми муфорақат карданд. Хизр (а) гуфт: «Ё Мўсо (а), ду панд аз ман гўш дор: аввал тозару хушхўй дар халқ бошӣ, то чоҳу иззат ёбӣ ва туршрўй харг мабош. Ҳаққ таъоло туршрўро дўст надорад. Ва дигар аз ҳе кас ҳочат аз баҳри худ ё аз баҳри дигарон ба ҷуз аз Худо таъоло маҳоҳ, то ҷои қабул ёбӣ». Ин бигуфту нопадид гашт.

ЗИКРИ ВАФОТИ МҶСО ВА ҲОРУН АЛАЙҲИМОССАЛОМ

Чун Мўсо (а) аз пеши Хизр (а) бозгашта пеши қавм рафт гуфтанд: «Илме, ки омўхтаӣ, моро бигў, то бидонем», Мўсо (а) гуфт: «Ё қавм, дар ин илм ҷизе нест, ки ба кори шумо ояд ва ин илм ҷуз пайғамбаронро нашояд». Чун сӣ сол дар водӣ бигашт, ба Мўсо (а) ваҳй омад, ки Ҳорунро фалон вақт ва рўзи пеши худ хоҳем талабид. Мўсо (а) интизори он рўз буд. Чун рўзи мавъуд расид, Ҳорун (а)-ро гуфт: «Бархез, то аз Тия берун шавем». Ҳар ду бародар аз қавм берун шуданд, то ба боғе рафтанд, обаш равон ва ду тахте бар канораи оби ҷўй ниҳода. Ҳорун (а) бар он тахт нишасту гуфт: «Ё Мўсо (а), ҷӣ некӯ чоҳу хуш мақоме аст». Ки Малакулмавт биёмаду ҷони Ҳорун (а) пеши Мўсо (а) қабз кард. Мўсо (а) бихурўшиду бигрифт.

Ва аксар бар онанд, ки Худои таъоло Ҳорун (а)-ро ба он тахт бар осмон бурд. Ва баъзе гўянд, ки ба ҳукми Худои таъоло маъа тахт фурў шуд.

Пас Мўсо (а) пеши қавм рафту гуфт: «Ҳорун (а) аз Дунё рафт». Бани Исроил бар Мўсо (а) тухмат ниҳода гуфтанд, ки Ҳорун (а)-ро ту кушта. Гуфт: «Ман накуштаам». Гуфтанд: «Наъши Ҳорун ба мо бинамо!» Мўсо (а) дуьо кард, то Худои таъоло наъши Ҳорун (а)-ро аз осмон фурў фиристод ё аз замин бурун овард. Эшон аз сар то қадам диданд, ки ҳеҷ захме ба ў нарасид, то ҳам қабул накарданд ва аз дил қарор нагирифтанд, зеро ки Ҳорун (а)-ро бағоят дўст медоштанд. Гуфтанд: «Ҳорун (а)-ро ту кушта, то Ҳаққ таъоло Ҳорун (а)-ро зинда гардонид». Гуфт: «Ё қавм, ба ҳукми Худои таъоло мурдаам. Мўсо (а) маро накуштааст». Ин бигуфту ҷон дода нопадид шуд.

Пас Мӯсо (а) ва қавм боз дар Тия омаданд ва Юшаъро халлифай худ сохт. Чун се сол бар ин бигзашт ногоҳ Малакулмавт пеши Мӯсо (а) омада, Мӯсо (а) аз ӯ пурсид: «Е Малакулмавт, ба зиёрати ман омада ё ба қабзи рӯх?» Гуфт: «Ба қабзи рӯхи ту». Гуфт: «Е Азроил (а), аз кадом роҳ чони ман бароварӣ?» Гуфт: «Аз роҳи даҳан». Гуфт: «Аз ин даҳан ба Худон таъоло сухан гуфтаам». Гуфт: «Аз роҳи чашм». Гуфт: «Таҷаллини нур ба-д-он нур дидаам». Гуфт: «Аз роҳи пой». Гуфт: «Ба-д-ин пой ба кӯҳи Тӯр рафтаам». Малакулмавт гуфт: «Пас чӣ кунам?» Мӯсои Қалимуллоҳ (а) ба ҳашм омаду гуфт, ки ё Азроил (а), чандин ҳазор калимаю сухан бевосита бо Ҳаққ гуфтам ва воситае дар миён набуд. Ба иззати он Худой, ки маъро рисолат дод, ҷонро бевосита супорам.

Малакулмавт бирафту гуфт: «Худовандо, ту медонӣ, ки қалими ту ҷонро ба ман таслим намекунад. Хитоб омад, ки ё Мӯсо (а), намеҳоҳӣ назди ман ой? Гуфт: «Малико, хоҳам, магар дар орзуи онам, ки як бори дигар ба-д-он мақоми муқаддас бо ту муноҷот кунам ва хитоби ту бишунавам, ки ҳазор чони ман фидои хитоби ту бод. Пас ҳасбалиршод аз ҷаноби Борӣ боз бар куҳи Тӯр рафту гуфт: «Малико, духтаронро ба ту месупорам, ки эшонро дар дин бидорӣ ва аз ҳаром нигоҳ дошта, рӯзии ҳалол диҳӣ». Дигар дар дили Мӯсо (а) расид, ки фарзандони хурддорам, бекасанд.

Аз Ҳаққ таъоло нидо омад, ки ё Мӯсо (а), асо бар замин зан. Чун зад, бишгофта дарё падида омад. Хитоб расид, ки ё Мӯсо (а) бар дарё зан. Чун бизад, санги сиёҳ падида омад. Фармон шуд, ки асоро бар ин санг зан. Чун бизад санг ду пора гашта, кирме аз санг берун омад, барге сабз дар даҳон гирифта. Худон аззаву ҷалло тасбиҳ карду мегуфт: **Субҳона таронӣ ва тасмаъу каломӣ ва таърифу маконӣ ва тарзукуни фӣ қалби ҳачари.**

Яъне: Худо, туй, ки маро мебинӣ ва сухани ман мешунавӣ ва ҷои ман медонӣ ва рӯзии ман андаруни санг мерасонӣ ва аз илми қадим фуру нагузорӣ. Хитоб омад, ки ё Мӯсо (а) кирмо дар Тахтуссаро, дар қаъри дарё, дар миёни санги хоро фаромӯш намекунам ва аз замоири хотираш огоҳам, фарзандони туро чун фаромӯш кунам? Мӯсо (а) хушдил шуда бозгашт.

Дар аснои роҳ дид, ки ҳафт кас гӯре бикандиданд. Пеши эшон рафта пурсид, ки ин гӯр аз баҳри кист? Гуфтанд: «Аз баҳри дӯсти Худост. Агар ту низ мадад кунӣ, савоб ёбӣ». Чун қабр тамом шуд, эшон гуфтанд: «Он ки соҳиби гӯр аст, қади ӯ ба қади туст. Боре ихтиёр кун, то бубинем, ки баробари қади ӯ шавад ё на?» Мӯсо (а) дар гӯр бихуспиду гуфт: «Чӣ некӯ гӯр аст. Кошкӣ маро будӣ». Ҷабраил (а) себе аз Биҳишт биёварду

баробари рӯяш ниҳод. Мӯсо (а) онро бӯиду чон ба Ҳаққим кард. Фариштагон ӯро бишустанду аз хуллаи Биҳиш фар карданд ва намоз гузориданд ва ҳамон ҷо дафн карда, батро нопадид карданд. Лиҳаза ҳеч кас надонад, ки қабри со (а) кучост.

Ва баъзе бар онанд, ки ҳар гоҳ Малакулмавт барои кӯҳи Мӯсо (а) омад, Мӯсо (а) ба ҳашмноки тапонча бар рӯи чунон зад, ки чашме берун шуд, то бозгашту гуфт: «Малла ту донӣ ки Мӯсо (а) як чашми маро кӯр кард. Агар он рӯи ки ӯ, ки калим аст, набудӣ, ҳар ду чашмаш кӯр кардаме». Пас до омад, ки бо Мӯсо мадуро кун ва бигӯ, ки агар зиндагӣ мехоҳад, то бар пушти гов дасти худ бимоладу бубинад, ки ӯри дасти ӯ чанд тори мӯ омад. Ба адади он мӯ соле зиндагӣ боз диҳам. Чун ин пайғом овард, Мӯсо (а) гуфт: «Оқибат бо бояд мурд?» Гуфт: «Бале». Гуфт: «Акнун бигир, зеро ки якбо мурдан аст». Ва умри шариф саду панҷоҳсола буд. Пас қобил арвоҳ кори худ кард. Ва баъзе бар онанд, ки мулки чаббори Мӯсо *алайҳиссалом* фатҳ намуда, чон ба Ҳаққ таслим кард. *Валлоҳу аълам биссаваб.*

ҚИССАИ ҚАЗРАТИ ЮШАЪ ИБНИ НУН ВА БЕРУН ОМАДАНИ БАНИ ИСРОИЛ АЗ ТИЯ ВА ФАТҲ КАРДАНИ МУЛКИ ЧАББОРОН ВА ҚИССАИ БАЛЪАМИ БОЪУР

Чуvin гӯянд: Аз паси марги Мӯсо (а) қафт сол андар Тия бимонданд, то чиҳил сол тамоm шуд. Худои таъоло Юшаъ (а) ро пайғамбарӣ дод. Бифармуд, ки Бани Исроилро аз Тия берун оварда, ба мулки Шом рафта бо чабборон ҳарб кунаду он мамлакатро бикушояд ва аз он пас ба Миср бозшавад. Модари Юшаъ (а) хоҳари Мӯсо (а), ки номи ӯ Марям буд, чунончи ҳар гоҳ Мӯсо (а)-ро ба тобут карда ба дарё андохта буданд, ин хоҳар бар лаби дарё аз паси тобут мерафт, зикри ин боло гуфта шуд.

Алҳосил, Юшаъ (а) лашкар бикашид, то ба шаҳре бирасиду ба ҳарб он шаҳро биситид. То ба шаҳри Илиё чуvin бигузоштанду бирафтанд. Ва пас ба шаҳри Балқо расиданд ва он шаҳр бузургтару бо ҳисор ва тахтгоҳи подшоҳ буд ва сипоҳи бисёру раъияти бешумор ва маскани хоб доштанд. Подшоҳ худ мутаваҷҷиҳ ба мудоғабаташон гардид. Ҳарчанд, ки доди шуҷоъат дод, коре наёмед, ночор қалъагӣ шуд ва Юшаъ муҳосара кард. Охираш тадбире андешида ба назди Балъами Боъур, ки яие аз обидони огоҳу мақбули даргоҳ буд, расида илтимосу истимдод намуд, ки дуъое фармо, то ин сипоҳ бозгардад. ӯ гуфт, ки ин сипоҳ аз тарафи Худои ман аст. Ман ба-д-эшон

уо накунам. Шумо ба дини Мӯсо (а), ки наби мурсал аст, агаравед. Гуфт, ки мо ҳаргиз дини ӯ қабул накунем ва агар уо накуни, туро бар дор кашем.

Абдуллоҳ ибни Аббос (раз) ривоят кунад, ки ӯ чизе пурсид, аммо иҷобат накард. Пас занашро, ки ҳусни лосонӣ дошту Балъами Боъур бар ӯ фирефта буд, хоста бисёр зару моли бе-шумор дод, то зани ӯ ки раъзани имон буд, ӯро ба-д-он овард, ки дуъо кунад ва пайравин ҳаво намояд ва низ қадре аз сиё-вати малик андешида қабул кард. Ин хабар ба ояти Куръон мувофиқтар аст — қ а в л у х у т а ь о л о : Ва-тлу ьалайҳим на-ба-л-лази отайноку оётино фа-нсалаха минҳо фа-атбаъаху-ш-шайтону фа кона мина-л-говин.^а

Бихон бар эшон қиссаи он кас, ки додем ӯро нишонихон худ. Пас пайравин худ намуд Шайтон ва буд аз гумроҳон. Чун Балъам аз Худо ҳам метарсид, бинебар ҳила андешида гуфт, ки за-нони норпистон, ки аз чаҳордаҳ сол зиёда набошад, ба лашкар-гоҳи Юшаъ (а) бифиристед, то аглаб, ки фавчи ӯ ба сурати эшон фирефта шуда, муртақибнн зино шаванд. Ва ба сабаби шу-мияти зино ҳазимат ёбанд. Подшоҳ ин маъно писандида ва за-нони фоҳиран хубсурату некуманзар талаб карда ба лашкар-гоҳаш фиристод. Аммо ба фаъли Ҳофизн ҳақиқӣ аз он маҳфуз шуданд.

Пас зани Балъами Боъур пеши ӯ омад, ки агар дуъо накуни, маро талоқ деҳ. Ночор Балъам хост, ки дар ҳучра рафта, дохил шуда дуъо кунад. Дид, ки ду шер дар савмаъа қасди ӯ карданд. Боз пеши зан омаду гуфт, ки эй зан, бигзор ман аз Худо шарм дорам ва омадани пайғамбарон салоҳ аст. Зан гуфт: «То дуъо накуни, сухани ту нашунавам». Боз бархоста, рӯй ба савмаъа ниҳод. Дид, ки ду мор оҳанги вай карданд. Бозмаду гуфт: «Эй зан, аз Худо битарс, ки дуъои бад пайғамбаронро некӯ на-бувад». Зан гуфт: «Ҳила магиру баҳона маёр. Агар натавонӣ, ма-ро талоқ деҳ!» Ночор бархоста аз ҳисор берун омада, бар ха-ре савор шуд. Рӯ ба сӯи кӯхе ниҳод, ки савмаъаи дигари ӯ буд. Чун аз ҳисор берун омада, қадре масофат қатъ намуд, хар би-истод. Ҳарчанд, ки харро ба тозиёна зад, нарафт. Хост, ки фу-руд ояд.

Ва дар тафсир чунон аст, ки Худон таъоло харро ба ӯ ба сухан овард, то хар гуфт: «Боз гард, ки андар оташ мешавӣ». Битарсиду бозгашт. Иблис ба роҳ андар пеш омаду гуфт: «Ча-ро бозгаштӣ?» Гуфт: «Харам бо ман дар сухан омаду аз дуъо кардан манъ кард ва худ ҳам донам, ки кори шаниъ аст». Гуфт, ки ин кори Иблис аст ва илло. хар ҳаргиз бо касе сухан нагу-яд. Савоб он аст, ки дуъо кунӣ ва ин сипоҳро бигардонӣ. Пас

^а Куръон: 7, 175.

он гоҳ ту ин қавро ба Худо хонӣ, то ба ту бигараванд ва фармонбарӣ ту шаванд ва ту Худойро ба пайғамбарӣ хонӣ, то дуъо ту қабул кунад ва пайғамбарӣ диҳад. Пас пайғамбарӣ эшон бошӣ ва ин хоста, ки додаанд ва зани некӯкор ба дасти ту бошад». Балъам инчунин суханҳо шунида, аз дуруст карда бо рӯ ба сӯи куҳ ниҳод. Хар пештар нарафт. Балъам аз хар фуруд омада, пиёда бар сари куҳ шуд ва дуъо кард.

Он рӯз Бани Исроилро ҳазимат рӯ дод. Пас Юшаъ мутаҳайир шуда, аз асп фуруд омаду рӯй бар хок ниҳоду гуфт: «Ё рабб, Бани Исроил ба-д-ин умед шаш мох бар дари ин хисор сабр карданд, ки мулки чабборон фатҳ карда, амри ту ба ҷо оваранд. Ва он чи ки матоъу моли эшон ёбанд, ба ғорат баранду бисӯзанд. Ва имрӯз, ки тохт карданд, бидуни иҷозати ту набуд. Магар ҳазимат насиб шуд, ин ҳам бидуни ҳукми ту нест». Пас ваҳй омад: «Ё Юшаъ (а) андар миёни эшон бандаст макбулу номи гиromии худ ба ӯ додаам. Ва ӯ бар баракати он номи ман сипохро бозгардонад». Юшаъ дуъо кард, ки ин номи бузург аз ӯ биситон. Худои таъоло номи бузург маъа тақво аз сари ӯ баркашид. Пас Юшаъ аз кор огоҳ шуд, сар аз сучуд баргирифт ва ба Бани Исроил шуд. Эшонро аз ин маъно огоҳ гардонид. Бори дигар ҳамла карда муҳосир шуданд. Балъми Боъур бори дигар дуъо кард, аммо иҷобат нашуд..

Пас дигар рӯз, ки одина буд, Юшаъ (а) маъа Бани Исроил ба ҳарб омад. Ба ҳукми Худои таъоло замин биларзиду бораи хисор бияфтод. Далерон аз ҳар ду тараф корзор мекарданд, ки шаб наздик омад. Юшаъ (а) битарсид, зеро ки дар Таврот таъзи-зи шанбе аст ва дар он рӯз корзор ва ғайра кор кардан манъ буд. Агар имрӯз фатҳ нашавад, то фардо чабборон ҳамла карда аз ҷо хоҳанд бурд. Пас рӯ ба осмон оварду дуъо кард. Худои таъоло дуъояш мустачоб карда, офтобро аз ҳаракат боздошта, ду соъат рӯз афзун кард. Дар ин арса ба қавми чабборин шикасти дуруст афтод. Бани Исроил бо фатҳ дамсоз гашта, сачдаи шуқр ба ҷо оварданд.

Ва дар Таврот ғанимат ҳалол набуд. Ҷумла якҷо карда оташ ўро доданд, магар чизе насўхт, зеро ки ҳукми эшон чунин буд: он чи ки дар ғанимат ёфтандӣ, дар оташ андохтандӣ ва чизе агар боқӣ будӣ ё касе чизе бидуздидӣ, оташ дарнагирифтӣ. Ва аломати нопазирӣ ҳам ҳамин буд. Пас ба номи ҳар яке қуръа заданд, то номи дузд баромад. Пас моли дуздаи оварда, ба оташ дардоданд, то оташ ҳама чизро бисўхт.

Он гоҳ Балъами Боъур пеш омад ва Юшаъ (а)-ро икром карду гуфт: «Дар ҳаққи ту дуъо кардам», Юшаъ гуфт: «Ман низ дуъо кардам, то Худои таъоло имон аз ту биситад. Валекин мар туро башорат бод ки се ҳоҷати ту раво хоҳад буд».

Балъами Боъур дилтанг шуда, пеши зани худ рафт, ки эй зан, ман бо ту гуфта будам, ки дар ҳаққи пайғамбарон дуъои бад набояд кард. Худои таъоло имон биситид. Зан гуфт: «Сесад сол, ки ранҷ бурдӣ, туро ҳеч надод?» Гуфт: «Се ҳочат раво хоҳид кард». Зан гуфт: «Акнун як дуъо маро деҳ ва ду дуъо пеши худ ниғаҳ дор». Гуфт: «Ин ҳар се ҳочат ба рӯзи Қиёмат бихоҳам, то моро аз оташи Дӯзах озод кунад». Зан гуфт: «Як дуъо барои ман кун, ки маро ҷамоли некӯ диҳад». Агар чи Балъами Боъур гуфт, ки ҷамоли ту аз ҷама занон некӯтар аст, қабул накард. Биззарур дуъо кард, то ҷама хона аз ҷамолаш рӯшанӣ гирифт. Чун лаънати Худо сурати Балъам табдил шуду ожанг ба пешониш падида омад, зани ӯ ҷавонеро ба хилват талабида, ба айш машғул шуд.

Рӯзе дид, ки зан бо марди бегона машғул аст, ба тайш омада, дуъо кард, то занаш ба шакли сағи сиёҳ гашт ва фарзандони Балъами Боъур аз фироқи модар бигиристандӣ. Пас Бани Исроил ба мардуми шахрӣ бар вай гирд омаданд. Гуфтанд: «Ин ки модари фарзандон аст, раво набувад, ки ӯ аз сағ бошад. Дуъое дар кори ӯ бикун, ки ба ҳоли аслаш шавад». Балъами Боъур гуфт: «Худоё, сурати зани ман ба ҳоли собиқ гардон». Дар ҳол ҳамон сурат пайдо шуд, ки буд. Пас эй мӯъминон, бидонед, ки Балъам бо вучуди будани макбули даргоҳ, ба як нофармонии Худои таъоло, ки бинобар пайравии нафс ба вукӯъ омад, кофир шуд. Пас ҳар кӣ мувофақати нафс накунад, ҷои ӯ дар Дӯзах чи гуна бошад? Чунончи Худои таъоло дар Қуръони маҷид фармудааст — қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Ва нахо-н-нафса ʼани-л-ҳаво фа инна-л-чанната ҳия-л-маъво.**^а

Пас Юшаъ мутобиқулҳом фармуд, ки акнун ба замин ба лиқо даршаведу сар ба сачда ниҳода аз Худои таъоло дуъо кунеду бигӯед: *ҳитта, ҳитта*. Ва ба луғати арабӣ маънояш он буд, ки ҳитта ʼанно хатоёно, яъне: ё рабб гуноҳони мо аз мо бияфган — қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: **Ва из кулно-дхулу ҳазихи-л-қарята фа кулу минҳо ҳайсу шиътум рағадан ва-дхулу-л-бо-ба суччадан ва кулу ҳиттатун нағфир лакум хатоёкум ва саназиду-л-муҳсинин.**^б

Яъне: чун гуфтем, ки дохил шавед дар ин деҳ, бихӯред аз он ҳар ҷо ки хоҳед, бо фароғат ва-з дарвоза сачдакунон дохил шавед ва бигӯед: *ҳиттатун*, яъне: Ё рабб, гуноҳ аз мо бияфган, то бахшиш кунем аз барои шумо гуноҳони шумо ва албатта зиёда диҳем некӯкоронро. Гурӯҳе, ки золим буданд, онро ба дил карда гуфтанд: *ҳинтатун*, яъне моро гандум бидеҳ, ки аз Тия берун омадаем ва ба муқобалаи сачда сарҳоро бар замин аз рӯи ҳазлиёт ва фусус мефарсуданд — қ а қ а в л и ҳ и

^а Қуръон: 79, 40—41.

^б Қуръон: 2, 58.

таъоло: Фа бадала-л-лазина заламу қавтан ғайра-л-лази
кила лаҳум.^а

Яъне: пас бадал карданд онон, ки зулм карданд қавтро си
вои он, ки гуфта шуд ба эшон. Пас азоби тоъун бар эшон не
зил шуд. Гуянд: дар миёни ду поси рӯз қариб ҳафтод ҳазор кас
бимурданд — к а к а в л и ҳ и таъоло: Фа анзаллоъало-л-ла
зина заламу ричзан мина-с-самои бимо кону яфсуқун.^а

Яъне: пас нозил кардем бар эшон, ки зулм карданд, азоби
аз осмон ба сабаби он ки буданд; фикс карданд.

Ва баъзе гуянд, ки Худои таъоло оташеро аз осмон фирис
тод, то он золимонро бисӯхт: Алҳосил, боз ҳама истиғфор кар
данд ва илҳок пеш оварданд, Худои таъоло ба фазли хеш аф
фармуд. Аксар бар онанд, ки ҳар гоҳ Бани Исроил дар Тия бу
данд, дар он ба васотат Мӯсо (а) фармуда буд, ки сачдақунон
ва ҳиттағуён ба замини Шом биравед. Ағлаб, ки ин нофармонӣ
ба ҳини ҳаёти Мӯсо (а) аз Бани Исроил содир шуда бошад.
Пас Юшаъ (а) Бани Исроилро бар дари шаҳре фуруд овард,
ки бисёр бутпараст он ҷо суқунат доштанд. Ҳарб кард ва он
мулкро бикшод ва подшоҳи он шаҳро бар дор кард. Минбаъд
ба тарафи куҳистони Имод Сайсун, ки аз музофоти замини
Шом буд, рӯ ниҳод ва мардумони он ҷо зинҳор хоста, ба Юшаъ
(а) бигаравиданд ва дини Мӯсо (а) қабул карданд.

Пас ба сӯи куҳи Арво ва Аслам равон шуд. Ҳокими он ҷо,
ки номи ӯ Борук буд, зинҳор хоста, ислом овард. Аз он ҷо ба
сӯи Мағриб бирафтанд. Дар он ҷо панҷ шаҳру панҷ подшоҳ
буданд, ба иттифоқи якдигар ба ҳарби Юшаъ (а) берун ома
данд, ба фазли фаззоли ҳақиқӣ фатҳу нусрат қарини лашка
ри Юшаъ шуда ва эшон ҳазимат хӯрда ба ғоре дарҳазиданд.
Ва лашкари нусратасар таъоқубқунон аксареро ба чаҳаннамо
бод фиристоданд ва подшоҳонро аз ғор бароварда ба дор кар
данд.

Ва овардаанд, ки Худои таъоло шиканча фиристода буд ба
ҳар марде, ки расидӣ бар ҷо, сард шудӣ. Гуянд, ки он шиканча
бисёр фавҷро бикӯшт, бинобар фатҳи азим бар Бани Исроил
рӯ дод. Пас ба назму фаски молию мулкӣ пардохт ва аҳкоми
Таврот қорӣ кард. Баъди чанд рӯз Юшаъ (а) доъии аҷалро
«лаббайка» иҷобат фармуд.

ҚИССАИ ҚОЛУБ ВА ХАРҚИЛ АЛАИҲИМОССАЛОМ

Пас аз фавт шудани Юшаъ (а) нубувват ба Қолуб ва Хар
қил расид, то эшон ба тадбири Бани Исроил шуданд. Ва Хар
қил аз сабти Яҳуд ибни Яъқуб (а) буд ва Бани Исроил фар

• Куръон: 2, 59.

• Куръон: 2, 59.

монбардору тобеши эшон шуданд. Пас аз замоне чанд Қолуб ҳам бимурд. Пас Харқил тадбири Бани Исроил мекард ва Бани Исроил баъд аз шаст сол ба Миср баргашта буданд. Аз он ҷумла чиҳил сол дар Тия бимонданд ва бист сол ба гирифтани ҷабборон ва ғайра гузашт. Ва аксаре аз эшон ба мулки Шом ва ғайра сукунат карда. Чунончи фарзандони эшон ҳанӯз дар он мулкҳо ҳастанд.

Баъди чанде вафот кардани Қолуб (а) нубувват ба Харқил расид. Ва муфассирон гуфтаанд, ки номи ӯ Золкифл низ буд ва ба дуъои ӯ мурдагон ҳам зинда шудаанд — **к а в л у х у т а ъ о л о**: **Ва-зкур Исмоила ва-л-Ясаа ва Золкифли ва муллун мина-л-аҳёри.**^а

Яъне: ёд кун Исмоил ва Алясаъ ва Золкифлро ва ҳар як аз бехтарон буданд. Мусаббибуласобб ӯро манзалати олий ва рутбаи маъолий иноят фармуда буд.

Қиссааш чунон аст, ки Харқил Бани Исроилро ба ҳукми Худон таъоло ба ҳарби кофирон хонд. Эшон ба ҳавфи марг қабул накарданд. Пас аз ғазаби илоҳӣ ба иллоти тоъун аксаре бимурданд ва гурӯҳе иштидоди он дида, аз шаҳр берун омаданд, рӯ ба гурез ниҳод. Чун ба жанораи шаҳр расиданд, ҳама бимурданд. Минбаъд мардумони шаҳр омада ба сабаби ҷасрат ба гӯристон натавонистанд бурд. Ночор аз ҳар чор тараф деворе карда бидоштанд, то ба тоби офтоб ҳама наъшашон бигудохту гӯштҳо бирехт. Баъди муддате Харқил аз он сӯ даргузашту устухонашро пӯсида ёфт. Ба дилаш раҳм омад то дуъо кард, Худон таъоло ҳамавро зинда гардонид — **к а қ а в л и ҳ и т а ъ о л о**: **А лам тара ила-л-лазина хараҷу мин диёриҳим ва ҳум улуфун ҳазара-л-маври фақола лаҳумуллоху муту сумма аҳёҳум.**^б

Яъне: оё надидӣ ту сӯи онон, ки берун шуданд аз мулки худҳо ва эшон ҳазорон буданд ва битарсиданд мавтро. Пас гуфт Худон таъоло барон эшон, ки бимиред. Пас зинда кард эшонро. Пас эшон омаданд.

Гӯянд, ки ҳар ки насли эшон аст, ба вақти арақ аз тани ӯ бӯи мурда меояд. Баъди чанде Харқил низ реҳлат фармуд, то қавми Бани Исроил бутпараст шуданд ва дини Мӯсо *алайҳиссаломро* ба токи нисёи гузошта. Чунин гӯянд, ки Худон таъоло баъди муддати мадид Илёс *алайҳиссаломро* пайғамбарӣ под. *Валлоху аълам.*

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ИЛЕСИ НАБИ АЛАЙҲИССАЛОМ

Овардаанд, ки баъди Харқил (а) муддате гузашта буд, ки Худон таъоло ба Бани Исроил пайғамбаре, ки ба ваъзу насихат аз наҳйи мункар боздорад, пайдо накарда буд. Ҳарчанд ки

^а Куръон. 38, 48.

^б Куръон. 2, 243.

баъзе аз уламое, ки бар дини Мӯсо (а) буданд, тахрис ба на ва худопарастӣ медоданд, пазиро намешуд. То рафта-рафта ма дар бутпарастӣ ва зинокорӣ ва феъли шаниъ муртакиб шоданд, магар қавме қалил, ки ба дини Мӯсо (а) мебуд, то Худои таъоло Илёс (а)-ро ба дараҷаи нубувват мабъус сохт. Дар он замон подшоҳе буд дар Шом, ки бутуро тайёр сохта номи Баъл ниҳода мепарастид ва халкро ба парастиданаш мефаромуд. Пас Илёс (а) халкро ба Худои таъоло хонда, аз Баъл парастидаг наҳй кард. Қ а в л у х у т а њ о л о: А тадъуна Баъл ва тазаруна аҳсана-л-холиқин.^а

Оё бихонед Баълро ва бигзоред нек Холиқро? Боз фармуд қ а в л у х у т а њ о л о: Аллоху раббакум ва рабба обонкуму-аввалин.^б

Яъне: Аллоҳи таъоло парвардигори шумо ва парвардигор падарони шумо. Чунин холиқи чаббору молику ғаффорро бипарастед. Ва дар бутпарастӣ масруф шудан кори Бани Одад (а), ки бузургтарин махлуқ аст, набошад. Охир ўшон бутпарастӣ нагзоштанд, балки такзиб карданд, қ а қ а в л и х и т а њ о л о: Фа каззабуху фа иннаҳум ламухзарун.^в

Пас такзиб карданд ўро. Пас ба таҳқиқ эшон, албатта, ҳозир карда шаванд дар Қиёмат.

Илёс (а) аз фарзандони Ҳорун буд. Насаби ў ин аст: Илёс ибни Ёсин ибни Фаҳос ибни Ир ибни Ҳорун ибни Имрон. Ва гурӯҳе гуфтаанд, ки андар Бани Исроил зане буд, Баъл ном ки бутони озарӣ ба чанби рухсоран мохфараш ба чуз санге наменамуд, ўро парастиданд. Пас Илёси пайғамбар (а) бодшоҳро бо халқ даъват кард. Бодшоҳ бигаравиду қавмаш нагаравиданд. Бодшоҳ ўро вазири хеш сохта некӯ медошт. Чун рӯзгоре баромад, пушаймон шуда ба парастидани бут машғул шуд. Илёс (а) аз ў чудо шуда, дуъо кард, то ба ҳукми Худои таъоло боридани борон мавкуф шуд ва қаҳт хост. Ҳама талабгори ў шуданд ва гуфтанд: ин қаҳт аз шумин Илёс (а) аст. Уро гирифта бояд кушт.

Илёс (а) ба хонаи пиразан, ки муътақиди ў буд, даршуд. Пиразан писари худро, ки номи ў Алясаъ буд, ба хидматаш бидод ва се сол дар он мулк борон наборид ва мардумону аспон аксар бимурданд. Ва Илёс (а) Алясаъро ҳамроҳ гирифта шаҳр ба шаҳр, деҳ ба деҳ мегашт. Пас аз се сол дар мулк омада гуфт, ки се сол аст шумо ба тангӣ андаред ва ин ки шумо мепарастед бояд, ки ўро биталабид, то шуморо аз ин балои ҷонкоҳ бираҳонад. Ва агар натавонад, бигзоред ва Холиқи арзу саморо бипарастед. Албатта шуморо аз ин балою ранҷ мухлисӣ

^а Куръон: 37, 125.

^б Куръон: 37, 126.

^в Куръон: 37, 127.

диҳад. Он гоҳ он бутро берун карданд ва дуьою ҳочат хостанд. Аммо чизе ба кор наёмад. Пас Илёс (а) дуьо кард ҳамон шаб борон биёмад. Турраю гиёҳ аз замин падида омаду ўшон ҳамчунон кофир монданд ва ба парастидани Баъл машғул. Илёс (а) он дуьо баҳри он кард, ки ваҳй омада буд, ки ё Илёс (а), бисёр халқи маро, ки мардуму мурғ ва мӯру чаҳорпоёнанд ҳалок кардӣ. Гуфт: «Ё рабб, ҳалоки эшон ба дуьои ман буд, рас-тағории эшон низ ба дуьои ман кун!»

Алҳосил, чун бутпарастӣ нағзоштанд Илёс (а) аз эшон бигрифта шуда, Алясаъро халифа карда берун рафт. Худои таъоло зиндагонии ўро то дами сури нахустин дода, дар биёбон ниҳон кард. Чун ў шуд, Худои таъоло Алясаъро, ки халифаи ў буд, пайғамбарӣ дода. Алясаъи пайғамбар *алайҳиссалом* ба халқ даъват мекард, аммо касе қабул наменамад. Ў низ чанд гоҳ дар миёни қавм буда, қони ширин ба Қонофарин супурд.

Ва дар ривояте омадааст, ки баъди Алясаъ ҳафтсад сол аҳаде набӣ ба қавми Бани Исроил маъбус нашуд, магар уламо, ки халқро панд меоданд. Аммо дар ҳеч кас муассир нашудӣ. Пас Худои таъоло Ҳанзаларо нубувват дод.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ҲАНЗАЛА АЛАЙҲИССАЛОМ

Фармон омад, ки ё Ҳанзала (а), ба қавми Бани Исроил даъват кун то аз бутпарастӣ бозоянд ва аз ибодати бутон даст бидоранд. Ҳанзала (а) ҳар рӯз ба чаҳор дари шаҳр рафтӣ ва бонги баланд дар миёни Бани Исроил бигуфтӣ, ки ҳама бигӯед, ки Худо яке аст ва даст аз бутон бидоред, ки бутон ботиланд ва Иблиси лаъин шуморо фирефта аз роҳи рост бигардонид. Гуфтандӣ: «Ё Ҳанзала (а) мо Худойро дидаем. Инак мо ҳар якеро маъбуде додааст, ки мепарастем». Ҳанзала гуфт: «Ё қавм, падарону чаддони шумо бутонро напарастиданд ва шумо аз Худои таъоло наметарсед, ногоҳ азоб бар шумо ояд, чунон ки пеш аз шумо омада. Ва шумо тоқати азоби Худованд надоред».

Чандон ки панд дод, суд накард, то ўро душман гирифта ва кина дошта азми куштани вай карданд. Ва дар он шаҳр малике ном Тайфур ибни Туғёнус буд ва дувоздаҳ ҳазор ғулому ганҷҳои бешумор дошт ва неъматҳои бисёр дар тахти фармони вай буд, гуфт, ки Ҳанзала (а)-ро биталабед, то вайро бикӯшам. Ҳар шаб Ҳанзала (а) бар боми қаср рафтӣ ва бо овози баланд бонг карда даъват намудӣ. Бани Исроилро аз ғалабаи бонги вай хоб набудӣ ва осоиш наёфтандӣ, то шабе гуфт: «Ё қавм, даст аз бутон бидоред, варна фардо Худои таъоло бало фириштад ва бар қавми шумо марги муфочот расад». Чун он қавм маргро фаромӯш карда буданд, суҳанаш бовар надош-

танд, зеро ки дар ҳафсад еол касе намурда буд ва эшон нам донистанд, ки марг чӣ бошад.

Ва чун рӯзи азоб расид, мардум ногоҳ мемурданд ва ба вақти чоштгоҳ бисёри халқ фағр шуданд. Бокимондагон фарёд кунон пеши Тайфур омада гуфтанд, ки марги муфочот омад, ва бисёр кас бимурданд. Малики чоҳил гуфт, ки он марг нест. Чу Ханзала (а) намегузорад, ки шумо бихуспед, аз сабаби касрати бедорӣ хоб бар эшон ғалаба кардааст. Агар мехоҳед, ки бидонед, то сикҳое бар эшон занед, то бедор шаванд. Мардум сикҳо бар мурдагон заданд, ҳеч ҳаракате намекарданд ва бар намехостанд. Бори дигар пеши малик рафтанду аҳволи он хикоят гуфтанд. Маликро яқин шуд, ки мавт аст.

Ва малики лаъинро қасре буд, ки дувоздаҳ ҳазор бурҷ дошт. Бифармуд, то ба ҳар бурҷе гуломе бо силоҳ бинишинад ва вақте ки марг ояд, бо вай ҷанг кунад ва нагузорад, ки то дар кӯшк ояд. Пас бифармуд, ки дари гумбади қаср муҳкамтар банданд. Минбаъд дари миёни хона аз оҳан сохта ва дар он гунбад ҷое аз санги мәрмар бароварда, тахте дар он ниҳоду неъматӣ бисёр дар он ҷо бурда, шамъҳо барафрӯхтанд, то бар он тахт нишасту гуфт: «Марг бо ман чӣ кунад ва дар ин чӣ гуна роҳ ёбад». Дар ин сухан буд, ки марде саҳмнок ва азим дар миёни гунбад истода дид, тарсида наздик буд аз бим заҳраи палид бидарад.

Гуфт: «Мо анта», яъне ту кистӣ? Қола ано малаку-л-мавти, яъне гуфт: «Ман Азроилам». Гуфт: «Ба чӣ кор омада?» Гуфт: «Ҷони ту биситонам». Тайфур гуфт: «Маро имрӯз муҳлат деҳ». Азроил (а) бозгардид, зеро ки зиндагонии вай як рӯзи дигар боқӣ буд. Малъун берун омад, гуломонро биранҷонид, ки Малакулмавтро ҷаро раҳо кардед ва накуштед. Гуфтанд: «Е малик, мо вайро надидем». Пас дар он гунбад сӯроҳӣ дид, донист, ки аз он роҳ даромадааст. Пас бифармуд, то он сӯрохро банд карданд. Боз дар он ҷо рафта дарвозааш устувор бибаст, ҷунон ки ҳеч кас надонист, ки дари гунбад аз кучот. Пас эмин шуда бар он тахт бинишаст. Чу нигоҳ кард, боз Малакулмавтро ҳамон ҷо истода дид. Гуфт: «Аз кадом роҳ расидӣ?» Малакулмавт ҳеч ҷавоб нанамуда, даст дароз карда ҷони вай бигрифт ва ҷони гуломон дувоздаҳ ҳазорро дар лаҳза бигрифт. Пас на қаср монда на гунбад ва на малику на сағиру на кабир, ҳама кас бимурданд ва оби ҷоҳ хушк шуд.

Чу он ҳол пайдо гашт, Бани Исроил ҷамъ шуда диданд, ки на малику на халқ ва на об, ҳеч намонда, навмед шуда мутахаййир бозгаштанд. Пас Ханзала (а) пеши қавм рафу гуфт: «Агар шумо ба Худои таъоло имон оварда, ба рисолати ман иқрор кунед, то ин азоб аз шумо бардошта шавад». Гуфтанд:

«Ин хама аз шумин туст. Хар гоҳ ту дар миёни мо набудӣ, ҳеч азоб ба мо нарасидӣ. Аз баҳри ту ин балою миҳнат бар сари мо воқеъ шуда. Хостанд, ки даст бар вай зада бикушанд. Ханзала (а) аз миёни эшон берун рафт. Худои таъоло море фирисотод, ки дувоздаҳ фарсанг тулу арзи он шаҳр буд, ба ихотан худ оварда муҳкам печидан гирифт. Мақомоти эшон танг шуданд. Пас дуде аз чоҳ баромада, аксареро ҳалок кард.

Ва баъди чанд рӯз Ханзала (а) низ аз ҷаҳони фой ба мақоми ҷовидонӣ риҳлат фармуд. Бани Исроил, ки ба Шом омада буданд ва неъмат амалиқа, ки аз подшоҳони Шом буд, меҳӯрданд ва қавми амалиқа, ки ҳазимат хӯрда бар замини Мағриб рафта буданд, дигар бор қасди Шом карданд, то аз Бани Исроил неъмату мамлакат бозгиранд. Ва меғуфтанд, ки мо дар ин билоди ғурбату миҳнат саргардон то кай хоҳем монд. Ба Шом рафта неъмат хеш ба даст орем ва кушта шавем. Қавми амалиқа ин тadbир мекарданд ва Бани Исроил аз он ғофил, хама рӯз ба фасод машғул буданд, то ба шумии фасодии эшон Худои таъоло пайғамбарӣ ва мамлакат аз эшон бозгирифт. Пас эшон очиз гашта хору залил шуданд.

Чун қавми амалиқа биёмаданду бо Бани Исроил ҷанг карданд, тобути Сакина, ки Бани Исроилро сабаби иқбол буд, биситониданду қаҳр бар эшон карда, мол бардоштанд ва ба Мағриб бурданд. Бани Исроил хору мағлуб шуданд. На подшоҳе доштанд, ки ҳарб карда, аз баҳри худро рӯзӣ ба ҳам расонданд ва на пайғамбаре буд, ки аз дуъои ӯ душман мақхур гаштӣ. Хама очизу фурумонда гаштанд. Дар миёнашон ҳеч олиме ҳам набуд, ки масъала гуфтӣ. Хама дар зулмати ҷаҳл буданд.

Ва тобути Сакина, ки қавми амалиқа аз Бани Исроил ситида бурда буданд, оҳанин буд. Дар он қуфлҳо муҳкам дода буданд. Ва ғўянд, ки он тобутро сар буд, мисли сари гурба ва ҳар киро ҳочате будӣ, пиромуни он тобут шуда дуъои ҳочат хостӣ, то Худои таъоло ҳочаташ раво кардӣ. Ва ҳар гоҳ бо душманон муқобала шудандӣ, он тобутро пеш доштандӣ ва аз он бонге баромадӣ, чун бонги гурба. Худои таъоло аз он бонг ҳайбате андар дили душман афғандӣ. Ба ҳар ҳол аз он тобут дили эшонро осоишу оромиш будӣ ва аз андарунаш касе огоҳ набуд, ки чӣ чиз аст. Аммо муфассирон дар тавсифи ин оят гуфтаанд — қавлуҳу таъоло: **Фихи сакинатум-мир-раббикум ва бакийятун миммо тарака олу Мӯсо ва олу Ҳоруна.**^а

Яъне: андар он тазкир аст аз Парвардигори шумо ва мо бақия аз он чи гузошт Мӯсо ва Ҳорун (а). Гуфтаанд, ки аз бақияи оли Мӯсо (а) асо буд ва аз бақияи оли Ҳорун (а) амома

^а Куръон: 2, 248.

ва аз он таранчабин, ки дар Тия меборид чизе ва он ду лава шикаста, ки Мӯсо (а) бар замин зада буд, андарунаш мебуд.

Ва дар миёни Бани Исроил шахсе мискину мафлук ду задошт. Яке зан фарзанд зода буд ва дигаре фарзанд надошт, тӯрӯзе модари фарзандон бефарзандро гуфт, ки туро як фарзанд ҳам нест. Зан ҷавоб дод, ки Худои таъоло якеро фарзандон нохоста медиҳад ва дигареро аз хоҳиш ҳам намедиҳад. Валеки умед дорам, ки Худои таъоло туро нахоста додааст, маро ҳам хоҳад дод. Пас аз ғусса дар он шаб нахуфтид. Ҳама шаб намокарда сар ба сучуд дошта, дуо хоста. Худои таъоло дуъои мустаҷоб гардонида фарзанди солиҳ арзонӣ кард. Номии ва Ишмуйил карданд, то бузург шуда ба чихилсолағӣ расид. Пас Чабраил *алайҳиссалом* ваҳй овард, Худои таъоло вайро пайғамбар кард.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ИШМУЙИЛ АЛАЙҲИССАЛОМ

Чун Ишмуйили пайғамбар *алайҳиссалом* даъвати ошкоро карда, Бани Исроил бар вай ҷамъ омада имон оварданд ва ибодат мекарданду мегуфтанд, ки моро мебояд, ки ба қавми амалиқа ҳарб кунем ва тобути Сакина, ки аз мо бурдаанд, бозситонем. Чун қавми амалиқа бо Бани Исроил ҳарб карда, тобутро бурда бар оташ ниҳода буданд, оташ онро насӯхт, пора мекарданд шикаста намешуд. Гуфтанд, ки ин тобути Худои Бани Исроил аст ба ҷои нопок гузоштанд, то мардум бавл бар вай мекарданд. Ва ҳар кӣ бавл мекард, ранҷи носур мешуду бавосир ғалаба карда ба заҳмати он мемурад. Пас тобутро дар бутхона бурда зери бутон карданд, ҳама бутон сарнагун афтоданд. Чун очиз гаштанд, бар гардуне ниҳоданд ва ду гов бар он гардун баста, аз вилоятӣ худ берун карданд. Фариштагон биёманданд ва говро меронданд, к а қ а в л и ҳ и т а ʼ о л о: Таҳми-луху-л-малоикату.^а

Яъне: бардоранд он Сакинаро фариштагон.

ЗИҚРИ ПОДШОҲ ШУДАНИ ТОЛУТ

Бани Исроил пеши Ишмуйил гирд омаданду гуфтанд, ки дуо кун, то Худои таъоло моро малике диҳад, ки ба душманон ҷанг кунем, к а қ а в л и ҳ и т а ʼ о л о: А лам тара ило-л-малаи мин Бани Исроила мин баъди Мӯсо из қолу ли набийи-л-лаҳу-му-бъас лано маликан нуқотил фй сабилиллоҳи.^б

Яъне: оё надидӣ ту сардорон аз Бани Исроил аз паси Мӯсо (а), ҳар гоҳ ки гуфтанд пайғамбари худро: муқаррар кун ба-

^а Қуръон: 2, 248.

^б Қуръон: 2, 246.

рои мо подшоҳ, то чиҳод кунем дар роҳи Худо. Ҷавоб дод, к а қ а в л и ҳ и т а ʼ о л о: Қола ҳал ʼ асайтум ин кутиба ʼ алайку-му-л-китолу алло тукотилу.^а

Яъне гуфт: оё қарибтаред, агар навишта шавад бар шумо чиҳод, ки наменҷангед шумо. Илтимос карданд, ки, исён накунем, ҳар чи фармон бошад, ҳамон кунем, к а қ а в л и ҳ и т а ʼ о л о: Қолу ва мо лано алло нуқотила фи сабилиллоҳи ва қад ухрично мин диёрино ва абноино.^б

Яъне гуфтанд, ки чист моро ин ки чиҳод накунем дар роҳи Худо. Ҳолӣ ки берун карда шудаем аз хонаи худҳо ва писарони худҳо. Чун Толут ном шахсе дар ин қавм ғалабонии сутурон мекард, рӯзе як сутур гум карда буд. Ва худованди сутур Толутро ранҷонида мегуфт, ки баҳои сутури ман деҳ. Ӯро чунин сарвате набуд, ки адо кунад. Ночор очиз гашта пеши пайғамбар рафт, то аз молики сутур шафиъ гардад. Пайғамбар (а) гуфт: «Чӣ ном дорӣ?» Гуфт: «Толут». Пайғамбар дар вай назару тааммул мекард, ки Ҷабраил (а) шох аз дарахти Биҳишт оварда, гуфта буд, ки ҳар ки дар Бани Исроил ба андозаи он чӯб бошад, малики Бани Исроил гардад ва номи ӯ Толут хоҳад буд. Он шохро бароварда баробари қади Толут-кард. Чун мувофақат афтод, бани Исроилро бихонду гуфт: к а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Инналлоҳа қад баъаса лакум Толута маликан.^в

Яъне: ҳароина Худои Таъоло Толутро малики шумо гардонид. Ҷавоб доданд, к а қ а в л и ҳ и т а ʼ о л о: Анно якуну лаҳул-мулку ʼ алайно ва наҳну аҳаққу би-л-мулки минҳу ва лам юъта саъатан мина-л-моли.^г

Яъне: чӣ гуна шавад ӯро подшоҳӣ бар моён, ҳолӣ, ки мо аз ӯ ҳақдортарем бо подшоҳӣ ва дода нашуд ӯро кушоиш аз мол, ки як сутур гум карда, баҳои он сутур наметавон дод. Ӯ лонки подшоҳӣ чӣ гуна бошад? Ишмуйил гуфт — к а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Инналлоҳа-стафоҳу ʼ алайкум ва зодаҳу бастанатан фй-л-ъилми ва-л-ҷисми.^д

Яъне: ба таҳқиқ, ки баргузида ӯро Худои таъоло бар шумо ва зиёда кард ӯро кушодагӣ дар илму бадан. Бани Исроил ӯро ҳақир дониста, илтифоте накарданд. Гуфтанд: «Ё расулаллоҳ, нишони маликии ӯ чист, то мо мутеъи ӯ бошем?» Ишмуйил гуфт: «Нишони маликӣ он аст, танҳо рафта тобути Сакина оварда ба шумо наояд». Қ а в л у ҳ у т а ʼ о л о: Қола лаҳум набиюҳум инна оята мулкиҳи ан яътиякуму-т-тобуту фиҳи Сакинатум мир-раббикум.^е

Яъне: гуфт мар эшонро пайғамбари эшон: ҳаройина нишони

^а Қуръон: 2, 246.

^б Қуръон: 2, 246.

^в Қуръон: 2, 247.

^г Қуръон: 2, 247.

^д Қуръон: 2, 247.

^е Қуръон: 2, 248.

подшоҳин ӯ он аст, ки биёрад ба шумо тобут, дар он таски аз Парвардигори шумо. Пас Ишмуйил (а) рӯй ба Толут ка гуфт: «Маро якин аст, ки малики Бани Исроил ту хоҳӣ буд сахро рав, бошад, ки тобути Сакина биёварӣ!» Толут рӯй сахро ниҳода мерафт, ногоҳ ду гов дид, ки гардун мекашид ва тобути Сакина бар он баста буд, аммо ҳеч кас бар гард нест. Пас Толут бар он гардун нишаста, тобутро пеши Бани Исроил овард.

Ва баъзе гӯянд, ки ба вақти шаб ба фармони Худои таъоло фариштагон тобути Сокинаро ба дари хонааш оварда дода банданд. Ба ҳар ҳол чун ҳама қавм дида, мутаҳаййир гашта Толутро малики худ гониданд, ҳама мутеъи ӯ шуданд. Толут гуфт: «Ман шукри Худои таъоло ба ҷо оварда азми ғазо кардам». Бани Исроил гуфтанд: «Мо низ ба хидмати ту биёем». Он гоҳ Ишмуйил (а) зарра ба Толут доду гуфт: «Ҳар киро, ки бар вучуди ӯ ин зарра рост ояд, Ҷолут ба дасти ӯ кушта хоҳад шуд».

ЗИКРИ ҚОРЗОР ҚАРДАНИ ТОЛУТ БО ПОДШОХ ҶОЛУТ ВА ҚУШТА ШУДАНИ ҶОЛУТ БА ДАСТИ ДОВУД АЛАЙҲИССАЛОМ

Чун Толут аз Ишмуйил *алайҳиссалом* руҳсат шуда маъа го зиён, ки яксаду ҳаштод ҳазор буданд, ба ғазо равон шуд, пинҳон ин хабарро ба Ҷолут расониданд. Ӯ низ бо лашкар мустаъидди ҳарб гардид. Рӯзе Бани Исроил ҳасби дастур кӯч карда мерафтанд, дар он Толут гуфт — қ а в л у х у т а ʼ о л о: **Инналлоҳа мубталикум би нахарин фа ман шармба минҳу фа лайса миннӣ... илло мани-ғтарафа ғурфатан би ядиҳи.**^а

Ба таҳқиқ ки озмоишда аст Худои таъоло шуморо ба як наҳр. Пас ҳар кӣ бинӯшад аз он, аз мо нест ва ҳар кӣ нахӯрд онро, пас ба таҳқиқ, ки ӯ аз мост. Магар ҳар кӣ муште об бардорад аз дасти худ. Чун баъди қатъи биёбон дар миёни Фаластин расиданд, наҳре ёфтанд, ки обаш бағоятӣ сафо ба оби зиндагонӣ баробарӣ кардӣ. Ва Бани Исроил ба оташи таъаттуш дарсӯхта буданд, бо вучуди мамониъат бинӯшиданд, магар андаке нахӯрданд. қ а қ а в л и ҳ и т а ʼ о л о: **Фа шарību минҳу илло қалилан минҳум.**^б

Яъне: пас ҳама қавм об нӯшиданд, магар қадре. Он касоне ки фармон набурданд ва об зиёда хӯрданд, ташнатар гашта ҳарчанд ки об хӯрдандӣ, ташнагӣ ғолиб шудӣ. Ночор эшонро видоъ кард. Ва баъзе гӯянд, ки забонҳои эшон баромаду шикамҳо омосид, ҳатто ки бимурданд. Ва онон ки ҳасбалҳукм як

^а Куръон: 2, 249.

^б Куръон: 2, 249.

Датра об бардошта хурда буданд, сер шуданд ва минчумла чадор хазор кас ҳамроҳи Толут бимонданд. Баъзе аз он гуфтанд, ки ё Толут, моро қуввате намонда, ки бо Ҷолут баробарӣ кунем, зеро ки мо қалилем ва эшон бисёр. Ва баъзе аз он гуфтанд: «Агарчи мо андак, Худои таъоло нусрат хоҳад кард — **К а в л и х и т аъ о л о : Ф а л а м м о ч о в а з а х у ҳ у в а в а л - л а з и н а о м а н у маъаху қолу ло тоқата лано-л-явма би Ҷолута ва чунудиҳи қола-л-лазина язунинуна аннаҳум мулоку-ллоҳи кам мин фиатин қалилатин ғалабат фиатан касиратан би изиллоҳи валлоҳу маъа-с-собирин.**»^а

Яъне: ҳар гоҳ убури кард Толут ва онон ки имон оварда буданд, ба ӯ гуфтанд: «Тоқат намедорем имрӯз бо Ҷолут ва лашкари ӯ». Ва гуфтанд онон ки медонистанд, ки эшон мулоқоткунандаанд бо Худои таъоло: «Бисёр шудааст, ки ҷамоъати қалил ғолиб омадаанд бар ҷамоъати касир ба ҳукми Худои таъоло ва Худо бо сабркунандагон аст». Пас аз он ҷаҳор хазор тан ва сесаду сздаҳ тан бимонданд. Чун муқобил шуданд, Толут-ту чунудаҳ гуфтанд: — **к а в л у х у т аъ о л о : Р а б б а н о а ф р и қъалайно сабран ва саббит ақдомано ва-нсурно ъала-л-қавми-лкофирин.**»^б

Яъне: эй парвардигори мо, бияндоз бар мо сабр ва қадами моро собит дор ва нусрат деҳ моро бар қавми кофирон. Ҷолут чун бингарид, аҷаб омад аз далерии эшон ва низ наангаҳ омад, ки бо сад хазор марди ҷаррор бо сесаду сздаҳ мард ҳарб кунанд. Ночор ба сӯи Толут пайғом фиристод, ки сипоҳ, ки ту дорӣ, аз он қабил нестанд, ки ба муқобили мо дароянд. Бехтар он аст, ки аз ин иродаи ботил бигзарӣ ва сар ба тоъати фармони ман ниҳӣ ва илло барра нашав ва корзор бинамо.

Толут ба сипоҳи худ фармуд, ки кадом аст, ки пеши Ҷолут равад ва доди шучоъат дода, ба фатҳ дамсоз гардад. Ва ба Ҷолут ҷавоб фиристод, ки ман аз баҳри Худо корзор менамоям. Худои ман, ки қавӣ ва азиз аст, маро ғолиб бар ту хоҳад кард ва пиндор, ки сипоҳи ман қалиланд ва ҳашоми ту касир. Пас ногоҳ марде азим, ба ҳайбату шукӯҳ аз лашкари Ҷолут бо сипоҳи тамом бар аспе рахшдор нишаста ва амуде ва теге дар даст гирифта баромаду бо овози баланд гуфт, ки манам Ҷолут, аз Бани Исроил касе ҳаст, ки бо ман муборазат кунанд. Толут нигоҳ қавми Бани Исроил карду гуфт: «Аз миёни шумо кист, ки бо вай ҷанг кунанду бидушад, то ним аз подшоҳӣ ӯро бидихам ва духтари боҷамол дорам, зани ӯ гардонам. Ҳеч кас ҷавоб наодод. Толут дармонд, ки Ҷолути лаъин ҳамла мебурд ва аз Бани Исроил касе дар муқобалаи ӯ намешуд. Хост, ки хештанро бар он лаъин занад.

^а Қуръон: 2, 249.

^б Қуръон: 2, 250.

Ногоҳ аз чарогоҳ марди қавӣ кулоҳе бар сар ниҳода ва пӯшида ва чӯбе дар даст гирифта пеши Толут омада, сар карду-гуфт, ки ё Толут ман ба Ҷолут ҳарб кунам. Гуфт: «Кадом қавм ҳастӣ?» Гуфт: «Аз Бани Исроил». Пас номаш پرسид. Гуфт: номи ман Довуд (а) аст ва низ ду бародар дар лашкар дорам. Он гаҳ Толут пурсид, ки ту гоҳ ҳарбе кардаи? Гуфт: «Аксар бо сибӯ ҳарб кардаам» Бародарони Довуд гуфтанд, ки ин нодон он чӣ мегӯяд, аз нодонӣ аст, ки гоҳи ҳарб кардаи. Ва Ҷолути палид ҳарбҳо бисёр карда ва ҷангҳо дидаам, аммо ӯ чӣ гуна ҳарб тавон кард. То аз силоҳхона зирех, ки Исроил муйил (а) дода буд (ва баъзе гӯянд, ки Толут дар хоб дида буд, ки ҳар киро зирехи ӯ мувофиқ ояд, Ҷолут ба дасти ӯ қувват та хоҳад шуд) ба ҳар ҳол берун оварданд ва ҷумла лашкари дарпӯшиданд, бар тани ҳеч кас рост нашуд. Чун Довуд (а) пурсид, бар тани ӯ рост омад. Толут гуфт: «Ё Довуд (а), ба чаро бирав, ки Ҷолут ба дасти ту ҳалок хоҳад шуд. Пас Толут аҳди муваккал карда, Довуд (а) зирех пӯшида, дар масофи Ҷолут рафт. Ва сангеро, ки ба вақти омадан ба лашкаргоҳи Толут барасад, сухан омада гуфта буд, ки моро бигир, ба кори ту хоҳем омад. Ман аз он сангам ки бар қавми Лут борида будам, дар даст гирифта рӯ ба ҷанг ниҳод.

Ҷолут гуфт: «Ё Бани Исроил, ба ҷанг омодаӣ?» Гуфт: «Оре». Гуфт: «Бо ман аз кадом силоҳ ҷанг хоҳӣ кард?» Гуфт: «Бо ин санг». Ҷолут гуфт: «Ба подшоҳон ҷанг аз санг набояд». Довуд (а) гуфт: «Ту сағӣ ва сағонро ба ҷуз санг чӣ бояд?» Ҷолут гуфт: «Дареғам ояд, ки туро бикушам, зеро ки ҷавони заъифӣ». Довуд (а) гуфт, ки қувват аз Худои таъоло қавӣ дорам, ки маро бидод. Ин гуфту сангро бар вай андохт.

Ба қавле дигар гуфтанд, ки дар фалохан санг ниҳода гирди сари муборак гардонида бияндохт, то бар синаи Ҷолут расида ва ба ҷаҳаннамобод восил карда, ду пора гашта — як пора ба лашкари маймана афтод, ҳамаро бикушт ва пора бар қалби лашкар афтод ва ҳама ба якдигар дар ҳам шуда, баъзе кушта шуданд ва баъзе бигрехтанд. Қ а в л у ҳ у т а ё л о : Фаҳазамухум би изн-иллоҳи ва қатала Довуду Ҷолуга^а.

Яъне: пас шикаст доданд Бани Исроил эшонро ба ҳукми Худои таъоло ва қатл кард Довуд (а) Ҷолутро.

Алҳосил, чун Бани Исроил ин ҳол бидиданд, мутаҳаййир шуданд ва таъачҷуб мекарданд. Толут гуфт: «Ё Довуд қуввати тамом дорӣ, ки танҳо Ҷолутро бо қавм ҳалок кардӣ». Довуд (а) гуфт: «Ҳама қувват аз Худои таъоло аст. Ба ҳукми аззау ҷалла ҳалок шуданд. Агар нусрат аз Худои таъоло набудӣ ман эшонро ҳалок кардан натавонистаме. Ҷолутро Худои таъоло кушт».

^а Куръон: 2, 251.

ЗИКРИ ҚАСД ҚАРДАНИ ТОЛУТ ДОВУД АЛАЙҲИССАЛОМО

Чун Толут аз чанги Ҷолут нусрат ёфта бозгашт, Бани Исроил гуфтанд: «Он чи ваъда кардай, вафо кун ва нимаи подшоҳӣ ба Довуд (а) дода, духтари худ ба зании ӯ дех». Толут гуфт, ки духтари ман боҷамол аст ва Довуд асфар аст, яъне кабудчашм аст. Вай тамоми айб дорад, чӣ гуна ба вай диҳам. Довуд гуфт: «Ҳеҷ намехоҳам». Ва баъзе бар онанд, ки духтар ва подшоҳӣ ба ӯ дода, аммо чун дид, ки ҳама халк ба ӯ мувофақати бисёр доранд, битарсид, ки мабодо ба иттифоқи якдигар маро бикӯшанд ва мусаллам подшоҳии ӯ гирад. Бинобар азми куштаниш кард. Пас Довуд (а) савмаъа сохта рӯй бар ибодат оварда ва Худои аззаву ҷалло мепарастид. Ва обидону уламо рӯй ба-д-ӯ ниҳоданд, то ҳафтод кас обид пешӣ вай чамъ шуданд ва ибодат мекарданд. Бани Исроил ба Толут гуфтанд: «Чандин обид бар Довуд чамъ омадаанд, мабодо нусрати ни кунанд, то давлати ту намонаду ҳалок шавӣ».

Толут бо лашкари худ қарибии кӯҳе рафт, ки Довуд (а) бар он кӯҳ савмаъа сохта буд ва гирд ба гирд фуру гирифт, то Довуд (а)-ро бо обидон бикӯшад. Чун Толут шамшер баркашида хост, то дар савмаъа рафта ҳамаи эшонро ҳалок кунад, хоб бар лашкар ғалаба кард, то ҳама дар хоб шуданд. Довуд (а) аз савмаъа баромада, ба лашкароҳи Толут расиду шамшери бараҳнаи Толутро баргирифта бар санг зада дуним карда бар шиками Толут ниҳоду шамъҳоро бикӯшт ва бар коғаз навишт, ки эй Толут, аз ин шамшер, ки бар санг задам агар ба шиками ту задам ба фарёди ту кӣ расидӣ? Бархезу баргард ва қасди обидон макун, ки зиёни ту дар Дунё ва Охират аст.

Чун рӯз шуд Толут он шамшеру коғазу санг шигофта дида тарсида бархост ва боз гашта рӯй ба Байтулмуқаддас ниҳод. Довуд (а) боз дар савмаъаи худ рафт ва бо обидон дар ибодат машғул шуд.

Пас бори дигар Толут сипоҳро фиристод, ки биравед ва обидонро бикӯшад. Лашкараш шабхун карда обидонро куштанд, ҷалло Довуд (а) ки он шаб иттифоко аз савмаъа берун буд. Ва Толут хабар ёфт, ки обидон кушта шудаанд ва Довуд (а) зиндааст. Аз куштани обидон пушаймон гашт, ки мақсуди вай ба куштан Довуд (а) буд. Баъд аз он Толут битарсид ва фармуд, ки Довудро талаб кунед ва пешӣ ман оред то узри он бихоҳам ва духтарро ба вай бидҳам. Расулон ба талаби Довуд рафтанд, наёфтанд. Баъд аз талоши бисёр Довуд (а)-ро ёфта хабар карданд, ки Толут талаб мекунад, ки узр хоста некуӣ намояд. Довуд (а) гуфт, ки гуноҳе накардааст, зеро ки чандин

обидонро ноҳаққ кушта ва хуни мусалмонон рехта ва касе
ҷони ман дошта. То **ӯ** ба ғазо наравад ва ивази ҳар обиде
фире накушад, ман пеши **ӯ** наравам. Расулон бозгашта не
Толут рафта пайғоми Довуд (а) бигуфтанд.

Толут бар кирдори хеш пушаймон буд, аз фармони Дов
(а) ба ғазо рафт. Чун дар сафи ҷанг биностод, тире дар син
Толут расид, ки аз пушт гузашт. Дарҳол ҷон доду лашка
ба ҳазимат бигрехтанд. Довуд (а) аз куҳ хабар ёфта фу
омад ва бар ҷои Толут нишаста, духтарашро зани худ кард
аз баракати сабре, ки кард, пайғамбарӣ ва подшоҳӣ ёфт. Қ
луху таъоло: **Отохуллоху-л-мулка ва-л-ҳикмата.**

Яъне: дод **ӯ**ро Худои таъоло мулку хикмат, яъне пайғам
барӣ.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ДОВУД АЛАЙҲИССАЛОТУ ВАССАЛОМ

Чун Довуд *алайҳиссалом* ба тахти шоҳӣ бинишаст, Худо
таъоло баъд аз чиҳил сол **ӯ**ро пайғамбарӣ дод. Чунон қувват
бахшид, ки ҳеч малики кофир ба **ӯ** муқобала натавонистанд
кард, ка к а в л и х и таъоло: **Вазкур ҷабдано Довуда зо-**
айди иннаҳу аввобун^а.

Яъне: ёд кун бандаи мо, ки Довуд (а) аст, соҳиби қувва
ҳароина **ӯ** тасбиҳқунанда аст. Ва ҷои дигар фармуд — к а в л у
х у таъоло: **Шададно мулкаҳу^б.**

Яъне: саҳт кардем мо подшоҳӣ **ӯ**ро ва низ **ӯ**ро халифаи хеш
хондааст — к а к а в л и х и таъоло: **Е Довуду инно ҷаъално**
ка халифатан фй-л-арзи фа-ҳкум байна-н-носи би-л-ҳакки^в.

Яъне: эй Довуд (а), ҳароина ман гардондам туро халифа
дар замин. Пас ҳукм кун дар миёни халқ, бо ҳақ. Ва Худои
таъоло **ӯ**ро ҳикмату илм ва ҳукмронӣ низ биёмӯхт. **Қ а к а в**
л и х и таъоло: Ва отайноху-л-ҳикмата ва фасла-л-хитоби^г.

Яъне: додем **ӯ**ро ҳикмату адолат. Ва Ҳаққ таъоло **ӯ**ро чу
нон хуш овозе дода буд, ки Тавротро ба алҳон хондӣ, оби ра
вон биистодӣ ва вухушу туюр чамъ шуда, овозаш истимоъ кар
дандӣ, барги сабзи дарахтон зард гаштӣ ва куҳҳо дар раъш
омадандӣ ва бо **ӯ** тасбиҳ гуфтандӣ — к а к а в л и х и таъоло
Е ҷиболу аввибӣ маъаҳу ва-т-тайра^д.

Яъне: эй куҳҳо, тасбиҳ кунед ба **ӯ** ва эй ҷонварон, шумо ни
тасбиҳ кунед. Аз хушовозии **ӯ** куҳ дар ҷунбиш омадӣ ва тамо
ми ҷонвар беҳуш гаштӣ. Худои таъоло китоби Забур **ӯ**ро ба

^а Куръон: 2, 251.
^б Куръон: 38, 17.
^в Куръон: 38, 20.

^г Куръон: 38, 26.
^д Куръон: 38, 20.
^е Куръон: 34, 10.

илхом каромат фармуд. Ончунон илхом, ки на аз Ҷабраил (а) ва на Микоил (а) буд.

Оварданд, ки дар китоби Забур нӯҳ амр буд ва нӯҳ наҳи ва нӯҳ ваъд ва нӯҳ ваъид фақат тариқи ибодат. Ва чун Довуд (а) Забур хондандӣ, халқ агар намурдандӣ, мадхуш гаштандӣ ва аз ҷиҳил фарсанг то ҷиҳил фарсанг овози хонданаш мерафтӣ ва кофирон шунида, дарҳол ҷон бидодандӣ. Ва дигар муъҷизан Довуд (а) он буд, ки Худои таъоло дар ангуштҳои вай ҳиркате пайдо карда буд, ки оҳан нарм шудӣ — к а к а в л и ҳ и таъоло: **Ва аланно лаху-л-ҳадида.**^а

Яъне: нарм гардонидем барои ӯ оҳан, дар дасти вай мисли мум будӣ ва ҳар рӯзе бе оташ зиреҳе месохт. **К а в л у ҳ у т аъоло: Ва ыалламноху санъата лабусил-лакум ли тухсинакум мин баъсикум.**^б

Яъне: омӯзонидем ӯро сохтани либосӣ барои шумо, ҳарона мазбутӣ аст шуморо аз хавфи корзори шумо.

Алҳосил тайёр намуда ҷаҳорсад дирам фурухтӣ ва дувист аз он ба дарवेशон додӣ ва сад бар ақориб сарф кардӣ ва сад дирам қавми ибодати хеш намудӣ. Ва умри хеш ба се қисмат мунқасим карда буд: як рӯз ибодат кардӣ ва як рӯз доди халқ додӣ ва як рӯз ба шуғли хеш машғул будӣ.

ЗИКРИ ИБТИЛО ШУДАНИ ҲАЗРАТИ ДОВУД АЛАЙҲИССАЛОМ

Сабаби ибтило он буд, ки рӯзе китобҳо хондӣ, дар он фасл Иброҳим ва Исҳоқ ва Яъқуб алайҳимуссалом ба мутолаъа ёфта гуфт: «Эшонро чи тоъат буд, ки чандон манзалат ёфтанд?» Нидо омад, ки эшонро ба бало мубтало кардам, эшон сабр карданд, то ба-д-он манзалат расиданд. Довуд гуфт: «Худовандо маро низ ба бало мубтало кун, то ин фазилатҳо биёбам».

Ва баъзе гуфтаанд, ки сабаб ин аст, ки чун мамлакати Толут ёфта, малики Исроил гашт, гуфт: Ба Худо, ки миёни эшон адл кунам, магар «иншоаллоҳ» нагуфт. Дигар гуфтаанд, ки эътимод бар Толут карда дуъо мекард, ки Худовандо, бар гуноҳгорон раҳмат макун ва худро аз гуноҳ барӣ медонист. Ва дар сабаби ибтило сухан бисёр аст. Филҷумла Ҷабраил (а) омаду гуфт: «Худои таъоло туро офият дода буд. Чун ба хошиш бало хостӣ, омода бош!»

Ва гуфтаанд, ки рӯзе Довуд (а) дар хона нишаста буд, мурге хубсурат аз равзан фуру парид. Фарзандон гуфтанд: «Ё падар, ин мурғро аз баҳри мо бигир». Чун Довуд (а) нигоҳ кард, мурғи некӯ ва ба ҷамол дид, ки дар ҳар паре рангҳои гуногун дошт, қасди гирифтани вай кард. Мурғ бар бом парид, ӯ дар

^а Қуръон: 34, 10.

^б Қуръон: 21, 80.

паи мурғ ба бом рафт. Мурғ дар боғе парид, ӯ низ дар пеш-
сида пурсид, ки ин боғ аз они кист? Гуфтанд, ки Батшоъ
зане аст ва ин боғ аз они ӯст. Пас Довуд (а) дар боғ нигари-
Гуянд, ки Батшоъро барахна дар об дид, ки ғул мекард.
Довуд (а) бар вай моил шуд, валлоху аълам. Батшоъ дарёс
ки чашми Довуд (а) дар вай афтод, тани хешро печида мост
тару ошиқ гашт. Довуд (а) аз бом фуру рафт, пурсид, ки
мурғ аз кист? Гуфтанд: «Аз Батшоъ аст». Гуфт: «Батшоъ ша-
хар дорад?» Авриё ном шахсе ӯро дар ақди никоҳи худ овард
аст. Аммо ханӯз ба хонаи ӯ нарафтааст, дар ин наздикӣ хоҳа
рафт. Пас Довуд (а) ӯро бихонду гуфт: Туро имсол ба ғаз
бояд рафт ва инъоми бисёр кард, то Авриё розӣ шуд ва тара-
фи Рум ба ғазо рафт, ки душвортари мавзӣҳо буд, зеро ки
хар ки ба ҷониби Рум рафтӣ, ҳаргиз наёмадӣ.

Пас Авриё дар он ҷо фатҳи бисёр кард ва қалъаҳо бикшод
то ба ҷое расид, ки он ҷоро Нотиқа хондандӣ. Аз он ҷо марде
берун омада, мубориз талаб кард, Авриёро бикушт. Дарҳол да-
раҷаи шаҳодат ёфт. Пас лашкари Авриё ҷанг карда, эшонро
ҳалок карданд ва бо ғанимати бисёр пеши Довуд (а) расидан-
ду ҳоли Авриё гуфтанд. Довуд (а) таъзияти Авриё то як сол
дошт.

Минбаъд хоҳиши Батшоъ карда Батшоъро ба ҳиболан ни-
коҳи худ овард. Довуд *алайҳиссалом* наваду нӯҳ зан дошт,
Ҷун Батшоъ расид, сади тамом гашту аз вай фарзанде тавал-
луд шуд. Номи ӯ Сулаймон (а) карданд. Рӯзе Довуд (а) дар
миҳроб нишаста дуъо мекард, ногоҳ девори миҳроб бишигофт
ва ду шахс падид омаданд — к а к а в л и х и т а ʼ о л о : Ва ҳа-
атока набау-л-хасми из тасаввару-л-миҳроба. Из даҳалу ʼала
Довуда фа фазиъа минҳум қолу ло таҳаф хасмони бағо баъзу-
но ʼало баъзин фа-ҳкум байъано би-л-ҳаққи ва ло туштит ваҳ-
дино ило савои-с сирот^а.

Яъне: ва оё омадааст туро хабари хархашакунандагон ҳар
гоҳ, ки аз болои девор фуруд омаданд дар ибодатхона, ҳар гоҳ,
ки дохил шуданд бар Довуд (а), пас битарсид аз эшон. Гуф-
танд: «Матарс, мо хархашакунандагонем, ки зиёдатӣ кардааст
баъзеи мо бар баъзе. Пас ҳукм кун дар миёни мо ба ҳаққ ва
зиёдатӣ макуну ҳидоят кун моро сӯи роҳи рост». Довуд (а)
гуфт: «Аҳволи худҳо бигӯед». Рофеъ гуфт — к а к а в л и х и
т а ʼ о л о : Инна ҳаза ахӣ лаҳу тисъун ва тисъуна наъҷатан ва
лия наъҷатун воҳидатун фа қола акфилниҳо ва ʼаззанӣ фи-л-
хитоби.^б

Яъне: ин бародари ман аст ва ӯро наваду нӯҳ дунба ва ма-
ро як дунба. Пас гуфт: «Он бародар, ки ҳаволаи мо кун дун-

^а Куръон: 38, 21—22.

^б Куръон: 38, 23.

Баи худро ва ғолиб мешавад бо ман ба сухан». Довуд (а) аз дигар пурсид, ки ӯ рост мегӯяд? Гуфт: «Оре, гуфтаам» Довуд (а) гуфт; ки зулмкарда ва ҳайфу ситам аст — қақавлиҳи таъоло: Қола лақад заламака би суоли наъчатика ило нийочий.^а

Яъне: гуфт, ки зулм кард ӯ бар ту ба саволи дунбаи ту сӯи дунбахои худ. Хасмони якдигар табассум карданду гуфтанд: «Занони ту наваду нӯҳ буданд ва Авриё зане дошт. Аз вай ситида сади тамом кардӣ». Ин бигуфтанду нопадид гаштанд. Довуд (а) битарсид ва донист озмоиш аст — қақавлиҳи таъоло: **Ва занна Довуду аннамо фатанноху.**^б

Яъне: гумон бурд Довуд (а), ки чизе озмоиш намудем ӯро, Пас зор-зор бигристу сар ба сачда ниҳод ва тавба кард. Аз бими Худои таъоло бинолид. На таъом хӯрдӣ ва на об. Чун сар аз сачда бардошт, гиёҳ дид руста, ки аз болои сар гузашта. Охе бикард, гиёҳҳо аз тафи он хушк шуданд ва об аз чашм мерафт, чунон ки ҳар ду кафи даст пур аз оби чашму мегуфт: Аллоҳумма арҳамий варҳам ъало дамъй.

Эй Худои таъоло, раҳмат кун бар ман ва бар ашки ман. Қақавлиҳи таъоло: **Фастағфара раббаху ва харра рокиъан ва аноба. Фа ғафарно лаҳу золика.**^в

Пас талаби омурзиш кард Парвардигори худро ва бияфтод очизикунон ва бозгашт ба Худо. Пас афв кардем ӯро ба сабаби ин тавба.

Дарҳол Чабраил *алайҳиссалом* омада гуфт: «Ба сари гӯри Авриё рафта аз вай маъофӣ бихоҳ!» Пас бар сари турбати Авриё рафта овоз кард. Авриё ҷавоб дод: «Лаббайка». Гуфт: «Кистӣ, ки маро аз хоб бедор гардонидӣ?» Гуфт: «Манам, Довуд» Авриё гуфт: «Ё Расулаллоҳ, чӣ кор дорӣ?» Гуфт: «Маъофӣ мехоҳам». Авриё гуфт: «Ту маро дар Биҳишт ҷой кардӣ, яъне дар ҷиҳод фиристодӣ, то шаҳид шудам, бинобар ин бихил кардам». Довуд *алайҳиссалом* шод гашт. Аз он ҷо боз шуд.

Чабраил *алайҳиссалом* бозомаду гуфт: «Ё Довуд (а), Худо туро салом мерасонад ва мегӯяд: он чи кардӣ, муфассалан ба Авриё бигӯ, то аз ту хушнуд шавад ё на». Боз Авриёро овоз дод ва аҳволи худу занаш бозгуфта, маъофӣ хост. Авриё ҷавоб надод. Довуд (а) боз зорӣ кард ва мегирист. Авриё овоз дод, ки ё Довуд *алайҳиссалом*, зорӣ макун, ки ту он чи бо ман кардай, бихил нахоҳам кард. Довуд *алайҳиссалом* боз гирияу зорӣ ва навҳа намуд. Нидо омад, ки навҳа макун, бихил кардам. Гуфт: «Хасм розӣ нест». Боз нидо омад, ки рӯзи Қиёмат қасре аз ёкути сурх бино созам ва Авриёро бар он ошиқ гардонам ва

^а Куръон: 38, 24.

^б Куръон: 38, 24.

^в Куръон: 38, 24—25.

гӯям, ки ин ба он кас диҳам, ки хасмро бихил кунад. Ва янд, ки Худои таъоло он қасро ҳамон дам ба Авриё намуд, овоз дод, ки ӯ Довуд, туро бихил кардам.

Пас Довуд *алайҳиссалом* бозгашта ба куҳи Тур рафту суруд омад. Бани Исроил бар ӯ чамъ шуда гуфтанд: «Е Расулаи лоҳ, туро чӣ расида буд, ки то чихил сол таъому об нахӯрдӣ ва зорӣ мекардӣ?» Гуфт: «Чун Худои таъоло маро халифаи ҳеҷ гардонид, фармуда буд, ки дар ҳавои нафс марав. Ман пеш карда, дар пай ҳавои нафс рафтам. Аз ин сабаб ба бало мубтало шудам. Ва ба ривоят аз Ваҳб ибни Мунаббих *разияллоҳу анҳу* омадааст, ки Довуд *салотуллоҳи алайҳи* аз пай хатият сӯсол мегирист ва дар сачда навҳа мекард ва ҳафт палос дар зер афғандӣ ва чаҳор ҳазор обдон дар хидмати ӯ будандӣ. Чунон бигристандӣ ки палос дар зери эшон тар шудӣ ва Сулаймон (а) биёмадӣ, рӯи падар ба чома пок кардӣ.

Имом Хасани Басри *разияллоҳу анҳу* гӯяд: «Довуд *алайҳиссалом* баъд аз гуноҳ ба забони хушк намаки хокистар рехтӣ ва ба оби чашм тар карда бихӯрдӣ ва гуфтӣ, ки хӯроки соҳаб-тақсир ҳамчунин бошад. То ҳафтод сол бар ин баромад. Рӯзе ба Байтулмуқаддас рафт ва рӯ ба хок ниҳода мегирист. Дар ҳол Чабраил *алайҳиссалом* биёмаду мужда доду гуфт — қавлиҳи таъоло: **Фа гафарно лаҳу золиқа ва инна лаҳу ындинано лазуло ва ҳусна маоб^а.**

Яъне: бахшидем ӯро барои он ки тавба намуд ва зорӣ мекард, хароина барои ӯ назди мо мартабаи қурбат аст. Пас Довуд *алайҳиссалом* дар Байтулмуқаддас бар минбар шуда, шукри Худои таъоло гуфт ва Забур мехонд. Дар миёни ғалабаи шавқ гуфт: «Е рабб, тавбаи ман қабул кардӣ?» Аз осмон нидо мешунид, ки қабул кардам. Гуфт: «Малико, метарсам, ки хато худ фаремӯш кунам. Бар аъзои ман нишоне бикун, то хато фаромӯш накунам». Худои таъоло нишони гуноҳ бар кафи дасти рост кард, то пайваста дар он нигаристӣ ва гуноҳи худ фаромӯш накардӣ ва истиғфор карда, бар минбар хутба хондӣ ва он дасти муборакро ба халқ намудӣ ва эшон бидидандӣ ва мегиристандӣ. Чун тавбаи вай пазируфт, боз ба ҳукмронӣ би-нишаст.

Рӯзе ду деҳкон ба хидмати Довуд (а) омаданд. Яке гуфт, ки гӯсфандони ин кас кишти мо хӯрдаанд, дар миёни мо ҳукм кун. Пас муътамадон фармуд, то қимати кишту қимати гӯсфандон муқаррар карданд. Баҳон зироят аз гӯсфандон зиёдат гашт. Пас гӯсфандхоро аз он кас ситонида ба худованди кишт дод. Худованди гӯсфандон гирёну нолон аз пеши Довуд *алайҳиссалом* берун рафт. Сулаймон *алайҳиссалом* ҳафтсола

^а Куръон: 38, 25.

буд, бар дари хона ништа, ўро гирён дида пурсид, ки чаро ме-
ноли? Гуфт: Довуди пайғамбар *алайҳиссалом* гўсфандон аз мян
ситонида ба молики кишт дод ва ҳама ахвол ба Сулаймон
алайҳиссалом бозгуфт. Сулаймон (а) бозгардонида гуфт: «Ха-
лифай Худоро бигў агар дар ин ҳукм мекутар тааммуле кунӣ
беhtar аз ин бошад». Он кас бозгашта ба хидмати Довуд
алайҳиссалом омад ва он чи Сулаймон *алайҳиссалом* гуфта
буд, гуфт. Довуд (а) фармуд: «Ин сухан туро кӣ омўхт?» Гуфт:
«Сулаймон (а)». Бифармуд, то Сулаймон *алайҳиссалом*ро би-
хонданд. Чун ба хидмати падар омад, салом кард. Пурсид, ки
Сулаймон, ин касро чаро бозгардонидӣ? Гуфт: Агар халифай
Худо дар ин кор тааммуле кунад, беhtar бошад». Пас Довуд
алайҳиссалом гуфт: «Ҳукми ин чи гуна бувад, ту бигў». Қ а в-
л у х у т а ғ о л о: Ва Довуда ва Сулаймона из яҳкумони фй-л-
харси из шафашат фйхи ғанаму-л-қавми ва кунно дихукмиҳим
шоҳидина ва фаҳхамноқо Сулаймона^а.

Яъне: Довуд Сулаймон (а)-ро хидоят дод, ҳар гоҳ, ки ҳукм
мекарданд ҳар ду дар кишт, вақте ки ғайсал ёфт дар он гўс-
фандони як қавм ва будем барои ҳукми эшон гувоҳ. Пас фаҳ-
монидем онро ба Сулаймон. Сулаймон (а) фармуд гўсфандо-
нро як фасл ба деҳқон супорад, то он чи аз онҳо нафъе ша-
вад, ба ивази кишти он бошад. Ва деҳқон то он замон кишти
зироятӣ худ тайёр кунад, гўсфандонро ба молик супорад, то
бар якдигар ҳайфу ситам воқеъ нагардад.

Баъд аз ин Довуд *алайҳиссалом* бе машварати Сулаймон
алайҳиссалом ҳеч ҳукм накардӣ, то рўзе дар ғайбати Сулай-
мон *алайҳиссалом* пиразане дар хидмати Довуд *алайҳиссалом*
рафту мегуфт: «Ё халифай Худо, зане пиру заъифам ва иёл
дорам. Чун анбоне аз орд бар сар дошта ба иёли хеш меовар-
дам, бод онро бирабуда дар замин андохт ва бирехт. Ҳама орд
баякбор бурда. Иёли ман маҳруму бекут мондаанд. Доди ман
аз бод биситон». Довуд (а) гуфт, ки ҳукми мо бар бод нест.
Пас анбоне орд ба пиразан дода видоъ кард: Пиразан дуъо
намуда бар сари худ ниҳода, роҳи хона гирифт.

Чун Сулаймон (а) ба дари хона истода буд, фармуд, ки ё
зан, ба хусумат омада ё ба ҳоҷат? Гуфт: «Ба хусумат омада-
ам». Гуфт: «Чи гуна аст?» Пиразан ҳоли хеш бозгуфт. Сулай-
мон (а) фармуд, ки боз ба хидмати халифай Худо раву бигў,
ки ман қасос меҳоҳам, на ато. Зан бозгашта ба хидмати Довуд
(а) омаду гуфт: «Ман қасос меҳоҳам, атое қабул намекунам».
Фармуд: «Ё зан, даҳ анбон орд аз мян бибар, аммо бодро чӣ
тур ҳукм кунам». Зан даҳ анбон орд ёфта, шод гашта роҳи
шуд. Боз Сулаймон *алайҳиссалом* назар карду гуфт: «Ё зан,

^а Куръон: 21, 78—79.

ту ба сабаби касос омада. Бозраву бигӯ, ки ато намехоҳад. Чун бозрафт, Довуд а) гуфт: «Туро кӣ бозмегардонад?» Гуфт: «Сулаймон (а)». Фармуд, то онро бихонданд. Чун ба хидмат падар расид, Довуд (а) гуфт: «Э писар, маро бар бод чӣ хуш аст?» Гуфт: Эй падар, агарчи ҳукм дар ин ҷо нест, валеки ба ҳукми Худо дуъо гӯй, комил аст, ҳарчи хоҳӣ дар вучуд оя тарки он фазл нест. Ва ман намехоҳам, ки ба рӯзи Қиёмат маъхуз бошӣ, ки боду пиразан дар Қиёмат рӯчӯъ шаванд. Пиразан гилаи адли ту намояд, дар он ҷо ҷавоб хоҳӣ дод.

Пас Довуд (а) дуъо хост ва Сулаймон (а) омин кард, Худон таъоло бодро ба сурати одаи фиристод. Пиразан даъвои орд кард. Бод гуфт, ки ё Расудаллох, ман он чи кардам, ба фармони Азза ва ҷалл кардам. Довуд (а) гуфт: «Чи гуна буд?» Гуфт, ки ба дарё сӯроҳӣ дар киштӣ буд ва дар он қавме буд. Ва он қавм бар киштӣ назар карданд, ки агар аз ин варта халосӣ ёбанд, ҳама мол исори дарвешон кунанд. Аз ин маъно фармон омада, то орд аз пиразан гирифта сӯроҳи киштӣ ба он орд масдуд кардам. Пас киштии он қавм аз ғарқ шудан халос ёфта, баъд аз чанд рӯз ба канораи дарё расид.

Довуд (а) хабар ёфт, ки киштии он қавм, ки ҳама мол назри дарвешон карда буданд, расид. Довуд касро фиристода он қавмро ба хидмати худ талаб намуд. Нимаи моли эшонро онҳо ба дарвешон дода ва нимае ба сн пиразан. Ва пурсид, ки Худон таъоло чанди мукофот дар Дунё ба ту дод. Пиразан гуфт: «Ҳеч намедонам, аммо рӯзе дарвеше ба дари хонаам омада гуфт, ки аз роҳи дур гурусна омадаам, кист, ки аз баҳри Худо маро таъом диҳад. Якто нон медоштам, ба ӯ додам, бихӯрду гуфт: «Ҳанӯз гуруснаам». Гуфтам: «Ё ҷавон, биншин, то ба осие рафта орд оварда, нон пухта ба ту диҳам. «Чун орд дар роҳ меовардам, ба-д-ин ҳол шуд. Чихати гуруснагии дарвеш мутафаккиру ғамнок шуда, пеши ту додхоҳ омадам». Пас Ҷабраил (а) омаду гуфт: «Ё Довуд (а), бигӯ: ин мол, ки ёфтӣ, мукофоти он якто нон буд, ки ба дарвеш додӣ ва дар рӯзи Қиёмат хафтод хоҳӣ ёфт».

Дигар нақл аст, ки Бани Исроил як рӯз ба хидмати Довуд (а) омада гуфтанд, ки моро аз подош бинамо, ки дар рӯзи Қиёмат хоҳад буд. Довуд (а) гуфт, ки фардо рӯзи ид аст, ба шумо бинамоям.

Овардаанд, ки дар миёни Бани Исроил раисе буд, молу неъмат дошт ва ӯро гове бағоят хубу ба лавн зард ва бо ёкут ороста ва шохҳо ба ҷавохир пироста ва аз ҷомаҳои зарбофт музайян гардонида буд. Ва аз Бани Исроил зане обида писари солахе дошт, ба сахро рафта савмаъа сохта, ҳар ду рӯ ба ибодат оварда буданд ва аз асоби Дунё чизе надоштанд, ма-

гар бар дари савмаъа чашмаи оби равон ва дарахти анор, чунон ки ҳар рӯз ду анор бор овардӣ. Яке модар ва яке писар хӯрдандӣ ва ба-д-он қаноъат карда, ҳафтад сол рӯи таъом надида буданд. Рӯзе писар гуфт: «Эй модар, дар бозори шаҳр неъмат бисёр аст, маро орзу мекунад». Модар гуфт: «Эй писар, ин ду анор, ки Худон таъоло бе ранҷу миҳнат медиҳад, кифоят аст. Шукри Худо ба ҷо оварда, қаноъат бояд кард, мабодо ки ин ҳам аз муҳол талабӣ, аз даст равад». Чун нигоҳ карданд он ду анор ҳам нопадид гашт. Модар гуфт: «Эй писар, Худон таъоло чизе, ки моро қаромат карда буд, чун носипосӣ қардем, бозғирифт».

Як рӯзу шаб гурусна буданд, ногоҳ гови мастур ба дари савмаъаи эшон бирасида, ба сухан омаду гуфт: «Маро бикӯшеду бихӯред, ки ман рӯзии ҳалоли шумоям». Модар гуфт: «Эй писар, ин гов меҳоҳад, ки моро дар гуноҳ андозад». Пас говро биронд. Боз давида ба дари савмаъа омада худро ба замин афганда пой дароз карда, ҳалқ пеш дошта гуфт: «Э писар, маро куш, ки рӯзии ҳалоли шумоям». Чандон ки говро мерондандӣ, боз меомадӣ. Рӯзи сеюм писар говро бикӯшту аз гушти вай қабоб сохта меҳӯрданд. Чун се рӯз ба хонаи раис нарафта буд, лиҳаза саворонро мунодӣ карданд, ки ба талабӣ гов бираванд. Саворон ҳар тараф рафтанд. Иттифоқо зане аз Бани Исроиил, ки ба хонаҳои мардум рафтӣ ва чизҳо фуруҳтӣ, ба тақдири Ҳаққ таъоло, он зан ба дари савмаъа бигузашт. Дид: хуни гов рехта ва аз гӯшт қабоб карда модару писар меҳӯрданд. Чун чашми зани обида бар он зан афтад, биларзид. Пас он зан аз савмаъа бадар рафт. Модар ба писар гуфт, ки эй писар, чанд сол аст мо ба ибодат машғул шуда рӯзии ҳалол меҳӯрдём. Сухани ман нашнидӣ ва гови мусалмоне кушта гӯшт бихӯрдӣ, то ба воситаи ҳаром Худон таъоло охири умри моро расво гардонид ва моро ба ғазбу саҳтӣ бибаранду бикӯшанд».

Пас он зани даллола ба раис хабар дод. Ва раис ҳамон соат ба хидмати Довуд *алайҳиссалом* омаду хабари гов дод. Фармон шуд, ки ҳасмони раисро ҳозир кунанд. Баъд аз он муваққилони девсират давида модару писарро ҳозир карданд. Довуд *алайҳиссалом* пурсид, ки говро чаро куштед. Гуфтанд: Эй халифаи Худо, гов се маротиба ба дари савмаъа омада, худро ба замин андохту ба сухан омада гуфт, ки ман рӯзии ҳалоли шумоам, бикӯшеду бихӯред, мо гурусна будем, бихӯрдём». Раис гуфт: «Гов сухан нагӯяд». Довуд *алайҳиссалом* гуфт, ки ҳазор динор биситону даст аз эшон бардор. Нашунид. Боз гуфт пӯсти говро аз зар кунанд ва ба раис диҳанд. Ҷоҳил гуфт: «Намехоҳам, илло қасос».

Дарҳол Чабраил (а) даррасиду гуфт: «Ё Довуд (а), Худоят салом мерасонад ва мегӯяд, ки Бани Исроил аз ту ахвои Қиёмат орзую дарҳост кардаанд, ки дар Дунё бубинед, фардрӯзи ид аст. Эшонро бигӯ, ки ҳамон рӯз ба сахро берун равад, то ҳикматҳои Қиёмат ошкоро карда ба эшон намоям». Рӯзи ид тамоми Бани Исроил аз занону мардон, хурду бузург ҳама ба сахро рафтанд. Довуд бар минбар нишаста Забурро ба илҳони хуш мехонд, то халқ мадхуш шуданд. Чабраил (а) омада гуфт: «Ё халифаи Худо, раиси Бани Исроил он рӯзро ёд кунанд, ки аз роҳи Шом ба Миср мерафт ба муздури фалон, ки ӯ понсад бор шутур дошт, он мардро бикушт ва ба ҳилат шутуронро аз роҳ бигардонид ва ба Миср рафта, бисёр нафъ ёфта, боз ба Шом омада, аз чандин мол мунъим гашт, ҳатто ки раиси Бани Исроил шуд ва бигӯ, ки акнун он мардро, ки ту кушта ва молаш ба тасарруф дароварда, ин зану писар аз ӯст ва моле, ки дар даст дорӣ, ҳама аз эшон аст».

Чун Довуд (а) ҳақиқат ба раис гуфт, ӯ мункир шуд, ки ман ҳаргиз касеро накуштаам ва на моли касе бурдаам. Дарҳол, забони ӯро Худон таъоло бигардонид, то аз забони худ гуфт, ки он рӯз гове ба даст доштам, гулӯи он мард буридам ва дастҳои ӯ гуфтанд, ки мо шутуронро бурдаем ва ҳама аъзойиш гувоҳӣ доданд, ки ин феълӣ вай кардааст. Бани Исроил ӯро бидиданд. Довуд алайҳиссалом гуфт: Рӯзи Қиёмат корхон мардум ҳамчунон хоҳад шуд — каҷ авлиҳи таъоло: **Ал-явма нахтиму ʔало афвоҳиким ва тукаллимуно айдиҳим ва ташҳаду арҷулуҳум бимо кону яксибун^а.**

Яъне: имрӯз муҳр кунем бар даҳонҳои эшон ва суханон кунанд бо мо дастҳои эшон ва гувоҳӣ диҳанд пойҳои эшон ба сабаби он ки буданд, ки касб карданд. Он гоҳ Довуд алайҳиссалом зани обида ва писарро гуфт, ки ҳукми маъбудӣ шумо гашт. Бархезеду касоси қатл аз ӯ гирифта, молу мулки ӯ ки аз они шумост, гиред. Дарҳол писар бархосту сари раисро бибурид ва молу мулкаш ба тасарруфи худ оварда, бар мероси падар молик гашт. Нидо омад: «Ё Довуд (а), эшонро бигӯ, то шукри неъмат ва қараму фазли ман кунанд».

Нақл аст: чун умри Довуд (а) ба охир расид, Чабраил (а) сандуке пеши Довуд (а) оварду гуфт, ки писарони худро бигӯ, ки дар ин сандук чист? Ҳар кӣ рост бигӯяд, хилофати мамлакат ба вай деҳ. Пас ҳама Бани Исроилро чамъ карда, понздаҳ писарро, ки дошт ҳозир гардониду гуфт: «Ё фарзандон, бигӯед, ки дар ин сандук чист?» Ҳеч кас ҷавоб наод, магар Сулаймон (а) аз ҳама кўчактар буд бар ӯро хосту гуфт: «Агар дастурӣ бошад, ман бигӯям». Гуфт: «Ё ҷони падар, бигӯ!»

^а Куръон: 36, 65.

Гуфт: «Дар ин ангуштарӣ ва тозиёна ва хатгест». Баъд аз он сандук бикӯшодаанд, сухаби Сулаймон (а) мувофақат афтод. Чабраил (а) гуфт: «Ё Довуд, ангуштарӣ аз Биҳишт аст. Ҳар кӣ соҳиби ангуштарӣ шавад, ҳар чи бихоҳад, аз ангуштарӣ хо-сил ояд. Ва агар дар он бингарад, то ҳар чи дар олами хайру шар бошад аз Машриқ то Мағриб, бар ӯ зоҳир гардад. Ва ин то зиёна аз Дӯзах аст, то ки ҳар кӣ мутеъи соҳиби тозиёна набуд, бар ӯ азоб ояд. Чун соҳиби тозиёна ҳаракат бикунад ва даст бичунбонад, аз амри ӯ азоб гардад ва гуфтаанд, ки тозиёна набуд, дурбош буд. Қасе ки аз фармони худовандаш сар печидӣ, он дурбош вайро азоб кардӣ».

Овардаанд, ки қасе ба даст нагирифтӣ, зеро ки онро аз Дӯзах оварда буданд. Ба нафси нафиси худ, бе муъованат одаи азоб мекардӣ. Пас Чабраил (а) гуфт: «Дар ин хат панҷ масъала навиштаам. Фарзандони худро бигӯ, ки бигӯянд, ки чист?». Довуд *алайҳиссалом* аз фарзандон пурсид, ҳеҷ кас ҷавоб на-дод, магар Сулаймон (а) дастурӣ хоста гуфт, ки навиштаанд: «Мақоми имон ва маҳаббату аклу шарму қувват дар тан кучост?». Мақоми имону маҳаббат дар дил ва мақоми ақл дар сар ва мақоми шарм дар чашм, ва мақоми қувват дар устухон аст.

Пас падараш валиаҳди худ гардонид, Халифаи мамлакат сохт ва ангуштариро дар ангушти ӯ кард ва бар тахташ нишо-нида, тозиёна ба дасташ ниҳод. Пас Довуд (а) бархоста рӯ ба ибодатхона кард. Чун қадами муборак бар остонаи савмаъа ниҳод, Малакулмавт даррасиду гуфт: «Ё Довуд (а) ба қабзи рӯҳ омадаам». Гуфт: «Чандонам муҳлат дех, ки ду рақъат на-моз бигзорам». Гуфт: «Фармон нест». Пас бар остонаи савмаъа чони Довуд алайҳиссалом қабз кард. Сулаймон (а) омада биг-рист ва падарро дафн карда, муддате таъзият дошт.

МИСХ ГАРДИДАНИ ҚАВМЕ АЗ БАНИ ИСРОИЛ ДАР АҲДИ ҲАЗРАТИ ДОВУД АЛАЙҲИССАЛОМ

Овардаанд, ки гурӯҳе Бани Исроил ба канори дарё маскан доштандӣ, ҳар гоҳ ки Довуд (а) ба бало мубтало шуд, аксари аҳкоми Тавротро аз амал дур андохта, ба корҳои хилофи шаръ корбаст гардиданд. Чунончи дар Таврот шикор кардан ва ғайра корҳо дар рӯзи шанбе аз муҳаррамот буд, ихтиёр карданд. Чун Худон таъоло дид, ки дар нофармонӣ мустаъид шуданд, барои озмонши эшон моҳиёро ҳукм фармуд, то бар рӯзи шанбе мо-ҳиён болеи об баромада бозиву лаъб кардандӣ ва дигар рӯз гоиб мебудандӣ. Охираш дилшон ба ҷосе намонда, ки бори ҳила андешида, наҳрҳо кандиданд, аммо моҳиён ба вақти шом аз наҳрҳо берун рафтанд. Ночор ба фиреби Шайтон қабли шом

банде муҳкам ниҳодандӣ, то ба рӯзи якшанбе ҳасби орзу гирифтандӣ ва бихӯрдандӣ.

Чунончи Худои таъоло бино бар нофармон шудани қавми Бани Исроил дар Қаломи маҷид ёд фармудааст: қавлух таъоло: **Ва-сълхум њан-ил-қарят-ил-латӣ конат ҳозират-а баҳри из яъдуна фӣ-с-сабти из таътиҳим ҳитонухум явма саътиҳим шурраъав ва явма ло ясбитуна ло таътиҳим казолик наблуҳум бимо кону яфсуқун^а.**

Яъне; савол кун эшонро аз он деҳ, ки буд бар канори дарё ҳар гоҳ нағде мекарданд рӯзи шанбе меомаданд эшонро моҳидён. Эшон рӯзи якшанбе кардандӣ зоҳир ва рӯзи якшанбе набудӣ, наёмадандӣ назди эшон ҳамчунин. Озмоиш мекардем эшонро ба сабаби он буд, ки фикс карданд дар он деҳ. Се фарик шуданд: яке аз эшон шикор мекарданд ва яке аз он манъ мекарданд ва гурӯҳи манъкарда очиз шуда хомӯш нишастанд. Қақавлиҳи таъоло: **Ва из қолат умматун минҳум лима таъизуна қавман Аллоҳу муҳликуҳум ав муъаззибуҳум њазобан шадидан. Қолу маъзиратан ила раббикум ва лаъаллахум яттакун^б.**

Яъне: ҳар гоҳ гуфт қавме аз эшон, ки чаро насихат кунед он қавмро, ки Худо ҳалоккунанда аст эшонро ё азобкунанда аст эшонро азоби саҳт. Гуфтанд онон ки насихат мекарданд, бароин ки уэр хоҳем кард ба парвардигори шумо ва шояд, ки эшон битарсанд.

Ночор манъкунандагон мулоқоти эшон тарк карда, деворе дар миён сохтанд. Рӯзе ба вақти субҳ бархоста, овози кас нашиданд. Пас аз болои девор назар карда диданд, ки ҳама бузинагон шудаанд. Ва он бузинагон қаробати худҳоро шинохта, дар пой эшон сар ниҳода мегиристанд. Охираш ба бадтарин ҳол ба се рӯз бимурданд. Қақавлиҳи таъоло: **Фалламо насумо зуккиру биҳи анҷайно-л-лазина янҳавна њани-с-суъи ва аҳазно-л-лазина заламу би њазобин баисин бимо кону яфсуқуна. Фалламо њатав њам мо нуҳу њанҳо кулно лаҳум куну қирадатан хосин^б.**

Яъне: пас ҳар гоҳ ки фаромӯш карда шуданд, он чи насихат карда шуда буданд, ба он начот додем ононро, ки манъ карданд аз бадӣ ва бигрифтем эшонро, ки зулм мекарданд ба азоби саҳт ба сабаби он чи ки буданд, фикс карданд, пас саркашӣ карданд аз он чи ки манъ карда буданд аз он. Гуфтем барон эшон шавед бузинагони залил.

Пас эй мӯъминон, бидонед, ки бино бар адли ҳукм қавми Бани Исроил мисх гардида бузинагон шуданд, ҳарчанд ки мо

^а Қуръон: 7, 163.

^б Қуръон: 7, 164.

^б Қуръон: 7, 165—166.

дар ин замона ба баракати рисолати сайиди олам Мухаммад Мустафо (с) мисх ба гуноҳони худҳо намешавем, аммо дар қиёмат ҳазон он кам аз зиллати мисх нахоҳад буд. Ё Аллоҳ ваффақно ала-л-хайри ва саббатно ала-л-амр.

ЗИҚРИ ЛУҚМОНИ ҲАКИМ РАҲИМАҲУЛЛОҲ ВА ВАСИЯТИ Ӯ БО ПИСАР

Оварданд, ки баъди пайғамбар шудани Довуд (а) се сол гузашта буд, ки Худои таъоло Лукмонро ҳикмат арзонӣ фармуд. -Қ а қ а в л и ҳ и т аъ о л о : Ва лақад отайно Лукмона-л-ҳикмата^а.

Яъне: ҳароина додем мо Лукмонро ҳикмат. Довудро аз ҳикматаш бисёр манфаат расидӣ. Ва мегӯянд: Рӯзе Довуд (а) ва Лукмони Ҳаким алайҳирраҳма бо ҳам нишаста буданд, Довуд (а) зирехӣ мекард, магар Лукмони Ҳаким напурсид, зеро ки аз сеҳни расои худ медонист, ки муъҷиза аст. Ва гуфтаанд, ки Лукмон банди шаҳсе аз Бани Исроил ва қавме ҳабаш буд. Рӯзе ғуломе дигар, ки хоҷаашон Лукмон буд, чизе дуздида бихӯрд. Муниб ҳар дуру мутаҳҳам кард. Лукмон гуфт: «Ё хоҷа, мо ҳар дуру дар оби гарм карда, қай бикунон то ҳар ки аз мо хӯрда бошем, берун хоҳад омад.» Хоҷа ҳамон карда ғуломи дигарро, ки хӯрда буд, тадорук намуд ва аз ҳикмати Лукмон дар дилаш раҳме омад ва ўро озод кард. Ва гӯянд: Ҳикмате, ки аз Лукмон аввал сар зад, ин буд.

Овардаанд, ки Лукмонро писаре буд, хост, ки ба тичорат дар мулки дигар равад, аз падар дастурӣ хост. Лукмон гуфт: «Аввал ҳар насиҳате, ки ту ро кунем ба амал оӣ». Гуфт: «Фармонбардорем». Лукмон фармуд: Қ а в л у ҳ у т аъ о л о : Ё бунайя ло тушрик биллоҳи инна-ш-ширка ла-зулмун ъазим.^б Яъне: эӣ писараки ман, ширк макун ба Худой, ҳароина ширк ба таҳқиқ, ки зулми бузург аст. Боз гуфт: қ а в л у ҳ у т аъ о л о : Ё бунайя ақими-с-салота в-аъмур би-л-маъруфи в-анҳаъани-л-мункари в-асбиръала мо асобака инна золика минъазми-л-умур.^в

Яъне: эӣ писараки ман, қоим кун намозро ва ҳукм кун бехтаре ва манъ кун аз бадӣ ва сабр кун бар он чи ки ту ро расад, таҳқиқ, ки ин аз бузург-корҳо аст. Боз фармуд: қ а в л у ҳ у т аъ о л о : Ва ло тусаъир хаддака ли-н-носи ва ло тамши фӣ-л-арзи марахан инналлоҳа ло юҳиббу кулла мухтолин фахур.^г Магардон рухсорай худро барои мардум ва бар замин марав тақаббуркунон, ҳароина Аллоҳ дӯст намедорад ҳар тақаббуркунанда ва фахрукунандаро. Қ а в л у ҳ у т аъ о л о : В-аксид фӣ

^а Куръон: 31, 12.

^б Куръон: 31, 17.

^в Куръон: 31, 13.

^г Куръон: 31, 18.

машйика в-ағзуз мин савтика инна анкара-л-аевоти ла-савт
хамир.⁶

Яъне: миёна роҳ гир дар рафтани худ ва нарма кун овози
ро, таҳқиқ бисёр напосандидаи овозҳо, албатта овози ҳар
Баъди фармудани ин васият гуфт: «Ҳар гоҳ ки асбоби савт
тайёр карда равон шавӣ, он ки пеши ман оӣ». Пас писар са
тагии сафар тамом карда, пеши падар омад. Падар гуфт: «
писарак, дар ин наздики туро биёбоне пеш ояд ва дар он би
бон ба канори чашма дарахте бинӣ, зинҳор ба сояи он дара
фуруд маё! Ман умедворам, ки Худон таъоло туро аз он му
лика бираҳонад. Ва чун ба фалон қабила бирасӣ, ки дӯстона
мананд, пеши ту оянд ва ба икрому таъзим баранд. Ва анда
миёни эшон зане бувад чавон, чамила ва молдор аст, бар ту ар
за кунанд, ҳаргиз ўро ба занӣ мақун! Ва ман аз фазли Худ
умедворам, ки туро аз шарри вай эмин гардонад. Ва дигар мар
де ба фалон мақом аст ва муддате аст маблағ аз мо қарз ги
рифта, номи ӯ Қиён аст назди вай шав ва моле, ки бар ӯ ҳаст
биситон ва вақти шаб назди вай махусб! Эӣ писар, ин насихатҳо
нигаҳ дор. Ва дар ин раҳ марде ҳамсуҳбати ту хоҳад буд ва ба
синну сол аз ту бузургтар бошад. Ҳар чи ӯ гӯяд, бояд ки бар
он қорбанд шавӣ».

Писараш қабул кард ва равон шуд. Чун ба-д-он биёбон ра
сид, чашмае дид софу ширин ва дарахте соядор ба канори он
ба по истода. Шаҳсе ба сурати машоих ба зери он нишаста. Аз
тоби офтоб ташнагӣ бар ӯ ғолиб буд, хост, ки замоне биёсояд
ва даме аз он об бинӯшад, ки васияти падараш ёд омад ва ра
вон шуд. Пире, ки дар сояи он дарахт нишаста буд, гуфт: «Ча
ро мегузарӣ, гармои саҳт аст, андаке биншин». Гуфт: «Падар
рам аз нишастан ин чо манъ фармудааст». Пир гуфт: «Бар ту
савганд мениҳам, ки фуруд оӣ. Вайро сухани падар ёд омад,
ки гуфта буд: «Агар касе аз ту бузургтар ба ту расад, фармон
бардорӣ ӯ кун ва муҳолифаи амри ӯ машав». Бинобар ин пе
ши пир омад ва салом карду бинишаст, таъому об хӯрд ва би
хуфт. Чун ҳобе бар ӯ муставлӣ шуд, море заҳрдор аз он дарахт
ба зер омада, касди писар кард. Пир, ки бедор буд, бархост ва
сари морро бибуррид ва пинҳон кард. Чун писар аз хоб бедор
шуд, хама чизи худ саломат ёфт. Пир гуфт: «Қучо хоҳӣ рафт?»
Гуфт: «Фалон чо». Он гоҳ гуфт: «Агар иҷозат диҳӣ, ман дар
суҳбати ту бошам». Гуфт: «Бағоятӣ қарам аст».

Пас ба иттифоқи якдигар равон шуданд, то ба-д-он қабила,
ки падараш гуфта буд, расиданд. Ҳама мардум чамъ омаданд
ва гуфтанд, ки кистед ва аз кадом чо меоед? Писар гуфт, ки
писари Лукмонам, ба тичорат меравам. Эшон вайро ба таъзи-

⁶ Қуръон: 31, 18.

ми тамом ва икромии молакалом фуруд оварданд, хамвора мехмонӣ мекарданд. Рӯзе ба хӯрдани таом нишаста буданд, шаҳсе гуфт, ки зане некӯӣ ва писандидахӯӣ ба ҳасбу насаб, чунонки бояд, ҳаст ва моле фаровон дорад, агар ба ақди никоҳи худ оварӣ, ҳаронна некӯ хоҳад буд. Писарро васияти падар ёд омад гуфт: «Наҳоҳам». Пир гуфт: «Эҳ писар, эшон ба гу чи ар» намоянд ва зани бо ҷамол ва мол аст, уро ба занӣ қабул кун». Писарро васияти падар ёд омад, ки аз ҳукми ҳамроҳ сар набояд печид. Лиҳаза онро ба ақди никоҳи худ овард.

Пас яке аз он миён, ки бо ӯ дӯстӣ дошт, омада гуфт, ки кори бад кардӣ, зеро ки ин зан нӯҳ шавҳарро ба хилвати аввал куштааст. Писар ин сухан шунида, андӯҳгин биншаст. Пир гуфт: «Чаро ғамгин шудай?» Гуфт: «Ин зан нӯҳ шавҳарро ба хилвати аввал куштааст, ман аз марг метарсам». Пир гуфт: «Аз ин рӯ андеша ба хотир маёр ва он, чи ман мефармоям, бар он амал фармо!» Чун зан пеши ту ояд, гирди вай магард, навъе, ки тавонӣ назди ман биёӣ, то тадбираш карда хоҳам дод»

Чун шаб шуд занро пеши вай оварданд, баъди лаҳза гуфт: «Маро берун коре ҳаст». Пас берун шуд ва назди пир биёмад. Гуфт: «Миҷмаре пуроташ кун ва назди ман биёр!» Писар он ҳамон кард. Пир сари он мор, ки дар зери дарахт кушта буд, бар он миҷмар ниҳод гуфт: «Ин миҷмарро баргир ва зани худро бигӯ, ки бараҳна бар сари ин миҷмар биншинад ва фарҷи худро дар бухори он биниҳад, баъди соҳате миҷмарро пеши ман ор». Писари Лукмон ҳамон кард. Пир дар он миҷмар нигоҳ карда дид, ки ду мор дар он месӯзад. Пир гуфт: «Акнун назди он зан шав, ки он чи мардумонро мекуштанд, ин ҷонварон буданд». Минбаъд писари Лукмон назди вай рафт ва бомлод чашмрӯшан ва тандуруст барҳост ва берун омад. Аҳли байти зан чун диданд, шод гаштанд.

Баъди ҷанде писари Лукмон хост, ки пеши он мард рафта, моли падарашро бигирад. Пирро гуфт, ки ман ба канори дарё рафта, моли падарам ба касе ҳаст, биситонам. Пир гуфт: «Ман меоям». Писар гуфт: «Хуб аст». Пас ҳар ду ба канори дарё назди он мард расиданд. Мардумони он ҷо гуфтанд, ки ин мард дузду фосид аст. Ту чаро наздикаш омадӣ. Охираш ҳар ду пеши он мард рафтанд. Писар гуфт: «Ман писари Лукмонам ва маро бар ту ҳаққе аст». Мард гуфт: «Бале ва марҳабо, имшаб назди ман бош, фардо ҳаққи хеш биситон!» Писар гуфт: «Падарам аз ин наҳй кардааст, ки шаб ин ҷо нахуспам». Пир гуфт: «Бибош, то бубинем, ки Худои таъоло чи тақдир кардааст». Писар чун каромати пир дида буд, баҷооварии васияти падар ҳам, дар тобеъи амри ӯ дониш, ночор ба-д-он букъа гарҷи байт андохт.

Чун таъом бихӯрданд, то ба кӯшке, ки аз ҳикмат болон д
тайёр сохта буд ва ҳар гоҳ ба давр омадӣ, он кӯшк пур аз
шудӣ, хуфтаи он кӯшкро ба дарё бурдӣ, барои эшон бист
бигустуронид. Чун писари Лукмон бихуспид, пир бедор буд,
вакти ду поси шаб об зиёда шудан гирифт, пир писари Лу
монро бедор кард, пас ба болотар рафтанд ва писарони ду
ро, ки бар боло хуфта буданд, маъа тахт ба зер оварданд
писарон ҳамчунон хуфта бимонданд. Пас об биёмад ва пис
рони дузд ро бибурд ва эшон ба чои писаронаш, ки болотар бу
бихуфтанд. Бомдод он дузд аз манзари кӯшк бинигарист, ди
ки эшон хуфтаанду писаронашро об бурдааст. Он марди макно
овоз дод ва гуфт, ки ман ба шумо мақр карда будам, он ма
бо ман кор кард. Эшон гуфтанд: «Ҳар кӣ чоҳ канда барои дигар
худ дар он афтад». Қақ авлиҳи таъоло: **Ва ло яҳику
макру-с-сайиу илло би аҳлиҳи.**

Яъне: лоҳиқ намешавад мақри бад, магар ба соҳиби худаш
Аз ин чо берун омада, моли худро аз дузд гирифта ба хона
зан омаданд ва занро маъа молу асосулбайти ӯ ҳамроҳ карда
равона сӯи макон шуданд. Чун наздики хонаи Лукмон ома
данд, пир гуфт: «Туро чи соҳиб будам дар ин сафар?» Гуфт
«Неку соҳибе будӣ ва чандин балову машаққат ба баракати
сухбати ту аз ман бозгашт ва чандин молҳо ба дастам омад»
Пир гуфт: «Агар мол ту ёфтӣ, моро аз он чи насиб хоҳад буд?»
Писар гуфт: «Як нима аз ин молҳо ба ту ҳиба кардам, агар қа
бул фармой, дили маро дар он хушнудӣ бошад». Пир гуфт
«Қабул кардам, бахш карда бидех! Писар гуфт: «Бахши ин мол
ту бикун, маро қабул аст».

Пас пир занро ба андак чизе як сӯ ниҳода ва боқӣ молро
сӯи дигар карда гуфт: «Аз ин ҳар ду якеро ихтиёр кун!» Писа
ри Лукмон ҳиссаи андак, ки бо зан буд, бигрифта, ҳиссаи ди
гарро ба пир дода, равона шуд. Чун қадре масофат катъ кард
боз пирро ба паси худ дид. Пир гуфт: «Ин ҳама мол, ки ба ман
додӣ, аз баҳри чи додӣ, магар аз ман тарсидӣ?» Писар гуфт:
«Чаро аз ту тарсам, валекин ту дар ин сафар соҳибу мушфиқ
ва носеҳи ман будӣ ва ман он чи ёфтам ба баракати суҳбати
ту ёфтам. Бино бар он чи туро додам, ба хушдилий додам». Пир
гуфт: «Он чи ба ман додӣ, биситон, Худои таъоло ҳама молу
зан бар ту муборак гардонад. Бидон, ки ман на одамеам, ки
маро бо молу зан ва ҳутоми дунявӣ майлеву шағафе бошад.»
Писар гуфт: «Ба иззати он Худое, ки туро ва маро офаридааст,
бигӯ ту кистӣ?» Пир гуфт: «Бидон, эй писар, ки ман амонати
падари туам, ки бо мардум амонату шафқат ба чо орад. Худои
таъоло маро фиристод, ки андар суҳбати ту бошам ва туро са
ломат ба падари ту расонам. Акнун чун саломат расидӣ, аз ту
мураҳхае мешавам».

Пас писари Лукмон ҳама молро маъа зан гирифта, равон шуд ва ба хидмати падар расид ва он ҳикоятҳо ҳама пеши падар гуфт. Ва дар таърих андар ҳикмати Лукмон бисёр ҳадисҳо мекарданд ва дар ин китоб ҳамин қадар навишта шуд. *Валлоҳу аълам би-с-сабоби вас-салому ала хайри-л-аном.*

КИССАИ ҲАЗРАТИ СУЛАЙМОН АЛАЙҲИССАЛОТ БАССАЛОМ

Чун Сулаймони пайғамбар (а) ба тахти подшоҳӣ нишаст ва мероси Довуд (а) ёфт ва ангуштарин салтанат бар ангушт ниҳод, халқро фармуд: *кавлуху таъоло: Ва вариса Сулаймону Довуда ва қола: Ё айюҳа-н-носу Ёуллимно мантиқа-т-тайри ва утийно мин кулли шайъин инна ҳаза лаҳува-л-фазлу-л-мубин.*^а

Яъне: ворис шуд Сулаймон (а) Довуд (а)-ро, яъне қоимаком шуд дар нубуввату подшоҳӣ ва гуфт: «Эй мардумон, омӯхта шудем забони ҷонварон ва дода шудем мо аз ҳар чиз, ҳарона инҳо албатта он аст бузургии зоҳир». Чунончи, вақти саворӣ мурғон гурӯҳ-гурӯҳ болои сари Сулаймон (а) чамъ омада, аз парҳои худ соя кардандӣ ва фавҷи одамай ба маймана ва фавҷи парӣён бар майсара ва лашқари девон дар пасу пушт ва ваҳшиёни биёбонӣ аз чапу рост ва пасу пеш мебуданд. *Кақавлиҳитаъоло: Ва ҳушира ли Сулаймона чунудуху миналчинни ва-л-инси ва-т-тайри. Фаҳум юзаъун.*^б

Яъне: чамъ карда шуд барон Сулаймон (а) лашқараш аз чинну инсону ҷонварон.

Пас эшон мисл ба мисл истода мешуданд ва тахти Сулаймон (а)-ро, ки ҳама лашқар бар он мерафтанд, бод ба Шом ва аз Шом ба Яман, ки ба масофати як моҳ аст, субҳу шом меовардӣ ва мебурдӣ. Ва чашмаи мис ғудохта аз ҷониби Яман ба ҳукми Худон таъоло зоҳир шуда буд, девон миси ғудохтаро аз он чашма бароварда, деғҳои калон ва дигар аҷнос тайёр месохтанд. *Кақавлиҳитаъоло: Ва ли Сулаймона-р-риҳа ғудувуҳо шаҳрув-ва равоҳуҳо шаҳрув-ва асално лаҳу ъайна-л-қитри ва мина-л-чинни ман яъмалу байна ядайҳи би изни раббихӣ.*^в

Яъне: мусаххар кардем барои Сулаймон (а) бодро, сайри субҳи ӯ масофати як моҳ ва сайри шоми ӯ масофати як моҳ. Ва зоҳир кардем барои ӯ чашмаи миси ғудохта ва аз чиннон ҷунон буданд, ки хидмат мекарданд пеши ӯ ба ҳукми парвардигори ӯ. Ва ҷои дигар фармуда: *кавлуху таъоло: Фасахарно лаҳу-р-риҳа, таҷрӣ би амриҳи руҳоан ҳайсу асоба.*^г

Яъне: қайд кардем барои ӯ бодро, мерафтӣ ба ҳукми ӯ му-

^а Куръон: 27, 16.

^б Куръон: 27, 17.

^в Куръон: 34, 12.

^г Куръон: 38, 36.

лонм, ҳар чо ки мехостӣ. Овардаанд, ки ҳар чо дафина буд
замин ба овоз гуфтӣ: «Ё пайғамбари Худо, маро биканед, ки
ки дар зери ман аст, бигир ва ба қори худ бубар».

Алҳосил мефармуд, то девон ҳама ганҷ аз замин ва гав
ро аз дарё ғаввосӣ карда, Оварда маконе олий ғартиб карда
Қ а в л у х у т а њ о л о: Ва-ш-шағина кулла банноин ва ғав
син.^а

Яъне: шайтонон имораткунанда ва ғаввосикунандаанд. Ма
коне, ки тайёр карданд, тӯлу арзи он дувоздаҳ фарсанг буд
хиштҳои он ҳама аз зару нуқра ва аз зумурраду ёқут мур
саъ карда буданд. Дар он макон ҳафтсад кӯшк барои ҳафт
мард, сесад кӯшк ба қиҳати сесад зан тамои карданд. Муф
сирин нақл кардаанд, ки ҳар шаб ба ҳама хона рафтӣ ва ба
ҳама занону қанизакон бихуспидӣ. Ва аз як сӯи он макон кӯш
ба дарозии чаҳор фарсанг ва дар миёни кӯшк тахта ба тӯли
фарсанг бароварданд аз очу лаъл ва фирӯзаву марворид. Аз ҳ
қисм мурғон тайёр карданд ва бар чаҳор гӯшан тахта чаҳор
раҳти азим сохтанд, ки танан дарахтон аз зари сурх ва бар
ҳое аз зумурради сабз ва бар ҳар дарахте товусу тӯти аз
ва андаруни қонварон мучавваф карда, ба мушқу анбар оғанд
сохтанд. Ва гирдогирди тахтро аз хиштҳои зарин бастанд
хӯшаҳои ангур аз лаълу ёқут даровехтанд. Ва дар пой тахта
дасти рост ҳазор курсии зарин ва нуқра бинҳоданд, то бузурго
ни парӣ ва одаи нишастандӣ. Ва аз насу пушт олимону ғула
мон ва париену девон меистодандӣ. Ва дар ҳар ду қониби тах
ду шер аз зумуррад сохта буданд ва болои тахта амуде аз ёқу
ниҳода ва бар он амуд қабӯтарони зарин нишаста буданд.

Ва гӯянд, ки девон тахта ва қонваронро ба тилиси ч
сохта буданд. Ҳар гоҳ Сулаймон (а) пой бар тахта ниҳодӣ, дар
ҳаракат омада мегардидӣ. Товусон ва қарғасон парҳо боз кар
дандӣ ва аз шиками эшон мушқу анбар мерехтӣ. Ва шерон са
ба замин ниҳодандӣ ва қабӯтарон зи сари амуд паридандӣ. Ва
Сулаймон бар он тахта Таврот мехондӣ ва миёни эшон одаи
ҳукумат мегузоридандӣ. Ва тоҷи шохӣ бар сари Сулаймон (а)
ниҳодандӣ ва қонварон гурӯҳ-гурӯҳ омада, дар ҳаво истодандӣ
то Сулаймон (а) бар тахта будӣ, аз парҳо соя афғандандӣ.

Он гоҳ Сулаймон (а) девонро бифармуд, то бисоти зарбоф
бисохтанд ва ба қаноран он бисот нахрҳо равон карданд ва ҳ
зор миҳроб дар он хона буд, ки обидон намоз кардандӣ. Ва а
ро мефармуд, то об меовард ва дегҳоро пур мекард. Ба матба
хи Сулаймон (а) ҳар рӯз ҳафтод ҳазор харвор намак ба қор ра
фтӣ. Аммо Сулаймон (а) аз ин таъом чизе нахӯрдӣ, бо вучуди
ки ҳар рӯз ҳафтсад харвор пари мурғ аз матбаҳ берун шудӣ. Ҳу

^а Куръон: 38, 37.

дон аззаву чалла Сулаймон (а)-ро занбилбофӣ омӯхта буд. Ҳар рӯз занбиле бофта мефурухтӣ ва чав оварда аз дасти худ орд кардӣ ва худ назонида дар Байтулмуқаддас рафтӣ ва дар ҳар шаб аз он яктои нони чавин бо дарвешон рӯза кушодӣ. Он гоҳ даст ба дуъо бардошта гуфтӣ: «Ё малико, бо дарвешон дарвешнам ва бо маликон-малик ва бо пайгамбарон-пайгамбар. Маро биёмурз, бар ман раҳм кун, ки ман шукри ин неъмат чи гуна тавонам гузорид.»

ДАЪВАТ ҚАРДАНИ ҲАЗРАТИ СУЛАЙМОН АЛАЙҲИССАЛОМ ҚУМЛАИ МАХЛУҚРО

Ваҳб ибни Мунаббих *разияллоҳу таъоло* анҳу гӯяд, ки чун мамлакат бар Сулаймон (а) қарор гирифт, дуъо кард, ки Худовандо маро оруз аст, то як рӯз меҳмони ҳама ҷонварон кунам ва он чи дар олам аз одамӣ ва ҷину дев ва вухушу туюр ва малаҳ қар чи офаридан хушкivu дарёанд ба зиёфати худ хозир гардонам. Нидо омад, ки ё Сулаймон (а) рӯзидихандаи махлуқот манам, натавонӣ, ки ҳама махлуқот рӯзе таъом диҳӣ. Гуфт: «Худовандо, маро неъматӣ бисёр додаӣ, ин ҳам аз ту бошад». Пас иҷозат ёфт. Гуфтаанд, ки ҷои меҳмонӣ саҳрое, ки наздики дарё буд, ихтиёр карда, то ҳашт моҳ девон дар он саҳро ҷорӯб заданд ва бисотҳо афғанданд. Аз Машриқ ба Мағриб маъкулот ҳосил карданд. Пас девино фармуд, то ҳафтсад ҳазор дег, ки ҳар дег ҳафтод газ боло ва ҳафтод газ паҳно буд ва таштҳое калон бисотханд. Қавлуҳу таъоло: **Яъмалуна лаҳу ме яшюу мим-маҳоруба ва тамосила ва ҷифонин ка-л-ҷавоби ва қудури-р-росиётин.**^а

Яъне: тибёр мекарданд девон барои он чи меҳост аз ҳарбот ва тасвирут ва таштҳо мисли толоб, дегҳо як ҷо дошта шуда.

Пас фармуд, то таъомҳо дар он саҳро пур карданд. Ва одамиёну девону ҳайвонотро ба-д-он саҳро мебурданд ва бодро фармуд, то бисотро баргирифт ва бар ҳаво болои дарё бидошт, то мардум назора кунанд. Ногоҳ моҳӣ аз дарё баромад ва гуфт: «Эй Сулаймон (а), маро нидо омадааст, ки имрӯз ту меҳмони ман кунӣ, акнун гурӯснаам». Сулаймон (а) гуфт: «Чандон сабр кун, то ҳама бандагони Худо биёянд, то ҳар чи хоҳӣ, бихӯрӣ, хатто ки сер шавӣ». Моҳӣ гуфт: «Чандон сабру тоқат надорам, ки ҷамиғи махлуқот хозир шаванд». Сулаймон (а) гуфт: «Агар сабр намекунӣ, то он чи таъомӣ бихӯр!» Баъд аз он он чи таъом дар он саҳро буд, ҳамаро бихӯрд. Пас фарёд кард, ки ё Сулаймон (а) маро таъом дех! Сулаймон (а) он ҳол дид, мутахаййир гашт ва гуфт: «Ё моҳӣ, ман ин таъом ба ҷиҳати ҳалоик

^а Қуръон: 34, 13.

сохта будам, ту ҳамаро як лукма кардӣ ва ханӯз мехоҳи. Гуфт: «Маро ҳар рӯз се лукма рӯзӣ будӣ, ту ки ин таъом сохта, як лукма хӯрдм ва ду лукмаи дигар бояд, то сер шави ва кути ман тамоғ гардад. Имрӯз мехмони ту шуда, гурус мондам. Агар таъом наредорӣ махлуқотро чаро металабӣ. Сулаймон (а) ин суҳан шунида, мутаҳаййиру беҳуш гашт. О ба рӯи Сулаймон (а) заданд, то аз беҳуши бозомада, сар ба сачда ниҳода бинолид ва гуфт: «Ё раб, тавба кардам, ки рӯзи диҳандаи ман ва ҷамиғи махлуқот тӯӣ ва ман дарвешам ва мискинам ва тавонгару тавоно тӯӣ».

Ва гуянд: Он рӯз ҳама гурусна бимонданд. Чунин накл карданд, ки ин моҳӣ он буд, ки замин ҳама бар пушти ўст. Худо ванди таъоло он рӯз заминро дар ҳаво бидошт. Ва баъзе гуянд, аз ҷумлаи моҳиёни дарё буд, бештари уламо бар онанд, ки Худои таъоло он таъомхоро туъмаи як ҷонвар гардонид, то қудрати худ ва аҷзу заъфи Сулаймон (а) ошкоро шавад.

ЗИКРИ МУЛОҚИ ШУДАНИ ХАЗРАТИ СУЛАЙМОН АЛАЙҲИССАЛОМ БО ПОДШОҲИ МҶРОН

Рӯзе бар тахте, ки девон аз баҳри Сулаймон (а) сохта буданд, биншаст ва ҳазор вазир дар хидматаш бар курсиҳо нишаста буданд ва бузурғтари эшон Осаф ибни Ҳорон буд. Ва париёну шаёгин гирд ба гирди эшон истода ва мурғон бар ҳаво пар зада. Бодро фармуд, то бисотро ба одати қадим баргирӣ ва дар ҳаво чунон бурд, ки тасбеҳи фариштагон ба самъ даррасид. Фариштагон гуфтанд: «Ё худои таъоло, ин мамлакат, ки ба Сулаймон додӣ, ҳеч касро наодо». Нидо омад, ки ё фариштагон, ба-д-он додаам, ки дар ӯ зарраи кибр нест. Агар як зарраи мағрурӣ доштӣ, ба иззату ҷалоли ман, ки Худоям, чандон ки бар ҳаво мепарад, ба замин фуруд бурдаме. Сулаймон (а) шунида, сар ба сачда ниҳод ва шукр кард, пас бодро фармуд то бисотро аз боло ба ҷое оварад, ки он ҷо макони мурчагон буд. **К а қ а в л и ҳ и т а ъ о л о**: **Ҳатто изо атав ғало води-намли. Қолат намлатун: Ё айюҳа-н-намлу-дхулу масокинакум. Ло яхтиманнакум Сулаймону ва ҷунудуху ва ҳум ло яшъурун.**^а

Яъне: то ки расиданд бар майдони мурчагон. Гуфт яке аз мурча бо мурчагон: «Доҳил шавед дар хонаҳои худҳо намоланд Сулаймон ва лашқараш ва эшон наредонанд. Сулаймон (а) ин суҳан аз меҳтари мурчагон шунида, аҷаб дошт, ки ӯ ҳам бар раъияти ҳеш шафқате дорад, пас бихандид. **Қ а в л у ҳ у т а ъ о л о**: **Фатабассама зоҳидан**^б.

Яъне: пас табассум кард хандакунон. Пас мурро пеши худ хонда бар қафи даст ниҳод ва гуфт: «Ё мур, ба лашқари худ

^а Қуръон: 27, 18.

^б Қуръон: 27, 19.

чаро гуфтӣ, ки аз Сулаймон бигрезед, аз ман чи бадӣ ба шумо расидааст». Мехтари мӯрон гуфт, ки лашкариёни шумо қасд надоранд, ки пой бар мӯрчагон афтанд, мабодо аз саҳв дар зери марокиб кушта шаванд. Боз Сулаймон (а) гуфт, ки туро бар раъияти худ чунин шафқате бошад. Гуфт: «Ҳароина ба ғами эшон ғамнок бошам ва ба шодии эшон шодам, то ғамхориин эшон бар мо вочиб аст. Агар бар рӯи замин парад, ба маскан расонам.» Сулаймон (а) гуфт: «Чандон мӯр ҳама вақт дар зери ҳукми ту бошанд?» Гуфт: «Чиҳил ҳазор нақиб ва ҳар нақибро чиҳил ҳазор сарҳанг аст». Гуфт: «Ё мӯр, чи подшоҳии ман беҳтар аст ё ту?» Гуфт: «Подшоҳии ман беҳтар аст, зеро ки бод ҳомили бисот аст ва бисот ҳомили тахт ва тахт ҳомили туст ва ту ҳомили ман». Сулаймон хандида гуфт: «Эй мӯр, ин дониши ту аз кучост?» Мӯр гуфт: «Илми Худо танҳо ба ту нарасидааст, моро низ насибе арзонӣ доштаанд. Агар иҷозат диҳӣ масъалае чанд бипурсам». Гуфт: «Бигӯ!» Гуфт: «Ё Сулаймон, аз Ҳақ таъоло хостӣ, ка қавлиҳи таъоло: **Рабби-ғфир ли-ва ҳаб ли мулкал-ло янбағи ли аҳадим-мин баъдӣ, иннака анта-л-вах-хоб^а.**

Яъне: ё Парвардигор, омурзиш кун маро ва бидеҳ барои мо мулк, на лоиқ бошад барои касе аз паси ман! Ҳароина ту бисёр бахшишкунанда аз ин суҳан будӣ, ҳасад меояд, пайғамбаронро ҳасад раво набувад, зеро агар Худо подшоҳии Дунё ба хар кӣ хоҳад, бидихад. Сулаймон (а) аз ин суҳан хашм гирифт. Мӯрча гуфт, ки суҳани рост талх бувад.

Боз гуфт: «Ё Сулаймон (а) ангуштаре, ки Худои таъоло ба ту арзонӣ карда, сирри он медонӣ?» Гуфт: «На». Гуфт: «Худои таъоло ба ту бознамояд, ки мулк аз Қоф то Қоф, ки ба ту додааст, қимати як сангпора дорад, то бидонӣ, ки дунё ҳеч қимат надорад». Боз гуфт: «Бодро, ки Худои таъоло дар фармони ту додааст, маънон он бидонӣ?» Гуфт: «На». Гуфт: «Ин ҳам Худои таъоло ба ту бознамояд, ки чун ту намонӣ, аз мулки Дунё ба дасти ту чуз бод намонад». Сулаймон (а) бигрист ва гуфт: «Рост меғӯӣ».

Мӯрча гуфт: «Ё Сулаймон (а), маънон номи худ медонӣ?» Гуфт: «На». Гуфт: «Маънон номи Сулаймон (а) он бошад, ки дил дар Дунё манеҳ, ки аҷал дар пай аст». Сулаймон (а) гуфт: «Ё мӯрча! Ту ҳақими бузургӣ, маро панде деҳ!» Гуфт: «Худои таъоло туро подшоҳӣ каромат кардааст, бояд ки бар раъият мушфиқтар бошӣ ва аз ҳоли эшон хабардор шуда, доди мазлумонро бидиҳӣ. Ман ба-д-ин заъифӣ, ки ҳастам, ҳар рӯз гирди раъияти ҳеш бигардам то ба касе агар ранчу шикасте расида бошад, тадоруки он кунам»

^а Куръон: 38, 35.

Пас Сулаймон (а) дар тааҷҷуб бимонд, пас хост, ки аз ҷо биравад. Мӯрча гуфт, ки меҳмони нахӯрда аз ин ҷо рафта раво набошад, то он чи Худон таъоло рӯзии мо кардааст, ин рӯз аз он меҳмони ту кунам. Сулаймон (а) иҷозат дод. Мӯрча бирафт ва як пои малах ба хидмати Сулаймон овард. Сулаймон (а) бихандид ва гуфт: «Ё мӯрча, маро бо лашкар аз як пои малах меҳмонӣ чӣ тавр мекунӣ?» Гуфт: «Ё Сулаймон, пои малах андак мебинӣ, ба баракати Худон таъоло бубин!» Дар кина са чунин омадааст, ки он як пои малахро бипазонид, то чандо ки ҳам лашкар хӯрда сер шуданд, ханӯз боқӣ буд. Сулаймон (а) ин хол дида ба сачда афтод ва мегуфт: «Худовандо, азаме ту бузургӣ туро сазад, агар хоҳӣ камро бисёр гардонӣ ва бисёрро кам созӣ!»

ПАЙҒОМ ОВАРДАНИ ХУДХУД АЗ САБО — МУЛКИ МАЛИКА БАЛҚИС

Накл аст, ки рӯзе Сулаймон (а) бар бисот нишаста буд ва чумла вузарову лашкари париену девон ба хидматаш ва мурғони ҳар чинс болои сараш пар зада, ҳама лашкар ва Сулаймон (а)-ро соя карда, ҳозир буданд. Бодро фармуд, то бисотро баргирифт ва дар ҳаво бурд, он қадар ки тоби офтоб бар вай тофт. Сулаймон (а) боло бингарист, то ҷои Худхуд ҳолӣ ёфт. Қақавлиҳи таъоло: **Ва тафаққада-т-тайра фақола мо лияло ара-л-Худхуда ам кона мина-л-ғоибина лауъаззибаннаҳу ғазобан шадидан ав ла азбаҳаннаҳу ав ла яътияний би султонин мубин^а.**

Яъне: тафаҳхус карданд ҷонварони парандаро, пас гуфт: Чист моро, ки намебинем Худхудо, оё ҳаст аз ғоибин, ҳарона азоб хоҳам намуд ўро азоби саҳт, ё забҳ кунам ўро, ё биеяд назди ман бо далели зоҳир.

Пас уқобро фармуд, то Худхудо ҳозир кард. Гуфт: «Кучо рафта будӣ?» Худхуд гуфт: «Ба коре, ки рафта будам, хуччати он рӯшан дорам. Қақавлиҳи таъоло: **Фақола аҳатту бимо лам туҳит биҳи ва ҷиътука мин сабин би набаъин яқин.^б**

Яъне: гуфт: иҳота кардам он ҷоеро, ки иҳота накардӣ ту ба он ва овардаам назди ту аз мулки Сабо хабари таҳқиқ. Гуфт: «Пештар ой ва бигӯӣ, то чи дидӣ». Худхуд гуфт: «Ё Расулаллоҳ, фалон вақт ки ту аз тахт фуруд омада будӣ, ман ба ҳаво паридам, ки худхуде аз дур намоён шуд, ки бар девора боғе нишаста, ба ҳукми чинсият назди ў рафтам. Чун чашм бар якдигар афтод, гуфт: Аз кучо меой? Гуфтам: Аз Шом ва аз пеши худованди хеш, ки Сулаймон *алайҳиссалом* аст, меоям. Гуфт: Сулаймон *алайҳиссалом* кист? Гуфтам: Подшоҳи ҷинну инс ва ву-

^а Куръон: 27, 21.

^б Куръон: 27, 22.

хушу туюр ва чамъи махлуқот аст. Он гаҳ ман аз худхуд пурсидам, ки ту аз кучоӣ? Гуфт: Аз ин шаҳрам. Гуфтам: Номи ин шаҳр чист? Гуфт: Ин шаҳро Сабо хонанд. Гуфтам: Подшоҳ кист? Гуфт: Зане аст Балқис ном, ин мамлакат ҷумла аз они ӯст ва дувоздаҳ ҳазор сарҳанг дорад ва дувоздаҳ ҳазор савор дар зери фармони ҳар сарҳанг аст. Бо ман биё, то ба ту намоям. Гуфтам: Дер аст, ки аз ҳузури подшоҳ омадам, мабодо, ки ба об муҳтоҷ гардад ва маро наёбад ва азобу укубат кунад.

Гуфта, ки Худои таъоло Ҳудҳудро ончунон ҳидоят дода буд, ки медонист, ки дар кадом замин об аст ва дар кадом замин нест, то бисоти Сулаймон (а) ҳар ҷо расидӣ, об аз Ҳудхуд талаб кардандӣ, ҳар ҷо ки ӯ нишони об медодӣ, Сулаймон (а) ба девон фармудӣ, то он ҷо ҷоҳе канда, об баровардандӣ. Аз ин маъно гуфт: «Шояд, ки ба об муҳтоҷ шавад».

«Алҳосил он худхуд гуфт, ки агар ҳадиси Балқис бишнавад, шод гардад, биё то туро назди вай барам. Пас ҳамроҳи ӯ ба шаҳри Сабо рафта, Балқисро дидам, ки бар тахти азим аз зарӣ сурх ва ёкуту забарҷад мурассаъ ва сӣ арш тӯлу арз ва ҷаҳор пояш яке аз ёкути сурх ва дигаре аз забрҷади сурх ва баъзе аз фирӯзаву баъзе аз лаъл аст, нишаста». Қ а қ а в л и ҳ и т аъ о л о: **Иний ваҷатту имраатан тамликуҳум ва утийат мин кулли шаъив-ва лаҳо ӯаршун ӯазим^а.**

Яъне: таҳқиқ, ки ёфтам занеро, ки подшоҳӣ мекунад, эшонро дода шудааст аз ҳар ҷиз ва барои ӯ тахти азим аст, аммо дин надорад, офтобпараст аст ва шавҳар накарда. Сулаймон (а) гуфт: «Он чи ту гуфтӣ, донистам, валекин чи тавр донистӣ, ки дин надорад». Ва гуфт: қ а в л у ҳ у т аъ о л о: **Ваҷаттуҳо ва қавмаҳо ясҷудуна ли-ш-шамси мин дуниллоҳи ва зайъана лаҳуму-ш-шайтону аъмолаҳум фасаддахум ӯани-с-сабили фаҳум ло яхтадун. Алло ясҷуду диллоҳи-л-лазӣ юҳричу-л-хабъа фй-с-самовоти ва-л-арзи ва яъламу мо тухфуна ва мо туълинун.^б**

Яъне: ёфтам ӯро ва қавмашро сачда мекунанд офтобро сивои Худо ва зинат дода эшонро шайтон корҳои эшон. Пас банда кардааст эшонро аз роҳ, пас эшон роҳ намеёбад, ки сачда кунанд Ҳудойро, он Худо, ки берун орад чизҳои пӯшидаро дар осмонҳо ва замин ва медонад ҳар чи пӯшида кунед ва ҳар чи зоҳир кунед.

Боз гуфт: «Ё Расулаллоҳ, маро хилъате деҳ то фарзандонамро ёдгорӣ бошад». Сулаймон (а) гуфт: қ а в л у ҳ у т аъ о л о: **Сананзуру а садақта ам кунта мина-л-козибин.^в**

Яъне: бингарам ва зоҳир гардад, ки ту рост мегӯӣ ё дурӯғ. Гуфт: «Иншоаллоҳ, ки пеши пайғамбари Худо дурӯғӯ набо-

^а Куръон: 27, 23.

^б Куръон: 27, 24—25.

^в Куръон: 27, 27.

шам». Пас Сулаймон (а) тоҷ бар сари вай ниҳод. Худхуд гуфт: «Бехтар аз ин меҳоҳам». Сулаймон (а) гуфт: «Қор ва қасос ту ва аз фарзандони ту гирифтам». Он гаҳ Сулаймон (а) гуфт: қавлуҳу таъоло; **Изҳаб бикитоби ҳаза фаалқих илайҳим сумма тавалла ʻанҳум фанзур мозо ярчиъун.**^а

Яъне; бибар китобати ман ва бинад аз он сӯй ӯ, пас боз аз эшон, пас бубин, ки чи ҷавоб медиҳанд.

Пас давоту қалам хост ва бар қоғаз навишта, номаро саба муҳр карда дод. Ӯ номаро дар минқор гирифта бипарид, то ба шаҳри Балқис рафт ва аз равзан фуру парид, номаро аз минқор бар синаи Балқис ниҳод. Чун бедор шуд, боз берун парид. Чун Балқис орандаи нома мурғ дид ва номаро сар ба муҳр бар синаи хеш ёфт, бонг баровард. Қ а қ а в л и ҳ и т а ʻ о л о : **Қолат ё айюҳа-л-малаъу иннӣ улқия илайя китобун карим.**^б

Яъне: ё сардорон, ба таҳқиқ, ки афганда шуд сӯи ман китоби бузург.

Пас номаро хонда, номи нависандаи нома ва мазмунаш боз гуфт: қ а в л у ҳ у т а ʻ о л о : **Иннаҳу мин Сулаймона ва иннаҳу бисмиллоҳи-р-рахмони-р-рахим. Алло таълу ʻалайя ва-ътунӣ муслимин.**^в

Яъне: ин аст аз тарафи Сулаймон (а) ва ҳароина ӯ бо номи Худои бахшишкунанда ва меҳрубон аст, он ки саркашӣ мекунад бар ман ва биёд назди мо мусулмон шуда.

Чун Балқис нома ба лафз таъзим карда, карим хонд, Худои таъоло ба сабаби он таъзим ӯро давлати ислом рӯзӣ кард ва ҷуфти пайғамбар гардонид, баъд аз он гуфт: «**Ё айюҳа-л-малаъу афтунӣ фӣ амрӣ мо кунту қотиъатан амран ҳатто ташҳадунӣ.**^г

Яъне: эй ашроф, қавми маро ҷавоб диҳед, дар қоре ман файсал намекунам қореро, то шумо ҳозир шавед пеши ман.

Ҷавоб доданд: қ а в л у ҳ у т а ʻ о л о : **Қолу наҳну улу қувватин ва улу баъсин шадидив-ва-л-амру илайки фа-нзурӣ мозо таъмурин.**^д

Яъне: мо соҳиби қувватем ва соҳиби ҷанги сахтем ва ҳукм аст ба сӯи ту, пас бубин, ки чи ҳукм кунӣ.

Балқис гуфт: «Сулаймон (а) маро ба ислом меҳонад ва меғӯяд, ки аз офтобпарастӣ безор шав, агар ман фармони ӯ набарам, биёяд дар вилояти ман ва хароб кунад.» Қ а қ а в л и ҳ и т а ʻ о л о : **Қолат инна-л-мулука изо даҳалу қарятан афсадуҳо ва ҷаъалу аъиззата аҳлиҳо азиллатав-ва казолика яфъалун.**^е

Яъне: ҳар гоҳ ки подшоҳон дохил шаванд ба касе, мулк ха-

^а Қуръон: 27, 28.

^б Қуръон: 27, 29.

^в Қуръон: 27, 30—31.

^г Қуръон: 27, 32.

^д Қуръон: 27, 33.

^е Қуръон: 27, 34.

роб кунанд онро ва залил мекунанд аёни он мулкро ва ҳамчу-
нин хоҳанд кард. Қавлуҳутаъоло: **Ва инни мурсилатун
илайҳим бихадийятин фа нозиратун бима ярчиъу-л-мурсалун^а.**

Яъне: ҳаронна ман ирсолкунандаам сӯи эшон тухфа, пас бу-
бинем ба чи чиз бозоянд фиристодагон. Вазирон гуфтанд: «Чу-
нон ки фармой, айни маслаҳат аст». Он гоҳ расулонро бо ҳадоё
ва таҳоиф ба хидмати Сулаймон (а) фиристоданд.

Бод Сулаймон (а)-ро ҳабар кард, ки Балқис расулонро бо
тухфаҳои хишти симин ва ҳафт хишти зарин ва ҳафт пардаи
зарбафт фиристодааст. Сулаймон (а) бар тахт нишаста буд ва
ҳазор вазир бар курсиҳои зарин нишаста буданд. Ва чинну ша-
ётин ва парӣён гирдогирд бар по истода ва мурғон болои сар
парзада. Фармуд, то аз девори майдон, ки як хишт аз зару як
хишт аз сим буд, ҳафт хишти зарин ва ҳафт хишти симин бар-
канданд ва ҳафт пардаи зарбафт аз дарҳо фурӯ гирифтанд.

Чун расулони Балқис ба майдон расиданд ва он ҳашамату
азамат ва мамлақат бидиданд, беҳуш гаштанд ва дармонданд,
ки ин хиштҳо ба хидмати Сулаймон чи гуна гузаронем, ки де-
вори майдон ҳама заринхиштҳо аст, ин чаҳордаҳ пеши ӯ чи
кадр дорад. Чун ба-д-он мавзеъ, ки аз девор чаҳордаҳ хишт ва
пардаҳои зарбафт баргирифта буданд, расиданд, донистанд, ки
барои дузд гирифтани моёнро ҳила ангехта бошанд. Ба ҳар ҳол
назар гардонид, шарти бандагӣ ба ҷо оварда, шукру сано гуф-
танд. Пас Сулаймон алайҳиссалом гуфт: қавлуҳутаъоло;
**Атумиддунани би молин фамо отониллоҳу хайрун миммо ото-
кум, бал антум би ҳадийятикум тафраҳун.^б**

Яъне: чи мадад диҳед моро ба мол, пас ҳар чи додааст мар
Худои таъоло бехтар аз он аст, ки додааст ба шумо, балки шу-
мо ба моли худ хушнуд мешавед.

Пас фармуд: қавлуҳутаъоло: **Ирчиъ илайҳим фа ла
наътйяннаҳум би чунудил-лоқибала лаҳум биҳо ва ла нухри-
чаннаҳум минҳо азиллатан ва ҳум соғирун.^в**

Яъне: бод равед ба сӯи эшон, албатта моем бар эшон бо
лашқари гарон. Муқобала накарда шавад бо он лашқар ва ал-
батта берун кунем эшонро аз он шаҳр ва эшон залилу расво
шаванд.

Пас расулон муроҷаъат қарда пеши Балқис расида, сифати
азамату шавкати Сулаймон алайҳиссалом гуфта, пайғом биг-
зориданд. Балқис гуфт: «Моро аз вай муъҷиза талаб бояд кард,
то бар пайғамбарни худ далел орад». Пас ғулуме чанд мардо-
на ба сурати канизакон биёраста ва канизаке чанд ба сурати
ғулумон ҷомаҳои мардона пушонида ва пораи ёкути носуфта

^а Куръон: 27, 35.

^б Куръон: 27, 36.

• Куръон: 27, 37.

ва модиёни бокира ва шишаи тикӣ бар расулон дод ва гуфт: «Инҳо ба хидмати Сулаймон (а) баред то фарқ кунед мисли канизакон ва ғулмон ва ёкути носуфтаре бе алмос ва оҳан сурӯх кунанд ва модиёро аз кура ҷудо созад ва шиша пуроб кунанд, аммо он об на аз осмон бошад ва на аз замин».

Пас расулон ба он пайғом ба хидмати Сулаймон (а) омаданд ва пайғомро як ба як арз карданд. Фармуд, то таште бигаранд ва дасти ғулмону канизакон бишӯянд. Пас ҳар кӣ ғулмон буданд, ангуштҳои дастро ба шустан фаро пеш карданд ва канизакон кафи даст ба шустан дар пеш доштанд. Сулаймон (а) донист, касоне, ки ангуштҳо пеш карданд, ғулмонанд ва онон, ки кафҳо пеш карданд, канизаконанд. Он гаҳ ёкутиро ба хидмат бурданд. Қирмеро фармуд, то дар он ёкути сӯроҳ кард. Пас фармуд то модиён ва қураро паси пеш бастанд, алаф пешии онҳо ниҳоданд, модиён ба алаф сар пеш аз кура карданд. Сулаймон (а) гуфт: «Ин ки аввал сар пеш карданд модиёнанд ва дигарон кура». Пас фармуданд аспонро битохтанд ва аз араки аспон шишаҳо пур карданд.

Алҳосил, Сулаймон (а) ҳалли ишқолҳои Балқис карда, расулонро хилъат дода, руҳсат фармуд. Ва чун расулон пешии Балқис рафта, аҳвол бозгуфтанд, Балқис гуфт: «Савоб он аст, ки ман худ пешии Сулаймон (а) биравам». Пас сохтагии сафар тамоми карда ҳафсад канизак бо лашқари азим номзад сохт, ки бо худ барад ва тахту матоъи худро дар кӯшке ниҳод, ҳафт дарах баста ба муътамадон сулурд ва гуфт: «Зинҳор ки муҳофизати ин матоъ ва тахт наку хоҳед кард, ки мадор мулкӣ ман бар он аст». Пас рӯй ба хидмати Сулаймон (а) ниҳод Бод Сулаймон (а)-ро аз омадани Балқис хабар дод. Чун девон бо Сулаймон (а) гуфта буданд, ки Балқис мӯҳое бар соқ дорад ва ақли комил надорад, аз баҳри он ки модари ӯ аз чинну париён буд, битарсиданд, ки назди Сулаймон *алайҳиссалом* дурӯғи эшон ба фурӯге наанҷомад.

Алқисса, Сулаймон *алайҳиссалом* хост, то бидонад, ки ӯ бар пойи худ мӯй дорад ё на ва ақл комил аст ё на. Лиҳаза бифармуд, то ҳавзе ба раҳгузари кӯшк сохтанд ва ҷисре аз обгина бар он ҳавз бастанд ва мохиву мурғи обӣ ба ҳикмат дар он ҷо гузоштанд. Чунон ки ҷиср зоҳир набошад ва ҳама об намояд, зеро ки чун Балқис дар он ҳавз расад, ба зарурат пойи бараҳна аз ҳавз бигзарад, то ҳақиқати мӯйҳои вай доништа шавад.

Пас фармуд, ки қавлуҳу таъоло: **Ё айюҳа-л-малаъу аййукум яътинӣ би ъаршиҳо қабла ан яътунӣ муслимин.**^а

Яъне: аз шумо кист, ки тахти Балқисро қабл аз он ки ӯ мусулмон шуда, пешии ман расад, биёрад. Деве ҳозир буд, арз на-

^а Куръон: 27, 38.

муд, ки қавлуху таъоло; Қола ъифритум-мина-л-чинни
ано отика биҳи қабла ан тақума мим-мақомика ва инни ʔалай-
ҳи ла қавийюн амин^а.

Яъне: гуфт деве аз чиннон: Биёрам назди ту онро пеш аз он
ки истода шавӣ аз ҷои худ ва ҳароина ман бар он зӯровару бо
амонатам. Гуфт: «Аз ин зудтар хоҳам». Осаф бигуфт: «Чунон
биёрам, ки чашм бар ҳам ниҳӣ ва боз кунӣ, балки аз ин ҳам
зудтар орам, ки қавлуху таъоло: Қола-л-лазӣ ʔиндаҳу
ʔилмум-мина-л-китоби, ано отика биҳи қабла ан яртада илай-
ка тарфука^б.

Яъне: гуфт касе, ки наздики ӯ буд илм аз китоб: Ман мео-
рам ӯро назди ту пеш аз он ки бозояд сӯи ту нигоҳи ту. Ӯ Исми
Аъзам медонист, иҷозат ёфта дар чашм задан тахти Балқис
биёвард.

Пас Сулаймон алайҳиссалом фармуд, ки бадал кунед
баъзе ҷавохиротро, то бубинем, ки шиносад ё на, ки қавлу-
ху таъоло: Қола наккиру лаҳо ʔаршаҳо нанзур атаҳтадӣ ам
тақуну мина-л-лазина ло яҳтадун^в.

Яъне, гуфт: бадал кунед барои ӯ тахтро, ки бубинем оё роҳ
ёбад ё бишавад аз онон, ки роҳ намеёбанд.. Корпардозон ҳамчу-
нон қарданд.

Алқисса, чун Балқис ба қанораи ҳавз расид, обгина дар на-
зараш биёмад, пиндошт, ки ҳама об аст, по бараҳна қард. Су-
лаймон алайҳиссалом нигарист некӯтар ва хубтар дид, донист,
ки девон дурӯғ гуфта буданд. Чун ӯ наздики кӯшк омад, гуфт:
қавлуху таъоло: Фаламмо ҷоат кйла а ҳоказо ʔаршуки.^г

Яъне; ҳар гоҳ, ки омад, гуфта шуд: Оё ин тахт азони туст?
Агар чи ҷавоҳири тахти Балқис мубаддал гардонида буданд,
гуфт, қавлуху таъоло: Кааннаҳу ҳува.^д

Яъне: гӯё ки ҳамон аст.

Сулаймон алайҳиссаломро маълум шуд, ки ӯ оқида аст. Пас
бар тахти худ рафта маълум қард, ки ҳамон тахт аст. Мутаҳай-
йир гашт, гуфт: қавлуху таъоло; Раббӣ инни заламту
нафсий ва асламту маъа Сулаймона лиллоҳи раббӣ-л-ʔоламин.^е

Яъне: ё раб, бештар бар ҷисми худ зулм қардам, имон овар-
дам бо Сулаймон алайҳиссалом барои Худои оламиён. Пас Су-
лаймон алайҳиссалом Балқисро ба ақди никоҳи худ оварда,
бар сесад зан ва ҳафтсад ҳарам меҳтар гардонид ва кӯшке
азим ба ҷиҳати-вай тайёр сохт.

Рӯзе гуфт: «Ё расулаллоҳ, чун бар бисот менишинӣ ва бод-
ро мефармой, то гирди олам мегардонад, маро низ бо худ би-

^а Куръон: 27, 39.

^б Куръон: 27, 40.

^в Куръон: 27, 41.

^г Куръон: 27, 42.

^д Куръон: 27, 42.

^е Куръон: 27, 44.

бар ва ба фалон чазира, ки дар он чо аҷоибхост, нишон ме-
ханд ва то бубинам, ки чун аст». Пайгамбари Худо бодро фар-
муд, то бисотро баргирифт ва ба-д-он чазира, ки дар мие
хафт дарё буд, расид. Балкис макоми хушу хурам аз сабза
оби равон ёфт ва аспнро дид, ки пархо доранд, чун аспн
сотро диданд, ба дарё парвоз карданд. Сулаймон *алайҳиссалом*
ба девон гуфт, ки аспнро бигиред. Девон гуфтанд, ки
расулаллох, мо наметавонем гирифт, магар Самдун ном девон
ки аз ту осӣ шуда, ба қаъри дарё сукунат медорад. Агар пеш
ӯ бигӯем, ки Сулаймон (а) бимурд, то аз мо нагурезад ва пе-
ши мо ояд, то ўро гирифта биёрем, яқин, ки ба дасти ӯ аспн
гирифтор оянд. Фармуд, ки раво бошад.

Пас девон гирди олам ва ба дарё давида нидо карданд, ки
Сулаймон (а) бимурд. Самдун шунида аз қаъри дарё ба хуш
холӣ берун омад ва девон пеши ӯ чамъ шуда гуфтанд, ки акнун
аз азоби Сулаймон *алайҳиссалом* рустем. Бояд ки дар он чо
рафта мулки Сулаймон (а) бигирем, то Самдун густох шуда
назди эшон омад. Дар соъат каманд андохта дасту пояш бас-
танд ва пеши Сулаймон (а) оварданд.

Сулаймон *алайҳиссалом* ба назари ғазаб ва ҳайбат бар рӯи
Самдун нигоҳ кард, Самдун биларзид ва гуфт: «Ё Расул маро
амон деҳ, минбаъд мутеъи ту шуда, ҳар чи фармой бикунам». Сулаймон (а) гуфт: «Агар аз азоби мо халос мехоҳӣ фалон асп-
нро ба чихати ман гирифта биёр». Гуфт: «Ё Расулаллох бе-
хилат ба дасти ман нахоҳанд омад». Гуфт: «Чӣ хила мекуни?»
Гуфт: «Аспн ба фалон чашма об мехӯранд, девонро ҳамроҳи
ман бифирист, то оби он чашма бигардонид, ба ҷои об дар он
чашма ҳамр андозанд, ки аспн ҳамр ба ҷои об хӯрда маст ша-
ванд, то аз каманд гирифта ба хидмати ту биёрам».

Пас Самдунро раҳо карда бо девон фиристод, то чихил асп-
ро ба ҳамон тариқ гирифта овард. Вақти намози пешин буд,
Сулаймон (а) латофат ва хубии аспн медид, ҳатто ки вақти
намоз фавт шудан гирифт. Дар ҳол Чабраил (а) ба итоб омад,
ки ё Сулаймон (а) ба Дунё чунон машғул шудӣ, ки намоз аз
ту фавт шавад. Сулаймон (а) дар сачда афтада бигрифт ва ис-
тиғфор карду гуфт: қ а в л ў х у т а њ о л о : Иннӣ аҳбабту хуб-
ба-л-хайри њан зикри раббӣ ҳатто таворат бил-ҳиҷоба^а.

Яъне ҳароина ман дӯст медоштам муҳаббати молро аз ёди
парвардигори худ, ҳатто, ки нухуфта шуд офтоб дар ҳиҷоб.

Гуфтаанд: Худон таъоло фариштагонро фармуд, то замоне
офтоб баргардониданд ва Сулаймон *алайҳиссалом* намози пе-
шинро бар вақт гузаронид.

Чунин овардаанд, ки Сулаймон (а) парҳои аспнро биканд

^а Куръон: 38, 32.

ли бар замин раҳо кард ва парҳои аспон бори дигар берун наё-
мида. Гуянд, ки аспони тозӣ аз насли онҳоанд. Ва баъзе бар
Фрианд, ки модииро ба чарогоҳи аспон сар дода буданд. Пас
аспон омада ба модии чуфт шуданд. Пас модии мазкур аз
он насли аспон бачагон зоиданд. Он бачагонро тайёр карда ба
кузури Сулаймон (а) оварда буданд.

РАФТАНИ СУЛАЙМОН АЛАЙХИССАЛОМ БА ШАҲРИ САЙДУН БА АЗМИ ЧИҲОД ВА КУШТА ШУДАНИ ПОДШОҲИ ОН ЧО

Чун аз он фориг шуд Самдунро пурсид, ки дигар аҷибҳо
чӣ дидаӣ? Гуфт: «Вақте ба дарёи Мағриб ба ҷазира расидам
ва дар он ҷазира шаҳре азим дидам, боран ҳисораш аз санги
хора тартиб карда, сад газ боло оварда дувоздаҳ бурҷ андар
он бора сохтаанд ва ба ҳар бурҷе табле ва аламе ниҳода, дар
миёни ҳисор майдоне сохта, дар он майдон кӯшк аз санги мар-
мар бароварда ва дар миёни кӯшк манораи баланд бино карда,
ду шери сангӣ дар он ҷо баста ва уқобе бузуг аз зар ороста-
анд ва ба мисли одамӣ ва ғайра суратҳо сохта. Чун дар кӯшк
шудам, ҷаҳор ҳазор хуҷра дидам, ки канизакони боҷамол ни-
шаста ва бар сафҳан кӯшк парии моҳлиқо бар тахти азим бо
духтари соҳибҷамол ва хубсурат нишастааст. Баъд аз соъате
он духтар барҳост ва он ҷаҳор ҳазор канизак ба хидматаш аз
сароӣ хеш берун омаданд.

Пеши канизаке рафта пурсидам, ки ин шаҳр чӣ ном дорад
ва ин парӣ ва ин духтар кист ва он таблҳову аламҳову манора
ва шерону уқобҳо аз баҳри чӣ сохтаанд?» Канизак гуфт: «Ту аз
кадом ҷаҳонӣ?» Ман гуфтам: «Аз олами дигарам». Гуфт: «Мо ме-
донем, ки ҷаҳон ҳамин аст». Гуфтам, ки аз ин шаҳр ва тилисм
маро хабар деҳ». Гуфт: «Ин шаҳро Сайдун хонанд ва ин па-
рӣ, ки ту мебинӣ, хотуни подшоҳи мост ва ин духтар аз насли
ӯст ва ин тилисмҳо аз баҳри он сохтаанд, ки чун душманро бу-
бинанд, дар бонг бянд. Пас подшоҳ бидонад, ки душман расид,
то ба дафъи ӯ машғул шавад. Ва ин уқоб доъии мост, чун вақ-
ти ибодат мерасад, дар бонг меояд, то ҳама ҷамъ шуда, парас-
тиши подшоҳ мекунем, *зиёзан биллоҳи мин золик*. Ва ду шер
хукми инсоф доранд. Чун дар ду кас хусумат афтад, пеши ше-
рон раванд, ҳар ки ба ноҳақ бошад, ӯро бидаранд, аз ин маъ-
но ҳеч кас дурӯғ ва беҳисоб намекунад».

Самдун ин ҳикоят бигуфт. Сулаймон (а) фармуд, ки дар он
ҷо рафта ба онҳо чиҳод кардан зарур аст. Пас бифармуд, то
он чи аз лашқари одамӣ ва деу парӣ буд, бар бисот ҷамъ гаш-
танд. Бодро фармуд, то бисотро дар он ҷо барад. Чун бисот аз
дур зоҳир гашт, таблҳо ва уқобу ғайра бонг карданд. Мардум

донистанд, ки душман расид. Хама силоҳ пушида, аз шаҳр
рун омада диданд, ки бисоте аз ҳаво меояд, бо якдигар
танд, ки подшоҳонро ҳаргиз надидаем, ки ба ҷуз аз замин
ҳаво меоянд. Ин таачҷуб аст, зоҳиран подшоҳи азим хоҳад
пас ба ҳарб омаданд.

Сулаймон *алайҳиссалом* девонро фармуд, ки аввал шу
чанг кунед. Девон ҳарб карданд, мардуми қазира бар девон
лаба оварданд, баъд аз он парӣёнро фармуд. Эшон низ мағ
шуданд, минбаъд одамиёнро фармуд, то одамиён ва парӣ
девон бар мардуми қазира ғолиб омаданд. Пас подшоҳи қа
ра худ баромада, қасди Сулаймон *алайҳиссалом* кард. Но
подшоҳи палид Анкуд буд. Чун ба муқобили пайғамбар ома
бодро фармуд, то мушти хок бар рӯи Анкуди палид андохт. Но
гоҳ шере даромада Анкудро аз тани нопокаш бардошт ва
кӣ кофиронро Сулаймон *алайҳиссалом* баргирифтанд ва куш
ба дарё афганданд ва духтари Анкудро, ки соҳибчамол буд,
қанизакон тамом бар бисот оварда, тамоми шаҳро ҳароб ка
данд.

ЗИКРИ МУБТАЛО ШУДАНИ СУЛАЙМОН АЛАЙҲИССАЛОМ ДАР МИҲНАТУ РАНҶ БА САБАБИ БАЪЗЕ ТАҚСИР, КИ САҲВАН АЗ ӯ БА ВУҚУЪ ОМАДА

Чун малик муроҷаъат намуд, дар аснои роҳ Сулаймон
алайҳиссалом ба духтар гуфт: «Имон ор!» Духтар гуфт: «Ба
д-он шарт мусулмон шавам, то маро аз дидори падарам боз на
дорӣ». Сулаймон *алайҳиссалом* фармуд, ки падаратро ба ҷаҳа
намобод восил кардаанд, чи сои дидораш бубинӣ. Пас сари он
лид пеши духтар оварданд. Чун сари бурида бидид, беҳу
гашт ва аз беҳушӣ бозомада нолаву зорӣ мекард. Сулаймон
алайҳиссалом чандон молу неъмат ба ӯ дод, ки васфаш нагвар
кард ва ҳар чанд дилдорӣ намуд, фонда надод. Охираш то
мурури айём мусулмон шуд. Сулаймон *алайҳиссалом* ӯро ни
дар никоҳ оварда дӯст медошт.

Рӯзе Иблиси лаъин ба сурати одами пеши духтар рафт
гуфт: «Ё духтар, чаро чизе насозӣ, ки аз мушоҳидаи падарат ху
гардонад ва равони падарат ҳам аз ту хушхол шавад». Гуфт
«Чӣ созам?» Гуфт: «Сурати падарат бисоз, он суратро би
раст, чунон ки дар зиндагӣ мепарастидӣ. Ва ин розро аз Су
лаймон пинҳон дор». Пас духтар ҳамон кард, то чихил рӯз ба
ромад.

Ба қавле дигар омадааст: Чун Сулаймон (а) ба духтар
гуфт, ки имон ор, гуфт: «Он гаҳ имон оварда зани ту шавад
ки иҷозат диҳӣ сурате шакли падари хеш сохта, муниси ҷа
карда ғами маҳзурии падар аз он сурат дафъ созам». Чун д

Он замон сурат сохтан ҳаром набуда, Сулаймон (а) бағоят шефтан рӯи ӯ буд, иҷозат дод. Пас он зан сурати падари хеш сохта ва пӯшида мепарастад. Аз ин маъно Сулаймон (а) ба бало мубтало гашт ва аз тахту мамлакат муддате дур шуд.

Ва низ гуфтаанд, ки сабаби ибтилои Сулаймон *алайҳиссалом* он буд, ки зан гуфт: «Рӯи ид аст, қурбонӣ боид кард ва малах мубоҳ аст, ба ман деҳ то қурбонӣ кунам». Сулаймон *алайҳиссалом* гуфт: «Малахро чӣ қадр бувад, шутуре қурбон кун!» Гуфт: «Албатта малахро қурбон кунам». Ғарзи он дошт, ки вақте ки Сулаймон *алайҳиссалом* бо падари лаъини ӯ ҷанг мекард, малахон андар ҳаво меомаданд ва ҷашмҳои эшон бармеканданд ва духтар хост, ки муқофоти он рӯз кунад. Сулаймон *алайҳиссалом* иҷозат дод. Малахро бидушт.

Ва яке он ки зан пинҳонӣ бутпарастӣ мекард ва дигар малахе мазлумро ноҳақ кушт. Аз ин ду сабаб Сулаймон *алайҳиссалом* дар бало мубтало гашт, зеро ки ҳар зан, ки кори баде аз шавҳари худ пинҳон бидунад, албатта шавҳариш ба шумин он аз хонумон дур шуда, ба фақр расад. Қ а в л у х у т а њ о л о ; Ва лақад фатанно Сулаймона ва алқайно њало курсийнхи ҷа-садан, сумма аноба^а.

Яъне: таққик, ки озмудем Сулаймон (а)-ро ва андохтем аз болои курсӣ, ӯ пас рӯчӯ кард ба ҳақ.

Алқисса, чун ҳазрати Сулаймон (а) дар истинҷо мерафт ангуштариро ба яке аз маҳрам суғурдӣ, зеро ки Исми Аъзам бар он навишта буданд. Рӯзе ангуштариро ба Ямина, ки яке аз ҳодима буд, суғурд. Ва Худои таъоло Истарки девро сурати Сулаймон (а) дод ва он дев ангуштариро аз Ямина гирифта дар ангушт карда, бар тахти Сулаймон *алайҳиссалом* нишаст, одамиву парӣ ва дев донистанд, ки Сулаймон *алайҳиссалом* аст. Ҳама ҷамъ шуданд ва туюр бар болои сараш пар зада биностоданд. Пас Сулаймон *алайҳиссалом* аз таҳоратхона берун омада ба Ямина талаби ангуштарӣ кард. Гуфт, ки Сулаймон *алайҳиссалом* бурд. Чандон ки гуфт Сулаймон (а) манам, фоида накард. Пас наздики тахт рафта девро дид, ки бар тахт нишаста ва ангуштарӣ ба даст кардааст. Ва одамиёну париён ва девону ҷонварон ҳама мутеъи ӯ гаштаанд. Ҳарчанд гуфт, ки Сулаймон ибни Довуд манам, берун карданд, ки ин девона аст.

Ва гуфтаанд, ки ибтилои Сулаймон (а)-ро сабабе дигар он аст, ки ҳазор зану ҳарам буданд. Рӯзе гуфт, ки имшаб пеши ҳазор зан биравам ва ҳазор писар як маротиба дар вучуд орам, то корҳои ҷиҳод ба хубӣ инсиром хоҳад ёфт ва нагуфт: «Инишо-аллоҳ». Пас он шаб бо ҳазор зан нақуспид, ҳеҷ фарзанде дар вучуд наёмад, илло ним писаре аз батни як зан мутаваллид

шуд. Сулаймон *алайҳиссалом* бар нагуфтани «Иншоаллоҳ» дим гашт.

Алҳосил, чун девону одамиён ва ғайра Сулаймон (а)-ро кин накарданд ва аз пеши тахт биронданд, аз шаҳр берун омада, дар Байтулмақаддас рафт ва сари муборак ба сачда нишаст, то се рӯз мегирист ва таъоме наёфт, пас бетоқат шуд ва аз маҷид берун омад ва аз шахсе ноён бихост. Ӯ илтифоте накард, боз дар шаҳр гашт, ки касе ба муздурӣ гирад. Аммо ҳеч касе нафармуд, то аз гуруснагӣ бетоқат шуда, бар дарё расид. Сайёдонро дид, ки моҳӣ мегиранд. Гуфт: «Маро ба муздурӣ гириред, то кор мекарда бошам». Сайёдон рӯзиёна ба ду моҳӣ гирифтанд. Тамоми рӯз то шаб гурусна кори эшон қарор ба вақти шаб ду моҳӣ ёфт. Як моҳиро фурӯхта, курси ҷавон харид ва якеро бирён карда, ҳамроҳи нони ҷавин бихӯрд, то ҷӯш хил шабонарӯз ҳамин тавр қут ҳосил намуд ва бо дарвешон маҷӯрд ва ҳама шаб намоз мекардӣ ва тавбаву истиғфор менамудӣ ва дар он рӯзҳо, ки Истархи дев бар тахт нишаста, подшоҳӣ мекард, агарчи баъзе аз девон ин ҳол бидонистанд, аммо ҷӯше нагуфтанд.

Осаф марди бузург буд, аз он рӯз мутараддиди аҳвол шуд. Медонист, ки ин Сулаймон *алайҳиссалом* нест, то пеши занони Сулаймон *алайҳиссалом* рафт ва гуфт: «Дар ин рӯзҳо Сулаймон *алайҳиссалом* пеши шумо омадааст?» Ямина гуфт: «Ин Осаф, магар Сулаймон (а) ба навъе дигар шуда бошад, ки дар ин чихил рӯз ангуштарӣ ба ман насупурда». Осаф гуфт: «Сабз кунед, ки ман ҳилате бисозам». Дарҳол берун рафт ва чихили марди тавротхонро пеши тахт бурд ва ҳар якеро ҷузви Таврот дод, то ҳама ҷузвҳо боз карда ба хондан машғул шуданд. Истархи дев тоқати шунидани каломи Худо наёварда аз тахт парида ба канораи кӯшк нишаст ва аз он ҷо ба дарё парида, ангуштариро дар қаъри дарё андохт ва бигрехт.

Алқисса, чун Сулаймон *алайҳиссалом* ба шогирди сайёдон машғул буд, рӯзе монда шуда ба канораи дарё хуфта буд, море аз дарё берун омада шохе сабз аз дарахт ба даҳон гирифта. Сулаймон (а)-ро бод мекард. Ва духтари соҳибҷамол ба канораи дарё ҳар рӯз падарро таъом меовардӣ. Он рӯз Сулаймон (а)-ро дид, хуфта ва море бод мекунад. Пас пеши падар рафта аҳвол боз намудӣ ва гуфт: «Маро ба зании ӯ деҳ!» Сайёдон гуфт, ки ӯ шогирди мост, чи лоиқ бошад, ки шавҳари ту гардад. Духтар мегуфт, ки ҷуз вай шавҳаре дигар намехоҳам.

Пас падари он духтар пеши Сулаймон *алайҳиссалом* омада хуфта дид ва Сулаймон (а) аз овози пой ӯ бедор шуд. Сайёдон гуфт, ки духтарро ба зании ту медиҳам. Гуфт: «Ман шогирди сайёдонам, маро маҳр набувад, ки ба духтари ту бидиҳам».

Гуфт: «Духтари ман аз ту маҳр намеҳада». Боз гуфт: «Ту намелонӣ, ки рӯзиёнаи ман аз ду моҳӣ беш нест, духтаратро чи тавр бидорам?». Сайёд гуфт: «Нафақаи ӯ ба зиммаи ман аст». Пас Сулаймон (а) қабул карда, ба рафоқати ӯ ба хона рафта духтарашро ба никоҳи худ оварда, ба тавбаву истиғфор қиём кард.

Алҳосил, чун Истарх ангуштарӣ ба дарё афғанд, дар соҳат моҳӣ фуру бурд ва моҳиён чамъ шуда мугеъ ва мункоди ӯ шуланд. Дигар рӯз сайёдон бо Сулаймон (а) ба гирифтани моҳӣ рафтанд. Охир он моҳӣ, ки ангуштарӣ фуру бурда буд, дар дом афтод. Сайёдон он моҳиро бо ду моҳии дигар ба Сулаймон (а) доданд, то ҳар сею ба хонаи худ бурда, ду моҳиро бифурухт ва як моҳиро ба духтари сайёд дод, ки бирён кун. Чун духтар моҳиро бурид, ангуштарӣ аз шикам берун омада, хона мунаввар гашт. Духтари сайёд бонг зада беҳуш шуд. Сулаймон *алайҳиссалом* он қол дида, ангуштариро баргирифт ва дар ангушти худ карда, дарҳол мурғон аз ҳаво омада болои сараш биистоланд. Ва тариёну одамиён ҳозир омаданд ва бод бисотро биёвард ва Сулаймон (а) ба духтари сайёд гуфт: «Бидон, ки ман Сулаймон ибни Довудам». Ва аҳволи хеш ба шарҳу баст боз гуфт.

Ва одамиву девау парӣ чамъ шуда, рӯй бар қадами муборак молида таҳният мекарданд ва ҳадияҳо оварданд. Сулаймон *алайҳиссалом* духтари Анкуди лаъинро пора-пора кард ва он чаҳор ҳазор қанизакашро низ куштанд ва бисӯхтанд ва китобҳои ҷоду, ки рӯзи ҳазимати Анкуд Истархи дев оварда буд, ба сабаби он ҷоду Сулаймон *алайҳиссаломро* бихонида, ангуштарӣ ба даст оварда, муддате мамлакат ронд, онҳоро пора-пора карданд.

Баъзе мегӯянд, ки аз он поре дар Ҳиндустон монда. Чунончи Ҳиндустониён ба-д-он ҷоду мекунанд. Сулаймон *алайҳиссалом* фармуд, ки Истархро биёред. Чун ба қаъри дарё рафта буд, девон илтимос карданд, ки ӯ гурехтааст, бе ҳила натавонем гирифт. Агар иҷозат фармоӣ сухани дурӯғ гуфта, ӯро аз қаъри дарё берун кунем, пас аз он ӯро гирифта хидмати ту биёрем. Сулаймон (а) иҷозат дод. Девон рафта фарёд бароварданд, ки Сулаймон вафот ёфт. Истарх бо истимомӣ ин хабар аз қаъри берун омада пеш нишаст ва шод шуд. Девон ӯро гирифта ба хузур оварданд ва ҷихил рӯз азоб карданд, баъд аз он дар миён доштанд, чунон ки Истарх дар миёни он санғо то акнун дар банд аст ва то рӯзи қиёмат хоҳад буд.

Пас Сулаймон *алайҳиссалом* чанд соли дигар бар тахти-шоҳӣ нишаст ва Байтулмақаддасро, ки Довуд *алайҳиссалом* сохта буд, хост, ки онро бузург созад. Лиҳаза девонро фармуд,

пас ба мӯчиби ишорат деворҳо аз санги рухом бароварданд. сутунҳои канораи кунгура чихил газ боло аз санги мрамор баромадаанд ва дарҳо аз обҷус сохтанд. Як бобро номи Довуд алайҳиссалом ва якеро боби Тубо ва якеро боби Раҳмат ва якеро боби Набиюларабӣ алайҳиссалом ва с-салом ниҳоданд. Ва сифашро аз ҷӯб соз карданд ва деворҳо зари гудохта бубанданд ва дар миёни масҷид қандилҳо аз зару сим сохта, аз сандаровехтанд ва дар миёни ҳар қандил гавҳари шабфурӯз баромадаанд, то дар шабӣ мухтоҷи ҷароғ набошад ва гӯгирди суфурро ба мавқеи таҷамбирҳо дарпайвастанд, то ба як фарсанг шуҷоӣ вай мерафт. Ва гӯгирди сурхро киниё хонанд, Худои таоло ба Сулаймон алайҳиссалом дода буд.

Рӯзе Сулаймон алайҳиссалом дар гунбаде, ки аз обгина сохта буданд бар асо таъия карда истода буд, ногоҳ Малакулмаҳозир гафт. Сулаймон алайҳиссалом ўро диду гуфт: «Ё Азрои ба зиёрат омадай ё ба қабзи рӯҳ?» Гуфт: «Барои қабзи ҷом». Гуфт: «Чандон мӯхлатам деҳ, ки шарбати об бихӯрам». Гуфт: «Фармон нест». Ҳамчунон ки бар асо таъия зада буд, ҷони муборакаш қабз кард. Ҳамчунон таъия зада, то як сол бечон истода буд ва ба қавле ду моҳ. Ҳеч кас напайдошт, ки Сулаймон алайҳиссалом мурдааст. Ва девон ҳамчунон кор мекарданд, то кирмак ки онро Дობбатуларз меғӯянд, дар ҷӯби асо афтада бихӯрд ва асо шикаста, Сулаймон (а) ба замин афтад, то маълум карданд, ки реҳлат намуд. Пас бод тахтро бигрифту бибурд ва аз ҷашми халқ нопадид кард. Ва ҷинниён мутталиъ шуда, таасуфкунон бирафтанд.

Дар ин ҳам ҳикмати болиғи ҳақим алалитлоқ буд, зеро ки ҷинниёт ба ғайбдонии худро нодон буданд, то халқ бидонад, ки агар бар ғайбдонӣ эшон қодир будандӣ, ҷаро аз мурдани Сулаймон алайҳиссалом хабардор шуда нарафтандӣ. Ва ҳикмати дигар он буд, ки агар ҷинниён хабардор шудандӣ, Байтулмақдас ба тамоми нарасидӣ. Қавлу ҳу таъоло: Фаламмо қиҷайно ғалайҳи-л-мавта мо даллаҳум ғало мавтиҳи илло Доби бат-ул-арзи таъқулу минсотаху фаламмо харра табайъанати-л-ҷинну ал-лав кону яғламуна-л-ғайба мо лабису фй-л-ғазоби-л-муҳина.

Пас ҳар гоҳ муқаррар кардем бар Сулаймон (а) мавтро, хабардор накардем эшонро бар мавти ӯ магар кирм, ки меҳӯр асон ўро. Пас ҳар гоҳ бияфтад, донистанд ҷинниён. Агар буданд, ки медонистанд ғайбро, набудандӣ дар азоби залилкунада.

Ин буд қиссаи ҳазрати Сулаймон алайҳиссалом. Валлоҳу аъламу биссабов.

а Куръон: 34, 14.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ УЗАЙРИ ПАЙҒАМБАР САЛОТУЛЛОҲИ ВА САЛОМУҲУ АЛАЙҲИ

Овардаанд, ки подшоҳе кофир Бахтиаср ном буд, бар қавми Бани Исроил ғолиб омада, шаҳри Байтулмақаддасро хароб карда, аксари Бани Исроилро гирифтор карда бибурд. Чун Узайр (а) аз Бани Исроил маъбус шуд, баъди муддате ба-д-он ҷониб гашткунон бирасид ва дид, ки он шаҳр вайрона афтадаст. Дар дилаш тааҷҷубе омад, ки ин шаҳр боз чи гуна обод гардад. Ҳамон соъат ба ҳукми Худои таъоло рӯҳи ӯ кабз гардид ва баъди муддате боз зинда кард. Чунончи дар Қуръони маҷид мефармояд: қ а в л у х у т а њ о л о : Ав ка-л-лази марра њало қарятин ва ҳия ховиятун њало њурушихо. Қола анно юҳйй ҳазихи-ллоху баъда мавтихо, фаамотаху-ллоху миата њомин, сумма баъасаху^а.

Яъне: он кас, ки гузашт бар дехе ва он дех афтада шуда буд бар сакфи худ, гуфт: Чи гуна зинда кунад ӯро Худои таъоло баъди мавти он. Пас мурда кард ӯро Худои таъоло сад сол, боз зинда кард ӯро. Ва асбоби хӯрдани, ки буд, ҳамчунон ниҳода бимонд ба ҳукми Худои таъоло тағйире наёфта ва хари саворияш ҳам бимурд ва устухонҳояш дар ҷояш афтада монд.

Чун Худои таъоло ӯро зинда кард, нурсид, ки: қ а в л у х у т а њ о л о : Қола кам лабиста^б.

Яъне, гуфт Худои таъоло: Чанд дер бимондӣ. Узайр (а) ҷавоб дод: қ а в л у х у т а њ о л о : Қола лабисту явман ав баъза явмин^в.

Яъне, гуфт: Бимондам як рӯз ё андаке аз рӯз. Нидо омад: қ а в л у х у т а њ о л о : Қола бал лабиста миата њомин. Фа-изур ило таъомика ва шаробика лам ятасаннаҳ ва-изур ило ҳиморика ва ли-начъалака оятан ли-н-носи ва-изур ила-л-ъизоми кайфа нувшизухо сумма наксухо лаҳман.^г

Яъне, гуфт: Балки монда будӣ, ту сад сол, пас бубин ба тарафи хӯрдани худ ва нӯшидани худ, ки пӯсида нашуд, бингар, сӯи хари худ, то ки гардонем туро нишоне барои одамиён ва назар кун сӯи устухонҳои пӯсида, чи гуна бардорем онро, боз мелӯшонем онро лаҳм.

Пас Узайр ҷиҳзон хӯрдани ва нӯшидани, ки бо худ дошт, бингарид, ки ҳамчунон ниҳодааст ва ҷиҳзе тағйир дар он роҳ наёфта ва дид, ки устухонҳои ҳимораш худ ба худ бо якдигар пайванд мешаванд ва дар оно фоно гӯштҳо пайдо шуд ва ҷирму пашм ба лави ҷунон ки буд, ба ҳукми Худои таъоло, ҳамчунон шуд. Ва он дех дар муддати сад сол ба қудрати илоҳӣ обод

^а Қуръон: 2, 259.

^б Қуръон: 2, 259.

^в Қуръон: 2, 259.

^г Қуръон: 2, 259.

шуда буд. Чун Узайр *алайҳиссалом* он деҳ ободон дид ва химораш рӯ ба рӯяш ба хукми Худои таъоло зинда гашт, ба сачда афтод аз он андеша, ки гуфта буд, ки ин деҳро Худои таъолочи гуна обод созад, истиғфор кард. Қавлуху таъоло: **Фаламмо табайъана лаху, қола аъламу анна-ллоҳа ғало кулли шайъин қадир.**^а

Пас ҳар гоҳ, ки зоҳир шуд ўро, гуфт: «Медонам, ҳаронна Худои таъоло бар ҳама чиз кодир аст, он чи хоҳад мекунад».

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ЗАКАРИЁИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОТ, ВАССАЛОМ

Закариё *алайҳиссалом* аз насли Довуд *алайҳиссалом* буд. Худои таъоло ўро баргузида, дар миёни Бани Исроил пайғамбар сохт, чунончи Худои таъоло дар Қуръони маҷид қиссаи ӯ ёд карда: Қавлуху таъоло: **Зикру раҳмати раббика ғабдаҳу Закарё...**^б

Яъне: ёд кардааст раҳмати Парвардигори ту бандаи худ Закариёро.

Чун Закариё *алайҳиссалом* пир гашт ва фарзанде надошт, сар ба сачда ниҳод ва гуфт: **Рабби иннӣ ваҳана-л-ғазму миннӣ ва-штағала-р-раъсу шайбан** ва лам акун би дуёонка раббӣ шақийян. Ва иннӣ хифту-л-маволия мив-вароъӣ ва конат-имраатӣ ӯқиран фа ҳаб лӣ мил-ладунка валийян. Ярисунӣ ва ярису мин оли Яъкуба ва-ҷъалху раббӣ разийян.^в

Яъне: ё парвардигори ман, ҳаронна суғ гардид устухонам ва шуъла зад сари пириро ва набудам дар дуёи ту, ё рабб ман бенасиб. Ҳар дуёе, ки кардам, иҷобат кардӣ ва ҳаронна метарсам аз пас ман ва ҳаст зани ман оқира. Пас бибахш барои мо аз назди худ валӣ, яъне ворис зи нубувват, зеро ки метарсам аз ҳешон, ки пас аз марги ман дини худ бигардонанд. Агар фарзанде бубахшӣ, то меросгири ман ва Оли Яъқуб (а) бимонад. Ва бигардон ўро, ё рабби ман, писандида.

Пас Худои таъоло дуёи Закариё иҷобат кард. Қавлуху таъоло: **Ё Закарё инно нубашширука би-ғуломин исмуху Яҳё лам начъал лаху мин қаблу самийян.** Қола раббӣ анно яқуну лӣ ғуломун ва конат-и-мраатӣ ӯқиран. Ва қад балағту мина-л-қибари ӯтийян. Қола казолика. Қола раббука ҳува ғалайъа ҳаййинун ва қад халақтука мин қаблу ва лам таку шайъан. Қола раббӣ-ҷъал лӣ оятан. Қола оятука ал-ло туқаллиман-носа салоса лаёлин савийян.^г

Яъне: эй Закариё башорат медиҳам ту ро ба фарзанд ва номаш Яҳё кардам. Ва накардем барои ӯ пеш аз ин ҳам ном

^а Қуръон: 2, 259.

^б Қуръон: 19, 2.

^в Қуръон: 19, 4—6.

^г Қуръон: 19, 7—10.

Гуфт: Худовандо, чи гуна шавад барои ман писар, ки ҳаст за-ни ман нозоянда? Ва ҳароина расидаам дар ғояти пир. Гуфт: Ҳамчунин фармуд Рабби ту ва гуфт Рабби ту, ки он бар ман осон аст ва ҳароина пайдо қардам туро пеш аз он ки набудӣ ба чизе. Гуфт: Худоё, бикун барои мо нишоне. Гуфт Худои таъоло: Нишони ту он бошад, ки се шабонарӯз бо мардум сухан гуфтан натавонӣ.

Пас аз муддате Закариё *алайҳиссалом* се шабонарӯз сухан кардан натавонист. Баъд аз нӯҳ моҳ тавалуди Яҳё *алайҳиссалом* шуд, то чаҳор сол ҳаргиз берун нарафтӣ ва ба кӯдакон бозӣ накардӣ. Модараш гуфт: «Ё чонӣ модар, чаро берун рафта бо кӯдакон бозӣ намекунӣ?» Яҳё *алайҳиссалом* гуфт: «Ё модар, Худои таъоло маро аз баҳри бозӣ наёфаридааст; роҳе ки маро дар пеш кардааст бозиро нашояд».

Пас пайваста гирияву нола мекардӣ. Закариё гуфт: «Ё мали-ко, аз ту фарзанде мехостам, то шод бошам, акнун аз гири-стани ӯ маро ғам бар ғам меафзояд». Ҷабраил (а) омад ва гуфт: «Ё Закариё, Худои таъоло туро мефармояд, ки ту аз мо фарзанде шоиста хоста будӣ, то фармонбардори мо бошад, мо бандан худро чунин мехоҳем, ки рӯз то шаб аз фироки мо бигиряд ва аз азоби мо битарсад ва ба ҷуз аз мо ба ҳеч кас умед надорад».

Чун Закариё *алайҳиссалом* ҳамеша Бани Исроилро ваъзу панд мегуфт ва метарсид, ки мабодо Яҳё *алайҳиссалом* ҳозир шавад ва ин насиҳат бишнавад ва гирияи ӯ аз он ҳам бештар шавад, рӯзе Бани Исроил пеши Закариё чамъ буданд. Яҳё (а) дар кунҷе нишаста буд, пиндошт, ки Яҳё (а) ҳозир нест сифа-ти дӯзах кард ва гуфт: қавлуҳу таъоло: **Инна қаҳанна-ма ламавьидухум аҷмаъин.**^б

Яъне: қаҳаннам, бешакк, чон ваъдаи эшон аст куллухум. Ко-фирон ҳар чи ҳастанд дар оташи дӯзах бихуспанд.

Чун Яҳё бишунид оҳе бизад ва берун часта бар кӯҳ рафт ва ҳафт шабонарӯз мегирист. Модараш дар ин рӯзҳо дар паи фар-занд кӯҳ бар кӯҳ мегардид. Баъд аз ҳафт шабонарӯз ногоҳ чӯ-поне нишон дод, ки ҳама рӯз бар кӯҳ медавад ва дар шаб ба фалон ғоре меравад. Модараш дар он ғор рафт то шаб бин-шаст. Чун шаб даромад, Яҳё даррасид, модарро дид, хост, ки бигрезад. Модар ба гирияву зорӣ истода кард. Гуфт, ки писар, як соъат гирия фаромӯш кун. Гуфт: «Эй модар, гирияро фаромӯш чун кунам, ки ончунон дӯзахе бар роҳгузари мо хоҳад буд ва ҳа-маро бар он роҳ гузаштани аст». Пас модар ба шафоъати бисёр ба хона овард ва дар он замон умри ӯ ҳафтсола буд ва дар сав-маъа рафта ба ибодат машғул шуд.

Бани Исроил боз рӯй ба фасод ниҳоданд, ҳарчанд, ки Зака-

^б Куръон: 15, 43.

риё хост, ки панду насихат карда аз фасод боздорад, аммо фо-ида надошт. Рӯзе бар ӯ хашм гирифта, қасди қунтанаш карданд. Закариё бигрефт, эшон дар пеш давиданд, Закариё ба дарахте расид. Дарахт ба сухан омад ва гуфт: «Е Закариё, ба даруни ман биё!» Дарҳол дарахт бишкофт, Закариё андаруни дарахт рафт. Хасмон ба дарахт расида, ӯро надида мутаҳаййир шуданд, ки кучо рафт. Иблиси лаъин омада гуфт, ки андаруни дарахт рафтааст, инак риштааш берун омадааст. Пас арра оварданд ва дарахтро аз сар шикофтанд, чун ба фарқи муборақ расид, оҳе кард. Чабраил (а) даррасид ва гуфт: «Е Закариё, Худои таъоло мефармояд, ки агар бори дигар оҳ кунӣ, номат ба девони пайғамбарон чун бошад? Надониастӣ, ки паноҳи ҳама олам ва оламиён манам, ту паноҳи дарахт гирифтӣ, акнун дар бало сабр кун!» Закариё бори дигар дам наёруст, то чони мубораки ӯ аз қолаб ҷудо шуд. Хабар ба Яҳё (а) пайғамбар расид, ки Закариё (а)-ро миёни дарахт аз арра ду ним карданд, гуфт: Инно лиллоҳи ва инно илайҳи роҷибуна^а.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ЯҲЁИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОТ ВАССАЛОМ

Чун Яҳё алайҳиссалом баъд аз вафоти падар ҳамчун дар савмаъа ба ибодат машғул мебуд, то муддате баромад. Дар миёни Бани Исроил Малика ном зане буд ва ӯ аз шавҳари аввал духтаре дошт. Шавҳаре, ки алҳол карда буд, хост, ки духтарро ба занӣ ба шавҳари худ диҳад ва ҳам Бани Исроил муслиҳи шавҳару зан буданд. Яҳё (а)-ро талаб намуданд, ки никоҳи духтар ҳасби шаръ карда диҳад. Гуфт: «Духтаронро никоҳ кардан раво набвад». Он зан бар хашм гирифт, пеши шавҳари худ рафта аҳвол бозгуфт. Шавҳари он лаъина подшоҳи шаҳр буд. Бифармуд, то ресмон дар гардани мубораки Яҳё (а) карда, назди вай бурданд.

Чабраил (а) даррасид ва гуфт: «Е Яҳё (а), агар мехоҳӣ, то ҳамаро замин фуру барад». Ва Яҳё (а) гуфт: «Муқаддар аст, ки маро бикишанд?» Гуфт: «Ваде». Пас Яҳё (а) гуфт: Разино би қазои-ллоҳи таъоло.

Яъне: розӣ шудем ба қазои Худои таъоло.

Алҳосил, Яҳё алайҳиссаломро дар сарои малика бурда сари мубораки ӯ аз тан ҷудо карданд. Чун сарашро аз арра бурдиданд, сар мегуфт: «Духтари занро дар никоҳ овардан нашоҷад». Фариштагони осмон бинолиданду гуфтанд: «Бори Худоё, Яҳё чи гуноҳ карда буд, ки вайро бикиштанд?» Нидо омад эй фариштагон, ман Яҳё (а)-ро дӯст медорам. Фариштагон арз

^а Куръон: 2, 156.

карданд, ки ҳар ки дӯст бошад, ўро ба-д-ин навъ бикӯшӣ? Ни-до омад; ба сифати махлук меғуянд, ки душманро мекушанд ва дӯстро бипарваранд, то аз душман мазаррат набинанд ва аз дӯст манфаъат ёбанд. Ман, ки Худоям; дӯстро мекушам ва душманро бипарварам; то таҳониён бидонанд; ки моро на аз дӯст манфаъат аст ва на аз душман мазаррат.

Чун Яҳё алайҳиссалом ба Ҳаққ пайваст, он зан, ки палид буд, духтари худро ба шавҳар дод ва бо коре бар бам рафт, бо де даромад ва ўро баргирифт ва ба саҳро андохт. Он ҷо шере буд, ҳар гоҳ, ки дид, дарҷаста гирифта пора-пора кард. Пас ма-лик ва қавм лағнаҳумуллоҳ ҳалок шуданд.

Ин буд қиссаи Яҳё алайҳиссалом валлоҳу аълам биссаваб.

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ЧИРЧИСИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОМ ВАССАЛОМ

Чирчиси пайғамбар салотуллоҳи алайҳиро дар рӯзи сешан-бе кофирони лаъин шаҳид карданд. Қиссааш чунин аст, ки ма-лике кофир аз шаҳри Фаластин, номи ӯ Додиёна буд, лағна-туллоҳи алайҳи. Дар тафсир овардаанд, ки ҳафтад бор Чирчис (а)-ро бикӯшанд, ба ҳукми Худои таъоло ҳар бор зинда ме-шуд. Ва дар баъзе қутуби тавориҳ чунин овардаанд, ки ҳазор бор Чирчис (а)-ро бикӯшанд, малики таъоло ва тақаддус ба қудрати хеш зинда гардонид. Ва сабабаш ин буд, ки Додиёнаи палиди бутпараст пеш аз Исо (а) чандин сол бутро берун оварда ба зару ҷавохир мурассаъ карда ба мушқу анбар муат-тар карда, сачда кардӣ ва ҳар ки сачда накардӣ, ўро дар оташ андохтӣ.

Ҷаббори олам қалла ва ғало Чирчис (а)-ро фармуд, ки мулки Додиёнаро ба ман бихон. Пайғамбар омад ва пеши ма-лики палид пайғом расонид ва гуфт: «Бутоиро, ки ба ҷои маъ-буде нарастед, худоиро нашоёд». Гуфтанд: «Чаро?» Гуфт: «Зе-ро ки на шунаво ва на гӯё ва на биноанд ва Худои он аст, ки медонад ва мешнавад ва бар ҳама ҷизҳо қодир бошад ва таво-но дар ҳама ҷо аст ва офаринандаи ҳамаи ашё ва камтарин халқи вай гӯй». Додиёна гуфт: «Ё Чирчис! (а), агар туро Худоё хаст, чаро асари неъматӣ Дунё бар ту зоҳир нест ва бар мо ва тобегини мо асари неъмат падидор аст?» Чирчис (а) гуфт: «Неъматӣ Дунё, ки бақоеро нашоёд, чи қадр дорад. Ман умед-вори он неъматам, ки бақой давом бошад». Гуфт: «Он чӣ неъ-мат аст?» Гуфт: «Неъматӣ биҳишт аст, ки ҳаргиз онро офатҳо нарасад».

Чун сухан дароз гашт. Додиёнаи палид бифармуд, то Чир-чис (а)-ро бигрифтанд ва бар дор карданд. Ва хиштҳову кулӯх-хо, бар вай мерехтанд ва ба шонаҳои оҳанин гӯшту пушташ ме-

кандиданд, чунончи устухонҳо зоҳир мегашт. Баъд аз он месӯхтанд ва дар ҳолати сӯхтан мегуфт: «Ло илоҳа иллаллоҳ». То чон бидод, ҳамон соъат бар сурати некӯтару зеботар зинда шуд. Пас овоз дод, ки кофири лаъин, бигӯ: «Ло илоҳа иллаллоҳ». Пас аз он малъуни сағ бифармуд, то шаш меҳи оҳанӣ битофтанд ва ҳама меҳҳо бар узви муборакаш мекӯфтанд ва як меҳ бар сари муборак заданд, ки мағз берун чӯшид ва меҳе бар сина кӯфтанд ва меҳҳо дар пояш дӯхтанд, то чони муборакаш берун шуд.

Пас Ҳакк таъоло фариштаро фиристод, он меҳҳоро аз вай баркашид. Чирчис (а) боз зинда шуда барҳост, чунон ки як мӯн аъзонӣ ӯ наёзурда шуд. Лаъинро гуфт: «Бигӯ—Ло илоҳа иллаллоҳ». Малъун бифармуд, то деге биёварданд. Чирчис (а)-ро дар он ниҳоданд ва гӯгирду рағғани говмеш бар он карда, оташ дар зер доданд. Ва он дег дар чӯш омада. Чашмаи оби сард дар он дег падид омада, ки оташро сард намуд ва торе аз мӯи Чирчис (а) наёзурд. Ба фармони Худои таъоло аз он дег ба саломат берун омада, бо некӯтарин сурате, ки пеш буд, мусаллам ҳамон шуд.

Он кофири малъун гуфт, ки ё Чирчис, аз ин азобҳои мо ҳеҷ азобе ба ту мерасад? Гуфт: «Он ки инчунин осмонро бесутун муаллақ бидорад ва заминро бар сари об, агар аз азобҳои ту нигоҳ дорад ва ҳар азобе, ки ту мекунӣ аз мо дафъ кунад, аҷаб набвад. Ва ҳаргиз сояи раҳмати хеш аз ман барнадорад, ки фармонбарандаи ӯям».

Додиёнаи малъун битарсид, ки мабодо халқ бар вай чамъ шаванд ва мулки ӯ табоҳ гардад. Бифармуд, то вайро ба зиндон баранд ва чаҳор меҳи оҳанӣ бар дасту пояш зада, чихил мард санги хора биёварданд ва бар шиками муборак ниҳоданд. То шаб даромад, Худои таъоло фариштаро фиристод ва фармуд, ки он бандаро халос деҳ ва таъому шароб бибар, ки ӯ гурусна аст. Ва аз мо салом бирасон ва бигӯ, ки ба ризоӣ ҳафт сол ба бало мубтало хоҳӣ буд, оҳир шаҳид шавӣ. Фаришта он меҳҳо аз вай баркашида, он сангро аз болои шикамаш бардошта, салом расонид ва паёме, ки оварда буд, гузаронид, таъому шароб дода бирафт.

Чирчис *алайҳиссалом* пеш вақти субҳ назди палид биёмад. Кофир гуфт: «Ту Чирчис ҳастӣ?» Гуфт: «Оре». Гуфт, ки туро аз он азоб кӣ берун овард? Гуфт: «Ҳолиқи заминро осмон». Бори дигар бифармуд, то бар сари вай арра кашиданд, то ду ним шуд. Пас пеши шерон афғанданд. Шерон он пораҳоро саҷда карда, нигоҳ доштанд. Чун шаб даромад Аллоҳ таъоло боз зинда гардонид, фариштаро бо таъому шароб фиристод. Гуфт, ки Чирчис (а)-ро саломи ман расонида бигӯ, ки кофирон ба идғох фардо

хоханд рафт, ба эшон даъват кун. Чирчис алайҳиссалом бомдод ба идгоҳ рафта эшонро бихонд. Гуфтанд: «Туро пора-пора карда, пеши шерон афганда будем». Гуфт: «Бале, Аллоҳ таъоло ба қудрати хеш маро зинда гардонид. Алҳол шумо чаро мусулмон нашавед?» Ҳама дар таачҷуб шуда гуфтанд, ки ин сифати ҷодуист, ки чашмҳои мо мебандад.

Пас он малъун бифармуд, то ҷодувони бисёр чамъ карданд, гуфт: «Шарри Чирчис (а)-ро аз ман дафъ кунед, ман шуморо марҳамат карда, сарафроз кунам». Гуфтанд: «Ё малик, дил фориғ дор, акнун мо шарри вай аз ту дафъ кунем». Додиёнаи палид гуфт, ки нишоне аз ин сухан бар ман намоед, то бидонам, ки шумо баробарии вай тавонед кард. Мехтари ҷодувон гуфт, то гове биёварданд. Ва боде ба гӯши гов дардамиданд, филҳол гов ба ду ним шуда, ҳар яке аз ду нима алалинифрод гове шуда ва ҳар дуру луббоде дар гардан ниҳоданд. Ва замин бишқофтанд ва тухм дар он пошиданд, дарҳол сабза баромад, ғаллаи кишта пухта шуда, пас дарав гирифта орд намуданд ва нон пазонида бихӯрданд.

Он малъун ин ҳама дида шод шуда бигуфт: «Ту метавонӣ, ки ба Чирчис қаҳр кунӣ». Пас бифармуд то кадре об оварда чизе хонда бар он дам карда, ба Чирчис (а) дод. Ва Чирчис (а) дарҳол он қадахро дар даст карда дар даҳон ниҳода, бисмиллоҳи-р-рахмони-р-рахим гуфта бихӯрд. Мехтари ҷоду гуфт: «Ҳештанро чи тавр мебинӣ?» Гуфт: «Бисёр ташна будам, оби зулолаи додӣ, то бихӯрдам ва сер шудам». Мехтари ҷоду гуфт: «Ин ки ман кардам, агар ғайри ту ба касе дигар кардаӣ, ханӯз осораш дар ҷаҳон намондӣ. Акнун донистам, ки баробарии ту натавонам кард».

Пас овозан Чирчис алайҳиссалом дар Бани Исроиил афтод. Зане наздики Чирчис алайҳиссалом омад ва гуфт: «Ё Расулаллоҳ, зане пиру дарвешам, гове доштам, ки маро маъишат аз ӯ буд, акнун он гов бимурд ва маро аз факру дарвешӣ токате намонад, дуъо кун, то Худои таъоло гови маро зинда кунад». Фармуд, то устухонҳои он гов чамъ кун ва асон ман дар вай зада бигӯ, ки ба ҳукми Худои таъоло зинда шав. Пас пиразан ҳамчунон кард, то говаш зинда гашта, тамои фарбеҳ бархост.

Пас ҳикоят дар забони халқ афтод. Аз наздики Додиёна шахсе буд, ки ҳеҷ кас аз вай муқаррабтар набуд. Рӯзе аз дил бедор гашт ва гуфт: «Ё қавм, ин аҷоибҳо аз ӯ дидед ханӯз ӯро ҷоду мегӯед, ҳеҷ ҷодуе марги худро дафъ натавонад кард». Гуфтанд: «Ё фалон, магар ҷодуи Чирчис (а) туро аз роҳ бурдааст?» Гуфт: «На, балки маро роҳ намуда, дар соъат имон овард». Ва низ ҷаҳор хазор мард бар мувофиқати ӯ имон оварда, мусулмон шуданд. Пас Додиёнаи палид бифармуд, то касо-

не, ки мусулмон шуда буданд, бигрифтанд ва ҳар якеро ба азо-
бе биқуштанд.

Баъд аз он аз сипоҳи Додиёна шахсе биёмад ва гуфт: «Е Чир-
чис (а), даъвои пайғамбарӣ мекуни, чихате ба ман намоӣ!» Гуфт:
«Чи меҳодӣ?» Гуфт: «Чаҳор курсӣ аст, ҳар яке аз ҷӯби дарахт-
ҳои мухталиф, агар содиқӣ ва ростгӯӣ, Худои худро бигӯ, то ин
курсихоро бо чинси онҳо дарахтон созад ва чунон ки шоҳу барг
берун оварда; мева дарҳол пухта шавад, то бихӯрем». Чирчис
алайҳиссалом гуфт: «Худои ман ғолибу азиз аст, инчунин кар-
дан пеши ӯ душвор нест». Пас дуё кард, ҳама ҷӯбҳо, чунон ки
хоста буд, дарахтҳо шуданд. Ҳама гуфтанд, ки ин азим ҷодуест.

Пас он сағи малъун бифармуд, то гове азим, фароҳшикам
аз мис сохтанд ва нафту қатрону гӯгирд биёварду шиками гов
пур карда, Чирчис *алайҳиссалом*ро дар он шикам ниҳода оташ
афрӯштанд. Аллоҳ таъоло абри сиёхро фармуд то абр омад ва
раъд ғуридан ва барқ дурахшидан гирифт ва зулмоте азим бар-
хост, чунон ки чанд рӯз касе шабро аз рӯз нашнохт. Микоил
(а)-ро бифармуд то он говро бар замин зад ва Чирчис аз миё-
ни он саломат берун шуд, тори мӯи ӯ каср нашуда буд.

Бори дигар пеши кофирон омада гуфт: «Қудрати Худои ман
дидед, акнун бигӯед: Ло илоҳа иллаллоҳ». Гуфтанд: «Е Чир-
чис, дар ғуристон мурдагонӣ мо бисёранд ва мо ба онҳо коре
дорем, агар ту ин мурдагонро зинда кунӣ мо ба ту имон оварда
аз ту шавем». Чирчис (а) гуфт: «Ин кор Худованди ман таво-
над кард, аз баҳри ин чихат, ки гуфтам». Ва фармуд, ки гӯрҳо
ба ман намоед. Пас аз он гӯрҳо нишон доданд, ки устухони мур-
дагонӣ он пӯсида ва рехта буд. Чирчис (а) дуё кард, Худои
таъоло иҷобат намуда, дувоздаҳ ҳазор танро зинда гардонид.
Дар миёни эшон пире Навофил ном буд, Чирчис (а) гуфт: «Е
шайх, аз марг то ба-д-ин вақт чанд муддат аст?» Гуфт: «Ча-
ҳор сад сол». Баъд аз он пиразане биёмад ва гуфт: «Писар до-
рам кӯру кару лол, дуё карда ин фарзанди маро дуруст гар-
дон». Чирчис писарро пеши худ хонд, оби даҳон дар чашми ӯ
молид, дарҳол бино гашт ва дар гӯши вай дам кард, то шунаво
шуд. Ва гуфт: «Забону пояш низ дуруст кун». Гуфт: «Ин ду
заҳмат акнун бошад, то вақти дигар дуё карда, дуруст хоҳам
кард». Ин пиразан кофира буд, дарҳол имон оварда мусулмон
шуд.

Пас Додиёнаи лаъин бифармуд, то Чирчис (а)-ро ба хонаи
он пиразан ба зиндон карда, нону об аз вай боздоранд. Чун пи-
разан берун рафта буд, сутуне аз ҷӯб дар сакфи хонаи вай мон-
да буд. Пайғамбар дуё кард он сутуни хушк сабз гашт ва шох-
ҳо баровард ва беҳаш дар замин фуру шуд ва ҳар мева, ки дар
олам аст, бар он дарахт зоҳир гашт. Пиразан дар хона омада

сутунро бар он шакл дид, мутахаййир гашт ва таҷдидан икром ба рубубият кард.

Хабар ба Додиёна расид, ки пиразан имои овард. Бифармуд то хонаи пиразан бикандиданд ва касди он дарахт карда, бар замин афганданд. Дарахт боз ба ҳоли аввал гашт. Пас бифармуд, то боз бар замин афганданд ва аз меҳмон оҳани дар замин фуру кӯфтанд ва гардуни оҳанин бар сари муборак ниҳоданд, то дар зери бори гарон Чирчис (а) кушта шуд. Пас баргирифта дар оташ сӯзонид, хокистарро ба дарё андохтанд. Чун аз он ҷо баргаштанд, овозе шуниданд, ки ё дарё Худои таъоло мефармояд, ки чисми покро нигоҳ дор. Пас дарё мусаллам вучудро бар замин расонид.

Қофирон медиданд, ки Худои таъоло бо амри кун фаяқун бори дигар зинда гардонид. Чирчис алайҳиссалом ҳамроҳи эшон бозгардид. Қуффор гуфтанд, ки ё Чирчис, бути моро сачда кун ва ба чихати он гӯсфанде бикуш. Гуфт: «Ҳаргиз намекунам». Он палидон барғалат шуда донистанд, ки сачдаи буташон қабул кард. Ва низ малик Додиёна бовар намуда бӯса ба сару рӯи Чирчис (а) дод, гуфт: «Имшаб ба хонаи мо бош, ки азобу ранҷ аз мо бисёр диди ва дар балову миҳнати мо муҷоҳадаи бепоён кашидӣ, имшаб шаробу таъом бижӯр ва соъате биёсӣ».

Чирчис (а) он шаб ба хонаи Додиёна рафта намоз карда, Забурро ба овози худаш меҳонд, ногоҳ бар зани малик назари инояти раббонӣ ва раҳмати лам язал даромада, яъне ба истимоъи каломи раббонӣ гирён шуда, дар дасти Чирчис (а) байъат карда имон оварда мусулмон шуд. Бомдод ғулғула дар шаҳр афтод, ки Чирчис (а) ба мол фирефта шуда, бутро сачда кард, *виёзан биллоҳ*.

Ногоҳ он пиразан бо писари худ биёмад ва гуфт, ки ин писари ман лангу лол аст, инро дуруст гардон. Чун Чирчис (а) он кӯдакро дид, гуфт: «Ё кӯдак!» У ба фармони Худои таъоло ҷавоб дод: «Лаббайка ё расулаллоҳ». Чирчис (а) фармуд, ки дар бутхона рав, бутонро биғӯ, ки Чирчис шуморо хондааст. Кӯдак бархост пойҳои дуруст гашта дар бутхона рафт ва дар он бутхона ҳафтад бут буданд ва меҳтар ном Нофлуи дошт. Кӯдак гуфт, ки шумо ҳамаро Чирчис—пайғамбарии Худо металабад, ба фармони Худои таъоло бархезед. Ҳама нагуносор шуда берун омаданд ва Чирчис (а)-ро сачда карданд. Чирчис бар сари эшон пой мубораки худ бимолид, ва бар замин зад, то тамоми бутон дар замин фуру рафтанд.

Зани малик Додиёна бар кӯдак назора мекард ва гуфт: «Ё қавм, бар худ бахшоед ва ба раҳмати Худои таъоло бидитобед, яъне ба вай имон оред ва алон ҳоли шумо мисли ҳоли ин бутон хоҳад шуд». Додиёна гуфт: «Ё зан, ҳафтад сол аст ки ин мард

далоил ва оёту муъчиза менамояд, ман ҳаргиз қабул намекунам, ту як рӯз дида ба ӯ гаравидай». Зан гуфт: «Ту аз шақовати худ чандин далоилу бароҳин дида, имон наёвардӣ». Пас Додиёна фармуд то занро берун оварда бар он дор карданд, ки Чирчис (а)-ро карда буданд. Он саёдатманд *раҳматуллоҳи алайҳо* бар дор ханда карда чон ба Ҳаққ таслим на-

Пас Чирчис (а) рӯи муборақ ба осмон кард ва гуфт: «Малико, ту донӣ, ҳафтод сол аст, ки ман дар балои зулми куффор *лағанаҳумуллоҳ* чандин эҳтимол кардам, акнун токати сабр намонда маро дарки шаҳодат рӯзӣ гардон ва азоби хеш бар эшон нисор кун ва касоне, ки ба ту имон оварданд, дар ҳифзу амони хеш нигоҳ дор». Чун аз дуъо форир гашт, оташе аз осмон падид омад ва раъд ғурридан ва барқ дурахшидан гирифт. Кофирон оташ дида шамшерҳо кашида, бар Чирчис заданд, то пайғамбар ба мӯчиби ҳости худ дараҷаи шаҳодат ёфт ва он оташ бар он куффор борида, ҷумлаи кофирон *лағанаҳумуллоҳро* бисӯхт. Ва он рӯз сешанбе буд.

Қиссаи ҳазрати Чирчис *салотуллоҳи ва саломухи алайҳи* тамом гашт. *Валлоҳу аълам биссаваб.*

ҚИССАИ ҲАЗРАТИ ШАМЪУНИ ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОМ

Чунин гуфтаанд, ки Шамъуни пайғамбар (а) марде порсо аз некардон ва ҳақпарастон ва шуҷоъву қавӣ ва пурмӯй буд. Чунон ки дар ҳама андом мӯйҳои бисёр монанди мӯйҳои сар дошт. Худон таъоло ӯро қуввате азим дода буд. Чун шаҳри бузург ном Амузния ба лаби дарёи Рум буд, дар он шаҳр малике ном Фуги дошт, кӯшке ба болои дарё аз сутунҳои баланд сохта. Шамъун (а) ҳар сол чаҳор моҳ ба шаҳри Амузния ҷанг мекард. Чун аз омадани Шамъун (а) хабар меёфтанд, ҳар рӯз шаш ҳазор мард берун меомаданд ва Шамъун (а) танҳо ҳарб кардӣ ва ҳар рӯз ҳазор мардро бикушӣ ва боқиро захму маҷрӯҳ кардӣ. Дар чаҳор моҳ ҷамчунин кардӣ боз ба шаҳри хеш омада, чаҳормоҳ тоъату ибодат менамудӣ ва чаҳор моҳи дигар таъом ба халқ додӣ ва ғайр аз ин коре дигар накардӣ. Чун ин чаҳор моҳ тамом гаштӣ, боз ба шаҳри Амузния ба ҷиҳати ҳарб рафтӣ ва Худон таъоло ӯро ҳар рӯз бар кофирон мусаллат кардӣ.

Пас кофирон бо кори хеш фуру монда ба тадбир очиз омаданд. Филҷумла Шамъунро зане буд порсо ва афифа. Рӯзе кофирон маслаҳат карданд, ки он занро аз мол бифиребанд. Пас малики Амузния касро фиристод, то наздики зани Шамъун (а) омада гуфт: «Агар дар кори мо тадбир кунӣ, ки мо Шамъун (а)-ро халок тавонем кард, то малик туро зан карда тахту мулк ба ту диҳад ва ҳама ҳазонн туро бошад».

Пас зан ба тамаъи мол гуфт: «Хар чи малик хоҳад ҳамон кунам. Он шахс ба малик хабар дод. Фармуд то расанҳо биёранд ва наздики зан бурданд ва гуфтанд: «Хар гоҳ, ки Шамъун (а) бихуспад ўро аз ин расанҳо бибанд ва моро эълон кун, то ўро бар шутур нишонда пеши малик барем». Пас он зан расанхоро дар ҷое пинҳон кард то шаб даромад, Шамъун дар хоб шуд. Зан расанҳо оварда Шамъунро мустаҳкам бубаст. Чун аз хоб бедор гашт ва дасту по бизад, он расанҳо бигусаст. Гуфт: «Ё зан, маро кӣ баста буд?» Гуфт: «Ман баста будам» Гуфт: «Чаро?» Гуфт: «Қуввати ту озмудам, ки то кучо аст, дигар он ки низ бидонам, ки душман бар ту зафар ёбад ё на». Шамъун гуфт: «Хотири худ чамъ дор, ки ҳеч кас бар ман газанд расонидан натавонад».

Бори дигар ба ҳарб рафт. Малики Амузия бори дигар бар он зан касро фиристод, ки набастӣ. Гуфт: «Баста будам, лекин соҳибқувват ва зӯр аст, дасту по бичунбонида, расанҳо бигусаст. Пас малик мол фиристод ва занчире чанд низ дод ва гуфт: «Аз ин занчирҳо банд карда, моро хабар кун». Пас шабе он зан Шамъун (а)-ро хуфта дид, аз занчир банд кард. Чун бедор гашт ва дасту по бичунбонид, ҳама занчир ба худ бишкастанд. Зан маликро хабар фиристод, ки занчирҳо низ бигусаст.

Малик гуфта фиристод, ки акнун моро ҳеч банди бузургтар аз ин нест, ки пеши ту бифристам, алҳол туро тадбире аз худ бояд кард. Зан гуфт: «Хотир чамъ доред, ман тадбире шоида менамоям ва ба шумо хабар мерасонам». Пас зан хомӯш мебуд, рӯзе Шамъун (а) аз ҳарб омада, бо зани худ ба ҳам нишаста аз ҳар дар сухан дарпайваст. Ногоҳ зан гуфт: «Худон таъоло туро қуввати азим додааст ва ҳеч банд бар ту қор накунад, бигӯ, туро ба чи тавон баст, ки кушудан натавонӣ?!» Шамъун гуфт: «Муболаға барои чӣ мекунӣ ва туро аз ин ҳикоят чӣ қор аст?». Гуфт: «Меҳоҳам, ки бидонам». Гуфт: «Мӯйҳое, ки тани ман аст, аз он бибояд баст, то маро тоқати гусастанаш набвад».

Шаб Шамъун(а) дар хоб шуд. Зани ӯ мӯйҳои андомашро сугурда аз он ришта рост карда, дасту пояш муҳкам барбаст. Шамъун(а) бедор шуда гуфт, ки маро бастай? Гуфт: «Бале, бастам, то қуввати ту биоғзиям, ки душман бар ту зафар ёбад ё на». Гуфт: «То Худон таъоло нахоҳад, ҳеч кас бар ман газанде натавонад расонд, акнун биёву бандро бикшо». Зан гуфт: «Хар маротиба ба қуввати худ ҳамекушой, ин мартаба чӣ шуд, ки маро бихонӣ?» Гуфт: «Аз баҳри он ки агар ман бичунбам ҳама андоми ман барҳам-дарҳам шавад».

Чун зан бидонист, ки тоқат нест, хабар ба малики Амузия расонид. Дарсоъат ҷаҳор ҳазор мард бо шутурон фиристод, то

дастхон ӯ бурида ва чашмҳо канида ва забон бароварда, шутур андохта бибаранд. Ва чун оварданд халқи Амузния ба зора берун омада, шодиқо мекарданд, ки мо аз балон Шамъу бирастем. Ва чун Шамъун бедасту бепо ва бечашму безабмисли пораи гушт лешни маллиқ бурданд, ҳар кас даъво мекард касе мегуфт, ки падарамро куштааст ва касе мегуфт бародарамро кушта. Пас маллиқ гуфт: «Тадбире бояд кард, то ба азоб, ки рамаке чони ӯ боқӣ аст, берун орам». Вазирону саҳангон тадбире менамуданд ва ҳар қас тадбири худ мегуфт.

Охир бар он қарор гирифт, ки ӯро ба боми кӯши бурданд ва ба дарё андохтанд. Халқ ба назорааш ба боми ҳисор рафт. Чу Шамъунро ба дарё андохтанд, Худои таъоло фармуд, то Чабраил алайҳиссалом омад, Шамъунро дар ҳаво гирифт. Пас дағту пой ва чашму забон ба вай боз доданд. Пас Чабраил (а) гуфт: «Ё Шамъун (а), туро чандин қуват додаанд, ба ҳукми Худои таъоло барҳез ва амудҳои кӯши гирифта бичувбон ва ҳисорро баркан ва ба дарё андоз». Шамъун барҳост ва амудҳои кӯшқу ҳисорро баргирифт ва ҳамаро аз замин барканд. Ва оқавм ва аҳли кӯшқ ва тамоми шаҳро ба дарё андохт, чунон ки аз ҳеч кофире ва иморате нишон намонда.

Пас сар ба сачда ниҳод ва тасбиҳу таҳлил карда, шукри Худои таъоло ба ҷо овард. Чабраил (а) гуфт: «Акнун Худои таъоло мефармояд, ки коре бояд кард». Гуфт: «Чӣ кунам?». Гуфт: «Ин зантро ҳеч нагуӣ, ки аз нодонӣ ин қор кардааст».

Ин буд қиссаи Шамъуни пайғамбар алайҳиссалом. Валлоҳу аълам биссавоб.

ҚИССАИ ТАВАЛЛУД ШУДАНИ ҲАЗРАТИ МАҶЯМ — МОДАРИ ҲАЗРАТИ ИСО АЛАЙҲИССАЛОМ

Овардаанд, ки дар замони Закариё аз Бани Исроил зане зоҳида Хина ном буд ва Имрон ном шавҳар дошт, чу аз шӯи худ бор гирифт, рӯзе дар Байтулмуқаддас ба тоъат машғул буд гуфт: Бори Худоё, ин фарзанде, ки дар шиками ман аст, назр ту кардам, ки ӯро ба шуғли дунё нафармоям, то ибодати ту кунад, ки қавлу ҳу таъоло: *Из қолати-мраъату ʿимрона раб-би иннӣ назарту лака мо фӣ батнӣ муҳарраран фа тақабба-миннӣ иннака анта-с-самӣ-у-л-ʿалим*^а.

Яъне: ҳар гоҳ ки гуфт зани Имрон: Ё парвардигори ман, ҳароина назр кардам туро он чи дар шиками ман аст озода аз хидмат, пас қабул кун аз ман, ҳароина ту ҳастӣ шунаво, доно.

Баъд аз нӯҳ моҳ Хинаро дугаре таваллуд гашт, дилтан шуда гуфт: «Ин бадбахтиям нигаред, ки ман фарзандро муҳаррар кардам, умед он буд, ки Худои таъоло шоиста фарзанд рӯ

^а Куръон: 3, 35.

ий кунад, то ўро ба Масчиди: Ақсо фиристам, акнун духтар
гашт, умеди ман ботил шуд». Пас рӯй ба осмон кард ва гуфт:
«Авлуху таъоло: Фа ламмо вазаъатҳо қолат рабби инни
вазаъатҳо унсо валлоху аъламу бимо вазаъат ва лайса-з-зака-
ру ка-л-уно ва инни саммайтҳо Маряма ва инни уъизуҳо бика
ва зуррийятаҳо мина-ш-шайтони-р-рачим.»

Яъне: ҳар гоҳ ки ваъи ҳамл кард, гуфт: Ё раб, ман ҳарои-
на зодам ўро духтар ва Худо донотар аст он чи ки зоида ва нест
манд мисли аврат ва ҳароина номини Марям ниҳодам ва таҳқиқ
паноҳ додам ўро ба ту ва авлоди ўро аз шайтони рондашуда.

Нидо омад, агар чи закар нест, то ҳам қабул кардам, ки қ а в-
луху таъоло: Фа тақаббалаҳо раббуҳо би қабулини ҳасанин
ва анбатаҳо наботан ҳасанан ва каффалаҳо Закарийё.»

Яъне: пас қабул кард ўро ба қабули нек ва рӯенид ўро бо
рӯенидани нек ва тавфиз кард ўро Закарийё.

Пас чун Марям ҳафтсола шуд ва ба хидмат шоиста гашт,
Хина Марям (а)-ро даст гирифта кӯзаву чорӯб бардошта, дар
Байтулмуқаддас пеши Закарийё (а) рафт ва салом карду гуфт:
«Ё Расулаллоҳ, ман ин фарзандро дар шиками худ ба умеди он
ки писар зояд, назр карда будам, ки хидмати масҷид кунад.
Чун духтар зоида, Марям ном ниҳода ба хидмати ту овардам,
то хидмати масҷид ба ҷо орад». Закарийё ба он қавм, ки қозир
буд, гуфт: «Ин духтарро кӣ парварад ва таъаххудаш кӣ намо-
яд?» Пас ҳар яке мехостанд, ки бигиранд, ҳатто ки ба низоъ
анҷомид. Охир ба он суҳан қарор ёфт, ки қаламҳои оҳанин,
ки Таврот аз онон менавиштанд, дар об андозанд, қалами ка-
се, ки ба сари об бимонад ва фуру наравад, ў кафили Марям
бошад, ки қ а в л у х у т а ъ о л о: Из юлкуна ақломахум аййу-
хум якфулу Маряма ва мо кунта ладайдим из яхтасимун.»

Яъне: ҳар гоҳ ки меандохтанд қаламҳои худро бар ин ки ка-
дом кас аст аз эшон, ки парварад Марямро ва набудӣ ту назди
эшон ҳар гоҳ ки низоъ мекарданд.

Пас ташт пури об карда, қаламҳои оҳанин андохтанд ҳама
қаламҳо дар об фуру рафт, илло қалами Закарийё, ки бар сари
об биностод. Он қалам гуфт: «Ё Расулаллоҳ, Худои таъоло ин са-
бияро ба ту арзонӣ дошт».

Закарийё дар масҷид зовия дошт, Марямро дар он зовия ни-
ҳода, қулф бар дарвозааш барзад, то се рӯз фаромӯш кард.
Чун рӯзи чаҳорум ба хотираш гузафт, оҳе бикард ва бигуфт:
«Ин чи буд, ки ман кардам, ки духтари бегуноҳро дар савмаъа
на таъом, на шароб додам, тарсам, ки мурда бошад». Пас бар-
хоста дари савмаъа бикшод ва таъомҳои гуногун ва меваҳои
муталавван дид, ки ниҳодаанд ва Марям дар намоз истода. Чун

• Куръон: 3, 36.

• Куръон: 3, 37.

• Куръон: 3, 44.

аз намоз фориг шуд, гуфт: «Е Марям, ин таъому меваҳо дар
гӯшаи дарбаста пеши ту кӣ овард?» Гуфт: қавлуҳу таъоло:
«Хува мин ғиндиллоҳи, иналлоҳа ярузуку май-яшоъу би
ри ҳисоб^а».

Яъне: инҳо аз назди Худои таъоло аст, ҳароина Худои
оло рӯзӣ медиҳад ҳар киро хоҳад, бехисоб. Ва Марям беҳи
аз баҳри он гуфт, ки таъом аз биҳишт овард буданд, ки неъ
ти биҳиштро ҳисоб набуд.

Худои таъоло Марямро се шабоҷарӯз аз неъматҳои биҳишт
парваронид, пас фариштагон гуфтанд: қавлуҳу таъоло:
«Из қолати-л-малоикату ё Маряму инналлоҳа-стафоки ва тах
раки ва-стафоки ғало нисои-л-ғоламин»^б.

Яъне: ҳар гоҳ ки гуфтанд фариштагон: «Е Марям ҳароин
баргузид туро Худои таъоло ва пок гардонид туро ва баргуз
туро бар занони олам.

Боз гуфтанд: қавлуҳу таъоло: «Е Маряму-кнутӣ ли ра
бики васҷудӣ ва-ркаъӣ маъа-р-рокиъин»^в.

Яъне: ё Марям, парвардигори хешро ибодат кун ва сачда
рукуъ кун бо рукуъкунандагон ва ин хитоб хос ба Марям б
(раз).

ҚИССАИ ТАВАЛЛУД ШУДАНИ ҲАЗРАТИ ИСО ИБНИ МАРЯМ АЛАЙҲИССАЛОМ

Овардаанд, ки чун Марям *разияллоҳу анҳо* чаҳордахсо
гашт ба ҳайз омад. Вақти таҳорат аз масҷид берун шуд, рӯ
сари чашма ниҳод, ки онро Айнуссалво хонданд. Гусл кард
сар бишуста қасди чома пӯшидан дошт, ки ибодати шонста к
над, аз пас марде дид, битарсид, ки мабодо қасди ӯ кунад
гуфт: қавлуҳу таъоло: «Иннӣ аъзуу би-р-рахмони минн
ин кунта тақийян»^г.

Яъне: аз Худои таъоло паноҳ меҷӯям аз ту агар ҳастӣ му
тақӣ.

Ва ба қавли дигар овардаанд, кӣ дар Бани Исроил марде б
фасод маъруф буд ва номаш Юсиф ва пешаи дуредгарӣ дошт
Марям пиндошт, ки ҳамон хоҳад буд, аз ин маъно битарсид. Е
ин мард Ҷабраил (а) буд, ба Марям гуфт: «Иннамо ано расул
раббикӣ ли аҳаба лаки ғуломан зақийян»^д.

Яъне: хабар ин аст, ки ман фиристодаи Парвардигори туам
то ки бахшиш кунам туро фарзанди покиза.

Марям ин сухан шунида гуфт: «Ано яқуну лӣ ғуломун в
лам ямсанӣ башарун ва лам ақу бағийян»^е.

^а Куръон: 3, 37.

^б Куръон: 3, 42.

^в Куръон: 3, 43.

^г Куръон: 19, 19.

^д Куръон: 19, 19.

^е Куръон: 19, 20.

Яъне: чи гуна шавад барои мо писар, ҳоле ки на дастандоз шуд маро касе ва наям бадкор. Ҷабраил (а) гуфт: қ а в л у х у т а ʼ о л о : Қола казолики қола Раббуки хува ʼалаййа ҳаййинув-ва ли начʼалаху оятан ли-н-носи ва раҳматам-минно ва ко-на амран макзийян.^а

Яъне: гуфт Ҷабраил (а): чунон аст, ки гӯй, аммо Худои таʼоло мегӯяд, ки бепадар фарзанд овардан бар ман осонтар аст, то ки кунем онро нишоне барои мардум ва раҳмат аст аз тарафи худ ва ҳаст кори муқаррар кардашуда.

Пас Ҷабраил (а)-ро фармон шуд, ки он атсаи Одам (а), ки ба ту супурдаам, онро ба Марям таслим кун. Пас атсаро Ҷабраил (а) ба гиребони Марям разияллоху анҳо дод. Ва баъзе бар онанд, ки Ҷабраил (а) бод ба Марям андар дамида буд. Ва гӯянд, ки чун атса ʼ бод аз Ҷабраил (а) ба гиребони Марям расид, ҳанӯз ба раҳм нарасида гуфт, ки Худо яке аст ва ман банди ӯям. Баъд аз он Марям аз канори чашма ба масҷид рафта, ба ибодат машғул шуд ва ҳама рӯзу шаб мегирист ва бо касе ҳоли худ намегуфт, ки бовар нахоҳад кард. Ва пайваста менолиду мегуфт, ки он чи маро пеш омадааст, дар олам касе-ро наёмада, ки бегуноҳ пеши мардум расво шудам ва модару падари ман расво шуданд. Баъд аз муддате Баъи Исроил хабардор шуда, ӯро маломат мекарданд ва ӯ ҳеч ҷавоб намедод.

Чун нӯҳ моҳ баромад, асари ҳамл зоҳир гашт, хост, ки аз шаҳр берун рафта ба ҷое биравад, ки касе ӯро набинад. Пас рӯ ба биёбон ниҳода, дар сахро мегашт, то ба зери дарахти хурмо, ки хушк шуда буд, расид. Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Фааҷоаҳо-лмаҳозу ила чизъи-н-нахлати. Қолат ʼ лайтанӣ митту қабла ҳа-за ва кунту насям-мансийян.^а

Яъне: пас ҳаргоҳ ки биёвард дард ӯро сӯи танан дарахти хурмо, мегуфт: Кошки пеш аз он мурдаме, то аз дили халқ фаромӯш гаштаме, ки ин ҳол пеши ман наёмадӣ.

Баъд аз соҳате писаре чун моҳи тобон аз вай ҷудо гашт ва дарахти хурмо сабз шуда, рутаби тоза падид овард. Худои таʼоло хуронро аз Биҳишт фиристод, то хидмати ӯ карда, кӯдак-ро бар гирифта, дар чашмае, ки аз кудрати илоҳӣ ҳамон замон пайдо шуда буд, шуста дар гиребонаш печиданд. Пас хитоб омад: қ а в л у х у т а ʼ о л о : Фанодоҳо мин тахтиҳо ал-ло тахзанӣ қад чаъала раббуки тахтаки сарийян^а.

Пас нидо карданд аз зери ӯ: Ғам махӯр, ки ҳароина гардо-нидааст Парвардигори ту зери ту чашма.

Чун нигоҳ кард, писаре дид, гӯё моҳи шаби чаҳордахум ба-ромада. Кӯдак овоз дод: «Ё Модар, касе нест, ки туро таҳният

^а Куръон: 19, 21.

^а Куръон: 19, 23.

^а Куръон: 19, 24.

кунад ё муборақбод гӯяд, чашми ту равшан бод бар ку
ман!» Марям (а) аз сухан гуфтани ӯ аҷаб монд ва меҳра
ёда гашт. Чун аз вазъи ҳамл фориг гашт, гурусна шуд,
шунид: **К а в л у х у т а ʼ о л о:** **Ва хуззӣ илайки бичиззӣ-н-**
лати тусокит ʼалайки рутабан ҷанийян^б.

Яъне: бичунбоъ сӯй худ танаи дарахти рутабро, бия
бар ту тоза.

Марям *разияллоҳу анҳо* нигоҳ кард бар дарахти хушк,
мои тоза дид ва гуфт: «Ё малико, он вақт ки Закариё маро
савмаъа бурда, куфл бар дар зада, рӯзии ман беранҷ расони
ин вақт мефармой, ки дарахт бичунбонам, то рӯзие ёбам.
қодирӣ, маро беранҷ бирасон». Нидо омад: «Ё Марям, дар
вақт ба дили ту ҷуз аз мо касе дӯст набуд, акнун чун дилат
фарзанд моил гашт, ҳароина ба касб ҳоҷат шуд. Аз дарахт х
мо бихӯр ва аз чашма об биёшом. Ва чашми ту ба вилода
фарзанд рӯшан бод, ки пайғамбари мо хоҳад буд». **К а в л у**
т а ʼ о л о: **Фа кулӣ ва-шрабӣ ва қарри ʼайнан.^б**

Яъне: пас бихӯру бинӯш ва сард кун чашмҳои худро ва а
касе туро бипурсад, ки ин фарзанд аз кучо овардӣ, бигӯ,
ман назр кардаам, бо касе сухан нагӯям. **К а в л у х у т а**
о л о: **Фа ламмо тарайинна мина-л-башари аҳадан, фа м**
лӣ иннӣ назарту ли-р-раҳмони савман, фа лан уқаллима-л-явн
инсийян.^б

Яъне: агар бубинӣ ту аз одам касеро, пас бигӯ, ки ҳарои
ман назр кардаам барои Худо рӯзаро, ҳаргиз калима накуна
имрӯз бо касе аз одамӣ.

Пас Исо (а)-ро ба канор гирифта ба шаҳре омад. Бани И
роил чун диданд, маломат карданд ва гуфтанд, ки писар аз к
чо овардӣ? **К а к а в л и х и т а ʼ о л о:** **Ё ухта Ҳоруна мо ко**
абуки-мраъа савъив-ва мо конат уммуки бағийян.^б

Яъне: эй ҳамширани Ҳорун, падарат зонӣ набудааст ва м
дарат низ бадқора нест, ин писар чӣ тавр зоида? Агарчи Мар
ям хоҳари Ҳорун нест, аммо аз барои он гуфтанд, ки аз авло
Ҳорун буд. **К а в л у х у т а ʼ о л о:** **Фа ашорат илайҳи.^б**

Яъне: ишора кард ба сӯи ӯ, яъне ишора кард, ки аз кӯла
бипурсед. **К а в л у х у т а ʼ о л о:** **Қолу кайфа нуқаллиму ма**
кона фи-л-маҳди сабийян.^б

Яъне гуфтанд: Чӣ гуна сухан кунем ба тифле дар гаҳвор
ки он кӯдак аст.

Баъд аз он шахсе наздикии гаҳвора омад ва гуфт: «Э
кӯдак ту кистӣ ва падарат кист?» **Ҳаққ таъоло ва тақаддус**

^б Куръон: 19, 25.

^в Куръон: 19, 26.

^г Куръон: 19, 26.

^б Куръон: 19, 28.

^в Куръон: 19, 29.

^г Куръон: 19, 29.

они Исо бикшод. Ка влуху таъоло: Кола инни Ҷабдулло-
и отония-я-китоба ва ҷабалани набияв-ва ҷабалани мубора-
ан айна мо кунту ва авсонӣ би-с-салоти ва-з-зақоти мо думту
ҳайян.^а

Ҷане: ҳароина ман бандаи Худоям, додааст маро китоб ва
пайғамбар гардонидааст маро ва гардонидааст маро муборак
дар чо ки бошам ва ҳукм кардааст маро ба намозу зақот то ба
ҳайди ҳаёт: Ка ка влиҳи таъоло: Ва барра биволидатӣ ва
лам яҷбални ҷабборан шақийян.^б

Ҷане: гардонид маро накӯкор ба модари ман ва меҳрубон
бар ӯ ва накардааст маро аз бадбахтон ва мутақаббирон. Ка в-
луху таъол: Вас-салому ғалайя явма вулитту ва явма аму-
ту ва явма убласу ҳайян.^в

Ҷане: саломи Худо бар ман бод он рӯз, ки пайдо шудам ва
он рӯз, ки мирам ва он рӯз, ки барҳезам зинда.

Чун Бани Исроил ин ҳама муъҷизот ба забони Исо бишни-
данд, мутаҳаййир бимонданд. Ва аз гуфтани ӯ донистанд, ки
Исо (а) пайғамбари барҳақ аст ва сухани мардум — бухтон.
Он ки Марям *разияллоҳу анҳо* Исоро мепарварид ҳар рӯз, Ба-
ни Исроил қариби таҳвора омада нишастандӣ ва Исо (а) дар
таҳвора Таврот хондӣ ва ҳама истимоъ кардандӣ, то ба ҳадди
булуғ расид. Фармон омад: «Е Исо (а), Бани Исроилро даъват
кун, то имон оранд!». Ҳарчанд Исо (а) даъват мекард, имон
наёварда мегуфтанд, ки мо дини Мӯсо (а)-ро гузошта, сухани
кӯдаки бепадар иҷобат накунем.

Исо (а) дилтанг шуда аз шаҳр берун рафт. Чамоъате ко-
зуронро дид, ки чома мешустанд. Гуфт, ки шумо чомаро поки-
за мекунед, чаро дилҳои худро покиза намекунед. Гуфтанд:
«Дилҳои хеш ба чӣ покиза кунем?». Гуфт: «Бигӯед: «Ло илоҳа
иллаллоҳ, Исо руҳуллоҳ». Козурон калимаи Исо (а) гуфта, ан-
сори ӯ шуданд ва чомаҳо ба моликон дода, дар паи Исо (а) шу-
данд, то ба қавми сайёдон расиданд, ки ба қанораи дарё моҳӣ
мегирифтанд. Чун эшонро даъват кард, гуфтанд, ки ё Исо,
ҳар пайғамбаре, ки ба мо омада, муъҷизаи худ намуда, муъҷи-
заи ту чист? Исо гуфт: Ка влуху таъоло: Анни ахлуку ла-
кум миња-т-тини қаҳайати-т-тайри фа аифуху фиҳи фа якуну
тайран би изниллоҳи ва убриу-л-акмаҳа ва-л-абраса ва уҳйи-л-
мавто би изниллоҳ.^г

Ҷане: ин ки тайёр кунам барои шумо аз хок монанди шак-
ли ҷонвар, пас дам мекунам дар ӯ, пас мешавад ҷонвар, ба ҳук-
ми Худои таъоло. Ва сихат кунам кӯри модарзод ва абрасро ва
мурдаро зинда кунам, ба ҳукми Худои таъоло.

^а Куръон: 19, 30—31.

^б Куръон: 19, 32.

^в Куръон: 19, 33.

^г Куръон: 3, 49.

Сайёдон гуфтанд: Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Ё Ёиса-бна М
ма ҳал ястатиғу раббука ай юназзила ʼалайно майдатам-м
с-самои^б.

Яъне: ё Ибни Марям, оё метавонад Худои ту он ки нозил
над бар мо хоне аз осмон? Қ а в л у х у т а ʼ о л о : Қола-тга
лоха ин кунтум муъминин.^б

Яъне: гуфт: Битарсед аз Худой, агар шумо муъминонед.
лу нуриду ан-наъкула минхо ва татмаинна кулубуно ва наъ
ма ан қад садақтано ва накуна ʼалайхо мина-ш-шоҳидин.^б

Яъне: гуфтанд: Меҳоҳем, ки аз он таъом хўрем, то дил
мо ором гирад ва бидонем, ки ту ростгўй ва ба рисолати ту
воҳ бошем.

Исо (а) дар сахро рафта сар бараҳна кард ва дастхо
дуъо бардошту гуфт: «Худовандо, ту доной он чи эшон ме
ханд, агар дар азал ҳукм ронда, ба эшон бифирист». Қ а в л
х у т а ʼ о л о : Қола Ёиса-бну Маряма Аллоҳумма раббано
зил ʼалайно майдатам-мина-с-самои такуну лано ʼидал-ли а
валино ва охирино ва оятам минка ва-рзуқно ва анта хайру-
розиқин.^б

Яъне: гуфт Исо ибни Марям: Ё Парвардигори мо, нозил к
бар мо хони мaida ораста аз осмон, ки шавад барои мб иди а
вал ва охир моро ва нишон аз ту ва ризк деҳ моро ва ҳастӣ
бехтар ризкдиханда.

Дарҳол Чабраил (а) омада гуфт: қ а в л у х у т а ʼ о л о : Қ
ла-ллоҳу иннӣ муназзилухо ʼалайкум фа май-якфур баъду ми
кум фа иннӣ уъаззибуху ʼазобал-ло уъаззибуху аҳадам-мина-
ʼболамин.^б

Яъне: Худои таъоло мефармояд, ки ман нозил мекунам ба
рои эшон он чи меҳоҳанд, аммо баъд аз он ҳар кофире, ки име
наоварад, ўро чунон азоб расонам, ки дар олам касро нарас
нидаам.

Дарҳол дид, ки аз осмон хоне фурӯ меояд. Чун ба замин ф
рӯ мерасид, сарпӯш во карда диданд, ки қанҷто нон, як моҳи
бирён ва қадре тара ва наздики моҳӣ намакдоне ниҳода, он м
ҳӣ на устухон дошт ва на хор ва панҷ адад анор ва муште ху
мо ва қадре зайтун дар хон аст. Ҳама Бани Исроил қамъ шуд
менигаристанд ва намехўрданд. Исо алайҳиссаломро мегу
танд, ки ин моҳии бирёнро зинда кун, то дили мо бар пайғам
барии ту қарор гирад. Исо (а) бод дар моҳӣ дамид, дарҳол аз
ми сахмнок шуда барҷаст ва дар миёни қавм афтод ва ҳафтс
касро заҳра таркида ҳалок шуданд. Бори дигар дуъо кард ва м
ҳӣ ҳамчунон бирён шуда.

^б Куръон: 5, 112.
^б Куръон: 5, 112.

^б Куръон: 5, 113.
^б Куръон: 5, 114.

^б Куръон: 5, 115.

Исо *алайҳиссалом* даст дароз карда, ба хӯрдан нишаст. Тавонгарон нахӯрданд, аммо дарвешон баъзе мувофакат карданд, ҳама тавонгар шуданд. Он касоне, ки бемор буданд, тандуруст ва касоне, ки нобино буданд, бино гаштанд. Чун шаб омад хонро бар қарор диданд, ки ҳеч кам нашуда буд, боз ба осмон бурданд. Тавонгароне, ки нахӯрда буданд пушаймон шуданд, ки таъом аз Биҳишт буд, чаро нахӯрдем.

Дигар рӯз фуруд омад тавонгарону дарвешон ҳафтод ҳазор кас чамъ шуданд, он як моҳӣ ва тара ва панҷ нон бихӯрданд, як зарра аз ӯ кам нашуд. Ва ҳар ки майл ба ширинӣ доштӣ, ширинӣ будӣ ва ҳар ки туршӣ хостӣ, туршӣ ёфтӣ ва ҳар ки майл ба шӯр доштӣ, намак будӣ. То се рӯз хон ба осмон мерафту меомад. Қасоне, ки дар он шаҳру вилоят буданд, ҳама бихӯрданду сер гаштанд. Аммо ба фармони Худои таъоло зарра аз ӯ кам нашуд.

Баъзе гуфтанд, ки то чихил рӯз он хон меомаду мерафт. Чун Бани Исроил ин ҳама муъҷиза бидиданд, баъзе имон оварданд ва баъзе, шукр накарда, ҳуку хирс гаштанд. Ва Исо (а) бо касоне, ки имон оварда буданд, гуфт, ки агар шумо ҳам имон намеовардед, хирсу ҳук мешудед.

Дар ҳабаб аст, ки аз қавми мушрикони ҳафтсад кас мисх гардиданд ва муъминон аз дили софӣ ба ибодат машғул шуданд.

Чунин овардаанд, ки Исо (а) ба қавми муъминон ба сахро мерафт, ногоҳ рӯбоҳе пеш омад, Исо (а) гуфт: «Ё рӯбоҳ, аз кучоиву кучо меравӣ?» Гуфт: «Аз хонаи худ меоям ва боз ба хонаи дигар меравам». Исо гуфт: Лайса макона ли Ибни Маряма. Яъне: нест макон барои писари Марям.

Муъминон гуфтанд: «Ё расулаллоҳ, иҷозат деҳ то ба чихати ту хона созем». Исо (а) гуфт, ки мол надорем. Гуфтанд, ки моён зар медиҳем. Гуфт: «Он ҷо ки ман бигӯям, хона бисозед». Рӯзи дигар муъминон ба хидмати Исо (а) моли бисёр оварданд. Исо (а) гуфт, ки бо ман биёед, то ҷои хона намоям. Эшонро ба канораи дарё ба ҷои махуф, ки талотуми амвоҷ меомад, бурда гуфт, ки хонаи ман ин ҷо созад. Гуфтанд: «Ё расулаллоҳ, ин мавзеъ, ки ихтиёр мекунӣ, ҷои азим сахмнок аст ва муҳлик, бинои хона чи гуна қарор тирад?» Гуфт: «Дунё низ дарёи махуф аст, ки мавҷ мезанад ва як ба як ҳамаро мерабояд, пас дар Дунё хона сохтан чи бақо бувад, хонаи охират бояд сохт, ки бақоӣ дорад».

Нақл аст, ки дар рӯзгори Исо (а) зане буд, некӯрӯй ва некӯхисол. Рӯзе танӯрро тофта хост, ки нон бипазад ва вақти намоз даромад, танӯри тофтаре бигзошту ба намоз машғул шуд. Пас аз намоз фориг шуда, пеши танӯр рафт, тифли худро дар танӯр

дид афтода, бар оташ бозӣ мекунад. Кӯдакро аз танӯр бард
шид, аҳвол ба шавҳари худ гуфт. Он мард ин ҳикоят пешии Исо
(а) арз кард. Гуфт, ки зани худро пеш биёр то аҳволаш бипур
сам. Чун зан омад, Исо (а) савол кард, ки ту чи тоъат карда
ки Худои таъоло туро ин дараҷа каромат карда. Гуфт: «Худои
аззаву *ҷалла* донотар аст, ки ман ба чаҳор ҳислат киём мело
рам: аввал он ки дар неъмат шокирам, дувум дар бало соби
рам, савум — он чи ки ризои ӯ бошад бинамоям, чаҳорум он ки
кори Охират бар кори Дунё муқаддам дорам, агарчи қор а
даст биравад. Исо (а) гуфт: «Ин зан агар мард будӣ, Ҳаққ таъ
оло ба вай ваҳӣ фиристодӣ».

Оварданд, ки рӯзе Исо бар сари гӯре бигашт, ки аз он гӯр
нур медурахшид, дуъо кард дарҳол гӯр бишқофта, мурда беруи
омад, ки табақа аз нур бар сари вай ниҳодаанд. Гуфт: «Ин да
раҷа ба чи амал ёфтӣ?» Гуфт: «Писаре солиҳ дар Дунё дорам,
ӯ дар ҳаққи ман дуъо кард, Худои таъоло мустачоб фармуда,
бар ман раҳмат намуд». Исо (а) гуфт: «Дуъои писарон дар ҳақ
қи модару падар муассир аст ва мурдагон фаҳри фарзанди со
лиҳ мекунанд». *Вассалом*.

ЗИҚРИ ВАФОТИ ҲАЗРАТИ МАҶЯМ РАЗИЯЛЛОҲУ ТАЪОЛО АНҲО ВА БАР ОСМОН РАФТАНИ ИСО АЛАЙҲИССАЛОМ

Овардаанд, ки Исо (а) модари худро аз Байтулмақаддас ба
Шом мебурд, ногоҳ дар роҳ бемор гашт. Чун Маҷям *разиялло
ҳу таъоло анҳо* дар он вақт ба ҷуз аз беҳи гиёҳ ҷизе нахӯрдӣ,
Исо (а) модари худро ба ҷое гузошта, ба талаби беҳи гиёҳ
рафт, ки Маҷям *разияллоҳу таъоло анҳо* дар саҳро вафот кард.
Худои таъоло хуронро фиристод, то ҳуллаҳое аз Биҳишт овар
да Маҷямро гусл дода, ҳуллаҳоро дарпӯшонида дафн карданд.
Чун Исо (а) даррасид, модари худ дар ҷое, ки дошта буд, наёфта,
се навбат бонг кард, дар бонги савум овозе шунид, ки лаббай
ка, ё фарзанд. Исо (а) гуфт: «Ё модар, се маротиба овоз кар
дам, ҷаро ҷавоб надодӣ?» Гуфт: «Ба бонги аввал дар Фирдав
си Аъло будам ва ба бонги дувум ба Сидратулмунтаҳо ва аз
бонги савум ба Осмон омада, ҷавоб додам». Гуфт: «Ё модар,
ҳоли хеш бигӯй». Гуфт: «Қасе, ки хушнудии Худои таъоло ёфта,
ба Фирдавс расида муроди худ ёфта бошад, ҳоли ӯ чӣ мепур
сӣ?»

Исо (а) аз он ҷо бо дили бирёну ҷашми гирён ба муфо
рақати модар бозгашт. Пас дар Байтулмақаддас рафта халқро
даъват мекард. Рӯзе ба фармони Худои таъоло бар минбар шуд
ва гуфт: «Ё қавм, бидонед, ки таъзим рӯзи шанбе ба вақти Мӯсо
(а) ба қитоби Таврот буд, Худои таъоло онро мансӯх карда, ак

нун аз китоби мо, ки Инчил аст, кор кунед ва таъзим рӯзи якшанбе бидоред ва шарияти китоби ман бигиред».

Бани Исроилюро ин сухан душвор омада дар дил кина гирифтанд ва мегуфтанд: «Хар кадом пайғамбар дар Бани Исроил шуда, шарияти Мӯсо (а)-ро мансух накарда. Ин кӯдаки бепадар китоби Мӯсо (а)-ро мансух мегардонад, ўро ҳалок кунед, то шарияти Мӯсо (а) барқарор бимонад». Муъминнони яхудон гуфтанд, ки ё қавм, аз куштани Закариё ба шумо чӣ азоб пеш омада буд, фаромӯш карда, боз қасди куштани Исо *алайҳиссалом*, ки набии мурсал аст, доред, бояд, ки акнун аз Худои таъоло тарсед, қасди куштани ӯ накунад ва ба ӯ имон оред.

Чандон ки гуфтанд, гӯш накарда, фурсати вақт мечустанд, ки Исо (а)-ро таъхо ёфта бикушанд. Муъминон хабардорӣ ва мутобаъати пайғамбар намуда таъхо намегузоштан. Зане аз ҳавориён гуфт: «Эй қавм, шумо ҳар рӯз дар паи одаме равед чи кардааст ва чи касе аст». Гуфтанд: «Исо (а) расули Худо мурдари зинда мекунад ва ба фармони Худои таъоло нобиноро бино мегардонад». Зан гуфт: «Хунук (хушбахт) он шикаме, ки бори ӯ доштааст». Исои Рӯхуллоҳ рӯй бар он зан кард ва гуфт: «Бигӯ: Хунук он кас, ки Куръон бихонад».

Он зан ва қавми Бани Исроил гуфтанд: «Е расулаллоҳ, Куръон чист, ки номи Куръон нашиндаем». Гуфт: «Куръон номи китоб, бар пайғамбари охируззамон Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* нозил хоҳад шуд. Қ а в л у х у т аъ о л о: Из қола Ёиса-бну Маряма ё Бани Исроила иннӣ расулulloҳи илайкум мусаддиқал-лимо байна ядайя мина-т-Тавротӣ ва мубашширан би расулин яъти мин баъдӣ-смуху Ахмаду^а.

Яъне: ҳар гоҳ гуфт Исо ибни Марям (а): Е Бани Исроил, ҳароина ман пайғамбари Худоям сӯи шумо тасдиқкунанда он чи пеши ман аст аз Таврот ва башоратдиҳанда ба он пайғамбар, ки меояд дар паси ман, ки исми муборакаш Аҳмад аст, ки уммати ӯ Куръонро ҳифз хонанд ва уммати пайғамбари дигар он китобро тамои ёд хондан натавонистанд.

Чун хабар ба чухудон расид, ки Исо *алайҳиссалом* шарияти дигар аз пайғамбари дигар мужда медиҳад, иттифок карданд, ки Исо (а)-ро бикушанд, вагарна қувват карда дини Мӯсо *алайҳиссалом*ро ботил кунанд. Раиси палидро бардоштанд ва мардум чамъ карда, қасди ҳалоки Исо карданд. Ҳавориён аз дур бидиданд, ки чухудон қасд ба куштани Исо (а) медоранд, пеши Пайғамбар омаданд. Исо *алайҳиссалом* гуфт: «Эй қавм, матарсед, ки эшон бо мо ҳеҷ натавонанд кард. Шумоён панди ман нигоҳ дошта, бар дини хеш ва бар дини Муҳаммади Мус-

^а Куръон: 61, 6.

тафо саллалоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам собитқадам бу имон оред, то аз ҷумлаи растагорон бошед».

Алҳосил, Исо (а) бо ҳавориён дар хонаи Айнуссулук раҷуҷухудон муҳосира карданд ва гирди хона гирифтанд. Дар Ҷабраил (а) биёмад ва сақфи хона бишикофт, Исо (а) ро ба гирифт ва бар осмони ҷаҳорум бурд. Худон таъоло ўро суҳба фариштагон баҳшида ҳоҷати таъому шароб зи ў баргирифт.

Малики ҷухудон Шуюғ ном дошт, ки дар он хона ба каси куштани Исо (а) ҳазиди буд, чандон ки талаб кард, наёфт. Чу дер шуд, ҷухудон дар он хона даршуданд. Худон таъоло Шуюғ ро ба шакли Исо (а) гардониди буд, ҷухудон пиндоштанд, ки Исо аст, дар зарби шамшер гирифтанд, ҳарчанд фарёд мекард, ки ман Шуюғам, фоида надошт, балки меғуфтанд, ки Исо ба ҷоду шакли худро Шуюғ кардааст.

Пас аз куштани Шуюғ ҷухудон дар шубҳа афтоданд, ки агар Шуюғ аст Исо кучо, агар ин Исо (а) аст, Шуюғ кучо рафта. Эшон надонистанд, ки Исо (а) ро ба ҷаҳорум осмон бурданд. Қ а в л у х у т а ъ о л о: Мо қаталуху ва мо салабуҳу ва локин шуббиҳа лаҳум^а.

Яъне: қатл накарданд ўро ва дар дор надоданд ўро, лекин шакке шуд мар ў эшонро.

Ва асҳоби маърифат чунин гуфтаанд, ки Худон таъоло панҷоҳ сол Шуюғро аз он рӯ ба нозу неъмат бипарварид, ки медонист Исо ба дасти ҷухудон гирифтор гардад, то Шуюғро фидои ў карда Исоро халос кунад. Ва Фиръавно ҷаҳорсад сол ба неъмат бипарварид, то ўро фидои Мӯсо (а) карда, Мӯсо (а) ро наҷот дод. Ва ҷаҳор ҳазор сол қурбони Хобилро дар Фирдавс нигоҳ дошт, фидои Исмоил (а) карда, ўро озод кард. Ва бандагони кофирону ҷухудон ва тарсоёнро муддате дар неъмат бипарвард ва ин қадри эшон нест, ки ба неъмат парварда шаванд. Лекин медонад, ки муъминон ба лаби Дузах дармонанд, эшонро фидои муъминон карда муъминонро аз оташи Дузах халос диҳад.

Ва дар ахбор омадааст, ки дар он замон, ки малъуни Дачҷол берун омада, халқро гумроҳ карда, кофир гардонад ва ҳазрати Ймон Маҳдӣ бо ҷамоъати муъминон дар Байтулмақаддас бошад. Исо алайҳиссалом берун омада, бо Дачҷол ҳарб кунад ва бикушад ва тобеони худро ба дини Муҳаммадӣ хонад. Ва Исо (а) ҳам ба дини Муҳаммадӣ бошад. Ва ҳар кӣ ба ислом имон орад, ўро амон диҳад ва ҳар ки имон наорад, ўро бикушад, аз Шарқ то Ғарб ҳама оламо мусаххар гардонад ва мусулмон кунад ва тақвияти дини Муҳаммадӣ намояд, чунон ки як кофир дар ҷаҳон намонад ва олам ободон шуда, неъмат фа-

^а Куръон: 4, 157.

роҳ гардад ва адолатро ба ғоят расонад, ки гургу гавазн бо ҳам об бихӯранд ва золимонро макхур гардонад, то чихил сол оламро ба-д-ин минвол обод сохта, ӯ низ талхии чон кандан би-чашад ва аз дунё берун равад, то мусалмонон ӯро наздики хуч-раи Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва сал-лам* дафн кунанд.

ЗИКРИ МУЛОҚА ШУДАНИ ҲАЗРАТИ ИСО БО САРИ ПУСИДАИ ЧУМЧУМА

Дар ривояти Қаъбулаҳбор чунин оварда, ки рӯзе Исо (а) дар биёбоне аз биёбони Шом мерафт, устухони калла ёфт, бағоят пӯсида. Гуфт: «Худовандо, комрон тӯй ва доной ва ҳар коре, ки аз ту меҳоҳам барорӣ. Ин устухонро фармон дех, ки он чи суол кунам, ҷавоби он диҳад». Дар ин асно нидо омад, ки ё Исо, он *чи* меҳохӣ, бипурс — ҷавобаш хоҳӣ ёфт. Пас Исо (а) гуфт: «Ё устухони пӯсида, ба фармони Худои *аззаву ҷалл* аз ман ҷавоб кун!» Устухон ба қудрати Худои таъоло бонғ кард ва гуфт: «Ашҳаду ал ло илоҳа иллаллоҳ ва ашҳаду анна Ёисо расулуллоҳ. Ё пайғамбар, аз ман суол кун, ҳар чи пурсӣ аз фармони Худои таъоло ҷавоби он диҳам». Гуфт: «Ту нарина будӣ ё модина, саъид будӣ ё шақӣ, аз хондагон будӣ ё рондагон, тавонгар будӣ ё дарвеш, некӯрӯй будӣ ё зишт, дарозқад будӣ ё кӯтоҳ, сахӣ будӣ ё бахил, номат *чи* буд?»

Гуфт: «Марди саъиду ғанӣ ва некӯрӯю қоматбаланд ва сахӣ будам ва мулке бар зери фармон доштам, номи ман Чумчу-ма будааст. Ва бисъёр маликон зери дасти ман буданд ва аз неъматӣ Дунё ҳеҷ камӣ надоштам ва ҳеҷ вақт аз лаҳву лаъб хато намекардам ва панҷ ҳазор ғуломи сурхқабо, қадболо, рост-кирдор, қоннисор бо амудҳои симин ва камарбандҳои зарин ва панҷ ҳазор ғуломи сафедқабо ба шамшерҳои ҳиндӣ ба чапу-рости ман будандӣ. Ва понсад ғуломи моҳрӯй бо ною тарона ва понсад ғулом бо чаңгу чағона пайваста ба хидматам истодандӣ. Ва ҳазор канизаки туркии хушовоз суруд гуфтандӣ, чунон ки мурғон ба ҳаво ба истимомъ омадандӣ ва одамиён мадхуш гаштандӣ. Ва ҳазор канизаки ҳамқаду ҳамранг рақс кардандӣ.

Ё пайғамбари Худо, агар тамоми сифати он маҷлис кунам, туро аҷаб ояд. Ва чун ба сайдгоҳ рафтаме, ҳазор маркабе бо зинҳои зарин дар пеш мегаштандӣ ва чаҳор ҳазор ғуломи зар-харид бо қабҳои сафед ва тоҷи мукалал ба зару ҷавохир, бо-зеву шоҳине бар даст карда ҳамроҳ будандӣ. Ва чаҳор ҳазор ғуломи заринкамар дар пеш ва чаҳор ҳазор ғуломи заринпӯш дар пас ва чаҳор ҳазор ғулом бо тире камон ва силоҳ ба дасти рост ва чаҳор ҳазор ба дасти чап будандӣ. Ва даҳ ҳазор сағ бо қилодҳои зарин ва даҳ ҳазор юз мебурданд.

Е пайғамбар, агар тамоми сифати сайдгоҳ кунам, ки чи гуна буд, одамиён ҳайрон бимонанд ва ман подшоҳи Марғиё Шом будам ва шумори лашкари ман вазирон душвор дониш оциз шудандӣ ва бо ҳазор малик ҳарб карда, бар онҳо зафар ёфтам. Ва агар сифати ин сози ҷангу масоф кунам, халонк дар бимонанд. Ва душманро захираи он набуд, ки бо ман хусумат карда, ба ҷанги ман омадӣ ва кина варзидӣ. Ва чаҳорсад сол подшоҳӣ ба коми дил кардам ва як рӯз ранҷе нарасид. Ва марде будам баландҳиммат ва беназир, бо ҷамолу камол ва хубӣ. Ҳар кас, ки дар ман ниғоҳ кардӣ мутаҳайир бимондӣ. Ва дарвешонро дӯст доштам, ҳар рӯз ҳазор динор доламе ва ҳар рӯз гуруснаро таъом хӯронидаме ва ҳазор бараҳнаро чома пушонидаме ва албатта ёвари толибон кардаме. Валекин аз Худо *аззаву ҷалл* ношинос будаме, бут парастаме».

Исо *алайҳиссалом* гуфт: «Чанд сол аст, ки мурдӣ ва шарба-ти марг чӣ гуна чашидӣ ва ҳайбати панҷаи Малакулмавт чӣ гуна дидаӣ?» Ҷумҷума гуфт: «Е пайғамбари Худо, бидон, ки сад сол шуда аз Дунё рафтаам. Ба охири умр рӯзе дар гармо-ба нишаста будам, ки гармии гармоба асар кард, бархоста ба хона омадам ва ба бистари шоҳӣ биҳуспидам, сусти андак бар ман паид омад ва ҳол баргашта тағйире дар ман зоҳир шуд. Вазирони давлатро бихонда гуфтам, ки маро чора созед ва ҳазор табиб доштам, ҳамаро талабидам, гуфтам, ки илоҷи ман бикунед, то чаҳор рӯз эшон дору карданд, дармонданд ва оциз гаштанд. Ҳеч доруе дар ман асар накард ва фонда надод.

Рӯзи панҷум ҳоли ман бигардид ва забонам сиёҳ гашт ва ларза дар андомам афтод, чашмонам аз дидан бозмонданд. Пас дар сакароти марг гашта, овозе шунидам, ки ҷони ӯро бардошта ба Дӯзах баред. Ва баъд аз соъате Малакулмавт қарбаи муҳиб дар даст гирифта, ба сурати саҳмгин даромад. Сараш ба осмон ва пояш бар замини ҳафтум расида буд ва чанд рӯяш дидам азиму саҳмноқ. Ҳарчанд илҳоқу зорӣ кардам, фонда надод».

Исо (а) гуфт: «Аз Малакулмавт ҳеч пурсидӣ, ки он рӯйхо чист?» Гуфт: «Бипурсидам. Ӯ гуфт: «Ба-д-ин рӯйхо, ки дар пеш дорам, ҷонҳои муъминон ва уммати Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро* қабз кунам ва хоҳам намуд ва рӯйхо, ки ҷониби рост медорам ҷонҳои аҳли самовот бигирам. Ва ба-д-ин рӯйхо, ки бар пушт дорам, ҷонҳои кифирону мушрикони қабз кунам». Исо *алайҳиссалом* гуфт: «Сакароти марг чи гуна чашидӣ?» Гуфт: «Малакулмавтро бо гурӯҳи фариштаҳо дидам, ки гурӯҳе ба оташи сӯзон ва гурӯҳе бо корду шамшерҳои бурро ва гурӯҳе бо амудҳои оташин омаданд ва бар андомҳои ман меааданд ва ҳеч оташи сӯзон тазтар аз ӯ

надидам. Пас рагу решаи манро гирифта, чон аз тани ман бе-
рун мекашиданд.

Гуфтам: «Эй фариштагон, маро бигзоред, то чумлаи моле,
ки дорам, ба шумо диҳам». Пас тапонча бар рӯи ман заданд,
наздик буд, ки чумлаи андоми ман банд аз банд чудо гардад. Ва
гуфтанд: «Эй бадбахти бешарм, намедонӣ, ки Ҳаққ таъоло мол-
ро ба ивази гуноҳи куфр намепазирад».

Дигар бор гуфтам, ки даст аз ман бидоред, то аҳлу фарзан-
ди худро дар роҳи Ҳаққ фидо кунам. Гуфтанд: «Ҳайхот-ҳай-
хот, надонӣ Худои таъоло ришват напазирад». Он гоҳ чони
ман аз ман бигрифтанду бирафтанд ва чон додан бар ман чу-
нон душвор шуд, ки чун ҳазор шамшер бар ман заданд, пас ма-
ро дар қафани гирифтанд ва ба лашкаргоҳи мурдагон бурда, дар
гӯр хобониданд ва хок бар сари ман рехтанд, баъд аз он дар
гӯр чон боздоданд.

Авал фариштагон, ки муваккалон дар Дунё буданд, омада
гуфтанд, ки ҳар чи дар Дунё кардӣ бинавис ва ҷазои он бубин.
Пас қафани хешро коғаз карда, ба дасти худ кирдорҳои худ на-
виштам, ки фалон рӯз чунину чунон кардам. Ва он чи фаромӯш
буд, ба ёд меоданд. Дар он ҳолат мегуфтам: «Во ҳасрато, во
надомато, во туломило, во мусибато».

Пас он ду фаришта, ки эшонро Мункар ва Накир гӯянд, ба
сурати зишт омаданд. Ба муҷарради муъоянаи эшон ақли ман
зоил шуд ва мадхуш гаштам, зеро ки ҳеч ҷонваре аз эшон зишт-
тар надида будам. Ва аз омадану рафтаи замиро мешикоф-
танд. Он гаҳ Мункар ва Накир мани шакиро нишонданд ва пур-
сиданд, ки «Худои ту кист?» Гуфтам: «Худои ман шумоед». Он
гаҳ маро азоб карданд ва амуди оҳанин бар сари ман заданд,
ки аз ҳавли он Таҳтуссаро биларзид. Пас аз дин пурсиданд,
ақлу ҳуш аз ман бирафт ва хотир табоҳ гашта, забонам аз кор
шуд.

Гуфтанд: «Эй дурӯғу, Худои ту кист?» Боз гуфтам: «Шу-
моед». Як зарби дигар заданд. Гуфтам: «Оҳ дарего, кошки мо-
дарам назодӣ, во ҳасрато, во надомато, кучо гурезам ва киро
хонам, магар Худои таъоло Раҳмону Раҳим аст».

Ва дониستم, ки ҳазор сол подшоҳии Дунё ба-д-он як суол
наярзад. Сипас он бонг карданд, ки хашми Худои таъоло бар
он касе бод, ки рӯзӣ аз Худо хӯраду дигареро парастад. Баъд
аз соҳате замин маро бигрифт, то ҳафт андомам бихурӯшид ва
дар ҳам шикаст. Баъдаху гуфт: «Ё душмани Худой, бар пушти
ман будӣ ва аз куфри ту душман медоштам. Акнун муроди ман
ҳосил шуда, ки дар шиками ман омадӣ, ба иззату ҷамоли *азза-
ву чалл*, ки амри ӯ зи ҳаққи эзидӣ аз ту бистонам».

Боз ду фариштаи сиёҳпӯши пурхашм биёмаданд, ки ҳаргиз

ба зиштии эшон ҳеҷ касро надида будам. Маро аз ин ҷо бар
рифта наздики Арш бурданд, пиндоштам, ки ба ҷои раҳмат ра
сидем, ногоҳ мунодӣ аз гӯшаи Арш овоз дод, ки ин шакиро
Дӯзах баред. Ва наздики Арш ҷаҳор курсии гаронмоя ба зев
ороста дидам, ки бар як курсӣ Иброҳими Халилуллоҳ (а) ва ба
як курсӣ Мӯсои Қалимуллоҳ (а) ва бар саввум курсӣ Муҳамма
ди Расулуллоҳ салотуллоҳи алайҳим ва бар курсии ҷаҳорум
пирамардеро дидам хашмолуд ва забонаи оташ ба мутобаъати
ӯ истода ва силсилаҳои дароз гирифта ва ғулаҳои сангин бар
дошта, номи ӯ Молик аст.

Маро дар пеши он пир бурданд, бонг бар ман зада, чунон
ки аз бонгаш ҳафт андоми ман биларзид, бифармуд, ки ин бад
бахтро дар ғул кашед. Пас қайди гарон бар ман ниҳоданд, то
ҳафтод газ ғубор бар ман нишаст. Минбаъд пӯсти ман барка
шиданд ва миёни мору каждум ҳамроҳи занчири оҳанӣ ба да
розии ҳафтод газ баста, дар Дӯзах андохтанд. Ӯ рӯҳаллоҳ,
як ҳалқа аз он занҷир бар рӯи замин афтад, ҳама аҳли замин
ҳалок шаванд. Ва мӯҳре бар забони ман ниҳоданд, то ҳеҷ овоз
натавонистам кард».

Пас Исо гуфт: «Ӯ Ҷумҷума, шарҳи оташи Дӯзах бигӯ, ки чи
гуна аст ва сифати оташ ва нишони ӯ чи тавр аст?» Гуфт: «Ӯ
пайғамбари Худо, бидон, ки Дӯзах ҳафт табақ аст: аввал Хо
вия ва дувум Саъир, савум Сақар, ҷаҳорум Ҷаҳаннам, панҷум
Ҷаҳим, шашум Натӣ, ҳафтум Хутама. Табақа аз табақа зерин
тар аст. Ӯ пайғамбар, агар ту аҳли он ҷоро бубинӣ, бигӯӣ, ки
бар онҳо саҳт хашми Худо аст, зеро ки дар зеру боло ва қа
блу баъд ва ямину ясори онҳо оташ аст ва гурусна мебошанд.
Ва гоҳ ба сӣре нарасанд ва хабари ғаму шодӣ набинанд ва
дар заҳмате бошанд, ки ҳаргиз роҳат наёбанд ва дарунҳои
эшон сиёҳ ва ҷашмҳо нобино ва ба ғам муқим шуда. Ба дили
бирён ва ҷашми гирён бошанд. Ва ҳарчанд тавба кунанд, иҷо
бат нашавад ва пушаймонӣ суд надорад.

Ва бар эшон овозе меояд, ки Ӯ аҳли Дӯзах шуморо таъом
оташ аст ва ҳезуми Дӯзах шумоед. Боз маро пеши дарахти
оташ бурданд, ки дар Дӯзах буд ва номи он дарахт Зақум аст.

Пас таъом хостам, аз дарахти мазкур бидоданд. Чун бихӯр
дам, дар гулӯям бимонд, на берун омадӣ на фуру шудӣ. Онтах
бонг кардам, ки маро обе диҳед, магар ин луқма фуру шавад.
Тоси пур аз оби Ҷаҳаннам доданд. Чун бинӯшидам, ҷилд аз ман
бирезид. Бонги саъб бар ман заданд, то боз пӯстхо чунон ки ав
вал буд, ҳамчунон шуд. Ва поҳон ман дар оташ бекарор бу
данд, ба фарёд гуфтам: Ӯ қавм, маро чизе диҳед, то дар пой
кунам, магар ки ин оташ аз ман бозгардад. Баъдаҳу наълайн
оварда дар пой ман карданд ва гуфтанд, ки эй бадбахт, акнун

уро чазо бояд ёфт, ки Худои таъолоро нашнохтӣ ва аз азоби натарсидӣ ва аз хашми вай наандешидӣ ва аз офаридгори хеш шарм надоштӣ ва хидмати Парвардигор накардӣ ва шукри Худои таъоло нагзоридӣ ва даст ба моли мусулмонон дароз кардӣ ва аз ҳаром натарсидӣ, шикам аз ҳаром пур кардӣ ва мусулмонро ранҷонида, тапонча бар рӯи эшон задӣ, аз корҳои бад парҳез накардӣ.

Ё пайғамбари Худо, наълайн, ки дар пой ман карданд, аз сӯзу тапаш мағзи сарам бичӯшид ва аз роҳи бинӣ берун омад ва аз хуш бирафтам. Ё рӯҳаллоҳ, хӯрдани ман оташ буд. Он гаҳ маро ба кӯҳе бурданд, ки он кӯҳро Сакарот хонанд. Ва дарозии он кӯҳ сӣ ҳазорсола роҳ буд ва ҳафтад choхи оташин дар он кӯҳ буд. Бештар азобе, ки карданд, дар он кӯҳ буд. Ва бар он монону каждумони бисёр буданд. Ҳар гоҳ ки яке аз эшон дандони худ ба ҳам задӣ, тарақи дандони ӯро аз садсола роҳ бишнидӣ. Ва ҳар гоҳ ки касе бигазидандӣ, вучодаш мисли хокистар шудӣ. Ва агар зарраи захри он ба Дунё расад, ҳама Дунё несту мубуд шавад.

Алҳосил, ҳар рӯз азоби кӯҳ сесад бор чун сакароти мавт бишаидам. Аз баҳри ин азоб он кӯҳро Сакарот хонанд. Ва ҳар киро бар он баранд, талҳин Сакарот бичашад. Пас он гаҳ маро ба ҷӯе андохтанд, ки рӯяш дар Чаҳаннам сӯи қавми дӯзахиён дорад. Ва аз он чашма садсола роҳ меравад».

Исо (а) гуфт: «Он ҷӯйро чӣ хонанд?» Гуфт: «Онро Ғазбон хонанд, зеро ки ҳамеша хашмнок бувад. Ё рӯҳаллоҳ, ҳар кас, ки аз Худои таъоло битарсад ва аз гуноҳ эҳтироз намояд, аз он ҷӯй ба осонӣ гузарад».

Исо *алайҳиссалом* чун сифати ҷӯй бишунид, аз хуш бирафт, таъд аз он зор-зор бигрифт ва ларза бар андоми муборак афтад. Пас аз он ба хуш омада гуфт: «Ё Ҷумҷума, бигӯ, ки дар он ҷӯй чи азоб дидӣ?» Гуфт: «Ё рӯҳаллоҳ, агар азоби он ҷӯй бинони, бар ман раҳмат оӣ. Чун пой бар он ҷӯй ниҳодам ҳафтад мӯст, ки доштам аз гармии об ҳама сӯхта шуд. Пас Молик бонти азим бар ман зад, аз хайбати овозаш аз пой афтада, дар он ҷӯй фарқ шудам. Ё рӯҳаллоҳ, чи сифати он ҷӯй кунам, ки азоби он аз ҳама азобҳо бештар аст, чунон ки устухонам бисӯхта ва гӯштам пора-пора гашт. Чун он азоб дидам, азобҳои аввал, ки бар ман буд, осон донистам.

Ё пайғамбар, агар сад сол сифати он ҷӯй бикунам, натавонам охир расонид. Боз аз он ҷӯй маро бароварда, дар choхе андохтанд, ки дарозии он сеҳазорсола роҳ аст. Он choҳро Байтулаҳон хонанд ва бар канораи choҳ тобуте аз оташ ниҳода дидам, ки дарозии он тобут ҳазорсола роҳ буд. Маро дар он тобут ниҳонида, шаётине, ки андар чаҳон маро аз роҳ бурда, дар ғурур

медоштанд, бар ман муваккал карданд то чахор сол дар бут бидоштанд.

Ва имрӯз ногоҳ овозе аз қибали Арш шунидам, ки инчумаро бар сари роҳи Исо алайҳиссалом бардоштед ва Дунё афганед, зеро ки дар Дунё бисёр гулому канизак карда ва гуруснагонро таъоми сер дода ва бараҳнагонро пушононида ва бечорагонро раҳонида ва меҳмонро гиромӣ тааст. Дар азал чунон ҳукм рондаем, ки Чумчумаро аз Охират бираҳонем».

Исо (а) гуфт: «Эй Чумчума, ту аз кадом қавмӣ?» Гуфт: қавми Илёс (а) пайғамбар». Гуфт: «Е Чумчума, аз ман чӣ хоҳӣ ва аз Худои таъоло чӣ хоҷат дорӣ?» Чумчума гуфт: «Е найяллоҳи, ал-амон, ал-амон, туро савганди Худои таъоло, ки дар боби мани бечора шафоъат кун, то Худои таъоло ба ту бубахшад ва зинда қарда боз ба Дунё фириштад. Хитанро бар бандагӣ бишнохта, Ҳаққ таъолоро аз дил нагзо ва ҳаққи ту дар дунёву охират бар ман собит бошад».

Исо (а) барҳост ва дуъо карда гуфт: «Худовандо, Парваргоро, кибриёӣ туро расад ва бемислу бемонанд ва беваладу волидайн ва Подшоҳи ҳама подшоҳон ва Худованди ҳама худвандонӣ ва шиканандан ҳама мутакаббиронӣ. Е илоҳӣ, ба қоре дуъои ман иҷобат кардай, акнун низ аз ту мехоҳам, ки дуъои мо иҷобат фармуда, бечораро ба Дунё бифиристӣ, то ки ибодати ту бигзорад ва ба яғонагӣ бишносад».

Нидо омад: «Е Исо (а), дар азал чунин ҳукм рафтааст, уро бори дигар ба дуъои ту зинда қарда, ба Дунё бифирис ва тавбаи ӯ қабул қарда, аз азоб бираҳонам, зеро ки дар Дунё сахиву дӯстдори дарвешон буд».

Исо (а) ин нидо шунида, шодмон гашт ва табассум карда гуфт: «Эй устухонҳои пӯсида ва гӯштҳои нора-пора шуда мӯйҳои нобуду нест шуда, ба ҳукми Худои таъоло чамъ шавед». Он гоҳ ба қудрати Худои таъоло дар назоран Исо (а) ма устухонҳои пӯсида ва гӯштҳои резид ва аъзоҳои шикаҷо шуда, ҳисме мураккаб шуд ва бар ҳайъатеву шакле буд, Чумчума зинда гашт ва бар пой хеста, бо овози фасех гуфт: «Ашҳаду ал-ло илоҳа иллаллоҳ ва ашҳаду анна Исо расуллоҳ».

Яъне: гувоҳӣ медиҳам, ки Худо яқин ва Исо пайғамбар ҳаққ аст ва Қиёмату Биҳишту Дӯзах қонму барқароранд.

Баъд аз он Чумчума ҳаштод сол дар Дунё зиндагонӣ буд, Худои таъолоро парастид, рӯз ба сиём ва шаб ба қиём сар бурд. Ва ба ҳеҷ шуғли Дунё машғул нагашт. Пас бардаи мусулмонӣ бори дигар аз Дунё берун рафта, маъвои Биҳишт гашт. Ва Ҳаққ таъоло гуноҳони вай афв қард ва

фазлу карами бениҳояти худ ўро биёмурзид: **Иннаҳу раҳимун карим.**

Яъне: ҳароина, ки ў меҳрубону бахшишқунанда аст.

Ва қиссаи Чумчума тамом шуд. *Валлоҳу аълам биссаваб ва саллаллоҳу ало хайри-л-аном.*

**ҚИССАИ БА РАҲМ ОМАДАНИ НУРИ ХАЗРАТИ
РИСОЛАТПАНОҲ МУҲАММАДИ МУСТАҒО САЛЛАЛЛОҲУ
АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА АСҲОБИҲИ ВА САЛЛАМ**

Иҷмои уммат ва аҳли суннат ва айммаи ислом чунин ривоят кардаанд, ки чаноби рисолатмаоб *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* бо забони ғайзи тарҷумон ва лисони муъҷизабаёни худ фармудааст: Ҳадиси шариф: *Аввалу мо халақаллоҳу нурӣ.*

Яъне: аввал он чи офарид Худои таъоло Нури ман буд. Пас аз он нур осмонҳо ва Замин ва ҷамиъи халқ аз Арш то Фарш ба зуҳур оварда.

Қиссаи Нур ва ҳикояти он дар аввали китоб мазкур шудааст, ба тақрори он напардохта, қиссаи вилодати Ҳазрат (с), ки дар кутуб-ул-ахбор ривоят кардааст, бинависам.

Чунин овардаанд, ки чун Ҳаққ *чалла қалолуҳу ва амма-наволуҳу* Одами Сафиюллоҳро биёфарид, Нури Мустағо *алайҳиссалом* дар пешонии ў ниҳода буд. Рӯшании рӯ ва хубии чеҳраи Одам *алайҳиссалом* аз он Нур буд, то он Нур ба пешонии Шис *алайҳиссалом*, писараш буд, расид. Ҳамчунин наслан баъди насл ба Исмоиили Забиҳуллоҳ нақл карда, то ба Абдулманоф расида, бино бар ҳусну хубӣ шухраи офоқ шуда, мулаққаб ба лақаби Қамар шуда буд.

Ўро чаҳор писар буданд: аввал Абушшамс ва дуюм Абулҳошим, савум Абумутталиб, чаҳорум Абунавфал. Ва Ҳошим ҷадди Муҳаммади Мустағо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам*, Ва Мутталиб ҷадди Шофеъӣ буд. Ва Абушшамс падари Абуҷаҳли лаъин буд. Ва Навфал ловалад ғавт намуд. Ва он Нури Мустағо ба Ҳошим омад. Винобар баъди ғавти падараш таъзиман ва тақриман ба ҷои падараш нишонда, калиди хонаи Қаб ба ва ғайра умури риёсати он ҷо ба-д-ӯ тафвиз карданд. Ва дар он замон қаҳти азим ба маккиён ва ғайра рӯй дода буд, чунон ки аксари мардум рӯзу шаб ба фоқа мегузaronиданд. Чун Ҳошимро Худои таъоло ба баракати он нур тавонгарӣ дода буд, ҷама аҳли Маккаро таъом додӣ. Чун ~~гон~~ ниҳодандӣ, бифармудӣ, то нонро пора-пора карда, дар хон рехтандӣ, зеро ки касе аз кас вокиф нашавад, ки чи қадар хӯрд, аз ин ҷихат номаш карданд ва илло исмаш Умар буд.

Писаре аз вай таваллуд шуд, номаш Абдулмутталиб карданд. Чун ў зан кард, даҳ писар таваллуд шуданд. Пас назр кард, ки

агар Худои таъоло ўро даҳ писар арзонӣ кунад, якеро ку
кунад.

Ва ба ривояте дигар омадааст, ки чун меҳтарин Ма
муъаззама *зодаллоҳу шарафаҳо* ба Абдулмутталиб расид, х
ёфт, ки Исмоъили Забиҳуллоҳ дар чоҳи Замзам ганче ни
аст, хост, ки он ганч аз чоҳ берун ӯрад. Бифармуд, то чо
баркандиданд. Пас оби чоҳ кам шуд, ганч ҳам наёфтанд, н
кард, ки агар ганч ёбад, чоҳро обод карда писареро қурбон
над. Боз мекандиданд, то ба ҳукми Худои таъоло ганчи шои
ва қанзи намоён ба дасташ афтод, то аз он ганч дари Каъб
Муъаззама сохтанд ва аз оҳану фӯлод чоҳи Замзамро имор
карданд.

Пас аз он фориг шуда, қоҳинонро чамъ карда, холи хеш
хор кард. Қоҳинон ба иттифоқи якдигар гуфтанд, ки вафо ка
дани назр аз воҷибот аст, бояд ки ба номи писарон қуръа
дозӣ. Ва ба номи ҳар писаре, ки барояд, ўро қурбон созӣ. П
ба ҳасби гуфтаи эшон қуръа андохтанд, номи Абдуллоҳ бар
мад ва ў сабаби он Нури Муҳаммадӣ аз ҳама бародарон ху
рӯву хушманзар буд, модару падараш ва ақрабояш аз диг
бародаронаш дӯст доштандӣ.

Чун ин хабар интишор ёфт, модару ақрабояш чамъ шуд
пеши Абдулмутталиб рафтанд ва гуфтанд, ки мо Абдуллоҳ
ба қурбон нагзорем. Ба истимоъи ин маъно Абдулмутталиб к
ҳинонро боз чамъ карда, истифтои он кард. Ҳама муттафику
калима бигуфтанд, ки чора тавонад буд, ки даҳ шутур садақа
ў диҳӣ. Пас Абдулмутталиб даҳ шутур ҳозир карда, ба қурбо
гоҳ бурд ва дар он замон ҳукм чунон буд, ҳар ки садақаро
қурбонгоҳ бурдӣ, ба тақдирӣ қабулият оташе омада онро бисўх

Пас ба сўхтани он қурбон, ки Абдулмутталиб ба ивази А
дуллоҳ дода буд, наёмад, боз даҳ шутурон бар он мазид кар
то ҳам оташе наёмад. Ҳамчунин ҳар мартаба ба тазоюди да
даҳ шутур панҷсад шуданд. Пас ҳама қабоилу ашоир ва мо
дару падараш ба гиря омада, илҳоқу зорӣ ба даргоҳи Холи
борӣ карданд. Он гоҳ оташе ба сурати дуди сапед аз тараф
осмон зоҳир шуд ва ҳама шутуронро бисўхт. Ҳама шод шуда
ва садақаро доданд.

Аз ин рӯ он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳоб
ҳи ва саллам* фармудааст: *Ано ибну-з-забиҳайн.*

Яъне: ман писари ду қуштаам, ки яке Исмоъил *алайҳисса
лом* ва дигаре Абдуллоҳ.

Алҳосил, зане хост, ном Омани бинти Ваҳб ибни Абдулм
ноф буд. Рӯзе Абдуллоҳ аз чое ба хонаи худ меомад, дар аси
роҳ назари қиболи ҳоҳари Руқия ибни Навфали тарсо, ки
молдорони араб буд, бар Абдуллоҳ афтод. Чун ҳикояти Ну

Муҳаммадӣ дар Инчил хонда буд ва аломати он бар башараи Абдуллоҳ аён дид, пеши худ хонд ва гуфт: «Ту кистӣ?» Гуфт, ки ман Абдуллоҳ писари Абдулмутталибам. Гуфт: «Ту ҳамонӣ, ки падарат туро ба курбонӣ назр карда буд?» Гуфт: «Бале». Гуфт: «Ман духтари хоҳари Рукнияи тоҷирам, агар маро ба занӣ хеш қабул кунӣ сад шутур маъа бор бидихам». Ва намендониш, ки Абдуллоҳро зане дигар ҳаст. Абдуллоҳ гуфт, ки аз падарам пурсида биёям. Зан дастурӣ дод.

Чун ба хона рафт, Абдуллоҳро нишоте пайдо шуд, ба Омана чамъ гашт ва он Нур, ки назар ба асбоби зоҳирӣ Нури Муҳаммадӣ буд, гӯянд аз пешонаи Абдуллоҳ ба раҳми Омана нақл фармуд. Пас Абдуллоҳ аз хона берун омада, пеши он зан рафт. Чун он зан он Нури табаррукро ба пешонии ӯ навид, пурсид: «Шояд зане дигар дорӣ ва аз пеши ман рафта, бо ӯ чамъ шудӣ?» Гуфт: «Бале». Гуфт: «Акнун хочатам нест, зеро ки он чи ман хостам дигаре буд». Чун он зан ба сабаби он Нур фирефта шуда буд, ҳар гоҳе ки аз он Нур ӯро холи ёфт, бирамиду бигрехт.

Овардаанд, ки чун садафи шиками Омана аз дури ятими Нури Муҳаммадӣ бордор шуд, Абдуллоҳ вафот ёфт. Омана (раз) бева гашт, очизу фурумонда шуд. Ва қабли зодани он Ҳазрат, ки панҷоҳу ду рӯз боқӣ буд, Абраҳа ном подшоҳе ба мустаъсил кардани Маккаи муъаззама филони кӯхтимсол ва машқари гарон тохт оварда буд. Худон таъоло ба баракати таваллуд шудани он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам* он хонаро дар ҳифзи хеш нигоҳ дошта буд.

Ва акнун дар ин мақом зикр намудани қиссаи Абраҳа ба таври ихтисор муносиб менамояд, бинобар қиссаи ӯ ба тариқи мухтасар навишта мешавад. *Валлоҳу аълам биссавоб.*

ЗИКРИ ПОДШОҲИИ АБРАҲА

Овардаанд, ки дар мулки Яман муддате ба қавми ҳабаш салтанат бимонд. Пас Абраҳа ном подшоҳе буд, чун дид, ки ҳар сол мардум аз атрофу ҷавониб ҷавқ-ҷавқ шуда ба зиёрати Маккаи муъаззама, яъне ба гузаронидани ҳаҷч меоянд, тухми қасад дар мазраи дил кошта, хонае мавсум ба Байти Ақдас тайёр сохта, хост, ки ҳама халқро аз ҳаҷч манъ карда, ба хонаи муҳдасан худ чамъ орад ва ҳаҷч кунонад. Ҳарчанд ки ҳаҷчи болиғ ва кӯшиши фаровон намуд, суратбасти ин маъно нагардид. Лихозо мехост, ки ҳила андешида, Маккаи муъаззама аз ҷой барканда ба дарё андозад.

Дар ин асно шахсе аз Қурайш бо ӯ дархӯрда, ходими хонаи муҳдасан ӯ шуд. Шабе фурсати вақт ёфта, бар фарши он ҷоначо зарур карда ва шошида, он чи ки тавонист молу асбоб

бардошта; рӯ ба гурез ниҳод. Ва фардои он Абраҳаи пали ҳаракати он Қурайш ба ғазаб омада ба хароб сохтани Маъмуъаззама: бо лашкари анбӯх ва филои кӯхшукӯх равон. Ва қавми арабро, ки фароҳаму монев шуданд, бикушт, то тасили хонаи Қабъа расида. Ва Қурайш хонаи худро гузо маъа қабоилю ашоир ба болои кӯхҳо нуҳуфта, менигарист.

Фили маҳмуда, ки савораи хосси он палид буд, савори медод, ночор ба фили дигар савор шуда, хост, ки тохт овар. Қабъаро аз ҷо барканад. Ногоҳ ҳазорон абобил, ки ҷон парандаанд, бо се санг мисли донаи адас, яке ба минкор ва дигар ҷанг гирифта биёмаданд ва бар ҳар филе ва аспе ва шуре ва марде, ки меандохтанд, мисли гулаи бундук аз аъсо берун ҳамон ҷо сард мешуд. Дар як лаҳза ба ҳукми Худои ғоло ҳама ба Ҷаҳаннамобод рафтанд. Ва Абраҳа ба мушо даи ин ҳол гурехта, ба хонаи худ рафта, он нақли аҷибро ба мекард. Қазоро абобиле даррасид, Абраҳа гуфт, ки ҳақиқисм ҷонварон буданд, ногоҳ санге бар сари вай омада хили Ҷаҳаннам кард.

Гуфтаанд, ки дар ҳар санге, номи он кас, ки аз он санг кушта шуд, навишта буданд. Чунончи ин қиссаро Худои таъоло Қуръони маҷид ёд фармудааст. Қ а в л у х у т а ъ о л о : А л таря кайфа фаввала раббука биасхоби-л-филе.

Оё надидӣ, яъне надонистӣ, ки чи гуна кард Парвардигар ту бо соҳибони фили. Қ а в л у х у т а ъ о л о : А лам яҷбал на даҳум фй тазлил.

Оё накард магар эшонро дар гумроҳӣ. Қ а в л у х у т а ъ о л о : Ва арсала валайҳим тайран абобиле.

Яъне: фиристод бар эшон ҷонварони паранда. Қ а в л у х у т а ъ о л о : Тармиҳим би ҳичоратим-мин сиччил.

Барандохтанд он ҷонварон сангро аз резаҳо. Фаҷаъала қабасфин маъкул.

Пас гардонид эшонро мисли донаи хӯрдашуда.

Ин буд қиссаи Абраҳа. Валлоҳу аълам биссаваб ва илад л-марҷаъ ва-л-маоб.

ЗИКРИ РАҶТАНИ АБДУЛМУТТАЛИБ ВА ТАҲНИЯТИ САЙФ ЗИЗЗАМОН, КИ БАЪДИ МУРДАНИ АБРАҲА БА ТАХТ НИШАСТА БУД.

Овардаанд, ки чун Сайф Зиззамон бар тахти шоҳӣ биниш қабоилю араб ягон-ягон ба таҳнияти вай мерафтанд, ҳамаро ромӣ медошт. Ва қавми Қурайшро, ки бино бар маҳфуз дигар тани Худои таъоло хонаи Қабъаро иззату ҳурматашон дар

а Куръон: 105, 1.

б Куръон: 105, 2.

в Куръон: 105, 3.

г Куръон: 105, 4.

д Куръон: 105, 5.

ёни халқ мутахаккиқ шуда буд, бар ҳама қавм фазл дошта, гаъзиманон муқаддам медонист.

Чун баъд аз вилодати он Ҳазрат ду сол пузашта буд, ки Абдулмутталиб ба тахнияти вай рафта, баъди адон ҷаион Худо-ванди мутлақ ба адон одоби шоҳӣ қиём намуда гуфт: «Эй подшоҳ, ба тахнияти ту омадам». Малик гуфт: «Ту кистӣ ва аз қавмо қавмӣ?» Гуфт: «Манам Адулмутталиб ибни Ҳошми аз қавми Қуррайшам». Малик ба истимоиён ин маъни азим мустаз-қиру хушдил шуда, вайро бинавохт ва аъзосу иқреми тамои қарда, ба меҳмонхона фиристод. Ва як моҳ хидмати ӯ қарда, баъд аз он пеши худ талабида гуфт, ки чандин сухан ба ту ме-гӯям ва винҳор нигоҳ дошта ба қасе нагӯӣ, ки ман дар он ки-тоби макнун ва илми маҳзун, ки падарону чаддонӣ мо, ки бар кештан ихтиёр қардаанд ва аз дигарон пушида дошта, чунон ёфтанд, ки аз бузургӣ чиёе ёбӣ, яъне ашрафу афзал аз ҳама қаҳо-ниён шавӣ, туро ва чумлаи ақрабонаро фазле азим хоҳад буд.

Абдулмутталиб гуфт: «Эй подшоҳ, чи туро сазад, ки маро ба сухан шод гардонидӣ, то ман ба д-он хушдилу шод шудам, аммо шарҳи он фазилат бигӯ, то ба д-он хушҳоя шавам».

Гуфт: «Дар замини араб аз насли Исмоил (а) писаре дар вучуд ояд, ки дар миёни китфайни ӯ нишони нубувват бувад ва Пайғамбари охирузамон бошад. Ва шуморо аз осори Нури ӯ то қиёмат меҳтарӣ бувад ва ҳар гӯҳ, ки дар вучуд ояд, модару падараш намонанд ва чадду аммаш бипарваранд ва номаш Му-ҳаммад (а) бошад. Ва душманон ҳарианд қасди вай кунанд, Худои таъоло аз қайди онҳо нигоҳ дошта, пайғамбарӣ дода, ки-тоб нузул гардонад. Ва ӯро ёрону авлиё дихад, ки ба вай азиз гардан ва душманон залилу ҳор шаванд. Ва дар дини вай халқ-ки ҳама қаҳониён гирифта, худойро парастанд. Ва ҳама девон-ро дур қарда, бутонро бишқананд ва оташқадаҳо фуру нишо-нанд. Ва гуфтору кирдоре ҳама ҳикмату рост бувад ва ба ӯ Ам-ри маъруф таҳрис намояд ва аз наҳйи мунқар боздорад».

Абдулмутталиб шод шуда дар сачдан шукри борӣ дарафтод. Пас бифармуд Абдулмутталибро ба жилватҳои гаронмоя рух-сат кунанд ва сад шутур ва даҳ фулом ва даҳ қанизақ ва даҳ ратл зарӣ сурх ва даҳ ратл сим ва бисёр анбару мушқ бар он афзуданд. Ва қасоне, ки ба рафоқати вай буданд, ҳамаро таш-рифҳои гаронмоя доданд.

Пас Абдулмутталибро васият қард, ки вақте ки он писар ба вучуд ояд, хабари он ба ман расон, то маро маълум шавад. Қарчанд ки он Ҳазрат (а) дусола буд, магар Абдулмутталиб аз рӯи ҳикмати амалӣ ба подшоҳ нагуфта хушдил гардид, рӯ ба Қабба ниҳод. Овардаанд, ки Абдулмутталиб бисёр занон дошт ва аз ҳар зане писару духтар таваллуд шуда буданд. Пас

Охир хобе дид, ки Фотима духтари аммаро дар никоҳи худ
Пас хафт шутури сурхмӯй ва чанде динор зари сурх маҳри
карда, ба никоҳ оварда, ба хонаи худ бурд. Абутолиб — пад
амирулмуъминин Алӣ (а) аз ӯ ҳосил гашт. *Вассалом.*

**ЗИКРИ АБДУЛЛОҲ—ПАДАРИ ҲАЗРАТИ РИСОЛАТПАН
САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА АСҲОБИҲИ
ВА САЛЛАМ ВА БАЪЗЕ МУЪЧИЗОТИ ОН ҲАЗРАТ
САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА САЛЛАМ, КИ
ДАР ҲИНИ БУДАН БА ШИКАМИ МОДАР ВОҶЕЪ
ШУДА БУД**

Ровиёни хабар ва ҳокимёни сияр чунин ривоят кардаанд, ки
нишмандон дар Таврот ҳонда медонистанд, ки чун Абдулло
дар вучуд омад, аз қуббаи сафеди пашмини Яҳё ибни Закар
алайҳимоссалом, ки пеши эшон буд, хун бичакад. Чун аз
қубба хун бичакид, донистанд, ки Абдуллоҳ зоида шуд. Пас
ҳасад хун дар рағи эшон ба ҷуш омад, филҷумла баъзе дони
мандони ҷухуд қасди куштани Абдуллоҳ карда, ба Макка ра
танд, муддатҳо дар пай куштаниаш бимонданд, охир дасте ба
ӯ наёфта, ҳичил шуда, боз ба Шом рафтанд.

Ва Абдуллоҳ баъд аз бузург шудан чун аз Макка берун ома
да саҳро рафтӣ, Нуре аз пушти вай берун омада, пораи он
Шарқ ва пораи он ба Мағриб рафтӣ ва аз он ҷониб баъд
соъате дар пушташ боз омадӣ. Абдуллоҳ ин ҳикоят ба падар
худ гуфт: «Ё падар, ҳар гоҳ ки ба саҳро меравам, Нуре ме
нам, ки аз пушти ман берун омада, поре ба Машриқ ва поре
ба Мағриб меравад».

Абдулмутталиб гуфт: «Муддате ҳаст, ки ман низ хобе дида
дам, ки силсилаи Нур аз пушти ман берун омада ба ҷаҳор
раф мешуд: яке ба осмон ва яке ба замин ва яке ба Машриқ
яке ба Мағриб мерафт. Пас бозомад ва дарахте сабз гашт
ду касро дидам, бағоят некрӯй, мутғасили он дарахт истода
данд. Якеро пурсидам, ки ту чи касӣ?» Гуфт: «Маро намедон
ки ман пайғамбари Худоям». Аз ин ҳайбат ман аз хоб бед
гаштам. Дар ин хоб азбаски аҷаб бимонда, бондод пеши коҳин
рафта пурсидам, гуфтанд, ки аз пушти ту шахсе берун ояд,
дар ҷаҳон чи аз баниюлҷонн ва чи аз бани одам ба вай им
оранд. Ин воқеъа низ ҳамин хоҳад буд, ки аз пушти ман
пушти ту накл карда бошад, дил хуш дор».

Чун ин ҳол дар ҳама ҷо шоеъ гашт ва дар забони мард
афтод, бори дигар оташи ҳасад дар дили донишмандони ҷу
дон сар зад. Лиҳаза боз дар Шом бо якдигар савганд хӯрд
ки то ба Макка рафта Абдуллоҳро накушанд, коре дигар на
нанд. Пас дар Макка рафта дар камини Абдуллоҳ муддате

данд. Рӯзе мидиданд, ки Абдуллоҳ танҳо ба сахро мерафт, ҳар яке ба қасди куштаниш шамшерҳо ба заҳр об дода, ба даст гирифта даромаданд.

Қазоро дар он чо Ваҳб ибни Абдулманоф — падари модари Пайғамбар (*раз*) буд, аз дур бидид, ки ҷухудон қасди Абдуллоҳдоранд, суръате тамом ба кор бурда, ҳост, ки Абдуллоҳро ёри диҳад. Чун ба осмон нигарист, дид, ки халқе ба сурати одамиён шамшерҳо кашида меоянд, дар ҷой биистод. Пас дид, ки он чамъ фуруд омада, ҳама қавми ҷухудонро бидуштанд. Чун Ваҳб он ҳол мушоҳада карда буд, ба мақоми хеш бозомада, зани худро гуфт, ки пеши Абдулмутталиб бирав ва духтари худро бар ӯ арз кун, ки ба Абдуллоҳ бидиҳад. Пеш аз он, ки Абдуллоҳ дигар зан накардааст, зан ҳамон вақт пеши Абдулмутталиб бирафт ва гуфт: «Духтарамро, ки ном Омана аст ба писари ту, ки ба ном Абдуллоҳ аст, никоҳ карда бидех!» Пас Абдулмутталиб ҳам қабул карда, ақди никоҳаш бо Абдуллоҳ мунъақид карда, ба хонаи худ овард. Занони Қурайш, ки орзуманд буданд, ҳама дардманду ранҷур гаштанд, аз ғусса бемор шуданд. Чунон ки дар нақл омадааст, ки дувист зан дар он ранҷурӣ бимурданд.

Пас чандон зебу зинат ва порсоиву парҳезкорӣ ба Омана *разияллоҳу анҳо*, ки бонуи ҳама занони Қурайш буд, гашт, ки шарҳи он натвон кард. Ва Нури Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам* аз миёни ду ҷашми Абдуллоҳ метофт, то ба таърихи дувоздахуми шаҳри Ҷамодиюссонӣ, шаби ҷумъа ба раҳми Омана омада, нақл кард.

Ҳаққ *қалла ва ғало* Ризвонро бифармуд, то дарҳои Биҳишт бикшод ва ҷумла бутон дар бутхона дарафтоданд ва тахти Иблиси лаъин нагунсор шуда, ба замин дарафтод. Ва он лаъин саросема гашта аз Машрик то ба Мағриб рафта, пас ба домани кӯҳи Абӯқабис рафта бинолид ва ба овози нолиданиш ҷумла шаётин фароҳам омада, наздики лаъин рафта гуфтанд, ки ё меҳтари мо туро чи расид, шояд ҳодисае зоҳир гашта, ки чунин мегириӣ.

Иблис гуфт: «Аз ин бузургтар ҷӣ воқеа бошад, ки Муҳаммад (с), ки пайғамбарузамон аст, чандин ҳазор сол зоҳир набуд, акнун замони вилодаташ омад ва қувваташ он бошад, ки Дунёро бигардонад ва ҳама халқро бар дини худ орад ва Лоту Уззоро ботил кунад ва халқе дар замин набошад, ки бар дини вай наёяд ва тавҳид нагӯяд. Ва Худои таъоло маро аз баҳри иззати вай лаънат карда, шайтонурраҷим хонда. Акнун агар санг бар сар ва сар бар санг назанам, чи кунам».

Девон гуфтанд: «Хотир чамъ дор, ба ҳар хилаву ғадр, ки тавонем, бештар фарзанди Одамро ба доми худҳо дошта, ба иб-

дати Лоту Уззо Бидорем ва ҳаргив ва ҳароина дар тавҳид нагзорем».

Иблис гуфт: «Шумо бар эшон чи гуна даст ёбед, ки эшон хислатҳои некӯ дошта, ба амри маъруф қоим бошанд ва худро аз наҳйи мункар боздоранд ва садақот диҳанд, кайрот кунанд ва сили раҳмро рифоят намоянд».

Девон гуфтанд: «Боқе нест, олимониро бо худкормӣ бифребеи ва чоҳилонро ҳуён давлат кунем ва зоҳидонро ба касити зуҳд маърур гардонем ва соҳибн тоъатро машғул ба риё гардонем». Лаъин гуфт, ки ҳар тоҳ эшон ба сабаби или мустазҳир шавад, чи гуна бар эшон кодир шавед ва эшонро аз диншон баргардонед. Девон гуфтанд: «Мо ҳавои шахвату буҳл бар эшон қолиб карда, бедодиву зулм шиёр гардонем, то эшон аз роҳи рост баргардида, ба мутобаъати мо дароянд ва он чи бифармоем, дар он амал намоянд». Иблиси лаъин гуфт: «Акнун қадре намъ-ниятдилӣ ҳосил шуд».

Овардаанд, ки дар он замон дар замини Макка қаҳту тангӣ буд. Мардум аз тангии қаҳт очиз буданд. Чун хотун аз Нури. Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам хомила гашт, борон биборид ва замин сабз шуд ва дарактон барг тирифтанд ва миҳнати тангӣ ба роҳати фароҳе мубаддал гашт. Ва ҳеч чонвареву чорпое набуд, ки ба суҳан наояд ва Қазбаи Худои таъоло, ки амони ин ҷаҳону он ҷаҳон аст ва ҳама кӯҳҳову мурғон дар ошёнҳо ва вужуш дар байтҳо бо якдигар мегуфтанд ва башорати нуҷуми Муҳаммади расуллуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам меоданд, ки замони пайғамбарин Абулқосим Муҳаммад расуллуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам наздик расид.

Чун муддате баромад, падараш бимурд, то Замину Осмон овоз бароварданд ва гуфтанд: «Ё Раб, пайғамбару маҳбуби ту ятим монд». Аз Ҳазрати Иззат хитоб омад, ки ҳофизу муъини вай манам, ўро ба падар ҳоҷат ҷист. Пас Омана-хотун шабе хуфта ба ҳоб дид, гуё касе аз Осмон фуруд омада ўро гуфт: Ин фарзанд, ки дар шиками туст, меҳтари бехтари ҳама ҷаҳон хоҳад буд, чун аз ту ҷудо шавад, номи ў Муҳаммад кун ва би-гӯй: *Аъзуно би воҳидин мин шарри кулли ҳосидин*. Омана-хотун дигар ин ҳоб ба Абдулмутталиб гуфт: Абдулмутталиб таъбираш ба вачҳи аҳсан намуда, гуфт: «Зинҳор ин хобро бо касе дар миён наниҳӣ». *Валлоҳу аълам биссабов*.

ЗИКРИ РҶЗИ ВИЛОДАТИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА САЛЛАМ ТАСЛИМАН ҚАСИРАН ҚАСИРО.

Овардаанд: Рўзе, ки он ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам таваллуд гашт, шаби рўзи душанбе таърихи 12 шаҳри Рабиъулаввал буд. Ва Омана-хотун аҷонбҳое, ки дар шаб му-

шоҳада карда буданд, ба-д-ин ваҷҳ нақд фармудааст, ки ҳар го-
хе, ки ман ба дарди зодан афтадам, танҳо ба хона будам. Но-
гоҳ бонги бузург аз осмон шунида, битарсидам ва мутахайир
бимондам. Баъдаҳу чунон дидам, ки мурғе биёмад ва пари худ
бар сари ман бимолид, то он тарс аз дили ман бирафт. Пас ши-
ринӣ пешӣ ман ҳозир омад, бардошта бихӯрдам. Пас Нуре ди-
дам, ки аз ман бар Осмон дармешуд, баъдаҳу занони баланду
боло дидам. Ба дил гуфтам: «Магар духтарони Абдулманофанд».
Ба дил хуш шуда гуфтам: «Маро фарёд расид, ки қорам саҳт
шудааст». Пас дидам, ки духтарони Абдулманоф нестанд, бал-
ки аҷнабиянд. Лекин ба наздики ман омада тамоният ва тасал-
лӣ доданд. Ман баъд донистам, ки Бибӣ Осия ва Марям *разия-
лоҳу анҳумо* ҳурон ҳамроҳ гирифта ба ҳукми Худои таъоло ба
тахниятам омадаанд. Овоз мешунидам, ки ин писарро аз чаш-
ми мардумон нигоҳ доред. Пас мардумонро дидам, ки ибрикхон
симин ба даст гирифта, дар ҳаво истодаанд ва арақҳои хушбӯ-
тар аз мушқу анбар ба ман овардаанд. Ва мурғонро дидам, ки
омадаанд, валекин надонистам аз кучо меоянд.

Пас андаруни хучраи ман омаданд ва минқорҳои эшон аз
зумурради саба ва парҳои эшон аз ёқути сурх буд. Ва чашмҳои
ман ба дидани ҷоварон рӯшан гашт ва аз Машриқ ба Мағриб
дидам, ки аламҳое ба пой карда, як алам ба ҷониби Машриқ
ва аламе ба ҷониби Мағриб ва аламе бар боми Қаъба заданд.
то дарди сутург бар ман муставлӣ шуд. Ногоҳ овозе баровар-
данд, ки Нури Султони хилватнишин аз олами хилват ба ола-
ми сурат нузул фармуд ва офтоби саъодат аз бурҷи иқбол ту-
лӯ карда ва сояи ҷатри ҷумоасе бар ҳоксорони охируззамон
андоخت.

Дарҳол он Ҳазрат таваллуд шуда, пешонии рӯшан бар за-
мин ниҳода ба саҷда даромад. Ва ангуштҳои дасти рост ба сӯи
осмон боз кард, чунон ки қасе муноҷот ба тазарруф кунад. Баъ-
даҳу гуфт: *Ло илоҳа иллаглоҳ, ано Мухаммадун расулллоҳ.*
Пас абре сапед дидам, ки гирд ба гирди ман омада, кӯдакро
аз пеши ман бирабуд. Он шаб дар хонаи ман ҷароғ набуд, бо
вучуди торикӣ хона ончунон мунаввар гашт, ки ришта дар су-
роҳии сӯзан тавон кард. Пас овозе шунидам, ки Мухаммад (с)-
ро гиред ба Машриқу Мағриб ва дарёҳо бароред, ки ҳалоик ўро
ба ному сифат, ки ҳаст, дониста бошанд. Пас абри азим аз он
рӯшантар биомад ва бонге барзад, ки Мухаммад (с)-ро бар
арвоҳи муқаддасан пайғамбарон арз кунед. Ва абре дигари
некрӯй ба овози мунодӣ меғуфт, ки Мухаммад (с) ҳама ҷаҳон-
ро бигрифт ва ҳеҷ халқ намонд, ки ба фармони Худои таъоло
дар қабзи вай наёмад.

Пас дар аҳволи вай фуру мондам. Баъд аз он се мардро ди-

дам, ки нури офтоб аз рӯи эшон метофт. Ва яке аз эшон ибрике сим ва дигаре таште зарин ва солисе аз он порчаи ҳарире сапед ба дастҳои худҳо гирифта биёмаданд ва кӯдакро бозоварданд. Пас он ҳарирро боз карда, яке ангуштарӣ аз он берун оварда аз оби ибриқ Мухаммад (с)-ро бишустанд ва миёни ду китфаши аз он ангуштарӣ муҳре ниҳоданд ва боз дар он ҳарир печиданд.

Пас марде аз эшон дар зери сари хеш замоне гирифт ва сухани бисёр дар гуши вай бигуфт. Ман фаҳм накардам, ки чи гуфт. Ва дигаре аз он ҳар ду чашмаш бӯсида гуфт: «Ё Мухаммад (с), башорат бод илме, ки Худои таъоло ба ҳама пайғамбарон додааст, тамоми он танҳо ба ту дода, дини ту барҳақ гардонид». Пас шахсе аз онҳо даҳон бар даҳонаш чунонки кабутар бачаи худро дона диҳад, ниҳода гуфт: «Ё расулаллоҳ ва ё ҳабибаллоҳ, башорат мар туро, ки ҳар ҳилму бурдборӣ, ки ҳаст, Худои таъоло ба ту дод».

Баъд аз он боз писарро чанд каси дигар аз пеши ман бурданд ва ман танҳо мондам ва дар ғаму фикр афтадам. Ҳамон лаҳза ўро бозгардониданд, рӯяш чун моҳи тобон метофт. Пас овозе шунидам, ки бигир ва ба тариқи хуб нигоҳ дор ва ғам маҳур, ки онро пеши Одам алайҳиссалом бурда будем. Ва Худои таъоло ҳофизу мувину басит. Пас бар рӯяш бӯса дода гуфтанд, ки башорат бод мар туро, ки ҳар кас ба ту имон орад, дар маҳшар, дар зери ливои ту буда, аз зумраи ту бошад.

Валлоҳу аълам биссаваби вассалому ало хайри халқиҳи Мухаммадин ва олиҳи ва асҳобиҳи аҷмаъин.

РИВОЯТИ АБДУЛМУТТАЛИБ, КИ БА ШАБИ ТАВАЛЛУДИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА САЛЛАМ ДИДА БУД

Чунин овардаанд, ки Абдулмутталиб ба шаби вилодати он Ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи вассалом он чи ки дида буд ба-д-ин наमत ба маърази тиббон дароварда гуфтааст, ки ман он шаб дар Каъба будам. Чун нимӣ шаб расид, овозе саҳмноқ шунида, сӯи боло нигаристам, дидам, ки маллик тақбир меғӯянд. Ва бутонро дидам, ки ҳама бар рӯи афтаданд. Ва овози дигаре шунидам, башорат бод, ки Мухаммад (а) ба вучуд омада. Маълум кардам, ки Оби Раҳмат оварданд, то вайро бо он бишӯянд. Ва хонаи Каъбаро дидам, ки ба ҳаракат омад, пиндоштам, ки сачда кард. Дар хаёлам афтод магар, ки ба хоб мебинам, чашм бимолида бедор буда бархоста гуфтам бингарам, ки ин чи касе аст.

Пас аз боби Бани Шиб берун рафта, кӯҳи Сафоро дидам, ки гардан бардошта ва кӯҳ ҳамчун барг меларзид, ман низ биларзидам. Пас аз ҳар сӯ овозе шунидам, ки эй Қурайш, чи афтод туро, ки метарсӣ. Ман аз ҳавлу ҳайбат ҷавоб кардан на-

тавонистам ва аз он баъд мекӯшидам, ки ба хонаи Омана чун равам, то ба ҳар ваҷҳе ба хонаи вай расида, мурғонро дидам, пар бар пар зада ба гирди хонаи Омана мегарданд. Ва абре болои хонаи вай истода буд. Пас беҳуш гаштам ва аз пой дар-афтадам.

Чун ба ҳуш бозомадам, кӯшидам ба хучраи Омана рафта, мушоҳада кунам, натавонистам. Лекин ба ҷиду ҷаҳди фаровон ва саъйи бепоён ба дари Омана расида, бӯи мушку анбару уд ёфтам. Ва дари хучраи Омана бикшодам ва аввал назари ман дар миёни ду чашми ӯ, ки ҷои Нури Муҳаммад (с) буд, афтод. Асари он нур надидам ва даст зада хостам, ки ҷома пора-пора кунам.

Гуфтам: «Ё Омана, хуфтай?» Гуфт: «Бедорам». Пурсидам, ки он Нур, ки дар миёни ду чашми ту буд, намебинам, ҷӣ шуда? Омана гуфт: «Он Нур ба сахлу осонӣ вазъ гардидааст». Гуфтам: «Кӯдакро биёр, то бубинам». Гуфт: «Ту имрӯз натавонӣ». Гуфтам: «Чаро?» Гуфт: «Дар он соъат, ки ба вучуд омад, шахсе омада гуфт: «Ё Омана, ин писарро то се рӯз ба касе манамой».

Пас шамшер баркашидам ва гуфтам, ки вайро биёр, вагарна туро бикӯшам. Омана гуфт: «Ту ҳокимӣ, он кӯдак дар хучра аст ва дар суфи сафед печидаам ва дар зери ҳарир дошта, агар хоҳӣ бирав бубин». Пас хостам, ки дари хона бикшоям ва биравам, марде дидам, ки аз он ҷо берун омад, ки ҳаргиз ман касеро ба ҳавлу ҳайбаттар аз ӯ надида будам. Овоз дод ва гуфт: «Қуҷо хоҳӣ рафт?» Гуфтам: «Андар ин гӯша рафта писарро бубинам». Гуфт: «Бозгард, то фариштагон ба дидори вай фориф нашаванд, Бани Одамро ба дидани вай роҳ нест».

Абдулмутталиб гуфт: «Ман биларзидам ва шамшер аз даст бияфтод, пас бирафтам, ки Қурайшро аз ин ҳол хабар кунам, забоя дар даҳони ман баста шуд, чунон ки ҳафт рӯз сухан гуфтан натавонистам».

- Муҷоҳид *раҳматуллоҳи алайҳи ғўяд*, ки аз Аббос *разияллоҳу анҳумо* пурсидам, ки мурғон ва абр, ки бо якдигар омада буданд, ҷи хилқат буданд, ки худро ба-д-он сурат менамуданд. Гуфт: «Бале, омада буданд, аммо дар хилқати эшон ихтилоф бисёр аст».

Абдулмутталиб гуфт «Пас аз Осмону Замин овозе омад, ки эй маъшарулхалонк, инак Муҳаммад (с) — Ҳабиби Худо, хунук он хона, ки вай дар он хона бошад».

Ва дар накл дуруст омадааст, ки он лаҳзае, ки Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* аз модар таваллуд шуда, ҷумлаи бутони олам дарафтанд ва оташкадаҳои габрон, ки дар Порс буд, фуру мурданд.

Овардаанд, ки вақте ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* таваллуд шуда буданд, айвони шоҳии Нӯшервон дар тазалзул омада, аз буруҷҳое, ки дошт, дувоздаҳ бурҷ дарафтгоданд. Нӯшервони Одил чихилу ду сол подшоҳӣ карда буд. Ва замони Исо *алайҳиссалом* шашсад сол ва замони Исқандари Румӣ ҳашсад сол ва замони Довуд *алайҳиссалом* як ҳазору ҳаштсад сол ва замони Мӯсо (а) ду ҳазору ҳаштсад сол ва замони Иброҳим (а) се ҳазору ҳафтсад сол ва замони Нӯҳ (а) ҳазору яксаду нӯҳ сол ва замони Ҳазрати Одам *алайҳиссалом* аз ибтидои нузул ба Замиш шаш ҳазору яксаду шаст сол гузашта буд, ки баъси он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* шуда.

Курсиномаи он Ҳазрат (с) то Ҳазрати Одам *алайҳиссалом* аз аҳодиси мухторои муҳаддисон ва ривоёти мутаҳаккикаи ровиён, ки ёфта шуд, ин аст: Муҳаммади Мустафо Аҳмади Мучтабӣ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам* ибни Абдуллоҳ ибни Абдулмутталиб ибни Ҳошим ибни Абдулманоф ибни Кусай ибни Қилоб ибни Мурра ибни Қаъб ибни Лавӣ ибни Ғолиб ибни Фаҳр ибни Молик ибни Назр ибни Қаннона ибни Ҳазима ибни Мудрика ибни Ҳазрати Илёс (а) ибни Мазр ибни Низор ибни Муъид ибни Аднон. То ин ҷо назди муҳаддисон мутаҳаккақ ва аз Аднон то ҳазрати Одам *алайҳиссалом* дар ривоёт ихтилофи бисёр аст.

Лекин дар баъзе ривоёт чунин овардаанд, ки Аднон ибни Ад ибни Авд ибни Ясаъ ибни Ямеъ ибни Саломон ибни Ҳамл ибни Қайдор ибни ҳазрати Исмоъил (а) ибни ҳазрати Иброҳим (а) ибни таърихулмаъруф Озар ибни Нохур ибни Сорур ибни Роъвӣ ибни Қониъ ибни Обир ибни Шолиҳ, ибни Арқашод ибни Сом ибни ҳазрати Нӯҳ (а) ибни Малик ибни Манушалх ибни Ханух ибни Бору ибни ҳазрати Махлонил ибни Қайнон ибни Анӯш ибни ҳазрати Шис ибни ҳазрати Одам (а).

Ва курсиномаи волидаи шарифаи он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ин аст: Омана-хотун бинти Ваҳб ибни Абдулманоф ибни Заҳрат ибни Қилоб ибни Мурра. То бо Одам *алайҳиссалом* ҳасби мазкураи болост, ба тақрори он напардохтам. *Валлоҳу аълам.*

ЗИКРИ ҲАЛИМА РАЗИЯЛЛОҲУ АНҲО, КИ ДОЯИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА АСҲОБИҲИ ВА САЛЛАМ БУД

Овардаанд, ки Ҳалима (раз) гуфт: «Дар он замон, ки ҳазрати Рисолатпаноҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* аз модар ба вучуд омад, мардум дар қаҳт буданд. Ҳосса аҳли ман аз бекутӣ ва гуруснагӣ оқиз буданд. Ман ҳар рӯз бо хоҳари худ дар саҳро рафта ба қадри имкон гиёҳ ҳосил кардаме ва

кутро аз он гиёҳ сохтаме ва шукри Худон таъоло ба чо овардаме. Ва низ дар он замон бордор будам ва машаққати гуруснагӣ бикашидам, то вақти ваъзи ҳамли фарзанд омад, ўро Маҳбар ном. ниҳода, шир меодам.

Ва дар он вақт, ки кути зиёда мебоист, ҳеҷ намеёфтам, ки бихўрам, то ба ҳадде ки ҳафт шабонарўз бетаъом гузашт. Гоҳе аз гуруснагӣ беҳуш мешудам, то шабе хоб бар ман ғалаба кард. Чўе дидам, ки обаш сафедтар аз шир ва кушбўтар аз мушк аст. Шахсе пир гуфт: «Аз ин об чандон ки хоҳӣ — бихўр, то шират бисёр гардад». Ва ман аз он бихўрдям. Он гоҳ гуфт: «Ту маро медонӣ ва мешиносӣ?» Гуфтам: «На». Гуфт: «Ман шукри туам, ки ту дар қолати қаҳт ранҷ бурдӣ ва дар тангӣ шукри Худон таъоло ба чо овардӣ. Худон таъоло маро ба сурати одамӣ ба назди ту фиристодааст, то туро шод кунам». Пас гуфт: «Ба Макка рав, ки рўзи ту он чо фарох гардад ва чандон ки тавонӣ, кори худ пинҳон дор». Пас даст бар синан ман зад ва гуфт: «Бирав, ки рўзи ту Худон таъоло фарох гардонад ва шир бештар кунонад».

Дарҳол аз хоб бедор гаштам, аз ҳама занони Бани Саъд, ки ман низ аз эшон будам, некўтар шудам ва истонҳои ман пур аз шир гашта мерехт, чунон ки об аз машк мерафт. Ва чун занони Бани Саъд холу сурат маълум карданд, ҳама пеши ман чамъ шуданд. Савол карданд, ки мо ҳама аз ин қаҳт заъифу низор шудем ва наздики ҳалок расидем, ин қут чист? Ман эшонро ҳеҷ ҷавоб нагуфтам, зеро ки дар қоб насиҳат ёфта будам, ки роз ба касе нагўям.

Дигар рўз бар одати маъхуд ба талаби гиёҳ шудам, ногоҳ овозе омад, ки кўдаке аз Қурайш дар вучуд омадааст, хунуқон кас аст, ки ўро баргирад ва хунуқ он истон, ки ўро шир диҳад.

Занони Бани Саъд ин овоз шуниданд ва аз кўҳ фуруд омада, пеши шавҳарони ҳеш рафта гуфтанд, ки инчунин овозе мешунавем. Пас қасди Макка карданд ва ман дар пай эшон бар хари лоғар мерафтам ва шавҳарам низ ҳамроҳи ман буд, охир ман дар рафтани заъифу сустӣ мекардам, зеро ки хари ман бисёр лоғар буд ва занони дигар пештар мешуданд. Ва ман низ дар пай эшон шуда, ба ҳар ҳайвоневу ҷамодеву ғоре, ки мерасидам, овозе мешунидам, ки ё Ҳалима, бар ту гуворанда бод.

То ба ғори савум расидам, шахсе қоматбаланд асое дар даст ва нуре дар рўяш метофт, аз ғор берун омад, чунон ки чашми ман хира шуд. Пас наздики ман омада, даст бар шиками ман ниҳод ва гуфт: «Ё Ҳалима, ба саломат бош». Боз гуфт, ки Эзид таъоло разъати писари Қурайш бар ту муборак гардонид, ба саъодати дорайн фоида кунад.

Пас шавҳари худро гуфтам, ки он чи ман мебинаму мешу-

навам, туро ҳеч маълум аст ё на? Гуфт: «Туро чи афтодааст, магар девона шудай ва ман метарсам, ки занони қавми хеш пештар рафтанд, онхоро ёбем ё на?»

Қариби Макка ду фарсанг монда буд, расидам. Ва занони Бани Саъд ба Макка расида буданд, ман низ хару рахт гузошта, бо шавҳари худ дар Макка шудам. Занонро дидам, ки хар як бозмеоянд, пас мутараддид будам, ки маро бошад ё на. Ногоҳ Абдулмутталибро дидам, ки меояд ва бонг мекард, ки ё занони Бани Саъд, касе аз шумо ширдор ҳаст. Гуфтам, ки ман ширдор ҳастам. Абдулмутталиб гуфт: «Ту кистӣ?» Гуфтам: «Ман занеам аз Бани Саъд». Гуфт: «Номат чист?» Гуфтам: «Ҳалима (раз)». Пас гуфт: «Ё Ҳалима (раз), ин феъли некӯст, ки Муҳаммад (с) — кӯдакero шир дихӣ.

Ва бар ҳама занони Бани Саъд арз кардам, ҳеч кадом кабул накард. Ва гӯянд, ки ӯ ятим аст ва аз ятимон чи роҳат расад. Ту вайро қабул кун ва шир бидех, бошад, ки ба сабаби вай Худои таъоло бо ту каромат кунад». Гуфтам: «Бо шавҳари худ машварат кунам», Абдулмутталиб даровехт ва савганд доду гуфт: «Ба Худо, ки бозой?» Гуфтам, ки меоям. Пас шавҳари худро аз он ҳол хабар кардам. Шавҳарам низ хушдил гашт ва гуфт: «Бишитоб ва зуд қабул кун, агар ин каромат аз ту фавт шавад, хуб нест, чунон ки ҳама занони Бани Саъд ба ятимии кӯдак бозгардиданд».

Ман низ мутараддид гашта ба хотир овардам, ки равам ё на ва хоҳарзодан худ ҳамроҳ доштам. Гуфт: «Ё хола, ҳама занони Бани Саъд бенасиб баргаштанд, ту низ бенасиб хоҳӣ шуд». Ин сухани ӯ дар ман асар кард ва низ ба дил гуфтам, ки занони Бани Саъд ҳар яке бозгаштанд, ман навмед бознагардам, агарчи ятим аст, ӯро баргирам, ки он чи хоб дидаам, ботил нахоҳад буд.

Пас наздики Абдулмутталиб рафта гуфтам, ки он кӯдакро бар ман тафвиз кун. Аз ин мужда рӯи Абдулмутталиб рӯшан гашт ва дасти ман бигрифт ва ба хонаи Омани бурд. Дидам, ки Хотун чун маҳи тобон нишастааст ва Муҳаммади Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро дар порча печида, зери қарири сафед дошт. Хостам, ки бедор кунам, пас даст бар синаи мубораки вай ниҳодам, бедор гашта лаби муборак ба ханда даркӯшуд ва чашм боз кард, нуре дидам, ки аз чашми муборакаш берун омада ба ҳаво шуд ва ба осмон пайваст. Пас бигрифтам ва пистони рост шӯида дар даҳони муборакаш ниҳодам. Пас пистони чап дар даҳанаш кардам, нахӯрд.

Ибни Аббос *разияллоҳу анҳу* гӯяд: «Аз баҳри он нахӯрд, ки Эзид таъоло вайро илҳом ба адл дода буд, то мнени хеш ва писари Ҳалима савият нигоҳ дорад». Ҳалима гӯяд, ки пис-

тони рости ман Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро* бӯд ва пистони чап писарамро. Ва то замоне, ки аввал Муҳаммади Расулulloҳ *алайҳиссалот вассалом* шир нахӯрдӣ, писарам ҳағиз даҳон ба пистон наниҳодӣ.

Алҳосил, Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро* бар китф бардошта, пеши шавҳарам рафтам. Шавҳарам ба диданаш дарҳол ба сачда афтод ва шуқр карду гуфт, ки ин замон фориг бош, ки ҳеҷ кас аз моён тавонгартар нахоҳад буд. Ва чун шаб шуд, ба бутхона рафта бихӯспидем, то ҷаҳор шаб он ҷо бимондам. Дар шаби панҷум дар хоб дидам, ки шахсе бо чеҳраи нуронӣ бар болиңи Муҳаммади Расулulloҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* нишаста, ба рӯяш бӯса медод. Ман нарм-нарм шавҳарамро бедор карда гуфтам: «Бингар ин шахсро». Шавҳарам гуфт: «Хомӯш ва ин ҳол бо ҳеҷ кас мағӯй!»

Чун рӯзи дигар мардумон азми хонаҳон ҳеш карданд, ман низ Оманаро видоъ карда, бар хари худ нишаста Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро* гирифта равон шудам. Ва хари худро дидам, ки се мартаба ба тарафи Қабба сачда карда, рӯ ба осмон ниҳод, чун боди сабо рафта гирифт ва мардум дар рафтори хар тааҷҷуб ва мутаҳаййир шуда гуфтанд: «Ё Ҳалима (раз), ин ҳамон хар аст?» Гуфтам: «Бале». Пас ба суҳан омад ва гуфт: «Бидонед, ки ман мурда будам, акнун зинда гаштам. Шумо аз ин ҳол гофилед ва намедонед, ки бар пушти ман кист. Ман аз мадади толеъи саъиди худ ҳомили Сайидулмурсадин ва Хотамуннабийин гардидаам, бинобар қуввати рафтори ман ҳамчунин аст».

Алҳосил, Ҳалима *разияллоҳу анҳо* гуфт, ки хари ман пеши қама харон рафтӣ ва ҳар манзиле, ки фуруд омадӣ, Эзид таъоло ва тақаддус гиёҳу сабъа рӯенидӣ, то қама харону ҷаҳорпоён бихӯрдандӣ. Чун ба хона расидам, аз баракати он Ҳазрат (с) гӯсфандони мо фарбех шуданд ва аз гӯсфандони дигар бештар бача зоидандӣ ва бисёр шир додандӣ. Чунон ки, қама мардум гирд омада, гӯсфандони худро наздики гӯсфандони ман бубастандӣ. Пас гӯсфандони эшон низ бисёр шир медодандӣ. Ва гуфтаанд, ки қама аз баракати Ҳалима (раз) воқеъ шуд, зеро ки ӯ дояи Хочаи қоннот *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* буд.

Овардаанд, ки Худои таъоло дар дилҳои мардум чунон андохт, то ҳар кӣ Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро* дидӣ, ба даст гирифтӣ.

Чун бузург шуд ва наздик расид, ки ба суҳан дарояд, ноюх рӯзе овоз дод ва гуфт: Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, Алхамду лиллоҳи рабби-л-ъоламин. Халқ ба мушоҳадаи он ҳол ва аз он калимот ба таъаҷҷуб монданд.

Ҳалима (раз) гуфт: «Аҷонбҳо, ки аз вай зоҳир гашт, яке

ин буд ва дигаре то вай ҳаргиз ба бавл пок кардан муҳтоҷ
гаштам, дар тамоми рӯз як бор бавл кардӣ, то рӯзи дигар
мон вақт як бор бавл мекардӣ. Чун бузург шуд, ба сахро ра
та бо кӯдакон ҳаргиз бозӣ накардӣ ва агар рафтӣ, аз онон д
биншастӣ ва ба эшон наёмехтӣ. Ва ҳар гоҳе ки чаҳорсола ш
рӯзе маро гуфт, ки ман бародаронро намебинам. Гуфтам,
эшон ҳар рӯз пешн гӯсфандон мебошанд ва шаб ба хона м
оянд. Бигрист ва гуфт: «Ман ин чо танҳо чи кунам, маро н
ба эшон бифирист». Гуфтам: «Эй чони модар, мехоҳӣ, ки б
рун равӣ?» Гуфт: «Бале». Пас Ҳалима (раз) гуфт: «Рӯзи диг
рӯтан дар сараш молида ва шона карда ва ҳар ду чашмаш
сурма намуда, пирохани покиза пушонидам ва гарданбанде
яманӣ доштам бар гарданаш бастам, то вайро ҳеч чашм за
нарасад».

Пас ҷубе ба даст гирифта, бо писаронам берун рафт, ба
аз он бо писаронам омаду рафт дошта кушдил мешуд. Рӯзе ин
сари хешро дидам, давон ва сиришк аз чашми вай равон ме
мад ва Фарёд мекард: «Ё модар, зуд Муҳаммад (с)-ро дарё
тарсам, ки вайро мурда ёбӣ». Гуфтам: «Чӣ расидааст?» Гуф
ки мо санги фаложин андохта бозӣ мекардем, ки марде биёма
ва ўро аз миёни мо бурда, бар сари кӯхе рафта, дар он чо би
хобонид ва аз синиаш ў то зери ноф бишкӯфт, надонам дига
чи кард».

Ва аксаре бар онанд, ки ду ҷонвар ба шакли қарғас, вақ
ки писарони Ҳалима (раз) барои овардани таъом ба хона раф
та буданд, омада, яке бо дигаре гуфт, ки ин ҳамон шахс аст.
Гуфт: «Бале». Пас ҳар ду ҷонвар ба сӯи он Ҳазрат *саллаллоҳу
алайҳи ва олиҳи ва саллам* мутаваҷҷиҳ шуданд. Он Ҳазрат (с
аз тарси он ҷонварон бигреҳт ва ҳар ду он ҷонвар наздики он
Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* рафта, ҳар д
китфи он Ҳазрат *алайҳи-с-салот ва-с-салом* гирифта бар зами
андохтанд ва аз минқорҳои худҳо шиками муборакашро ҷо
карда, дили болиғро берун оварданд ва аз он хуне бастар
бияфғанданд ва гуфтанд, ки ин хуни баста ва мурдор ҳисса
Шайтон аст, ки дар дили ҳар кас мебошад, акиун васваси
Шайтон бар дили муборакаш коре нахоҳад кард. Пас бар
оварда шиками он Ҳазрат *алайҳи-с-салот ва-с-салом*ро бишу
танд ва дили муборакашро шуста андаруни сина карда биду
танд ва сакинро, ки аз қисми марҳам аст, бипошиданд ва
муҳри нубувват муҳре ба-д-он сабт карда, синдро чунон ки бу
карданд. Дар ин асно писарони Ҳалима расида, чунин ҳолат м
шоҳада карда, саросема шуданд, ба модари хеш хабар кардан

Алҳосил, Ҳалима (раз) гуфт, ки ман саросема шуда, р
ба-д-он чо ниҳодам, дидам, ки бар сари кӯҳ нишаста ва ба с
осмон нигариста, табассум мекард. Ман чашии ў бўсида гуфта

«Чони ман фидои ту бод, ин ҳол чӣ буд, туро чӣ расида?»

Гуфт: «Хайр аст, ки бародарон барои таъом рафта буданд, ногоҳ ду ҷонвар биёмаданд ва маро ба-д-ин ҷо оварданд, ҷунон маълум шуд, ки фариштаанд. Ман баъд бидидам, ки яке бар кафе офтобаи пуроб карда ва дигаре ташти мурассаъи зарин гирифта истодааст. Пас маро бияндохтанд, шиками ман аз сина то зери ноғ бишқофтанд, ҷунон ки маро ҳеҷ аламе-ву дарде нарасида ва ҳар чи дар шиками ман буд, берун оварда дар он ташт ниҳода, ба-д-он об шуфта боз ба ҷои хеш рӯ ниҳоданд. Пас шахсе дигар биёмад ва даст дар шиками ман карда дили ман берун оварда, хуне баста аз он барандохта, боз андарун ниҳода дуруст кард. Пас маро биншонда худ ба осмон баршуд ва аз ҷаҳми ман ғоиб гашт ва ман сар ба сачдаи шукри Парвардигор бурдам».

Бар сари ин ҳикоят мардум чамъ шуда мегуфтанд, ки вайро осебе расида набошад ё маразе пайдо шуда, пеши коҳинон бояд бурд, то азимате бихонанд ё даъоё бикунанд. Пас назди коҳинон бурданд. Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* аз аввал то охир он қиссаро бозгуфт. Коҳин аз истимоъи ин маънӣ бархоста Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро* дар бар гирифт ва фарёд баровард, ки ин писарро зинда нагзоред, ки агар бузург шавад, ҳама бутонро бишканад ва ҷуз Ҳаққ нагӯяд ва дини шумо ботил кунад ва ба Худои *аззаву жалл* хонад, ки онро намедонед ва намебинед ва ба дине, ки хонад, наmeshиносед.

Ҳалима (раз) гуфт: «Ман чун сухан бишнидам, дарҳол Муҳаммади Расулulloҳ (с)-ро аз ӯ дур нишондам ва гуфтам: «Магар ту девона шудай, ки инчунин мегӯӣ? Агар ман чунин дониستم ҳаргиз пеши ту наёвардаме!» Пас Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва салламро* ба хона бурдам, то тамоми хона аз вай хушбӯ гашт. Пас маро гуфтанд, ки ин сирро ба Абдулмутталиб боздеҳ, ки аз уҳдаи амонат берун оӣ.

Пас бар ҳар нишаста ва Муҳаммади Расулulloҳ (с)-ро пеш гирифта мерафтам, дар роҳ овозе шунидам, касе мегуфт, ки бар ту гуворада бод. То ба бутҷои Макка ба амну амон расидам ва дидам гуруҳе дар он ҷо фароҳам омада буданд. Дар он ҷо Муҳаммади Расулulloҳ (с)-ро нишондам ва ба коре машғул шудам, ногоҳ овозе шунида, бознигариста Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламро* надидам. Гуфтам: «Эй мардумон, кӯдаки ман ин ҷо буд, чи шуд?» Гуфтанд: «Қадам кӯдак?» Гуфтам: «Муҳаммад (с) ибни Абдуллоҳ ибни Абдулмутталиб». Гуфтанд, ки моён надидем.

Пас давону гирён мегуфтам, ки ҳоли ман аз баракати ӯ фароҳ гардид ва тавонгар шудам ва муддате ба шири хеш би-парваридам, акнун оварда будам, ки амонат боздихам, то аз

ухда берун оям, вайро аз паси ман бирабуданд. Савганд Лоту Уззо мехурам, агар вайро наёбам худро аз кӯх бардохта пора-пора кунам.

Боз гуфтанд, ки ту ба мо бозӣ мекуни, мо бо ту ҳеч кӯҳ надидем. Пас ман навмед гашта, даст бар сина ниҳода фарбаровардам, гуфтам: «Во Муҳаммад (с). ох». Чандон навҳа зорӣ кардам, ки мардумро бар ман ғиря омад. Пас пире асар дар даст ғирифта наздики ман омаду гуфт: «Эй духтар, ту чӣ афтодааст?» Гуфтам: «Писари ман ғум шуда». Гуфт: «Писари ту буге, ки бурдааст, маъни нишони ӯ бидихам, ту аз ӯ бо хоҳ, албатта хоҳад дод». Бонге бар ӯ бизадам ва гуфтам, «Эй Шайтон, шармат нест магар туро қиссам он шаб, ки он кидак дар вучуд омада буд, маълум нест, ки бар Лоту Уззо рафтааст? Гуфт, ки ман биравам ва дилро хоҳиш бикунам, писаратро боздихад.

Пас он шайтон наздики Хубал рафта гуфт: «Ё Сайид, хамеша чихати ту бар Қурайш аст ва духтари Саъд мегӯяд, ки писараш ном Муҳаммад (с) ғум шуда, агар вайро боз намоӣ то ин ваҳшат аз бутҷои Макка берун равад ва ғояти қараб бар Қурайш бошад». Ва ман медуидам, ки Хубал бар бутҷои дигар афтод ва овозе аз миёни эшон баромад, ки ё Хубал, анҷун аз ин миён мо дур шавем, ки ҳалоки мо аз дасти ин писар хоҳад буд, номаш Муҳаммад (с) аст.

Пас шахсе нуронӣ падида омада, гуфт: «Эй Ҳалима (раз), ин писар дӯсти Худои таъоло аст, ҳаргиз зоеъ нашавад». Пас тарсидам, ки мабодо пеш аз расидани ман хабари ғум шудаи ин писар ба Абдулмутталиб расад, оҳанги вай кардам. Чун маро дид, гуфт: «Ё духтари Саъд, чаро музтариб шудай?» Гуфтам, ки «Муҳаммад алайҳи-с-салот ва-с-саломро назди ту мебарвардам, дар бутҷо аз ман ғум шуд.

Ба мучарради истимоъи ин маъни Абдулмутталиб пиндоштан вайро касе кушта бошад. Дарҳол шамшер баркашид, ҳар ғеҳе ки вай дар хашм шудӣ, ҳеч кае-пешӣ вай рафта наёраст. Шамшери барахна дар даст карда бонг кард, ки ё Оли Толимин аҳли Қурайш. Ҷавоб доданд ва пурсиданд, ки ҳоли ту чист? Гуфт: «Писарам Муҳаммад (с) ғум шудааст». Гуфтанд: «Замоне бинишин, ки мо ҳамроҳи ту ба ҳар ҷо ки бирави, биравем». Пас нишаста савганд хӯрд, то он Муҳаммад алайҳи-с-салот ва-с-саломро наёбам, нону об нахӯрам.

Мин баъди мувофиқати Абдулмутталиб аҳли араб берун шуданд. Ва сад кас аз Қурайш қасд карданд, ки дар Қаъба рафта, илтиҷои он фарзанди саъодатманд кунанд. Абдулмутталиб ҳамаро бигзошта, рӯ ба хонаи Қаъба ниҳод. Чун расидар сар дар остонаи Қаъба ниҳода гуфт: «Ё Раб, рад ғалайя валай Муҳаммад» (с). Чун дар тазарруъу зорӣ басте муболағат кард.

хотифе овоз дод, ки ё Абдулмутталиб, басе махруш, ки Муҳаммад *алайҳи-с салот ва-с салом* чунин Худованд дорад, ки вайро ҳеч кас воеъ нагардонад. Абдулмутталиб гуфт: «Вай қучост?» Овоз омад, ки дар водии Тихома дар миёни дарахте нишастааст.

Пас Абдулмутталиб силоҳ пушида рӯй ба сахро ниҳод. Ва Варқаву Навфал ва Масъуду Нақӣ дар пеш мерафтанд. Чун дар ин ҷо расиданд, Мустафо *алайҳи-с салот ва-с салом*ро диданд, ки дар сояи дарахте нишастааст. Масъуд наздики вай рафта гуфт: «Ё писар, ту кистӣ?» Гуфт: «Ахика *аънӣ аху Масъуд*». Пас Масъуд аз ҷавоби кӯдак аҷаб монд, бори дигар пурсид: «Ту кистӣ?» Гуфт: «Ман писари Сайиди арабам, номи ман Муҳаммад (с) ибни Абдуллоҳ ибнӣ Абдулмутталиб ибни Ҳошим». Масъуд бозгашт ва Абдулмутталибро башорат дод.

Чун наздики ҳазрати Сарвари коинот *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва асҳобиҳи ва саллам* расид, гуфт: «Ё писар, ту кистӣ?» Гуфт: «Манам Муҳаммад (с), аз писарони насли туам». Гуфт: «Маро насаби худ бигӯ, ки аз қадом писари ман ҳастӣ». Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* насаби хеш ба вай гуфт, ки манам Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* ибни Абдуллоҳ. Пас Абдулмутталиб дар бари худ гирифта, савор шуда, ба Макка оварда, тавоф кард ва гуфт: *Ағзуно би воҳидин мин шарри қулли ҳосидин*. Чун дар Макка дароманд ва ҳама Қурайш биёромиданд, Абдулмутталиб ба ман атои бисёр кард, то ба неъматӣ касир бозгаштам».

**ЗИКРИ РАФТАНИ ОН ҲАЗРАТ АЛАЙҲИССАЛОТ
ВАССАЛОМ БА ХОНАИ ЧАДДУ ХОЛҶ ҲАМРОҲИ МОДАРИ
ХЕШ ВА ПАДРУД ФАРМУДАН ҶАҲОНИ ФОНИРО
ОМАНА-ХОТУН РАЗИЯЛЛОҲУ АНҲО БА ХИНИ
МУРОҶАЪАТ ДАР АСНОИ РОҶ ВА ФАВТ ҚАРДАНИ
АБДУЛМУТТАЛИБ ВА РАФТАН ҲАМРОҲИ АБУТОЛИБ
БА ТАРАФИ ШОМ ВА МУЛОҚИ ШУДАН БО РОҲИБ
САРХИШ ДАР АСНОИ РОҶ**

Овардаанд: Чун Ҳалима *разияллоҳу анҳо* он Ҳазрат (с)-ро ҳаволаи Абдулмутталиб кард, Омана-хотун ўро ҳамроҳ карда, ба хонаи бародари хеш рафта, ду сол сукунат варзида, боз муруҷаъат ба Маккаи муъаззама намуд, дар аснои роҷ ба қазои илоҳӣ доғин аҷалро лаббайка иҷозати иҷобат фармуд. Дар он хин умри шарифи он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва асҳобиҳи ва саллам* ба ҳафт сол расида буд. Пас он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* ба Макка омада, назди Абдулмутталиб мебуд.

Чун синни шарифаш ба ҳашт солу ду моҳ расид, ки Абдул-

мутталиб ранҷур гапшта, маънос аз андағи шуда Абутолиб — сарашро бихонд ва гуфт: «Дар ҳаққи парвариши Рисола ноҳ васияти ман нигоҳ дорӣ ва ўро риёоят карда мебошӣ». Абутолиб гуфт: «Дар ҳаққи вай васият макун, зеро ки ў барои зодаи ман аст, фарзанди худ медонам». Он гаҳ Абдулмутталиб аз Дунё рихлат намуд. Пас Муҳаммади Мустафо *алайҳи-с-салот ва-с-саломро* Абутолиб азизу дўсттар медошт.

Чун дар он вақт навкарони Хадича ва Курайш азми тирак карда, ба Шам бо қорвон мерафтанд ва Абутолиб низ атомат кард. Муҳаммади расулуллоҳ миҳори шутур мекашид. Абутолиб мехост, ки Пайғамбар (с) кӯдак аст, ба хона ба гардонад. Пайғамбар (с) гуфт: «Ё амм, маро ба касе месурӣ ва танҳо кучо мегузорӣ?» Дили Абутолиб бисӯхт ва бигрифт гуфт: «Ё чони амм, дил хуш дор, ки ман туро нагзорам». Пас даст гирифта ба шутур нишонд ва мерафт.

Чун қорвон ба водии Шам расиданд, дар он водӣ савмаъ роҳибе буд, вайро Сарҳиш гуфтанд. Ва наздики он савмаъ дарахте буд, ки қорвон зери сояи он дарахт фуруд омаданд. Сарҳиши роҳиб дар Таврот хонда буд, ки дар фалон вақт пайғамбаре аз Макка берун ояд ва инчунин нишонахову аломат дорад. Сарҳиш дар интизор мебуд. Ҳар касе, ки аз Макка расид, аз вай аҳволҳои вай пурсид, то он рӯз Абутолиб пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва асҳобиҳи ва саллам* ба он ҷо расид. Сарҳиши роҳиб дар савмаъа буд, боз бом омада дид, ки қорвоне аз тарафи Макка меояд ва абмисли соябон бар сарашон менаояд. Ва чандон ки қорвон пештар рафтанд, абр. низ бар сарашон меомад. Чун дар зери дарахт омаданд, дарахт сар бар замин ниҳод ва ба сачдаи рафтанд. Роҳиб аз боми савмаъа фуруд омада, кас ба қорвон гуфта: фиристод, ки ман аҳли Маккаро дўст медорам ва ҳақ қорвоне, ки ин ҷо мерасад, таъахҳуду дилдорӣ мекунам, шунин низ биёед, то меҳмон дошта, дилдорӣ намоям ва бояд ҳақ қорво нагзоред ва ҳама биёед.

Абутолиб даъватиро иҷобат карда, Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва салламро* ба каси дигар зери он дарахт бигзошта ба савмаъаи роҳиб расид. Роҳиб бар дари савмаъа истода, ҳар якеро меидид ва менишонд. Боз болон савмаъа рафта абрро ҳамон ҷо дид, боз фуру шуд, гуфт, ки шумо касе пеш дарахт гузошта омадед? Гуфтанд: «Бале, муздуре ва тирак ле ҳастанд». Гуфт: «Эшонро низ биёред». Роҳиб бо ба боми савмаъа шуд, то касе рафта Пайғамбар *алайҳи-с-салот ва-с-саломро* овард ва абри сараш соя зада меомад. Чун роҳиб ҳол бидид, гуфт: «Валлоҳи, ки ин абр соя вай аз пайғамбар ба дигар наёфганад». Пас дар савмаъа рафта Муҳаммад (с)

лаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва салламо бинавоҳт ва таъом пеш овард.

Чун аз таъом фориг шуданд, гуфт: «Ин писари кист?» Ишорат ба Абутолиб карданд. Роҳиб гуфт: «Маро чунон маълум мешавад, ки ин писарро модару падар нест, агар рост бигӯед то ман ҳақиқати вай ба шумо изҳор кунам». Абутолиб гуфт: «Е Сархш, ин писари бародарадаи ман ятим аст ва дар катори ман бузург шуда». Роҳиб гуфт: «Рост аст, эй шайх, ту аз ман бишнава, ки ин тифл пайғамбар (с) аст ва Хотамулабиё хоҳад буд ва дар миёни ду китфи вай муҳри пайғамбарӣ бошад, зинҳор-зинҳор ўро некӯ дорӣ ва ба Руму Шом набарӣ, ки дар он чо душмани вай бисёранд. Чунон ки чуҳудону тарсоён қўёну лоҳони ўянд, ки ҳалок кунанд».

Пас Сархш дасти муборакаш бигрифту гуфт: «Ин Сайиди оламин аст ва беҳтарини қама халоиқи осмону замин». Курайшиён гуфтанд, ки ту ба чи рӯ медонӣ, ки ин пайғамбар аст. Гуфт: «Сифати ин писар дар Таврот ҳада ва аломатҳое, ки навиштааст, имруз ба мушоҳадаам даромада». Гуфтанд: «Чи дидӣ?» Гуфт: «Чун шумо ўро ба якиби худҳо гузошта меомадед, дидам, ки чумла санҷову дарахтҳо дар сучуд омаданд ва набоботу хайвоноту чамӯдот саяда накунанд, ялло пайғамбаронро ва шумо низ ба яқин бидонед, ки ин пайғамбари барҳак аст».

Андар ин сухан буданд, ки ҳафт кас аз дари савмаъа даромаданд. Роҳиб гуфт: «Шумо кистед ва аз кучо меоед ва кучо меравед?» Гуфтанд: «Мо аз Рум меоем. Подшоҳи Рум моро фармудааст, ки замони берун омадани Пайғамбари охируззамон хоҳад шуд ва аз Макка берун хоҳад омад. Бино бар он омадем, ки то вайро дарёбем ва бикушем». Роҳиб гуфт: «Ранчи беҳуда ва беҳосил бар худ ихтиёр кардаед. Ва ин хабар ҳам таҳқиқ аст. Аммо коре, ки Худон таъоло ва тақаддус хоҳад, мекунад, касе мақдур надорад, ки вайро дафъ кунад». Пас он ҳафт касро ба Макка равон кард, ба Абутолиб гуфт, ки инро ба Шом мабар, ки чуҳудон ўро заҳмат диҳанд. Абутолиб бозгардида ба Макка омада биёромид. *Валлоҳу аълам.*

**ЗИКРИ ДИГАР БОР ШИГОФТАНИ СИНАИ МУБОРАКИ
ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ
ВА САЛЛАМ ВА НИКОҲ ҚАРДАНИ ҲАДИЧА-ХОТУН
РАЗИЯЛЛОҲУ АНҲО ВА ДИГАР РИВОЪЕТЕ,
КИ ҚАБЛ АЗ НИКОҲ БА ВУҚУЪ ОМАДА**

Ровиёни садоқатнишон ва нокилофи ростбаён. ин хикояту ривоятро ба-д-ин гуна ба маърази баён даровардаанд, ки чун Муҳаммади Мустафо Аҳмади Мучтабӣ саллаллоҳу алайҳи ва

Олиҳи ва саллам ба умри дах сол расид, рӯзе ба тариқи гашт ба майдон даромада буд, ногоҳ ду фаришта ба суи одамай зоҳир шуданд.

Ва он Ҳазрат фармудааст, ки чехраашон нуронӣ буд, ҳама чунин шакл касеро гоҳе надида будам ва хушбӯҳое, ки дар ҳамаҷудҳои ишон меомадӣ, гоҳе ба атриёт наштамидаам ва дар ҳамаҷудҳои ишон чунон сафое буд, шояд ки ба ҷаҳон чунин сафое порча набошад. Ва он ду кас ҳазрати Ҷабраил ва *Микона алайҳимоссалом* буданд, ҳар ду китфи ман гирифта дар замина андохтанд, ки маро аз он чизе дарду алам нарасида, боз шояд ба наҳче чок карданд, ки чизе хун берун наёмада ва осебуву ранҷе нарасида. Ва яке аз он ду кас ба ташти зарин (осебу меоварду дигаре андарунамо мешуст. Аз яке бо дигаре гуфта ки дили ӯро чок карда, ҳасаду кинаву хуни баста аз дили ман берун оварда, ба раҳму шафқат пур карда бигзорад. Ва дар он даридану дӯхтан чизе осебе ба ман нарасида буд. Пас чӣ ба ранги сими холис оварда, ба дили ман андохта, доруе худ ба ранги сафед бар он пошиданд. Яке ангушти ман гирифта гуфт: «Бираву саломат бош!» Ва он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд, ки аз он таърих ба дили ман шафқату меҳрубонӣ аз хурду калон меёбам.

Ва гуфтаанд дар ин мартаба, ки чок карданд, наздики синаи мони булуғияти он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи* буд сабабаш ин аст, ки ба ҳини шабоб хоҳиши мардум ба сӯи шававу гунаҳ мешавад, бинобар бори дигар синааш чок карда, поки соф намуда, аз он маҳфуз доштанд.

Алҳосил, баъди чок кардани синаи мубораки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба самти макон ташрифи фармо шуда, бо Абутолиб он мочароро дар миён ниҳод. Абутолиб насихат ба нухуфтани ин сирр карда, қадами муборак мутабаррик дониста, хидматаш мекарду мепарварид. Рӯзе гуфт: «Эй писар, меҳоҳам, ки сухане гӯям, аммо аз ту шарм мебарам, ки иззати ту дар чашми ман бисёр аст». Пайғамбар *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* гуфт: «Ҳар чӣ хоҳӣ — бигӯ, фармонбардорӣ туям».

Гуфт: «Медонӣ, ки падару модари ту бимурданду чизе назоштанд ва маро низ дастгоҳе нест, ки коре тавонам кард. Дар хотирам расидааст, ки Хадича (*раз*) духтари Хувайлид заминаи мунъим асту моли бисёр дорад ва муздурон мегираду учро ба муносиб медахад. Дар ин амр чӣ мегӯӣ, агар туро назди ман вай бараму муздурӣ бигирад, бошад ки Худои таъоло аз пайи вай рӯзӣ бидихад, то ман барои ту ба-д-он зане хоста чашми худ равшан кунам».

Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* гуфт: «Фармонбардорам, ҳар чӣ хоҳӣ бикун!» Пас дари сарои Хадича

(раз) рафта дар бизаданд, ғуломе берун омаду гуфт: «Чӣ хочат дорӣ?» Гуфт: «Хадича (раз)-ро бигӯ: Инак Абутолиб бар дар истода». Чун ғулом хабар кард, гуфт: «Дастурӣ дех, ки дарояд». Пас андарун рафтанд. Хадича (раз) бар тахт нишаста буду ҳафтод канизак бар по истода. Абутолибро гуфт: «Чандин ранҷ бурда, ба чӣ хочат омадаӣ?» Гуфт: «Ин бародарзодан ман ном Муҳаммад (с) ибни Абдуллохро ба муздурии худ қабул кун, то аз неъматӣ ту баҳра расад». Хадича (раз) гуфт: «Аз ин беҳтар чӣ бошад?!»

Ва ба ривояти дигар аз амирулмуъминин Абубакри Сиддик *разияллоҳи анҳу* ва ҳазрати Али *каррамаллоҳу вачҳаҳу* омадааст, ки Хадича (раз) аз хешони пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* буду шавҳараш мурда ва молӣ бисёр доштӣ ва ҳар сол қорвоне ба тиҷорат ба Шом фиристодӣ ва ғуломе дошт, Майсара ном, ўро озод карда, барои тиҷорати худ молҳои худ ба вай тафвиз карда буд. Чумла ғуломону гумоштагон дар фармони вай буданд. Рўзе Муҳаммади Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* дид, ки дар зерӣ болохонаи ў ташриф мебард ва абре мисли соябон бар сари муборакаш буд. Лиҳозо Хадича (раз) он Ҳазрат (с)-ро талабида ба посбонии ғўсфанд муқаррар кард.

Паси андак замон ғўсфандони ў бештар аз пештар шуду шири бисёр медоданд ва Хадича (раз) ҳамеша муояна мекард, ки пайваста абр сари муборак соя менамуд ва бо ҳар дарахтеву қамоде, ки мерафт, мегуфтанд: «Ассалому алайкум ё расулаллоҳи (с)». Сивои ин ҳам аломот дида, бо худ гуфт, ки ин писар бузургтар ба Қурайш хоҳад буд. Ва чун ба диёнат машҳур буду дар ростгўӣ маъруф, лиҳозо ҳама Муҳаммади Амин (с) гуфтандӣ.

Чун муддате баромаду умри муборак ба бисту се сол расид Хадича-хотун (раз) ба Пайғамбар (с) гуфт, ки имсол бо ғуломи ман ба тиҷорат Шом метавонӣ рафт? Ҳазрати Рисолатпаноҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* иҷобат фармуд.

Ва гуруҳе гўянд, ки ба муздурӣ гирифт ва баъзе гуфтаанд, ки анбози Майсара кард ва аксарӣ бар онанд, ки молику мухтор гардонид, чомаи шавҳари хеш пўшонида, ба тарафи Шом видоъ карду Майсараро ба таъкиди тамоми фармуд, ки ҳар ҳолате ки дар роҳ ба вукўъ ояду дар ин сафар рў намояд, бояд ки ба ҳусни вачҳ ба ёди хеш дорӣ ва ҳар гоҳе ки биёӣ, сари мўе таҷовуз накарда ба ман боз намоӣ ва он чи он Ҳазрат *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* намояд, монегӣ он нашавӣ ва сар аз хатти мутобаати ў берун набарӣ.

Филҷумла дигар савдогарон, ки гумоштағони Хадича (раз) буданд, ҳамроҳи он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* равон шуданд. Чун аз Маккаи муъаззама берун омаданд,

бо кофилан Абусуфён, ки амми он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* буд, дучор шуданд. Абусуфён бихандиду гуфт: «Ҳадича бисёр нодон аст, ки каси ба умри хеш гоҳе тичорат накарда роҳи расм ва хариду фурӯхт наомӯхта уро муктор гардонида фиристодааст».

Алқиса, пештар равон шуданд ва корсозии роҳ мекарданду мерафтанд. Дар аснои роҳ ҳар тоҳ офтоб гарм шудӣ, бар сари Муҳаммади расулуллоҳ (с) абр соя кардӣ ва Майсара бидидӣ. То наздики Шом расид, муттасил ба савмаъа фуруд омаданд. Баҳиран роҳиб дар он савмаъа буд, нигоҳ мекард. Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам*о дид дар сояи дарахте хуфта. Чун баъд аз сояте офтоб бар чашми муборакаш тофт, дарахт қач шуд, соя бар Пайғамбар андохт. Роҳиб чун ин ҳол бидид, аз савмаъа берун омада, пеши қорвониён рафта пурсид, ки ин чавони зери дарахт хуфта кист. Майсара гуфт: «Анбози ман аст». Роҳиб гуфт: «Зинҳор ки уро ба чашми анбозон ва бозоргон набинӣ, зеро ки ӯ пайғамбари Ҳудост ва меҳтару беҳтар аз ҳама мавҷудот».

Пас роҳибу Майсара ба хидмати Муҳаммади Мустафо *салотуллоҳи ва саломӯҳи алайҳи* рафтанд. Роҳиб пеш рафта бар пойи мубораки ӯ афтада бӯса доду гуфт, ки аломати пайғамбарии ту маро маълум гашт, умеди дастгирӣ мебарам. Ва акнун таварқуъ мебарам, ки китфи мубораки худ бинамой, зеро ки дар Инҷил хондаам, ки дар китфайни мубораки ту муҳри нубувват бошад. Пайғамбар китфи шарифи худро бараҳна кард. Чун чашм бар он муҳр бияфтод, меҳраш бияфзуду гуфт: «Ашҳаду ал-ло илоҳа иллаллоҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан ʼабдуҳу ва расулуҳу». Боз гуфт, ки ту он касӣ, ки Исо *алайҳис-салом* башорати ту дода буд. Пас Майсараро васият кард, ки Пайғамбарро (с) аз панҷаи ҷуҳудон неқӯ нигоҳ дорӣ. Ӯ гуфт: «Ба чашм». Ва Абусуфёнро низ таъкиди болиғ кард. Абусуфён гуфт, ки ӯ бародарзодаи ман аст, албатта ниғаҳбонии ӯ ба зиммаи ман хоҳад буд. Пас роҳиб меваҳои гуногун ва хӯришҳои буқаламун аз ходимони худ барои он Ҳазрат фиристод, ҳамаро даъват карда таъомҳои лазиз бихӯронид. Пас аз он ҷо наҳзат карда мерафтанд, то бар сари ду роҳ, ки яке пурхатару дигаре баамну амон буд, расиданд. Аммо он Ҳазрат *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* роҳи наздикеро, ки пурхатар буд, ихтиёр фармуд ва Абусуфён ба роҳи дигар дарафтод. Ва барои ҷаҳонорони он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* механдид, ки моли Ҳадича зоеъ хоҳад кард ва ҳалок ҳам хоҳад шуд.

Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва саллам* фармуд, ки Худои таъоло ҳофизу муъини ман аст. Ин бигуфту равон шуд. Чун як манзил роҳ тай намуд, ба мақоме, ки об набуд, манзил карданд. Майсара ба ҳузури он Ҳазрат омада арз кард, ки кофи-

ла аз беобӣ чуброн мешаванд. Ба истимоъи ин маънӣ он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* аз хайма берун омада мутаҳаййир шуда, ба зери дарахте сабз биистоду муноҷот мекард, ки Бори Худоё, бар ятими Муҳаммад (с) тарахҳум фармуда, ба фарёдаш расида, оби ширин иноят кун.

Дар ин асно он дарахт ба ҳукми Худои таъоло ба гуфтан даромада гуфт: «Ё Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам*, чанд қадам пештар бираву мақоме ки қадами охири ту афтад, хоҷе бикан, то об хоҳӣ ёфт». Пас ҳамчунон кард. Ба ҳукми илоҳӣ оби ширину соф зоҳир шуд ва ҳама қофила осуда гаштанд.

Рӯзи дигар аз он ҷо равон шуда пештар рафтанд, диданд, ки шутурони бисёр бо захми бадан, ки кирмҳо дар он афтаданд, бемор буданд. Шутурон он Ҳазрат *алайҳи-с-салоту ва-с-саломро* дида ба фарёду зорӣ омаданд, ки: «Ё Расулаллоҳ, Худои таъоло туро ба иёдати мо фиристодааст, бар моён раҳме фармо!» Он Ҳазрат ба овозашон «ба ёди ятимии худ зор-зор бигирист ва аз шутур фуруд омада бар захмҳои ишон дасти муборак бигардонид, ҳамон буд, ки сихҳату тандуруст шуданд.

Пас аз он ҷо равон шуда ба арсан қалил ба Шом расида матоъе, ки доштанд бифуруҳтанд ва суди бисёр ёфта муъовазан он матоъ харида мустаъидди мурочаат гаштанд. Дар ин асно баъди биет рӯз Абусуфён ба Шом расида, бар ҳоли он Ҳазрат (с) мутааҷҷиб шуда, касеро гуфта фиристод, ки чанде биоромад, то ба мувофакати якдигар хоҳем рафт. Он Ҳазрат қабул нафармуда, аз он шаҳр ба самти Маккаи муъаззама наҳзат фармуд. Чун наздики Маккаи муъаззама расиданд, Майсара гуфт: «Ё Муҳаммад (с), чандин сол, ки аз баҳри Хадича бозгардонӣ мекунам ҳеҷ сол ҳамчунин суд надида. Агар хоҳӣ, ту пеши Хадича бирав, Хадича-хотун (*раз*)-ро бар саломатӣ ва суди бисёр башорат деҳ, то музди ин кор диҳад». Гуфт: «Раво бошад».

Пас пештар тартиб карда, Муҳаммади Расулаллоҳро (с) ба Макка равон кард. Хадича-хотун (*раз*) мунтазир нишаста, ба саҳро нигоҳ мекард. Ногоҳ шутурсавореро дид, аз аз дур меояд ва абру мурғон бар сараш соя андохта, пар дар пар задаанд. Ва ҳайбату шиква ба башараи ӯ зоҳир буд, гуфт: «Аллоҳума отиҳи ило дорӣ». Чун шутурсавор бар дари сарои Хадича (*раз*) расид, ӯро хабар карданд, ки Мустафо (с) аз сафар омада. Бо худ гуфт, ки ҳамон савор аст, ки ман дида будам.

Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* вайро аз суди фоҳира ва саломатии қофила башорат дод. Хадича (*раз*) гуфт: «Бирав ва бо Майсара биё!» Муроди Хадича (*раз*) ин буд, ки он савор Муҳаммади Расулаллоҳ буд ё каси дигар. Чун аз Макка боз берун рафт, Хадича (*раз*) менигарист. Чун

бо Майсараву корвон бозгашт, Хадича (*раз*) мунтазир буд, Муҳаммади Расулуллохро (с) ба ҳамон ҳол дид ва дигар мардум гофил буданд. Чун расиданд, Хадича-хотун Майсараро аҳволи байъу фуруҳт ва суду зиён пурсид. Майсара гуфт: «Ё сайида, ҳеҷ вақт мо инчунин осоишу роҳате, ки аз баракоти Муҳаммад (с) дидем, надидаем ва дар ҳаққи ӯ чӣ тавонем гуфт, ки чигуна марде аст».

Пас аҳволи таъзиму тақрими роҳиб ва сояандоз будани абри саҳоб ва ҳақиқати рафтаи ба саломат аз роҳи пурхатар ва берун омадани об аз чоҳ ва кайфияти саҷда кардани набототу ҷамодот ва қиссаи шуторон ва ғойдаи тичорат як ба як баён намуд. Ба истимоъи ин маънӣ ва ба дидани ончунон раҳмати яздонӣ Хадича-хотун аз як дил ҳазор дил гардида, ба таъзиму тақрим даромада, муздурие, ки мукаррар буд, бист гуна бар он афзуд. Ғуломону тобеъони худро фармуд, ки ба хидмати бобаракати он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ҳозир буда, сари мӯ аз ҳукми ӯ берун наёянд ва ҳеҷ вачҳе аз таъахҳудаш сустию тасоҳул ба кор набаранд.

Чун муддате бар ин бигашт, рӯзе Хадичатулкубро он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* гуфт, ки: «Эй Муҳаммад (с), манкуҳа медорӣ?» Фармуд, ки: «Не». Арз фармуд, ки агар мани оҷизаро ба никоҳи худ орий, то бакиятилуумр ба хидмати ту сарфароз шуда, саъодати дорайн ва каромати кавнайн ҳосил намоям. Фармуд, ки бидуни иҷозати амми худ натавонам. Агар бихоҳӣ, то дархости ин маънӣ ба амм Абутолиб намуда, истимзоҷ ҳосил кун, зеро ки бидуни иҷозати шон мубодарат ба ин амр натавонам кард.

Пас Хадича *разияллоҳу анҳо* ҳадияҳои фаровону тухфаҳои бепоён назди Абутолиб фиристода, истидҳои матлаби худ намуд. Чанд бор қисватҳои латиф ва аҷносоҳи назиф назди манкуҳаи Абутолиб фиристод. Абутолиб ба дарёфти ин маънӣ гуфт, ки умри мубораки он Ҳазрат (с) бағоят кам аст ва Хадича (*раз*) синну соли бисёр дорад, ин маънӣ ба чӣ навъ сурат метавонад буд. Чун хабар ба Хадича *разияллоҳу анҳо* расид, боз мол ва асбоб ба тамаъи молдиҳии Абутолиб ба таври ҳадия фиристод. Пас Абутолиб он Ҳазратро (с) талабида, изни никоҳ дод.

Пас он Ҳазрат (с) ба Хадича (*раз*) фармуд, ки чанд шурут аст, агар қабул кунӣ, то туро ба никоҳ қабул кунам. Гуфт: «Он шурут кадоманд?» Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд: «Аввал, молҳое, ки дорӣ ба роҳи Худо ба мухтоҷон бидиҳӣ ва дувум он ки ғуломонро озод кунӣ, савум, хӯрдану пӯшидану макони дарवेशӣ ихтиёр кунӣ».

Хадичатулкубро (*раз*) хушдил гардида, қабул кард. Минбаъд молҳое, ки дошт, ба роҳи Худо ба мухтоҷон дод ва кадре

аз он ба Абутолиб фиристод ва гуломоне, ки буданд, ҳамаро ба ризои Худо озод кард ва макону либоси дарवेशи ихтиёр намуд.

Ва дар баъзе ривоёт омадааст, ки Хадичатулкубро *разияллоҳу анҳо* ду каси Курайшро, ки аз муътамадон буданд, талабид, гувоҳ намуда, ҳама молу асбоб ва нуқуду зуруф ҳаволаи он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуда, молику мухтор гардонид, гуфт, ки чизе мулкияту ҳақиқати ман дар ин чизҳо нест ва набуда. Агар он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* хоҳад, бидорад ё дар роки Худо сарф кунад ва ҳеч вачҳ даъвои ман нахоҳад буд.

Гуфтаанд, ки Абутолиб ба ҳасби ишорати Хадича-хотун (*раз*) пеши Варақа ибни Навфал — бародари аммгии Хадича (*раз*) буд, рафт ва ӯ ба чамоъате машғул ба айш буд. Абутолиб бо Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* он ҷо расида салом гуфт. Ҳама бархоста макдам доштанд. Варақа чун Мустафоро (*с*) дид, гуфт: «Ман туро бисёр дӯст дорам, ҳар ҳоҷате, ки мехоҳӣ, аз ман бихо!» Абутолиб гуфт: «Ман аз баҳри вай ба ҳоҷате омадаам». Варақа гуфт: «Бигӯ, чист?» Гуфт: «Мехоҳам, ки Хадича (*раз*)-ро ба Муҳаммад (*с*) диҳӣ». Варақа маст буд, гуфт: «Е маъшари Курайш, гувоҳ бошед, ки ман Хадичаро ба Муҳаммад ба занӣ додам». Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* гуфт: «Ман қабул кардам».

Алхосил, он Ҳазрат чаҳорсад мисқоли зарин маҳри ӯ карда, ба никоҳи худ овард. Ва дар он замон он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* биступанҷсола ва уммулмуъминин Хадичатулкубро (*раз*) чиҳилсола буд. Рӯзи дигар бомдод Варақа аз хоби мастӣ бедор шуда, пеши Хадича (*раз*) омада хост, ки вайро ба дашном ранҷонад. Хадича-хотун (*раз*) гуфт: «Е бародар, Муҳаммадро (*с*) чӣ айб дидӣ? Дар араб касе аз вай ба ҳасабу насаб шарифтар нест. Агар мол надорад, бихамдиллоҳ, ки амонату салоҳият аз ҳама бештар дорад ва маро мол чандон аст, ки ҳеч орзуе надорам». Варақа гуфт: «Ба-д-ин никоҳ ризои ту ҳаст?» Гуфт: «Бале». Гуфт: «Ман низ розӣ гаштам». Пас аз дил хуш шуда бирафт.

Ва Хадича *разияллоҳу анҳо* дар хидмати Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* мебуд. Чун Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба нисбати некин азим даромад, қазоро бороне борида буд, ба девори Қаъба халале расид. Курайш мехостанд Қаъбаро шикаста аз сари нав тайёр созанд, валекин аз азоби Худои таъоло метарсиданд. Дар ин тараддуд мебуданд, то рӯзе зане хост, ки дар Қаъба уд бисӯзад, оташ мебурд боде бархост ва оташ дар хонаи Қаъба афтада, баъзе гӯшаро, ки коҳӣ буд, бисӯхт. Пас Курайш иттифоқ

кард, ки Қазбаро шикаста, боз иморат кунанд, аммо аз азоб метарсиданд.

Валид ибни Муғира бузурги қавм буд, гуфт: «Худои таъоло нияти мо медонад, ки сабаби бозшигофтани Қазба мӯчиби ободонӣ бошад, на харобӣ». Пас ҳама қабिला чаҳор гуруҳ шуданд, ки ҳар қабила рукнро хароб кунанд ва таъмир намоянд. Пас баъди инқишои чаҳор рӯз омада аз даври девор тавхостанд, ки деворро шикаста таъмир кунанд. Аммо касеро тавонат набуд, ки пештар мубодарат бар он амри сутург намоянд. Рӯзи панҷум Валид ибни Муғира табаре гирифта бар девор шуда ва Бани Маҳдум бо вай рафт. Валид гуфт: «Худои таъоло бар нияти мо нек огоҳ аст ва медонад». Чунин гуфта аввал табаре зада, як рукнро хароб карда. Мардумон чун бинигаристанд, ки Валид деворро вайрон карда, фуруд омада, гуфтанд, ки имрӯз мо сабр кунем, агар имшаб Валидро офатеву балое нарасад, мо фардо чамъ шуда боқин се рукнро хароб кунем. Пас рӯзи дигар Валидро саломат дида, ҳар қабила қониби худро, ки муқаррар карда буданд, вайрон карданд ва ба андозаи қадӣ як мард замин шигофтанд, то ба санг расиданд, аз он ҷо санг бароварда девори Қазба рост карданд, то аз офати сел бираҳиданду эмин шуданд.

Ва ба вақти бардоштани Ҳачаруласвад болои девор хилофе азим дар миёни қабил афтод. Бани Ҳошим, Бани Умайя ва Бани Заҳра ва Бани Маҳдум ба якдигар хусумат карда. Аз ҳар қабила мардум мегуфтанд, ки мо албатта бардорем, зеро ки фазли ман аз фазли қавми дигар зиёда аст, то сухан дароз кашид. Ва муддате дар ин гуфтугӯӣ бигзашт, то ба ҷое расид, ки санг бар якдигар мезаданд ва мунозаъат карда, ваъдаи ҷарб менамуданд, ки фалон рӯз ҷанг кунанд. Пирон аз ҳадиси ҷанг метарсиданд.

Валид ибни Муғира низ қавми аз хусумати ҷадал наҳӣ мекард ва аз ҷарб метарсонид ва гуфт: «Ман тариқе намоям, то хусумати якдигар дафъ шавад». Гуфтанд: «Чист?» Гуфт: «Фалон рӯз нахустин ҳар касе ки аз дари Ҳарамӣ Қазба дарояд, ўро ҳоким бикунеду он чи ў фармоянд, ба-д-он ҳукм розӣ шавад». Пас бар ҳамин сухан ризо доданд. Ногоҳ Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* диданд, ки аз пеши ишон дар Ҳарам омад. Қавм фарёд бароварданд, ки Муҳаммади Амин (с) биёмад. Пас он чи ў ҳукм кунанд бар он розием.

Ҳочаи олам ридои муборак аз дӯш баргирифтӣ бар замин густуронида, Ҳачаруласвадро дар миёни он ниҳоду чаҳор касро аз чаҳор қабила фармуд, ки ҳар яке гӯшаи ридо бигиреду пеши девор баред, то ҳама дар мутаҳаррик мусовӣ бошад. Дар ин ҳукм розӣ шуда ҳар чаҳор гуруҳе гӯшаҳои ҷодар гирифта, наздики мақоме, ки доштани буд, бурда гуфтанд: «Ақнун касе

бояд, ки Ҳачаруласвадро танҳо бардорад ва бинихад». Чун аз хукми Сайиди олам розӣ буданд, ҳама ба иттифоқ гуфтанд, ки Муҳаммади Амин (с) ба вазъ аз ҳама авлотар аст. Пас Сайиди олам *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* Ҳачаруласвадро танҳо бигирифтуба девори Қаъба ниҳод. Чун девор тамом шуд, сақфу дараш тайёр нашуда буд, зеро ки дар Макка чӯб муяссар намешуд ва наҷорон низ набуд.

Чун Нучошӣ — малики Ҳабашро азм буд, ки калисо созад, бино бар ин чӯби бисёру олатҳои бешумор ва наҷорони устод дар кишти нишонда, ба Шом мефиристод. Ногоҳ кишти дар дарё ғарқ шуд ва дурудгарону мардумони дигар ҳар як бар дарахтеву чӯбе нишаста буданд, мавҷи дарё ишонро наздики Макка расонид. Чун макиёнро маълум шуд, Абутолибро бо мардумони дигар барои харидани чӯб ба қанори дарё фиристоданд. Вакилони Нучошӣ гуфтанд: «То хабари ин маънӣ ба малик нарасонем, ба фуруҳтани чӯбҳо қодир нестем».

Пас нома ба ҷониби подшоҳ аз ҳоли худ навиштанд, ҷавоб навишт, ки тамоми чӯбҳоро дурудгаронро ба Қаъба бареду дар он ҷо қор фармод ва мол, ки ба он ҷиҳат фиристодаем, бар Қаъба сарф қунед. Вакилони Нучошӣ ба фармони ӯ иқдом намуда, сақфи хонаи Қаъбаро бисохтанд. *Валлоҳу азлам бисса-воб.*

ЗИКРИ ШАҚЛУ ҲАЙЪАТ ВА АҲВОЛУ АСМОИ АЗВОҶИ МУТАҲҲАРОТ ВА БАЪЗЕ ХАСОИЛИ ПИСАНДИДАИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА АСҲОБИҲИ ВА САЛЛАМ

Чунин овардаанд, ки қади мубораки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* миёна ва ранги гандуму кушодапешонӣ ва сабуқабрӯ, ки ҳар ду омехта набуданд, балки қадре фосил дар миёна буд ва дар миёни абрӯ раге менамуд, ки ба вақти ғусса ба ҷунбиш меомадӣ ва бинии муборакаш дарозу баланд ва болои он нуре медурахшид ва руҳсорани муборак баробару мулоиму кушода ва даҳану дандонҳои равшану соф ва дар дандонҳои боло қадре шикаф. Ва дар сару рӯяш аз ҳама ҷиҳат бист мӯй сафед шуда ва мӯйҳои на печида, на рост, балки шиканҳо ба андозаи миёна.

Ва чеҳраи шарифаш ҳамчун моҳи ҷаҳордаҳ метофт ва миёни ҳар ду китфайн порои гӯшти мисли байзан қабутар ва нақшҳои рангорангу «Муҳаммад Расулulloҳ» (с) бар ӯ навишта буд. Ва баъди ғавти он Ҳазрат *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* он нақш бардошта буданд. Ва сини бекинааш кушода ва аз сини то ноғ хатте бориқтар аз мӯй буд ва бар бозуву китфу сини мӯйҳое буданд. Ва устухони китфу оринчу зону бузург ва банди даст дарозу китфҳои ҳар ду дасту по пургӯшту нарм

буд. Ва чисми муборак азбаски покнзаву латифу муътадилу нуронӣ менамуд.

Ва ҳар гоҳе ки хомӯш биншастӣ, ҳайбату шуқӯҳ аз башаран шариф аён будӣ ва вақте ки сухан гуфтӣ, назокату латофат намоён шудӣ ва ҳар кӣ аз дур нигаристӣ, чамолу тозагӣ ёфтӣ ва ҳар кӣ аз наздик мушоҳада кардӣ, малоҳату ширинӣ ҳосил кардӣ. Ва он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* гоҳе аз гуруснагиву ташнагӣ шиквапарвоз нашудӣ, балки ҳар гоҳ гуруснагиву атш ғолиб шудӣ, ба чоҳи Замзам ташриф бурда, ба об иктифо кардӣ. Ва чизе ки ба қафо мебудӣ ҳамчун қабл аз назар меомадӣ ва ба торикни шаб ҳамчун рӯзи равшан меидӣ.

Ва аз баракати луоби даҳанаш оби шӯр ширин мешудӣ ва агар касе тифл он луоб бичашидӣ, ҳама рӯз хоҳиши шираш набудӣ. Ва дар бағали муборакаш мӯй набуд ва сояи чисми муборакаш бар замин наяфтодӣ ва овози он Ҳазрат (с) аз овози дигарон дуртар рафтӣ ва аз дигарон дур сухане мешунидӣ. Ва ҳар гоҳе ки бихуфтӣ, чашми зоҳирбинаш ғунудаву чашми дил кушуда, бинобар интизори ваҳӣ мебуд.

Ва аз синаи мубораки ӯ бӯи мушқу анбар ба ҳадде фош гаштӣ, ки агар ба кӯчаву бозор ташриф бурдӣ, халқ бидонистӣ, ки он Ҳазрат ташриффармо шудаанд, зеро ки ҳама кас бӯи анбару мушқ меёфтӣ. Ва вақте ки ба чоҳ зарур рафтӣ, аҳаде нишони чоҳ зарураш мушоҳада накардӣ, зеро ки замин фуру мебудӣ ва бӯи уду атр аз он макон мешамидӣ. Ва вақти таваллуд бадани латифаш аз наҷосат поку соф буд.

Ва хатнаи он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба шиками модар шуда буд. Ва дар маҳд сухан мефармуд ва агар ишора ба моҳ кардӣ, дарҳол моҳ мутаваҷҷеҳ шудӣ. Ва ҳамеша абр бар сари муборакаш монанди чатр сояфкан мебудӣ ва агар наздики дарахте иттифоқи гузаштан мешудӣ, он дарахт қач шуда соя бар фарқи муборак меандохтӣ. Ва бар порчаи он Ҳазрат (с) чилурӣ нашудӣ ва мағасе низ нанишастӣ ва ҳар ғаҳе бар асб ё шутур ва ғайриҳи савор шудӣ ишон ғонту бавл накардандӣ. Ва Эзиди пок дар олами арвоҳ қабли ҳама махлуқ пайдо карда фармуд, ки Аласту би раббикум?

Яъне: наям ман Парвардигори шумо?

Он Ҳазрат, *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба ҷавоби он гуфт: «Бало».

Яъне: ҳастӣ ту Парвардигори ман. Ва Меъроҷу савории Бурок ва рафтани ба осмону расидани назди қобақавсайн ва аз дидори илоҳӣ мушарраф шудани маҳсуси он Ҳазрат (с) аст. Ҳеч набӣ ба-д-он манзалату қаробат фоиз нашуда. Ва хушнудию ғазоби он Ҳазрат *алайҳиссалом* мутобики аҳкоми куръонӣ буд ва пайваста руҳсори муборакаш башшош менамуд. Дар амре,

ки ризои Ҳаққ набуд, ғафлат варзидӣ ва ба саховату шучоъат аз ҳама ғолиб буд. Чунончи, гоҳе соил аз дари ӯ махрум на-
рафтӣ ва агар чизе мавҷуд набудӣ, узрхоҳӣ намуда дили ӯ
луш фармудӣ.

Ва зудтар сухан нагуфтӣ, балки тааммулу тадриҷ ба возе-
ху шукуфтагии тамом баён фармудӣ. Ва агар ғариб ё чоҳил ба
пурсидани масоили динӣ сухани дурушту саҳт гуфтӣ ва ё ил-
хоҳу зорӣ намудӣ, худ сабрро кор фармудӣ ва дили ӯро озор
нарасондӣ ва хулқи карим дар он ғоят буд, ки ҳар кӣ ба сух-
бати гиromияш нишастӣ, ҳаргизу ҳаройина зудтар хотири ӯ
ба бархостан майл накардӣ ва дар ростгӯиву ифои ваъда ва
бурдборию шафқат аз ҳама халоиқ фоик буд. Ва сивои ҷиход
гоҳе касеро ба дасти мубораки худ озоре нарасондӣ ва даъва-
ти доъӣ, хоҳ ғанӣ бошад, хоҳ фақир, хоҳ озод, хоҳ ғулом, ка-
бул фармудӣ. Ва ҳадияҳои мардум қабул фармуда ба ивази
он чизе мисли он ё бехтар аз он меодӣ.

Ва асҳоб *разияллоҳу анҳумро* дӯсттар дошта, дилдорӣ ме-
фармудӣ. Ва пайваста хайру офият бипурсидӣ. Ва агар касе
дар он чо бемор шудӣ ё дар сафар рафтӣ, иёдаташ намудӣ ва
дуъои хайр фармудӣ. Ва агар касе мусалмон бимурдӣ «Инно
лиллоҳи ва инно илайҳи роҷиъун» гуфтӣ ва бар ҷанозаи ӯ хо-
зир шуда, дуъои омуриши ба даргоҳи Худои Таъоло мехостӣ ва
боқимондагонро таъзият фармудӣ. Ва дар ҳар ҳол хабар-
гири ҳамсоя будӣ ва ҳар гоҳ, ки бо мусалмон дучор шудӣ, худ
пештар «саломун алайкум» гуфтӣ ва узри мардум зудтар қа-
бул фармудӣ ва меҳмононро бинавохтӣ. Ва вақте ки савор шу-
дӣ, пиёдагонро ҳамроҳи худ набурдӣ, агар саворӣ будӣ ба ишон
лодӣ ва бар тақдири набудани саворӣ пештар равона фарму-
дӣ. Ва ҳар кӣ хидматаш кардӣ, андешан нангу ор ба хотир наё-
варда, ба изон хидматаш хидмат кардӣ, хоҳ каниз будӣ, хоҳ
ғулом. Ва чизеву либосе, ки хӯрдиву пӯшидӣ, дигаронро би-
хӯронидиву бипӯшонидӣ. Ва аксар асҳоби кибор(ро) дар ҳар
корҳо шарик будӣ ва ба ҳар ҷамоъате, ки расидӣ, ба чое, ки холи
ёфтӣ, бинишастӣ ва таманнои маснаду садр нафармудӣ ва дар
нишастану бархостан зикри Худои Таъоло кардӣ. Ва ҳар кӣ
бадӣ кардӣ, бо ӯ некӣ фармудӣ ва фақирону ғарибонро дӯст-
тар дошта, ба ҷашми ҳақорат нанигаристӣ. Ва ба дасти мубо-
раки худ кафшу порчаи худ бидӯхтӣ.

Ва аксар ба тарафи Қаъба мутаваҷҷиҳ шуда менишастӣ ва
намози бисёру хутбаи андак мехондӣ. Ва аз синаи муборакаш
дар ҳолати намоз овозе мисли ҷӯши дег берун омадӣ ва дар
киём намоз чунон дарозе кардӣ, ки аксар пой муборакаш ме-
мосидӣ. Ва намози ишо дар аввали вақт гузорида бихуфтӣ ва
боқӣ будани нисфи шаб ё чизе каму беш аз он бедор гаштӣ ва

намози таҳаҷҷуд ба шаш салому гоҳе каму беш аз он гузаронидӣ. Ва вақти субҳ ду рақъат намоз ба кам кироат хонда, берун рафта намози субҳ бо ҷамоъат адо менамудӣ.

Ва ба рӯзи душанбеву ҷумъа ва ҳар моҳ ба рӯзи ошуро ва дар моҳи шаббон рӯза медоштӣ ва ҳаёву шарми бештар аз дӯшизагон буд. Ва гоҳе хуштабъӣ ҳам фармудӣ, магар сивон сухани рост набуд. Чунончи, боре шахсе ба ҳузур омада гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), маро савор кунонед». У фармуд, ки бар бачаи ноқа савор хоҳам кунонид. Гуфт: «Ё Ҳазрат, чӣ гуна бачаи ноқа савории ман хоҳад шуд?» Ҷавоб фармуд, ки намеояд шутур магар ноқа, яъне шутур низ бачаи ноқа аст.

Ва рӯзе зане ба хидмати шариф омада гуфт: «Ё Ҳазрат, шавҳари ман бемор аст, мехоҳад, ки туро бубинад». Фармуд, ки шавҳари ту он кас аст, ки дар чашми ӯ сафедӣ аст? Ва муроди он Ҳазрат аз сафедӣ сафедии канораи дида буд. Ва он зан донист, ки сафедие, ки рушании чашм дур созад, ҳамон аст. Пас ба хонаи хеш рафта он мочароро бо шавҳари худ гуфт. Шавҳараш фармуд, ки сафедӣ дар чашми ҳама олам аст.

Ва рӯзе зане пир омада арз кард, ки ё Ҳазрат, ба ҳаққи ман дуъои хайр фармо, ки Аллоҳ таъоло ба фазлу карами хеш Биҳишти барин ҷои ман кунад. Фармуд, ки пирон дар биҳишт дохил нахоҳанд шуд. Пас он зан гирикунон аз он ҷо берун шуд. Он Ҳазрат фармуд, ки эй ҳозирин, он зани пирро бигӯед, ки аҳаде дар ҳолати пирӣ ба Биҳишт дохил нахоҳад шуд, балки аз сари нав ҷавонӣ ёфта дохили чаннат хоҳанд гардид.

Ва он Ҳазрат *алайҳиссалом* аксар пирохани сабзранг ва ба рӯзи ҷумъа ҷодари сурх бипӯшидӣ ва ҳар рӯз ба намоз дастори ҳафтдастӣ ва рӯзи ҷумъаву идайн чаҳордастӣ ба сари муборак бубастӣ. Ва он Ҳазрат *алайҳиссалом* фармудааст, ки рақъате бо дастор гузаронидан беҳтар аз ҳазор рақъате, ки бе дастор адо кунад. Ва аксар куртаву ҷодар пӯшида, намоз мехондӣ ва гоҳе бар як ҳам кифоят кардӣ. Ва ҳар шаб сурма дар чашми рост се бору дар чашми чап ду бор медодӣ, гоҳе дар ҳолати рӯза низ сурмаро ба истеъмол даровардӣ ва руған низ ба сару риш мемолидӣ.

Ва аз ғолияву аз атриёт бисёр хуш будӣ ва аз бӯи бад нохуш. Ва наълайну мӯзаро аксар ба истеъмол даровардӣ. Ва ҳар коре, ки кардӣ, аз тарафи рост шуруъ кардӣ, ҳатто ки вузуъ ва мисвок ва духули масҷид ва наълайн дар пой кардан аз тарафи рост «бисмиллоҳ» гуфта оғоз мекардӣ. Ва ангуштарини симини гоҳе ба дасти рост ва гоҳе ба дасти чап, ба ангушти хинсир медоштӣ ва ниғинаш низ симин буду дар он се лафз — аввал лафзи «Аллоҳ», дуюм лафзи «Расул», савум лафзи «Мухаммад» (с) навишта буд.

Ва дар ҷиход аксар зирех пӯшидӣ ва шамшер ҳамонл кардӣ. Ва бистари хобгоҳ аз чарм ва пӯсти хурмо буд ва дар таклиф нафармудӣ ва ба шиддати гуруснагӣ санг бар шикам бастӣ. Ва Худон таъоло калиди ҳазоини замин ба ӯ дода буд, лекин қабул нафармуда, охиратро ихтиёр кард. Ва агар диноре ё дираме бино бар наёмадани касе соил ба хона будӣ, то он шаб дар хона ташриффармо нашудӣ. Ва нон бо гӯшти мурғ ё сирка аксар мехӯрдию дӯст доштӣ ва лаҳми гӯспанд бо харбузаву рутаб ва маска бо хурмо ва фақат хурмо низ тановул фармудӣ ва шаҳду шириниро дӯст медоштӣ.

Ва он Ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламо ду-воздах амм буданд: Ҳорис, Абутолиб, Зубайр, Амир Ҳамза *разияллоҳу анҳу*, Абулаҳаб, Айдоқ, Мақсум, Зирор, Ҳазрати Аббос *разияллоҳу анҳу*, Қашам Абдулкаъба, Ҳачал. Ва аммаи он Ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам шаш буданд: Умм Ҳалим, Убара, Отика, Сафия, Равӣ, Амима. Ва аз ишон касе имон наёвард магар Ҳазрати Аббос ва ҳазрати Амир Ҳамза ва ҳазрати Сафия *разияллоҳу таъоло анҳум*.

Овардаанд, ки Хадича-хотун (*раз*) қабли панҷ сол аз ҳиҷрати он Ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фавт карда, ба Ҷаннат-ул-муъалло мадфун гашт. Пас он Ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам Савда-хотун (*раз*) бинти Робиъаро ба никоҳи худ даровард. Чун ӯ заифа шуд, Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам хост, ки талоқ диҳад. Ба истимоъи ин маънӣ Савда-хотун *разияллоҳу анҳо* рӯзи навбати худро ба Онша *разияллоҳу анҳо* бахшиду гуфт: «Ё Расулаллоҳ, орзуи чизе ба дили ман намондааст, магар таманнои ман ҳамин аст, ки ба Қиёмат ба зумраи завҷағони ту бошам». Вафоташ дар санаи панҷоҳу чаҳори ҳиҷрӣ шуд.

Ва Ҳазрати Оншаи сиддиқа *разияллоҳу анҳо* бинти Абубакри Сиддиқ (*раз*) қабли се сол аз ҳиҷрати аввал, моҳи шаввол ба умри шашсолагӣ ба Маккаи муъаззама никоҳ карда, ба умри нӯҳ сол ҳамбистар шуд. Ва ҳар гоҳ ки он Ҳазрат вафот ёфт, Оншаи сиддиқа (*раз*) ҳаждаҳсола буд. Ӯ низ дар ҳаждаҳуми рамазон-ул-мубораки санаи панҷоҳу ҳашти ҳиҷрӣ ба Мадинаи мунаввара вафот карда дар Ҷаннат-ул-буқайъа мадфун гардид.

Ва Ҳафиза бинти Умари Форукро (*раз*) никоҳ карда, боре талоқи раҷъӣ дода буд, охируламр ба ҳукми илоҳӣ ба шафқати Умар *разияллоҳу анҳу* рӯҷӯъ намуд. Он хотун ба шаҳри шаъбон-ул-муъаззама санаи чихилу панҷи ҳиҷрӣ вафот ёфт.

Ва Зайнаб бинти Ҳазима манкуҳаи он Ҳазрат (с) шуда, баъди ду моҳ ё се моҳ ба ҳини ҳаёти он Ҳазрат (с) ба моҳи рабиъуссонии санаи чаҳори ҳиҷрӣ доъии аҷалро лаббайка иҷбат фармуд.

Ва Умм Салмо (*раз*) бинти Суҳайл ба мунокаҳати он Ҳазрат (с) даромада, дар санаи панҷоҳу нӯҳи ҳиҷрӣ сӯи Чаннат ул-олия муроҷаат намуд.

Ва Зайнаб бинти Ҳачашро, ки хоҳари бинти аммаи он Ҳазрат (с) буд, баъди талок додани Зайд ибни Ҳорис он Ҳазрат ба ақди никоҳ дароварда, дар санаи бистуми ҳиҷрӣ тоири рӯҳаш ба сӯи Чаннат-ул-маъво таярон карда. Ва ҳазрати Умм Ҳабиба (*раз*) бинти Абусуфёиро ба маҳри чаҳорсад динор ба никоҳи худ оварда буд. Ва Нучошӣ — подшоҳи Ҳабаш маҳри маркумро аз тарафи худ ба таври ҳадия адо карда ва хотуни мастура дар санаи чихилу чаҳори ҳиҷрӣ вафот ёфта.

Ва ҳазрати Чувайрия бинти Ҳорисро никоҳ карда буд. У дар санаи панҷоҳу шаш вафот ёфт. Ва Ҳазрати Маймуна бинти Ҳориси Омирияро ба деҳи Сараф никоҳ карда буд ва дар он деҳ дар санаи панҷоҳу яки ҳиҷрӣ фавт намуда. Ва ҳазрати Саффия *разияллоҳу анҳо* бинти Ҳайро, ки аз авлоди Ҳорун *алайҳиссалом* ибни Имрон буд, ба чанги Хайбар гирифтзор шуда омада буд, он Ҳазрат (с) ўро озод карда озодияшро маҳр муқаррар намуда, ба никоҳи худ дароварда буд. У низ дар санаи панҷоҳу дуи ҳиҷрӣ аз ин дори фонӣ ба дори ҷовидонӣ риҳлат фармуда.

Ва ҳама азвочи мутаҳҳароти он Ҳазрат (с), ки буданд, ҳар якеро маҳр панҷсад дирам буд, магар онон, ки зикри маҳрашон ба боло гузашта. Ва ҳама азвочи мутаҳҳароти он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* сайиба буданд, магар уммулмуъминин ҳазрати Оишаи сиддиқа, ки дӯшиза буданд. Қуллуҳум ишон баъди вафоти он Ҳазрат (с) ба ҳини ҳаёт буданд, магар бибӣ Ҳадича ва бибӣ Зайнаб (*раз*), ки рӯ ба рӯи он Ҳазрат вафот ёфта буданд.

Ва аксареро, ки дар никоҳ оварда, баъзеро қабли духул ва баъзеро баъди духул талок дода ва баъзеро фақат пайғом намуда, боз қабул нафармуд. Бинобар наёфта шудани ривоети муътабар ба зикри асмои ишон напардохтем. Ва авлоди амҷоди он Ҳазрат (с) ҳазрати Қосим ва Абдуллоҳ *разияллоҳу анҳумо*, ки лақабашон Табиб ва Тоҳир буд ва бибӣ Зайнабу Руқияву бибӣ Умм Қулсуму бибӣ Фотимат-уз-Захроанд, ки аз батни уммулмуъминин Ҳадичат-ул-Кубро (*раз*) буданд.

Ва ҳар ду писари он Ҳазрат қабли замонаи ислом фавт шуда буданд ва ҳар чаҳор духтар то ба замонаи ислом ба қайди ҳаёт буда, мусалмон шуданд. Ва ҳазрати Иброҳим (*раз*) ба Мадинаи мунаввара аз батни Морияи Қибтия таваллуд шуда буд, ду моҳ ба қайди ҳаёт буда, фавт намуд. Ва ҳама фарзандони олишон рӯ ба рӯи он Ҳазрат (с) мамот гардида буданд, магар Фотимат-уз-Захро (*раз*), ки баъди вафоти шаш моҳи о

Ҳазрат (с) тоири рӯҳи покаш фӣ Чаннат-ул-олия таярон на-
муда. Ва бибӣ Зайнаб (раз)-ро ба Абульёсу бибӣ Руқия (раз)-
ро аз Утба* ибни Абилаҳаб никоҳ шуда буд, магар Утба бибни
масгураро ба вақти ғусса талоқ дода, пас ҳазрати Усмон *ра-*
зияллоҳу анҳу ба никоҳ дароварда. Ва бибӣ Умм Кулсумро
низ Утба ибни Абилаҳаб никоҳ карда фавт намуда буд, баъ-
ди вафоти бибӣ Руқия ҳазрати Усмон (раз) ба никоҳи худ да-
роварда буд. Бино бар он лақабаш Зиннурайн шуд ва ҳар ду
хотун рӯ ба рӯи ҳазрати Усмон *разияллоҳу анҳу* фавт гарди-
данд. Ва ҳазрати Фотимат-уз-Заҳро (раз) ба умри понздаҳ со-
лу панҷ моҳ ё шашу ним моҳ аз ҳазрати Алӣ *каррамаллоҳу*
ваҷзаху муноқаҳат шуда, дар он хин умри Шерн Худо ба бис-
ту яқ солу панҷ моҳ буд. *Валлоҳу ағлам биссабов.*

ХАБАРИ ШИГОФТА ШУДАНИ СИНАИ МУБОРАКИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА САЛЛАМ МАРТАБАИ СОЛИС ВА ВАҲИ ОВАРДАНИ ҶАБРАИЛ АЛАЙҲИССАЛОМ

Ҳаргоҳ, ки замони нубуввату овони нузули ваҳй қариб ра-
сид, то барон танкияву тавкия синаи мубораки он Ҳазрат *сал-*
лаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам чок карданд. Шарҳаш чу-
нон аст: Боре он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва сал-*
лам ба иттифоқи Хадичат-ул-Кубро (раз) ба моҳи рамазон ба
нияти як моҳ ба ғори Ҳиро эътикоф намуда буд.

Шабе барон дарёфтани шаб, ки чӣ қадар боқӣ буд, аз он
ғор берун омада ба сӯи ситора менигарист, ки овозе «Ассало-
му алайкум» аз ғайб даррасид. Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи*
ва олиҳи ва саллам фармудааст, ки ман гумон бурдам, ки шо-
яд гузари чиннон аз ин мақом гардидааст. Нигоҳи ман тарсо-
ну ларзон ба андаруни ғор расида, Хадичат-ул-Кубро (раз)-ро
аз ин маънӣ хабардор кардам. Хадича *разияллоҳу анҳу* фар-
муд, ки ин башорат аст. Зеро ки лафзи «ассалому алайк» ало-
мати амну амон аст ва иттиҳоду дод аст, тарсе ба хотир маъ-
ред.

Боре дигар аз он ғор берун омада дидам, ки Ҷабраил *алай-*
ҳиссалом ба тахт монанди офтоб нишаста ва παρε ў ба Маш-
рику παρε дигар ба Мағриб расидааст. Ба мучарради муоянаи
ин ҳол парешону харосон ба сӯи ғор мутаваҷҷиҳ шудам. Дар-
ҳол Ҷабраил (а) дар пеши ман истода суҳанони муҳаббатан-
гезу калимоти садоқатомезе кард, ҳатто ки аз каломи ҳақи-
қатфарҷомаш дар дили ман дӯстиву вифоқ падид омад. Пас
Ҷабраил (а) фармуд, ки ба фалон замон ва фалон макон бо-
яд, ки танҳо ҳозир бошӣ.

* Дар сарчашмаҳои муътамад Утайба.

Алҳосил, дар он вақти мавъуда ба интизори макдамаш би-истодам. Чун чизе тарохӣ ба омадани Ҷабраил *алайҳиссалом* воқеъ шуд, хостам, ки бозгардам. Дар ин асно Ҷабраилу Миқоил *алайҳимоссалом* ба азамату бузургии тамом аз сӯи осмон фуруд омада, ба заминам андохта, синаамро бишгофтанду диламро ба оби Замзам ба ташти зарин, шуста, чизе ки аз он берун оварданд, ба дарёфти ман нарасида. Ва боз диламро андаруни сина намуда дасту пойи ман гирифта, чунон ки касе тарафери нагун созад, нагун карданд. Баъд аз он муҳре ба пушти ман заданд, ҳатто ки асари зарби он ба дили ман нарасида. Ва дар он шигофтани дуруст кардан чизе ранҷу алам ба ман нарасида буд.

Ва ҳар гоҳ умри шариф чихил солу як рӯз гардид, ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба ғори Хиро ба дараҷаи нубувват мушарраф шуда, ваҳй нозил гардид.

Ва он Ҳазрат (с) фармудааст, ки рӯзе ба ғори Хиро машғул будам, дидам, ки шахсе азбаски хуш шаклу нек ваъз дорад, зоҳир гардид. Ва гуфт, ки башорат бод туро, эй Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам*, ки Ҷабраилам. Худои таъоло маро пеши ту фиристодааст. Ва туро Пайғамбари охируззамон гардонид.

Ва дар ривояте дигар омадааст, ки фармуд он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам*, ки ҳар гоҳе ки ман ба сӯи саҳро мерафтам, овозе мешунидам, ки «Е Муҳаммад» (с). Ва шахси нуроние меиддам, ки ба тахти зарин миёни осмону замин муаллақ истода. Ва ман аз он овозу сурат тарсида мегурехтам. Чун ҳамчунин чанд бор ба вукӯъ омада, пеши Варақа ибни Навфал, ки бародари амми Хадичат-ул-Кубро (*раз*) буд ва аз илми Тавроту Инҷил азбаски маҳорат дошт, рафта, он суханро дар миён ниҳодам. Гуфт, ки ҳар гоҳ он овоз бар гӯши ту меояд, ҳаройина нагурехта ба ғаври тамом бишнави, ки чӣ гӯяд. Чун рӯзи дигар он овоз шунидам, ба гуфтаи ӯ корбанд шуда гуфтам: «Лаббайка». Гуфт: «Ман Ҷабраилам ва ту наби уммати охируззамон ҳастӣ». Боз фармуд: «Ашҳаду аллоилоҳа иллаллоҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳу». Муқаррар гуфт, ки бигӯ: «Алҳамду лиллоҳ» то охири сура.

Ва аз Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* ривоят аст, ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуда: қ о л а н н а б и й ю *саллаллоҳу алайҳи ва саллам*: «Аввалу мо унзила мин-л-Қурони фотиҳат-ул-китоби».

Яъне: аввал чизе, ки нозил шуд аз Қуръон, сураи «Фотиҳа» буд. Ва сураи «Икра бисми...» маҳз ва барои таълиму варзиши кироати Қуръон нозил шуда буд. Ва кайфияти нузули он сура ин буд, ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* аввал чизе, ки аломати ваҳй зоҳир шуд, он ҷавобҳои рост

буд, ки дидан гирифт ва ҳар ҷавобе, ки дар шаб бидид, он мисли субҳи содик ба рӯз зоҳир гаштӣ.

Баъд аз он он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба ғори Хиро, ки муттасили Маккаи муъаззама воқеъ аст, маъа асбоби хӯрданиву пӯшидани ташриффармо шуда, дар он мақом тасбиҳу таҳлили Ҳудои таъоло мекардӣ. Ва вақте ки асбоби хӯрду нӯш тамом гаштӣ, то ба давлатхона ташриф оварда, рӯзе ё чизе зиёда дар давлатхона буда, боз дар он ғор ташриф бурда.

Алҳосил, гоҳе як моҳ ва вақте кам аз он дар ғор мебудӣ. Рӯзе он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* барои вузӯ ва ғусл аз он ғор берун омада, ба канорае истода буд. Ногоҳ овозе бишнид, ки: «Ё Муҳаммад» *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам*. Ба истимоъи ин маънӣ сӯи боло нигоҳ карду касеро надид. Пас марраи баъди аввалӣ ҳамон тавр овоз дусе бор баромад. Он Ҳазрат мутаҳайиру тарсон шуда, ба чапу рост назар мекард ва ногоҳ ба назараш дар омад, ки шахсе нуронӣ мисли офтоб тоҷе аз нур бар сар ниҳодаву либоси сабз пӯшида ба шакли одаи наздики он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* расиду гуфт: «Бихон!»

Ва дар баъзе ривоёт омадаст, ки ба дасти он кас порчае ҳарири сабз, ки дар он чизе навишта буд, пеши он Ҳазрат (с) оварда гуфт: «Бихон!» Фармуд, ки ман сурати ҳарф намешиносам ва хонда наям. Боз гуфт, ки «бихон» ва бо ҷолокии тамом бигрифта, чунон кашид, ки он Ҳазратро (с) таклифе тамом ва ранҷи молакалом шуда, арақ аз ҷисми муборак берун омад, ҳамчунин се бор намуд ва гуфт: — **к а в л у х у т а њ о л о**: **Икра бисми раббика-л-лазӣ халақа^а то панҷ оят, ҳатто ки ин оятҳо зехнишини шуда, ёд гирифт.** Ва дар баъзе ривоёт омадааст, ки баъди таълими ин оятҳо пои худ ба замин заду чашмаи об аз он равон шуд. Пас он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* тариқи таҳорату вузӯ ва истинҷо биёмӯхт ва сураи «Фотиҳа» ва тариқи хондани ду рақъат намоз низ таълим фармуд.

Баъд аз ин воқеъ Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба тарсу хавф ларзону тарсон ба давлатхона ташриф оварда Ҳадичат-ул-Кубро *разияллоҳу анҳоро* фармуд, ки лиҳофе бар бадани ман бияндоз, то ин ларза аз ҷисми ман рафъ шавад. Чун соъате бар ин бигзашт, сукунатево қароре ба ҷисми муборакаш падид гашт. Ҳадича *разияллоҳу анҳо* кайфияти он ҳоб ва моҳияти он тарс пурсид. Ҳазрат (с) он мочароро аз оғоз то анҷом муфассал баён фармуд.

Ҳадича-хотун гуфт: «Ё Расулаллоҳ, матарс, ки бо ин хис-

^а Куръон: 96, 1.

латҳои хуб, ки ту дорӣ, аз напарастидани буту нахӯрдани шароб ва аз эно дур будану рост гуфтан ва амонат нигоҳ доштан ва саховату раҳмат кардан Худои таъоло девро бар ту мусаллат нагардонад ва ҳар чизе, ки дар хоб ё бедорӣ бубинӣ, маъро хабар кун».

Рӯзе Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам дар хонаи Хадича разияллоҳу анҳо нишаста буд, ки Ҷабраил (а) худро ба ӯ арз кард. Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам ба Хадича разияллоҳу анҳо гуфт: «Он шахсе, ки пеши ман меояд, ннак омада». Хадича-хотун разияллоҳу анҳо дар қанори Расул (с) омаду гуфт: «Акнун сурати ӯ мебинӣ?» Гуфт: «Бале». Хадича разияллоҳу анҳо сари худро барахна кард, гуфт: «Акнун ӯро мебинӣ?» Гуфт: «Не». Гуфт: «Ба-шорат бод мар туро, эй Муҳаммад (с), ки ӯ фаришта аст, агар дев будӣ, аз мӯй шарм нашофтӣ ва ғонб нашудӣ».

Пас Хадича-хотун он Ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва салламо пеши Варақа ибни Навфал, ки бародари аммии ӯ буд ва дини ҳазрати Исо алайҳиссалом медошт ва китоби иброниву Таврот ва Инҷилро ба забони арабӣ тарҷама карда, бурда гуфт, ки ё бародар, ту дар ҳеч китобе номи Ҷабраил (а) ёфта? Варақа гуфт: «Туро бо номи Ҷабраил (а) чӣ кор аст?»

Хадича-хотун тамоми аҳволи Сайинди олам саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам ба вай бозгуфт. Варақа ҷавоб дод, ки Ҷабраил алайҳиссалом фариштаи бузург, аз парвардигор пеши пайғамбарон ваҳӣ меоварад. Чунон ки пеши Мусо алайҳиссалом меомад. Агар аҳволи Муҳаммад ин аст, ки ту мегӯӣ, пас он Муҳаммади арабӣ ҳамон аст, ки дар китобҳои аввал хондаму сифати ӯ доништаам, ки аз араб берун ояд. Ҷабраил алайҳиссалом барон даъват фармудааст ё не? Хадича-хотун (раз) гуфт: «Икра» омӯхтааст».

Варақа гуфт: «Агар ӯро ҳукми ба мардум даъват кардан мешуд, аввал касе, ки иҷобат кардӣ, ман будамӣ». Боз гуфт: «Хуш бошедун тарсе ба дил маъред, лекин рутбаи ин неъматӣ қавми мо надониста, озори вай расонанд, ҳатто ки аз ин шахр берун кунанд. Чи хуш будӣ, ки агар дар он замон будаме, то мададу нусрати ту карда саъодати дорайн ҳосил кардаме».

Баъд аз чанд муддат Варақа ибни Навфал вафот кард. Баъди фаваш Ҳазрати рисолатпаноҳ ба хоб дид, ки Варақа ибни Навфал ҷомаи сафедр пӯшидааст; дар таъбириаш он Ҳазрат алайҳи-с-салоту ва-с-салом баён фармуд, ки ин аломати биҳиштиён аст.

Баъд аз ин, қавлуҳу таъоло: Ё айуҳа-л-мудассиру, кум фа анзир^а нозил шуд.— Эӣ лиҳофпӯшанда, барҳез барон

^а Куръон: 74, 1—2.

адои маросими нубувват, пас битарсон халқро аз азоби Худо. Пас Хочан олам *алайҳиссалом* чома аз бари худ андохту бархост. Хадича *разияллоҳу анҳо* гуфт: «Е Мухаммад (с), чаро нахуспидӣ?» Гуфт: «Е Хадича (*раз*), кори ман аз хуфтану осудан даргузарад, зеро ки Чабраил (а) бори дигар омаду ваҳй овард ва гуфт, ки халқро ба Худои таъоло бихон, то аз бутпарастӣ бозомада ибодати Худо кунанд. Акнун ман киро хонам, ки ҳеч кас аз гуфтаи ман эътибор нахоҳад кард».

Хадича-хотун (*раз*) гуфт: «Аввал имон бар ман арз кун, то имон оварам». Ҳазрати рисолатпаноҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* Хадича (*раз*)-ро талқин кард. Ӯ дар ин соат имон оварда мусалмон шуд.

Ва дар он замон Алӣ (*раз*) ибни Абутолиб ҳафтсола буд, хама рӯз хидмати пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* кардӣ, чун дид пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ва Хадича *разияллоҳу анҳо* намоз мегузориданд, гуфт: «Чӣ мекунед ва киро мепарастед?» Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд, ки Худои аззаву чалло мепарастем. Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҷаҳу* гуфт: «Қадам Худо?» Гуфт: «Худои осмону замин, ки ман пайғамбари Вай бар чумлаи халонкам, агар ту низ меҳоҳӣ, ки аз қуфру залолат бираҳӣ, имон ор». Гуфт: «Ман бе иҷозати падар ҳеч кор накунам, аз ӯ иҷозат пурсида боз оям».

Пайғамбар (с) фармуд, ки зинҳор ин маънӣ ғайр аз Абутолиб дигаре нашнавад. Чун амирулмуъминин Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҷаҳу* аз хонаи Хадича-хотун (*раз*) берун омад, андеша кард, ки ҳар гоҳ ки Худои таъоло рӯзӣ диҳад, ба Абутолиб машварат накунад, ман барои дини ислом чаро бо падар машварат бикунам, бозгашт ва имон овард. Хочаи олам ӯро намоз омӯхт. Чун Хадича (*раз*) ва Алӣ (*раз*) мусулмон шуданд, пас Пайғамбар (с) дар шабҳо нахуспидӣ, ки ин роз ба кӣ гӯям. Дар хотири муборак гузашт, ки Абубакр марде муътабар ва бузургу оқил аст ва бо ман дӯстӣ дорад ва бо вай машварат бикунам. Ва дар хотир гузаронид, ки бомдод пеши Абубакр рафта, ин сирр макшуф намояд.

Амирулмуъминин Абубакри Сиддик *разияллоҳу анҳо* низ ҳамон шаб мутараддид буд, ки ин бутпарастни мову падарони мо, ки мекунему кардаанд, ҳеч коре нест, зеро ки аз бутон на шарр ояду на хайр. Қошкӣ касе бошад, ки маро бо Худои таъоло роҳ намояд ва дар хотираш расид, ки Мухаммади Амин (с), ки бародарзодаи Абутолиб марди оқил асту бо ман розҳо дорад ва бут намепарастад, фардо бираваму ин роз бо вай би-гӯям, бошад ки маро роҳи дин ба даст намояд.

Бомдод азм кард, ки ба хонаи Пайғамбар (с) биравад ва

Ҳазрати Сайиди олам низ қасди хонаи Абубакр (*раз*) қард, то ин роз пеши \bar{u} ошқор қунад. Ногаҳ дар аснон роҳ ҳар ду ба ҳам расида, якдигарро салом гуфтанд. Хочаи олам гуфт: «Барои машварате қасди хонаи ту доштам». Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* гуфт, ки ман низ қасди хидмати ту доштам, ки дин ба ту бипурсам.

Сайиди олам гуфт: «Аввал ҳикояти худ бигӯ». Сиддиқ гуфт: «Аввал ту бифармо». Хочаи қонинот *салоту-ллоҳи алайҳи ва-с-салом* қайфияти нузули Ҷабраил (а) бо ваҳйи Худои таъоло ва ҳақиқати хоб бозгуфт. Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* арз қард, ки акнун Худои таъоло бо ман некӣ хоста, Пайғамбари охируззамон ба хонадони мо мабъус фармудааст. Аввал имон бар ман арз қун. Расулуллоҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ҳақиқати имон ба вай фармуд, дарсоъат имон овард ва вузӯ сохтану намоз гузоридан низ омӯхт ва ба исломи азим шод гашт. Пас модару падараш низ имон оварданд. Аввал қасе, ки аз мардумони оқилу болиғ мусалмон шуд, Абубакри Сиддиқ (*раз*) буд.

Ва дар ҳадис омадааст, ки Ҳазрати Рисолатпаноҳ (с) фармудааст: «Бар ҳар қас, ки имон арз қардам, або қард, илло Абубакр ки ҳеч або нақард. Ва Зайд ибни Ҳорису Билоли ҳабашӣ (*раз*) баъди имон овардани Абубакр мусулмон шуданд. Чун мусулмониро аз тарси қуффор пинҳон доштадӣ ва Абубакр (*раз*) ба дастури қадим дар масҷид рафтаву мардум низ бар одати пешин бар вай гирд омадандӣ ва Сиддиқ (*раз*) мардумро пинҳон даъват қардӣ, ҳар қас ки иҷобат намудӣ, онро ба хидмати Расулуллоҳ (с) бурдӣ, то имонро пеши \bar{u} зоҳир сохтӣ.

Аввал қасе, ки ба даъвати Абубакри Сиддиқ (*раз*) иҷобат қард, Абдурраҳмон ибни Авф буд, баъд аз он Зубайр ибни Аввом ва баъд аз он Талҳа ва Саъд ибни Абиваққос ягон-ягон мусалмон шуданд. Ҷамҷунон сию нӯҳ қас имон оварданд, аммо дин пинҳон медаштан дар масҷид намоз мекарданд. То бар кӯҳи Ҳиро Расулуллоҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* Абутолибро даъват қард. \bar{U} гуфт, ки дини падарони худро тарк наметавонем қард. Он чи Худои таъоло фармудааст, ту дар он киём қун, ҳеч қасро нагзорам, ки туро заҳмат диҳад, ман муовини ту бошам.

Чун хабар ба Абуҷаҳл расид, гуфт: «Агар бидонистаме қасе, ки ба Муҳаммад (с) имон овардааст, сари \bar{u} ҳамчун мор бикӯфтаме ва агар Муҳаммад (с) дар масҷид ҷуз Ҳубал қасе дигарро сачда қунад, санге бар сараш қунон занам, ки мағзаш берун ояд».

Дар хабар аст, ки дар масҷид сесаду шаст бут ниҳода буданд, бузургтар аз ҳама Ҳубал буд ва Лоту Манот ғайр аз Қабба дар хонаи дигар буданд. Чун қуффори Макка ин маъниро шуниданд, бисёр зулму бедабӣ бар он Ҳазрат *саллалло-*

ҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам намуданд ва мустаидди изои носазо шуданд, ҳатто ки он Ҳазрат алайҳи-с-салоту ва-с-салом маъба аҳли байт дар миёни шаъб дар муҳосараи куффор се сол сукунат карда, аз ҷустуҷӯву тақопӣ бисёр берун шуда буданд.

Рӯзе ба ҳолати сачда Уқба ибни Абимуғита ба гулӯи муборакш порчае печида кашида мебурд, Абубакри Сиддиқ омада аз дасти ӯ халос намуд. Ва рӯзе дигар Абуҷаҳли лаъин омада сабаде хок бар сари муборакш дарандоخت.

Ва Оишан сиддиқа *разияллоҳу анҳо* фармуда, ки рӯзе аз Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* пурсидам, ки ё Расулаллоҳ, кадом рӯз аз ҷанги Уҳуд зиёдатар саҳтӣ ба дастӣ касе кашидаӣ? Фармуд, ки рӯзе ҷамоъате кофиронро хидоят мекардам, ишон тасдиқ накарда, анвоъи зулму изо ба-д-он дараҷа расониданд, ки хун аз пошнаи ман берун омад. Дар он ҳолати пурмаломат ба даргоҳи Раббулиззат ҳоли худ арз намудам. Аз ҷаноби Борӣ фаришта, ки муваккали кӯҳҳо аст, назди ман омада салом карду гуфт, ки озурдагии ту сабаби озурдагии тамоми малоика аст, агар ҳукм фармой, то ман ҳар ду кӯҳро, ки наздики Макка аст, як чо қунаму тамоми замини Маккаро барканда биандозам ва сивои аз ин ончи ҳукм фармой, бар он қорбанд шавам. Гуфтам, ки маро Худои таъоло барои раҳмати оламиён фиристодааст: **к а в л у х у т а ь о л о : Ва мо арсалнока илло раҳматан ли-л-ъоламин.**^а

Ҷане: нафиристодаем туро, эй Муҳаммад (с), магар барои раҳмати оламиён. Чи гуна коре, ки ҳалокии қавм шавад, намоям?!

Алҳосил, чун куффори Макка лаъанаҳумуллоҳу тараққи ислол диданд, Утба ибни Рабиъро ба хидмати он Ҳазрат *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* фиристоданд. Утба омаду арз кард, ки эй бародарзодани ман, ҳасабу насаби олий дорӣ, ба вучуди он коре ихтиёр кардӣ, ки модару падарони мо дар он куфр лозим ояд ва таън ба ҷадду обо мешавад ва ҳама мегӯянд, ки коҳине дар Қурайш зоҳир шудааст, аз ин маънӣ хиффати молкаломи хонадони мо мегардад. Ва агар ба сабаби шахват инчунин сухан мегӯӣ, то ҳар занеро, ки мехоҳӣ, ба ту тафвиз намоям ва агар барои моли Дунё фиребе ангехта бошӣ, то ҷандон мол ба ту диҳам, ки тавонгари лосонӣ шавӣ ва агар подшоҳӣ максуд дорӣ, подшоҳ гардонам ва агар ҳалале ба димоғ расида бошад, то ҳақими ҳозиқ муқаррар қунам.

Он Ҳазрат фармуд: **к а в л у х у т а ь о л о : Бисмиллоҳи-р-раҳмони-р-раҳим. Ҳо мим. Танзилум мин-ар-раҳмони-р-раҳим. Китобун фуссилат оётуху Куръонан ъарабийял-ли қавмин яъламун.**^б

^а Куръон: 21, 107.

^б Куръон: 41, 1—3.

Яъне: нозил шудааст аз бисёр меҳрубоникунанда китобе, ки чудо-чудо карда шудааст оятҳои он китоб, ки Куръон ба забони араби барои дарёфтани қавме, ки намедонанд худро. Қавлуху таъоло: Фаинъ аъразу факулъ анзартукум соъикатам мисла соъикати Ёдин ва Самуда.⁶

Пас агар рад гардонанд ишон, пас бигӯ, ки хабар додам ба шумо ба яке азоб, чунончи азоби Самуд ва Од.

Утба гуфт: «Сивои ин сухан чизе дигар ба ёди худ надорӣ?» Пас Утба ба сӯи қавми хеш омада гуфт, ки сухане азим, ки аз Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* шундаам, гоҳе аз касе нашунида будам. Ақнун салоҳ дар он аст, ки шумо ба изову озори ӯ накушед ва ба ҳоли хешаш бигзоред ва агар бо ӯ чангу муҳолафат кунед, чизе беҳтар нахоҳад буд, зеро ки агар бар вай фатҳ ёбеду ғолиб шавед, чизе ба дасти шумо нахоҳад омад ва агар ӯ ба фатҳу нусрат дамсоз гардад, ҳама мулки шумо аз ӯ бошад. Мушрикон гуфтанд, ки чодуяш бар ту низ асар карда. Гуфт, ки он чи ба ақли ман омад, гуфтам, шумо мухторед он чи беҳтар донед, бикунед.

Абдуллоҳ ибни Масъуд *разияллоҳу анҳу* мефармояд, ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* Қурайшро гоҳе дуъои бад накарда, илло рӯзе, ки ба наздики Муъаззама намоз меҳондӣ, ки Абуҷаҳли лаъин сабаде аз наҷосат пур карда аз дасти Уқба ибни Абимуғнита ба души мубораки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба ҳолати сачда андозида буд. Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* баъди фарогати намоз ба Ҳаққ он малъуноро дуъои бад фармуд. Ибни Масъуд (*раз*) ба ҳалф мегӯяд, ки он қуффорон, ки ба чанги Бадр ба ҳолати бад мурда буданд ва мардумон касида дар чоҳҳо меандохтанд, ба чашми худ дидаам.

Ва дар ривоят аст, ки чун Абубакри Сиддик *разияллоҳу анҳу* ба шарафи ислом мушарраф гашт, аз Расул (с) истимзоҷ карда ба Масҷиди Ҳаром рафта, хутба хонда даъвати ислом ошкоро карда буд. Дар он Утба ва ғайра мушрикон чунон зарбе сахт ба бозуи Сиддик *разияллоҳу анҳу* расониданд, ки беҳуш шуд. Чун ба хуш омад, он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* пурсид, ки эй Абубакр, бисёр ранҷу меҳнат баркашидӣ. Гуфт: «Он чи ки ба ризон Ҳудову Расул (с) бар ман мегузарад, ранҷе напиндорам, балки роҳати укбо медонам, магар аз Утба, азбаски ранҷи азиме ба ман расидаву дарде шонка ба аъзоям сироят карда ва ҳама душмани дин меҳандиданд».

Он Ҳазрат *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* дасти мубораки худ ба ҳама аъзояш гардонид. Ҳамон соат буд, дарду ранҷ дур шу-

⁶ Куръон: 41, 13.

да, сикхат ёфт. Чун аз ибтидон нубувват панҷ сол шуду ситамини кувфору мазлумияти ислом ба ҳадд анҷомид Умари Форук ибни Хаттоб *разияллоҳу анҳу* ба дараҷан имон мушарраф шуд, то ба ислом қуввату тақвият зиёда гашт. Ва кайфияти имон овардана аз Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* ривояте омадааст, ки Ҳазрати Умар *разияллоҳу анҳу* бо қуввату шуҷоат ва рутбаву ҳашамат миёни араб машхуру маъруф буд. Ҳар гоҳе ки Амир Ҳамза *разияллоҳу анҳу* имон овард, Абуҷаҳл ва Валид ибни Муғира ва Абусуфён ва Хаттоб ва Абулаҳаб ва ғайра сардорони Қурайшро талабиду гуфт, ки Амир Ҳамза ба Муҳаммад (с) имон оварда суханоне, ки беҳудаву музахрафот меғӯяд, гоҳе аз касе нашундаам.

Абулаҳаб гуфт, ки салоҳ дар он аст, ки аввалан сари Муҳаммад (с) бибуранд, сониян тадоруки ёронаш карда хоҳад шуд. Абуҷаҳл ба истимоъи ин маънӣ гуфт: «Ба Лоту Уззо ҳар кӣ сари Муҳаммад бурида пеши ман орад, як шутур симу зар ва даҳ ғулому канизак ба ӯ бидиҳам». Амирулмуъминин Умар ибни Хаттоб (*раз*) гуфт, ки ин кори ман аст. Валид ибни Муғира гуфт, ки ба таъйидаш Бани Ҳошиманд, чи гуна ин кор тавонад шуд. Пас Умар ибни Хаттоб (*раз*) савганди Лоту Уззо ёд карда гуфт, ки агар Бани Ҳошим ба таъйидаш меоянд, зинда нахоҳам гузошт. Ин бигуфту теғро ҳамоил карда равон шуд.

Дар аснои роҳ ба аъробие дучор шуд. Пурсид, ки эй Умар, кучо меравӣ? Гуфт: «Ба куштани Муҳаммад (с) меравам». Гуфт, ки сухане (ки фардо) шунидай? Гуфт: «Не». Гуфт, ки Фотима (*раз*) — хоҳари ту бо Зайд — шавҳари хеш ба Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* имон овардааст. Гуфт: «Ба чи навъ медонам?» Гуфт: «Ҳар гоҳе, ки таъом хӯрдиву ишонро биталабӣ ва ишон ҳамроҳи ту таъом нахӯранд, то бидонӣ, ки мусалмон шудаанд».

Алҳосил, аз он ҷо равона шуда, сӯи хонаи хоҳари хеш мерафт, иттифоқан аъробии дигар дучор шуда гуфт: «Эй Умар, кучо меравӣ? Гуфт: «Ба овардани сари Муҳаммад (с) меравам». Аъробӣ гуфт: «Гӯсфанде, ки рӯ ба рӯи ту мечарад, бигир, то бидонам, ки бар он амри хатир қодир метавонӣ шуд». Умар (*раз*) дар паси он гӯсфанд чандон сабӣ кард, ки аъзойи арақ намуд, охируламп гирифтани натавониста шармандаву пушаймон шуд. Аъробӣ гуфт, ки ё Умар, гӯсфандро гирифтани натавонистӣ, сари Муҳаммад (с)-ро, ки шери Худост, чи гуна бигирӣ?

Алҳосил, аз он ҷо бо хичолати бисёру ғуссаи бешумор ба хонаи хоҳари хеш даррасида гуфт, ки чуз бар ман ғолиб аст, чизе биёр, то бихӯрам. Филҳол хоҳараш таъом тайёр карда ҳозир намуд ва Умар *разияллоҳу анҳу* ба вақти хӯрдан хоҳари

худо барои хурдан ҳамроҳи хеш биталабид, хоҳараш аз он сар печида ва або кард. Умар *разияллоҳу анҳу* яқин донист, ки мусалмон шудааст. Пас ба ғазаб омада мӯи сараш гирифта бикашид ва хост, ки аз тег бедареғ сарашро чудо созад. Пас Зайд, ки шавҳари ӯ буд, аз дасти Умар бираҳонид, аз узру ҳила ғазабашро фуру карда, таъом бихӯронид. Чун шаб шуду Умар *разияллоҳу анҳу* бихуфт, хоҳараш ба хондани сураи «Тоҳо» машғул шуд. Чун ин оят бихонд: *ка влуҳу таъоло: Лаҳу мо фй-с-самовоти ва мо фй-л-арзи ва мо байнаҳумо ва мо таҳта-с-саро.*^а

Яъне: барои ӯст он чи дар осмонҳо ва он чи дар замин ва он чи дар миёни он ҳар ду ва он чи дар зери замин аст.

Чун ин оят ба гӯши Умар *разияллоҳу анҳу* даррасид, фил-хол рағбаташ ба сӯи ислом пайдо шуд. Пас аз хобгоҳ назди Фотима омада пурсид, ки чӣ мехонӣ? Гуфт: «Қаломи Аллоҳ, ки бар Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* нозил шудааст».

Ва дар баъзе ривоеъ омадааст, ки ба хавфи Умар *разияллоҳу анҳу* он коғаз, ки Қаломи мачид бар он навишта буд, дар танӯр бияндохт, магар ба фазли илоҳӣ сӯхта нашуд.

Гуфт: «Он чи ки мехонӣ, биёр ман низ бихонам». Фотима гуфт: «Иннамо-л-мушрикуна наҷас». Яъне: чуз ин нест, ки мушрикон начасанд, «Ва агар ту мехоҳӣ, ки каломи Худоро бихонӣ, пок гардида бихон». Пас Умар *разияллоҳу анҳу* пок шуда, Қаломи мачидро таъзиман ба дасти худ гирифта, хондан оғоз ниҳод, чун ба ғаври маънияш расид, зор-зор бигрифт.

Алқисса, чун рӯз шуд суҳанҳои Абуҷаҳл ва ғайра ёд омад. Пас шамшер ҳамоил карда ба иродаи кори мавҷуда равон шуд. Дар аснои роҳ бо касе азробӣ мулоқот шуд, пурсид, ки кучо меравӣ? Гуфт, ки ба буридани сари Муҳаммад (с) меравам. Пас аз он ҷо равона шуда, ба сӯи хонаи Амир Ҳамза *разияллоҳу анҳу* равона шуд. Дарҳол Ҷабраил *алайҳиссалом* ба ҳукми Худои таъоло нозил шуда, суҳане чанд, ки аз он Умар *разияллоҳу анҳу* ислом қабул кунад, биомӯхт.

Ва дар он ҳин пешии Набӣ аз ҳама чихат сию нӯҳ кас чамъ буданд. Умар *разияллоҳу анҳу* ба дари Амир Ҳамза расида дастаки бизад. Пурсид, ки кистӣ? Гуфт, ки ман Умари Хатто бам.

Ба мучарради истимоъи ин маънӣ Пайғамбар (с) бархоста, дар бикшода ҳасби таълими Ҷабраил (а) ба қуввати нубувват панҷаи Умар гирифта бичунбонид ва тақбир бихонда, даъвати ислом фармуд. Умар *разияллоҳу анҳу* дарҳол имон оварда гуфт, ки *лаънати Худо бар ӯ бод*, ки пай изову озори ту бошад. Пас Набӣ калимаи шаҳодат талқин намуд. Умари Хаттоб ра-

^а Куръон: 20, 6.

зияллоҳу анҳу калима хонда ба дини ислом мушарраф шуд. Дарҳол Ҷабраил ваҳй овард: қ а в л у х у т а њ о л о: **Е айуха-н-набийу хасбукаллоҳу ва ман иттабаъака минна-л-муъминин.**^а

Яъне: эй Набӣ, кифоят аст туро Аллоҳ ва ҳар он ки имон ба ту овардаанд.

Ҳар гоҳе ки Умар *разияллоҳу анҳу* имон овард, аз олами сифли то ба олами Малакут хурсандиҳо шуд. Филҷумла он Ҳазрат фармуд, ки ё Умар (*раз*), ҳар ҷо, ки ту рӯ оварӣ, албатта ғолиб хоҳӣ шуд. Умар *разияллоҳу анҳу* арз кард, ки ё Расулаллоҳ (с), акнун даъвати ислом ошкоро бикун ва ёронро бифармо, ки ба кӯчаву бозор рафта даъвати ислом намо-янд. Акнун агар касе беадабиву ношоистагӣ ба амал орад, гирифта биёранд ва ман ба Қурайш рафта хабари ин маънӣ расонам.

Минбаъд пеши Қурайш рафта гуфт, ки ё маъшари Қурайш, ман ислом қабул кардаам, агар касе ба ранҷрасонии он Ҳазрат (с) бикӯшад, зинда нахоҳам гузошт. Ё Абуҷаҳл, дини Муҳаммад (с) барҳаққ асту дини шумо ботили мутлак. Хаттоб гуфт: «Эй фарзанд, девона шудай! Ба дарёфтам меояд, ки ҷодуи Муҳаммад (с) бар ту коргар шуда, лиҳозо маъбудонам тақзиб мекунӣ, ҳаргиз ва ҳаройина туро зинда нахоҳам гузошт».

Умар *разияллоҳу анҳу* гуфт: «Эй падар, суҳанони куфр биғузур ва ба Худову Расули ӯ (с) имон овар». Хаттоб ба исти-моъи ин ҳикоят ғазабнок шуда гуфт: «Маълум мешавад, ки алон мавти ту қариб расидааст, бино бар ин ҷунин калимот мегӯӣ». Умар *разияллоҳу анҳу* филфавр шамшер аз ғилоф баркашид. Ба мушоҳадаи ин ҳол Абуҷаҳл бигрехт ва Хаттоб низ ирода ба ғурехтан намуд, лекин натавониста, ба зери теги Умар омад.

Ҷун ин маънӣ ба гӯши сокинони атрофу акнофи Макка расид, ба раъби Умар *разияллоҳу анҳу* миёни куффорон зилзилаи азим дарафтоду мусалмонон монанди биҳиштиён хушҳол шуданд. Ва рӯзе ки ин воқеа дар пеш омад ва дар Тоиф ва Макка касе набуд, ки даъвати ислом ба-д-ӯ нарасида, азону намоз ба ошкорову хувайдо шудан гирифт. Пас Усмон ибни Аффон, низ имон оварда мусалмон шуда.

Овардаанд, ки баъди нубувват он Ҳазрат (с) даҳ сол даъвати ислом ба Қурайш карда, ҷун дид, ки ишон нагаравиданд, маънос шуда ба ҳидояти қавми дигар мутаваҷҷиҳ гардида, ба самти Тоиф ташриффармо шуд. Се кас сардорони он ҷой буданд, ба он Ҳазрат (с) бадсулукиҳо намуда, даъваташро иҷо-

^а Куръон: 8, 64.

бат накарданд ва аз шаҳри худҳо берун сохтанд. Пас он Ҳазрат (с) ба сӯи бозори Укоз таширффармо шуда дар аснои роҳ ба мақоми Нахла манзил кард. Чун шаб бигзашт, он Ҳазрат (с) ба намоз машғул шуда, кироат ба ҷаҳр шурӯъ фармуд. Дар ин асно нӯҳ кас чини аз шаҳри Насибин аз фиркаи Бану Шисон, ки аз умдатарин қабилаи чинниёнд, бино бар тафаҳхуси касе, ки бино бар мабъуси ӯ роҳи осмон бар чиннон масдуд шуда буд, тафарручкунон ба тарафи Тихома гузашта, ба мақоми Нахла расида, Қуръони Шариф ба забони мубораки он Ҳазрат (с) шунида, яқин донистанд, ки каломи илоҳӣ ҳамин аст ва ағлаб, ки ба сабаби таваллуди ин кас, ки Қаломи маҷидро мехонад, ба осмон рафтани онон манъ шудааст. Баъд аз ин бар Қуръону Расул имон оварда ҳасбалиршоди Сайиди олам ба қавми худҳо рафта хабар карданд.

Пас Завбаъа ва Умар, ки сарвари чиннон буданд, аз шаҳри Насибину Найнаво маъа чиннон ҷавқ-ҷавқ равона шуданд. Ва чинноне, ки пештар омада буданд, пеш расида хабар расониданд, ки ҳама чиннон барои шунидани Қаломи илоҳӣ ва дидани Чаноби киромӣ омада мунтазири фармони Вочибулизёнанд.

Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд, ки беруни шаҳр ба вақти шаб дар навоҳии Шаъбулҷухун, ки муттасили Макка воқеъ аст, ҷамъ шавед. Пас он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* баъди намози ишо Абдуллоҳ ибни Масъудро ҳамроҳ гирифта муттасили шаъби мазкура расида медид, ки чиннон бо шавқи тамому шукуфтағни молакалом ба қадамбӯси он Ҳазрат (с) истодаанд. Пас Абдуллоҳ ибни Масъудро (*раз*) дар он ҷо гузошта, хатте доира аз ҷаҳор тарафи ӯ кашида фармуда, ки зинҳор аз ин доира берун нашавӣ. Пас пештар рафта медид, ки ҳама чиннон ба шаклҳои вухуш ва мухталифанд. Чун пештар расид, ҳама чиннон ба хидмати он Ҳазрат (с) ҷамъ шуда, тамоми шаб ба таълиму талқини аҳкоми намозу рӯза ва таҳорат ва ғайра машғул буданд.

Пас ҳама чиннон муттафиқулкалима ба арз расониданд, ки моёнро чизе тӯша таяммунан ва табаррукан иноят бифармо. Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд, ки тӯшае ба шумо ҷунон диҳам, ки наслан баъди насл ҳамеша ба кори шумо хоҳад омад. Гуфтанд: «Он чист?» Фармуд, ки устухон ё саргини гову меш ва ғайра афтада бошад, тӯша ҳамон тавонад буд. Ва акнун ки чизе мехӯред аз он ба дараҷаи авло ширинию лаззат дар он ёбед ва ин лаззат аз дуъои ман гардид. Ва дар баъзе ривоёт ангишт низ омадааст.

Боз арз намуданд, ки ё Расулаллоҳ, ҳама мардумон онро

хароб мекунанд. Фармуд, ки манъ карда хоҳад шуд, ки ин чиз-хоро ба начосат наёлоянд. Аз он боз истинчо аз устухону саргини хушк ва ангишт манъ фармуда.

Ва ду чиннон яке дигареро кушта буд, он Ҳазрат (с) мутобиқи ҳукми илоҳӣ инфисол фармуд ва ишон ҳам розӣ шуда ба ватани худҳо рафтанд. Ба-д-ин вачҳ бори дигар низ ба кӯхи Ҳиро чинноти бошандаи аксари ҷазоир ҷамъ омада буданд ва дар он Ҳин Пайғамбар (с) танҳо ташриф медоштанд. Ба вақти субҳ саҳоба аломати оташу дигар асбобе, ки гузошта рафта буданд, ёфтанд. Ва ин зикр ки кардам, мазкураш ба саҳиҳи мусаллам воқеъ аст.

ЗИКРИ МЕЪРОЧИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА АСҲОБИҲИ ВА САЛЛАМ

Ноқилони ростгӯфтору ҳоқиқӣни дурустқирдор дар меъроҷи он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба-д-ин вачҳ баён фармудаанд, ки чун умри шарифу синни латифи он Ҳазрат (с) ба панҷоҳ солу се моҳ расид, бинобар қуввати сайри олами Малакут ва дидани таҷаллиёти Лохут синани бекинаи он Ҳазрат (с)-ро ба мартабаи робеъ ҷок карда буданд. Ба таъриҳи бисту ҳафтуми моҳи раҷаб аз даргоҳи лам язалӣ ба Ҷабраил (а) фармони волошонғурур дарёфт, ки ё Ҷабраил (а), Ризвонро бигӯ, ки ороишу намоиши биҳиштҳо намояд ва Ҳурону ғилмонро низ бифармо, ки зебу зинати худҳо бикунанд ва малонконе, ки ба азоби қабр муайянанд ва ба Молик низ пайғом бидеҳ, ки имшаб аз азоби қабр даст бидоранд ва оташи Дӯзахро фуру нишонанд.

Пас Ҷабраил (а) ба амри Ҷалилулқадр қорбанд гардида, ҳукми Ҳоким ба маҳкум илайҳим расонид. Ва он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармудааст, ки ман дар миёни Ҳатим хуспида будам, ки Ҷабраилу Миконл *алайҳимоссалом* даромада, маро бедор карданд ва аз сина то ба нофам бишқофтанду диламро аз андаруни сина берун оварда, пок соф намуда, боз ба андарунам ниҳоданд.

Ва дар баъзе ривоёт омадааст, ки ҳамон шаб аз ҷаноби Раббуллоламин ҳукми маҳкам ба-д-ин гуна изз ниғоз пазируфт, ки ё Ҷабраил, аз марғзори Биҳишт Бурокро маъа ҳафтад ҳазор фаришта берун оварда, ба сӯи Маккаи муъаззама зуду шитобон бар ва дӯсти қурайшиямро ба даргоҳи маъолиям хозир кун! Ҷабраил (а) ба муҷиби иршоди ҷалолатбунёд ба давлатхонаи Уммхонӣ, ки хоҳари ҳазрати Алӣ *каррамаллоҳу вачҳаҳу* буд, расид. Ва он Ҳазрат (с) мефармояд, ки ман дар он шаб ба хонаи Уммхонӣ баъди адои намози ишо хуспида будам. Ногоҳ Ҷабраил *алайҳиссалом* аз хобам бедор кард. Чун чашм

бикшодам, дидам, ки Чабраилу Миконл алайхимоссалом ба болинам нишаста мегӯянд, ки эй ҳабиби мақбул, бархез, ки имшаб шаби берӯҷ аст.

Филфавр бархостам. Милябаъд аз оби Замзам вузӯ кунониданд. Пас бар ҳасби гуфтаашон ду рақъат намоз гузоридам. Чун ба дари масҷид расидам, дидам, ки Буроке аз дарозгӯш калону аз уштур хурд ва даҳанаш монанди даҳани одамиву суринаш мисли суринаи асп ва пойҳояш чун пойи шутуру синааш мисли синаи шер ва парҳояш монанди парҳои парандагон ва зину лагомаш мурассаъ аз ёкуту марворид буд. Пас дар савор шудан чизе кохилӣ кардам. Хукми илоҳӣ даррасид, ки эй Чабраил (а), бипурс ҳабибамро, мучиби таваккуф чӣ бошад? Гуфтам, ки имрӯз Худои таъоло ба хилъат савории Бурок сарфарозам фармуда, лекин дар андешаам, ки рӯзи Қиёмат умматонам бараҳнаву гурусна бори исён бар гардан ниҳода аз қабри худко берун оянд, чӣ гуна панҷоҳ ҳазорсола роҳро, ки дар пеши Қиёмат аст ва сӣ ҳазорсола роҳи пули Сирот қатъ намуда ба манзили мақсуд чӣ сон бирасанд.

Фармон расид, ки ғам махӯр, барои ҳар яке уммати ту Буроке бифиристам, то ба осонӣ тамоми қатъи масофат намуда, ба Биҳишт бирасанд.

Алҳосил, қасди саворӣ кардам, то Буроқ шамусӣ кардан гирифт. Чабраил гуфт: «Эй Бурок, намедонӣ, ки Пайғамбари охируззамон (с) аст?» Бурок гуфт: «Медонам, аммо илтимос медорам, ба шарте ки ба дараҷан иҷобат макрун шавад». Фармуд, ки арз кун. Гуфт, ки Худоӣи таъоло Буроқи бисёр пайдо кардааст ва ҳама доғи Муҳаммадӣ (с) медорад. Умеди ман ҳамин аст, ки дар Қиёмат низ бар пушти ман саворӣ кунад, то бар ҳама Бурок фахре азимуиззате часим насиби ман гардад.

Пас ваъда карда савор шудам. Дар чапу рост Чабраилу Миконл алайхимоссалом ба рикоб бо ҳафтад ҳазор фаришта ҳозир буданд. Чун аз Маккаи муъаззама аз оби Замзам ва мақоми Иброҳим (а) ба Байтулмақаддас бирасидам, овозе аз чапу рост мешунидам, ки касе мегуфт: «Ё Муҳаммад (с) замоне биист, аз ту саволе дорам». Ба ҷавобаш напардохта, даргузаштам. Пас дидам, ки аҷузае ҳудро ораста, ба зинату либоси гуногун пироста пеши ман омада гуфт: «Ё Муҳаммад, дар ман нигар!» Нанигариста аз ӯ ҳам даргузашта аз Чабраил (а) пурсидам, ки овози дасти росту чап ва аҷуза ба он пироя кӣ буд, чӣ қасонанд? Гуфт: «Овози дасти рост ҷухудон буд, агар ҷавоб медодӣ, уммати ту баъд аз ту ҳама ҷухуд шудандӣ. Ва аз тарафи чап овози тарсоён буд, агар ҷавоб медодӣ, ҳама уммати ту тарсо гаштандӣ. Ва аҷуза Дунё буд, агар дар ӯ нигаристӣ, уммати ту ба талаби Дунё ҳалок шудандӣ».

Он гаҳ се пиёла, яке пур аз шаробу дигаре пур аз шаҳд ва солисий пур аз шир пешни ман овардаанд. Ман пиёлаи шир бардошта бихӯрддам. Пас Ҷабраил (а) гуфт: «Чи хуб кардӣ! Зеро ки мурод аз шир дини ислом аст».

Он гаҳ ба мавзеъе расидам. Ҷабраил (а) гуфт, ки фуруд омада ду рақъат намоз бигуззор, ки куҳи Тури Сиянӣ аст ва ин ҷо Худои таъоло бо Мӯсо (с) сухан гуфтааст. Ман фуруд омада, ду рақъат намоз бигузоридам. Ҷабраил (а) боз маро бар Буроқ нишонид ва ба соъате дър ҷои дигар расонида гуфт: «Ин ҷо ҳам фуру омада, ду рақъат намоз бигзор, зеро ки ин ҷо Исо алайҳиссалом аз модар ба вучуд омада буд». Пас фуруд омада, ду рақъат намоз гузоридам ва баъд савор шуда, ба Байтулмуқаддас омадам. Фариштагон аз осмон фуруд омада гуфтанд: «Ассалому алайкум, ё набийял аввали вал-охири». Боз гуфтанд: кавлуҳу таъоло: **Субҳона-л-лазӣ асро биъабдиҳи лайлам мин-ал-масҷиди-л-хароми ила-л-масҷиди-л-аксо-л-лазӣ боракно ҳавлаҳу ли нурияҳу мин оётино.**^а

Яъне: бисёр пок аст он ки пӯшида мебарад банди худро дар шабе аз Масҷидулхаром ба сӯи Масҷидулақсо, ҳамчунон Масҷидулақсо, ки баракат додем гирди ўро.

Ҷун андаруни Масҷид расидам, ҷумла пайғамбаронро дидам, ки мегуфтанд: «Ассалому алайка, ё набийял аввали вал-охири». Пас ду рақъат намоз бигузоридам ва ҳамма пайғамбарон икҷидон ман карданд. Ва аз Макка то Байтулмуқаддас масофат се моҳ буд, ба ду қадам даррасидам. Ва ҳар гоҳе, ки он Ҳазрат аз Масҷид берун меомад, пойи муборакаш бар санге, ки наздики дарваза буд, афтод. Арз кард, ки ё Расулаллоҳ (с) дар ин маком, ки ман бошам, ҳафтод ҳазор сол аст, ки қадами касе бар ман наафтада, лекин дар ин вақт қадами мубораки ту бар ман расида. Акнун меҳоҳам, ки бори дигар қадами аҳде бар ман нарасад. Он Ҳазрат (с) дуъо кард, Аллоҳ таъоло мустасҷоб фармуда, он сангро муаллақ бардошт.

Алҳосил, аз он ҷо равона шуда, аҷиббу ғариб мушоҳадакунон ба дари осмони аввал даррасиданд. Ҷабраил (а) дастаке барзад. Фариштагон нурсиданд, ки кистӣ? Гуфт: «Манам Ҷабраил (а) ва ин Муҳаммад (с) расули раббулҷоламин аст». Пас бикинованду гуфтанд, ки марҳабо ё Расулаллоҳ (с). Ҷун андаруни осмон рафтанд, меҳтар Исмоил (а), ки сардорни фариштагон буд, бо ҳамма малонка ба он Ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва алайҳи ва саллам муонажа кард. Ҷун пештар равон шуданд, Одам алайҳиссалом аз равзаи Ризвон ба истиқболаш омада, гуфт: «Марҳабо, ё набийялсолимин». То баъд аз он пеш шуда дид, ки мурге сафеди азимушшон калоне, ҷисми ў сивон

^а Куръон: 17, 1.

Чун ба дари осмони дуҷум расидам, Ҷабраил (а) дастаже бизад. Фариштагон дар Бикшода, ба таъзиму икром бибурданд ва меҳтари ишон, ки номаш Қобил аст, пешам омада, муъонақа кард ва ҳама фариштагон низ муъонақа карданд ва гуфтанд, ки марҳабо ё Расулаллоҳ (с), ба қабули ту осмон рушан гардид.

Баъдаҳу пештар рафтам, ҳазрати Яҳё ва Исо алайҳимоссалом омада ба таъзими тамом гуфтанд, ки марҳабо ё аҳа-с-солиҳин ва набийа-с-солиҳин. Боз чун аз он ҷо равон шудам, дидам, ки фариштае бо шакли муҳиб, ки ҳафтод ҳазор сару бар, ҳар саре ҳафтод ҳазор даҳан ва бар ҳар даҳан ҳафтод ҳазор забон дошт. Тарсида аз Ҷабраил (а) пурсидам, ки ин кист? Фармуд, ки меҳтар Қосим аст, ки ҳар махлуқотро ба дасти ӯ рӯй мерасад.

Пас то осмони савум расидам, Меҳтар Моил даромада муъонақа кард ва гуфт: «Марҳабо, ё Расулаллоҳ (с)». Минбаъд бо Юсуф алайҳиссалом мулоқот шуда гуфт: «Марҳабо, ё набийа-с-солиҳин».

Пас аз он ҷо ба осмони чаҳорум расида бо меҳтар Маъноил муъонақа карда, пештар шудам. Меҳтар Идрис (а)-ро дидам, гуфт: «Марҳабо, ё набийа-с-солиҳин». Чун қадре масофат қатъ шуд, дидам, ки фариштаи азимушшон ва аз ҳар ду тарафи ӯ малоика истода ва чаҳор даҳан дошту дасти ростӣ ӯ ба Мағриб ва дасти чапи ӯ ба Магрик ва Осмону Замин дар зери шитолангаш менамояд ва тахти азимушшон пеши ӯ ниҳода. Пурсидам, ки ин кадомин фаришта аст. Гуфт: «Ё Расулаллоҳ, ҳаза меҳтар Азроил (а) — қобизи арвоҳ аст». Пеши ӯ рафта гуфтам: «Ассалому алайка, ё Малакулмавт». Ҷавоби саломам надод. Дарҳол аз боргоҳи илоҳӣ ҳукми муҳкам даррасид, ки: «Эй Азроил (а), ба ҷавоби саломаш пардохта, он чи ки аз ту пурсад, ба ҳусни ваҷҳ ба ҷавобаш бипардоз, зеро ки ҳабиби ман аст».

Пас Азроил алайҳиссалом сари худро бардошта гуфт: «Алайкум-ус-салом, ё ҳабибаллоҳ». Ва муъонақа карда, азбаски ба таъзиму тақрим ба наздики хеш бинишонду гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), аз он замоне, ки офарида шудаам, ба кори бузургу амри сутурги халқи Худо маъмур гардида, фурсате сояте намеребам, ки бо касе сухане битӯям ё бишнавам. Имрӯз ба ҳукми илоҳӣ аз ту сухане чанд намоям». Гуфтам, ки қабзи рӯҳ чи гуна менамоӣ. Гуфт: «Ё Расулаллоҳ, (с) даракте, ки пеши ман бубинӣ чамъи махлуқот ба шумори барғояш ҳастанд ва номи ҳар яке ба барге навиштаанд. Ҳар гоҳе, ки аҷалаш фаро расад, қабл аз чиҳил рӯз барге, ки дар ӯ ном мундариҷ аст, зард гардида, ба рӯзи марғаш фуру резад ва агар он банда аз аҳли

рахмат бошад, то малонкае, ки дар тарафи ростанд, ба раҳмат бифиристам ва агар аз аҳли лаънат бошад, то фариштагоне, ки ба тарафи чапанд мутаъайин ба ғазаб менамоям».

Боз пурсидам, ки моҳият ва ҳақиқати рӯҳҳо чи гуна аст? Фармуд: «Намедонам, ки рӯҳ чи чиз аст. Лекин вақти қабз вазне сангин ба кафам медоранд». Боз фармуд, ки сабаби чакхор даҳан, ки дорӣ, чӣ бошад? Гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), аз даҳани пешниам, ки аз нур аст, рӯҳи муъминон қабз менамоям ва даҳани рост, ки аз ғазаб мураккаб аст, аз он рӯҳи гунаҳгорон берун кашам ва даҳани чап, ки аз қаҳр сириштаанд, аз он: рӯҳи мунофиқонро меситонам ва даҳане, ки аз тарафи пушти ман аст, аз оташи Дӯзах омехта, аз он чонҳои кофиро ну мушрикони бигирам». Боз гуфт: «Ё Расулаллоҳ, башорате ба ту медиҳам. Рӯзе ки Худои таъоло маро офаридааст, аз он рӯз фармон ёфтаам, ки рӯҳи умматони ту ба он сахлу осонӣ қабз кунам, чунон ки писар шири модар меҳӯрад ва аз он захмате ба модараш нарасад». Боз пурсидам, ки гоҳе аз ин курсӣ бархостаӣ? Гуфт: «Се навбат бархостани ман гардидааст: аввал, барои овардани хоки Одам алайҳиссалом ва дувум, барои қабзи рӯҳи Одам алайҳиссалом ва савум, барои қабзи рӯҳи ҳазрати Мӯсо алайҳиссалом».

Пас аз он ҷо муракхас шуда, ба осмони панҷум даррасидам. Мехтар Омоил, ки сардафтари малоикаи он ҷо буд, маъа чумлан фариштагон пеш омада муъонақа кард. Чун пештар рафт, бо Хорун мулоқот шуда, гуфт: «Мархабо, ё Расулаллоҳ (с) ва муъонақа низ кард. Ман баъд бо Мӯсо (а) мулоқӣ гаштам. Гуфт: «Мархабо ё набийа-с-солиҳин». Боз гуфт, ки ё Расулаллоҳ (с), он чи бар умматони ту фарз кард; тааммуле ба кӯр бурда қабул намой, зеро ки умри умматони ту бисёр кам ва азбаски заифу нотавонанд».

Чун аз ин ҷо пештар рафт, фариштае, ки аз ҳайбати шаклу таркибаш заҳра об мешуду паҳнон вучӯдаш яксола роҳ менамуд ва гуруҳе фариштаи кариҳманзар ба хидматаш ҳозир буданд, ба назараш даромад. Пурсид, ки ё аҳӣ Чабраил (а), ин кадомӣ фаришта аст? Фармуд, ки мехтар Молик — доруғайи Дӯзах аст. Пас он Ҳазрати пеши ӯ рафта гуфт, ки «Ассалому алайкум». Ба ҷавоби саломаш напардохт. Дарҳол хитоб расид, ки эй Молик, ҳаза Муҳаммад Мустафо, Хотаму анбиё (с), бар ту салом кард. Чаро минбаъд ба ҷавоби саломаш напардохтӣ? Мехтари Молик номи покаш шунида, ба таъзиму тақрим биншонду гуфт: «Мархабо, ё Расулаллоҳ (с)».

Расули Худо (с) фармуд, ки эй Молик аз моҳияти Дӯзах баёне фармуда, огоҳам бикун. Гуфт: Ё Расулаллоҳ (с), медонам, ки тоқати дидану шунидан надорӣ. Дар ин асно фармон

омад, ки он чи ҳабиби ман бипурсад, ба ҳусни ваҷҳ ба ҷавобаш бипардоз. Он гоҳ фармуд: «Ё Расулаллоҳ (с), бидон, ки ҳафт Дӯзахро Худои таъоло ба ғазаби хеш сохта ва тӯлу арзи ҳар яке аз он мисоли Осмону Замин ва дар миёни ҳар Дӯзах азоби оташ гуногун аст. Ва андаруни ҳар яке майдоне ҷиғарсӯз аз оташ тартиб додаанд ва дар миёни ҳар майдон ҳафтод ҳазор кӯҳ ва ҳар кӯҳ ҳафтод ҳазор дар ва дар ҳар дарвоза ҳафтод ҳазор шаҳр ва дар ҳар шаҳр ҳафтод ҳазор маҳалл ва дар ҳар маҳалл ҳафтод ҳазор хувайлӣ ва дар ҳар хувайлӣ ҳафтод ҳазор макон ва дар ҳар макон ҳафтод ҳазор гӯша ва дар ҳар гӯша ҳафтод ҳазор сандук ва дар ҳар сандук ҳафтод ҳазор мору каждум аз оташ сириштаанд, ки агар аҳгаре аз он ба Дунё афтад, то ҳама махлук, ки аз ҳайвоноту набототу ҷамодот ва ғайраанд, сӯхтаву хокистар шаванд. Ва ҳамчунин маконоту майдон ва ғайра, ки мазкур шуда, андаруни ҳар яке Дӯзах аз барфу ях низ тартиб сохтаанд. Ва гармову сармо, ки дар Дунё мешавад, аз таъсири нафаси Дӯзах аст. Зеро ки ҳар сол ду бор нафаси худ ба сӯи Дунё мегузорад. Ва сиво аз ин ҳам баёни азобҳо бисёр қард.

Ба истимоъи ин маънӣ он Ҳазрат (с) андӯхгин шуда, ба сӯи Осмони ҳафтум ташриф бурда, каррубиёро, ки ба ибодати илоҳӣ машғул буданд, мушоҳадакунон пештар мерафт, ки Иброҳим *алайҳиссалом* омада гуфт: «Марҳабо, ё набийассолиҳин!» Чун аз он маком болотар шуд, бидид, ки фариштае нексурату хушшақл бар курсии азимушшон нишаста ва фариштагони некхулку хушманзар аз ҷапу ростӣ ӯ истода. Ва аз ҳар ҷаҳор сӯяш нуре метобад ва рушанӣ медурахшад. Ҷабраил (а) фармуда: «Ё Расулаллоҳ (с), ин фаришта, ки мебинӣ, номи ӯ Ризвон — доруғай Биҳишт аст». Пас он Ҳазрат (с) пеши ӯ рафта «Ассалому алайкум» фармуд. Ризвон филфавр ба ҷавоби саломаш пардохта, муъонақа намуда гуфт: «Марҳабо, ё Расулаллоҳ» (с).

Дар ин асно амри Чалилулқадр шарафи нифоз пазируфт, ки ӯ Ризвон, Молик ба суханони Дӯзах ҳабибамро ғамгин намудааст, бояд ки зикри Биҳишт қарда, хушу хурсандаш сози. Ризвон гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), наъту сифати ту Худои таъоло ба Қуръони маҷид фармудааст ва умматони ту қабли умматони пайғамбарони дигар ба Биҳишт хоҳанд рафт. Ин бигуфта дастӣ муборакаш гирифта, сӯи Ҷаннат-ул-фирдавс мутавачҷех шуд. Чун меваҳои гуногуну хурсандихон буқаламун он ҷо ба назари муборакаш даромада, хушу хуррам гардонид, овозе аз ғайб дар омад, ки ӯ Ҳабиби ман, барои умматони ту ин ҳама неъмат тайёр кунонидам ва ишон абадулобод дар ӯ муъаззазу мумтоз хоҳанд буд.

Пас он Ҳазрат (а) шуқри Парвардигор ба чо оварда, пештар равона шуда, ба Байтулақсо, ки аз ёкуту марвориду зумурради сабз тартиб ёфтааст ва сездах сутун аз ёкути сурху сахнаш аз дурру зар буд, даррасид. Дар он мақом баракати анҷом ду рақъат намоз бо фариштагон бигузaronид.

Дар ин асно се пиёла пур аз ширу шаробу шаҳд аз хузури Худои таъоло даррасид. Ва дар ривояте омадааст, ки яке пиёла пур аз об ҳам буд. Ҷабраил (а) фармуд: «Ё Расулаллоҳ (с), аз ин пиёлаҳо ҳар киро, ки бихоҳӣ, ихтиёр кун!» Он Ҳазрат (с) пиёлаи шир ихтиёр карду бинӯшид. Он гоҳ фариштагон офарин карданду гуфтанд: «Ё Ҳабибаллоҳ, агар об ихтиёр мекардӣ, ҳама умматони ту ба фиску ғучур ғарқ будандӣ ва агар шаҳд ба ихтиёр меовардӣ, умматони ту ба хоҳиши Дунё мебудандӣ ва агар шароб нӯш мефармудӣ, ҷумла умматонат ба шаробу суқр моил мебудандӣ. Ва пиёлаи шир, ки ихтиёр кардӣ, умматонат аз офати Дунё наҷот ёфтанд, лекин қадре шир, ки бигзоштӣ, аз он андаке гунаҳгор ба умматони ту хоҳанд буд».

Пас хост, ки пиёла бардошта, шире, ки боқӣ буд, бихӯрад. Ҷабраил (а) гуфт, ки ақнун агар бихӯрӣ, чизе муфидтар нахоҳад шуд. Пас он Ҳазрат (с) хеле андӯхгин шуда, пештар равон гардида ба Сидратулмунтаҳо расид. Пас он Ҳазрат (с) ба мӯчиби гуфтаи Ҷабраил (а) аз Буқоқ фуруд омада, бинистод ва ларза бар андоми муборақаш афтод.

Ҷабраил *алайҳиссалом* гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), мақоми ман то ба ин чо аст, пештар рафта нам фармон нест. Ва агар миқдори сари мӯ болотар бипарам, аз таҷаллии Ҷалолат пари ман бисӯзад». Фармуд: «Ё ахӣ Ҷабраил, маро танҳо мегузорӣ?» Ҷабраил (а) гуфт: «Ё Расулаллоҳ, малаке дигар аз ин чо хоҳад бурд ва гарсе ба хотири шариф маёр. Ва илтимосе, ки дорам, аз Худои таъоло дархост намуда, ҷавоби он ба ман биёр, зеро ки имшаб рӯзи бозорат аст». Гуфт: «Бигӯ». Гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), таманнои ман ҳамин аст, ки ба рӯзи Қиёмат бозуи худро болои Пули Сирот бигустураму умматонатро ба саломат убура намоям». Дар асно Исрофил *алайҳиссалом* бо тахти нуронӣ, ки онро Рафраф меғӯянд, аз ҳукми илоҳӣ даромад. Он Ҳазрат (с) ба он тахт савор шуда, ҳафтод ҳазор ҳичоб, ки аз ҷавохирот буду масофати ҳар як ҳичоб панҷсола роҳ аст, тай кард, ба мақоми Рафраф, ки манзили маъвои Исрофил *алайҳиссалом* аст, аз он Буқъа ҳафтод ҳазор ҳичоби нур тай кард ва ба зери Арш фоиз гардид.

- Б а й т:

• Чу Рафраф шуд мушарраф аз вучӯдаш,
Гирифт аз дастии Рафраф Арш зудаиш.

Пас хитоб омад, ки «ё Ҳабиб, пеш о!» Хост, ки наълайро аз по берун кунад, дарҳол Арш ба чунбидан омад. Хукм расид, ки ё Ҳабиби ман, бо наълайн биё, то Арши маҷид қарор гирад! Арз намуд, ки ё илоҳо, ба Мӯсо (а) хукм шуда буд, ки чихил рӯз рӯза дошта, наълайн аз по бароварда, болои Тури Синин биёяд. Пас дар ин мақом, ки аз Букъа ҳазор дараҷа бартар аст ва фазилат афсун аст, чи гуна бо наълайн биёям. Ҷавоб омад, ки ё Ҳабиб, Мӯсо (а)-ро хоки он мақом ба пой худ олондан мӯчиби нозу фаҳр буд ва аз хоки наълайни ту Аршро сарфарозу мумтоз хоҳам намуд.

Алҳосил, он Ҳазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам маъна наълайн бар болои Арши маҷид шуда дид, ки сӯи рости Арш осиду дувоздаҳ минбар ниҳодаанд ва ба ҷониби чап минбарӣ азимушшони мурассаъ ба зару ҷавоҳир сохта. Он Ҳазрат (с) ҳоли минбарҳо пурсид. Хитоб омад: Минбарҳое, ки ба тарафи рост муҳайёанд, барои пайғамбарони дигар ниҳодаам ва минбаре, ки ба сӯи чап аст, барои ту омода карда. Он гоҳ ҳасба-л-иршоди Раббулибод боз Рафраф омада, маро ба болои худ бардошта, то ба Ҳиҷоби Қибриё расонида ғоиб шуд.

Ва ман танҳо бимондам. Он гоҳ ваҳшате азим бар ман сироят кард. Ногоҳ овозе мисоли овози Абубакр ба гушам даррасид, ки мегуфт: «Ё Муҳаммад, таваққуф кун, ки бешак Парвардигори ту дар салот машғул аст». Аз ин маъни мутаҷҷиб шудам, зеро ки овози Абубакр аз кучост. Лекин аз он овоз чизе тамоният ба хотирам падида омад, то арз кардам, ки ё Илоҳо, ту аз хондани намоз пок ҳастӣ ва овози Абубакр аз кучо омад? Хукм шуд: «Ҳабиби ман, салоти ман бар ту ва умматони ту раҳмат аст ва овози Абубакр (раз) ба-д-ин маъни буд, ки ў ёри ғор ва анису вафодори туст. Агар ин чо овозани бишнави, то тамонияти тамому тасаллияти молакалом ба ту ҳосил ояд ва ваҳшат аз дили ту рабояд. Лиҳозо фариштаеро ба сурати Абубакр (раз) гардонида, овозани мисли овози ёри ту намудем».

Ва баъзе бар онанд, чун битарсид, дарҳол қатрае об, ки щиринтар аз ангубини сардтар аз барф буд, бичакид ва илми аввалу охир аз он қатра бидонист ва низ рафъи хавф шуд.

Пас ҳафтод ҳазор ҳиҷоб, ки аз нур буд, гузашта ба Қобакавсайн расида, нури илоҳиро, ки ба зуҳур омада буд, дид ва ба сачда дарафтод ва гуфт: **Ат-таҳийёту лиллоҳи ва-с-салавоту ва-т-таййибот.** Яъне: бандагӣ гуфтан аз ман барои Худованд аст ва бандагии бадану бандагии мол низ барои ӯст.

Худон таъоло фармуд: **Ассалому алайка, айюҳа-н-набийу ва раҳматуллоҳи ва баракотуху.** Яъне: салом аст бар ту, ё набӣ ва раҳмату баракати ў низ бар ту.

Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* арз намуд: *Ассалому алайно ва ғало ибодиллоҳи-с-солиҳин*. Яъне: салом аст бар ману бар бандагони Худои таъоло, ки неканд.

Дар он маком фариштагон гуфтанд: *Ашҳаду ал-ло илоҳа ил-лаҳлоҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳу*.

Яъне: гувоҳӣ меднҳем, ки нест касе маъбуди барҳақ, магар Худои таъоло ва гувоҳӣ меднҳем, ки Муҳаммад (с) бандаи ӯ ва фиристодаи ӯст. «Ваҳдаҳу ло шарика» бино бар набудани касе мушрик дар он чо нагуфтанд. Ва Худои таъоло фармуд, ки он чи ман ва туву фариштагон дар ин замон гуфтем, оиро ҳар вақт ба қондаи намоз бихонӣ.

Боз фармуд: «Ё Ҳабиби ман, аз Арш то Фарш ва он чи дар ӯ ҳаст, ба хотири ту офаридаам, он чи ки меҳоҳӣ бихоҳ!» Пас он Ҳазрат (с) сар ба сачда ниҳода гуфт: «Қаримо, умматони ман азбас ки заифу лоғаранд ва аз азоби ту метарсам, лиҳоз меҳоҳам, ки хатиюту тақсироти умматонамро тамому камол бахшида, аз азоби оташи Дӯзах бираҳонӣ». Худои таъоло фармуд, ки сулси гуноҳи умматонат бахшидам. Боз он Ҳазрат (с) сачдакунон арз кард, ки Раҳимо, чумла гуноҳи умматонамро бубахш! Ҳукм шуд, ки ду сулси гуноҳи умматони ту бахшидам. Боз истидъои афви чумла ҷароими умматон кард. Ҳукм шуд, ки ҳар ки ба сидки дил калимаи таййиба бихонад ва ба мазмунаш эътиқод намояд, агарчи гуноҳ карда бошад, ба фазлу карами хешаш бибахшам, ба шарте ки бо ман ширк наёварда бошад ва дар куфр инарасида.

Боз ҳукми илоҳӣ ба шарафу нифоз бипайваст, ки эй Ҳабиби кураишӣ, дар Дунё фақирӣ иктиёр кардӣ, агар Дунё меҳостӣ, то ҷамодоту набототу замин симу зар бикараме ва Дунёро дор-ул-қарор сохтаме ва ёкуту зумурраду луълуву марҷон пайдо намудаме, то маъа умматони худ абадулабад зиндагонӣ мекардӣ. Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* сари муборакро ба сачдаи Эзиди мутаъол ниҳода, муноҷот кардан гирифт, ки Худовандо, Дунё мурдору начис аст, маро ба тақлифи Дунё оқибат манзур аст. Мукаррар иршод гардид, эй Ҳабиби ман, саволи Ҷабраил фаромӯш кардӣ? Ҷаноби Рисолатмаоб *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* арз намуд, ки ё илоҳо, ту донотарӣ ва саволаш ту хуб медонӣ. Ҳукм шуд, ки саволи Ҷабраил (а) барои асҳобу дӯстони ту қабул кардам.

Баъдаху он Ҳазрат (с) барои мағфирати умматон бисёр муноҷот кард. Ҳақтаъоло ба фазлу карами хеш қабул намуда, барои тамошои Биҳишт ҳукм фармуд. Он Ҳазрат (с) чумла неъматҳои Биҳишт мушоҳада карду маконоте, ки аз чиҳати аҳли байт ва асҳоби кибор тайёр шуда буд, чудо-чудо муояна карда, ҳамду санои Ҳакими алалитлоқ ба чо овард. Ва дар ин

асно хитоб омад, ки ё Ҳабиби ман, маконоти худо тобеъини худ дида, аз мо хушнуд шудӣ? Арз намуд, ки Худовандо, он чи ризи мавло аз ҳама авло, бандагонро чи маҷол, ки бар ҳукми Худованди неъмат норозӣ шаванд ва ҳарфзани намоянд. Хукм шуд, ки ин ҳама неъмат бар душманони ту ҳаром гардонидам. Боз он Ҳазрат (с) барои дидани Дӯзах мутаваҷҷиҳ шуда, хиддату ҳарорати табакот ва ҷӯшу гармии даракоти Дӯзах мулоҳаза мекард. Ин аст, ки аз табакаи аввал ба нисбати табакаи дигар ранҷу азоб камтар аст. Лекин андарунаш низ ҳафтод ҳазор дарёи оташини нопайдоканор ба онҷунон ҷӯшу хурӯш равон буданд, ки агар андаке аз он дар Дунё расидӣ, аҳаде аз хилкати Дунё ҳайю қоим набудӣ.

Он Ҳазрат (с) аз Молик пурсид, ки ин табақа аз баҳри кадомӣ уммат тайёр гардидааст? Молик сарнагун шуда, ба ҷавобаш напардохт. Ҷабраил (а) фармуд, ки Молик ба шарму мулоҳазаи он Ҳазрат (с) арз наменамояд. Фармуд: «Баёни он соз, шояд ки имрӯз чизе тадоруки он метавонад шуд». Пас Молик ба гираву зорӣ арз намуд, ки ин табақа барои уммати гунаҳгори тайёр шудааст. Бояд ки умматони худро ба заҷру насиҳат аз гуноҳ боздорӣ ва илло ба рӯзи қиёмат маҷоли таҳрифи азобу ранҷ маро нест ва нахоҳад буд.

Ба мучарради истимоъи ин маънӣ, он Ҳазрат (с) дастор аз сари муборак андохта, селоби ашк монанди дидан ғамдида равон карда, ба муноҷот машғул гардид, ки ё Илоҳӣ, азобе ки дар Дӯзах аст, тоқати диданам нест. Чи гуна умматонам ки заъифу наҳифанд, тоби он азоб бардоранд. Худовандо, таваҷҷуру раҳимӣ. Хитоб омад, ки эй Ҳабиби ман, ғам махӯр, ки ба рӯзи Қиёмат ба шафоъати ту чандон бахшам, ки ту розӣ шавӣ.

Пас он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* гуфта: «Ба иззати зоти ту, ки ҳаргизу ҳаройина розӣ нашавам, хатто ки ҳар якеро аз умматонамро ба Биҳишт бубарам». Ба-д-ин ваҷҳ бо он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* навад ҳазор калимоти розу маънӣ ва наҳӣ аз ҷаноби Борӣ воқеъ шуд.

Боз ҳукми олий аз ҷаноби Борӣ даррасид, ки ҳар рӯз намоз панҷоҳ вақт ва ҳар сол рӯза шаш моҳ ба умматони ту фарқардам. Он Ҳазрат (с) илҳоҳу зорӣ оғоз ниҳод, ки ё илоҳо, умматонам азбаски заъифу низоранд, ин қадар бори гарон наметавонанд бардошт. Хукм шуд, ки бисту панҷ вақт намозу шаш моҳ рӯза фарз намудам. Он Ҳазрат (с) сари муборак бар савда ниҳода, дар дили таҷаллиманзили худ тафаккур намуда, ба агар дар шабу рӯз панҷ вақт намозу ҳар сол як моҳ рӯза буда бошад, то аз умматонам ба хубӣ адову тамом мешудӣ. Хукм шуд, ки эй Ҳабиби ман, он чи ки дар дили худ ирода карда, қабул кардам ва дар савоби рӯзаи шашмоҳу намоз панҷоҳгона хоҳаи бахшид.

Ва баъзе бар онанд, ки чун он Ҳазрат (с) аз даргоҳи Борӣ ба Байтулақсо ташриф овард, аз гуфтаи Мӯсо (а) боз ба даргоҳи Раббуллоламин рафта, ба илҳоқу зории бисёру навҳаву гирия бешумор намоз панҷгонаву рӯза як моҳ кунонида буд.

Алҳосил, боз арз намуд, ки чун умматонам бипурсанд, ки барои мо аз даргоҳи Қарим чӣ тўҳфа овардӣ, ишонро башорат диҳам? Фармон шуд, ки аввал намози панҷгонаву рӯзаи якмоҳа ва сӣ ҳазор калимот аз кори диниву дунявӣ ба ишон бирасон. Ва сӣ ҳазор калимот, ки ба розу маънӣ гуфтаам, мағӯ ва сӣ ҳазори дигар ҳақ бигӯ, хоҳ мағӯ. Он Ҳазрат (с) қабул карда сачдаи шукр ба ҷо оварда, гуфт: «Ё Илоҳо, он чи ки дидаму шунидам, ба кӣ гӯям ва кадом кас эътибор кунад?» Ҳукм шуд, ки аввал Абубакр (*раз*) суҳанатро рост хоҳад доист. Пас он Ҳазрат (с) сар ба сачда ниҳода, аз даргоҳи Борӣ рухсат шуд. Ба Рафраф савор гардида, ба Сидратулмунтаҳо расид. Чун Ҷабраил (а) маъа Бурок мунтазир буд, он Ҳазрат (с) аз Рафраф фуруд омада, бар Бурок савор шуда, ба Байтулақсо расид.

Чун дар он ҷо ҷумлаи пайғамбарони мурсал ва ғайримурсал мунтазир буданд, он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* дида, муборакбодӣ дода, муъонакаву мусофаха карданд. Баъдаҳу Ҷабраил (а) азон гуфт ва он Ҳазрат (с) имомат намуд ва ҷумла анбиё *алайҳим-ус-салоту ва-с-салом* муқтадӣ шуданд. Минбаъд аз он ҷо рухсат шуда ба хонаи Уммуқайс ташриф овард ва Ҷабраил (а) муроҷаъат ба мақоми хеш фармуд. Он Ҳазрат (с) ба бистари худ омада дид, ки ханӯз гарм аст ва ҷое, ки вузӯ карда буданд, ханӯз об дар он ҷо равону рехта ва занҷири дари хучра меҷунбад.

БАЁН ФАРМУДАНИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА САЛЛАМ ҲАҚИҚАТИ МЕЪРОҶ ВА МУСАЛМОН ШУДАНИ ЯҲУДИ ВА ҒАЙРА

Овардаанд, ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* баъди фароғи намози фаҷр ҳикоети меъроҷу ривоғи он аз Абубакри Сиддиқ (*раз*) ва саҳоба бо тасдиқ *разияллоҳу анҳум* баён мефармуд. Ва Сиддиқ ба муҷарради истимоъи каломи садоқатилтиём фармуд: «Садақта, ё Расулаллоҳ (с)!» Аз он рӯз лақабаш Сиддиқ (*раз*) шуд. Ва Абуҷаҳл ва ғайра кофирон гуфтанд, ки кизбу бухтон бар вай қор оварда бошӣ, аз ин сабаб зиндиқ шуданд. Ва ҳар ки мувофиқи Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* тасдиқ кунад, бе шоибаву раъб мисли он ҷаноби Сиддиқ хоҳад буд ва ҳар ки мункири меъроҷ аст, бе шубҳате-ву шакке мутобики Абуҷаҳли лаъин аст.

Ва аз атрофи он маҳфили кудсимашокил яҳудӣ мегузашт,

шунда гуфт, ки дурӯғ меғӯяд. Пас аз он чо сӯи бозор рафта моҳии сутург харида ба мақоми хеш омада ба завҷаи худ гуфт, ки зуд ва ҷалд бирён кун, зеро ки чуёу гуруснағӣ бар ман ғолиб аст ва ман барои ғусл меравам. Ин бигуфту ба дарё рафт. Чун ба канори дарё расид, порчаҳои хеш ба ҷо гузошта, мутавачҷиҳ ба ғусл шуд. Ғута ба об зад, ҳамон буд, ки ба сураи зане ҷавон баромад. Ҳамон чун порчаи гузоштаи худ наёфт ва худро ба машрабе, ки ғусл мекард, надид, шарманда шуда, бараҳна ба танан дарахте, ки муттасили оби машраб буд, худро бипӯшид. Дар ин асно ҷохиле бар асб савор шуда меомад ва ҳоли ӯ мушоҳада мекард. Наздиқаш расида, дасти ӯ ғирифта бар асби хеш савор карда, ба хонаи худ овард ва никоҳ кард, ҳатто ки ҳафт сол хонадорин он ҷавон кард. Ва се фарзанд зод.

Рӯзе он зан бо занони ҳамсоя барои ғусл ба дарё даромаду порчаҳои худ ба канори дарё ниҳода, ба об рафт ва ғута хӯрда сар баровард, то худро ба сурати асли дар он машраб, ки аввал ғута зада буд, дид. Порчаҳои худро ниҳода, ба ҳамон вазъ, ки дошта буд, ёфт. Пас шукри Парвардигор ба ҷо оварда, мутаҷҷиб шуда, ба хонаи худ омада дид, ки моҳӣ ҳамчунон металид ва зани ӯ дар коре, ки буд, машғул аст.

Гуфт, ки ҳанӯз моҳиро напӯхтаӣ? Занаи гуфт, ки акнун овардаӣ, замоне ҳам нагузашта чи гуна бипазам. Яҳудӣ донист, ки он чи Расули макбул (с) ҳоли меъроҷ баён фармуд, шакку шубҳате дар ӯ нест. Шояд, ки ӯро дурӯғу гуфта будам, бино бар ҳамчунин мочаро бар ман рафт.

Алқисса, яҳудро хоҳиши ислом падида омад. Дарҳол ба ҷаноби Рисолатмаоб (с) омада дид, ки он Ҳазрат (с) ҳамчунон зикри меъроҷ мефармуд. Арз намуд: «Ё Расулаллоҳ (с), меъроҷатро дурӯғ доништа будам, лиҳозе таъзири он ёфтам. Саҳобӣ *разияллоҳу анҳум* пурсиданд, ки чи гуна таъзир ёфтӣ? Яҳудӣ ҳақиқати хешро аз матлаъ то мақтаъ боздонд. Ҷумла саҳобӣ *разияллоҳу анҳум* сачдан шукри Ҳаким алаитлоқ ба ҷо оварда гуфтанд: «Ё Расулаллоҳ (с), ин муъҷиза ҳосси маҳз ба зоти поки туст, ки касе дигар ба ин инояти кубро ва маҳорати узмо *фоизу мунзал нашудааст*».

Алҳосил, он яҳуд мусалмон шуд ва Абуҷаҳро асар накард ва балки гуфта буд, ки ин ҳамасуланон фиребсозиву ифтиронпардозӣ аст. Ва ман юзлиллоҳу *фамо лаху мин ҳодин*. Ва ман яҳдиллоҳу *фамо лаху мин музиллин*.^а

Яъне: Ҳар киро гӯмроҳ кунад Худои таъоло, пас нест ҳидояткунандае ӯро. Ва ҳар касеро, ки рӯҳ намояд Худои таъоло, пас нест гӯмроҳкунандае ӯро.

^а Куръон: 39, 36—37.

Филҷумла, ҳар гоҳе ки хабари меъроҷи шариф ба Маккаи муаззама интишор ёфт, аксари аҳли Макка иттифоқ карда, аз он Ҳазрат (с) аҳволи Байтулмуқаддас пурсиданд ва гуфтанд: «Агар ҳол он тамому камол бифармой, то моён ба ту бигаравем ва имон оварда мусалмон шавем. Зеро ки мо аломатҳои Байтулмуқаддас ба хубтарин ваҷҳ медонем». Он Ҳазрат (с) ба дедани нишони Байтулмуқаддас замоне мутааммиду мутафаккир шуд. Зеро ки аломати Байтулмуқаддас дарёфтани дар он вақт чизе эҳтиёҷ набуд. Дар ин асно Ҷабраил (а) Байтулмуқаддасро бар пари худ бардошта, пеши рӯи он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* овард, то ҳар чӣ ки пурсанд, ҷавоби он баён мекард. Қасоне, ки мунсифи мизоҷу саъдатманди азали буданд, имон оварда гуфтанд: «Саддақно, ё Расулаллоҳ (с)!» Ва мардумоне, ки зидди ишон буданд, аз қудрати комили Парвардигори худ мункир шуда, гуфтанд, ки ҷисми сақили ҳокӣ бар осмон рафтани баъид аз қиёс аст.

Пас, эй муъминон, бидонед ва эй доғишмандон дарёбед, ки соҳибони ҳайату танҷим ба далели ҳандаса собит кардаанд, ки чирми Офтоб аз кураи Замин азбаски зиёд аст, ба сабаби гардиши худ ва фалак масофати ҳазорон сол ба як ламҳа қатъ мекунад. Ҳар гоҳе ки инчунин сайри суръати офтоб индалақл муҳол нашуда, пас агар офтоби нубувват, ки аз нури босурури ӯ ҳама мавҷудот пайдо шуда, ба андаке шаб ба осмон даршуда ва аз болои Арш барояд, чӣ аҷаб хоҳад буд. Ва чун Шайтон, ки бадтарини халқ аст, ба як лаҳза аз Машиқ то ба Мағриб меравад, пас он қас, ки беҳтарини ҳама мавҷудот аст, ба андаке шаб ба осмонро раваду зуд бозояд, назди хиради хурдабин чӣ муҳол менамояд. Ва Ҷабраил *алайҳиссалом* ва ғайра фариштагон борҳо аз Осмон дар лаҳзаву ламҳа ба Замин меоянду мераванд. Агар шаксе, ки яке аз ёрони ӯ аз ҳазорон фаришта беҳтару афзал аст, дар суръати азмина аз Замин ба Осмон ташриффармо шаваду бозояд, чӣ гуна шаккеву шубҳате ба хотири хирадпарварду замири зиёғусар хутур кунад ва музмар намояд. Ҳамчунин ҳазорҳо далоилу бароҳин ба тасдиқи меъроҷи он Ҳазрат (с) намудаанд, чуң дар ин рисолаи мастур тиволати калом набуда, бинобар ҳамин қадар басанд намуда шуд.

ЗИКРИ БАЪЗЕ ХАСОИСУ ҚАМОЛОТ ВА МУЪҶИЗОТИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА САЛЛАМ

Ровиёни ривоятсозу ҳоқиқони ҳикоятпардоз чунин овардаанд, ки Абубакри Сиддиқ ибни Қаҳофа *разияллоҳу анҳумо* ривоят фармуда, ки рӯзе он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи*

ва саллам ба зулму тааддии Курайш кора шуда, ба шохи дарахте шамшери худ овехта, ба зери он дарахт бихуфт. Ва дар ин асно яҳуд аз аъробӣ дар омада шамшер аз болои дарахт фуруд оварда хост, ки сари муборакашро чудо созад. Дар ин асно шохе аз дарахт барҷаста сарашро пора-пора карда ба азоби абадӣ фиристод.

Ва Абдуллоҳ ибни Аббос (*раз*) фармуда, ки Ракона ном аъробӣ, ки Рустами замону исфандиёртавон буд, посбонии ғусфандон мекард. Рӯзе он Ҳазратро (с) дида гуфт: «Ё Муҳаммад (с), туй, ки маъбудонамро такзиб менамой?» Фармуд: «Бале». Гуфт: «Ё Муҳаммад (с), Худои худро ба мадади хеш бихон ва бо ман кӯшӣ бикун, агар ғолиб оӣ бешакк ба ту имон ораму мусалмон шавам ва агар ман ғолиб оям, дини ту чизе нашуморам». Ин бигуфт ва он Ҳазрат (с) дарғирифта, чунон қувват намуд, ки агар кӯхе будӣ аз ҷой баркандӣ, магар мӯи он Ҳазратро (с) чунбише дода натавонист. Пас он Ҳазрат (с) ба панҷаи рисолати гирифта ба қуввати нубувват кашидаву ба болои сари худ оварда, ба замин андохт. Пас яҳуд рисолаташро яқин дониста, ҳамон вақт мусалмон шуду калимаи шаҳодат биёмӯхт.

Ва ҳазрати Қобир *разияллоҳу анҳу* меғӯяд, ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* сабуе самн ба модари Имом Молик *рахматуллоҳи алайҳ* иноят фармуда буд, бо вучуде ки чихил сол харч намуда, кам нашуд, магар аз сабабе баъди имзои солҳои мазкура бишикаст.

Абухурайра *разияллоҳу анҳу* мефармояд, ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* маро чандин хурмо бахшида буд ва ман онро ба зарфе ниҳода, қариб бист сол бихӯрдан ва аксар ба роҳи Худо додам, чизе аз он кам нашуд. Лекин вақти шаҳодати амирулмуъминин Усмон *разияллоҳу анҳу* баракат аз он соқит шуд.

Рӯзе ки фатҳи Макка шуд ва ба Масҷидулҳаром дохил шуд, аз тозиёнае, ки ба дасти муборакаш буд, сӯи бутон, ки андаруни Қабъа буданд, ишора ба задан қард ва ин оят бихонд: *қавлуҳу таъоло: Кул чоа-л-ҳаққу ва заҳақа-л-ботилу...*^а

Яъне: ҳаққ омаду кизб бигрехт. Дарҳол ҳама сарнагун афтоданд.

Шахсе аз рӯи хуштабъию ҳазл таъом ба дасти чап мехӯрд. Фармуд, ки ба дасти рост бихӯр. Гуфт: «Наметавонам». Фармуд: «Нахоҳӣ тавонист». Пас он кас ба муддатулумри худ ба дасти рост хӯрдан натавонист.

Ва вақти нубувват ҷамодот «салому алайкум» гуфтандӣ ва

^а Куръон: 17, 81.

агар сангрзае ба дасти муборак бардоштӣ, дархол тасбеҳ гуфтӣ. Боре бар сутуне така карда, хутба мехонд. Чун минбар тайёр шуд, тарки он сутун карда, ба минбар истода хутба мехонд. Филҳол он сутун овозу фарёд бароварда, нолидан гирифт ва-гуфт, ки аз баракати пушти муборак махрум шудам. Хатто ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* бо ӯ муъонака кард, то шӯру фарёдаш мавқуф шуд.

Боре як ҳазору чаҳорсад лашкар ҳамроҳи он Ҳазрат (с) буданду ҳама об харҷ шуда буд. Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ангушти шаҳодат ба ҷое биниҳод, ҳамон буд чашмае об чорӣ шуд. Пас чумла лашкариён осуда шуданд.

Боре дар Чанги Аҳзоб аз нони чор осор чав ҳазорон чавонро хӯроқида сер карда буд, он нон ҳамчунон мавҷуд монд. Боре ба лашкар асбоби хӯрдани тамом шуда буд, лекин андаке боқӣ буд. Он Ҳазрат (с) дуъо фармуд, Аллоҳ таъоло чунон баракат дод, ки ҳама лашкар аз он сер шуданд.

Боре дар Чанги Табук дар миёни сӣ ҳазор лашкар обе, ки кифояти як кас шавад, буд. Он Ҳазрат (с) тире дар он истода карда дод, то он қадар об аз оғ чуш намуд, ки ҳама фавҷро серобӣ ҳосил шуд.

Рӯзе чанд кас ансорӣ омада гуфтанд, ки шутурони мо нофармонӣ мекунанд ва боре, ки бар ишон мениҳем, меандозанд ва фармонбардор намешаванд. Он Ҳазрат (с) пеши шутурон рафт, дарҳол ҳама шутурон бархоста сачда қарданд ва он Ҳазрат (с) мӯи пешонии ишон гирифта, чизе бифармуд. Аз ҳамон таърих боз саркашӣ накарданд ва мутеъу тобеъи моликони худҳо шуданд.

Боре шутур ба хидматаш ҳозир шуда, шикояти молики хеш намуд. Он Ҳазрат (с) ба моликаш фармуд, ки он шутурро ба қимати вочибе бо ман бифрӯш ва илло хабардорӣ ба хӯрдани ба ҳусни ваҷҳ намоӣ!

Рӯзе шутуре ба хидмати он Ҳазрат (с) омада арз намуд, ки дар ҷое, ки мебошам, мардумон он ҷо намози ишо нагузоранд. Он Ҳазрат (с) ишонро талаб фармуда, тақайюди намоз фармуд.

Рӯзе аъробiero даъват кард. Аъробӣ гуфт: «Ба пайғамбарии ту гувоҳ кадом аст?» Он Ҳазрат (с) дарахтеро, ки дар пешаш буд, бихонд. Ба ҳукми илоҳӣ дарахт се бор гуфт: *Ашҳаду алло илоҳа иллаллоҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳу.*

Аъробӣ дарҳол имон овард.

Рӯзе барои ҳазрати Аббос (раз) ва фарзандонаш дуъо мекармуд, ҳама дару девор ва санг он ҷо омин-омин гуфтанд

ва аз писаре, ки ҳамон рӯз таваллуд шуда буд, он Қазрат (с) фармуд, ки ман кистам? Гуфт, ки Муҳаммад — расули Худо чалла ва ало ҳастӣ. Ва шахси лолу бесуханро пурсид, ки ман кадомам? Бетааммул гуфт, ки расули Худо ҳастӣ.

Писари мачнунро пеши он Қазрат (с) оварданд. Пас дасти мубораки худ бар ӯ бимолид, дарҳол сикҳати кулӣ ба-д-ӯ ҳосил шуд. Ва шахсе писареро оварду гуфт, ки акнун писарам чизе сухан нагӯяд, балки мисли лол менамояд. Он Қазрат қадре оби ғарғараи худ бинӯшонид, филҳол ба сухан омад ва донову олим шуд.

Шахсе ба марази истинко қарибулҳалок буд. Пеши он Қазрат саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам омада истидъои дуъову шифо намуд. Пас Пайғамбар (с) қадре об аз даҳони мубораки худ ба қадре хок омехта, ба-д-ӯ дод ва он кас бар забони кеш ниҳод, филҳол сикҳат шуд.

Дар Ғазваи Хайбар чашми мубораки ҳазрати Алӣ каррамаллоҳу ваҷҳаҳу ба дард омада буд. Он Қазрат (с) обе аз даҳани худ гирифта, мисоли сурма дар чашми ӯ молида, ба фазли Худои таъоло сикҳати кулӣ ба-д-ӯ расид.

Шахсеро чашм аз кор рафта буд. Он Қазрат (с) чизе хонда, бар он дам кард, филҳол дидан гирифт. Касеро по шикаста буд. Он Қазрат (с) даст бар ӯ молид, филҳол найванд гардид.

Шахсеро, ки писаре мурда буд, гуфт: «Агар писарамро зинда кунӣ, ба ту имон орам». Он Қазрат (с) пеши қабраш рафта овоз дод, ки писар, ба ҳукми Худои таъоло бархез! Ҷавоб дод: «Лаббайка ва саъдайка, ё расулаллоҳ». Фармуд: «Эй писар, хохиши Дунё дорӣ?» Гуфт: «На, ё расулаллоҳ, аз Дунё оҳиратро бехтар ёфтам». Фармуд, ки падару модари ту имон оранд, агар хоҳӣ, берун омада бо ишон якҷо шавӣ. Гуфт, ки аз модару падар чизе ҳочат надорам.

Рӯзе Чобир *разияллоҳу анҳу* даъвати он Қазрат (с) карда, гӯсфандеро забҳ намуд. Писари Чобир писари дигарро ба таври бозӣ забҳ намуд. Чун модараш он ҳол мушоҳада кард, гирикунон бидавид. Ва он писар ба сакфи бом даршуду модарашро ба сӯи бом мутаваҷҷиҳ дид ва битарсид ва аз сакф дарафта да бимурд. Дар ин асно он Қазрат (с) ба хонааш даррасид. Пурсид, ки писарони ту кучоанд? Чобир *разияллоҳу анҳу* андеша кард, ки агар хабари мурдани ҳар ду писар бигӯям, ағлаб, ки таъом нахӯрад ва нохушӣ ба мизочи муборак дарояд. Арз кард, ки ба бозор барои тамошо рафта бошанд. Фармуд, ки биёред, то ҳамроҳи мо бихӯранд. Ночор Чобир (*раз*) ва завҷаш он мочароро арз карданд. Он Қазрат (с) хеле мутаассиф шуда, пеши он ҳарду ташриф бурда, дуъо кард. Филҳол ҳар ду зинда таштанд ва ба он Қазрат (с) таъом хӯрданд. Пас он

гӯсфандро, ки барои даъваташ забҳ карда буд, баъди хӯрдан устухонҳояшро чамъ карда, каломии илоҳӣ хонда бар он дам кард, ӯ низ филҳол зинда гашт.

Рӯзе Анас ибни Молик *разияллоҳу анҳу* арз кард, ки ё Расулаллоҳ (с), касоне, ки ғуломи ин даргоҳ ҳастанд, барояшон ҳама вақт дуъо кардан муносиб аст. Лекин ман мехоҳам, ки чиҳати ман барои Дунё дуъо фармой. Он Ҳазрат (с) дуъо кард, ки илоҳо ба молу авлодаш баракате бидеҳ. Ҳазрати Анас (*раз*) мегӯяд, ки ман он қадар тавонгар шудам, ки давлатам гоҳе рӯ ба камӣ наовард ва ҳар қадар айшу хуши, ки кардам, ханӯз касе накарда бошад. Ва авлодам аз сад кас зиёда гаштанд.

Барои Абдурраҳмон ибни Авф дуъои кушодарӯзӣ фармуд, рӯзияш чунон кушода шуд, ки ҳар ҷамодеву хокеро, ки бардошти ва симу зар меёфтӣ, ҳатто ки баъди маргаш мутобиқи васият панҷоҳ ҳазор динор ҳам ба муҳтоҷон дода буданд ва ҳар чаҳор манкуҳаашро чаҳор лаҳ динор расид ва дар зиндагонӣ низ давлати бешумор дар роҳи Худо сарф карда буд. Бинобар уммулмуъминин Ойиша *разияллоҳу анҳо* ўро башорати Биҳишт дода буд.

Рӯзе бар сари мубораки Умар *разияллоҳу анҳу* дасти шариф ниҳода, дуъо карда буд. Умар *разияллоҳу анҳу* то ба ҳаёти худ ҷавон буд.

Рӯзе бар руҳсоран шахсе дасти муборак молида, филфавр нуронӣ шуд. Ва рӯзе бар орази шахсе дасти муборак бигардонид, ҳамон буд, ки чехраи ӯ мисли ойина шуд. Ҳамон рӯз бар чехраи Қитода дасти муборак молида буд, чунон сафоеву латофат пайдо шуд, ки халқ чехраи худро мисли ойина бар руҳаш медид. Рӯзе оби ғарғара бар руҳсоран Бибизайнаб *разияллоҳу анҳо* андохта буд. Аз он бов чунини хусайну хубсурат шуд, ки касе дар он аҳд ба ҳусну сурати ӯ нарасидӣ.

Рӯзе он Ҳазрат (с) барои рафъи беморӣ дасти мубораки худ бар бадани Утба *разияллоҳу анҳу* бигардонид, то аз бадани вай бӯи анбару абир меомад ва ҳарчанд, ки завҷагонаш хушбӯҳои рангоранг мемолиданд, лекин бӯи он бар ҳама ғолиб буд.

Аз Анас ибни Молик (*раз*) ривоят аст, ки рӯзе он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* ба хонаи Фотима *разияллоҳу анҳо* ташриф бурда. Ҳасби гуфтаи хотуни мавсуфа донист, ки аз серӯза фока аст. Пас барои тасаллию тамонияти духтари худ фармуд, ки чаҳор рӯз чизе нахӯрдам ва чаҳор санг, ки ба шиками муборакаш баста буд, Фотима *разияллоҳу анҳо* намуд. Магар ба дарёфти гуруснагии фарзанди хеш андӯхгин гардида, ба сӯи саҳро ташриффармо шуда дид, ки аъробие шутуреро об мехӯронид. Фармуд, ки ё аъробӣ, коре,

ки лоики ман бошад, бифармо ва муздурии он бидех! Гуфт, ки аз чоҳ об бардор ва дар хар далв се хурмо муздурӣ хоҳам дод. Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* қабул фармуда, ба обкашӣ машғул шуд. Чун далве баровард, се хурмо учрати он ғрифта, тановул фармуда, ҳиммати худро ба берун овардан масруф кард. Чун ҳашт далв баровард, ба қазон илоҳӣ расани далв бигусехт ва далв фуру рафт. Аъробӣ пурғазаб шуда, тамонча ба руҳи он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* зад. Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* далвашро бароварда, бисту чаҳор хурмо муздурӣ ғрифта, ба хонаи Фотима *разияллоҳу анҳо* омад.

Ва он аъробӣ ба мушоҳадаи ҳилму бурдбории он Ҳазрат (с) аз ҳаракати номаъқули худ нодиму пушаймон шуда, дарҳол дасти худ бибурида ба дардаш мубтало шуда беҳуш гашт. Чун ба ҳуш омад, бар дари хонаи Фотима *разияллоҳу анҳо* омада шӯру фарёд баровард. Он Ҳазрат (с) Ҳасанайн *разияллоҳу анҳуморо* хурмо мехӯронид, ки овози фарёдаш даррасид. Пас он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* таширф берун оварда пурсид. Аъробӣ ҳоли худро ба шарҳ баст гузориш намуду узро хост ва гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), узро бипазир ва аз таксирам даргузар, зеро ки ту раҳматун лил оламин ҳастӣ ва бар ҳоли ман раҳм оварда, дастамро, ки ба таъзир бурида шуда, дуруст бикун». Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* дасти буридаро як чо карда «бисмиллоҳ» хонда, дам кард, ба фазли Худои таъоло пайванд шуд. Ва дардаш низ зонл шуду филҳол имон овард.

Ривоят аст, ки рӯзе барои таъмири масҷиди Мадинаи мунаввара ба Абубакри Сиддик *разияллоҳу анҳу* фармуда, ки чӯб даркор аст, кучо ёфта шавад. Сиддик (*раз*) арз кард, ки ё Расулаллоҳ (с), дар Макка ба макони ман чӯбҳои умдаву хуб мавҷуд аст. Агар ба ҳеч ваҷҳ дар ин чо ояд, ба таъмири масҷид беҳтар шудан метавонад. Он Ҳазрат (с) дуъо фармуд, то он чӯбҳо парида ба Мадина омада, ба таъмири Масҷиди набавӣ (с) харҷ шуданд.

Усмон ибни Аффон *разияллоҳу анҳу* ривоят карда, ки касе яҳуди мардуд ба тиловати Таврот машғул буд, ки ному сифати он Ҳазрат (с) дар ӯ мундариҷ ёфт. Чунки дар он замон он Ҳазрат (с) даъвати ислом ошкоро мекард, ғайрати он хост, ки номи покашро аз он бибурад. Пас микроз аз завҷаи худ хост. Чун микроз овард, ному сифати он Ҳазрат (с) чое, ки мундариҷ буд, битарошид. Рӯзи дигар ҳамон чо ному сифат ёфта, ба ғазаб шуда, боз битарошид. Рӯзи сеюм ба тиловат бозёфт ба ғуссаву ғазаб шуда хост, ки ба одати маъхӯд битарошад, ки овозе аз ғайб даррасид, ки ё малъун, агар ҳазор бор

наъту номи муборакашро битарошӣ, ҳамчунон мавҷуд ҳоҳӣ ёфт, ҳаргизу ҳаройина маъву мунъадим натавонӣ кард. Яҳуд битарсид, донист, ки расули содик аст, дарҳол аз Мадина ба Макка омада, ба шарафи дини ислом мушарраф шуд.

Абубакри Сиддик (*раз*) ривоят кардаанд, ки рӯзе он Ҳазрат (с) бо ҷамиъи ёрон нишаста буд. Дар ин асно яҳудӣ гӯшти гӯспанд кабоб кардаву заҳри ҳалоил дар ӯ омехта, пеши он Ҳазрат (с) оварду гуфт: «Бихӯр, барои ту ҳадия овардаам». Чун он Ҳазрат (с) майл ба тановул кард, то он кабоб ба суҳан даромада гуфт, ки ё Расулаллоҳ, аз ин махӯр, зеро ки ба ман заҳри котил омехтааст. Пас он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд, ки ё яҳуд, дар ин гӯшт заҳр додай? Гуфт: «Бале, магар ба чи гуна маълум кардаӣ?» Фармуд, ки ин гӯшт хабарам кардааст. Гуфт: «Агар наби барҳаққ ҳастӣ, ин гӯштро бихӯр, то ман имон орам». Он Ҳазрат (с) «бисмиллоҳ» гуфта, қадре бихӯрд ва боқӣ ба ёронаш тақсим фармуд. Ҳама ёрон «Бисмиллоҳ» гуфта, бихӯрданд, лекин касеро асаре накард. Пас аксари яҳудон ба дини ислом мушарраф шуд.

Ва ба ривояте омадааст, ки боре дувоздаҳ ҳазор мардум аз аҳли Яман ба гузоридани Ҳаҷҷ омада буданд, лекин Хубал ном буре бо зару ҷавоҳир мурасеъ буд, ба порчаи ҳарир печида, бо худ медоштанд ва мепарастиданд. Он Ҳазрат (с) ишонро даъвати ислом фармуд. Гуфтанд, ки бар пайғамбарии ту чи далел аст, ки имон орем? Он Ҳазрат (с) фармуд, ки агар Хубал гувоҳӣ диҳад, ба рисолати ман иқрор кунед ва имон оварда мусулмон шавед? Гуфтанд: «Инчунин агар ба вуқӯъ ояд, бешаққу бешубҳа мусалмон шавем». Пас он Ҳазрат (с) Хубалро бихонд ва Хубал «Лаббайка, ё Расулаллоҳ (с)» гуфта, ба наздиқаш рафта, ба адаби тамом биистод. Пас Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ҷӯбе бар ӯ зад ва гуфт, ки ман кистам? Гуфт: **Анта расулуллоҳи ва ано ашҳаду аллоилоҳа илаллоҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан расулуллоҳ.**

Яъне: ту расули Худо (с) ҳастӣ ва ман гувоҳам, ки нест касе маъбуд, магар Худо ва гувоҳӣ медиҳам, ки Муҳаммад расули Худо аст. Боз фармуд, ки ту кистӣ? Гуфт: «Ман сангам, лекин мардумон ба иғвои Шайтон ба маъбудиям гирифтаанд». Ба мучарради истимоъи ин маънӣ ҷумла онҳо ба сачда дарафтанд ва тавбаву истиғфор карданд, ба шарафи ислом мушарраф шуданд.

Ҳар гоҳе ки он Ҳазрат (с) ба Мадинаи мунаввара ташриф бурда, ба хонаи Абиаюби Ансорӣ *разияллоҳу анҳу* сукунат фармуда. Чун Абиаюби Ансорӣ (*раз*) қитъае замин дошт, ҳаргизу ҳаройина чизе дар он пайдо нашудӣ, ҳатто ки коҳу тара ҳам дар ӯ нарӯидӣ. Он ҳазрат муште гандум дар ӯ пошид. Ҳамон

буду рӯид, хӯшаҳо баровардану пухта шудан ҳамон. Пас Аби-аюби Ансорӣ (*раз*) ҳамон замон бидаравид. Баъдақу дарахти бодинчон, аз беҳи ҳар дарахт гандум пайдо шуд.

Ба рӯзи никоҳи Фотимагуззахро уммулмуъминин Ойишан Сиддика (*раз*) ба дегдоне оташ меафрӯхт. Ҳар гоҳе ки оташ ба шуъла задан даромад он Ҳазрат (с) дасти муборақ дар он дегдон ниҳода баъди чанд соъат берун кард, аммо чизе зарар ба дасти муборақаш нарасид.

Рӯзе шахсе ансорӣ ба хузури он Ҳазрат (с) омада арз кард, ки ё ҳазрат, завчагонам акимаанд, фарзанд намезоянд ва ҳама ба синни кабир расидаанд. Он Ҳазрат (с) дуъо фармуд, то ҳама завчагонаш бордор шуданд.

Ба роҳи Табук рӯзе ба лашкариён ҳима набуд, ки аз он оташ афрӯхта, мон бипазанд. Он Ҳазрат (с) фармуд, то сангҳо оварда, ба чон ҳезум ба кор бараңд ва сангҳо монанди ҳима бисӯхт ва ба мушоҳадаи ин муъҷиза аксари мунофиқ мувофиқ шуданд.

Ривоят аст, ки ҳазрати Абубакри Сиддиқро (*раз*) ҳамроҳ гирифта, аксар ба ғори Савр ташриффармо мешуд ва дарандагону чарандагон омада, ба сухан меомаданд. Ва ҳар гоҳе ки аз Маккаи муъзама ҳиҷрат фармуда, ба Мадинаи мунаввара ташриф бурда, дар маконе, ки сукунат дошт, он макон ва чивораш пайваста мутайиб ва муаттар мебуд. Ва вақте ки вафоти он Ҳазрат (с) гардид, хушбӯ мавқуф шуда. Ба сабаби ин муъҷиза аксари Қурайш ҳиҷрат фармуда, имон оварданд.

Боре аҳли Тонф гуфта буданд, ки агар аз санге, ки рӯ ба рӯ аст, дарахте пайдо кунӣ, то имон оварем. Он Ҳазрат (с) пойи муборақ бар он санг ниҳода дарҳол дарахте мевадор пайдо шуд. Ба дидани ин муъҷиза аксари аҳли Тонф мусалмон шуданд.

Ба рӯзи Чанги Худайбия он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* имом Ҳасан *разияллоҳу анҳуро* бо овози баланд хонда буд, бо вучуди будани он мақом ба масофати чанд рӯза, ҷавоб дод, ки ё Расулаллоҳ (с). Ва он овоз Фотима *разияллоҳу анҳо* шунида гуфт, ки ё падар, бисёр гуруснаам.

Ба рӯзи Чанги Хандақ чунин рӯшание мисли офтоб аз кафи муборақаш зоҳир шуд, ки ба шуъои он аксари мардум ба ғаш омаданд.

Боре як насоро аз қавми Ҳазраҷ мактул шуда буд, аммо номи қотилаш мафқуд. Он Ҳазрат (с) шохе аз дарахт оварда бар он мактул ниҳод, дарҳол зинда гашта, нишони қотили хеш дод.

Ҳар гоҳе, ки он Ҳазрат (с) ба мақоми Табук расид, гурӯҳеро дид, ки буге аз зар тайёр карда, ўро мепарастиданд. Филҳол дасти муборақи худ бар он бути зарин ниҳода фармуд, ки

ин бут чӯбин аст. Дарҳол чӯбин шуда ва аз он муъчиза аксаре имон оварданд.

Ҳар гоҳе ки Бани Қурайза аз ҳукми Саъд ибни Маъоз қатл шуданд, аз хуни мақтулон бӯи бад зоҳир гашт ва ҳама халқ очиз шуданд. Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* дуъо кард, то бороне борида, он заминро бишуст ва пок намуд.

Боре он Ҳазрат (с) дар шаҳри Чидда мусофир шуда, ба сӯи Тонф равон шуд, ҳол он ки масофати чандрӯза буд, ба як соъат даррасид.

Дар ривоят омадааст, ки чун он Ҳазрат (с) Ибни Язид ан-Наҳъро даъват ба иелом кард, гуфт: «Агар маъбудонамро, ки сангин ҳастанд, зарин кунӣ, ба ту имон орам». Ба дуъои он Ҳазрат (с) *хамчунон* шуданд, пас ишон бигаравиданд.

Рӯзе Хотуни чаннат шикояти гуруснагии имомайн *разиллоҳу анҳума* карданд. Алҳол ба дуъои он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* хоне пур аз нону моҳин бирён ва ғайра чизҳои хӯрданӣ аз осмон фуруд омад. Ҳама бихӯрданд ва он хон *хамчунон* пур буд. Боре гуфтанд, ки агар нону нон-хӯриш дар муаллақ пазонида диҳӣ, то ба ту имон орем. Он Ҳазрат (с) ба ҳукми Худои таъоло *хамчунон* кард.

Боре он Ҳазрат (с) ба Чидда ташриф меоштард. Игтифоқо ғуқони дарё ҳуҷум оварда, дар хонаҳои мардумон чунон чамъ шуданд, ки хӯру нӯш ба мардум танг гардид. Он Ҳазрат (с) дуъо кард, то ба ҳукми Худои таъоло дафъ шуданд. Ва ба дуъои хайри он Ҳазрат (с) нӯҳ кас ансорӣ, ки бемории барас ва чузом доштанд, ором ёфтанд.

Рӯзе он Ҳазрат (с) ба қавми Исо (а) даъват мекард, гуфтанд, ки Исо (а) чонваре парранда аз хок тайёр мекард, агар ту чунон муъчиза бинамояӣ, ба ту имон орем. Он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* қадре хок бардошта, шакли парранда дарсохт ва «Бисмиллоҳ» хонда бар ӯ дам кард, ба ҳукми Худои таъоло зинда гашта бипарид.

Рӯзе он Ҳазрат (с) бо ёрон нишаста буд, ки марде Қурайш омада гуфт, ки ё Расулаллоҳ (с), назди Абуҷаҳл даҳ ҳазор динор ёфтанин ман аст, имрӯзу фардоро намуда ба лайта ва лаъалла намедихад. Зеро ки ӯ забардаст — ҳокими Макка асту ман ғариб, лиҳозо муқобалаи ӯ натавонам кард. Барои Худои худ ташриффармо шуда раҳонида диҳед. Дарҳол он Ҳазрат (с) пеши Абуҷаҳл ташриф бурд. Ва Абуҷаҳл дар он вақт бо қурайшиён нишаста буд, он Ҳазратро (с) дида, ба таъзим бархост ва пурсид, ки ба чӣ ирода ташриф оварда. Фармуд, ки даҳ ҳазор ёфтанин ин ғариб аст, чаро намедихӣ? Абуҷаҳл филфавр ба адоиш бипардохт. Пас он қурайш имон овард. Чун он Ҳазрат (с) бозомад, завҷаи Абуҷаҳл пурсид, ки аз динор чӣ кардӣ?

Гуфт: «Қарзи он кас адо кардам». Гуфт: «Борҳо он кас пеши ту омада талабида, надоди, имрӯз чаро додӣ?» Гуфт: «Ба хотири Мухаммад (с) додам». Фармуд, ки Мухаммад (с) душмани моён аст, хотири душман чӣ бояд кард? Гуфт: «Ҳар гоҳе ки Мухаммад (с) меомад, ду аждаҳо дар ҳар ду бозуяш медидам, ки даҳони худ ба сӯям кушодаанд, ба хавфи он зуд чалд дода рухсат кардам».

Ва дар ривоят омадааст, ки Абуҷаҳл борҳо ба қурайшиён ва ғайра мегуфт, ки чун Мухаммад (с) мебинам, тарсону ларзон мешавам, зеро ки ҳама шеру мор пешу пасу ямину ясораш ба назарам меоянд ва найзабардорон низ мебошанд ва мегӯянд: «Ҳар кӣ бо Мухаммад (с) беадабӣ кунад ё сухане номакбул гӯяд, зиндааш нағузorem», лекин ба адовати қалбӣ ин ҳама муъҷизаро ба ҷоду таъбир мекард.

Овардаанд, ки чун хабари нубувват ба атрофу ҷавониби мамолики араб ва ғайра интишор ёфт, мардумон аз ҳар ҷаҳр тараф ҷавк-ҷавк меомаданд. Иттифоко рӯзе ҷамъе аъробӣ ба қасди имоноварӣ азми омадани ҳузураш карда, ба Макка расиданд. Дар аснои роҳ Абуҷаҳл ва бисёр қурайш ба ишон гуфтанд, ки ё ҷамоати аъробӣ, бидуни муъҷиза ҳаргиз имон наёред. Гуфтанд: «Ба чӣ гуна муъҷиза биталабем?» Гуфтанд, ки ҳамроҳи мо биёед ва он чи ки талаб карданӣ аст, моён хоҳем намуду шумо бубинед».

Алҳосил, ба иттифоки якдигар ба ҳузурн он Ҳазрат (с) омада гуфтанд: «Ё Мухаммад (с), аҳли арабу қавми аъробии бисёр ҷамъ омадаанд, агар муъҷиза бар онон менамой, ҳама ба ту имон оранд». Он Ҳазрат (с) пурсид, ки қадом муъҷиза мехоҳанд? Гуфтанд, ки санге, ки ба майдон афтодааст, бояд ки ранги он санг мисли ранги гул сурх гардад ва дарахте зарин ба шаш шох аз он берун ояд ва дар ҳар шох сад садбарг ва аз гулҳо мамлуъ ва дар ҳар барг «**Ло илоҳа илаллоҳ Мухаммадун расулulloҳ**» навишта бошад ва дар ҳар шох шаш қисм меван ба зоиқа мисли ангуру рутаб ва ғайра гардад. Ва дар он ҷонваре сафед, ки минқораш аз зару пояш аз лаъл бошад ва ба забони фасеҳ мисли одамай сухан гӯяд. Он Ҳазрат (с) ба даргоҳи Холиқи арзу само муноҷот кард: «**Аллоҳума аътиний ҳазихи-л-муъҷизата**».

Яъне: Худоё бахш кун маро ин муъҷизаро.

Дарҳол Ҷабраил (а) даррасиду гуфт: «Он чи ки ту хостӣ, Худои таъоло қабул фармудааст. Бирав ва он чи ки хоҳанд, аз санг биталаб, ба фазли Худои таъоло ба зухур хоҳад омад». Пас он Ҳазрат (с) назди он санг ташриф бурда, ишорат фармуд. Ба мучарради ишора ҳамчунон ки хоста буданд, бираъйилъайн мушоҳада карда, ҳама аъробӣ имон оварданд ва қу-

райшон гуфтанд, ки ин ҳама ҷоду аст. Он Ҳазрат фармуд, ки ин ҷоду нест, балки қудрати комилаи илоҳӣ аст.

Рӯзе Абуҷаҳли лаъин гуфт, ки дар хонаи мо санге аст, агар аз он товусе ачиб берун меорӣ, ба ту бигардам. Он Ҳазрат (с) дуоъ кард, то он санг шикофта, товусе, ки синаи зарину сари зумурраду бозуи ӯ луғлуғи лоло дошт, берун омад. Пас Абуҷаҳл аз аҳди худ бигардида, кофиртар шуд.

Рӯзе Абуҷаҳл яҳудеро ҳамроҳ карда, ба вақти шаб ба хидмати Рисолатпаноҳ омада гуфт, ки агар алон муъҷиза ба ман намоӣ, беҳтар ва илло на, ба теги бедареғ сари ту ҷудо созам. Фармуд: «Чӣ меҳоҳӣ?» Яҳуд гуфт: «Эй Абуҷаҳл, ҷоду дар осмон намеравад, бигӯ, ки моҳро ду ним созад, то маълум хоҳад шуд, ки муъҷиза аст ё ҷоду». Пас ҳасби гуфтаи Абуҷаҳл ангушти шаҳодат бардошта, ишора ба сӯи моҳтоб фармуд. Ҳамон замон ду ним шуд. Боз гуфт: «Чунон ки буд, боз як чо бикун!» Он Ҳазрат (с) бо ишораи дигар ҳамчунон кард, ки буд. Пас яҳудӣ имон овард ва Абуҷаҳли лаъинро кор накард, балки гуфт, ки ҷодуяш бисёр саҳт аст.

Абубакри Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* ривоят карда, ки дар нуҳуми санаи ҳиҷрӣ Нучошӣ — подшоҳи Ҳабаш вафот ёфта буд. Он Ҳазрат (с) ҳасби гуфтаи Ҷабраил *алайҳиссалом* берун масҷиди Мадина шуд, ба сӯи қибла рӯ оварда, фармуд, ки ёрон, Нучошӣ подшоҳ аз дорулфано ба дорулбақо рихлат намуздааст ва алон намози ҷанозааш мегардад, биёед, то намоз гузорем! Пас ҳама саҳобӣ *разияллоҳу анҳум* биистоданду намоз адо намуда, пурсиданд, ки ё Расулаллоҳ (с), бар ғоиб намози ҷаноза дуруст аст? Фармуд: «Ҳар гоҳе, ки Ҷабраил (а) аз вафоташ хабар кард, ҷанозааш ба назари ман меояд, бино бар ин намоз хондаам. Ва бар ғоиб дуруст нест». Боз гуфтанд, ки аз назари мо ғоиб буд, намози моён чи гуна дуруст шуд? Фармуд, ки аз иқтидои ман дуруст гардид.

Алғараз, муъҷизоте, ки аз он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба вуқӯъ омадааст, аз ҳеч наби мурсал ё ғайримурсал ба зухур наёмадааст. Ва қаромоте, ки аз умматони он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба вуқӯъ омадааст ва меояду хоҳад омад, он низ муъҷизоти он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам* аст.

ХАБАРИ ҲИЦРАТ ФАРМУДАНИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА САЛЛАМ

Овардаанд, ки чун хабари меъроҷ ба атрофу акнофи араб интишор ёфту аксари аҳли араб ва ғайра имон оварданд, ҳиқду ҳасад ба дили кудуратманзили мушрикони араб шуълаан-

гезӣ кардан гирифт. Лиҳаза ба изорасонии он Ҳазрат (с) мустаъидду омода шуданд. Дар ин асно Ҷабраил (а) аз ҳазрати Раббулиззат даррасида фармуд, ки Худои таъоло баъди салому тӯҳфаи дуруд фармудааст, ки амсари ёрони худро ба сӯи Мадина бифирист. Он Ҳазрат (с) чумла ёрон, мисли Мусъаб ва Ибни Умм Мактум, Ибни Масъуд ва Аммор ва Билол ва Саъд ва ғайра сиву шаш кас саҳобӣ *разияллоҳу анҳумро* ба ҳузурӣ хеш талабида, ҳамроҳи амиралмуъминин ҳазрати Ҳамза ва ҳазрати Умар *разияллоҳу анҳумо* ба сӯи Мадина равона фармуд ва мунтазири ваҳйи сонӣ мебуд.

Дар ин асно Абуҷаҳли лаъин бо кофирони Макка муттафиқ шуда, барои куштани он Ҳазрат (с) машварат мекард. Дар он хин Шайтон *алайҳиллаъна* ба сурати пире вориди вақти шон гардид, бонге дурушт ба кнёси марди бегонаи боғаммов бар ӯ заданд. Гуфт: «Ё хоҷагон, ман марде сокини Начдам, мехоҳам, ки ба таъбири шумо ёр шавам ва молу касони бештар дорам». Пас Иблис *алайҳиллаънаро* ба миёни худҳо ҷой дода, шарикӣ машварат карданд. Минбаъд Абуҷаҳл пурсид, ки дар ҳаққи Муҳаммад (с) чӣ гуна таъбире сонб андешидӣ? Гуфт, ки эй Абулҳакам, дини падарони моро тақзиб карда, дини дуруғи худ ба ҷоду ҷорӣ кардан мехоҳад. Ту ҳокими Макка ҳастӣ ва хешовандон низ бисёр дорӣ. Агар ҳамаро ҷамъ карда сари Муҳаммад (с) бибурӣ, чӣ қабуҳате лозим ояд? Абуҷаҳл ин маънӣ писандида бигуфт, ки эй ёрон, алон ёрони ӯ ба Мадина рафтаанд, кори ӯ тамои кардан мушкиле нахоҳад буд. Иблиси лаъин гуфт: «Ансаб он аст, ки ҳар гоҳ ба бистари хеш бихуспад, бояд ки шахсе танҳо рафта сари ӯ бурида биёрад, то фитна бедор нахоҳад шуд».

Алҳосил, чумла ёрон биписандиданд. Абуҷаҳл гуфт: «Эй ёрон, имшаб сари ӯ буридан заруру лобудд аст». Ин бигуфту бист каси ҷаррору хушёрро барои он кори сутург мукаррар кард. Дар ин асно Ҷабраил (а) даррасиду гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), имрӯз ба маҳфили Қурайш ҳамчунин гуфтугӯи шудааст, ки имшаб ба вақти хоб сари ту ҷудо созанд ва ҳукми Борӣ ба дини гуна ҷорӣ шудааст, ки Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳуро* ба хобтоҳи хеш бихобонида, Абубакри Сиддиқ *разияллоҳу анҳуро* ҳамроҳ карда, аз Макка ҳичрат фармуда, ба Мадина ташриф бибарӣ. Албатта аҳли Мадина ҳомию мададгори ту хоҳанд шуд. Ва низ истикомати ту дар он ҷо қарор хоҳад ёфт ва ҳамкори ислом ба анҷом инсиром хоҳад гардид».

Пас он мочароро аз Абубакри Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* баён фармуда. Чун шаб омад Алии Муртазоро ба бистари худ хобонида бо Абубакри Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* аз Макка ҳичрат фармуд. Ин мочаро ба таъриқи ғурраи моҳи рабиъулаввал, ша

би шанбе, баъди нубувват сездар сол ва баъди меъроҷ ҳашт моҳ воқеъ шуда буд. Дар он ҳин умри шарифаш панҷоҳу се сол гашта.

Ва он бист кас, ки Абуҷаҳли лаъин муайян карда буд, ҳасби иғвову машварати Иблис, ки худро муширу мусоҳиби Абуҷаҳл намуда буд, ба гирди хонаи он Ҳазрат (с) хуфния муҳосара намуданд. Аллоҳ таъоло хобро барояшон чунон мусаллат гардонид, ки ба рафтани он Ҳазрат (с) чизе маълум накарданд. Баъд аз замоне Иблис аз хоб бедор шуда гуфт, ки Муҳаммад гурехтааст. Пас он бист кас тег оҳехта давон-давон ба хобгоҳи он Ҳазрат (с) рафта, Алӣ каррамаллоҳу ваҷҳаҳуро хуфта ёфта, пурсиданд, ки Муҳаммад куҷо аст? Фармуд, ки намедонам ман. Пас маъюс шуда, пеши Абуҷаҳл омада, баён карданд. Иблис алайҳиллағна гуфт, ки ман ба илми худ медонам, ки бо Абубакр (раз) ба сӯи Мадина гурехтааст. Ансаб он аст, ки таъоқубкунон равон шавед, то ба ғори кӯҳи Атҳал, ки манзили гурезгоҳи худ кардааст, биёбед. Пас ҳама Қурайш ба иттифоқи яқдигар ба хонаи Абубакр (раз) дарҳазида бичустанд, наёфта таъоқубкунон ба сӯи Мадина равон шуданд. Пас Ҷабраил ҳозир шуда гуфт: «Ё Муҳаммад (с), қурайшиён ба касди ту меоянд, бояд ки дар ғори Атҳал пинҳон шавӣ». Он Ҳазрат (с) бо Абубакр (раз) дар ғор пинҳон шуда, дарҳол анкабуте луоби даҳони худ бар он ғор танид ва кабутаре омада, болои он луобтанид байза андохт ва Ҷабраил (а) хокистару хошок бар он бипошид.

Пас он бадхоҳон дар кӯҳи Атҳал даррасида талошу тафохус мекарданд. Иблис хост, ки ба сурати одамі баромада нишони он Ҳазрат (с) дар он ғор диҳад, Ҷабраил (с) ўро аз пари худ кашанда, ба дарёи муҳит андохт. Чун муттасили ғор расиданд, кабутаре аз он ғор бибарид. Чун кабутару байзаву луоби танидаи анкабут, ки хошоку хокистар дар он олуда буд, бидиданд, боз муроҷаъат карданд. Ва он Ҳазрат (с) се рӯз дар он мақом ташриф медошт. Ва гуфтаанд, ки ҳар гоҳе ки андаруни ғор рафтанд, он Ҳазрат (с) ба саҷда дарафтоду Абубакри Сиддиқ мидид, ки аз ҳар чор тарафи он ғор суроҳҳои мору ғайра музиёти бисёр аст. Пас чомаву дастори хешро порча мекард ва дар суроҳҳо мениҳод, ҳатто ки сивои шалвор ҷумла порчаҳо харҷ шуд. Магар бинобар набудани порча суроҳие масдуд нашуда буд ва ҷазоро море заҳрдори хунхор хост, ки аз он суроҳ берун ояд. Ногоҳ назари Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* бар ў афтод, филҳол қафиҳои мубораки худро ба даҳани ғор ниҳода, омаданаш масдуд кард ва он мор пояшро бигазид ва заҳраш ғалаба карда ларза бар андомаш афтод, магар пой худро мисли қоиму қарор медошт. Чун он Ҳазрат (с)

Пас Чабраил (а) хабари омадани Абуҷаҳл бо лашқари гарон расонид ва навиди нусрат дардод, ҳамаи муъминон шодмон гаштанд.

Чун рӯзи дигар ҳар ду лашқар сафи ҷанг оростанд, ба ҷаҳми Абуҷаҳли лағини лашқари нусратасар андак менамуд ва лашқари худро анбӯҳ дида, азбаски хушдил шуда гуфт: «Мо чандонем, ки бо Худои Мухаммад (с) ҳам муқобала тавонем кард, гурӯҳе аз лашқарам ба ҷанги ӯ кофӣ аст». Пас он Ҳазрат (с) ба сачда дарафтод, гуфт: «Худо ваъдаи нусрат, ки ба ман кардаӣ, ба охир бирасон!»

Пас аввал аз лашқари Макка Утба ва Шайба ва Валид ибни Муғира пеш омада, мубориз талаб карданд. Ва аз лашқари Мухаммади расулаллоҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* Абдуллоҳ ибни Равоҳа ва Авф ибни Ҳорис ва Масъуд ибни Ҳорис ба ҷанг пеш рафтанд. Бигуфтанд, ки аввал номҳои хеш бигӯед, то ҷанг кунед. Ва он се мусалмон номҳои хеш бигуфтанд. Мушрикони гуфтанд, ки шумо лоиқи куфуъи мо нестед. Пас ба овози баланд бонг заданд, ки ё Мухаммад (с), дар ҷанги мо куфуъе бифирист! Ҳочаи кинот Ҳамза *разияллоҳу анҳу* ва Алӣ ва Убайда ибни Ҳорис *разияллоҳу анҳумро* бифиристод, то ишон ба ҷанг дарпайвастанд. Ҳамза (*раз*) Шайба бикушт ва Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҷаҳу* Валид ибни Муғира ро бикушт ва Утба пин Убайда *разияллоҳу анҳу* шикаста буд. Магар Убайда ба пин шикаста ба Утба ҳамла оварда ӯро бикушт. Пас Убайда ба хидмати ҳазрати Мустафо *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* омад. Пайғамбар (с) ӯро башорати Биҳишт дод. Он гоҳ мушрикони тир андохта, ҷаҳор-панҷ муъминонро шахид карданд.

Пайғамбар дар сачда афтода, нусрат хост. Худои аззаву ҷалл ҳазор фаришта бифиристод, то бо мушрикони ҷарб карда мекуштанд. Абдуллоҳ ибни Масъуд *разияллоҳу анҳу* Абуҷаҳли лағинро афтода дида, бар синааш нишаста, корде даркашида хост, ки бикушад. Абуҷаҳл гуфт: «Эй шубони гӯсфандон, бар синаи ман нишастӣ ва маро куштаи меҳодӣ?» Абдуллоҳ гуфт: «Шукри Худои аззаву ҷалл, ки маро бар ту музаффар гардонид». Пас ба хории тамом сари ӯро аз тан ҷудо карда, ба хидмати ҳазрати Расулаллоҳ (с) овард. Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* сачдаи шукр ба ҷо оварда ва бештари кофирон кушта шуданду баъзе асир гаштанд ва баъзе гурехта ба ҳазимат рафтанд.

Ривоят аз асҳоб *ризвонуллоҳи алайҳим* кардаанд: Он рӯз, ки касди куштаи кофирон мекарданд пеш аз он ки бар ишон бирасанд, худ ба худ сарҳо бурида меафтоданд. Он гоҳ Пайғамбар (с) фармуд то пойҳон куштагон мегирифтанд ва дар

чоқҳо меандохтанд. Пайғамбар бар сари чоҳи куштагон ис-
тода гуфт: «Бадбахт, ақориби мо шумо будед». Ерроиро азоб
омада гуфтанд: «Ё Расулаллоҳ (с), бо куштагон сухан мегӯй?»
Гуфт: «Бо мурдагон ҳар чи бигӯянд, бишнаванд, аммо ҷавоб
натавонанд дод». Он гоҳ Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва
олиҳи ва саллам* бо ёрони худ музаффару масрур гашта, ба
Мадина бирафт. Ва сездеҳ таъ аз мусалмонон шақид шуда бу-
данд.

Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* бифар-
муд, то асҳоб асиронро ҳозир карданд. Чашми мубораки Сайи-
ди олам бар Уқба афтод, ки дар масҷиди Маккаи муъаззама
сабадери бар рӯи мубораки Хоҷаи олам андохтаву дастор дар
гардани муборак карда буд. Дар он замон Пайғамбар *саллал-
лоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* назр фармуда, ки агар ман
Уқбаро биёбам, ба хориву зорӣ бикушам. Алӣ (а)-ро бифар-
муд, ки назри моро вафо кун. Амирулмуъминин Алӣ (а) ба
нишонаи оӣ ўро гардан зада, ба Дўзах фиристод.

Чун Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* за-
не дошт Савда ном ва вақти қатли асирон ба асирон гуфт:
«Шумо агар ҳарб карда дар ҷанг кушта мешудед, то ин замон
ба хориву зорӣ кушта намешудед». Пайғамбар *саллаллоҳу алай-
ҳи ва олиҳи ва саллам* аз ин маънӣ бар Савда ҳашм гирифт
ва талок дод. Ў ба шафоъат пеши Ойиша-хотун *разияллоҳу
анҳо* рафт, зеро ки ў медонист, ки шафоъати Ойиша *разиял-
лоҳу* анҳо рад намешавад. Гуфт, ки ман зане пирам ва рӯзи
навбати худ ҳам туро додам, ба ҷиҳати ман-шафоъате кун, бо-
шад, ки Пайғамбар (с) боз дар никоҳи худ оварад, то гуноҳам
афв гардад. Пас Ойиша *разияллоҳу анҳо* аз хидмати Сайиди
олам шафоъат талабида, то дигар мартаба Савдаро дар никоҳи
худ оварад. Пас Хоҷаи коинот *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва
саллам* ба Аббос (*раз*), ки асир омада буд, гуфт, ки худро боз
бихар. Аббос (*раз*) гуфт, ки ман чизе надорам, ба чи чиз боз-
харам. Фармуд, ки мусалмон шав то озод гардонам. Пас Аб-
бос *разияллоҳу анҳо* мусалмон шуда ва ўро моли бисёр ҳосил
гашт.

ҲАБАРИ БАДЗАНИ ШУДАНИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА САЛЛАМ БАР ОЙИША-ХОТУН ВА ВАҲИ ОМАДАН БА ПОКИИ ХОТУНИ МАВСУФА РАЗИЯЛЛОҲУ АНҲО

Овардаанд, ки он Ҳазрат *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва
саллам* боре Бибӣ Ойиша-хотунро дар ҳавдаче нишонда, ба
ҷанги куффор рафта буд. Чун аз ғазо бозгашта, шабе Ойиша

разияллоҳу анҳо аз ҳавдаҷ берун омада, барои вузӯ дар саҳро рафта буд. Ва одаташ он буд, ки чун аз ҳавдаҷ ба саҳро берун рафтӣ, дари ҳавдаҷ кушода доштӣ, то шутурбонон бидонистандӣ, ки Ойиша-хотун барои вузӯ рафта бошад ва чун дари ҳавдаҷ омадӣ, никобро фуру гузошти. Он шаб ба қазои илоҳӣ гулӯбандро ба вақти вузӯ кушода дошта буд. Чунон ниҳода, ба ҳавдаҷ расида, парда фуру гузошта даст ба гардан карда, гулӯбанд наёфт, боз ба шитоб аз ҳавдаҷ берун омада, парда андохта, ба талаби гулӯбанд ба саҳро рафт. Чун он шаб баски торик буд, соъате ба таҷассус таваккуф афтода. Дар он вақт лашкар кӯч карда ва шутурбонон пеши ҳавдаҷ рафта, парда фуругузошта диданд, пиндоштанд, ки Ойиша-хотун (*раз*) дар ҳавдаҷ аст. Ҳавдаҷро бар шутуре нишонда кӯч карданд. Чун Ойиша *разияллоҳу анҳо* боз ба манзиллоҳ омада, дид ки ҳама мардумони лашкар кӯч карда рафтаанд, мутахайир шуда гуфт, ки дар пайи ишон биравам пиёда ба ишон натавонам расид. Савоб он аст, то Пайғамбар (с) аз он манзил ҳавдаҷ нафиристад, ман ҳамин ҷо бибошам.

Ва Пайғамбар (с) Сафвон *разияллоҳу анҳуро* пасравии лашкар карда буд, то ҳар чизе, ки аз хозу хошок фаромӯш мекардандӣ, то дар вақти субҳ дар тамоми ҷой тафаҳхусе таҷассус менамудӣ ва он чи меёфтӣ, оварда ба моликаш супурдӣ. Он вақт ҳама ҷо тафаҳхус карда, ба манзили фурудгоҳи Ҳазрат (с) расид. Ойиша *разияллоҳу анҳоро* аз дур бидид. Пас аз шутур фуруд омада, ба хидмати ҳазрати Ойиша (*раз*) рафта гуфт: «Ё сайида, чӣ нишастай?» Ойиша *разияллоҳу анҳо* ҳама ҳол ба Сафвон *разияллоҳу анҳу* бигуфт. Сафвон ўро бар шутури худ нишонда, миҳор ба дасти хеш гирифта мерафт. Чун Расул (а) ба манзил нузул карда, пеши ҳавдаҷ рафта Ойиша-хотунро надид, Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳуро* ба талаби Ойиша *разияллоҳу анҳо* фиристод.

Чун Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* савор шуда мерафт, дар роҳ дид, ки Сафвон (*раз*) бар шутури худ Ойишаро нишонда миҳор кашида меорад, наздиқаш рафта аҳвол пурсид. Ойиша-хотун ҳама аҳволро ба Амирулмуъминин Алӣ (а) бозгуфт. Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* ба таъҷили тамом ба хидмати Сайиди олам рафта хабар дод. Баъд аз он Ойиша ва Сафвон расида аз Расул *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* аҳволи таваккуфи худ бигуфт. Ва Ойиша низ аҳволи гум шудани гулӯбанд илтимос кард. Аммо овоза дар лашкар афтод, ки Ойиша-хотун аз ҳавдаҷ гум шуда буд ва Сафвон ба шутури хеш нишонда овард ва мунофиқони палидҷой тухмат ёфтанд.

Абдуллоҳ ибни Абилаҳаб *лағнатуллоҳи алайҳи* гуфт: «Ман медонам, занони Пайғамбар ҳама рӯзгор бадӣ мекунанд». Зи-

ҳи бадбахт дуруғгӯён, ки дар ҳаққи покзанон чунин дурӯғ гӯянд! Ва баъзе аз мунофиқон дар хотири палиди худ оварда гуфтанд, ки Ойиша (*раз*) аз лашкар гурехтааст. Аз он рӯз бозпас монда буд, ки бо Сафвон кори бад кунад. Ва Собит Абихассон *лаънатуллоҳи алайҳи* газофҳо чавда мекарду мегуфт, ки Ойиша чавону Сафвон аз Пайғамбар хубтару некурӯ аст, бинобар ин бо ӯ дарсохта, пас монда буд.

Чун Расулуллоҳ ба Мадина расид, тамоми аҳли Мадина гуфтугӯй карда забони таъну тӯҳмат бар Ойиша-хотуни пок мениходанд. Ва Мустаҳ ном аз хешовандони Абубакри Сиддик *разияллоҳу анҳу*, ки Ойиша (*раз*)-ро парвариш дода буд, мегуфт, ки аз солҳо Ойиша бо Сафвон (*раз*) аст. Ва хоҳари Зайнаб — манкуҳаи Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* ба кизб мегуфт, ки ман борҳо Сафвонро бо Ойиша дидаам. Ва аксари мардум аз ҷаҳли хеш инчунин дурӯғҳо мегуфтанд.

Он гаҳ шахсе махфӣ ба хидмати Расулуллоҳ (*с*) рафта, аҳволи Ойиша-хотунро бо дурӯғе чанд омехта бигуфт ва Мустаҳро ба гувоҳӣ хонда. Зайнаб низ рашки занон оварда, маҳалли қасд ёфта гуфт: «Хоҳари ман аксар Ойиша-хотунро (*раз*) бо Сафвон дидааст». Ва аксари мардумон инчунин дурӯғҳо мегуфтанд.

Расул хотиркуфта шуд, аммо ба рӯи Ойишаи сиддика (*раз*) ҳеч намегуфт. Чун ба хонаи Ойиша (*раз*) омадӣ, аз дур нишаста сухан нагуфтӣ. Ойиша (*раз*) мутараддид гашта, ки Пайғамбарро (*с*) чӣ шудааст. Ва падару модари Ойиша (*раз*) низ шунидандӣ, аммо ба рӯи духтар ҳеч нагуфтандӣ.

Рӯзе модари Мустаҳ гуфт: «Лаънат бар Мустаҳ бод». Ойиша-хотун пурсид: «Чаро бар писари худ лаънат мегӯӣ, ки ӯ аз муҳочирон аст?» Умми Мустаҳ гуфт: «Ҳеч намедонӣ, ки дар ҳаққи ту ӯ ва баъзе мардум чӣ таъна мезананд, аҳвол чунину чунон мегӯянд».

Ойиша (*раз*) пеши модар мутағайир шуда рафт, дигар бигирист, ки бар ман чунин тӯҳмате бастаанд, ту маро огоҳ накардӣ.

Модараш истимолат карду гуфт: «Занеро, ки шавҳар аз занони дигар дӯсттар медорад, мардум бар он зан ҳамчунон дурӯғҳо мебаранданд. Эй чони модар, дили хеш хуш дор!». Ойиша *разияллоҳу анҳо* гуфт: «Аз муддате Пайғамбар (*с*) аз ман дил бардоштааст, чунонки пеш аз ин буд, он чунон нест, сабабаш ҳамин хоҳад буд». Модар ӯро дилхуш карда, боз ба хонаи Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фиристод.

Чун ба хона расид, Расулуллоҳ илтифоте накард. Ойишаро (*раз*) ғам бар ғам афзуд. Аз он ғусса ранчуру бемор гашт. Ва Расул (*с*) дар он беморӣ вайро напурсид. Аз ин маънӣ

ранчурӣ зиёдат гашт. Рӯзе Пайғамбар (с) дар хонаи Ойиша (раз) рафт. Ойиша-хотун (раз) гуфт, ки Ӯ Расулаллоҳ (с), ман ранчурам, ин ҷо тимори ман намешавад, ба хонаи падар хоҳам рафт. Фармуд: «Ту донӣ, хоҳ бирав, хоҳ марав». Пас Ойиша-хотун бо қанизаки худ, ки Барира ном дошт, ба хонаи падар рафт ва панҷ рӯз нахӯспид. Расулаллоҳ ба иёдати ӯ нарафт, аммо ҳар вақте, ки Барира ба хона омадӣ, Пайғамбар (с) мепурсидӣ, ки он бемор чун аст.

Рӯзе Пайғамбар (с) хонаи холи карда, амирулмуъминин Алӣ ва Усома ва Барира *разияллоҳу анҳумро* ҳозир гардониду гуфт: «Шумо дар Ойиша ҳеҷ хислатҳои бад мушоҳада кардед?». Савганд ёд карда гуфтанд, ки мо дар Ойиша-хотун бадӣ надидаем ва ин ҳадис, ки мардуми дурӯғгӯён мегӯянд, бухтони азим аст. Дили мубораки Ҳоҷаи олам қадре биёромид ва ба иёдат ба хонаи Абубакри Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* рафта фармуд: «Ӯ Ойиша, туро ҳеҷ маълум аст, ки мардуми шаҳр бар ту чӣ тўҳмат бастаанд, агар аз ту аз ин гуноҳон ки мегӯянд, ҳақиқат чизе воқеъ шуда бошад, тавба кун ва ба Худо бозгард ва то Худои таъоло туро афв кунад». Ойиша-хотун *разияллоҳу анҳу* ин сухан шунда, бисёр бигирист ва Абубакр *разияллоҳу анҳу* низ бигирист ва об дар чашми мубораки он Ҳазрат (с) низ омада. Ойиша *разияллоҳу анҳу* гуфт: «Ӯ Расулаллоҳ, ман гуноҳе накардам, чи гуна тавба кунам? Худои таъоло бар аҳволи ман мутталиъ аст ва умед мебароям, ки Худои таъоло аз баракати рисолати ту бароати зиммати ман кунад ва туро маълум гардонад».

Минбаъд он Ҳазрат (с) ба макони ҳеш ташриф овард ва дар ин асно Худои таъоло дар покии Ойиша *разияллоҳу анҳу* оят фирисгод. Ҳамчунин ҳабдаҳ оят, ки ба сураи «Нур» воқеъ аст марратун баъда уло ва қарратун баъда ухро дар покию таҳорати Ойиша-хотун (раз) нозил шуда.

Пас Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва алиҳи ва саллам* Ойиша *разияллоҳу анҳоро* башорати оятҳо дод. Ойиша шукри Худо ба но оварда гуфт: «Худои аззаву жалл маро аз хабари покии шод гардонид, ту ки расули, ба ҳаққи ман занни бад кардӣ». Абубакри Сиддиқ (раз) бичасту даҳони Ойиша *разияллоҳу анҳу* бигирист: инчунин итоб бар Расули Худо натавон кард. Ва Пайғамбар (с) фармуд: «Ӯ Сиддиқ (раз), то ҳар чӣ ба хотири ӯ бирасад, бигӯяд, зеро ки дилаш аз баски озурдааст».

Баъд аз он ояте мунзал гашт, ки Ӯ Муҳаммад, чамоъате ки бар Ойиша (раз) тўҳмат бастаанд, онҳоро ба ҳар яке ҳадд бизан. Муҳаммад (с) ишонро талаб фармуд ва ояти Худойро барояшон хонда Абдуллоҳ ва Абиҳасан ва Мустаҳ ва духта-

ри Ҳаҷаш ва ғайра ҳар якеро ҳаштод тозиёна бизад ва Ойиша *разияллоҳу анҳоро* хушдил карда, ба хона бурд. Ва ин хикоят дар моҳи рамазон ё шаввоал аз соли шашуми ҳичрат буд.

Баъд аз он Расул (с) газохон бисёр кард ва қатли кофирону мушрикони намуд ва аз мушрикони ранҷу заҳмати бисёр дид. Чунон ки дар ҷанги Уҳуд санг бар дандони муборак расида, дандони муборак шаҳид гашта буд. *Валлоҳу аълам бис-саваб.*

ҚИССАИ ҶАНГИ УҲУД.

Овардаанд, ки чун мушрикони Макка ҳазимат ёфтанд ва бисёре аз он кушта шуданду баъзе асир гашта, ба фуруҳт рафтанд, бад-он боз сохтагии ҳарб карда маъа ҷамми ғафир ва лашкари касир ба иродаи тохт ба сӯи Мадина равон шуданд. Ҷабраил (а) хабари он бирасонид. Машварати Расул ба иттифоқи ёрон ба-д-он қарор ёфт, ки ҳар гоҳ кофирон ба Мадина дароянд, ба ишон дарзананд. Чун мутғасили Мадина даромаданд, Расул (с) зиреху ғайра олотии ҳарб бипӯшид ва шамшер ба даст карда берун омад. Пас ҷумла саҳобӣ мустаъидди ҳарб шуда равон шуданд.

Чун ба кӯхи Уҳуд даррасид, Абдуллоҳ ибни Зубайр бо ҳафтод нафар найзаандоз ба муҳофизати кӯхи мазкур гузошта, пештар шуда, Зулфиқор ба ёрон арз кард, ки аз шумо қадом кас хоҳиши Зулфиқор дорад. Абубакру Усмон ва Ҳамзаву Алӣ ва ғайра *разияллоҳу анҳум* хоستانд, надод. Пас ба дасти шахсе саҳобӣ дода фармуд, ки ин теги душмантарони аст, ба хушёриву пурдонии тамои сари кофирон бибур! Пас он кас исоба аз мӯзаи худ берун оварда, бар сари хеш бубаст. Он гоҳ лашкари ислом бар куффор ҳамла оварда, фатҳ ёб шуданд ва кофирон мунҳазим гаштанд. Ва он ҳафтод кас, ки ба ҳифозати кӯх маъмур буданд, шикастагии куффор дид, бо вужуди мамониъати Абдуллоҳ ибни Зубайр барои ғанимат фуруд омаданд. Дар ин асно куффор фурсати вақт ёфта, бар он кӯх дар шуда, ба лашкари ислом ғолиб омаданд. Ва ҳафтод кас аз ислом маҷрӯху кушта шуданд ва низ дандони мубораки Пайғамбар (с) ба заҳми тир шаҳид гашт ва бар руҳсории шарифаш ҷароҳате падида омада ва бар баъраи муборакаш хун равон гардид. Ва шахсе саҳобӣ хун аз рӯи покаш аз дастори хеш мегрифт.

— Иблиси лаъин бар сари кӯх, баромада овозе дардод, ки Муҳаммад (с) кушта шуд. Ба истимоъи ин маънӣ мушрикони шодмон гаштанд ва лашкари ислом чаҳор гурӯҳ гардид. Гурӯҳе шаҳид шуданд ва тоифае маҷрӯху хаста гаштанд ва гу-

рӯхе ғозӣ шуданд, андаке роҳи фирор паймуданд. Ва агарчи хун аз рухсори шарифаш, мерехт, аммо мисли моҳи шаби чордахум метобид. Умари Форук ва ғайра саҳобӣ *разияллоҳу анҳум* таҷассускунон ба хидмати Расул (с) даррасиданд, диданд, ки хун аз дандони шикаста чорӣ аст.

Пас Расулро (с) дар чое гузошта, Абубакр (*раз*) ва ғайра саҳобӣ танғҳои аспон муҳкам карда савор шуданд ва доди шуҷоъату шаҳомат дода, аксари кофиронро ба дорулбавор фиристоданд ва аксареро асир оварда, ба фуруҳт доданд ва аксаре роҳи ҳазимат паймуданд. Ва овози Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* аз фалак то малак мерасид. Ва Аббос (*раз*) лачоми аспи Расули макбул *саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам* гирифта истода буд, ки Чабраил (а) омада гуфт: «Ё Расулаллоҳ фариштагон ба мадади ту омада, сарҳои куффор аз теги бедареғ медаранд ва наъраи Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* чунон ҳайбату тарс бар дили куффор мусаллат гардонид, ки ҳар кофире овози наърааш бишнавад, захра таркида бимирад ва силаҳ аз дастҳои ишон фуру афтад. Ва нусрату фатҳ қарини ёрони ту гардад ва хотири худ маранҷону шукри Боя ба ҷо ора!».

Пас он Ҳазрат (с) ҳамроҳи ёрони худ болии кӯҳи Ухуд баромаданд ва аз ҳар тарафи Расул (с) ҳамроҳиёну ёрон бинишастанд. Дар ин асно Халид бо ҷамоъате кофирон болии кӯҳи мазкур баромада, қасди Пайғамбар карданд. Ёрони ҷаррори теғгузор мавҷуд буданд, ки маъа ҳарбаҳои ҷанг дарпайвастанд ва ба зерии теги бедарағ дароварда аксареро Чаннамабод фиристоданду аксаре нанги фирор ба худ осон гирифтанд.

Баъди замоне Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* Абусуфёнро ба домани кӯҳ дид, Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* гуфт: «Ё Абусуфён, имрӯз фирӯзии моён аст, зеро ки онон ки аз мо шаҳид шуданд, ба Чаннатулмаъво таъя заданду мурдагон шумо ба Асфалуссофилин сарнагун монда». Пас Абусуфён аз он ҷо баргашта ва Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* низ ҳасби фармудани он Ҳазрат (с) бар пушти Дулдул савор шуда, Зулфиқор ба даст гирифта равон шуд. Чун ба куштагон расида, дид, ки Ҳамза (*раз*) ва ғайра се кас шаҳид шуданду кофирон мусла карда. Гуфт: «Ё амм Ҳамза (*раз*), агар Худои таъоло маро бар кофирон ғолиб кунад, ҳафтад касро ба ивази ту мусла гардонам.

Пас шаҳидонро бароварда, намози ҷаноза гузаронданд ва ба хок дар карда. Баъдаху Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳуро* ба сӯи Мадина ба тумангинати мардуми он ҷо фиристод.

Чун Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* ба Мадинаи мунаввара расид, Фотима-хотун (*раз*) ва ғайра мастурот гиракунон пе-

ши Алӣ (а) омаданд, зеро ки овози Иблис, ки ба вақти захмӣ шудани Ҳазрат (с) дода буд, ба гӯши сокинони Мадина ҳам расида. Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* фармуд, ки хотир чамъ доред, он Ҳазрат (с) зиндаву саломат аст ва бо фатҳу нусрат дамсоз гаштем. Пас аҳли байт ва ғайра биёромиданд.

Гӯянд, ки зане пир хабари шикаста шудани дандони мубораки он Ҳазрат (с) шунида, давону гирён ба сӯи ҳарбгоҳ равон шуда дид, ки чаноза меоранд. Пурсид, ки ин чанозаи кист? Гуфтанд, ки писари туст. Гуфт: «Фидои Расули Худо бод!». Чун пештар рафт, чанозаи дигар дид, гуфтанд, ки ин чанозаи бародари туст. Гуфт: «Фидои ҷони Расули макбул (с) бод!». Дар ин асно, ки аз Расули макбул (с) муроҷаъат ба сӯи Мадина карда дучор шуд ва бар пой муборакаш дарафтод ва шодиҳо карду гуфт: «Ё Расулаллоҳ ҳазор фарзанду бародари ман фидои дини ту бод!». Он Ҳазрат (с) ба дилдорнаш вардохта ба Мадинаи мунаввара даррасида, ки ҳар яке бар куштаи худ таъзият мекунад. Расул (с) фармуд: «Агар Ҳамзоро (*раз*) касе будӣ, бар вай низ гиристӣ ва таъзият кардӣ». Чун он зан ин сухан аз забони сидқтарҷумони он Ҳазрат (с) шунид, писару бародари худро фаромӯш карда таъзияти Ҳамза карда. Пас ҳама занон таъзияти Ҳамза карданд. Акнун расми араб чунон аст, ки агар касе барои мурда таъзият кунад, оғоз ба номи Ҳамза (*раз*) намояд. *Валлоҳу аълам бис-сабов.*

ХАБАРИ ЧАНГИ БАДР-УС-СУҶРО ВА ҒАЙРА

Гуфтаанд, ки ба Маккаи муъаззама қаҳтии азим даромад ва аз он аҳли Маккаро кор ба ҷону корд ба устухон расид. Пас ҳама муттафиқ шуда, Наъим ибни Масъудро ба хавфи ин ки Расул (с) касди ҳарб кунад, ба муздурӣ гирифта, ба Мадина фиристоданд. Наъим ба Мадина расида гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), набояд, ки имсол ба чағг берун оӣ, зеро ки дар соли гузашта аксари ёрон шахид шуданд ва кофирон чамъият бисёр карда». Расулаллоҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* аз гуфтаи ӯ гӯш накарда, маъа ёрон ба сӯи Макка равон шуда, Маккаро муҳосара кард. Аммо касе аз маккиён берун нашуда, магар қадре хуфиятан ҳозир шуда, ислом оварданд. Пас аз он ҷо муроҷаъат карда, ба Мадина ташриф овард.

Соли дуюм ба зиёрати Макка ва барои гузаронидани ҳаҷч бо ёрони хеш ба сӯи Макка раҳгузор шуд. Пас ҳама ёрон байъат карданд ва бо шутуру дунба, ки дар ҳаҷч барои қурбонӣ даркор аст, равон шуданд. Хабар расид, ки маккиён ба ҳарб садди роҳ шудаанд. Расул (с) фармуд, то ба роҳе дигар, ки

сахтгузар буд, мерафтанд, ҳатто ки ба Маккаи муъаззама муттасили хонаи Хадича-хотун (раз) расида, фурудгоҳ карданд. Чун маккиён хабар ёфтанд, қар яке ба ҳарб омода шуда, берун омаданд. Ва мусалмонон, ки эҳроми ҳаҷч баста буданд, хостанд, ки бо ишон муқобила шаванд. Чун мушрикони наздик омаданд, ба қазон илоҳӣ ҳайбате азиму рӯйбе часим ба мучарради муъоянаи лашкари ислом ба ишон асар кард ва бигрехтанд.

Пас ҳама ба иттифоқи якдигар Абумасъуди Сакофӣ ва Исмоил ибни Умарро ба дарёфти маркузи ботини он Ҳазрат (с) ба расули фиристоданд. Пурсид, ки ё Муҳаммад, ба чи ирода омадӣ? Фармуд, ки барои гузаронидани ҳаҷч ва омеқтагини ҳешовандон. Абумасъуд бозгашта гуфт, ки шумо низ биравед ва ба таъзим уро биёрад, зеро ки ба зиёрат омадааст ва бо қасе сари ҳарб надорад ва бигуфтанд, ки ту низ мувофақати ӯ кардӣ.

Пас Исмоил ибни Умарро фиристоданд. Чун даррасид, Пайгамбар (с) фармуд, ки Исмоил даромад. Муғира ибни Саъд, ки ба дасташ теги бурон буд, баркоста дастури талабид, ки агар ҳукм фармой, сари ин қосид чудо кунам. Расули мақбул (с) монеъ омада, аз он бозгардонид. Исмоил пурсид, ки ин қадом аст? Фамуд, ки писари аммаи ту. Пас қайфияти ташриф-оварӣ ба Макка пурсид. Он Ҳазрат (с) фармуд: «Ба гузаронидани ҳаҷч». Гуфт, ки орзуи мо ҳамин аст, ки имсол бозгардӣ, зеро ки моён дар қаҳти шадид гирифторм, хидмату меҳмониат аз мо нахоҳад шуд. Ва шарте дигар ин аст, ҳар кӣ аз мо ба Мадина равад ва қасони ту сӯи мо оянд, монеъу музоҳими якдигар нашавем.

Расул (с) қабул нард. Боз гуфт: «Бояд ки бар ин маънӣ ҳатте навишта шавад». «Наъам» гуфта, ба навиштаиаш ишора фармуд. Баъд ҳатти сулаҳ навишта, Усмон *разияллоҳу анҳуро* маъа туҳафу ҳадоё ба қарами Қабба фиристод. Мучовирон Усмони Ғаниро (раз) гуфтанд, ки зиёрати Қабба бикун. Усмони Ғанӣ гуфт: «Маъозаллоҳ, Расули Худо бозгардад ва ман зиёрат кунам».

Дар ин асно хабаре ба лашкари ислом афтод, ки Усмони Ғаниро (раз) бикӯштанд. Ёрон хабар дуруст пиндошта, ба куштани Исмоил мустаъидд шуданд. Боз хабари зиндаву саломат будани Усмони Ғанӣ (раз) ёфтанд.

Ва гуянд, ки Абуҷандал ном шахсе аз Макка ба хидмати Расули мақбул (с) омада меҳост, ки имон орад, аммо падараш ва қавм нагузоштанд. Он қас ба Усмони Ғанӣ (раз) дар хуфия гуфт, ки ман мусалмон шудаам, маро бубар. Усмони Ғанӣ бинобар будани куффори бисёр ва ба лиҳози иқрори ёулҳ натавонист уро биёрад. Аммо баъд аз он бо ишораи Усмон

разилаллоху анху сари падарашро чудо карда, бо чумлаи мусалмон дарпайваст. Баъдаҳу зане аз мушрикони ба хидмати Расули мақбул (с) омада, имон овард. Пас касони наздиқи он Ҳазрат (с) омада, арз карданд, ки ин мухри ту ханӯз хушк нашуда, чаро аҳди худ бишкастӣ. Он Ҳазрат (с) фармуд, ки аҳд бо мардон буд, на бо занон. Пас мунодӣ доданд, ки ҳама лашкар чамъ омаданд. Баъдаҳу хадияву хайрот ба масокин намуда, ба сӯи Мадина равон шуданд. *Валлоху аълам бисса-воб.*

ҚИССАИ ЧАНГИ ХАЙБАР

Овардаанд, ки Пайғамбар *алайҳи-с-салоту ва-с-салом* дап санаи ҳафтуми ҳиҷрӣ барои гузаронидани ҳаҷч ба Маккаи муъаззама рафт ва мушрикони Макка ба ҳасби ваъдаи худҳо аз шаҳр берун шуданд. Пас он Ҳазрат (с) андаруни Макка даршуда, тавофи Қаъбаву ҳаҷч ва умра ба ҷо овард. Чун аз маносику аркон фориг шуд, мурочаъат ба сӯи Мадина фармуд. Дар ин асно Чаъфари Тайёр аз наздики Бакри Нуҷошӣ омада муждаи исломаш дод. Баъдаҳу хабари мусолаҳати Порс даррасид. Пасв он ба Мадинаи мунаввара равон шуда, ба сӯи Хайбар ба азии ҷиҳод берун омада, аз ҷухудони-Хайбар низ ҷамоъате касир ба муқобалаи лашкари ислом саф заданд. Баъдаҳу ду кас — яке аз ҷухудону дигаре аз мусалмонон берун омаданд. Пас ҷухуд бар муъмин ҳамла овард, то он мусалмон барҷаста, душашро аз бори гарони сари нопокаш наҷот бахшид. Ҳамчунин ҳафт кас муборизи ҷухудро паёнай ба Чаҳаннамобод фиристода, худ ҳам шарбати шаҳодат чашид.

Баъдаҳу Алии *каррамаллоху ваҷҷаҳуро* талаб фармуда. Гуфтанд, ки дарде ба чашми ӯ омадааст. Он Ҳазрат (с) дуъо кард, дарҳол шифо ёфта, бар Дулдуд савор шуда, Зулфиқор ба даст гирифта ва дар маъракаи рафта наъра бизад, то ҷухуде Маҷуфи малъун берун омада, ҳамла ба Алии *каррамаллоху ваҷҷаҳу* овард. Шери Худо ба як ҳамла сараш аз тан чудо намуд. Ҳамчунин чанд кас ҷухудро ба Чаҳаннамобод фиристод. Пас шахсе ҷухуд, ки Рустами замону исфандиёртавон буд, шеърғуёну фаҳркунон берун омада, ҳамла овард. Алии *каррамаллоху ваҷҷаҳу* ба дафъаш пардохта, ҷунон зарбе зад, ки аз сар то по ба аспу зиреҳаш дуним сохт. Ба муъоянаи ин ҳол кофирон ҳазимат хӯрда, ба ҳисор даршуда, қалъагӣ шуданд.

Пас амиралмуъминин Алии *каррамаллоху ваҷҷаҳу* ба дари ҳисор расида, дари ҳисор гирифта, қувате кард, ки ҳама ҳисор ба тазалзул омад. Пас дарвозаро барканда аз паси пушт биандоخت. Баъдаҳу Алии *каррамаллоху ваҷҷаҳу* ба дил ҳаёл кард,

ки аз ман ба чӣ тавр ҳамчунин кори сутург ба зухур омад. Дар ин асно овозе даромад, ки ё Алий, Ҷабраило ба қуввати ту фиристода будам. Он гаҳ лашкари ислом андаруни қалъа дарҳазид, қатли кофирон қарданд ва аксариро асир оварданду ғанимати бисёр ёфтанд. Иттифоқан аз ҷумлаи асирон зани ҷамила даромад. Он Ҳазрат (с) ўро ба никоҳи худ даровард. Пас он хотун *разияллоҳу анҳо* аз Расули мақбул (с) шафобат намуда, қизияи он қавмро мавқуф қунонида, ҳатте ба мавқуфий қизя ба маҳри он Ҳазрат (с) нависонида дод, ҷунончи то ханўз он ба дасти ишон мавҷуд аст. *Валлоҳу аълам биссаवоб.*

ХАБАРИ ВАФОТ ЁФТАНИ ОН ҲАЗРАТ САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ ВА АСҲОБИҲИ ВА САЛЛАМ

Овардаанд, ки ба таърихи ҳаштуми зилҳичча он Ҳазрат (с) бо ҷамъе ёрон дар Арафот расида, ду рақъат намоз адо кард. Дар ин асно Ҷабраил (а) ояти сафари охират овард: қ а в л у х у т а ъ о л о: Ал-явма ақмалту лакум динакум ва атмамту њалайкум ниъматӣ ва разиту лакум-ул-ислома динан.^а

Яъне: имрӯз қамол қардам барои шумо дини шумо ва тамоми қардам бар шумо ниъматӣ ман ва розӣ шудам барои шумо дини исломро.

Пайғамбар (с) донист, ки сафари охират қариб аст. Ва Сиддиқ *разияллоҳу анҳу* фармуд: «Эй ёрон, аз мазмуни ин оят маълум мешавад, ки ҷаноби Рисолатпаноҳ аз миёни моён ташриффармо шуда, ба ҳузури муқаддас мутаваҷҷиҳ шавад». Ҷумла асҳоб *ризвонуллоҳи таъоло алайҳим аҷмаъин* об дар дида қарда, навҳаву зорӣ оғоз қарданд. Он Ҳазрат *алайҳиссалом* ба тасаллии дилашон пардохта, ба истиғфор машғул шуд. Пас, баъд аз адон ҳаҷҷ ва муъоянаи маконоти ҷадду обои худ ба сӯи Мадина ташриффармо шуда, фармуданд, ки шояд ба соли дигар ба Маккаи муъаззама омаданам нашавад. Ва дарди паҳлӯ аз он мақом пайдо шуд, ҷунончи сездар намоз ба иқтидои Абубакри Сиддиқ *разияллоҳу таъоло анҳу* гузаронид. Ҳар гоҳ ба Мадинаи мунаввара расид, аҳли Мадина ба истиқболаш омада, андаруни Мадина бурданд.

Алқисса, охири моҳи сафар, рӯзи чаҳоршанбе дарди сару бухор ба хонаи Маймуна-хотун пайдо шуд. Ҷун шиддати мараз зоҳир гашт, ҳама азвочи мутаҳҳарот барои бемордорӣ ба хонаи Маймуна-хотун ташриф оварданд. Он Ҳазрат *алайҳиссалом* фармуд, ки маслаҳати шумо чист: бигӯед, ки ба хонаи қадом хотун бимонам? Ҳама донишанд, ки мурзии муборақ чи-

^а Куръон: 5, 3.

хати будан ба хонаи Ойиша-хотун (*раз*) моил. Билмуттафик гуфтанд, ки ба хонаи Ойиша *разияллоҳу анҳо* ташриф бубаред. Он Ҳазрат (*с*) ба дӯши аҳли байт даст ниҳода, ба хучраи Ойиша-хотун (*раз*) даррафт ва сари муборак бар зонуи хотун ниҳода биоромид. Ойиша-хотун (*раз*) даст бар синаи муборак ниҳода гуфт: «Ё Расулаллоҳ, андоми муборак бисёр гарм аст». Пайғамбар (*с*) фармуд: «Ё Ойиша *разияллоҳу анҳо*, фармони Ҳақтаёло чунин аст, ки дар моҳи рабиъулаввал аз дорулфано ба дорулбақо рихлат намоям». Ҳазрати Ойиша оҳе сард аз дили пурдари баровард. Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд: «Ё Ойиша *разияллоҳу анҳо*, ин шарбати мавт ҳамаро чашиданӣ ҳаст».

Боз рӯзи дуввум, ки чумъа буд, Билол (*раз*) ба дари хучраи Ойиша (*раз*) даромад ва овози баланд дод: «Ассалоту раҳимакумуллоҳу-с-салот». Чун овози Билол (*раз*) дар гӯши муборак расид, фармуд: «Ё Ойиша (*раз*), Билолро андарун талаб кун!» Ҳазрати Ойиша (*раз*) Билолро (*раз*) талаб кард. Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд: «Эй Билол, дар масҷид боз бирав ва бонги намоз бидеҳ ва асҳобро (*раз*) бигӯ, ки ман заъифҳолам ва Абубакри Сиддикро бигӯ, ки имомат кунад».

Билол ба ҳукми Ҳочаи олам ба масҷид даромаду гуфт: «Эй Абубакри Сиддик *разияллоҳу анҳу*, фармони ҳочаи олам аст, ки ту имомат кунӣ!» Ҳама ёрон шунида дар гиряву зорӣ шуданд. Боз Расул (*с*) Билолро (*раз*) фармуд, ки хар чаҳор ёро талабида биёр! Чун ёрон даруни хучра омаданд, ҳазрати Рисолатпаноҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* дасти рости худ бар китфи амирулмуъминин Умар ибни Ҳаттоб (*раз*) ва дасти чап бар китфи амирулмуъминин Усмон (*раз*) ниҳода, дар масҷид омад ва ба ҳазор ташвиш намоз адо карда, баъд аз намоз васият оғоз намуд, ки эй ёрону эй бародарон, миёни шумо, ман Пайғамбар (*с*) будам ва он чи ваҳй ҳазрати Ҷабраил *алайҳиссалом* назди ман меовард, ба шумо мегуфтам ва он чи ҳалол буд, амр менамудаму он чи ҳаром буд, аз ӯ манъ мекардам.

Ҳама ёрон дар гиряву зорӣ шуда, чомаҳои худро пора-пора мекарданд ва бар сари худҳо хок андохтанду оҳ бароварданд. Абубакри Сиддик *разияллоҳу анҳу* даст ба синаи пеши Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* истода гуфт: «Ё Расулаллоҳ, ман дишаб хоб дидаам». Расул *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд: «Хайр бод, бигӯ чи хоб дидаӣ?» Гуфт: «Чунон дидаам, ки чодар аз сари Ойиша (*раз*) бар ҳаво шуд». Пайғамбар *алайҳиссалом* фармуд: «Қасе ки инчунин хоб бинад, домоди ӯ бимирад». Ва амирулмуъминин

Умари Хаттоб (раз) гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), ман низ дишаб хобе дидаам». Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармуд: «Эй Умари Хаттоб (раз), бигӯ: чӣ хоб дидаӣ?» Гуфт: «Чунон дидам, ки адли ман шикаста шуд». Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармуд: «Эй Умар (раз) адли чумла ҷаҳон ман будам, чун аз ин ҷаҳон биравам, адли ту хоҳад шикаст». Ва амирулмуъминин Усмон (раз) гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), ман ҳам хобе дидаам». Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармуд: «Эй Усмон (раз), чи хоб дидаӣ, бигӯ?!» Усмон (раз) гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), чунин хоб дидаам, ки як варақ аз Куръон ба ҳаво паридааст». Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармуд: «Эй Усмон, миёни шумо монанди варақи Куръон ман будам, пас аз ҷаҳон хоҳам рафт. Ҷабраил бар ман ваҳй овардӣ, баъд аз ман ваҳй нахоҳад омад». Амирулмуъминин Алӣ каррамаллоҳу ваҷҳаҳу гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), ман ҳам хобе дидаам». Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармуд: «Чӣ хоб дидаӣ, бигӯ?!» Гуфт: «Чунон дидаам, ки сипари ман шикастааст». Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармуд: «Эй Алӣ (раз), сипари ту дар ҷаҳон ман будам, чун аз ин ҷаҳон биравам, сипари ту бишканад». Амирулмуъминин Ҳасан ва Ҳусайн разияллоҳу анҳумо гуфтанд: «Ё Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам, имшаб моён ҳам хобе дидаем». Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармуд: «Эй ҷигаргӯшаҳон ман, чӣ хоб дидаед, бигӯед?!» Гуфтанд: «Эй ҷадди ман, чунон дидаем, ки дарахте бузург бар замин афтад». Пайғамбар алайҳиссалом фармуд: «Фарзандони ман, миёни шумо дарахти бузург ман будам, ки аз ин ҷаҳон хоҳам рафт». Ҳазрати Ойиша гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), ман ҳам хобе дидаам». Пайғамбар алайҳиссалом фармуд: «Чӣ хоб дидаӣ, бигӯ?!» Гуфт: «Чунон дидам, ки сутуши хонаи ман шикастааст». Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам фармуд: «Ҳар зане, ки инчунин хоб бинад, шаҳвари ӯ би-мирад».

Ва баъдаҳу ҳама ёрон дар гиря шуданду оҳ бароварданд. Пайғамбар (с) фармуд, ки эй ёрон, заҳмати беморӣ ғолиб шуд, Билол (раз)-ро бигӯед, ки дар Мадина нидо диҳад, ки ду рӯз мондааст, ки Расулаллоҳ аз доруфано ба дорулбақо рихлат хоҳад фармуд. Агар касе даъвое дошта бошад, биёяду аз Дунё аз мо биситонад, то фардон қиёмат ҳаққи касе бар ман набошад. Билол (раз) аз ҳукми Сайиди олам дар масҷиди Мадина овози баланд дод, ҳеҷ кас ҷавоб надод, магар Аккоша ном марде ба ҷавобаш пардохта даъвон тозиёна кард. Пас Билол (раз) ба ҳузур Пайғамбар (с) омада арз кард, ки ё Расулал-

ноҳ, Аккоша ном марде шаърон тозиёна мекунад. Пайгамбар саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам фармуд, то ўро андарун талаб карданд. Чун Аккоша омад, Хазрат (с) фармуд: «Эй Аккоша, чӣ даъво дорӣ?» Аккоша гуфт: «Е Расулаллоҳ, рӯзе, ки бар ҷанги Ухуд рафта будӣ, як тозиёна бар пушти ман расида».

Баъдаҳу Пайгамбар (с) фармуд: «Эй Билол, дар хонаи Фотима (раз) бираву тозиёнаи ҳафтманӣ биёр!» Билол (раз) ба фармони Хоҷаи олам рафт ва гуфт: «Ассалому алайкум ё хотуни ҷаннат!» Хазрати Фотима (раз) фармуд: «Алайкум-ус-салом ё Билол (раз), барои чӣ омадаӣ?» Гуфт: «Хоҷаи олам (с) тозиёнаи ҳафтманӣ талабиданд». Хазрати Фотима-хотун (раз) фармуд: «Билол (раз), дар ин вақт тозиёна киро хоҳад зад?» Гуфт: «Аккоша ном марде аст, бар Пайгамбар алайҳиссалом даъво як тозиёна мекунад». Хотуни ҷаннат фармуд, ки би-гир. Баъдаҳу Билол (раз) тозиёнаи ҳафтманӣ гирифта, пешаи Хоҷаи олам омад.

Амирулмуъминин Абубакри Сиддик *разияллоҳу анҳу* гуфт: «Эй Аккоша, мубодалаи як тозиёна даҳ тозиёна дар пушти ман бизану Пайгамбарро (с) бубахш!» Аккоша гуфт: «Эй Абубакр (раз), ту бар ҷои худ бош!» Амирулмуъминин Умару Хаттоб (раз) гуфт: «Эй Аккоша, мубодалаи як тозиёна бист тозиёна маро бизану Пайгамбар (с)-ро бубахш!» Аккоша гуфт: «Эй Умар (раз), ту бар ҷои худ бош!» Амирулмуъминин Усмон (раз) гуфт: «Эй Аккоша, мубодалаи як тозиёна сӣ тозиёна бар пушти ман бизану Пайгамбар (с)-ро бубахш!» Аккоша гуфт: «Эй Усмон (раз), ту бар ҷои худ бош!» Амирулмуъминин Алӣ *жаррамаллоҳу ваҷҳаҳу* гуфт: «Эй Аккоша, барои як тозиёна чихил тозиёна бар пушти ман бизану Пайгамбар (с)-ро бубахш!» Аккоша гуфт: «Эй Алӣ (раз), ту ба ҷои худ бош!» Амирулмуъминин Хусайн ва Хасан *разияллоҳу анҳумо* фармуданд: «Эй Аккоша, мубодалаи як тозиёна моёро нанҷоҳ тозиёна бизану Пайгамбар (с)-ро бубахш!» Аккоша гуфт: «Шумоён низ бар ҷои худ бошед!»

Пайгамбар саллаллоҳу алайҳи ва олийҳи ва саллам фармуд: «Эй Аккоша, тозиёна биситону ҷандон ки хоҳӣ, бизан!» Аккоша тозиёна гирифта гуфт: «Эй Хоҷаи олам, ман бараҳнапушт тозиёна кӯрда будаму ту широкан пушидаӣ!» Пайгамбар (с) широкан биҷишоду Аккоша ба ҷониби пушти муборак истода, шуд ва муҳри нубувват дида, ба суръати тамом бӯсида тозиёнаро аз даст андохт ва бар қадами мубораки Пайгамбар алайҳиссалом афтоду гуфт: «Эй сарвари анбёе, ман бар пушти ту ҳаргиз наметавонам зад ва маро чи кудратест, ки ман саге камина аз асҳоби туам. Рӯзе, ки тозиёна бар пушти ман расида

буд, ҳамон рӯз баҳшидаам. Маро матлуб ин буд, ки муҳри нубувватро бубинам, то аз оташи Дӯзах раҳой ёбаму оташи Дӯзах бар ман ҳаром гардад». Ва Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд: «Эй Аккоша, акнун аз оташ озод шудӣ!»

Чун дувуми таърихи шаҳри рабиъулаввал шуд, Ҳақтаъоло фармон кард, ки: «Эй Малакулмавт, ту пеши Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* бираву дасти баста истода шав ва ҳар чи Муҳаммад *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* гӯяд, бишнаву ҷавоб бидех. Агар гӯяд, ҷон қабз кун!» Баъдаху Малакулмавт ба сурати аъробӣ пеши хучраи Рисолатпаноҳ *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* омада, даст зад.

Ва он рӯз душанбе буд, Алии Муртазо (*раз*) зуд ба хонаи худ рафт гуфт: «Эй Фотима (*раз*), бираву дидори падари худ хосил кун!» Ҳазрати Фотима (*раз*) ҷодар бар сар кашида, гиряву зорикунон ба хонаи падари худ омад.

Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фарзи бомдод адо карда буд, ки овози Малакулмавт шунида фармуд: «Эй Фотима, кадомӣ кас овоз медиҳад, дарёб!» Пас Фотима берун омада ва сурати Малакулмавт дида, беҳуш шуд. Баъд аз он пеши Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* омаду гуфт, ки марде ба сурати аъробӣ аст, Зулфиқор дар даст дорад. Хочаи олам фармуд: «Аъробӣ нест, балки шахсе аст, ки занонро бешавҳар кунату фарзандонро бепадар. Уро андарун талаб кун!» Чун Малакулмавт даруни хучра омада, дасти баста истода шуд, Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд, ки: «Эй бародар Азроил (а), пеши ман дасти баста ҷаро истодаӣ?» Малакулмавт гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), фармони Ҳаққтаъоло бар ин навъ аст!» Пайғамбар алайҳиссалом фармуд: «Эй бародар, ба зиёрати ман омадаӣ ё барои қабз кардани ҷон?» Малакулмавт гуфт: «Биҳишт барои дидори ту интизор аст ва ҳавзи Қавсар мавҷи гулоб мезанад ва товусону кумриёну андалибон ҷумла дар рақс омадаанд ва хурони Биҳиштро барои ту ораста кардаанд. Манам Малакулмавт барои қабзи ҷони ту омадаам». Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд: «Ё ахӣ Азроил (а), соъате, таваккуф кун, то ахӣ Ҷабраил (а) биёяд». Чун Ҷабраил *алайҳиссалом* омад, Пайғамбар (с) фармуд: «Эй Ҷабраил (а), фармон буд, ки умри ман навад сол аст, шасту се сол гузашта». Ҷабраил (а) гуфт: «Фармон ин аст, ки бисту ҳафт сол туро дар шаби меъроҷ гузаштааст».

Баъдаху Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд, ки эй Ҷабраил (а), баъд аз ман дар Дунё фуру хоҳӣ

омад ё на? Гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), баъди Шумо ҳеч вақт фуру нахоҳам омад, магар даҳ бор, ки даҳ гавҳар аз Дунё хоҳам бурд». Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд: «Қадам даҳ гавҳар хоҳӣ бурд?» Ҷабраил *алайҳиссалом* гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), аввал бор гавҳари сабр аз Дунё хоҳам бурд, ки ҳеч дарвешро сабр нахоҳад монд. Дувум бор гавҳари шарм аз Дунё хоҳам бурд, ки ҳеч касро шарму ҳаё нахоҳад монд. Сеюм бор гавҳари меҳр аз Дунё хоҳам бурд, ки ҳеч касро меҳр нахоҳад монд. Чаҳорум бор гавҳари адл аз Дунё хоҳам бурд, ки подшоҳонро адлу инсоф нахоҳад монд. Панҷум бор гавҳари баракат аз Дунё хоҳам бурд, ки ба чизе баракат дар Дунё нахоҳад монд. Шашум бор гавҳари саховат аз Дунё хоҳам бурд, ки ҳеч кас фақиронро дӯст нахоҳад дошт. Хафтум бор гавҳари ростӣ аз Дунё хоҳам бурд, ки ҳеч касро ростӣ нахоҳад монд. Хаштум бор гавҳари ҳалол аз Дунё хоҳам бурд, ки ҳеч кас ҳалолу ҳаромро нахоҳад шинохт. Нӯҳум бор гавҳари амал аз Дунё хоҳам бурд, ки олимон бар илм кор нахоҳанд кард. Даҳум гавҳари баракати Қуръони маҷид аз Дунё хоҳам бурд, баъд аз он осори Қиёмат падида хоҳад шуд, Иерофил (с) сур хоҳад дамид».

Пас Пайғамбар (с) фармуд: «Ё ахӣ Ҷабраил (а), холи умматони ман чӣ хоҳад шуд?» Ҷабраил (а) гуфт: «Фармони Ҳақтаёло овардам, ки Муҳаммадро бигӯ, ки умматони худро ба ман биспорад, то ба рӯзи Қиёмат ба ӯ супорам». Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд: «Алҳамду лиллоҳ» — баъдаху фармуд: «Ё ахӣ Ҷабраил (а), маро ғул кӣ хоҳад дод ва кафан кӣ пӯшонад ва имомат кӣ хоҳад кард ва дафн кучо хоҳам шуд?» Ҷабраил (а) ба даргоҳи Раббулиззат рафт ва бозомада гуфт: «Ё Расулаллоҳ (с), фармон ин аст, ки Абубакри Сиддиқ (*раз*) имомат кунату ғул диҳад ва Алии Муртазо кафан пӯшонад ва дар ҳучраи Ойиша (*раз*) дафн шавӣ». Баъд аз он ҳама ёрон бархостанду гуфтанд: «Ё Расулаллоҳ (с), ту аз Дунёи фонӣ ба дори ҷовидонӣ рихлат мефармой, моёнро чизе васият кун, ки қадре аз он итминони хотир бошад». Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам* фармуд, ки: «Эй ёрон, ҳалолро ҳалол донеду ҳаромро ҳаром ва молро закот диҳеду фақиронро маҳрум нагузоред ва ҳамсоягонро маранҷонед ва бар занону фарзандону ятимон шафқат кунед!»

Пас ҳама ёрон рухсат шуданд, магар ҳазрати Фотима (*раз*) ҷудо намешуду мегуфт, ки ман чи гуна рухсат шавам. Имрӯз хидмати падар кунам, зеро ки аз дорулфано ба дорулбақо рихлат менамояд ва зор-зор мегирист, ҳазрати Алӣ *каррамаллоҳу ваҷҳаҳу* манъ мекард. Пайғамбар *саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи*

АЗ НАШРИЁТ

Ва инак хонандаи адабдӯст «Қасас-ул-анбиё»-ро дар даст дорад, ки он дар тули куруни исломӣ ҷолибтарин ва хонотарин асари мардуми Машриқ-замин буда ва ҳам акнун имконоти интишори чунин як китоб силсилаи гу-састаи «Қасас»-хониро аз дергоҳе то ба-д-ин рӯз ба ҳам мепайвандад. Тавре ки иттилоъ аст, дар гузашта маҳофили хоссаи «Қасас»-хонӣ доир буда аксаран ровиён оро шифоҳӣ қироат мекарданд. «Қасас-ул-анбиё» бо номҳои «Аҳсан-ул-қасас», «Сияри шариф», «Қасас» тағйир пазируфта бошад ҳам, мазомини он дар асл як буд. Ва аммо бо унвони «Қасас-ул-анбиё» чандин асари дигаре таълиф ёфта, ки бо андаке тағйир он ҳама дар асл якест. Ин асар шомили маълумоти исломӣ роҷеъ ба Олам ва Одам, амри офариниш ё хилқат, таърихи башар аз оғози хилқат то аҳди Паёмбари ислом мебошад. Мазомини ин китоб ба тасфияи қалбу тақвияти имон ва ҷорасозии умри диниву дунявӣ ҳидоят менамоянд. Ҳама паёмбароне, ки қиссаи эшон тасвир мешавад, вақфӣ Худованд бар ростиву дурустӣ ва некиву покӣ гирифтаанд ва талқин намудаанд.

«Қасас-ул-анбиё» қабл аз ҳама офаридаи зебои олами адаб аст. Огуна ки дар асоси қиссаву асотирӣ Юнону Рими Қадим дар адабиёти Аврупо асарҳои зебои адабиву хунарӣ офарида шудаанд, дар адабиёти олами ислом низ дар асоси қиссаҳои «Қасас-ул-анбиё», ки мабнӣ бар сӯра ва оёти Қуръони маҷид нигошта шудаанд, асарҳои зиёде эҷод ёфтаанд. «Исқадарнома»-ҳо, «Юсуф ва Зулайхо»-ҳо бевосита дар асоси қиссаҳои ин китоб эҷод шуда ва ҳамчунин ишороте ба лаҳзаҳои алоҳидаи қиссаҳои паёмбарон, ташбеҳу истиро-ротӣ зиёдеро, ки дар адабиёти ҳазорсолаи форсу тоҷик истифода шудаанд, бе дониғани ин китоб дарк нахоҳем кард. Масалан, агар қиссаи ҳазрати Мӯсо (с)-ро ёд надошта бошем, маънии байтҳои зерини Хоча Ҳофизро дарк нахоҳем кард:

Ин ҳама шўъбадан хеш, ки мекард ин ҷо,
Сомириъ пеши асову яди байзо мекард.

Ё ин қи бидуни огоҳӣ аз қиссаи ҳазрати Сулаймон (а) бо маънии ин байт бегона хоҳем буд:

Эй Худхуди сабо ба Сабо мефиристамат,
Бингар ки аз кучо ба кучо мефиристамат.

Ҳамчунин шеър, ғазале ё достоне кам пайдо мешавад, ки дар он ба қиссаҳои «Қасас» ишора нарафта бошад. Бад-ин ҷихат нашри ин китоб на танҳо барои ҳаводорони насри зебои классикӣ ихтисос мегирад, балки мактабӣну, донишҷӯён, муаллимон ва ҳаводорони назро қўмаки зиёд хоҳад расонд.

Аз ин рӯ чои таассуф аст, ки чунин китобе то ҳол рӯи чопро надида буд. Ва замони он расида, ки қиссаҳои ин китоб дар мактабҳо тадрис ёбад, чунон ки олими араб Абдулвахҳоб Ан-Наҷҷор бо дархости машоихи қисми таҳассуси Донишгоҳи Алаҳхари Қоҳира солҳои 30-ум ба толибилмони бахши вазъу иршод аз «Қасас-ул-анбиё» дарс мегуфт. Ҳоло ҳам дар мамолиқи араб мухтасари ин қиссаҳо дар шакли китобчаҳои алоҳида барои ат-фои мактабӣ нашр менамоянд.

Нусхаи «Қасас-ул-анбиё», ки инак пешкаши хонандаи гиромӣ мегардад, ба забони форсӣ-тоҷикӣ таълиф гардида, соли 1320 ҳиҷрӣ (1902 милодӣ) дар матбаъаи Муҳаммадӣ (Бамбай) ба таъъ расидааст. Дар нусхаи мазкур ривоят аз забони имоми маъруф Муҳаммад ибни Исмоили Бухорӣ оғоз меёбад.

Ва инак бар асари заҳмати таҳиягарон ин китоби ҷолиб ба дастраси шумо қарор мегирад. Яке аз хидматҳои шоистаи таҳиягарон он аст, ки арқами сураву оёти Қуръони қаримро, ки дар нусхаи асли «Қасас-ул-анбиё» ишора наёфтаанд, пайдо намуда, дар ҳошия ишора кардаанд. Таҳиягарон дар ин қорӣ заҳматталаб аз китоби хеле муътамад ва пураарзиши «Ал-Муъҷам-ул-муфакхас ли алфоз-ил-Қуръон-ил-қарим»-и Муҳаммад Фуод Абдулбокӣ (нашри Бейрут) истифода бурдаанд, ки онро донишманди мухтарам Абдуллоҳи Ориёнури лutfан дастрасашон намудаанд.

«Қасас-ул-анбиё» яке аз китобҳои аввалинест, ки муассисаи нашаротии ҷавонон «Ориёно» ба дастраси шумо хонандаи азиз гузоштааст. Қормандони ин муассиса умед доранд, шумо онро бо хушӣ қабул хоҳед кард. Ҳамчунин ҳамкориҳои харҷи бештари шуморо дар бахши таъъу нашри китобҳои ҷолиб таманно дорем.

Занбил — сабад.

Заҷр — манъ, боздоштан.

Зиндиқ (заңдиқ) — бедин, беҳудо.

Зирӯ — газ; ченакест, аз оринҷ то нуғи ангушти миёна (тахминан 48 см).

Зифдаъ — қурбоқа, ғук.

Зифоф — туй, туй арусӣ.

Зод — тӯша.

Зойир — зиёраткунанда.

Зуррият — насл, авлод.

И

Ибо (або) — худдорӣ қардан.

Ибтило — дучоршавӣ ба бало; имтиҳон.

Изз — иззат, шараф.

Изн — иҷозат руҳсат.

Изо — иваз; ранҷ, азоб.

Илҳоҳ — илтимос, илтиҷо, дархост.

Имзо — гузаронидан.

Инод — хусумат, ситеза.

Инсиром — қатъ шудан, бурида шудан.

Инфисол — аз ҳам гусастан, ҷудой.

Иққизо — тамои шудан, гузаштан.

Исор — баҳшидан, нисор қардан.

Истидъо — дархост, талаб, хоҳиш.

Истимзоҷ — фикру ақидаи касеро пурсидан.

Истимолат — дилҷӯй қардан.

Истимоъ — шунидан.

Истинҷо — худро аз наҷосату палидӣ пок қардан (баъди қазои ҳоҷат).

Истифто — ғатво хоستان.

Истиҳқоқ — мукофот, подош.

Ифо — вафо қардан.

Ифтиро — ғапбофӣ, туҳмату бўҳтон.

Ишқол — мушкилӣ, муаммо.

Ишо — намози хуфтан.

Ишғидод — шиддат, тундӣ, сахтӣ.

Иқтизо — талаб, дархост, хоҳиш.

Иҳтимом — ғамхорӣ.

Иҷобат — қабул қардан.

К

Кавнайн — ду кавн, ду ҷаҳон.

Кайд — макр, фиреб, хила.

Кайл — ченак, паймона.

Қалим — ҳамсӯҳбат.

Қаррубӣ — фаришта, малак, фариштаи муқарраб.

Қаср — шикаст, ғорасой.

Қаффора — садака ба ивази гуноҳ.

Қобин — пул, мулки манқул ва ғайриманқуле, ки дар вақти никоҳ домод пардохтани онро ба арӯс ба зимми худ мегирад ва дар сурати занро талоқ додани шавҳар ё мурдани шавҳар, бояд ба зан дода шавад.

Қушгӣ — гӯштин.

Л

Лавн — ранг.

Лайта ва *лаъалла* — кошкӣ ва шояд.

Ламъон — дурахшон, равшан.

Ламҳа — лаҳза.

Лаъб — бозӣ.

Лиҳоф — кӯрпа, болопӯш.

Лобудд — ноғузир.

М

Мабъус — фиристода.

Маџфур — фаровон, зиёд.

Маџвиза(т) — насиҳат, панд, андарз.

Маџвуд — ваъда додашуда.

Маџбут — устувор, мустаҳкам.

Макин — макондор.

Манкуҳа — завҷа, зани никоҳӣ.

Мансӯх — аз эътибор соқитшуда, бекор кардашуда.

Марзӣ — мақбул, писандида.

Мардуд — рондашуда.

Масдуд — баста.

Мафлук — бадбахт, бечиз, муфлис.

Мафқуд — гумшуда.

Маҳзул — хору залил гардонидан.

Маҳуф — хавфнок, даҳшатангез.

Машираб — ҷои обхӯрӣ.

Машираба, *Мишираба* — зарфи об ва шароб.

Маъа — бо, ҳамроҳӣ.

Маъзул — аз амалу мансаб дур кардашуда.

Маъкулот — хӯрокворӣ.

Маъсият — рафтори ғайри шаръ.

Маъхуз — гирифтдор, ба ҷавобгарӣ кашидашуда.

Маъҳуд — аҳдшуда, мукаррарӣ.

Мағмум — ғамгин, андӯхгин.

Мағок — чуқурӣ, пастӣ.

Мағфур — афъкардашуда, омурзидашуда.

Мақар — қароргоҳ, ҷойгоҳ.

Мақрун — қариншуда, наздикшуда, пайваста.

Мақҳур — дучори хашм шуда; мағлуб.

Маҳд — гаҳвора.

Маҳҷуб — фурутан, боҳаё, фақир.

Маҳҷур — дурафтада, ҷудоғашта.

Меъроҷ — ба олами улвӣ боло рафтани Хазрати Мухаммад (с).

Мизоҷ — сирӣшт, ниҳод, хулк.

Мисоқ — аҳду паймон.

Мисх, Масх — табдил додани сурате ба сурати дигари аз аввала хунуктару бадтар.

Миҳор, Маҳор — инони шутур.

Миҷмар — оташгирак.

Муаббир — таъбирқунандаи хоб.

Муаккад — мустаҳкам, устувор, қатъӣ.

Муассир — таъсирбахш, таъсировар.

Мубарро — пок, бегуноҳ.

Мувозаъат — низоъ, хусумат.

Музайян — ороста, зебу зинат додашуда.

Музахрафот — суханони дуруғу ботиле, ки ба шакли рост дароварда вулдаанд.

Мукаллат — зебу зинат додашуда.

Муназзаҳ — пок.

Мундарис — кӯҳна, фарсуда, аз байн рафта.

Мунзал — нозилшуда.

Мунозиат — хусумат, низоъ, ситеза.

Муноқаҳат — никоҳ, издивоҷ.

Мунофиқ — одами дуруя.

Мунсиф — боинсоф, бовичдон.

Мунъадим — несту нобудшаванда.

Мунъим — давлатманд.

Мунқасим — ба қисмҳо ҷудо кардашуда.

Мунқатиъ — бурида, қатъшуда.

Мунқод — мутеъ, фармонбардор.

Мунҳазим — мағлуб, фирорӣ, гуреза.

Муована (т) — дастгирӣ, мададгорӣ.

Мураққаъ — порчаҳои матоъҳои гуногуни бо ҳам дӯхташуда; куроҷ.

Мусла — ноқисулаъзо гардонидан.

Мусофаҳа — даст дода вохурӣ қардан.

Мустағид (д) — тайёр, омода.

- Мустаҳақ* — муҳтоҷ, фақир, бенаво; лоик, сазовор.
Мустаҷоб — иҷобатшуда, қабулшуда.
Мутааммил — андешакунанда, фикркунанда.
Мутағозиз — фурутан.
Мутағастир — пай дар пай, пай ҳам.
Мутанаффир — нафраткунанда, раманда.
Мутараддид — дудила.
Мутафарриқ — пароканда, аз ҳам ҷудошаванда, парешон.
Мутолаба — ҳаққи худро талаб кардан, талаб.
Мутталеъ — огоҳ, хабардор.
Муттасил — пайваст, ҳамшафат.
Муттақи — такводор.
Муфорақат — ҷудой, фирок.
Мушаққар — навъи матоъ, ки нақшҳои дарахтшакл дорад; зинат додашуда.
Мушир — машваратчи, маслиҳатчи.
Мушокил — монанд, мушобех.
Муширик — касе, ки ба ягонагии Худои таъоло бовар надорад.
Муъзиз — зараррасонхо, азиятрасонхо.
Муъин — мададгор.
Муъоваза — иваз.
Муъонақа — бағалгири, оғӯш кардани якдигар ҳангоми мулоқот.
Муқаддар — тақдиркардашуда.
Муқассир — гунаҳгор.
Муқашшар — пӯст кандашуда, аз пӯст ҷудо кардашуда.
Муқтадӣ — иқтидо ва пайравикунанда.
Муҳозӣ — рӯ ба рӯ, муқобил.
Муҳр — уштурбача.
Муҷавваф — хушк кардашуда.

Н

- Надим* — пушаймон, хичил.
Насқ — муназзам кардан, ба тартиб даровардан.
Нафоз — таъсир, нуфуз.
Нафҳаи сур — бод, ки Исрофил ном фаришта дар рӯзи Қиёмат ба шай-
 пур дамида, бо овози он ҳамаи мурдагон зинда мегарданд; рӯзи Қиё-
 мат.
Наъам — ҳа, бале.
Наълайн — як ҷуфт кафш, пойафзол.
Наҳӣ — манъ кардан; *наҳӣи мункар* — манъ кардан аз корҳои бад.
Нисён — фаромӯшӣ.
Ноқа — уштури мода.

О—П

Обгина — шиша, булур.
Ос — осие.
Оқира — бефарзанд, нозой.
Порча — либос.

Р

Раба — суд, фонда.
Разъат — ширмакконй.
Расан — тор, таноб.
Рашха — катра, чакра, таровиш.
Ридо — либос, чома.
Рутаб — хурмо.
Руъб — тарс, вохима, харос.

С

Сабия — духтар.
Савмаъа — ибодатгоҳ, хучраи ибодат.
Сайба — зани шавҳардида, бева.
Сакароти марг — чоиканй, талвосаи хангоми марг.
Сакархор — майхора.
Салоба — сахт.
Салосилу ағлол — занциру завлонахо.
Саҳоб — абр.
Саҳоба, Саҳобй — ҳамсӯхбатону ҳамроҳони ҳазрати Муҳаммад (с).
Сибоз — хайвони ваҳшии дарранда.
Сивои — ба ғайр аз, ба чуз аз..
Ситабр — ғафс, кулуфт.
Соимуддаҳр — доимо рӯзадор.
Соиқа — оташи абр, барк.
Соъ — зарф, паймонаи ғалла.
Сутур — маркаб, чорпои саворй ва боркаш.
Сутург — бузург, калон.
Сутӯҳ — дилтанг, оқиз, дармонда.

Т

Тааллул — бахоначӯй, ба таъхир андохтан.
Таатгуш — ташнагй.
Тааҳҳуд — уҳдадорй, кореро ба зиммаи худ гирифтан.
Табла — сандуқча, куттии чавоҳиргирй.
Тавбаи насух — тавбаи бериё, тавбаи қатъй, тавбаи самимй.
Тавил — дароз.

Тазарруъ — илтичо, илтимос қардан.

Тамс — нест шудан, барҳам хӯрдан.

Танг — тасма, аил.

Танқия — пок қардан.

Тара — сабзавоти хӯроқӣ.

Тараҷабин||*Тараҷубин* — арабишудаи тарангубин буда, шираест, ки аз шабнама ба рӯи хоршутур (янтоқ) афтодаву сахтшуда чамъ қарда мешавад ва дар тиб, ҳалвопазӣ ба қор меравад.

Тарохӣ — сустӣ, қамӣ.

Тафаввуқ — бартарӣ, афзалият.

Тафарруҷ — саёҳат, тамошо.

Тафаҳҳус — чизеро аз рӯи фаросат бо аломат ва осораш дарёфттан.

Тафвиз — ба ўҳдаи касе супурдан, воғузори.

Ташниъ — бадгӯӣ, сарзаниш.

Таяммуни — табарруқан.

Таъвил — тафсир қардан, шарҳ додан.

Таъзир — ҷазо додан, қоҳиш қардан.

Таъйид — ёри, мадад.

Таъҷил — шитоб, тез.

Тақайюд — вобастагӣ, ба қайд овардан.

Тақвия — қувват додан.

Таҳачҷуд — шабзиндадорӣ.

Таҷаммул — ҳашамат, шукӯҳ; ороиш.

Тимор — ғамхорӣ қардан.

Толоб — ҳавзи қалон.

Тоғӣ — нофармон, сарқаш.

Тулаънинат — осоиш.

Турфатулғайн — мижа задан, лаҳза.

У

Ушр — даҳяқ.

Уқда — тутила, забонгир, ба душворӣ сухан гуфттан.

Ф

Фазав — тарс, бим, ваҳм, даҳшат.

Фазиҳат — расвой, шармандагӣ, беобрӯӣ.

Фазла — пасмонда, сарқут, ифлосӣ.

Фоиш — қомёб, муваффақ.

Фоиқ — бӯло, болотар; бехтарин.

Фоқа — нодорӣ, қамбағалӣ.

Х

Хардал — донан бисёр хурди зардранг, ки мазаи тезу тунд дорад ва дар хӯрокворӣ ва тиб кор фармуда мешавад.

Хатир — бузург.

Хол — тағо.

Хотам — нигин, мӯҳр.

Хунук — хушбахт.

Хурд — бача, кӯдак.

Хутур — ба ёд омадан.

Ш

Шаиба — шақку шубҳа, гумон, офат, осеб.

Шамусӣ — саркашӣ, бадхӯй.

Шаниъ — зишт, кабеҳ.

Шафиъ — дастгир, паноҳдиҳанда.

Шафозат — авф талабидан.

Шағаф — муҳаббат, шавку хавас.

Шақ (қ) — шикӯф, нима.

Шаҳна — доруға, посбон.

Ширк — ягонагии Худои таъолоро эътироф накардан.

Шитоланг — бучулаки пой.

Шориб — шаробхӯр.

Шоққа — душвор, мушкил, вазнин.

Э—Ғ

Эътикоф — гушанишинӣ барои ибодат.

Ғавр — умқи маъно, диққат.

Ғазва — разм дар роҳи дин, ҷанг, ҳарб.

Ғаммозӣ — суҳанчинӣ.

Ғилмон — ғулум; писарбачаи хизматгӯзор дар ҷаннат.

Ғолия — таркиби сиёҳранге аз хушбӯнҳои гуногун (мушк, анбар ва ғ.).

Қ

Қамл — шабуш.

Қасаб — матои ҳарир.

Қилод — гарданбанд.

Қумош — газвори абрешимӣ.

Қурун — шохҳо.

Қуъуд — вешастаг.

X

- Хавдач* — тахти равон.
Хавориён || *Хавориюн* — 12 нафар шогирдони Исои пайгамбар (а).
Хадд — андоза; ҷазои ҷисмонӣ барои аз роҳи дин берун баромадан.
Хаз (з) — баҳра, насиба, ҳисса.
Ҳаза (ҳозо) — ин.
Ҳасбалхукм — тибқи гуфта.
Ҳаҷла — хонаи ораста барои арӯсу домод, хонаи арӯс.
Ҳаҷҷом — ҷарроҳ, сартарош.
Ҳиба — бахшидан, тӯҳфа кардан.
Ҳибола — никоҳ.
Ҳима — ҳезум.
Ҳирқат — сӯзиш, сӯхтан.
Ҳичоб — парда.
Ҳован — ӯғурча.
Ҳомум — саҳро, замини ҳамвор, водӣ.
Ҳофиз — ба маънии хазинадор.
Ҳулла — либос, ҷома.
Ҳутом — молу мулк.

Ч

- Ҷабал* — кӯҳ.
Ҷавз — чормағз.
Ҷавҳ — гуруҳ, ғӯда.
Ҷад (д) — бобо.
Ҷазаъ — бесабри, бетокати, беқарорӣ.
Ҷалд — ҷусту чолак.
Ҷамми ғафир — одами ғисёр.
Ҷиср — кӯпрук.
Ҷубба — либоси рӯй; ҷома, қабо, ки остинҳои васеъ дорад.
Ҷузбиё — номи гиёҳ.
Ҷунуд — лашкар, сипоҳ.
Ҷурм — гуноҳ, айб.
Ҷуъ — гуруснагӣ.

ИХТИСОРАҶО

- а.* — алайҳиссалом.
раз. — разияллоху анҳу.
рах. — раҳматуллоҳи алайҳ.
с. — саллаллоху алайҳи ва саллам.

ФЕХРИСТИ МАЗОМИНИ «КАСАС-УЛ-АНБИЕ»-И ФОРСЯ

Хамду наът. Зикри пайдоиши Коннот ва Нури Мухаммадӣ (с)	5
Зикри Азозил алайҳиллаъна	13
Зикри қабули тавбай Одам алайҳиссалом	27
Қиссаи ҳазрати Шис алайҳиссалом	33
Қиссаи ҳазрати Идрис алайҳиссалом	34
Қиссаи ҳазрати Нӯҳ алайҳиссалом	36
Қиссаи ҳазрати Худ алайҳиссалом	42
Қиссаи ҳазрати Солиҳи пайғамбар алайҳиссалом	48
Қиссаи ҳазрати Иброҳими Халил алайҳиссалом	50
Қиссаи берун омадани ҳазрати Иброҳим алайҳиссалом аз оташ	58
Қиссаи маскан сохтани Иброҳим алайҳиссалом	61
Зикри боз омадани Иброҳим алайҳиссалом	66
Зикри Курбон қардани ҳазрати Исмоил алайҳиссалом	68
Зикри бино қардани хонаи Каъбаро ҳазрати Иброҳим алайҳиссалом	71
Қиссаи ҳазрати Лути пайғамбар алайҳиссалом	76
Зикри вафоти ҳазрати Исмоил алайҳиссалом	80
Қиссаи Исҳоқ ва Яъқуб алайҳимоссалом	81
Қиссаи ҳазрати Юсуф алайҳиссалом	84
Қиссаи «Асхоби Каҳф»	128
Қиссаи Шуъайби пайғамбар алайҳиссалоту вассалом	133
Қиссаи ҳазрати Юнуси пайғамбар алайҳиссалом	134
Қиссаи ҳазрати Аюби пайғамбар алайҳиссалом	139
Қиссаи Искандари Зулқарнайн алайҳирраҳма	145
Зикри Фиръавн алайҳиллаъна ва пайдоиши ҳазрати Мӯсо алайҳиссалом	154
Ҳичрат фармудани ҳазрати Мӯсо (а) аз Миср ва омадан ба Мадян назди Шуъайб алайҳиссалом	164
Муроҷаъат фармудан ва ба дараҷан рисолат расидани ҳазрати Мӯсо ва даъват намудан Фиръавни лаъинро ҳасби иршоди ҷаноби Бори таъоло	168
Берун рафтани Мӯсо алайҳиссалом маъа Бани Исроил аз Миср ва ғарқ шудани Фиръавн бо қавми ҳеш ба дарё	185
Рафтани ҳазрати Мӯсо алайҳиссалом ба кӯҳи Тури Синин ва парастидани қавмаш гӯсоларо	188
Зикри Сомирӣ ва гӯсоларастини қавми Бани Исроил	191
Зикри Корун алайҳиллаъна ва ҳалок шудани он	196
Зикри Омил—мақтули пбни Сулаймон	200
Зикри гов	201
Зикри Авҷ пбни Анак лаънатуллоҳи алайҳи	203
Зикри мулоқӣ шудани Мӯсо ва Хизр алайҳимоссалом	208

Зикри вафоти Хорун ва Мусо <i>алайҳимоссалом</i>	212
Қиссаи ҳазрати Юшаъ <i>алайҳиссалом</i>	214
Қиссаи Колуб ва Харкил <i>алайҳимоссалом</i>	218
Қиссаи ҳазрати Илёси набӣ <i>алайҳиссалом</i>	219
Қиссаи ҳазрати Ханзала <i>алайҳиссалом</i>	221
Қиссаи ҳазрати Ишмутил <i>алайҳиссалом</i> . Зикри подшоҳ шудани Толут	224
Зикри қорзор қардани Толут бо подшоҳ Чолут ва кушта шудани Чолут ба дасти Довуд <i>алайҳиссалом</i>	226
Зикри қасд қардани Толут Довуд <i>алайҳиссаломро</i>	229
Қиссаи ҳазрати Довуд <i>алайҳиссалоту вассалом</i>	230
Зикри ибтило шудани ҳазрати Довуд <i>алайҳиссалом</i>	231
Мисх гардидани кавме аз Бани Исроиил дар аҳди ҳазрати Довуд (а)	239
Зикри Луқмони Ҳаким ва васияти ӯ ба писар	241
Қиссаи ҳазрати Сулаймон <i>алайҳиссалоту вассалом</i>	245
Даъват қардани ҳазрати Сулаймон <i>алайҳиссалом</i> чумла махлуқро	247
Мулоқӣ шудани ҳазрати Сулаймон <i>алайҳиссалом</i> бо подшоҳи мӯрон	248
Пайғом овардани Ҳудхуд аз Сабо — мулки малика Балкис	250
Рафтани Сулаймон <i>алайҳиссалом</i> ба шаҳри Сайдун ба азми чиҳод ва кушта шудани подшоҳи он ҷо	257
Зикри мубтало шудани Сулаймон <i>алайҳиссалом</i> дар миҳнату ранҷ ба сабаби баъзе тақсир, ки сахван аз ӯ ба вукӯъ омада Қиссаи ҳазрати Узайри пайғамбар <i>салотуллоҳи ва саломуҳу алайҳи</i>	263
Қиссаи ҳазрати Зақариён пайғамбар <i>алайҳиссалоту вассалом</i>	264
Қиссаи ҳазрати Яҳеи пайғамбар <i>алайҳиссалоту вассалом</i>	266
Қиссаи Цирчиси пайғамбар <i>алайҳиссалоту вассалом</i>	267
Қиссаи ҳазрати Шамъун <i>алайҳиссалом</i>	272
Қиссаи таваллуд шудани ҳазрати Марям—модари Исо <i>алайҳиссалом</i>	274
Қиссаи таваллуд шудани ҳазрати Исо ибни Марям <i>алайҳиссалом</i>	276
Зикри вафоти ҳазрати Марям <i>разияллоҳу таъоло анҳо</i> ва бар осмон рафтани Исо <i>алайҳиссалом</i>	282
Зикри мулоқӣ шудани ҳазрати Исо <i>алайҳиссалом</i> бо сари пӯсидаи Чумчума	285
Қиссаи ба раҳм омадани Нури ҳазрати Рисолатпаноҳ Муҳаммади Мустафо <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i>	291
Зикри подшоҳии Абраҳа	293
Зикри рафтани Абдулмутталиб ба таҳнияти Сайф Зиззамон, ки баъди мурдани Абраҳа ба тахт нишаста буд	294
Зикри Абдуллоҳ — падари ҳазрати Рисолатпаноҳ <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i> ва баъзе муъҷизоти он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i> , ки дар ҳини будан ба шиками модар воқеъ шуда буд	296
Зикри вилодати он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i>	298
Ривояти Абдулмутталиб, ки ба шаби таваллуди он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i> дида буд	300
Зикри Ҳалима <i>разияллоҳу анҳо</i> , ки дояи он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i> буд	302
Зикри рафтани он Ҳазрат <i>алайҳиссалоту вассалом</i> ба хонаи	

чадду хол ҳамроҳи модари хеш ва падруд фармудан чахо- ни фониро Омана-хотун <i>разияллоҳу анҳо</i> ба кини муроҷаъат дар аснон роҳ ва вафот кардани Абдулмутталиб ва рафтан ҳамроҳи Абутолиб ба тарафи Шом ва мулоққ шудан бо ро- ҳиби Сархиш дар аснон роҳ	309
Зикри дигар бӯр шиғофтани сини мубораки он Ҳазрат <i>сал- лаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i> ва никоҳ кардан Ҳадича- хотун <i>разияллоҳу анҳо</i> ро ва дигар ривоятҳо, ки қабл аз никоҳ ба вуқӯъ омада	311
Зикри шаклу ҳайъат ва аҳволу асмон азвоч мутаҳҳарот ва баъзе хасоили писандидан он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам</i>	319
Ҳабари шиғофта шудани сини мубораки он Ҳазрат (с) мар- табан солис ва ваҳй овардани Чабраил <i>алайҳиссалом</i>	325
Зикри меъроқи он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам</i>	337
Баён фармудани он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i> ҳақиқати меъроқ ва мусалмон шудани яҳудӣ ва ғайра	349
Зикри баъзе хасонсу камолот ва муъҷизоти он Ҳазрат <i>салла- лоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i>	351
Ҳабари ҳиҷрат фармудани он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам</i>	361
Ҳабари ҷанги Бадр-ул-кубро	365
Ҳабари бадзани шудани он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва оли- ҳи ва саллам</i> бар Ойиша-хотун ва ваҳй омадан ба покии хо- туни мавсуфа <i>разияллоҳу анҳо</i>	367
Қиссаи Ҷанги Ухуд	371
Ҳабари Ҷанги Бадр-ус-суғро ва ғайра	373
Қиссаи Ҷанги Хайбар	375
Ҳабари вафот ёфтани он Ҳазрат <i>саллаллоҳу алайҳи ва оли- ҳи ва асҳобиҳи ва саллам</i>	376
Хотимаи таъби китоб	383
Аз нашриёт	384
Луғат	386

А

«КАСАС-УЛ-АНБИЕ»

Мусаввир
Омельченко Л.

Мухаррирони техника Исҳоқов И.,
Любичкая Т.

Мусахҳех Негматзода З.

Хуруфчин Олимов Р.

Саҳифабанд Ҳомидов А.

